Izii

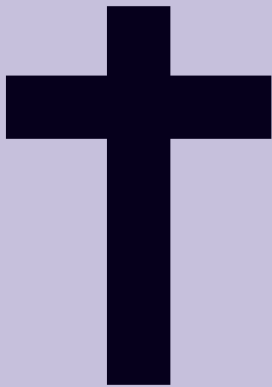

Izii: Bayịburu Izii Bible

Izii
Izii: Bayịburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Izii

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 May 2025 from source files dated 6 May 2025
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Matiyu 1
Mak 88
Luk 139
Jiọnu 224
Ndu-ishi-ozi 290
Romu 370
1 Kọrentu 409
2 Kọrentu 445
Galeshiya 469
Efesọsu 482
Filipayi 495
Kọlosi 505
1 Tesalonayika 514
2 Tesalonayika 522
1 Timoti 527
2 Timoti 539
Tayitọsu 547
Fayilimọnu 552
Hiburu 555
Jiemusu 586
1 Pyịta 594
2 Pyịta 607
1 Jiọnu 614
2 Jiọnu 624
3 Jiọnu 626
Jiudu 628
Ọphulenya 632

Ozi-ọma,
Matiyu
Deru

Ochochoroche Jizọsu Kéreshi
(Luk 3:23-38)

1 Ọwa-a bụ eri Jizọsu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshiḷọkpa
Ébirihamu.
2 Ébirihamu bụ nna Áyizaku; Áyizaku bụru nna Jiékọpu;
Jiékọpu bụru nna Jiuda yẹe ụnwunna iya.
3 Jiuda bụ nna Pẹ́rezu yẹe Zera. Ne, nwụru ẹphenebo ono
bụ Tama. Pẹ́rezu bụru nna Hézerọnu; Hézerọnu bụru nna
Arámu.
4 Arámu bụ nna Amínadabu; Amínadabu bụru nna
Náshọnu; Náshọnu bụru nna Sálụmonu.
5 Sálụmonu bụ nna Bówazu. Ne Bówazu bụ Réhabu.
Bówazu bụru nna Óbẹdu. Onye bụ ne iya bụ Rutu. Óbẹdu
bụru nna Jiesi;
6 Jiesi bụ nna onye eze ichee ono, bụ Dévidi.
Tọbudu iya bụ; Dévidi bụkwanuru nna Sólomọnu. Onye
bụ ne Sólomọnu bụ nwanyị ono, shi bụru nyee Uráya ono.
7 Sólomọnu bụ nna Rehobówamu; Rehobówamu bụru
nna Abáyijia; Abáyijia bụru nna Asa.
8 Asa bụ nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu bụru nna
Jióramu; Jióramu bụru nna Uzáya.
9 Uzáya bụ nna Jiótamu; Jiótamu bụru nna Éhazu; Éhazu
bụru nna Hezekáya.
10 Hezekáya bụ nna Manásẹ; Manásẹ bụru nna Émọsu;
Émọsu bụru nna Jiosáya.
11 Jiosáya bụ nna Jiẹkonáya; waa unwune iya; teke ono
bụ teke a kpụkoru ndu Ízurẹlu laa alị Bábilọnu.
12 Tọbudu iya bụ; a kpụkochaepho ndu Ízurẹlu laa alị
Bábilọnu: Jiẹkonáya bụru nna Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu
bụru nna Zerúbabelu.
13 Zerúbabelu bụ nna Abíyudu, bụ iya bụ nna Eláyekimu;
Eláyekimu bụru nna Azọ.
14 Azọ bụ nna Zédọku; Zédọku bụru nna Ákịmu; Ákịmu
bụru nna Éliyudu.
15 Éliyudu bụ nna Eliyéza; Eliyéza bụru nna Mátanu;
Mátanu bụru nna Jiékọpu.
16 Jiékọpu bụ nna Jiósẹfu, bụ ji Meri. Meri bụ iya bụ ne
Jizọsu, bụ onye eeku Kéreshi.

17 Ọo ya bụ l'ọgbo, dụkpoo adụdu e -shi lẹ teke kẹ
Ébirihamu jeye lẹ Dévidi bụ ọgbo iri l'ẹno. E -shi l'ọgbo kẹ
Dévidi jeye lẹ teke a kpụkoru ndu Ízurẹlu laa alị Bábilọnu
dụ ọgbo iri l'ẹno; e -shikwanụ lẹ teke ono, a kpụkoru phẹ laa
alị Bábilọnu ono jasụ l'ọgbo kẹ Kéreshi ọbu bụkwarupho
ọgbo iri l'ẹno.

Anwụnwu Jizọsu
(Luk 2:1-7)

18 Waa g'e gude nwụa Jizọsu Kéreshi baa: Jiósẹfu jeru
l'ẹka Meri, bụ ne Jizọsu jebua. Ọphu o toko dutakwanu
iya; k'ọphu yẹe ya kwajẹwaru. A bya l'amarụ; Meri ọbu
dụwanu ime. Ọ bụru Unme-dụ-Nsọ bẹ ime ono shi l'ẹka.
19 Ji iya, bụ Jiósẹfu bụ onye pfụberekoto. Ọ nọdu
emekwanụ gẹ ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudzu-ọha.
Ọ chọkashiahaa gẹ ya e-shi jịka alụ Meri g'a ta ma.
20 O gudekwadụ iya arịri; ojozi-imigwe, shi l'ẹka
Nnajịuphu byapfuta iya lẹ nrwọ bya asụ iya: "Jiósẹfu; Nwa
Dévidi; gẹ ndzụ eduta Meri je alụru ta agụshi ngu. Nwata
ono, ọ dụ ime iya ono bụkwa Unme-dụ-Nsọ bẹ o shi l'ẹka
tsụta iya.
21 E -mechaa bẹ ọo-nwụ nwa-nwoke. Iphe, ịi-gụ iya bụ
Jizọsu. Noo kẹle ọo-dzọta ndu nkiya l'ẹka iphe-ẹji, ẹphe
meshiru."
22 Iphemiphe ono mee ọ vụa; mbụ iphe, Nnajịuphu shi
l'ọnu onye mpfuchiru iya pfua, bụ iya bụ iphe ono, e pfuru
sụ:
23 "Hụma lẹ nwamgbọko, yẹe nwoke teke akwaswee a-
tsụta ime nwụa nwa nwoke; iphe, aa-gụ iya bụ 'Ịmanelu',
bụ iya bụ 'Chileke nọ swiru anyi'."
24 Jiósẹfu tehuẹpho lẹ mgbẹnya ono bya emee g'ojozi-
imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu sụru g'o mee. O je edulata Meri
teke ono bya alụahaa.
25 Ọphu yẹe ya akwajẹduru jasụ o zeda nwụa nwa nwoke
ono. Jiósẹfu woru iya gụa Jizọsu.

2

Ndu mmamiphe, shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa

1 Tọbudu iya bụ; ọ bụru teke Herọdu shi bụru eze bẹ a
nwụru Jizọsu lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu. Mkpụkpu ono nọ
l'alị Jiudiya. A nwụchae ya phọ; ndu mmamiphe, shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa byatashia Jierúsalẹmu. Ẹphe rwua bya
akpakashịahaa ishi asụje:

2 “? Dẹnu nwata ọbu, a nwụru-a, bụ Eze ndu Jiu-a?
Anyi hụmaru kpokpode iya l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Anyi
byatashia g'anyi baarụ iya ẹja.”
3 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Herọdu nụmaepho iphe ono,
ẹphe pfuru ono; ẹhu gbangahụ yẹe ndu Jierúsalẹmu l'ophu.
4 Ọ bya ekukọo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu mẹ
ndu ezije ekemu ọha. Ẹphe bya edzugbua. Ọ jịahaa phẹ
ẹka aa-nwụkpoo Kéreshi ọbu.
5 Ẹphe sụ iya: “Ẹka aa-nwụ iya bụkwa lẹ Bẹtulehemu, nọ
lẹ Jiudiya. Noo kẹle onye mpfuchiru Chileke deru iya l'ẹkwo
sụ:
6 “Gụbe Bẹtulehemu,
nọ l'alị Jiudiya;
Ọ tọ dụdu g'e meru,
ọ bụkwadu gụbedua
bẹ ẹnya kachaa
alwalwa l'iphe,
bụ mkpụkpu,
nweru ẹnya l'alị
Jiudiya.
Ọo l'ime ngu bẹ onye-ishi
e-shi lụfuta,
bụ iya bụ onye-ishi,
a-nọdu eleta ndibe
mu ẹnya;
mbụ ndibe mu,
bụ Ízurẹlu.
7 “Tọbudu iya bụ; Herọdu bya ekua ndu mmamiphe
ono, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa ono lẹ mpya bya akpafụta
phẹ ishi ẹgube teke kpokpode ono lụfutakpooru gẹdegede.
Ẹphe kọchaaru iya ya;
8 ọ bya ezia phẹ sụ g'ẹphe jeshia Bẹtulehemu ọbu. Sụ
phẹ: Unu je atọkpoepho ẹhu chọo nwata ọbu. Unu -hụmae
ya phọ; unu alwa azụ bya akaru mu; k'ọphu mu e-jekwaphọ
je abaarụ iya ẹja.”
9 Noo ya; ẹphe nụmabebekpoepho ozi ono, eze ziru
phẹ ono; ọ bụru phẹ atụgbu. Ẹphe lụfutaepho; gụbe
kpokpode ono, ẹphe hụmahawaruro l'ụzo ẹnyanwu awawa
phọ wafụtakwa ọzo bya evutakwaru phẹ phọ ụzo ọzo. O
jekpọepho gbiriri jasụ o jerwua ẹka nwata ono nọ. O
keshiru l'ẹka ono kelẹrupho jịngu jịngu l'imeli.
10 Ẹphe hụmaepho kpokpode ono; ẹhu tsọo phẹ ntụmatu.
Ẹphe wata ete ẹswa.
11 Ẹphe bya abahụ l'ime ụlo ono; bya ahụma nwata ono
yẹle Meri, bụ ne iya. Ẹphe bya egbushi ikpere l'alị; baarụ
nwata ono ẹja; bya ekpuhaa ẹda, ẹphe yeru ẹku phẹ bya

emeeru nwata ono iphe-ọma. Iphe, ẹphe nụru iya bụ;
mkpọla-ododo waa ụnwù furankisẹnsu; waa ụnwù mẹru.
12 E mechaa; Chileke byapfuta phẹ lẹ nrwọ sụ g'ẹphe ba
alaphuẹkwa azụ l'ibe Herọdu. Ẹphe kwe hm; tụgbua shia
ụzo ọzo; ọ bụru phẹ ala alị phẹ.

Jiósẹfu phẹ ala alị Ijiputu

13 Tọbudu iya bụ; ndu mmamiphe ono tụgbuepho; ojozi-
imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu byapfuta Jiósẹfu lẹ nrwọ bya
asụ iya: "Jiósẹfu; gbẹshi duta nwata ono yẹle ne iya gbaru
lashịa Ijiputu je eburu l'ẹka ono jasụ teke mu e-zi unu g'unu
lwatashịa. Lẹ Herọdu e-mechakwaa chọo nwata ono l'ẹnya
mee gẹ ya megbua ya."
14 O rwua l'ẹnyashi iya ọzo; Jiósẹfu gbẹshi duta nwata
ono yẹle ne iya; ọ bụru phẹ ala Ijiputu.
15 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọru jasụ Herọdu nwụhu.
Ọ bụru iya bụ iphe ono, onye mpfuchiru Chileke
pfuhawaru ono je avụa. L'ọ sụru: "Ọo l'alị Ijiputu bẹ mu
jeru je ekua nwa mu nwoke ono."

Eegbushi ụnwegirima-nshịi
lẹ Bẹtulehemu

16 Tọbudu iya bụ; a nọnyaepho; Herọdu maru lẹ ndu
mmamiphe ono bẹ bụ edeha bẹ ẹphe deharu iya. Ọ vọru
ọku wụa ẹhu. O woru ekemu tụa. E je egbushikọta iphe,
bụkpoo ụnwegirima unwoke, a nwụru l'alị Bẹtulehemu
l'ophu mẹ ndu a nwụru lẹ mkpụkpu ọzo, nọ-pheru phẹ
mgburugburu. E shi lẹ ndu ọphu, a nwụru k'ọphúú gbushia
phẹ je akpaa lẹ ndu ọphu nọwaru apha labọ. Iphe, o gude
mee ya nno bụ ajịji phọ, ọ jịru ndu mmamiphe phọ; ẹphe
kọoru iya teke kpokpode ono beberu fụta phọ.
17 Ọ bụru ẹgube ono bụ g'o shiru vụa mbụ iphe ono,
Jieremaya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru sụ:
18 "A nụmaru ụzu-ẹkwa lẹ
Rama;
mbụ ẹkwa anwụhu mẹ oke
nggụmaphu;
Ọ bụru Rechiẹlu l'ara ẹkwa
ụnwu iya;
ọphu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'ụnwu iya bvụeberu.*"

Alwalwa, Jiósẹfu phẹ

19 Noo ya; Herọdu nwụhuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka
Nnajịuphu byapfuta Jiósẹfu lẹ nrwọ lẹ Ijiputu; bya asụ iya:

* **2:18 2:18** Gụnaa Jier 31:15.

20 “Jiósẹfu; gbẹshi duru nwata ono yẹle ne iya
lashịa alị Ízurẹlu; lẹ ndu shi achọ ishi nwata ono bẹ
nwụshihuakwarunu.”
21 Ọ gbẹshi duta nwata ono yẹle ne iya ọ bụru phẹ ala alị
Ízurẹlu.
22 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu nụmaepho lẹ nwatibe Herọdu,
bụ Akileyọsu bẹ bụ eze ndu Jiudiya l'ọzori nna iya, bụ
Herọdu; ndzụ eje eburu l'ẹka ono gụahaa ya. A bya
anmabaaru iya ọkwa ọzo lẹ nrwọ. Ọ bụru iphe ono, meru
g'o gude ọ tụgbua; ọ bụru iya ala Gálili.
23 O rwua je eburu lẹ mkpụkpu, eekuje Nazaretu. E shi
ẹgube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru vụa.
L'ẹphe pfuru sụ: “Ee-ku iya Nwọphu Nazaretu.”

3

*Ozi Jiọnu, onye emeje baputizimu
eezi l'echiẹgu
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiọn 1:19-28)*

1 Ọ bụru teke ono bẹ Jiọnu ọphu emeje baputizimu byaru
bya anọdu l'echiẹgu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke
sụ:
2 “G'izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ g'unu ghaa umere
lwapfuta Chileke lẹ Chileke abyaakwaa egoshi lẹ ya bụ eze.”
3 Ọ kwa Jiọnu bụ onye ono, Azáya, onye mpfuchiru
Chileke pfuru opfu iya sụ:
“Ọ dụru onye ara iya arara
l'echiẹgu sụ:
‘Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamụnha.’ ”
4 Noo ya; uwe, Jiọnu eyeje l'ẹhu bụ uwe, e meru l'ẹjí ịnya-
kamẹlu; l'o gude akpọ-anụ tubuta iya l'upfu. Ọ bụru igube
yẹle manụ-ẹnwu abụjeru nri iya.
5 Tọbudu iya bụ; ndu Jierúsalẹmu l'ophu; mẹ ndu
Jiudiya; mẹ ndu bu lẹ mgboru Jiọ́danu mgburugburu tụko
zefụtakota wụ-pfutashia ya.
6 Ẹphe nọdu akọshi iphe-ẹji, ẹphe meshiru; ọ nọdu
emejegbaa phẹ baputizimu l'ẹnyimu Jiọ́danu.
7 Tọbudu iya bụ; ọ hụmaepho ikpoto ndu Fárisii waa
ndu Sadusii, awụ abya g'e mee phẹ baputizimu; ọ sụ phẹ:
“Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a. ?Bụ onye karụ unu
g'unu gbalaaru oke-ẹhu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu
mbọku, ọo-nma mgboko ikpe ono?

8 Unu mịa amịmi g'oshi-ọmi. Mebyi, unu aa-mị bụ eme
umere, goshiru l'izimanụ iphe-ẹji unu lwawaru unu azụ;
unu lwapfutawaa Chileke.
9 Unu ta arịkwa k'asụ: '?Ọ kwa lẹ Ébirihamu bụwanu
onye-iche anyi phẹ.' Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ tọ dụ bẹ
Chileke a-dụ ike meshia mkpuma-a g'ọ nwụshia ụnwu, a-
bụru ụnwu Ébirihamu.
10 Mbụ lẹ nta-a bẹ a dabẹakwaru ogbunkụ l'ọgbarabvu
iphe, bụkpoo oshi. Oshi ọphu amịduru mebyi, dụ ree; l'ee-
gbutsua ya chie l'ọku.
11 Mbẹdua bụkwa mini bẹ mu egudeje eme unu ba-
putizimu gude goshi l'izimanụ lwarụ unu azụ l'iphe-ẹji,
unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye
ọphu abyanụ bẹ ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa. Onye mu ta
adụkpodanu iphe, mu bụ kẹ gẹ mu vuru akpọkpa iya tso
iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-dụ-Nsọ waa ọku mee unu
baputizimu.
12 O gudewaa ajakpa, oo-gude phụshia ẹswa lẹ balị; vuta
ọphu bụ balị vuba l'ụlo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'ọku,
ata nyịhudu anyịhu."

Jiọnu eme Jizọsu baputizimu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Tọbudu iya bụ; Jizọsu shi lẹ Gálili byatashia Jiọ́danu gẹ
Jiọnu mee ya baputizimu.
14 Jiọnu meahaa g'ọ jịka sụ iya: "Ọ chia mbẹdua bẹ
gbaru kẹ gẹ mu byachia g'i mee mu baputizimu; ị gbẹchia
abyapfutachịa mu."
15 Ọle Jizọsu sụru iya: "Haarọ g'e mee ya rọ ẹgube ono
nta; kẹle ono g'anyi e-shi meẹbekota iphemiphe, bụ iphe,
pfụru-ọto."
Tọbudu iya bụ; Jiọnu kwetanụ.
16 Emeghe, eemeghe Jizọsu baputizimu ono; o shiẹpho lẹ
mini ono rwufutashia; igwe bukahaẹpho ẹbo gheru ọnu.
Ọ hụma Unme Chileke g'ọ dụepho gẹ ndo pheẹpho phaa
phezeta bya anọdu iya l'ẹhu.
17 Noo ya; a nụma olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ọwa-a
bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu ẹpho."

4

Ama, Obutuswe aahụ Jizọsu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizọsu duba
l'echiẹgu gẹ Obutuswe hụa ya ama.

2 O rwua ẹka ono je anọo ụkporo abalị labọ: eswe
l'ẹnyashi; swịkota ẹgu. E mechaa; ẹgu gụahaa ya.
3 Nwandale byapfuta iya bya asụ iya: “Ọ -bụru l'ị bụ Nwa
Chileke; sụnu gẹ mkpuma-a ghọshia nri!”
4 Jizọsu sụkwanu iya: “Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: ‘Ọ
tọ bụdu nri kpụrumu bẹ amadụ e-gude nọdu ndzụ. Ọ kwa
iphe, bụkpoo opfu, shi Chileke l'ọnu.’ ”
5 Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahụ
lẹ mkpụkpu ono, dụ nsọ ono, bya eworu iya dobe l'ẹka
kachaa l'eli l'eze-ụlo Chileke
6 bya asụ iya: “Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a
dafụ daa l'alị; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru:
“Chileke a-karụ-a
ụnwu-ojozi-imigwe iya
g'ẹphe leta ngu ẹnya.
‘Ẹphe e-gude ẹka pata ngu
apata;
a nọnyaa ị kpọo ọkpa
lẹ mkpuma.’ ”
7 Jizọsu sụkwanu iya: “Obenu l'e dekwaru iya phọ l'ẹkwo-
opfu Chileke sụ: ‘Ta ahụkwa Nnajịuphu, bụ Chileke ngu
ama.’ ”
8 Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwaphọ Jizọsu ọzo bya
eje enyihu eze úbvú, haẹpho ephekerephe ephekerephe gẹ
gụnu; je egoshikọta iya alị-eze ndiphe mgburugburu mẹ
iphe, dụ ree, nọ iya nụ.
9 Bya asụ iya: “Iphemiphe ono g'ọ ha bẹ mu a-nụkota ngu
mẹ ị -dakpọwaa l'alị; baarụ mu ẹja.”
10 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kweẹpho doo bya asụ iya:
“Gbẹshi l'ẹka ono Nsetanu; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru:
‘Ọo Nnajịuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-barụ ẹja; tẹme ọ
bụru iya kpụrumu bụ onye ịi-nọdu ejeru ozi.’ ”
11 Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono parụ iya haa; ụnwu-
ojozi-imigwe bya ejeahaaru iya ozi.

Jizọsu ezi Opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 O be teke Jizọsu nụmaru l'a tụwaru Jiọnu mkpọro; ọ
gbẹshi jeshia Gálili.
13 Ọ gbẹshi lẹ Nazaretu lashịa Kapaniyọmu je eburu.
Mkpụkpu ono nọ l'agụga eze-ẹnyimu Gẹnesaretu; mbụ l'alị
Zebulọnu mẹ Nafụtali.
14 Noo ya bụ iphe ono, Azáya onye mpfuchiru Chileke
pfuru ono je a-vụkota, sụru:
15 “Gụbe alị Zebulọnu mẹ alị
Nafụtali,

nọ l'ibiya k'eze-ẹnyimu
ono;
l'azụ Jiọ́danu azụ iya
ọphuu.
Gụbe Gálili kẹ ndu abụdu
ndu Jiu!
16 Ndu ono, nọ l'ime ọchii
hụmaakwaru ìphóró,
parụ ẹka.
Ndu k'ono, bu l'alị ono,
gbakọtaru tsụkiribaa
ono bẹ ìphóró
nwuakwarụ kẹ
phorokotokongu.”
17 Noo ya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu shiẹpho wata asa ozi-
ọma, shi l'ẹka Chileke asasa sụ: “G'izimanụ lwa unu azụ;
unu ghaa umere byapfuta Chileke lẹ Chileke abyaakwaa
egoshi l'ọo ya bụ eze!”

Ndu mbụ, watarụ etso Jizọsu
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 O be gẹ Jizọsu tsoru ógbú ógbú eze-ẹnyimu, nọ lẹ Gálili;
ọ hụma unwune labọ, bụ ndu ịkokoro. Onye lanụ bẹ ẹpha
iya bụ Sayịmonu, onye eekuje Pyịta. Nwune iya ọphuu bẹ
ẹpha iya bụ Anduru. Ọ hụma phẹ ẹka ẹphe agha ụgbu
l'eze-ẹnyimu.
19 Tọbudu iya bụ; ọ sụ phẹ: “Unu bya etsoru mu gẹ mu
emee unu ndu a-nọdu esekutaje nemadzụ g'eesetajẹ ẹma-
a.”
20 Epfupfu, oopfu iya; ẹphe gwọbe ụgbu phẹ; tsoahaa ya.
21 Jizọsu byakwa eshi l'ẹka ono jeribẹru nwanshịi; ọ
hụmakwa unwune labọ ọzo, bụ Jiemusu, bụ nwa Zebedi;
yẹle Jiọnu nwune iya l'ẹka ẹphe lẹ nna phẹ, bụ Zebedi nọ
l'ime ụgbo; emezi ụgbu phẹ emezi. O kua phẹ.
22 Ekuku, ooku phẹ; ẹphe haa ụgbo ono yẹe nna phẹ
tụgbua je etsoru iya.

Jizọsu ezi iphe; bya eme ndu
iphe eme g'ẹphe wekọrohu
(Luk 6:17-19)

23 Tọbudu iya bụ; Jizọsu jedzuru ẹkameka lẹ Gálili;
ezi opfu Chileke l'iphe, bụkpoo ụlo-ndzukọ ndu Jiu; bya
epfukwaphọ opfu Chileke sụ phẹ lẹ Chileke abyawaa egoshi
lẹ ya bụ eze; bya emee g'iphe, bụkpoo ndu ẹhu eme mẹkpoo
ndu iphe-ememe mmanụ emegbaa wekọrohukota; obeta ọ
bụru ẹgube iphe-ememe dụ ịdu-agha.

24 Ẹpha Jizọsu ngakọta Siriya mgburugburu. Ẹphe nọdu
apatagbaaru iya ndu iphe eme; mẹ ndu iphe, bụkpoo ẹhu,
dụ iche iche eme; mẹ ndu iphe eme ẹhuka shii; mẹ ndu
ọbvu eme; mẹ ndu ndapfụ; mẹ ndu ndanwụ danwụru ibe-
ẹhu lanụ. Noo ya; Jizọsu mekọta phẹ; ẹphe wekọrohuchaa.
25 Ikpoto nemadzụ shi lẹ Gálili tsoru iya; mẹ ndu shi lẹ
Mkpụkpu-iri mẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu Jiudiya; mẹ ndu shi
azụ ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹphe tụko wụru gidigidi tsoru iya.

5

Jizọsu epfu opfu Chileke
l'eli úbvú

1 Jizọsu bya ahụma ikpoto ọha ono bya enyihu eli úbvú
je anọdu anọo. Ndu etsoje iya nụ wụ-pfuta iya.
2 Ọ wata phẹ ezi iphe sụ phẹ:

Ẹhu-ụtso
(Luk 6:20-23)

3 “Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
wozetaru onwophẹ alị
l'iphu Chileke;
kẹle ẹka Chileke bụ eze bụ
nkephẹ!
4 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
aphụ byaru;
Kẹle Chileke e-mechakwaa
dụa phẹ obu!
5 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
dụ àgù;
kẹle ọo phẹ l'e-mechaa
nweru mgboko.
6 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
ono, apfụbekoto agụje
g'ẹgu nri mẹ ẹgu mini ono;
kẹle Chileke e-mechaa
mee g'ẹpho ji phẹ!
7 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
nweru obu-imemini;
kẹle Chileke a-phụkwaru
phẹ phọ obu-imemini!
8 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu obu
gụru ìphóró;
kẹle ẹphe e-mechaa hụma
Chileke!
9 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu eme
gẹ nchị dụ do;

kẹle ọo phẹ bẹ ee-ku ụnwu
kẹ Chileke!
10 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
aakpa ẹhu;
l'opfu l'ẹphe eme iphe,
dụ Chileke ree;
kẹle ẹka Chileke bụ eze
bụ nkephẹ!
11 “Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu; adzụkota ẹjo ụka, adụdu k'anụma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu.
12 G'ẹhu tsọje unu ụtso; unu teje ẹswa; kẹle obunggo unu parụ ẹka l'imigwe. Ọ bụkwapho g'ẹphe akpa unu ẹhu ono bụ g'ẹphe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ụzo.”

Únú yẹe ìphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)
13 “Ọo unubẹdua bụ únú kẹ mgboko; ọle teke únú tsọ-buhuru únú-únú; ?dẹnu g'ii-shi mebakwadaa ya g'ọ tsọ únú-únú ọzo? Ọ tọ dụhekwa iphe ọzo, ọ dụkwadu ree ememe; gbahaa g'e woru iya wụshia gẹ nemadzụ zọpyashia ya l'ọkpa.
14 “Ọo unubẹdua bụ ìphóró kẹ mgboko. Mkpụkpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te domikọtajekwa edomi.
15 Ọphu aanwụjeduru ọku ye l'orọku kpube iya iphe. Ẹka eedobeje iya bụ l'iphe, eedobeje orọku; k'ọphu onyemonye, nọ l'ụlo ọbu a-hụma ìphóró iya.
16 Ọo ya bụ; g'ìphóró unu ngakọtakwa l'ẹka ndiphe nọ; k'ọphu ẹphe a-hụma iphe, dụ ree, unu emekọta gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja.”

Jizọsu ezi k'ekemu
17 “Unu ta arịkwa l'iphe, mu byaru bụ gẹ mu gbukaa ekemu Mósisu; ọzoo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru gẹ mu mee g'ọ vụkota g'e pfuru iya.
18 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvụkwa alị abvụ; obenu l'akpụru opfu lanụ ọzoo iphe, a tsọru kpọngu, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke iphemiphe ono a-vụkota.
19 Ọo ya bụ l'onye mebyikwanụru ekemu Chileke m'obeta ọ bụru ọphu kachakpọo alwa alị; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwaphọ ẹgube ono; ọo onye ono a-kachakpọo alwa alị l'ẹka Chileke bụ eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi

ndu ọzo g'ẹphe mekwa iya phọ; onye ono a-bụru onye ha
shii l'ẹka Chileke bụ eze.
20 Iphe, mu epfu bụ lẹ teke unu akadụ ndu ezije ekemu;
waa ndu Fárisii eme iphe, dụ Chileke ree bẹ unu ta abyakwa
abahụ l'ẹka Chileke bụ eze."

Oke-ẹhu-eghu Chileke

21 "Unu nụmahawaru lẹ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sụru:
'Te egbukwa ọchi.* Onye gburu ọchi bẹ a-kpụjekwaru jee
l'iphu ndu-ikpe.'
22 Obenu lẹ mbẹdua epfuru unu nta-a sụ l'onye etso
nwune iya opfu l'ẹbe adụ iphe, o meru iya; onye ono bẹ
a-kpụkwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bụkpoo onye
kọru nwune iya ọnu bẹ a-kpụjekwaru bya l'iphu ọgbo-ikpe.
Iphe, bụkpoo onye gude ọnu iya sụ nwune iya: 'Gụbe onye-
eswe-a'; onye ono a-lakwa l'ọku-alị-maa.
23 Ọo ya bụ lẹ-a; teke ọ bụ l'ị nọ l'iphu ọru-ngwẹja Chileke;
ị -bya anụ Chileke iphe; ị nọdu l'ẹka ono nyata l'ọ dụru opfu,
dụru gẹe nwune ngu;
24 parụ iphe ono, ị byaru anụnu ono haa l'iphu ẹka ono
vuru ụzo tụgbua jeadaa gẹ gụ lẹ nwune ngu ono doshiadaa;
e -mechaa l'ị byawarọ anụ Chileke iphe, ịinu iya.
25 "Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpụ ngu eje l'ụlo-ikpe;
kukebe ẹhu mee gẹ gụ l'iya doshia ya ẹgwegwa teke unu
nọkwadu l'etsuzọ; g'ọ tọ bụ: unu -rwua l'ọ kpụru ngu nụ
onye-ikpe; onye-ikpe akpụru ngu nụ ọgbogu; ọgbogu eje
eworu ngu tụa mkpọro.
26 Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; Ị tị yịkwa fụta afụta
l'ẹka ono jasụ teke ị pfụeberu iphe, e gburu ngu nre iya; ị
-pfuphodo mẹ afụ bẹ a taa hakwa ngu."

Eri ogori

27 "Unu nụmawaru l'a sụru: 'Be erikwa ogori.†'
28 Ọle mu sụkwanuru unu; o -nwekpọwaru onye leru
nwanyị ẹnya; k'ọphu nwanyị ono gụru iya agụgu ejepfu;
onye ono bẹ gudeakwaa obu iya ria ogori.
29 Ọo ya bụ; teke ọ bụ l'ọo ẹnya ẹkutara ngu esetaru ngu
eme iphe-ẹji; swọfu iya tuphaa! L'ọ kakwaru ngu ree l'i
tupharu ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'i dzuru oke; a pata ngu
l'ophu chie l'ọku-alị-maa.
30 Teke ọ bụkwanu l'ọo ẹkutara ngu kpatarụ ngu eme
iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru ngu ree l'i tupharu
ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie
l'ọku-alị-maa."

---

* **5:21 5:21** Gụnaa Awụ 20:13. † **5:27 5:27** Gụnaa Awụ 20:14.

K'achịfu nwanyị
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “E dekwaruphọ sụ g'onye achịfu nyee ya vujeadaru ụzo
dee ẹkwo-achịfu-nwanyị nụ iya lẹ ya taa lụhedu; tẹme l'ọo-
chịfuwa iya rọ.
32 Ọle mu sụkwanuru unu-a: onye chịfuru nyee ya;
abụdu l'oori ogori; onye ono meakwaru nwanyị ono; ọ
nọdu eri ogori; tẹme onye lụkwanuru onye a chịfuru achịfu
l'erikwaphọ ogori.”

K'eri angụ

33 “Ọzo bụ l'unu nụmahawaru lẹ ndu teke ono bẹ a sụru:
‘Teke i rifuru angụ emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke
iphe, i rifuru angụ l'ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.’
34 Ọle mu sụkwanuru unu-a: unu te erijekwa angụ
ililekpọo. Unu te egudejekwa imigwe ria angụ; l'imigwe
bụkwa aba-eze Chileke.
35 Ọphu unu egudejekwa alị ria angụ; l'ọ kwa alị bụ
ẹka Chileke gbabẹru ọkpa. Sụ-a; unu te egudejekwa
Jierúsalẹmu ria angụ; lẹ Jierúsalẹmu bụkwa mkpụkpu
k'onye eze ono, ha shii onoya.
36 Ọphu unu egudejekpọkwaanu ishi unu ria angụ; g'ọ tọ
bụdu l'unu adụ ike eme g'ọ ka mma l'ọo akpụru ẹgbushi
lanụ, nọ unu l'ishi g'o ji uji; ọzoo g'ọ chaa ụcha.
37 Iphe, unu e-pfuje kpoloko bụepho ‘ee’; ọzoo ‘waawaa’.
O -nweru iphe ọzo, i pfuru, 'abụdu opfu labọ ono bụakwaa
Obutuswe bẹ o shi l'ẹka.”

K'agwata ụgwo iphe
(Luk 6:29-30)

38 “Unu nụmahawaru l'ekemu Mósisu sụru: ‘Onye meru;
ẹnya pyahụ nwibe iya g'e mekwaaphọ g'ẹnya pyahụlata
onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e chikwofụlata
iya ụgwo iya.‡’
39 Obenu lẹ mu epfuru unu sụ: onye meru ngu ẹjo-iphe;
te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu ẹka l'agbagba-nchị
ẹkutara; ghafụaru iya nchị ẹkicha.
40 Teke ọ bụ l'o nweru onye jeru je agbaarụ ngu ẹkwo
l'ụlo-ikpe gẹ ya nata ngu nggafụ-ẹka, i yeru l'ime ẹhu; haa
ya g'ọ natafụa ngu uwe ẹhu ngu.
41 Teke ọ bụ l'o nweru onye kebutaru ngu k'ẹhuka sụ gẹ
gụ l'iya swịru jee manyịru lanụ; tsoru iya rọ gẹ gụ l'iya jee
manyịru labọ.

‡ **5:38 5:38** Gụnaa Awụ 21:24; Uke 24:20; Dit 19:21.

42 Nụje onye sụru g'ị nụ iya iphe; iphe, ọ sụru g'ị nụ
iya; tẹme onye byaru ngu arwọta iphe; ta ajịkakwa iya ya
anụnu.”

K'eye ndu ọhogu obu
(Luk 6:27-28,32-36)

43 “Unu nụmahawaru l'a sụru: ‘Yeje onye gụ l'iya eshi
ọnyà obu; g'onye ọhogu ngu dụje ngu ashị.§’
44 Ọle iphe, mu akaru unu bụ: Unu yee ọhogu unu obu.
Unu epfujeru Chileke opfu ẹhu ndu emekpa unu ẹhu;
45 g'unu a-bụru ụnwu kẹ Nna unu ọphu bu l'imigwe.
Kẹle ọo ya emeje g'ẹnyanwu waaru ndu ọma mẹ ndu ẹjo-
iphe. Tẹme ọ nọdu emeje g'igwe dzeru mini wụshiru ndu
pfụberekoto mẹ ndu apfụbeduru-ẹka-ọto.
46 Teke ọ bụepho ndu yeru unu obu bẹ unu yeru obu
kpụrumu; ?bụ obunggo gụnu bẹ unu a-nata l'ono? ?Tọ
bụhedu gẹ ndu ana okpoga akịriko emeje bụ ono?
47 Teke ọ bụepho ndu unu ẹ phẹ eshi ọnyà bẹ unu ekeleje
ekele kpụrumu; ?bụ gụnu bẹ bụ iphe, unu ka ndu ọzo
ememe? ?Tọ bụedu gẹ ndu ta amadụ Chileke emeje bụ ono?
48 Ọo ya bụ g'unu dụebe ree gẹ Nna unu, bu l'imigwe
dụebe ree.”

6

Eme iphe-ọma

1 “Unu kwabẹje ẹnya g'unu te emeje iphe-ọma unu sagaa
k'ọphu onyemonye a-hụmakotaje iphe unu eme. Ọdumeka
bẹ Nna unu ọphu bu l'imigwe ta abyakwa ebu unu nggo iya.
2 “Ọo ya bụ; teke i meru iphe-ọma; te ejekwa iya ara
arara l'edupfu. Te emekwa gẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu emeje l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu mẹ l'etsuzọ. Ẹphe
anọduje eme iya gẹ ndiphe ajaa phẹ ajaja. Mu sụ-a; g'o
dokwaa ngu ẹnya ree; ọ bụakwaa ụgwo phẹ bẹ a pfụ-
dzuwaru phẹ ẹgube ono.
3 Obenu lẹ-a; teke gụbedua eme iphe-ọma; te ekwekwa
g'ẹkicha ngu maru iphe ẹkutara ngu eme.
4 Ọo ya bụ l'iphe-ọma, iime bẹ ii-meje g'iime iya lẹ mpya.
Ọo ya bụ gẹ Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lẹ mpya ono
ebukwanaa ngu nggo iya.”

Epfu anụ Chileke
(Luk 11:2-4)

5 “Ị -nọdu epfu anụ Chileke; te emejekwa gẹ ndu bụ tụko-
l'ẹhu-atụko-l'obu. Ẹphebedua iphe, adụje phẹ ree bẹ bụ
g'ẹphe je anmagaru l'echi ụlo-ndzukọ ndu Jiu; ọzoo l'agụga

§ **5:43 5:43** Gụnaa Uke 19:18; Dit 23:6.

etsuzọ epfu anụ Chileke; k'ọphu aa-hụmadzuru phẹ. Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ọ bụakwaa ụgwo phẹ bẹ a pfụ-
dzuwaru phẹ ẹgube ono.
6 Obenu gụbedua; teke iipfu anụ Chileke; tụgbua bami-
hukpọoro l'ime mkpuru ụlo ngu woru ụzo gụ-chia agụ-chi;
nọdu l'ẹka ono pfuru nụ Chileke, bụ Nna ngu, a ta ahụmadu
l'ẹnya. Ọo ya bụ gẹ Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lẹ
mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.
7 “Teke unu epfu anụ Chileke; unu te epfujekwa igw-
erigwe opfu mpfụkwase 'enwedu ishi gẹ ndu ta amadụ
Chileke emeje ono. L'ẹphe anọduje arị lẹ Chileke a-nụma
olu phẹ m'ẹphe -pfushia opfu igwerigwe.
8 Ọo ya bụ; unu te etsokwa ẹka phẹ. Lẹ nna unu bẹ
mahaakwaru iphe, unu abya iya asụ g'ọ nụ unu; tẹme unu
pfuje g'ọ nụ iya unu.
9 Ọo ya bụ l'ọwa-a g'unu e-pfuje anụ Chileke baa:
“ ‘Gụbe Nna anyi, bu l'imigwe.
G'e dobe ẹpha ngu iche;
10 Goshinu l'oo gụbedua bụ eze.
G'e meje iphe, dụ ngu l'uche
l'eliphe
g'eemeje iya l'imigwe.
11 Nụnu anyi nri ntanụ-a;
Nri, a-sụjeru anyi eri
mbọku-mbọku.
12 Gụaru anyi nvụ l'ẹka anyi
mesweru ngu;
G'anyi gụru ndu mesweru
anyịbedua.
13 Te ekwekwa g'anyi nmalahụ
l'ọhutama.
Nafụtachikwaa anyi g'anyi ta
aba l'ẹka onye ẹjo-iphe.’
Kẹle ọo ngu bụ eze
iphemiphe;
bya abụru ngu nwe ike;
nweru akpabiri
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
Nokwa g'ọ dụ.
14 “Kẹle ọ -bụru l'unu agụjeru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe
meru unu; Nna unu, bu l'imigwe a-gụjekwarupho unu nvụ
l'ọphu unu meru iya.
15 Obenu teke ọ bụ l'unu ta agụjeduru ndu ọzo nvụ l'iphe-
ẹji, ẹphe meru unu; ọo ya bụ lẹ Nna unu ta abyadụ agụru
unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meru iya.”

Aswịru Chileke ẹgu

16 “Unu -nọdu aswịru Chileke ẹgu; unu ta ag-
banwụbejekwa iphu gẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu.
Kẹle ẹphe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ọphu
onyenọnu a-maru l'ẹphe aswịru Chileke ẹgu. Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ọ bụakwaa obunggo phẹ bẹ
ẹphe natadzuru ẹgube ono.
17 Obenu gụbedua; teke ịiswiru Chileke ẹgu; swaa iphu;
nyịa manụ;
18 k'ọphu ndiphe ata amadụ l'ịiswiru Chileke ẹgu. Gba-
haẹpho onye a-maru nụ bụ Nna ngu ono, a ta ahụmadu
l'ẹnya ono. Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lẹ mpya-a
l'e-bukwa ngu phọ nggo iya.”

Akpa ẹku imigwe
(Luk 12:33-34)

19 “Unu ta akpakwa ẹku kụberu onwunu lẹ mgboko ọwa-
a; ẹka ọo-gba ẹgba; tẹme mkpu atakashia ya; ndu-oshi
ejekwaphọ egwee ya.
20 Unu kparụ ẹku unu doberu onwunu l'imigwe; ẹka ọ
tọo gbadu ẹgba; ọphu mkpu atakashịdu iya; ọphu ọ dụdu
ndu-oshi eje iya egweta.
21 L'ọ kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa nọ bẹ obu ngu
nọkwapho.”

Ìphóró k'ogwẹhu
(Luk 11:34-36)

22 “Ọ kwa ẹnya bụ orọku, dụ l'ẹhu nemadzụ. Ọo ya bụ
lẹ teke ẹnya doru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ngu
ìphóró ìphóró.
23 Obenu teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwẹhu ngu
abụkotaru ọchii ọchii. Teke ọ bụkwanu l'ìphóró, nọ l'ime
ngu bẹ l'agba ọchii; l'ọ gbagharu ọchii ọbu ẹka.”

Etso ụzo Chileke waa ẹku
kẹ mgboko-a
(Luk 16:13; 12:22-31)

24 “Ọ tọ dụdu onye achịta nnajị labọ ejeru ozi lẹ mgbo
lanụ g'ọ tọ kpọ onye lanụ ashị; yee onye ọphuu obu; ọzoo
l'o yeru ẹhu l'ozi onye lanụ; ejeru onye ọphuu ozi mkpẹ. Ị tịi
nọdudu etso ụzo Chileke bya emekwaphọ g'okpoga kwatarụ
ngu.
25 “Noo iphe, mu gude sụ; unu ta akụshi photophoto
k'iphe, unu e-ri; ọzoo iphe, unu a-ngụ nọdu ndzụ. Ọzoo
k'ogwẹhu unu; iphe, unu e-ye l'ẹhu. Noo lẹ ndzụ ka nri
abụru iphe; ogwẹhu ka uwe abụru iphe.

26 Lewarọ ẹnu, ephe l'eli. Ẹphe ta akọkwa opfu; ọphu ọ
dụkwa iphe, ẹphe eje akpata l'opfu; ọphu ẹphe akpatadu
ewoba l'ọba; ọle Nna unu ọphu bu l'imigwe anọdujeelaa
azụ phẹ. ?Unu ta amadụ l'unu ka phẹ abụru iphe.
27 ?Dẹnu g'unu ha onye e-gude ayọ ọshi yekwa ujiku ophu
lẹ ndzụ iya?
28 “?Bụhunu gụnu meru iphe, unu akụ-phe photophoto
k'uwe, unu e-ye l'ẹhu? Unu lewarọ ojimbvu, dụ l'ẹgu
g'ọonoduje evu. Ẹphe te esedu akanya; ọphu ẹphe agbadu
oghu k'akwa uwe.
29 Obenu lẹ-a; unu hụma gẹ Sólomọnu yeberu uwe ama
mma; ọle uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanụ.
30 Teke ọbu lẹ Chileke eletaberu ẹswa, nọ l'ẹgbudu ẹnya
ẹgube ono: k'eme iya g'ọ ma mma; l'iphe, bụ ọ -dzụru
ndzụ nọdu l'ẹgbudu ntanụ-a; echele l'e woru iya shia ite.
?Tọo kabadaa unu eleta ọkpobe ẹnya? mbụ unubẹ ndu-a,
ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a!
31 Ọo ya bụ; unu ta akụ-phehẹ photophoto kẹ ‘?Bụ gụnu
bẹ anyi e-ri?’ ‘?Bụ gụnu bẹ anyi a-ngụ?’ Ọzoo ‘?Bụ gụnu bẹ
anyi e-ye l'ẹhu?’
32 Ọ kwa iphe ono bẹ ndu amadụ Chileke tụkoru achọ.
Nna unu, bu l'imigwe makwarụ-a l'iphemiphe ono dụ unu
mkpa.
33 Ọo ya bụ; unu vuru ụzo chọadaa g'unu e-me gẹ Chileke
bụru eze lẹ ndzụ unu; yẹle apfụbekoto iya; ọo ya bụ; iphe
ono g'ọ ha abụru iphe, Chileke e-yekwarụ unu eyekwa.
34 Unu ta ayọshi ọshi k'echele; l'echele a-yọ-a ọshi onwiya.
Ẹjo iphe k'ujiku ophu sụwaru kẹ mbọku ono.”

7

Ekpe ndu ọzo ikpe
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Unu te ekpejekwa ndu ọzo ikpe gẹ Chileke etee kpedu
unu.
2 Kẹle ọo iphe, unu gude kpee onye ọzo ikpe bẹ ee-gude
kpee unubẹdua. Tẹme ọ bụru iphe, unu gude tụru nụ nwibe
unu bụ iphe, Chileke e-gude tụkwarupho nụ unu.
3 ?Bụ gụnu kparụ iphe, ị hụmaru nwiphe, nọ onye ọzo
l'ẹnya; ọphu ị hụmaduru ọphu ha g'oswebe nọdu ngu l'ẹnya
nkengu?
4 Ọzoo; ?dẹnu g'ịi-gbẹ sụ onye ọzo g'o gebe g'i mefu iya
nwiphe, dụ iya l'ẹnya; l'ẹka ọphu ha g'oswebe swekwaru
l'ẹnya nkengu?
5 Gụbe onye ono bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono! Vuru
ụzo mefuadaa iphe ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya

nkengu; g'ịi-dụ ike hụma-rweta ụzo mefu nwiphe ọphu ha
nwanshịi, dụ nwanna ngu l'ẹnya.
6 “Unu te ewojekwaru iphe, dụru Chileke nsọ tọgboru
nkụta; ọphu unu ewojekwaru igopoto unu, bụ iphe, ere
ire shii ono woru tọgboru ezi; g'ẹphe ataa zọpyashidu
iya yọgiri yọgiri l'ọkpa; bya adakọbe byapfuta unu; bya
alabushia anụ unu alabushi.”

Epfu anụ Chileke;
yẹe ekemu, swiru iya nụ
(Luk 11:9-13)

7 “Unu pfua g'a nụ unu iphe; aa-nụ iya unu! Unu chọo
iphe; unu a-chọta iya! Unu kụa ẹka l'ụzo; aa-gụharu iya
unu.
8 Kẹle onyemonye, sụru g'a nụ iya iphe bẹ aanụje
iphe; onye chọru nụ l'achọtaje; onye kụru ẹka l'ụzo bẹ
aagụhajeru iya.
9 Tọo ?dẹnu g'unu ha, onye nwa iya a-sụ g'ọ nụ iya buredi;
l'o woru mkpuma nụ iya?
10 Ọzoo l'ọ sụru g'a nụ iya ẹma; l'ọ gbẹ chịru agwọ nụ iya.
11 Eshinu unubẹ ndu bụ ndu ẹjo-iphe amajẹru nụ ụnwu
unu iphe, dụ ree; ?bụchia Nna unu ọphu bu l'imigwe taa
madụru anụ unu ọkpobe iphe; mbụ unubẹ ndu sụru g'ọ nụ
iya unu?
12 “Ọo ya bụ; unu mejeru onyemonye g'ọ dụ unu g'onye
ọzo meeru unu. Kẹle onoo iphe, ekemu mẹ ndu mpfuchiru
Chileke ezi bụ onoya.”

Ọnu ụzo, dụ kparagụ
(Luk 13:24)

13 “Unu kpata ụzo shia ọguzo, dụ kparagụ bahụ. L'ụzo
ọphu eeshije ala l'iswi bẹ ọnu iya ha ọsa; tẹme gbororo iya
dụ nphe eshishi; a dụ igwe awụ iya.
14 Obenu l'ụzo ọphu edujeru nemadzụ bahụ lẹ ndzụ; bẹ
ọnu iya dụ kparagụ; tẹme ụzo iya dụ ẹhuka eshishi; ndu
hụmaru iya nụ habe-a nwahabe.”

Oshi-ọmi yẹe akpụru iya
(Luk 6:43-44)

15 “Unu kwabẹjekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke
epfuduru ono ẹnya. Mbụ ndu adụje àgù g'ẹphe bụ
nwatụru; 'a ma l'ẹphe bụ agụ, adzụ-gbu atụru.
16 Unu e-gudewarọ umere phẹ maru ẹgube ndu ẹphe bụ.
?A wọtaje ẹra nggorobyi l'oshi aga? Tọ ?a wọtaje akpụru
ujiru l'oshi úkèè?
17 Iphe, bụkpoo ọkpobe oshi amịjekwa akpụru, dụ ree.
Ẹjo oshi nọdu amije ẹjo akpụru.

18 Ọ tọ dụdu ọkpobe oshi, mịjeru mebyi, dụ ẹji; ọphu ọ
dụkwanu ẹjo oshi, mịjeru mebyi, dụ ree.
19 Iphe, bụkpoo oshi, taa mịdu mebyi, dụ ree bẹ ee-gbutsu
egbutsu parụ chie l'ọku.
20 Ọo ya bụ l'unu e-gudewarọ akpụru, ẹphe mịru; maru
phẹ.”
21 “Ọ tọ bụebekwa g'aahajẹ eeku mu ‘Nnajịuphu;
Nnajịuphu’; bụ g'aa-ha bahụkota l'ẹka Chileke bụ eze. Ọ
kwa ndu meru iphe, dụ Nna mu, bu l'imigwe ree.
22 Mbọku ikpe ono bẹ aa-dụ igwerigwe sụ mu:
‘Nnajịuphu! Nnajịuphu! ? Ọ kwa l'anyi shi egudeje
ẹpha ngu epfuchiru Chileke; tẹme anyi shi egudeje ẹpha
ngu achịshi ọbvu; bya eshi egudeje ẹpha ngu eme iphe-
ọhumalenya, dụ igwerigwe.’
23 Noo teke mu a-karụ phẹ sụ phẹ: ‘Mu ta amajẹkwaru
ndu unu bụ. Unu gbẹshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ
ndu ono, bụepho iphe, Chileke sụru g'e te emeshi bẹ unu
anọduje eme ono.’ ”

Ụmadzu ẹbo, l'akpụ ụlo
(Luk 6:47-49)

24 “Ọo ya bụ l'onyemonye, anụ opfu-a, mu epfu-a bya eme
iya ememe bẹ a-dụ gẹ nwoke, kwarụ ẹnya bya eworu ụlo
iya kpụa l'eli mkpuma.
25 Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia;
ọ bụkotaru l'eli ụlo ono; ọphu ụlo ono adadụru; noo kẹle a
tụru ọkpa iya l'eli mkpuma.
26 “Obenu onye anụ opfu-a, mu epfu-a; ọphu oomedu iya
ememe l'a-dụ g'onye eswe, jeru je akpụa ụlo iya l'eli evevee.
27 Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia;
ọ bụkotaru l'eli ụlo ono. Ụlo ono phọhu daa gwoo; daa tsua
gwogiri-gwogiri.”
28 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfubuhuẹpho iphemiphe ono,
oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpọo ndu ono ọnu opfu.
29 Kẹle oozi iphe g'onye ike dụ l'ẹka. O too zidu gẹ ndu
ezije phẹ ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizọsu meru
o wekọrohu
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Noo ya bụ; Jizọsu shiẹpho l'úbvú ono nyizeta; ikpoto
nemadzụ wụru tsoru iya.
2 Tọbudu iya bụ; onye ekpenta lanụ bya abyapfuta iya
bya abaarụ iya ẹja sụ: “Nnajịuphu; ọ -bụru uche ngu bẹ
ii-menaa gẹ mu wekọrohu.”

3 Jizọsu bya amachịa ẹka denyi iya sụ: “Ọ bụ uche mu.
Ngwa wekọrohu!” Teke ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu
iya l'ẹhu.
4 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Ba adụkwa onye ii-pfuru
iya. Jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya. G'ịi-
nụkwapho Chileke iphe-ngwẹja k'egbuchafụ, i gbuchafụru;
gẹ Mósisu tụru l'ekemu. Ọo ya bụ g'ọha egude nno maru l'i
wekọrohuwaru.”

Ewekọrohu nwozi onye-ishi
ndu ojọgu
(Luk 7:1-10)

5 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bahụshiepho lẹ Kapaniyọmu; o
nweru onye-ishi ojọgu ndu Romu, byaru bya anọdu arwọ
iya sụ:
6 “Nnajịuphu; nwozi mu zẹ l'ụlo; iphe nọdu emeshi iya
ike; k'ọphu ọ tọo ghadụ aghagha; tẹme ọ nọdu echi mkpu
l'ụlo.”
7 Jizọsu sụ iya: “Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekọrohu.”
8 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: “Nnajịuphu; obenu lẹ
mu ta agbadụru kẹ g'ị bata ibe mu. Ọ bụa g'i pfua opfu ọnu
kpụrumu; nwozi mu ewekọrohu.
9 Mbẹdua bụkwa-a onye nọ nemadzụ l'ẹka; o nwek-
warụpho ndu ojọgu, nọ mu l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee
ọwa-a; l'o jee ya; mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya; mu
-sụ nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'o mee ya.”
10 Jizọsu nụma iya; ọ dụ iya biribiri. Ọ sụ ndu ẹphe l'iya
swị: “Iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a; l'alị Ízurẹlu kpọnu bẹ
mu ta ahụmakwaru onye kwetaberu ẹgube-a.
11 Iphe, mu epfuru unu bụ l'aa-dụ igwe shi l'ụzo ẹnyanwu-
awawa mẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba bya; ẹphe lẹ Ébirihamu;
waa Áyizaku; waa Jiékọpu anọdu ria nri l'ẹka Chileke bụ
eze.
12 Aa-gbẹ chịru ndu ọphu o gogo gba l'anọ l'ẹka Chileke
bụ eze ọbu chịru ye l'ẹka gbahụru tsụkiribaa. Noo ẹka aa-
nọdu kwaa ẹjo ẹkwa taa ikireze.”
13 Jizọsu pfuchaa nno bya asụ onye-ishi ndu ojọgu ono:
“Jeshia iphe, iije l'ọo g'i kwetarụ bụ g'ọo-dụru ngu.” Ọ
bụerupho nwozi nwoke ono ewekọrohu teke ono teke ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu
iphe eme
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abata l'ụlo Pyịta bya ahụma
lẹ ne nyee Pyịta ọbu bẹ zẹ l'ododẹnya.
15 Ọ bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododẹnya ono parụ iya haa.
Ọ gbalihu; wata iya akwaru ẹbyaa.

16 O be l'ụzenyashi; ẹphe chịtaru iya ikpoto ndu ọbvu
emegbaa. Ọ bụru opfu ọnu bẹ o gude chịshichaa ọbvu ono
g'ọ ha; mbụ Jizọsu; bya emekọta iphe, bụkpoo ndu iphe
eme ẹphe wekọrohuchaa.
17 Iphemiphe ono meru ọ vụkota; mbụ iphe, Azáya,
bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru. L'ọ sụru: "O vutaru
ẹhu-ọtsu-mẹe anyi l'onwiya; bya evutakwaphọ iphe-ememe
anyi.*"

Ndu e-mechaa etsoje Jizọsu
(Luk 9:57-62)

18 Tọbudu iya bụ; Jizọsu hụmaepho ikpoto ndu ono, nọ-
pheru iya mgburugburu ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Unu
g'anyi dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu."
19 Nwoke lanụ, bụ onye ezije ekemu byapfuta iya bya asụ
iya: "O-zì-iphe; mu e-tsojekpọe ngu phọ eje ẹkameka, iije."
20 Jizọsu sụ iya: "Uphẹga nwekwarụ ẹnú; ẹnù, ephe l'eli
nweru ẹpfune; obenu lẹ Abụbu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-
dobeje ishi."
21 Onye ọzo, yị lẹ ndu etsoje iya nụ sụ: "Nnajịuphu;
hakwaa mu gẹ mu je eliadaa nna mu; gẹ mu abyawarọ."
22 Jizọsu sụ iya: "Tsoru mu; haa ndu nwụhuru anwụhu
g'ẹphe lia ndu nkephẹ, nwụhuru anwụhu."

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jizọsu bahụepho l'ụgbo; ndu etsoje iya nụ tsoru iya.
24 No iya; oke akpara-mini wata atụtu l'echi eze-ẹnyimu
ono. Ọ nọdu atụkpoo shingushingu; k'ọphu mini abyawaa
atụji ụgbo ono; ọle Jizọsu zẹele-a eku mgbẹnya.
25 Ẹphe byapfuta iya bya ekutee ya; sụ iya: "Nnajịuphu;
dzọnaa anyi! Ụgbo abyaakwaa anyi ekpukpu!"
26 Ọ sụ phẹ: "?Dẹnu g'o gude ndzụ nọdu agụ unu. Unubẹ
ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono." Ọ gbẹshi
bya abaarụ phẹrephere ono yẹe eze-ẹnyimu ono mba. Ọ
bụru nyọnyoronyo.
27 Ọ dụ ndu ono biribiri. Ẹphe wata epfupfu sụ: "?Bụ
ẹgube nemadzụ gụnu bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu
phẹrephere yẹle eze-ẹnyimu emeje iphe, o pfuru."

Unwoke labọ, ọbvu eme
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Tọbudu iya bụ; Jizọsu daẹpho eze-ẹnyimu ono lụfu azụ
iya ọphuu, bụ iya bụ l'alị kẹ ndu Gadara; unwoke labọ, ọbvu
emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bụ ẹka eelije nemadzụ bẹ
ẹphe shi lụfuta. Ọbvu kwarụ phẹ ịkwato l'ẹhu. Igiri igiri,

* **8:17 8:17** Gụnaa Azá 53:4.

ẹphe eme kpọshia; ọphu ọ dụdu onye adụje ike je eshita ụzo ibiya ono.
29 Noo ya; ẹphe chiahaa mkpu sụ: “?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ
ngu jigba; gụbe Nwa Chileke? ?Ị byawaru g'ị bya eshi nta-a
nụta anyi aphụ; l'ẹbe abụ l'o rwuwaru teke ee-me iya?”
30 O nweru ikpoto ezi, nọ phẹ nwụzenya; akpa nri.
31 Ọbvu ono tụko rwọahaa Jizọsu sụ iya: “Ị -chịfuwaa
anyi; hanaa g'anyi wụba l'ime ikpoto ezi phọ.”
32 Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu unwoke
ono bya awụba l'ime ẹhu ezi ono. Tọbudu iya bụ; ikpoto
ezi ono g'ọ ha tụko phọta ọso; gbaa kpurukpuru gbazeta je
awụda l'ime eze-ẹnyimu ono; mini rigbushia phẹ.
33 Ndu eche ezi ono gbakashịhu je eworu iphe, meru nụ
g'ọ ha doo l'ime mkpụkpu; bya edokwaaphọ g'ọ nwụru l'ẹhu
ndu ono, ọbvu shi eme ono.
34 Tọbudu iya bụ; mkpụkpu l'ophu zefụta zepfuta Jizọsu
bya arwọahaa ya; sụ iya g'ọ lụfuru phẹ l'alị.

9

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abahụ l'ụgbo bya akpọghaa
eze-ẹnyimu ono; ọ bụru iya ala mkpụkpu, a nọ hefuta iya
gẹdegede.
2 E gude iphe, aazẹ azẹe vutaru iya nwoke, iphe
lọnwushiru ibe ẹhu lanụ. Jizọsu hụmaepho g'ẹphe gude
kwetaberu lẹ ya a-dụ ike mee g'o jee ije; ọ sụ nwoke ono,
iphe lọnwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A gụwaru
ngu nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru.”
3 Tọbudu iya bụ; ndu ezije ekemu harụ rịahaa l'ime
ọkpoma phẹ sụ: “Nwoke-a epfubyikwa ẹpha Chileke
epfubyi.”
4 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ: “?Dẹnu g'o
gude unu nọdu arị ẹjo ọriri l'obu unu?
5 Sụ-a; ?bụ ole ka nphe epfupfu? ?Bụ asụ: ‘A gụwaru ngu
nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru?’ ?Tọo: ‘Gbalihu jeahaa ije?’
6 Ọle ọo g'unu a-maru lẹ Abụbu-Ndiphe bẹ ike dụ l'ẹka
k'agụjeru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a.”
Ọ sụ onye ono, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ ono: “Gbalihu
palita iphe-azẹe ngu lashịa ibe ngu.”
7 Nwoke ono kwolihu; ọ bụru iya ala unuphu.
8 Ikpoto ndu ono hụmaepho iphe, meru nụ; ọ dụ phẹ
biribiri. Ẹphe wata aja Chileke ajaja; yẹbedua meru gẹ
nemadzụ dụ ike mee ẹgube iphe ono.

Ekuku Matiyu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Gẹ Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua bẹ ọ hụmaru nwoke lanụ,
ẹpha iya bụ Matiyu; l'ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga akịriko. Ọ sụ
iya: "Tsoru mu." Ọ gbalihu tsoru iya.
10 Jizọsu phẹ je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akịriko
mẹ ndu ọzo mmanụ, bụkwapho ndu aamaru ẹjo ẹka
tụkokwapho nọdu l'ẹka ono; ẹphe lẹ Jizọsu mẹ ndu etsoje
iya nụ nọdu eri nri.
11 Ndu Fárisii hụma iya bya asụ ndu etsoje iya nụ: "?Dẹnu
g'o gude onye ezije unu iphe, ẹphe lẹ ndu ana akịriko; waa
ndu ọzo, aamakwarụpho ẹjo ẹka nọdu erigba nri?"
12 Jizọsu nụmae ya phọ bya asụ: "Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu
dụ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe
eme.
13 Sụ-a; unu je anwụa iphe, opfu ọwa-a, mu abya
epfupfu-a bụ; lẹ Chileke pfuru sụ: 'Iphe, agụ mu nụ ta
abụkwa g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g'unu phụjeru
nemadzụ obu-imemini.*' Noo kẹle mu ta abyakwaru eku
ndu pfụberekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru
ekuku; g'izimanụ lwa phẹ azụ."

Aswịru Chileke ẹgu
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jiọnu onye emeje baputizimu
byapfuta Jizọsu bya asụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude anyi
lẹ ndu Fárisii nọdu aswịjeru Chileke ẹgu; ọphu ndu etsoje
ngu nụ aswịjedu?"
15 Jizọsu sụ phẹ: "?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ agụ
aphụ l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a?
Ọle ọ dụkwaru teke ee-mechaa; l'a bya anafụ phẹ onye ono,
eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswịwaro ẹgu.
16 "E te ewotajẹkwa ẹkwa ọ̀phúú gude gbachia ẹka akahụ
ẹkwa lakahụru alakahụ. Onye meru iya nụ; ẹkwa ọ̀phúú
ono atsụa atsụtsu kabaa alaka akahụ iya phọ.
17 Ọphu eewojeduru akụru mẹe ọ̀phúú ye l'ugbobele-
mẹe, riwaru phẹripheri. Onye yeru iya nụ; mẹe ono
agbawashịa ugbobele ono. Mẹe ono awụshihu; tẹme
ugbobele ono agbakpọhukwapho. Mẹe ọ̀phúú bẹ eeyeje
l'ugbobele ọ̀phúú. Ọo ya bụ; ẹphenebo ono atụkokwanu
dụ."

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

---

* **9:13 9:13** Gụnaa Hos 6:6.

18 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a iphemiphe ono
l'ọnu epfuru phẹ; onye lanụ l'ime ndu-ishi ụlo-ndzukọ
byapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ iya: “Nwatibe mu kẹ
nwanyị bụepho nta-a bẹ ọ nwụhuru. Ọle ọ bụa g'ị bya ebyia
ya ẹka. I -byiwa iya ẹka bẹ ọo-nọdu-a ndzụ.”
19 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ gbẹshi tsoru iya; ọ bụru
phẹ ejeje.
20 Tọbudu iya bụ; ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, nọwaru
nsọ ụnwanyi mkpụrumkpuru apha iri l'ẹbo. O shia Jizọsu
azụ pyobata bya edenyi ọnu uwe iya ẹka.
21 Noo kẹle ọ sụkwanuru onwiya: “Mu -denyikpọwaa ẹka
l'uwe iya bẹ mu a-dụa iche.”
22 Jizọsu ghakọbe bya ahụma iya bya asụ: “Nwada mu;
g'ọkpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetarụ mewaru g'ị dụ
iche.” E shiẹpho teke ono; ọ bụru nwanyị ono ewekọrohu.
23 Jizọsu byarwutaẹpho ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ ono bya
akpovu ụzu, igwe ọha, nọ l'ẹka ono atụ; mẹkpoo ndu aphụ
ụpyi.
24 Ọ sụ phẹ: “Unu lụfukotachaa g'unu ha. Kẹle
nwamgbọko ọbu ta anwụhukwaru anwụhu. Ọ kwa
mgbẹnya bẹ ooku.”
Ẹphe ze iya ọchi.
25 A chịfuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizọsu bya abahụ
l'ụlo bya eseta nwata ono l'ẹka. O teta gbalihu.
26 Akọ iya ngakọtawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Ụmadzu ẹbo, l'atsụ ishi,
Jizọsu meru; ẹphe phụahaa ụzo

27 Jizọsu parụ ẹka ono haa tụgbua tsoru gbororo eje.
Unwoke labọ, atsụ ishi tsoru iya echi mkpu asụje: “Nwa
Dévidi; phụaru anyi obu-imemini!”
28 Jizọsu bahụepho l'ụlo; ndu ono, atsụ ishi ono byapfuta
iya l'ụlo ono. Jizọsu sụ phẹ: “?Unu kwetarụ-a lẹ mu a-dụ
ike mee iphe ono?”
Ẹphe sụ iya: “Ee-o! Nnajịuphu.”
29 Ọ bụru iya bụ; Jizọsu bya ebyichaa phẹ ẹka l'ẹnya ono;
bya asụ phẹ: “G'ọ dụkwaru unu g'unu kwetaberu.”
30 Ẹnya sashịhu phẹ. Ẹphe wata aphụ ụzo. Jizọsu bya
anmashịaru phẹ ọkwa ike sụ phẹ g'ẹphe te emekwa g'ọ dụru
onye a-maru nụ.
31 Ẹphe tụgbuelaa je epfukashia kẹ Jizọsu l'ọha ono
mgburugburu kpọ.

Onye ete pfudu opfu,
Jizọsu meru o pfuahaa opfu

32 Ẹphe tụgbushiepho; e dutaru Jizọsu nwoke, ọbvu bu
iya l'ẹhu meru ọphu o pfudu opfu.
33 Jizọsu chịfuepho ọbvu ono; nwoke ono pfuahaa opfu. Ọ
dụa ikpoto ndu nọ l'ẹka ono biribiri ẹtu. Ẹphe sụ: "Ha-oo!
Anyi teke ahụma-swekwaa ẹgube iya ọwa-a l'alị Ízurẹlu!"
34 Ndu Fárisii sụ: "?A sụru ngu l'ọ tọ bụdu ike k'onye-ishi
iphe, bụkpoo ọbvu bẹ oogudeje achịshi ọbvu ono."

Jizọsu aphụru ikpoto nemadzụ
obu-imemini

35 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụko iphe, bụ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu jegbabẹ epfu opfu Chileke l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ
nọdu anọduje ezi ozi-ọma k'abụbu Chileke bụ eze. Ọ nọdu
emeje g'iphe, bụ ndu ẹhu eme mẹ ndu iphe-ememe mmanụ
emegbaa tụko wekọrohukota m'obeta ọ bụru ẹgube iphe-
ememe, dụ ịdagha.
36 Ọ nọdu abụjeru; ọ -hụma ndu ono; imemini phẹ adụ
iya; kẹle ike bvụwaru phẹ ree; ẹbe ẹphe amahẹdu g'ẹphe e-
me iya. Ẹphe dụgbaepho g'igwerigwe atụru, enwedu onye
eleta iya ẹnya.
37 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Iphe, e meberu l'alị
chashịakwaru. Ọ kwatakpọkwaru chashịa shii. Obenu lẹ
ndu-ozi, akpata iya akpata ha nwanshịi.
38 Unu pfuru nụ Nnajịuphu, nwe iphe, e meberu l'alị g'o
ye ndu-ozi, e-je akpata iya nụ."

10

Ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Jizọsu gbẹshi bya ekua ndu etsoje iya nụ ẹphe n'iri
l'ẹbo. Ọ bya ezia phẹ g'ẹphe gude ọkpehu chịshije ọbvu.
Bya asụ g'ẹphe meje gẹ ndu ẹhu eme mẹ ndu iphe-ememe
mmanụ eme; obetaru ọ bụru iphe-ememe, dụ ịdagha;
g'ẹphe wekọrohukotachaa.
2 Waa ẹpha ndu-ishi-ozi ono ẹphe n'iri l'ẹbo baa: onye kẹ
mbụ bụ Sayịmonu, bụ iya bẹ eeku Pyịta; yẹe nwune iya, bụ
Anduru; mẹ Jiemusu nwa Zebedi; yẹe nwune iya kẹ nwoke,
bụ Jiọnu;
3 mẹ Filipu; yẹe Batụlomiyu; waa Tọmosu; waa Matiyu,
onye ana akịriko; waa Jiemusu, bụ nwa Alufiyọsu; mẹ
Tadiyọsu;
4 mẹ Sayịmonu, bụ onye yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị Jiu dụru ndu
Jiu; mẹ Jiudasu Isukariyọtu; ọphu mechaarụ deru Jizọsu ye.

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Ọ bụru ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo-a bẹ Jizọsu ziru g'ẹphe je
je epfua opfu Chileke. Teke oozi phẹ ozi ono bẹ o pfuru
phẹ iya pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ: "Unu ta abahụkwa
l'ibe ndu abụdu ndu Jiu; ọphu unu abahụkwa mkpụkpu
ndu Samériya.
6 Ọ kwa iphe, unu e-me bụ g'unu tụgbuepho jepfu ndu
Ízurẹlu, bụ igwerigwe atụru, tuphashịhuru etuphashịhu.
7 Unu je ezia phẹ sụ phẹ lẹ Chileke abyaakwaa egoshi l'ọo
ya bụ eze.
8 Unu emekwaaphọ ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu.
Unu emee ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe teta dzụru ndzụ.
Unu emekwaaphọ ndu ekpenta g'ẹphe wekọrohu; unu
achịfu ọbvu l'ẹhu ndu ọbvu bu ebubu l'ẹhu. A nụru unu
iphemiphe ono kẹ mmanụ. Nokwaphọ g'unu a-nụ iya ndu
ọzo kẹ mmanụ kwaphọ.
9 Unu te eyekwa kobo; ọzoo afụ; ọzoo nderi l'ẹkpa uwe
unu.
10 Unu te egudekwa ẹda gbẹshi ije unu. Ọphu unu eyekwa
uwe n-yekwasẹ. Ọphu unu achịkwaru akpọkpa ọzo k'iche.
Ọphu unu apakwaru oshi-mpalẹka. Kẹle ọ kwa onye seru
akanya bẹ eriri iya rwuberu.
11 "Iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, unu
bahụkpowaru; unu vujeru ụzo lee ẹnya onye gbaru g'a
nọdu l'ibe iya. Unu nọduekwapho l'ibe onye ọbu. Unu
b'ejekwa ebuphe ebuphe jasụ unu afụta l'ibiya ono.
12 Unuphu, unu bahụkpooru; unu vuru ụzo kele phẹ
ekele.
13 Teke unuphu ono gbaru k'anọdu; g'ekele ẹhu-guu, unu
keleru phẹ bụkwaru nkephẹ. Teke ọ gbadụru phẹ; g'ekele
ẹhu-guu, unu ono lwaphutaru unu azụ.
14 Ẹka unu jeru; a jịka unu; jịka anụma opfu Chileke, unu
epfu; unu -lụfutaepho l'unuphu ono; ọzoo lẹ mkpụkpu ono;
unu jịshia urwuku ọkpa unu.
15 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu
Sọdomu yẹe ndu Gọmóra mma mbọku ikpe; eme lẹ
mkpụkpu ono."

Mkpamẹhu, l'abya nụ
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 "Unu lekwa ẹnya l'unu dụkwa g'atụru. Mu chịakwaru
unu ye g'unu jeshia ẹka agụ jiru ejiji. Ọo ya bụ g'unu
kwakwaa ẹnya g'agwọ; unu adụkwapho àgù gẹ ndo.

17 Ọle-a; unu kwabẹjekwaru ndiphe ẹnya. Kẹle ẹphe
a-kpụkwaru unu kpụjeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ụlo-
ndzukọ;
18 tẹme unu a-byakwa apfụru l'iphu ndu ọchi-ọha mẹ
l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu; g'ee-shi g'unu tụaru phẹ ọnu
mu; tụkwaaru iya phọ ndu abụdu ndu Jiu.
19 Ọle teke ẹphe kpụtaru unu jee ikpe; unu ta ayọkwa
ọshi iphe, unu e-pfu; ọzoo g'unu e-dobe ọnu pfua ya. Noo
kẹle o -rwuẹpho bẹ ee-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu.
20 Kẹle ọ tọ bụdu unubẹdua l'epfu iya; ọo Unme kẹ
Chileke, bụ Nna unu; nọ unu l'ime epfu opfu.
21 “Sụ-a; nwune a-kpụkwaru nwune iya nụ g'e gbua; nna
akpụru nwa iya nụ g'e gbua. Ụnwu e-me g'a kpụta ndu
nwụru phẹ nụ gbushia.
22 Onyemonye e-gude opfu ẹhu mu kpọo unu ashị; obenu
l'onye tarụ nshi jasụ l'ikpazụ bẹ a-dzọta.
23 Unu -bahụ lẹ mkpụkpu lanụ; ẹphe -kpaa unu ẹhu;
unu haa ya tụgbua jeshia mkpụkpu ọzo. Lẹ-a; gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabẹkwa mkpụkpu,
nọkota l'alị Ízurẹlu mgburugburu gẹ Abụbu-Ndiphe ta
abyawaa.
24 “Onye anwụ iphe ta akajẹkwa onye ọonwu iphe l'ẹka
iya shii; ọphu nwokoro akajẹkwa nnajịuphu iya shii.
25 G'onye anwụ iphe makwarụ l'ọo-dapfukwa iya phọ
g'ọ dapfuru onye ezi iya iphe; ọ dapfukwaphọ nwozi
g'ọ dapfuru nnajịuphu iya. Ẹphe -kua nnajịuphu, nwe
ụlo Biyelezebọlu; ?bụchia ndibe iya bẹ ẹphe taa kadụro
epfubyishi.”

Onye aa-tsụje ebvu
(Luk 12:2-7)

26 “Ọo ya bụ lẹ-a; unu ta atsụjekwa phẹ ebvu. L'ọ tọ
dụkwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya;
ọphu ọ dụkwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru
iya.
27 Iphe, mu epfuru unu l'ọchii-a bẹ unu e-pfu l'ìphóró;
iphe, unu nụmaru ẹka aadzụ iya taba taba; unu je araa ya
arara g'onyemonye nụma-dzuru iya.
28 Unu ta atsụjekwa ndu egbu ogwẹhu nemadzụ ebvu;
ẹphe -gbuchaa ogwẹhu; ẹphe taa dụhedu ike egbu maa
onye ọbu. Onye unu a-tsụjechia ebvu bụ onye ono bụ:
o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarụpho ike, oo-gude nwuru
ogwẹhu onye ọbu yẹe maa ya je echie l'ọku-alị-maa.
29 ?Tọbudu ụnwu ogbe labọ bẹ bụ kobo lanụ? Ọle o to
nwekwa ọphu adarwu alị l'ẹbe ọ bụ uche Nna unu.

30 Mbụ-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ gụchaakwaru ọgu
nanụ nanụ.
31 Ọo ya bụ; unu ta atsụshi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe
aba lẹ mkpa; g'ọ hahabẹ igwe.”

Epfu l'edzudzu-ọha l'a bụ
kẹ Kéreshi
(Luk 12:8-9)

32 “Ọo ya bụ l'onye pfuru lẹ ya bụ nkemu l'edzudzu-ọha
bẹ mu e-pfukwaphọ k'onye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.
33 Obenu l'onye pfụru l'edzudzu-ọha pfua lẹ ya ta amadụ
onye mu bụ; onye ono bẹ mu a-sụkwapho lẹ mu ta amadụ
onye ọ bụ l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.”

Jizọsu agbaghashị ndiphe
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 “Unu ta arịkwa lẹ mu byaru eme gẹ nchị dụ ndiphe doo.
Mu ta abyakwaru eme gẹ nchị dụ doo. Ọ gbẹ bụchikwaru
ọgu, e gude ogu-echi alwụ bẹ mu gude bya.
35 Kẹle iphe, mu byaru bụ gẹ mu lọta nwoke yẹe nna iya
ishi tsugbabẹ. G'onye bụ nwanyị bụru ọhogu ne iya; onye
nwanyị, alụ ji abụru ọhogu ne ji iya.
36 Ndu a-bụru ọhogu nemadzụ a-bụru ndu ọnu-ụlo onye
ọbu gẹdegede.
37 “Kẹle onye ka eye ne iya ọzoo nna iya obu; eme lẹ g'o
yeru mu; ta agbakwarụ k'abụru onye etsoje mu nụ. Ọphu
onye kakwaphọ eye nwa iya nwoke obu; ọzoo eye nwa iya
nwanyị obu; agbakwarụpho k'abụru onye etsoje mu nụ.
38 Ọphu onye evutaduru oswebe ọnwu iya bya etsoru mu
agbakwarụpho k'abụru onye nkemu.
39 Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya dụru iya lẹ mgboko-
a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onye gudekwanụ opfu
ẹhu mu tuphaa ndzụ iya l'a-hụma iya.”

Obunggo
(Mak 9:41)

40 “Sụ-a; iphe, bụ onye gude obu iya nabata unu bẹ bụkwa
mbędua bẹ onye ọbu nabataru. Onye nabatakwanụru mu
bụakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ onye ọbu nabataru.
41 Iphe, bụ onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru
Chileke; opfu l'ọ bụ onye mpfuchiru Chileke bẹ Chileke
e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye
gudekwaphọ obu iya nabata onye pfụberekoto; opfu l'ọ
bụ onye pfụberekoto bẹ Chileke e-bukwaphọ nggo, eebuje
onye pfụberekoto.
42 Ọzo bụ l'iphe, bụkpoo onye cheberu onye lanụ
l'ụnwegirima-a mini; mbụ m'obeta ọ bụru okoro mini-oyi

lanụ; opfu l'ọ bụ onye etsoje mu nụ; gẹ mu gbukwaaru iya
unu tororo; onye ono bẹ Chileke bufutajẹkwa obunggo iya.”

11

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizọsu
(Luk 7:18-35)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu ziębekpoepho ndu etsoje iya nụ
ono iphe, ẹphe n'iri l'ẹbo; o shi l'ẹka ono gbẹshi je etsoru
ziahaa ozi-ọma; asa iya asasa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu.
2 Noo ya; Jiọnu gbẹ l'ọka mkpọro nụma iphe, Kéreshi ọbu
emegbabẹ. O ye ndu etsoje iya nụ; ụmadzu ẹbo;
3 g'ẹphe je ajịa ya sụ iya: “?Bụ ngu-a bụ onye ọbu, abyanụ
ọbu? Tọo ?bụ g'anyi le ẹnya onye ọzo?”
4 Jizọsu sụ phẹ: “Unu je epfuaru Jiọnu iphe, unu anụ lẹ
nchị; mẹ iphe, unu gude ẹnya unu hụma ẹka ọonwu.
5 Ndu atsụ ishi bẹ e meru ẹphe nọdu aphụwaa ụzo;
ndu ẹniyeni nọdu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta; ẹphe
wekọrohuchaa; ndu ada nkụchi nọdu anụwaa iphe lẹ nchị.
Ndu nwụhuru anwụhu bẹ e mewaru ẹphe teta; a saarụ ndu
ụkpa ozi-ọma ono asasa; ẹphe nụma.
6 Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye ono, mu taa bụduru
ụpfu dụ iya l'ọkpa.”
7 Tọbudu iya bụ; ndu ono tụgbuepho; Jizọsu wata epfuru
ikpoto ndu ono kẹ Jiọnu sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ unu jeru
l'echiẹgu je ahụma? ?Bụ ekperema, phẹrephere enwunga?
8 ?Bụkwanu gụnu bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma
onye gbaphuru ẹrengete ẹkwa? ?Unu ta amadụ lẹ ndu
gbaphuru ẹrengete ẹkwa dụgbaa l'unuphu ibe eze?
9 ?Bụhunu gụnu ọzo bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru
ahụma onye mpfuchiru Chileke tọ? Ịhee! Ọo ya bụ
onoya; mbụ-a; onye unu hụmaru bụkwa onye gbẹ ka onye
mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka.
10 Ọo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ẹhu iya l'ẹkwo-
opfu iya sụ: ‘Lekwa; mu e-zi onye-ozi mu g'o vuru ngu ụzo
je; je abọoru ngu ụzo l'iphu.*’
11 “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dụkwa onye
kabakpọo Jiọnu onye emeje baputizimu shii l'iphe, bụkpoo
iphe, nwanyị nwụru anwụnwu; obenu l'onye bụkpoo ya bẹ
aa-gbẹkpoo sụ l'ẹnya kachaa alwalwa l'ẹka Chileke bụ eze
bẹ gbẹkwa ka Jiọnu shii.
12 E -shi teke Jiọnu; onye ono emeje baputizimu ono byaru
bya eye nta-a bẹ Chileke shi goshita lẹ ya bụ eze; ndu ọhogu

* **11:10 11:10** Gụnaa Mal 3:1.

iya shi teke ono meta g'ẹphe gude k'ẹhuka kpọshia ya. Ndu ọkpehu dụ; nọdu eme g'ẹphe bahụ l'alị-eze ọbu k'ẹhuka.
13 Noo kẹle ekemu, shi l'ẹka Mósisu waa iphe, ndu
mpfuchiru Chileke pfukpọoru; tụkoerupho epfu iya jeye
Jiọnu bya.
14 Bụ iya bụ lẹ teke ọ dụ unu g'unu kweta; unu ekweta. Ọ
kwa Jiọnu bụ Elayịjia, e pfuru l'ọo-bya ọbu.
15 Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya.
16 "? Bụ gụnu bẹ mu a-tụru ọgbo-a yeru? Ọ dụ
g'ụnwegirima, nọ l'edupfu abarụ ibe phẹ mba sụ:
17 'Nta bẹ anyi phụru unu ụpyi; ọphu unu ekwedu ete
ebvu; anyi rwua erwubvu; ọphu unu ekwedu ara ẹkwa.'
18 Noo kẹle Jiọnu bẹ byaru nụ; ọphu ọ dụdu iphe, ookweje
eriri; ọphu ọ dụdu iphe, ookweje angụngu; a sụ l'ọo ọbvu
eme iya.
19 Abụbu-Ndiphe byakwanụ bya anọdu eri angụ; a sụ g'e
lenu l'ọ bụ ẹkpiri; bụru onye nggaga mẹe; bụru ọ̀nyà ndu
ana akịriko mẹ ndu ọzo mmanụ, bụkwapho ndu aamaru
ẹjo ẹka. Ọle ọo iphe, mmamiphe Chileke l'eme bẹ e gude
amaru lẹ mmamiphe Chileke bụ iphe, pfụru ọto."

Iphe, ee-me ọha, jịkaru nụ
(Luk 10:13-15)

20 Tọbudu iya bụ; Jizọsu wata abarụ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu ono g'ọ ha mba; mbụ mkpụkpu ono, ọ kachaa
emeshi iphe-ọhumalenya ono. Ọ baaharụ phẹ mba
l'izimanụ iphe-ẹji, ẹphe emeshi ta alwadụru phẹ azụ. Ọ
sụ phẹ:
21 "Nshịo gụbe ọha Kọrazinu! Nshịo gụbe ọha
Bẹtusayida! Kẹle ọme e wotaru iphe-ọhumalenya, e meru
l'ime unu mee l'ọha Taya yẹle ọha Sayịdonu m'ẹphe eye-
haakwaa uwe-aphụ; kpua onwophẹ ntụ ụzenya; gude goshi
l'izimanụ lwarụ phẹ azụ; ẹphe ghawaa umere lwapfuta
Chileke.
22 Ọle iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a: ọo-karụ ndu Taya;
waa ndu Sayịdonu mma mbọku, Chileke e-kpe ikpe eme lẹ
g'ọo-dụ unubẹdua.
23 Gụbe ọha Kapaniyọmu! ?Ọ dụ ngu g'e kulia ngu g'ị
supfuru l'imigwe tọo? ?Tị madụ l'aa-gbẹnu kwada ngu
nụ kwarwua ọku-alị-maa. Opfu l'ọme e wotaru iphe-
ọhumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee lẹ Sọdomu;
mẹ Sọdomu anọdukwaa byeye ntanụ-a.
24 Ọle iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a: ọo-kakwaru ndu
Sọdomu mma mbọku, Chileke e-kpe ikpe eme lẹ g'ọo-dụru
gụbedua."

Abyapfuta Jizọsu bya atụta unme
(Luk 10:21-22)

25 Lẹ teke ono kwaphọ bẹ Jizọsu yeru ọnu sụ: “Mu ekele
ngu ekele Nna, bụ Nnajị igwe yẹe alị; l'i domiru iphe-a gẹ
ndu kwarụ ẹnya waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru
iya goshichia ndu bụ ụnwegirima.
26 Noo g'ọ dụ bụ ono Nna. Iphe ono bẹ i mekpọerupho g'ọ
dụ ngu; waa g'ọotso ngu ụtso ememe iya.
27 “Sụ-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ẹka. Ọ tọ
dụkwa onye maru onye Nwa bụ; gbahaa Nna. Ọphu ọ
dụkwa onye maru onye Nna bụ; gbahaa Nwa; ọzo onye
Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.
28 “Sụ-a; unu byapfuta mu; unubẹ ndu esegbu onwunu
l'akanya; tẹme unu vuru iphe, anyị ẹrwa; mu e-zi iya unu
g'unu tụta unme.
29 Unu bya evuta ivu, shi mu l'ẹka; g'unu anwụta mu iphe
l'ẹka; kẹle mu eme gelee bya abụru onye wozetaru obu alị.
Mu e-mekwa gẹ meji nmapfuru unu.
30 L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abụkwa iphe, anyị ẹrwa.
Ivu nkemu dụkwa nphe evuvu.”

12

Eswe-atụta-unme
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 O be ujiku lanụ; mbọku ono bụ eswe-atụta-unme; Jizọsu
phẹ nọdu aghata l'ẹgu, a kọru akpe. Ndu etsoje iya nụ
wọtaahaa akpụru witi ono taahaa; ẹka ẹgu agụ phẹ.
2 Ndu Fárisii hụmae ya phọ bya asụ iya: “Lenu; ndu etsoje
ngu nụ emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atụta-unme!”
3 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu teke agụ-vuswee l'ẹkwo-opfu
Chileke iphe, Dévidi meru ẹka ẹgu agụ yẹe ndu ẹphe l'iya
swị?
4 G'ọ bahụru l'ụlo Chileke je ataa buredi, e doberu
Chileke iche, bụ buredi erwubeduru iya l'atata; ọphu o
rwubekwarụpho ndu ẹphe l'iya swị. Ndu o rwuberu bụ
ndu-uke Chileke kpụrumu.
5 ?Tọo unu teke agụ-vuswee l'ẹkwo ekemu Mósisu lẹ ndu-
uke Chileke jeru ozi l'eswe-atụta-unme l'eze-ụlo Chileke?
Ẹphe gude ẹgube ono mebyia ekemu ono; ọphu ikpe
anmadụru phẹ.
6 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ọphu ka eze-ụlo
Chileke ono ike bẹ nọkwa l'ẹka-a.
7 Ọme unu maru iphe, Chileke epfu l'ẹka ono, ọ sụru:
‘Iphe, agụ mu nụ ta abụkwa g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ

kwa g'unu phụjeru nemadzụ obu-imemini;*’ mẹ unu tege
ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi dụ mma.
8 Lẹ Abụbu-Ndiphe bụkwa Nnajịuphu, nwe eswe-atụta-
unme.”

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jizọsu shi l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu bya abahụ l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu.
10 Ọ dụru onye nọ l'ẹka ono ẹka lanụ nwụhuru anwụhu.
Noo ya; ndu Fárisii, nọ l'ẹka ono chọo iphe, ẹphe a-sụ lẹ
Jizọsu meru; bya ajịa ya sụ iya: “?Ọ bụ iphe, rwuberu
nemadzụ l'ememe; mbụ eme g'onye iphe eme wekọrohu
l'eswe-atụta-unme?”
11 Jizọsu bya ajịa phẹ sụ: “O -nweru onye lanụ l'ime unu,
nweru atụru lanụ; atụru ono dalahụ l'ime nsụ l'eswe-atụta-
unme; ?onye ono tee jedu je akpụfuta iya tọ?
12 ?Nemadzụ ta akadụ atụru abụru ọkpobe iphe? Ọo ya
bụ l'eme iphe-ọma l'eswe-atụta-unme ta abụkwa emebyi
ekemu.”
13 O pfuchaa nno bya asụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka
alọchi.” Ọ bya alọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adụ
iya g'ọphunapho dụ iya.
14 Ọ bụerupho ndu Fárisii atụgbu je g'ẹphe chịa ìdzù
g'ẹphe e-shi megbua Jizọsu.

Nwozi, Chileke họtaru

15 Jizọsu maẹrupho l'onoo iphe, ẹphe eje; o shi l'ẹka ono;
ọ bụru iya atụgbu. A dụ igwerigwe tsoru iya. O mekọta
iphe, bụ ndu iphe eme; ẹphe wekọrohucha.
16 O pfushiaru phẹ ike sụ phẹ g'ẹphe ta akọjekwa onye ya
bụ.
17 Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'ọnu Azáya, bụ
onye mpfuchiru Chileke pfua vụkota; sụru:
18 “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu họtaru l'onwomu.
Ọ bụ onye mu yeru obu bya
abụru onye emeje g'obu
jidata mu.
Mu e-ye iya Unme mu l'ẹhu
g'ọ kọoru ọhamoha,
nọ lẹ mgboko lẹ mu e-kpe
phẹ ikpe.
19 O too jekwa atụ ịgoligoli;
ọphu oojekwa echi mkpu.
Ọphu ọ dụkwa onye byaru

* **12:7 12:7** Gụnaa Hos 6:6.

l'anụma olu iya l'etsuzọ.
20 Ọ tọo nyakwofukwa g'ọ ka
mma l'ọ ekperema,
rigeru erigeru;
ọphu ọ phụnyikwa g'ọ ka
mma l'ọ orọku,
enwu rẹswereswe.
Oo-gudeẹkwapho ẹka iya g'o
gude iya jasụ teke iphe,
pfụru nhamụnha a-kapyabẹ
ẹjo-iphe.
21 Ọ bụru iya bụ onye ọhamoha
a-nọdu ele ẹnya l'ẹka.”

Ẹka ike Jizọsu shi
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Tọbudu iya bụ; a bya edutaru Jizọsu nwoke lanụ, ọbvu bu ebubu l'ẹhu. Ọbvu ono mee ya; ọ nọdu atsụ ishi; tẹme ọphu o pfudu opfu. Jizọsu bya emee nwoke ono; ọ phụahaa ụzo; pfuahaa opfu.
23 Ọ dụ-dzukọtaru ndu ono g'ẹphe ha biribiri ntụmatu. Ẹphe sụ: “?Tọ bụkwanu onye-a bụ Nwa Dévidi ọbu?”
24 Ndu Fárisii nụmae ya phọ bya asụ: “Nwoke-a tege anọdukwa achịshije ọbvu; ọ tọ bụ l'o gude ike ọbvu, bụ Biyelezebọlu, bụ iya bụ ishi iphe, bụkpoo ọbvu l'ophu.”
25 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: “Alị-eze -keha ẹbo; seahaa opfu bẹ ọ bụakwaa ọla-l'iswi. Nokwaphọ g'ọo-dụ unuphu; ọzoo mkpụkpu, keharu onwiya ẹbo.
26 Teke ọ bụkwanu lẹ Nsetanu achịfuje Nsetanu; ọo ya bụ lẹ nkwoka dụ l'ibe iya; ?dẹnu g'ee-me g'alị-eze iya keru?
27 Ọ -bụkwanuru l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achịshi ọbvu; ?bụ gụnu bẹ ndu k'unu gudekwanụ achịshi ọbvu nkephẹ? Ọ kwa iya bụ l'ọo ndu k'unu e-goshiwarọ unu l'ikpe nmarụ unu.
28 Obenu teke ọ bụkwanu l'ọo Unme Chileke bẹ mu gude achịshi ọbvu ọbu; ọo ya bụ l'o noo iphe, egoshi lẹ Chileke bụakwaa eze l'ẹhu unu.
29 “Tọo ?dẹnu gẹ nemadzụ e-shi bahụ l'ụlo onye ọkpehu dụ je egwee ivu iya k'ẹhuka; a -gụfu l'o vuru ụzo kee ya ẹgbu tẹmanu l'o gweta ivu iya k'ẹhuka.
30 “Sụ-a; onye mu l'iya atụgbaduru bụkwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta achịkobedu achịkobe l'achịkakwa achịka.
31 Noo g'o gude mu sụ unu-a; iphemiphe, bụ iphe-ẹji, ụnwu-eliphe eme; mẹkpoo epfubyishi, ẹphe anọduje

epfubyishi Chileke bẹ dụkotachakwaa k'ọphu Chileke a-
gụru phẹ iya nvụ; obenu l'onye pfubyiru Unme-dụ-Nsọ bẹ
Chileke ta abyakwa agụru nvụ.
32 Onyemonye, pfuru Abụbu-Ndiphe ẹjo opfu bẹ aa-
gụkwaru nvụ; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke bẹ a taa
gụkwaru nvụ lẹ mgboko ọwa; ọphu aa-gụkwaru iya nvụ lẹ
mgboko ọphu abya nụ."

Oshi-ọmi yẹe akpụru iya
(Luk 6:43-45)

33 "Ị -nọdu eme g'ị wọta akpụru dụ ree l'oshi, i yeru; vuru
ụzo meadaa oshi ọbu g'ọ dụ ree. Teke i harụ oshi, i yeru;
o mebyihu; l'ii-maru l'akpụru iya a-dụkwapho ẹji; kẹle e
gude akpụru, oshi mịru amaru ẹgube oshi, ọ bụ.
34 Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a! ?Unu e-shi
ishiagha pfua opfu ọma l'ẹka unu dụ njọ? kẹle iphe, ọnu
epfuje bụ iphe, jiru obu bushihu.
35 Ọkpobe nemadzụ eshije l'ọkpobe iphe, dụ iya l'obu
wofuta ọkpobe iphe; ẹjo nemadzụ nọdu eshijekwaphọ l'ẹjo-
iphe, dụ iya l'obu wofuta ẹjo-iphe.
36 "Gẹ mu karụ unu: mbọku ikpe Chileke bẹ Chileke e-
kpekwa onyemonye ikpe mkpọkoro opfu, o pfujekpọoru.
37 L'ọ kwa opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-gude gụa ngu l'onye
pfụberekoto. Ọ bụkwarupho opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-
gudekwaphọ nmaa ngu ikpe."

Iphe-ọhumalenya, meru l'ẹhu Jiona
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Tọbudu iya bụ; o nweru ndu ezije ekemu mẹ ndu
Fárisii harụ bya asụ iya: "O-zì-iphe; menaarụ anyi iphe-
ọhumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru ngu g'ị bya eviya."
39 O yeeru phẹ iya ọnu sụ phẹ: "Ọgbo-nta-a pakpọkwaaru
njọ. Ẹphe te ekwedu nọpyabe l'ẹka Chileke. Ẹphe
nọdu achọ iphe-ọhumalenya. Ọle ọ tọ dụkwanu iphe-
ọhumalenya ọzo, ee-goshi phẹ; gbahaa iphe, meru Jiona,
bụ onye mpfuchiru Chileke.
40 Noo kẹle ọo gẹ Jiona nọru abalị ẹto: eswe l'ẹnyashi
l'ime ẹpho ophomu okazụ ono bụ gẹ Abụbu-Ndiphe a-nọ
abalị ẹto; eswe l'ẹnyashi l'imime alị.
41 Ndu Ninive l'a-gbalihu mbọku ikpe; nmaa ọgbo nta-a
ikpe; kẹle izimanụ lwarụ ndu Ninive azụ; ẹphe ghaa umere;
lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phẹ; obenu l'onye ka
Jiona nọ l'ẹka-a nta.
42 Nwanyị, bụ eze ndu Sheba bẹ a-gbalihukwa mbọku
ikpe; nmaa ọgbo nta-a ikpe; kẹle o shi l'ẹka igwe beru; alị

beru bya gẹ ya nụma opfu nkwamẹnya Sólomọnu. O be nta-a bẹ onye ka Sólomọnu nọ l'ẹka-a.”

Iphe, akpajẹ ọbvu alwa azụ
(Luk 11:24-26)

43 “Ọobujeru teke a chịfuru nemadzụ ọbvu l'ẹhu; ọbvu ono etsoru echiẹgu ẹka mini adụdu aghaphe; achọ ẹka ọo-nmẹ anmẹe. Teke o jenyaaru; ọphu ọ dụdu ẹka ọ hụmaru;
44 l'ọ sụ gẹ ya laphuẹshikwa azụ l'akahụ ụlo iya-a. Teke ọ byatashiaru ọ dabyiwaru iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree;
45 l'oo je achịta ọbvu ẹsaa ọzo, ka iya njọ; ẹphe awụba je eburu iya. Ndzụ nwoke ono teke ono abya aka njọ; eme lẹ teke mbụ phọ. Nokwaphọ g'ọo-dụ ọgbo nta-a, megburu onwophẹ l'ẹjo-iphe-a bụ ono.”

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Noo ya; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu eyeru ndu ono; ne iya yẹle unwune iya byawaa bya apfụru l'etezi zia sụ g'e kua ya g'ẹphe pfuru yeru iya.
47 O nweru onye sụru iya g'o gebekwa lẹ ne iya yẹe unwune iya nọkwa l'etezi achọ g'ẹphe pfuru yeru iya.
48 Ọ sụ onye ono, pfuru iya ya nụ ono: “?Bụ onye bụ ne mu; tọo bụ ndu ole bụ unwune mu ọbu?”
49 Ọ bya atụbe ndu etsoje iya nụ ẹka bya asụ: “Wakwa ndu bụ phẹ bụ ne mu; bya abụru unwune mu baa.
50 Kẹle onyemonye eme iphe, dụ Nna mu, bu l'imigwe l'uche; bụakwaa nwune mu kẹ nwoke; bya abụru nwune mu kẹ nwanyị; bya abụkwarupho ne mu.”

13

Onye agha mebyi iphe
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Ọ bụru ujiku lanụ onokwaphọ bẹ Jizọsu shi l'ụlo ono tụgbua je anọdu l'agụga eze-ẹnyimu.
2 A dụ igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ọphu ọ bahụru l'ụgbo, nọ l'ime mini ono je anọdu. Igwerigwe ndu ono kụru l'eli-mgboko.
3 O gude ẹtu zia phẹ iphe, dụ igwerigwe sụ:
“Nwoke lanụ jeru atụ mebyi iphe.
4 Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo; ẹnu bya atụtua ya.
5 Ọzo nashịhu iya daa l'alị, dụ epfu-epfu; ẹka anụ alị adụ-zidu. Ntanta-a o fushia ome l'anụ alị ono, ta adụkwanu igbi ono.

6 Anwụ chilahaẹpho; o chipyashia ya. Ọ nwụlwashihu
kpọshihu nkụ; kẹle o to nwedu ọgbarabvu l'ime alị.
7 Ọzo daa l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị. Yẹle obvu ono
futakọta. Obvu onoya kpagbushia ya.
8 Ọzo daru l'ẹka alị dụ ree. O fushia ome; vua evuvu; bya
amịa amịmi. Ndu amịta ụkporo ise; ndu ụkporo ẹto; ọphu
abụru ụkporo l'iri.
9 “Onye nweru ẹnu-nchị, anụ iphe nụmakwa iya!”

Iphe, meru iphe, Jizọsu egudeje
ẹtu ezi iphe
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje iya nụ byapfuta iya bya asụ
iya: “?Bụ gụnu meru g'o gude i gude ẹtu epfuru ndu ono
opfu?”
11 Jizọsu sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bẹ Chileke meru g'unu
maru iphe, e shi domigbaa edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke
bụ eze; obenu lẹ ndu k'ono bẹ o to medụru g'ẹphe maru iya.
12 Noo kẹle iphe, bụkpoo onye nweru nụ bẹ Chileke e-
yebaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete
nwedu nụ bẹ ọo-gbẹnu natafụlenu nwọphu, o nweru.
13 Noo g'o gude mu gude ẹtu ẹtu epfuru phẹ opfu. Kẹle
ẹphe e-le ẹnya nta lee imo; ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ahụma.
Teke ẹphe nụmachaaru nta nụma imo; ọ tọ dụdu ọphu aga
phẹ nchị. Ọphu ọ dụdu iphe, byaru l'edo phẹ ẹnya.
14 Ọ bụru l'ẹhu phẹ bẹ iphe, Azáya onye mpfuchiru
Chileke pfuru vụru; l'ọ sụru:
“ ‘Ẹphe a-nga nchị nta ngaa
imo;
ọ tọ dụdu iphe, edo phẹ
ẹnya.
Lee ẹnya nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe byaru ahụma.
15 Opfu l'ẹphe kpochiwaru obu.
Ẹphe swọ-chiwaa nchị;
tanyịbe ẹnya.
Ọ -bụrabu m'ẹphe
egudekwaa ẹnya hụma;
gude nchị phẹ nụma.
Obu phẹ emee g'o doo
phẹ ẹnya; m'ẹphe
aghakọbe
byapfuta Chileke g'ọ
dzọo phẹ.*’

* **13:15 13:15** Gụnaa Azá 6:9,10.

16 “Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu; opfu l'unu dụru ike
gude ẹnya unu hụma ụzo; gude nchị unu nụma iphe.
17 Lẹ tororo, mu eme gẹ mu gbuaru iya unu bụ lẹ ndu
mpfuchiru Chileke; mẹ ndu pfụberekoto, dụ igwerigwe
bẹ ọ gụru ẹgu ahụma iphe-a, unu ahụma-a; ọle ẹphe ta
ahụmaduru iya. Ọ gụkwaru phẹ phọ anụma iphe-a, unu
anụ-a; ọle ẹphe ta anụmaduru iya.”

Iphe, ẹtu onye agha mebyi iphe ono bụ
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Wakwa iphe, ẹtu k'onye jeru atụ mebyi iphe ono bụ
baa:
19 O nweru onye anọduje anụ iphe, eepfu lẹ k'ẹka Chileke
bụ eze; ọle o too dodu iya ẹnya. Onye-Njọ ono abya anafụ
iya mebyi iphe ono, e pfuru, nọ iya l'ime obu ono. Ọ bụru
ẹgube onye ono bụ ndu k'ono, a gharu l'agụga gbororo
onoya.
20 Ndu ọphu daru l'epfu bụ onye ọphu bụ: teke ọ nụmaru
opfu ono bẹ ọ natakpọoru iya l'ẹhu-ụtso.
21 Ọphu ọ tọ gbadụru iya ọgbarabvu l'obu. Ọ kpọepho
ụpfu nwanshịi; iphe mkpamẹhu byapfutaẹ ya phọ; ọzoo
ndu ọzo melahaa ya ewere l'o kwetarụ opfu ono; l'ọ bụru
iphe, ọo-kpakota daa; parụ opfu ọbu buhaa.
22 Ndu ọphu daru l'ẹka obvu dụ l'alị; bụ onye ọphu
nụmaru opfu Chileke; ọle ọogba egomunggo ẹhu iya.
Eyenụka obu l'ẹku batanụ bya akpaahaa opfu ono ẹhu.
Ọphu ọ mịduru amịmi.
23 Obenu lẹ ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a tụru l'ọkpobe alị
ono; noo ndu ọphu bụ ndu anụmajechaa ya nụ; bya ewota
iya ye l'ọkpoma phẹ. Ọ bụru ndu k'ono eyeje mebyi. Ọphu
eyee ụkporo ise; ọphu eyee ụkporo ẹto; ọphu eyee ụkporo
l'iri.”

Ẹtu, e gude ohu iphe anmaa

24 Noo ya; a nọnyakwaa Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu
ọzo sụ phẹ: “Gẹ Chileke e-shi goshi lẹ ya bụ eze a-dụepho
gẹ nwoke, chịtaru mebyi iphe, dụ ree je aghaa l'alị.
25 O be l'ẹnyashi ujiku lanụ; teke e kuchawaru mgbẹnya;
onye ọhogu nwoke ono bya achịta akpụru iphe je aghak-
waaphọ l'ẹka ono, ọ gharu ọkpobe iya phọ. Ọ ghaẹbe iya
bya abụru iya atụgbu.
26 Mebyi iphe ono nọdu l'ẹka ono fushia bya awata amịmi.
Ohu iya phọ fushikwaaphọ bya amịa. A gbẹ teke ono hụma
l'ohu mebyi iphe yị iya.
27 Ndu ozi nnajịuphu ono byapfuta iya bya asụ iya:
‘Nnajịuphu; ?tọ bụnaa ọkpobe mebyi iphe bẹ ị gharu l'alị

ngu-a? ?Dẹnuhunu g'o gude ohu iya fushia ya ẹghirigha nno?’
28 Nwoke ono sụ phẹ l'ọ dụ g'ọ bụ ndu ẹphe l'iya dụru
l'opfu bẹ meru iya nụ. Ndu ozi ono sụ iya: ‘?Bụ iya bụ l'ọ
dụ ngu g'anyi je epheshia ya tọo?’
29 Ọ sụ phẹ: ‘Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi
iphe ono bẹ ẹka a-tụnukakwa unu atụtu; unu eje ephekọbe
iya ndu ọphu bụ ọkpobe iya.
30 Unu haa ya g'ẹphe tụko vua jeye teke ebubu iya. Noo
teke mu a-karụ ndu ebu iya nụ g'ẹphe vuru ụzo pheshiada
ohu iya ono; chịkobe l'ẹka lanụ; sweshia ya esweshi kpọo
ya ọku. Tẹmanu ẹphe ebutawarọ ọphu bụ ọkpobe iya vuba
l'ụlo mu teke ono.’ ”

Ẹtu, e gude akpụru oshi mọsutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ phẹ: “Sụ-a; gẹ
Chileke e-gude goshi lẹ ya bụ eze l'a-dụepho g'akpụru oshi
mọsutadu, nwoke wotaru ghaa l'ẹgu iya.
32 Akpụru oshi ono bụ iya kakọta rwịirwiirwii l'iphe,
bụkota mebyi iphe, aaghajẹ aghagha l'alị. Ọle ọ bụjeru teke
ọ byaru evua; l'ọ kakọta iphemiphe, aakụje akụku l'eli. L'ọ
bya abụru oshi k'ọphu ụnwu ẹnu, ephe l'eli anọduje akpa
ẹpfune l'ẹkali iya.”

Ẹtu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)

33 No iya; Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ:
“Gẹ Chileke e-shi goshi lẹ ya bụ eze; a-dụepho g'iphe-
ekoje-buredi, nwanyị hatarụ nwanshịi ye l'ukpokutu iphe,
eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkwẹka ẹto.

Jizọsu gude ẹtu ezi iphe
(Mak 4:33-34)

34 “Ọ bụru ẹtu ẹtu ẹgube ono bẹ Jizọsu gude zikọta ndu
ono ozi-ọma ono. O -gudedu ẹtu bẹ ọ tọ dụdu iphe, oozije
phẹ.
35 Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru
vụa; bụ ọphu sụru:
“Mu e-gude ẹtu ẹtu pfuaru
phẹ opfu.
Mu e-pfuru phẹ iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono.[†]”

Jizọsu epfu iphe ẹtu ono, ọ nmarụ k'ohu iphe ono bụ

† **13:35 13:35** Gụnaa Ebvu 78:2.

36 Noo ya; Jizọsu parụ ikpoto ndu ono haa; bahụshia l'ụlo.
Ndu etsoje iya nụ bya abyapfuta iya; bya asụ iya: “Kọnaaru
anyi iphe, ọ bụ; mbụ k'ohu iphe ono g'o doo anyi ẹnya.”
37 Ọ sụ phẹ: “Onye ono, agha ọkpobe mebyi iphe ono bụ
Abụbu-Ndiphe.
38 Alị ẹka ono, ọ gharu iya ono bụru mgboko l'ophu.
Ọkpobe mebyi iphe ono, ọ gharu ono bụru ndu Chileke bụ
eze phẹ. Ọphu bụ ohu iya ono bụru ụnwegirima Onye-Njọ
ono nwụru.
39 Ọhogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono bụru Obutuswe.
Teke ono, ee-buta iya ebuta ono bụru g'ọo-dụ mẹ mgboko
bvụjeepho. Ndu e-bu iya nụ bụru ụnwu-ojozi-imigwe.
40 Ọo g'e phekọberu ohu iya ono chịta je akpọo ọku ono
bụ g'ọo-dụ teke mgboko a-bvụ.
41 Abụbu-Ndiphe e-zi ụnwu-ojozi-imigwe iya g'ẹphe
chịshikotakpo iphe, bụ ndu ono, kpatarụ nwibe phẹ eme
iphe-ẹji ono mẹ iphe, bụ ndu emeje ẹjo-iphe ọzo g'ẹphe
hakọta;
42 chịru ye l'ọta chịchichi ọku. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-
nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.
43 Ndu ọphu pfụberekoto l'iphu Chileke a-nọdu egbu
nwịinwii g'ẹnyanwu l'ẹka Nna phẹ bụ eze. G'onye nweru
ẹnu-nchị nụmakwa iya!”

Iphe labọ, vugbaa oke aswa

44 “Ẹka Chileke bụ eze dụ g'iphe, vu oke aswa, e woru
domia edomi l'ẹgu. Onye lanụ je ahụma iya woru iphe
kpuchia ya; teru ẹswa lashịa. Ọ laa je atụko iphemiphe,
o nweru reshia je azụa alị ono.”
45 Noo ya; ọ sụ: “Onye maru iphe, ẹka Chileke bụ eze bụ;
emeje g'eze onye agba nghọ; ọ nọdu achọ igopoto, amashị
mma ike, ya a-zụ.
46 Ọ chọnyaa ya; bya ahụma ọphu ere ntụmatu. Ọ laa je
atụko iphe, o nweru reshia gude je azụa ya.

Ụgbu-ịkokoro

47 “Sụ-a; Ẹka Chileke bụ eze dụkwa g'ẹgube eewojeru
ụgbu-ịkokoro tụa l'eze-ẹnyimu-a; l'ọ nwụkoo ẹma, dụ iche
iche.
48 Ẹma ono -jiẹpho ụgbu ono; l'a bya akpụa ya kpụfuta
eli-mgboko; bya anọdu anọo; họo ya ahọho; họshia ya ọphu
dụ ree ye lẹ nkata bya ekporu ndu ọphu dụ ẹji je awụshia.
49 Noo g'ọo-dụ teke mgboko a-bvụ. Ndu ojozi-imigwe a-
lụfuta bya ahọshia ndu ẹjo-iphe l'ẹka ndu pfụberekoto nọ.
50 L'ee-je achịru phẹ ye l'ọta chịchichi ọku. Ẹka ono bẹ
nemadzụ a-nọdu raa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.”

Iphe òphúú l'akahụ iphe
51 Noo ya; Jizọsu jịa phẹ sụ phẹ: “?Ọ kwa l'iphe ono, mu
epfu ono doru-a unu ẹnya?” Ẹphe sụ iya: “Ee Nnajịuphu!”
52 Ọ sụ phẹ: “Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye maru ẹkwo-
opfu Chileke maghee ya ree; bya abụru onye kwetawaru lẹ
Chileke bụ eze iya bẹ dụepho gẹ nwoke, kwarụ eze unuphu.
Ọ nọdu atụkoje akahụ iphe mẹ iphe òphúú gwefuta l'ụlo
ọphu o doberu ẹku, dụ iya mkpa.”

Aajika Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)
53 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nmaẹbekotakpoepho ẹtu ẹtu
ono g'ọ ha; ọ bya eshi l'ẹka ono tụgbua;
54 lashịa mkpụkpu iya. O rwua ẹka ono bya abahụ l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu je eziahaa phẹ opfu Chileke. O zirwua
iphe ọbu k'ọphu ọ dụ ndu nọ l'ẹka ono biribiri. Ẹphe tụko
pfuahaa sụ: “?Bụ awe bẹ ẹgube oke mmamiphe ọwa-a shi
iya? ?Dẹnu g'o shi emeẹbe iphe-ọhumalenya ọwa-a?
55 ?Tọ bụnu iya-a bụ nwatibe nwoke kapyịnta-a? ?Tọ
bụnua Meri bẹ ne iya aza? ?Tọ bụnu iya bụ nwune Jiemusu
yẹle Jiósẹfu; waa Sayịmonu; mẹ Jiudasu?
56 ?Tọ bụnaa unwune iya kẹ nwanyị bẹ anyi l'ẹphe bugbaa
l'ẹka-a? ?Bụ awe bẹ o shi nwụtachahunaa iphe ọwa-a?”
57 Iphe ono kpatsu phẹ ẹhu-eghu.
Jizọsu sụ phẹ: “Onye mpfuchiru Chileke bẹ aak-
wabẹjekwa ùbvù l'ẹkameka; agụfuekwapho lẹ mkpụkpu
iya waa l'ibe iya.”
58 Ọ bụru iya meru g'o gude ọphu iphe, dụ biribiri, ha
shii, Jizọsu meru l'ẹka ono adụdu igwerigwe kẹle ẹphe te
ekwetaduru nkiya.

14

Anwụhu Jiọnu onye emeje baputizimu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)
1 No iya; ọ bụru teke ono bẹ Herọdu, bụ ọchi-ọha Gálili
nụmaru ụdù Jizọsu;
2 bya asụ ndu ejeru iya ozi: “?Unu maru-a l'ọ kwa Jiọnu
ọphu emeje baputizimu tetaru dzụru ndzụ ọzo; ọ kwa iphe
ono meru iphe, ọoduje ike eme iphemiphe ono, dụgbaa
biribiri ono.”
3 Iphe, meru nụ bụ lẹ Herọdu zijeru; e je egude Jiọnu;
kee ya ẹgbu je atuchia l'ụlo mkpọro. Ọ bụru Herọdiyasu
bẹ kparụ iya nụ. Herọdiyasu ono bụ nyee Filipu. Filipu
bụkwanuru nwune Herọdu.
4 Lẹ Jiọnu shi asụje Herọdu l'ọo iphe, ta adụdu Chileke
ree bẹ o meru; l'o jeru ahata nyee nwune iya ono lụru.

5 Ọme ọ tọ bụwaa lẹ Herọdu atsụ ọha ebvu mẹ o gbuwaa
Jiọnu egbugbu. Obenu l'ọha pfudzuwaru lẹ Jiọnu bụ onye
mpfuchiru Chileke.
6 Noo ya; o be mbọku, bụ eswe, Herọdu abọje Ọbo-
iphe gude anyata mbọku, a nwụru iya; nwa Herọdiyasu
kẹ nwanyị bya etee ebvu l'atatiphu ndu ẹbyaa Herọdu ono.
Ẹhu tsọo Herọdu ntụmatu.
7 Tọbudu iya bụ; o richaaru iya angụ sụ lẹ ya a-nụ iya
iphe, ọ rwọkpoeru iya phọ.
8 Noo ya; ne iya kwarụ iya ye. Ọ byapfuta Herọdu bya asụ
iya: "Yenu ishi Jiọnu ọphu emeje baputizimu l'ochi pataru
mu l'ẹka-a!"
9 Ẹhu daẹpho eze ono dzụu. Obenu l'eshinu o riwaru
angụ l'iphu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono bẹ ọ sụru g'a
nụkwa iya iphe, ọ sụru g'a nụ iya.
10 O zia; e je egbuta Jiọnu ishi l'ụlo mkpọro;
11 ye l'ochi bya apẹe nwamgbọko ono. Nwata woru iya je
apẹe ne iya.
12 Ndu etsoje Jiọnu bya bya apata ogwe iya je elia. Ẹphe
mechaa; je akọoru Jizọsu iphe, meru nụ.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo
l'ụkporo iri nri
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jiọn 6:1-14)

13 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nụmaepho iphe, meru nụ; o
kwe hm bahụ l'ụgbo tụgbua jeshia l'ẹka ọo-nọdu nwẹkiya.
Ikpoto ndu ono nụmaepho lẹ Jizọsu gudewaa ụgbo tụgbua;
ẹphe shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu gude ọkpa tsoru iya.
14 Ọ fụta l'ụgbo ono bya ahụma ikpoto nemadzụ, ha shii,
nọ l'ẹka ono. Imemini phẹ dụ iya shii; o mee ndu iphe eme;
ẹphe wekọrohu.
15 O bejeẹpho l'ụzenyashi ndu etsoje iya nụ jepfu iya
je asụ iya: "?Ị maru-a l'ẹka-a bụ echiẹgu; tẹme nchi
nọdu ejihuwaa? Sụdupho ikpoto ndu-a g'ẹphe laa; g'ẹphe
abahụkwanu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu-a, nọ-pheru anyi
mgburugburu-a je azụtaru onwophẹ nri."
16 Jizọsu sụ phẹ: "G'ẹphe te ejeshirọ alala. Unu nụnu phẹ
nri g'ẹphe ria."
17 Ẹphe sụ iya: "Iphe, anyi gude l'ẹka-a bụkwa ishi buredi
ise waa ẹma labọ kpụrumu."
18 Ọ sụ phẹ: "Ngwa; unu chịtaru mu iya l'ẹka-a."
19 Noo ya bụ; ọ karụ ikpoto ndu ono g'ẹphe nọduchaa
anọo l'ẹka ono, nwẹswa dụ kirikiri ono. Ọ bya achịta ishi
buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli;
kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia

chịru nụ ndu etsoje iya nụ. Ndu etsoje iya nụ woru iya keshiaru ikpoto ndu ono.
20 Ẹphe tụko rijichaa ẹpho. Ẹphe bya atụtukobe ndu ọphu e riphodoru. O ji nkata iri l'ẹbo.
21 Unwoke, yị lẹ ndu ono, riru nri ono beru l'ụnu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ụkporo iri; a -gụfukwa ụnwanyi l'ụnwegirima.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mak 6:45-52; Jiọn 6:16-21)

22 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ ono g'ẹphe bahụ l'ụgbo; vuru iya ụzo dafụ azụ iya ọphuu gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe lashịa.
23 O pfuchaẹrupho igwe ọha ono; ẹphe lashịchaepho; ọ tụgbua je anọdu l'úbvú nwẹkinyi iya pfuahaa nụahaa Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu phọ l'ẹka ono nwẹkinyi iya.
24 Ụgbo ono nọdu l'echilabọ eze-ẹnyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atụkwapho. O mee akpọ ụgbo ono nọdu atsụ l'ẹhu; kẹle phẹrephere ezifuanụ iziphu.
25 Jizọsu jeru ije l'eli mini ono jepfushia phẹ. Teke ono bụwaru l'iphe-ọduu aha ẹnu.
26 Ndu etsoje iya nụ hụmae ya phọ; ẹka ooje ije l'eli mini ono; ẹhu nmalahaa phẹ anmanma; ẹka ẹphe dobesu l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzụ agụ phẹ.
27 Teke ono kwaphọ; Jizọsu sụ phẹ: "G'ọkpoma shihu unu ike. Ọ bụa mbẹdua. Ndzụ ba agụshi unu."

Pyịta eje ije l'eli mini

28 Noo ya; Pyịta sụ iya: "Nnajịuphu; ọ -bụru ngu eviya; kanụru mu gẹ mu nyibata l'eli mini jee ije byapfuta ngu."
29 Ọ sụ iya: Ngwa! Byanụ! Pyịta kwenu do; nyifuta l'eli ụgbo ono jeru ije l'eli mini ono jepfushia Jizọsu.
30 Tọbudu iya bụ; ọ hụmaepho akpara-mini ono, atụ nụ ono; ndzụ gụahaa ya. Ndzụ wataẹ ya phọ agụgu ono; ọ wata angụda angụda lẹ mini ono. Ọ rashịa: "Nnajịuphu dzọo mu-o!"
31 Jizọsu bya amachịa ẹka selita iya sụ iya: "Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanshịi. ?Bụ gụnu meru g'o gude ị bọahaa obu ẹbo?"
32 Yẹe Pyịta bya aswịru bahụ l'ime ụgbo ono. Oke phẹrephere ono zibuhu.
33 Ndu etsoje iya nụ ono, nọkota l'ime ụgbo ono bya abaarụ iya ẹja sụ iya: "Ị bụpho Nwa Chileke ọbu eviya eviya."

Jizọsu eme gẹ ndu iphe
emegbaa wekọrohu lẹ Gẹnesaretu
(Mak 6:53-56)

34 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ daghaa mini ono bya afụta
lẹ Gẹnesaretu.
35 Ẹphe fụtaepho; ndu ẹka ono hụbechawaa Jizọsu ama.
E zia; a gbachaaru je l'unuphu l'unuphu je apatachaaru iya
ndu iphe emegbaa g'ẹphe ha.
36 Ẹphe nọdu arwọje iya g'o kwe g'ẹphe denyi iya ẹka;
obetaru ọ bụru l'ọnu uwe iya. Iphe, bụkpoo ndu denyiru
ọnu uwe iya ono ẹka wekọrohuchaa.

15

Omelalị ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)

1 Ọo ya bụ; ọ dụru ndu Fárisii, dọru l'ẹka ono; wakwaphọ
ndu ezije ekemu. G'ẹphe ha tụko shi Jierúsalẹmu byapfuta
Jizọsu bya asụ iya:
2 “?Bụ gụnu meru iphe, ndu etsoje ngu nụ emebyi omelalị,
shi lẹ nna anyi oche phẹ? ?Bụ gụnu meru iphe, ẹphe ta
akwọjedu ẹka akwọkwo tẹmanu ẹphe erije nri?”
3 Jizọsu bya asụ phẹ: “?Bụkwanu gụnu meru g'o gude unu
gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sụru g'e meje je emeahaa
omelalị, nemadzụ doberu?
4 Lẹ Chileke sụkwaru: ‘Yejekwaru nna ngu yẹle ne ngu
ùbvù.*’ Bya asụkwapho: ‘Onye epfujeru nna iya ọzoo ne
iya ẹjo opfu g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu.†’
5 Unubẹdua byakwanụ epfu bya asụ: ‘Ọ -bụru lẹ nemadzụ
sụru nna iya; ọzoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwọo ngu
bụakwaa iphe Chileke.’
6 ‘Ọo ya bụ l'onye ono ta agbaẹduru kẹ g'ọ gbaaru ne lẹ
nna iya mkpu.’ Unu sụ l'o to pfuduru ẹji. Unu shi ẹgube
ono gude l'unu eme omelalị, unu ezi; mee Opfu Chileke ọ
bụru iphe-mmanụ.
7 Lekwa unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a! Azáya, onye
mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru
Chileke sụ:
8 “Ndu-a bụ l'ogbogboromọnu
bẹ ẹphe gude
akpịritaru mu ntse.
Ọ bụru ire bẹ ẹphe gude
aja mu ajaja;
obu phẹ nọdugbaa mu
ụzenya.

* **15:4 15:4** Gụnaa Awụ 20:12; Dit 5:16. † **15:4 15:4** Gụnaa Awụ 21:17; Uke 20:9.

9 Ẹphe abarụ mu ẹja mkpẹ;
bya ezi ekemu,
nemadzụ tụru;
ọ nọchia ẹnya ekemu
Chileke.‡”

Iphe, aasọ nsọ; mẹ iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mak 7:14-23)

10 Jizọsu bya ekua igwe ọha ono; bya asụ phẹ: “Unu gebekpọdapho gẹ mu karụ unu g'o doo unu ẹnya.
11 Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzụ eri l'ọnu atụrwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzụ l'ime obu fụta iya l'ọnu bụ iphe, atụrwuje iya nụ.”
12 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje iya nụ byapfuta iya bya asụ iya: “?Ị maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa eghu ndu Fárisii eghu?”
13 Ọ sụ phẹ: “Iphe, bụkpoo oshi, ata bụdu Nna mu, nọ l'imigwe gude ẹka iya yee ya bẹ ee-phefukwa ephefu.
14 Unu parụ phẹ rọ haa l'ẹphe bụ ndu atsụ ishi, kpụ ndu atsụ ishi. Onye atsụ ishi -kpụru onye atsụ ishi ibe iya bẹ ẹphe a-tụkokwa dalahụ lẹ nsụ.”
15 Pyịta sụ iya: “Meẹshinu g'ẹtu ono doo anyịbedua ẹnya.”
16 Tọbudu iya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ iya bụ l'unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ ẹnya?
17 Unu ta amakwaphọ l'iphe, eeri l'ọnu bụ l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'eeshi l'ẹka ono nyịfu iya.
18 Obenu l'iphe, nemadzụ epfu l'ọnu bụ l'obu bẹ o shi iya fụta. Ọ bụru ono bụ iphe, atụrwu nemadzụ.
19 Kẹle ọo l'ime obu nemadzụ bẹ iphemiphe-a shi: agba ẹjo egomunggo; egbu ọchi; eri ogori; apharwụshi onwonye; ezi iphuru; adzụ ụka; yẹle epfurwushi nemadzụ.
20 Ọo iphemiphe ono bụ iphe, atụrwuje nemadzụ. Obenu l'a ta kwọduru ẹka ria nri tee atụrwudu nemadzụ ililekpọo.”

Ekweta nwanyị, abụdu onye Jiu
(Mak 7:24-30)

21 Jizọsu gbẹshi l'ẹka ono bya ejeshia mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru Taya yẹle Sayịdonu mgburugburu.
22 A bya l'amarụ; nwanyị Kénanu, bu l'ẹka ono byapfuta iya bya echia mkpu sụ: “Nnajịuphu, bụ Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-imemini! Lẹ nwatibe mu kẹ nwanyị bẹ ọbvu alọkwa kpurukpuru.”

‡ **15:9 15:9** Gụnaa Azá 29:13.

23 Ọphu Jizọsu epfuduru opfu yeru iya. Ndu etsoje Jizọsu
bya arwọahaa ya sụ iya: “Chịfunu nwanyị-a, l'etsophe anyi
arachi anyi nchị-a.”
24 Jizọsu sụ: “Ọ tọ dụkwa ẹka ọzo, Chileke ziru gẹ mu
je; gbahaa gẹ mu jepfu ndu Ízurẹlu, bụ igwerigwe atụru,
tuphashịhuru etuphashịhu.”
25 Nwanyị ono gbẹshi bya adaa kpurumu l'iphu iya sụ iya:
“Nnajịuphu; jiko gbaaru mu rọ mkpu.”
26 Jizọsu sụ iya: “Nwanyị-a; ọ tọ dụkwa ree g'e woru nri
ụnwegirima nụ ụnwu nkụta.”
27 Nwanyị ono sụ iya: “Ono dụa nno Nnajịuphu! Obenu
lẹ nkụta atụtụjekwaa ẹvirivi nri, dashịhuru l'ẹka onye nwe
phẹ nụ eri nri.”
28 O pfuchaa nno; Jizọsu sụ iya: “Oowee! Gụbe nwanyị
ọwa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! Ọ kwaphọ g'ọogu ngu
bụ gẹ Chileke e-meru ngu.” E shiẹpho teke ono gẹdegede;
ọ bụru ada iya nwanyị ono ewekọrohu.

Jizọsu eme g'ẹhu dụ
ikpoto nemadzụ ike

29 Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua bya etsoru agụga agụga
eze-ẹnyimu Gálili ogologo; je enyihu eli úbvú je anọdu.
30 Tọbudu iya bụ; ikpoto nemadzụ wụru byapfutashia ya;
dutagbaaru iya ndu ẹniyeni; mẹ ndu ndanwụ danwụshiru;
mẹ ndu atsụ ishi; mẹ ndu te epfudu opfu; mẹwaro
igwerigwe ndu ọzo, iphe emegbaa. Ẹphe bya achịru phẹ
wụshiru Jizọsu lẹ mgboru ọkpa. O mee; ẹhu dụkota phẹ
ike.
31 No iya; ẹhu dụkota phẹ ike; k'ọphu ọ dụ ikpoto ndu
ono biribiri g'ẹphe hụmaru lẹ ndu te epfudu opfu pfuaharu
opfu; ndu ndanwụ danwụshiru; ẹhu tetachaa phẹ. Ndu
ẹniyeni jeahaa ije; ndu atsụ ishi nọdu aphụ ụzo. Ẹphe
jaahaa Chileke kẹ ndu Ízurẹlu ajaja.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri nri
(Mak 8:1-10)

32 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya
asụ phẹ: “Imemini ikpoto ndu-a dụkwa mu; g'onye l'ẹphe
nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu ọ bụdu l'ọ dụkwaduru nri,
ẹphe gude, ẹphe e-ri-a. Ọphu mu a-sụkwanu g'ẹphe swịru
ẹgu lashịa. Mu -pfua nno; ẹphe lashịa; mìbà atụshi phẹ
l'ụzo.”
33 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “? Bụ awe bẹ anyi a-
hụmakwanu buredi l'echiẹgu-a, l'a-sụ ikpoto ndu-a eriri?”

34 Jizọsu sụ phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gudekpọo?”
Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa ishi buredi ẹsaa; waa ụnwu-ẹma, harụ
yịkwaru iya phọ.”
35 Ọo ya bụ; ọ sụ g'ikpoto ndu ono nọdukota anọo l'alị
l'ẹka ono.
36 Ọ bya achịta ishi buredi ẹsaa ono waa ụnwu-ẹma ono
bya ekele Chileke ekele. Ọ bya awashịa ya bya achịe ndu
etsoje iya nụ; ẹphe keeru ikpoto ndu ono.
37 Ndu ono tụko ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nụ
bya atụtua ibiribe buredi ọphu ghuduru nụ; o ji nkata-eevu-
iphe ẹsaa.
38 Ndu riru nri ono dụ ụnu unwoke iri; a -gụfukwa
ụnwanyi mẹ ụnwegirima.
39 Ọ bya asụ ndu ono g'ẹphe lawarọ. Ẹphe wụkahu lashịa.
Ọ bya abahụ l'ụgbo; ọ bụru iya eje alị Magadanu.

16

*Eepfu gẹ Jizọsu mee
ọhumalenya
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

1 Ndu Fárisii mẹ ndu Sadusii bya agbabẹru Jizọsu ọ́nyà
opfu g'ẹphe gude nmata iya. Ẹphe bya asụ iya g'o menaarụ
phẹ iphe-ọhumalenya, shi l'imigwe.
2 O yeeru phẹ iya ọnu sụ phẹ: “Ọobujeru teke ọ bụ
l'ụzenyashi bẹ akpaminigwe charu roboo; unu asụ l'echele
iya bẹ mbọku a-dụkwaa ree.
3 Teke ọ bụkwanu l'ụtsu bẹ unu hụmaru g'igwe dụ rogoro
rogoro; tẹme erwurwu dụ iya; unu asụ l'igwe e-dzekwa
ọ-lwa-boroboro ntanụ-a. Sụ-a; eshinu unu amajẹchaaru
epfu gẹ mbọku a-dụ mẹ unu -lee ẹnya l'akpaminigwe; ?
dẹnu g'o gude ọphu unu adụdu ike kọo iphe, ọ bụ; mbụ
iphe, emegbaa l'ọgbo nta-a?
4 Ọgbo nta-a pakpọkwaru njọ. Ẹphe te ekwedu nọpyabe
l'ẹka Chileke. Ẹphe achọ iphe-ọhumalenya; ọle ọ tọ
dụkwanu iphe-ọhumalenya ọzo, eemeru phẹ; gbahaa iphe,
meru Jiona.”

O pfuchaa nno; ọ parụ phẹ haa l'ẹka ono; ọ bụru iya
atụgbu.

*Ụta, Jizọsu ata ndu etsoje
iya nụ
(Mak 8:14-21)*

5 No iya; ndu etsoje iya nụ bya erwua azụ eze-ẹnyimu ono
azụ iya ọphuu bya anyata l'ẹphe zọharu egude buredi.

6 Jizọsu sụ phẹ: “Unu letakwa ẹnya; unu kwabẹkwa ẹnya
g'iphe-ekoje-buredi kẹ ndu Fárisii mẹ kẹ ndu Sadusii te
emebyi unu.”
7 Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “Ọ kwa kẹle anyi te
egudedu buredi-a.”
8 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe epfu bya asụ phẹ: “Oo-wa!
Ekwekwe k'unu apaa nwanshịi! ?Bụ gụnu bẹ o gude unu
nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi?
9 ?Toko dokwaphọ unu ẹnya? Teke mu gude ishi buredi
ise keeru ụnu nemadzụ iri l'ẹbo l'ụkporo ụmadzu iri; ?bụ
nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tụtu-jiru l'iphiriba iya?
10 Tọo ?unu ta anyatakwarụpho k'ishi buredi ẹsaa ono,
mu gude keeru ụnu nemadzụ iri onoya? ?mẹ nkata-eevu-
iphe ole, unu tụtu-jikwaruphọ l'iphiriba iya?
11 ?Dẹnu g'o gude ọphu unu amadụ l'ọ tọ bụdu opfu buredi
bẹ mu epfuru unu teke ono, mu sụru unu g'unu kwabẹkwa
ẹnya g'iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii mẹ kẹ ndu Sadusii te
emebyi unu ono?”
12 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe amaru l'ọ tọ bụdu iphe-ekoje-
buredi bẹ ọ kwata epfu sụ g'ẹphe kwabẹkwa ẹnya iya;
l'iphe, oopfu g'ẹphe kwabẹkwa ẹnya iya bụ iphe, ndu Fárisii
ezi yẹe kẹ ndu Sadusii.

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu phẹ abya erwua mkpụkpu,
nọgbaa lẹ Sizariya Filipayi. Ọ jịahaa ndu etsoje iya nụ sụ
phẹ: “?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asụjekpoo lẹ mụbe Abụbu-
Ndiphe bụ?”
14 Ẹphe sụ iya: “Ọ dụru ndu sụru l'ị bụ Jiọnu ọphu shi
emeje baputizimu; ndu asụ l'ị bụ Elayịjia; tẹme ọ dụru
ndu sụru l'ị bụ Jieremaya; ndu sụ l'ị bụ onye lanụ lẹ ndu
mpfuchiru Chileke.”
15 Ọ sụ phẹ: “Unubẹdua; ?unu sụkwanuru lẹ mu bụ
onye?”
16 Sayịmonu Pyịta sụ iya: “Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, bya
abụru Nwa Chileke; mbụ Chileke ọphu nọ ndzụ.”
17 Jizọsu sụ iya: “Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ gụbe Sayịmonu
nwa Jiona! L'ọ tọ bụkwa amadụ meru g'ị maru ọkpobe-opfu
ono. Ọ kwa Nna mu, bu l'imigwe.
18 Sụ-a; iphe, mu akafụaru ngu bụ; ọo ngu bụ Pyịta. Ọ
bụru l'eli mkpuma-a bẹ mu a-kpụ Chịochi mu. Ọphu ọ dụdu
m'obeta ọ bụru anwụhu a-dụ ike emebyi ya nụ.
19 Mu a-nụ ngu ire-igodo k'ẹka Chileke bụ eze. Ọo ya
bụ; iphe, bụ iphe, i keru ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbẹakwaa

l'imigwe kee ẹgbu. Iphe, bụ iphe, ị tọru l'ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbẹakwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu.”
20 O pfuẹbe nno bya akaru phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ọzo,
ẹphe e-pfuru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)
21 No iya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu watarụ epfuru ndu
etsoje iya nụ gẹ ya e-gude jee Jierúsalẹmu; ya ejee iphe-
ẹhuka, dụ igwerigwe. Ọ bụru l'ẹka ndu bụ ọgerenya; waa
ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu bẹ ya e-je iphe-
ẹhuka ono. Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku
k'ẹto iya; ya eteta dzụru ndzụ ọzo.
22 Pyịta bya ekuchi iya ekuchi baaharụ iya mba sụ iya:
“Tụswekwa Nnajịuphu! Te epfuẹkwa ẹgube ono! Ẹgube
ọwa-a ta abyakwa l'anwụru ngu!”
23 Jizọsu bya aghaa ẹnya bya asụ Pyịta: “Gbẹshi mu
l'iphu gụbe Obutuswe ono. Nta-a bẹ iime g'ị bụru ụpfu adụ
mu l'ọkpa; kẹle iphe, ịiri ta abụdu uche Chileke; ọo uche
nemadzụ bẹ ịiri.”

Etso Jizọsu
24 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “Onye ọ
dụ g'o tsoru mu g'onye ono mịa onwiya ẹnya; vuta oswebe
ọnwu nkiya bya etsoru mu.
25 Kẹle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ
iya etupha. Onye gudekwanụ opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya
lẹ mgboko-a e-nwekwanụru ndzụ ojejoje.
26 Lẹ-a; ?bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mẹ o -
nwekọtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakwanaa
ndzụ iya? Ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ egude agbata ndzụ
iya mẹ o -tuphahụwaa.
27 Kẹle Abụbu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. Ọ -nọdu
abya l'oogude ùbvù, egbu nwịinwii gẹ Nna iya egbu. Teke
ono yẹle ụnwu-ojozi-imigwe iya aswịru; l'ọo-bya apfụa
onyemonye ụgwo g'iphe, o meru gbaru.
28 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụkwaru
ndu harụ pfụru l'ẹka-a, ata yịdu nwụhu; gbahaa l'ẹphe
hụmaadaru teke Abụbu-Ndiphe a-bụru eze; gude ùbvù;
waa ike, dụ biribiri egbu nwịinwii abya.”

17

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 A nọepho abalị ishii; Jizọsu duta Pyịta yẹle Jiemusu;
waa Jiọnu, bụ nwune Jiemusu duru phẹ je enyikota úbvú,
ha l'eli; ẹphe je anọdu nwẹkaphe.
2 Chileke gbanwee ụgbugba iya l'atatiphu phẹ. Iphu
iya gbuahaa nwịinwii g'ẹnyanwu. Uwe iya chaahaa kẹ
phuuphuu g'anwụ eswe.
3 Noo ya; a bya ele ẹnya; Mósisu yẹle Elayịjia chaa l'iphu
phẹ; abọ ụja eyeru Jizọsu.
4 Pyịta pfụ-bulihu sụ Jizọsu: "Nnajịuphu; ọ dụkwa ree
g'anyi nọ l'ẹka-a; gẹ mu tụa mkpu ẹto mẹ ọ -dụkwa ngu
ree; nanụ nkengu; nanụ kẹ Mósisu; nanụ kẹ Elayịjia."
5 Ọ kpụkwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; urwukpu, chag-
buru ụcha bya asọ-kputa phẹ. Olu-opfu shi l'urwukpu ono
dafụta sụ: "Onye ọwa-a bụ nwa mu nwoke. Mu yeru iya
obu. O jiru mu ẹpho. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!"
6 O be teke ndu etsoje iya nụ nụmaru olu-opfu ono; ẹphe
dakọta kpurumu kpube iphu l'alị. Ndzụ nọdu agụshikpoo
phẹ ike.
7 Jizọsu bya bya ebyia phẹ ẹka bya asụ phẹ: "Unu gbalihu.
Ndzụ ba agụshi unu."
8 Ẹphe gbalihu bya achịkaa ẹnya; chịkaa ẹnya; ọphu ọ
dụedu onye ẹphe hụmaru; a -gụfu Jizọsu nwẹkinyi iya.
9 Ẹphe nyizetashịa l'úbvú ono; Jizọsu pfushiaru phẹ iya
ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe
hụmaru jasụ teke Abụbu-Ndiphe e-shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ.
10 Ndu etsoje iya nụ jịa ya sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, ndu
ezije ekemu sụru lẹ Elayịjia e-vuadaru ụzo bya?"
11 O yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: "Ọ kwa eviya lẹ Elayịjia
vufutajẹadaa ụzo bya g'o dozia iphemiphe ree.
12 Ọle-a; gẹ mu kakwaru unu: Elayịjia byahaakwaru;
ọphu ẹphe amadụ l'ọo ya. Ẹphe mee ya umerekete.
Nokwaphọ gẹ Abụbu-Ndiphe e-shi phẹ l'ẹka jee iphe-
ẹhuka."
13 Ọ bụru teke ono bẹ ndu etsoje iya nụ maru l'onye
oopfuru phẹ opfu iya sụ l'ọ byawaru bụ Jiọnu ọphu shi
emeje baputizimu.

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Ẹphe byapfutaẹpho ikpoto ndu ono; nwoke lanụ
byapfuta Jizọsu bya egbushi ikpere l'iphu iya sụ:
15 "Nnajịuphu; phụnaaru nwa mu nwoke obu-imemini;
kẹle ndapfụ atụ iya; mbụ ọ nọdu atụshikpoo ya ike.

Kẹle tekenteke bẹ ọotujeru iya chie l'ọku; tẹme ọ nọdu atụjekwaru iya phọ chie lẹ mini tekenteke.
16 Tọbudu iya bụ; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nụ; ọphu ẹphe adụdu ike mee g'ẹhu dụ iya ike."
17 Jizọsu sụ: "Haa-oo! Unubẹ ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, adụdu iphe, unu ekwetajẹ-a. ?Bụ teke ole bẹ mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu a-takpọru unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'ẹka-a."
18 No iya; Jizọsu bya abaarụ ọbvu ono mba. Ọbvu ono phefu nwata ono l'ẹhu. E shi teke ono ọ bụerupho nwata ono ewekọrohu.
19 E mechaa; ndu etsoje Jizọsu byapfuta iya teke ọ nọ nwẹkiya; bya asụ iya: "?Bụ gụnu meru iphe, anyi adụdu ike chịfu ọbvu ono?"
20 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparụ iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekpọonu shii gẹ nwa rwịirwiirwii akpụru mọsutadu bẹ unu a-sụkwa eze úbvú-a; 'Úbvú; phọfu onwongu je anọdu l'ẹka phọ.' L'ọo-phọlia onwiya. Ọ tọ dụkwa iphe, a-kpọ unu ẹka ememe.
21 Ọle ẹgube ọbvu-a ta alụfujekwa abụdu l'ọo onye aswịje ẹgu epfu anụ Chileke chịru iya."

Jizọsu epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 O be ujiku lanụ; ndu etsoje Jizọsu dzukọbe lẹ Gálili; Jizọsu sụ phẹ: "Abụbu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'ẹka.
23 Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'ẹto iya l'o teta dzụru ndzụ." Aphụ iya kwatakpọo rwua phẹ l'obu.

Jizọsu atụ akịriko eze-ụlo Chileke

24 Noo ya; Jizọsu yẹe ndu etsoje iya nụ byarwutaẹpho Kapaniyọmu; ndu anajẹ okpoga akịriko k'eze-ụlo Chileke bya ejepfu Pyịta je ajịa ya sụ: "?Ọ dụ g'onye ezije unu iphe ta apfụjedu okpoga akịriko eze-ụlo Chileke tọo?"
25 Pyịta sụ iya: "Ọ pfụjekwa-a."
Tọbudu iya bụ; Pyịta bahụepho l'ụlo; Jizọsu vuru ụzo tụfu ọnu sụ: "Sayịmonu; ?dẹnu g'ị yeru ọnu? ?Ọ dụ ngu g'ọ bụ ndu ole atụjeru akịriko; ọzoo ụtu mmanụ ọzo; nụ ndu eze kẹ mgboko-a? ?Bụ ndibe eze; tọo ndu ọzo?"
26 Pyịta sụ iya l'ọ kwa ndu ọzo.
Jizọsu sụ iya: "Ọ n'iya bụ lẹ ndibe eze ta ayịdu iya.
27 Ọle ọ bụekwadupho g'ẹphe ta asụ l'anyi akpatsu phẹ iwe. Ngwa; je je ewota ịkokoro jeshia l'eze-ẹnyimu je awata

ese ịkokoro. Ẹma mbụ, vuchakpọo ụzo lọo iphe ngu: nmata iya; vọhaa ya ọnu. Ịi-hụma okpoga, a-sụru atụ akịriko eze-ụlo Chileke ono kẹ mu lẹ ngu. Woru iya je atụa ya.”

18

Onye kachakpọo shii
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Teke ono kwaphọ bẹ ndu etsoje Jizọsu byapfutaru iya
bya asụ iya: “?Bụ onye a-kachakpọo shii l'ẹka Chileke bụ
eze?”
2 Jizọsu kweẹpho doo; bya ekua nwata nshịi; bya apfụbe
iya l'echilabọ phẹ;
3 bya asụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ -bụdu
l'unu gbanweru bya adụ g'ụnwegirima nshịi; bẹ unu ta
abyakwa l'abahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
4 Iphe, bụ onye wozetaru onwiya alị bya adụ gẹ nwata
nshịi-a bẹ bụ iya kachakpọo shii l'ẹka Chileke bụ eze.
5 Onye gude ẹpha mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a; bẹ
bụakwaa mbẹdua bẹ ọ nabataru.”

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 “Onye mekwanụru onye lanụ l'ime ụnwegirima-a,
wowaru onwophẹ ye mu l'ẹka-a g'o shiswee ụzo ono bẹ
ọ gogo karụ ree; ọme a pataru mkpuma-uswe lipyabẹ iya
l'olu; parụ chie l'ime ẹka eze-ẹnyimu kwata dụ ogbu.
7 Nshịo ndiphe; noo l'iphe, alọjeru nemadzụ ọkpa eye
l'eme iphe-ẹji jiru eliphe ejiji. Ọ tọ dụkwa g'e meru; ẹbe
ọ dụ iphe, a-nọduje ese g'ọ lọru nemadzụ ọkpa ye l'eme
iphe-ẹji. Ọle; nshịoro onye ẹgube iphe ono e-shi l'ẹka.
8 “Ọzo bụ; teke ọ bụ l'ọo ẹka ngu; ọzoo ọkpa ngu a-
kpatarụ ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru
ngu ree l'i gude ẹka lanụ; ọzoo l'ị bụ ẹniyeni; bahụ l'ẹka
ọkpobe ndzụ nọ; eme l'i nweru ẹka labọ; ọzoo ọkpa labọ;
e nwuba ngu l'ọku, ata nyịhudu anyịhu.
9 Teke ọ bụ l'ọo ẹnya ngu e-setarụ ngu eme iphe-ẹji; swọfu
iya tuphaa; kẹle ọ karụ ngu ree l'i gude ẹnya lanụ bahụ lẹ
ndzụ; eme l'ẹnya dzuru ngu oke; e chie ngu l'ọku-alị-maa.”

Ẹtu k'atụru, kpaphuhuru akpaphuhu
(Luk 15:3-7)

10 “Iphe, unu a-kwabẹjeerupho ẹnya bụ g'unu ta asụ
l'ụnwegirima-a dụru ọphu adụdu iphe, ọ bụ. L'iphe,
mu eme gẹ mu karụ unu bụ l'ụnwu-ojozi-imigwe nkephẹ
anọdujekwa mkpụrumkpuru l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.
11 Lẹ Abụbu-Ndiphe byakwaru g'ọ dzọta ndu tuphahụru
etuphahụ.

12 “Sụ-a; ?dẹnu g'unu arịkwanu iya? Ọ -bụru lẹ nwoke
nweru atụru ụkporo ise; nanụ kpaphuhu; ?tọo hadụ ụkporo
ẹno l'iri lẹ tete ọphuu l'úbvú l'ẹka ono; tụgbua je etsoru
ghaphee chọo ọphu kpaphuhuru nụ phọ?
13 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; teke ọ bụ l'ọ hụmaru
iya bẹ ọo-kwatakpọkwaa ka eteshi ẹswa atụru lanụ ono ike;
e -me l'ụkporo ẹno l'iri lẹ tete phọ, te eshidu tuphahụ nụ
phọ.
14 Nokwaphọ g'ọ tọ dụdu teke ọ bụjeru uche Nna unu, bu
l'imigwe g'ọ dụru mẹ onye lanụ l'ime ụnwegirima-a, l'a-la
l'iswi.”

Nwanna, mesweru nụ

15 “Ọzo bụ lẹ-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi
iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke ọ natarụ
iphe, i pfuru iya; ọ kwa iya bụ l'a maru lẹ nwanna ngu ono
bẹ i duphutawaru azụ.
16 Teke ọ bụ l'ọ tọ natadụru iphe, i pfuru; g'i je edutafụa
onye lanụ; ọzoo ụmadzu ẹbo ọzo yeru onwongu; k'ọphu oo-
me g'e pfuru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ l'ọo ekebe, ụmadzu
ẹbo; ọzoo ẹto gbaru bẹ ee-gude doshia ya.*
17 Teke ọ bụkwanu l'ọ tọ natakwarụpho iphe, ẹphe pfuru;
je eworu iya kọoru Chịochi l'ophu. Teke ọ tọ natakwarụpho
iphe, Chịochi pfuru; ọo ya bụ; unu eworu onye ọbu dobe
g'ọ bụ onye ọhozo; ọzoo onye ana akịriko.
18 “Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ
iphe, unu keru ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbẹakwaa l'imigwe
kee ẹgbu. Iphemiphe, unu tọru l'ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a
gbẹakwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu.
19 “Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lẹ-a; iphe, bụkpoo iphe,
unu dụ ẹbo nọdu lẹ mgboko-a; gude obu lanụ kweta bya
epfuru iya nụ Chileke; iphe ono bẹ Nna mu ono, bu l'imigwe
ono e-mekwarụ unu.
20 Kẹle iphe, bụkpoo ẹka a dụ ẹbo; ọzoo ẹto gude ẹpha
mu nọkobe; bẹ mu nọkwa l'echilabọ ndu ọbu.”

Ẹtu k'onye-ozi, agụduru
nwibe iya nvụ

21 Pyịta byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “Nnajịuphu-e; ?bụ
ugbo ole bẹ nwanna mu e-meswe mu; mu agụchaaru iya
ya nvụ? ?Bụ ugbo ẹsaa tọo?”
22 Jizọsu sụ iya: “Ọ tọ bụdu-a ugbo ẹsaa kpụrumu. Ọo
ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹsaa ẹsaa ugbo ẹsaa.
23 Ẹka Chileke bụ eze bẹ a-dụepho g'onye eze lanụ, meru
gẹ yẹe ndu-ozi iya gbazia k'okpoga iya.

---

* **18:16 18:16** Gụnaa Dit 19:15.

24 Ọ gbakọjeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanụ, ji
iya ụnu-kụru-ụnu ẹkpa-ego.
25 Ọphu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfụ iya.
Nnajịuphu iya ono karụ sụ g'e ree ya; ree nyee ya; ree
ụnwegirima ibe iya g'ẹphe ha; mẹ iphe, o nweru enweru
mgburugburu; g'e gude pfụa ụgwo ono.
26 No iya; nwoke ono daẹpho kpurumu l'alị gbushi ikpere
rwọahaa nnajịuphu iya ono sụ iya: 'Jiko onye nwe mu nụ;
tanaa nshi hafụa mu rọ. Mu a-pfụkotakwa ngu-a ụgwo ono
g'ọ ha jiko.'
27 Imemini iya dụ onye eze ono. Ọ parụ iya haa bya asụ
iya g'ọ tọ pfụhewaro ụgwo ọbu lẹ phuruphuru gberegedege.
28 "Tọbudu iya bụ; onye-ozi ono lụfuepho je ahụma onye
ọzo, yẹe ya tụkoru bụru ndu-ozi, ji iya nwokpoga, abadu
ishi. Ọ zụ-gude iya; pyịta iya l'ẹkpiri; sụ iya g'ọ pfụ-dzua
ya ụgwo, o ji iya.
29 Nwoke ono daa kpurumu l'alị rwọahaa ya; sụ iya g'ọ
taa nshi hafụa ya rọ lẹ ya a-pfụ iya ya-a.
30 Ọ jịka sụ lẹ ya taa hadụ iya; bya akpụta nwoke ono je
atụ-chia l'ọka mkpọro sụ g'ọ nọdu l'ẹka ono jasụ teke ọo-pfụ
iya ụgwo ono.
31 Tọbudu iya bụ; ndu ẹphe l'iya atụkoje eje ozi hụma iya;
ẹhu daẹ phẹ phọ dzụ. Ẹphe gbagbụa je akọoru nnajịuphu
phẹ iphe, meru nụ.
32 Nnajịuphu phẹ bya ekua nwoke ono; bya asụ iya: '?Ị
hụmaru gụbe ẹjo onye-ozi-a? ?Ị hụmaru ikpoto okpoga, i
jikọta mu l'ụgwo; mu hakọtaru ngu iya sụ g'ị tị pfụhe mu
iya; opfu l'ị rwọru mu arwọrwo?
33 ?Tọ gbadụru ngu kẹ g'ị phụaru nwibe ngu obu-imemini
ẹgube ono, mu phụru ngu ono?'
34 Nnajịuphu phẹ ono gude ẹhu-eghu kakpụta iya je seru
ye l'ẹka ndu a-nụ iya aphụ jasụ l'ọ pfụebechaa ụgwo, o ji
g'ọ ha.
35 "Nokwaphọ gẹ Nna mu ọphu bu l'imigwe e-me unu
l'onye l'onye; mbụkwa onye te egudejedu obu iya g'ọ ha
gụaru onye mesweru iya nụ nvụ."

19

Ogori mẹ achịfu nwanyị
(Mak 10:1-12)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfuẹbeepho iphemiphe ono,
oopfu ono bya eshi lẹ Gálili; ọ bụru iya atụgbu. O jeshia
alị Jiudiya, nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu.
2 Ikpoto igwe ọha wụru tsoru iya. O mekọta; ẹhu dụ ndu
iphe eme ike l'ẹka ono.

3 Ndu Fárisii bya agbabẹru iya ọ́nyà opfu g'ẹphe gude
nmata iya; bya ajịahaa ya sụ: “?Ọ dụ ree gẹ nwoke chịfuje
nyee ya mẹ o betakpọoru ọ bụru gụnu bẹ o meru?”
4 Ọ sụ phẹ: “Unu teke agụtadu l'onye meru nemadzụ e
-shi lẹ mbụlembukpoo bụ nwoke yẹe nwanyị bẹ o meru*;
5 bya asụ phẹ: ‘Noo g'o gude: nwoke je l'ahajẹ nna iya;
haa ne iya gẹ yẹle nyee ya tụgba. Ẹphenebo atụko bụru
onye lanụ.†’
6 Ẹphe taa bụeduru ụmadzu labọ. Ẹphe abụru onye lanụ.
Ọo ya bụ; iphe, Chileke tụgbaberu nanụ g'ọ tọ dụkwa onye
e-je iya ekekaha ẹbo.”
7 Ẹphe sụ iya: “?Dẹnukwanu g'o gude Mósisu sụ g'e dejeru
ẹkwo-achịfu-nwanyị nụ nwanyị ọbu; chịfu iya?‡”
8 Jizọsu sụ phẹ: “Tọbudu l'unu bụ ndu ẹjo ọkpoma meru
g'o gude Mósisu kwe g'unu chịfuje unyomu unu. Obenu l'e
-shikpọo l'ọduu bẹ ọ tọ dụhaadaa ẹgube ono.
9 Nta-a bụ iphe, mu epfuru unu bụ: Onye chịfuru nyee
ya je alụta ọzo bẹ bụakwaa ogori bẹ oori. Gbahakwaa lẹ
nwanyị ono bụ nwanyị, eri ogori. Onye lụtakwanuru onye
ono, a chịfuru achịfu ono bụkwapho ogori bẹ oorikwaphọ.”
10 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ọ -bụru l'onoo g'ọ dụ l'ẹka
nwoke yẹe nyee ya nọ bẹ ọ kalẹkwapho mma g'a haa k'alụlu
l'ophu l'ophu.”
11 Ọ sụ phẹ: “Ọ tọ bụebekwa onyemonye bẹ opfu mu
ono e-dodzuru ẹnya. Ndu oo-do ẹnya bụekwapho ndu ono,
Chileke goshiru iya.
12 L'iphe, kparụ iphe, nemadzụ ta alụdu nwanyị dụkwa
iche iche. O nwekwarụ ndu te eyedu ime. Ọ bụru g'ẹphe
dụ bụ ono eshinu a nwụru phẹ. Ọ dụru ndu bụ nemadzụ
harụ phẹ aháhá. Dụru ndu kpọ-chiru obu sụ l'ẹphe a-dụ
gẹ ndu harụ onwophẹ aháhá opfu g'ẹphe ejeeru Chileke ozi
ree. G'onye, a-dụ ike nata opfu ono natakwa iya.”

Jizọsu agọru ụnwegirima
ọnu-ọma
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ẹphe nọdu ekutagbaaru iya ụnwegirima g'o byibegbaa
phẹ ẹka pfuru nụ Chileke l'iswi ẹhu phẹ. Ndu etsoje iya nụ
baaharụ ndu ono, ekutaru iya ụnwegirima ono mba.
14 Jizọsu sụ phẹ: “Unu hakwaa ụnwegirima g'ẹphe
byapfuta mu. Unu ta akpọshishi phẹ abyabya; kẹle ọ bụ
ndu dụ nno bẹ ẹka Chileke bụ eze bụ nkephẹ.”
15 Ọ bya ebyidzuchaaru ụnwegirima ono ẹka bya eshi
l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu.

---

* **19:4 19:4** Gụnaa Mbụ 1:27. † **19:5 19:5** Gụnaa Mbụ 2:24. ‡ **19:7 19:7** Gụnaa Dit 24:1-4.

Onye nweru iphe
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Noo ya; nwoke lanụ byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “O-zì-
iphe; ?bụkpoo gụnu dụ ree, mu e-me gẹ mu e-nweru ndzụ
ojejoje.”
17 Jizọsu sụ iya: “?Dẹnu g'o gude ị nọdu ajị mu ajị k'iphe,
dụ ree? Ọ kwa Chileke bụ onye lanụ dụ ree kpoloko. Ọle
teke ọogu ngu g'ị bahụ l'ọkpobe ndzụ; meje iphe, ekemu
pfuru.”
18 Nwoke ono sụ iya: “Ekemu ?bụ ole bụ ono?”
Jizọsu sụ iya: “Te egbukwa ọchi; ọphu i rikwa ogori; ọphu
i zikwa iphuru; ọphu ị dzụjekwa ụka.
19 Kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù; l'ị bya eyee
nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.”
20 Nwokorọbya ono sụ iya: “Eshinu mu bụ nwata ta
adụkwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru. ?Dẹnubahuna
iphe, phọdukwaduru mu nụ l'ememe?”
21 Jizọsu sụ iya: “Ọ -dụ ngu g'ị dụebe ree; laa je erekọta
iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anụ ndu akpa nri. Ọo
ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya
etsoru mu.”
22 Nwokorọbya ono nụmaepho ọnu, Jizọsu yeru; ẹhu
daa ya dzụu. Ọ bụeru iya phọ atụgbu; kẹle ọ bụ onye
nwenụkaru iphe.
23 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu
tororo; ọotsukwa l'ẹhu g'ee-me gẹ ndu nweru iphe bahụ
l'ẹka Chileke bụ eze.”
24 Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lẹ: epyo ịnya l'ẹnya ngga
kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka
Chileke bụ eze.
25 Ndu etsoje iya nụ nụma iya; ọ kabakpọo phẹ rọ atụfu
ẹhu. Ẹphe sụ iya: “?Ọ bụhunuru onye bẹ aa-dzọta?”
26 Jizọsu bya elee phẹ ẹnya bya asụ phẹ: “Ọ kwa l'ẹhu
nemadzụ bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me-iya; obenu lẹ Chileke ta
adụkwa iphe, kpọru iya ẹka ememe.”
27 Tọbudu iya bụ; Pyịta sụ iya: “Anyịbedua, harụ
iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?bụ gụnu bẹ anyi
e-nweru?”
28 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ
kwa unubẹdua ono, tsoru mu nụ ono bẹ l'a-nọdu l'aba-eze
iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ízurẹlu iri l'ẹbo ono ikpe; teke
Abụbu-Ndiphe a-bya anọdu l'aba-eze iya, egbu nwịinwii lẹ
mgboko ọphúú, abya nụ ono.
29 Ọzo bụ l'onyemonye, gude opfu ẹhu mu haa ụlo, o
nwegbaarụ; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya
nwanyị; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo ụnwu iya; ọzoo

alị iya; bẹ Chileke a-pfụ ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harụ mgbo ụkporo ise; tẹme e -mechakwaphọ Chileke anụ iya ndzụ ojejoje.
30 Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa bụru ndu ikpazụ; ndu bụ ndu ikpazụ emechakwanaa bya abụru ndu ivuzọ.”

20

Ndu ozi opfu-vayịnu

1 “Teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze bẹ ọo-dụkwa gẹ nnajịuphu lanụ, gbẹshiru lẹ nchi abọhu je achịta ndu-ozi ẹgu g'ẹphe byaru iya ozi l'opfu-vayịnu iya.
2 Ẹphe lẹ ndu ọ hụmaru bya epfubuchaa l'iphe, ọo-pfụ phẹ bụ kobo lanụ kobo lanụ, bụ iya bụ aswa ogburumịta ujiku ophu; ọ chịru phẹ jeye l'opfu-vayịnu iya.
3 Ẹnyanwu gbakotajẹepho; ọ lụfukwa ọzo je ahụma ndu pfụru kẹ mmanụ l'ọdu-ozi.
4 Ọ sụ phẹ: ‘Unu tụgbua je ejelẹpho ozi lẹ mgbabu mu. E -mechaa; mu apfụa unu iphe, gbaru unu.’ Ẹphe kwee hm jeshia.
5 O be l'echilabọ eswe; ọ lụfukwapho je achịta ne-madzụ yekwaphọ lẹ mgbabu ono; bya emekwaaphọ nno g'ẹnyanwu swịfuru l'ishi.
6 Tẹme o rwukwaaphọ g'ẹnyanwu ekewaa zaa zaa; ọ lụfukwapho ọzo je ahụmakwapho ndu pfụru kẹ mmanụ; bya asụkwa phẹ: ‘?Bụ gụnu meru g'o gude unu shi l'ụtsu pfụru l'ẹka-a kẹ mmanụ?’
7 Ẹphe sụ iya l'ọ kwa l'ọ tọ dụdu onye kuru phẹ l'ẹgu. Ọ sụ phẹ: ‘Ngwa; unu je etsoru ndu ọphu ejeru mu ozi l'opfu-vayịnu mu jee ozi. E -mechaa mu apfụa unu iphe, gbarụ unu.’
8 “Tọbudu iya bụ; o be l'ụzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono sụ onye-ishi-ozi iya g'o kua ndu-ozi ono g'ẹphe ha; pfụa phẹ ụgwo phẹ. G'o shilẹpho lẹ ndu ọphu byakperu azụ-a pfụta iya jeye lẹ ndu ọphu vuru ụzo bya.
9 Tọbudu iya bụ; ndu k'ono, byaru l'ẹnyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfụkota phẹ g'ẹphe ha kobo lanụ kobo lanụ gbafụ l'ishi.
10 Ọ bụru g'a pfụ-dzuru ndu ono bụ ono; jasụ o be lẹ ndu ọphu vuchaa ụzo bya lẹ nchi abọhu phọ; ẹphe dobesu l'aa-pfụ phẹ iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfụkotaru phẹ bụele-a kobo lanụ kobo lanụ g'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu.
11 Ẹphe natachaa ya bya agụaharu nnajịuphu ono aphụ

12 sụ: ‘Lewarọ; nta-a bẹ a pfụcharu pfụa anyi lẹ ndu ọwa-
a, ejeduru ozi nọo ọdu-a iphe lanụ; l'anyịbe ndu ọphu shi
l'ụtsu jegbuta onwanyi l'ozi; nyakọta anwụ eswe ono.’
13 Ọ bya ekua onye lanụ sụ iya: ‘Ishikomu byaẹdu. ?Ị
maru-a l'ọ tọ dụkwa ẹji, mu meru unu. ?Tọ bụnaa kobo
lanụ kobo lanụ bẹ mu l'unu pfuburu?
14 Nata okpoga, gbaru ngu nụ lashịa; lẹ mu tụru obu mu
onyo nụ onye ọwa-a, byakperu azụ-a iphe, mu nụru ngu.
15 ?Tọo gẹ mu te egudeshi iphe, bụ nkemu mee g'ọ dụ mu?
Tọo ?iiji iji-ẹnya opfu lẹ mu meru ndu ọphuu iphe-ọma?’
16 “Ọo ya bụ lẹ ndu ikpazụ a-bụru ndu ivuzọ; ndu ivuzọ
abụru ndu ikpazụ. Kẹle ndu e kuru dụ igwerigwe; ndu a
họtaru habe nwahabe.”

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Jizọsu phẹ nọdu eje Jierúsalẹmu. Ẹphe jenyaa; o kuchi
ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono iche je asụ phẹ:
18 “Mu sụru-a; nta-a bẹ anyi ejeakwa Jierúsalẹmu. L'ẹka
ono bẹ ee-mechaa deru Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu-ishi uke
Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu;
19 kpụru iya nụ ndu 'amadụ Chileke g'ẹphe mee ya
sukusuku; chia ya ẹchachi; woru iya kpọ-gbua l'oswebe.
Ọ -nọo abalị ẹto; Chileke emee ya l'o teta dzụru ndzụ ọzo.”

Ụnwu Zebedi arwọ Jizọsu iphe
(Mak 10:35-45)

20 Noo ya; a nọnyaa; ne, nwụru ụnwu Zebedi duta ụnwu
iya ono ẹphenebo byapfuta Jizọsu. O rwua bya egbushi
ikpere l'iphu iya rwọahaa ya iphe.
21 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụnu bụ ono?”
Ọ sụ iya: “Jiko kwenu g'ụnwu mu-a ẹphenebo nọ-kube
ngu. G'onye lanụ nọdu ngu l'ẹkutara; onye ọphuu anọdu
ngu l'ẹkicha l'ẹka ị bụ eze.”
22 Jizọsu sụ: “Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwọ; unubẹ
ndu-a. ?Unu a-dụ ike ngụa iphe, shi l'okoro, mu abya
angụngu; l'e mee unu ẹgube baputizimu e-me mu?”
Ẹphe sụ iya: “Ee! Anyi a-dụ-a ike.”
23 Ọ sụ phẹ: “Iphe, mu ngụru bẹ unu a-ngụ-a bụ eviya; l'e
mee unu ẹgube baputizimu, e meru mu; obenu lẹ k'anọdu
mu l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha ta abụdu mu bẹ ọ dụ l'ẹka. Ono
dụru ndu Nna mu doberu iya.”
24 Ụmadzu iri ọphuu nụma l'onoo g'ẹphe jeru iya; ẹhu-
eghu unwune labọ ono ghuahaa phẹ.

25 Jizọsu bya ekukọtachaa phẹ bya asụ phẹ: “?Ọ kwa l'unu
maru-a lẹ ndu-ishi ndu abụdu ndu Jiu; l'anọduje akpa ndu
nọ phẹ l'ẹka ẹhu; tẹme ọ bụru onye nọ-l'oke-ọkwa anọduje
eme gẹ ndu ọzo maru l'ọo ya ka shii.
26 Ọle ọo gẹ k'unubẹdua ta adụkwa ẹgube ono; g'onye ọ
dụ g'ọ ha shii lẹ g'unu ha; bụkwaru onye a-nọdu ejeru ndu
ọphuu ozi.
27 Onye ọ dụ g'ọ bụru onye ivuzọ lẹ g'unu ha-a; g'onye ono
wozeta onwiya alị; bụru ohu unu.
28 Nokwaphọ gẹ Abụbu-Ndiphe l'onwiya ta abyadụru g'e
jeru iya ozi; ọ bụchikwaa g'o jeru ndu ọzo ozi bẹ ọ byaru;
wafụa g'o woru onwiya nụ; g'e gude gweeru ngwẹja nụ
Chileke g'ọ bụru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe ọha.”

Jizọsu eme ndu atsụ ishi
g'ẹphe wata aphụ ụzo
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ẹphe shiẹpho Jieriko tụgbushia; ikpoto igwe ọha tsoru
iya.
30 Noo ya; ụmadzu labọ, l'atsụ ishi nọduwaa l'agụga etsu-
ụzo. Ẹphe nụmaepho l'ọo Jizọsu aghata; ẹphe chishia sụ:
“Nnajịuphu; gụbe Nwa Dévidi; g'imemini anyị dụnu ngu!”
31 Ikpoto ndu ono gbọchia phẹ ọnu sụ phẹ g'ẹphe dobe
ọnu doo. Ẹphe kabakpọo ya rọ arashi ike sụ: “Nnajịuphu;
gụbe Nwa Dévidi; g'imemini anyi dụ ngu rọ!”
32 Jizọsu pfụru doo bya ekua phẹ bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu
bẹ ọ dụ unu gẹ mu meeru unu?”
33 Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; menaa anyi g'anyi wata aphụ
ụzo.”
34 Imemini phẹ gude Jizọsu. Ọ bya ebyichaa phẹ ẹka
l'ẹnya. Teke ono kwaphọ ẹphe phụahaa ụzo bya etsoru iya.

21

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jiọn 12:12-19)

1 Ẹphe byarwutaẹpho l'úbvú Olivu; mẹ lẹ mgboru
mkpụkpu Betufeji, nọwaa Jierúsalẹmu ntse; Jizọsu zia ndu
etsoje iya nụ ụmadzu labọ;
2 sụ phẹ: “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo iphu
ono. Unu -bahụepho l'ime mkpụkpu ono bẹ unu a-hụma
ne nkapfụ-ịgara yẹe nwa iya, e libegbaaru elibe l'ẹka lanụ.
Unu tọtachaa ya chịtaru mu.
3 Ọ -nweru onye dụru iphe o pfuru; unu sụ iya l'ọ
kwa mkpa iya dụru Nnajịuphu. Unu -pfuwaa nno bẹ aa-
haẹkwaru iya phọ unu teke ono kwaphọ.”

4 Iphemiphe ono mee ọ vụa; mbụ iphe, onye mpfuchiru
Chileke pfuru sụ:
5 “Unu karụ Jierúsalẹmu g'o
lenu:
L'onye bụru iya eze
abyapfutaakwaa ya.
L'o wozetaru onwiya alị
nọdu l'eli nkapfụ-ịgara
agba abya;
mbụ l'eli nwa nkapfụ-ịgara
ọbu.*”
6 No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nụ ono jeshia je
emeẹpho gẹ Jizọsu ziru phẹ.
7 Ẹphe kpụru ne nkapfụ-ịgara ono yẹe nwa iya kpụtaru
Jizọsu bya achịru uwe phẹ wukobe iya l'eli okpurukpu;
Jizọsu nọdu iya l'eli.
8 Ndu ọphu ka l'igwe lẹ ndu ono woru uwe phẹ tọo l'ụzo.
Ndu ọphuu je ejikọo irwu oshi je atọoru iya l'ụzo.
9 Ikpoto ndu awụ etso iya l'azụ mẹ ndu ọphu nọ iya
l'iphu nọdu akpọ okwe asụje: “Nwa Dévidi, deejee! Deejee!
Owoo! Onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ bẹ ọ bụ; mbụ onye
ono, bụ Nnajịuphu ziru iya g'ọ bya ono. Deejee! Deejee!
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ, shi l'imigwe!”
10 Tọbudu iya bụ; ọ bataẹpho l'ime Jierúsalẹmu;
mkpụkpu ono l'ophu tụko swọkobe. A tụko ajịkashi sụ:
“?Bụ onye bụ ono? ?Bụ onye bụ ono?”
11 Ikpoto ndu ono, ẹphe l'iya swị ono sụ: “Ọ kwa Jizọsu;
mbụ onye mpfuchiru Chileke. Ẹka o shi bụkwa lẹ Nazaretu
Gálili.”

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jiọn 2:13-22)

12 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abahụ l'ime eze-ụlo Chileke
bya awata achịshi iphe, bụkpoo ndu azụ aswa bya ere
erere l'ime eze-ụlo ono. Ọ bya akwatsushichaa teburu ndu
agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere
ndọ.
13 Ọ sụ phẹ: “?Unu ta amadụ l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke
sụ: ‘Ụlo mu bẹ ee-kuje ụlo, aa-nọduje epfu anụ mu.’ Unu
bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ edomije onwophẹ.”
14 E mechaa; ndu atsụ ishi mẹ ndu nọ ẹniyeni wụ-pfuta
iya l'eze-ụlo Chileke l'ẹka ono; o mee phẹ ẹphe wekọrohu.
15 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu hụmaepho
iphe, dụ biribiri, oomeshi bya anụma ẹka ụnwegirima,

* **21:5 21:5** Gụnaa Zek 9:9.

kụru l'eze-ụlo Chileke akpọ okwe asụje: “Nwa Dévidi; deejee; deejee;” ẹhu ghuahaa phẹ eghu.

16 Ẹphe sụ iya: “?Ọ kwa l'ịinu-a iphe, ndu ono ara?”

Jizọsu sụ phẹ: “Ee! ?Unu teke agụ-rwuswee ẹka ono, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: ‘Ọo l'ọnu ndu bụ ụnwegirima mẹ ndu angụ ẹra bẹ ee-shi aja ngu ọkpobe ajaja.’ ”

17 Tọbudu iya bụ; Jizọsu parụ phẹ haa l'ẹka ono; ọ bụru iya alụfu l'ime mkpụkpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani fụta l'ụtsu.

Jizọsu atụ oshi figu ọnu
(Mak 11:12-14)

18 O be l'ụtsu; ẹgu nọdu agụ iya g'ọolaphuwa azụ l'ọma mkpụkpu ono.

19 Ọ hụma oshi figu, nọ l'agụga gborororo bya akpọ-kube iya. O rwua l'ẹka ọ nọ; ọphu ọ dụdu mebyi, ọ hụmaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. Ọ sụ oshi figu ono: “Ị tị byadu amịbaa mebyi lẹ mgboko-a jasụwaruro ya.” G'e jia epfua; oshi ono nwụkotaanaa lwaa.

Jizọsu gude oshi, ọ tụru ọnu
ezi ndu etsoje iya nụ iphe
(Mak 11:20-24)

20 Ndu etsoje iya nụ hụma iya; ọ dụ phẹ ẹjo biribiri. Ẹphe sụ: “?Dẹnu g'o gude oshi ono nwụekwadupho lwa ẹgwegwa ẹgube ono?”

21 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetakpọwaa; ọphu unu abọdu obu ẹbo; ọ tọ bụlekwaa iphe, mu meru oshi figu-a bẹ unu e-me nkịnyi iya; ọ tọ dụkwa m'obeta unu sụ úbvú-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ẹnyimu’; oomeẹpho nno.

22 Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nụ iya sụ iya g'ọ nụ unu; unu kwetawaa l'ọo-nụ iya unu; iphe ono bẹ ọo-nụ unu.”

Aajị Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Noo ya bụ; Jizọsu bataẹpho l'ime eze-ụlo Chileke; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ ọgerenya mkpụkpu byapfuta iya l'ẹka oozi iphe bya asụ iya: “?Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụ onye ngẹru ngu ike, i gude eme iya?”

24 Jizọsu yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Unu gebe gẹ mu jịa unu nwajị lanụ. Unu -kọoru mu iya; mu akọoru unu ike, mu gude eme iphemiphe ono.

25 Sụ-a; ?baputizimu, Jiọnu meru; ?bụ awe bẹ o shi? ?O
shi l'imigwe? Tọo ?o shi nemadzụ l'ẹka?”
Tọbudu iya bụ; ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ
sụ: “Teke anyi sụnuru l'o shi l'imigwe l'ọ sụ anyi: ‘?Ọ bụru
gụnu meru g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’
26 Teke anyi sụkwanuru l'o shi nemadzụ l'ẹka; ?a maru
iphe, ọha e-me; eshinu mkpụkpu l'ophu pfudzuwaru lẹ
Jiọnu bụ ọkpobe onye mpfuchiru Chileke?”
27 Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ Jizọsu: “Anyi ta amakwa.”
Jizọsu sụkwanu phẹ: “Ọphu mu akọkwanuru unu onye
ngẹru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono.”

Ẹtu nwoke yẹe ụnwu iya ẹbo

28 “?Dẹnu g'iphe-a dụ unu? Ọ dụru nwoke, nwụtaru
ụnwegirima unwoke labọ. O be ujiku lanụ; ọ bya asụ
k'ọgerenya: ‘Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayịnu
ntanụ.’
29 Ọ sụ iya: Mu tee jekwa.” E mechaa; izimanụ lwa iya
azụ; o jeshia.
30 Nwoke ono bya ejepfu kẹ nwata je epfukwaaru iya phọ
g'o pfuru onye ọphuu. Ọ sụ iya hm lẹ ya e-jekwaa. E
mechaa; ọphu o jeduru.
31 Sụ-a; l'ime ụmadzu labọ ono; ?dẹnu onye ọphu meru
iphe, dụ nna iya ree?
Ẹphe sụ iya l'ọo onye k'ọgerenya.
Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu
ana akịriko waa ndu agba ụkpara l'e-vukwaru unu ụzo
bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
32 Kẹle Jiọnu byaru bya egoshi unu ọkpobe ụzo, unu e-
tso; ọphu unu ekwedu nkiya; obenu lẹ ndu ana akịriko yẹe
ndu agba ụkpara bẹ kwetarụ nkiya. Unubẹdua hụmachaa
l'ẹphe kwetarụ; ọphu izimanụ alwakpọdarunu unu azụ;
g'unu ghaa umere g'e mechaarụ kẹ g'unu kweta kẹ Jiọnu.”

Ẹtu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayịnu anma
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 “Sụ-a; unu ngabẹkwa nchị nụma ẹtu ọzo. Ọ dụru
nwoke lanụ, bụ nnajịuphu, larụ ẹgu vayịnu. Ọ bya agbaa
ya mgbabu; bya ebua ya nsụ ẹka aanọduje azọshi mẹe
l'akpụru vayịnu ono. Ọ bya akpụkwaapho nwụlo eli
ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. Ọ bya
ebuta ndu-ozi-ẹgu woru iya ye phẹ l'ẹka bya ejeshia iphe-
ọzo.
34 O rwujeẹpho teke aawọje akpụru vayịnu ono; o zia ndu-
ozi iya g'ẹphe jepfu ndu-ozi-ẹgu ono g'a wọo ya òkè akpụru
vayịnu nkiya.

35 Ẹphe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanụ
iphe; bya egbua onye ọphuu egbugbu; bya atụa onye ọphuu
mkpuma.
36 Ọ bya ezia ndu-ozi ọzo, ka ndu kẹ mbụ igwerigwe. Ndu
ozi-ẹgu ono mekwaa phẹ phọ g'e meru ndu ọphuu.
37 E mechaa; ọ bya ezia nwa iya g'o jepfu phẹ sụ lẹ ya
maru-a l'onye ọwa-a, bụ nwa iya-a bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru
nsọ.
38 O be teke ndu-ozi-mgbabu ono hụmaru nwa iya ono;
ẹphe zụa mgbede kpua ya sụ: 'Ịhee! Waa onye alị-a e-
mechaa bụru nkiya mẹ nna iya nwụhu-a. Unu bya g'anyi
gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nụ.'
39 Ẹphe kpụta iya kpụfu lẹ mgbabu ono je eworu iya gbua.

40 "Sụ-a; onye nwe mgbabu ono -lwaẹpho; ?bụ gụnu bẹ
oo-me ndu-ozi-ẹgu ono?"

41 Ẹphe sụ iya: "Ọo-bya egbushikọta ndu-ozi-mgbabu
ono, ẹjo ọkpoma egbu egbugbu ono; mbụ gbua phẹ njọ
egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-ozi-ẹgu ọzo l'ẹka, bụ
ndu a-wọtaje akpụru iya vutaru iya l'o rwuberu iya."

42 Jizọsu sụ phẹ: "Unu teke agụ-swee iphe, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke sụ:

"Mkpuma, ndu akpụ ụlo
jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo.

Ono bụru iphe,
Nnajịuphu anyi meru;
ọ dụ anyi biribiri
l'ẹnya.†"

43 "Noo g'o gude mu sụ unu l'ẹka Chileke bụ eze bẹ a-
natakwa unu woru iya nụ ndu a-nụje iya òkè akpụru, ọphu
gbaru iya nụ.
44 Tẹme onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa
iko bẹ e-tsujishihukwanu; teke ọ tụru nemadzụ l'o gwee
onye ono arakabya."

45 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii
nụmaepho ẹtu iya ono; ẹphe maẹrupho l'ọo phẹ bẹ
ọonmadoru iya.
46 Ẹphe jee g'ẹphe gude iya; ndzụ ọha gụhu phẹ; kẹle ọha
l'ophu pfudzuwaru lẹ Jizọsu bụ onye mpfuchiru Chileke.

---

† **21:42 21:42** Gụnaa Ebvu 118:22,23.

22

Ẹtu ndu e yeru lẹ nri ekele nwanyị
(Luk 14:15-24)

1 Jizọsu byakwa egude ẹtu yeeru phẹ ọnu ọzo sụ phẹ:
2 “Ẹka Chileke bụ eze bẹ dụepho g'onye eze lanụ, shiru
nwa iya nri ekele nwanyị;
3 bya ezia ndu-ozi iya g'ẹphe je ekua ndu e ziru lẹ nri ekele
nwanyị ọbu; ọphu ndu ono ekwedu abyabya.
4 Ọ byakwa ezia ndu-ozi iya ọzo bya asụ phẹ: ‘Unu sụ ndu
e ziru lẹ nri-a lẹ mu shiakwaru nri ọbu; lẹ mu gbushikwaru
oke-eswi mu; mẹ okiri mu gude shia ya; lẹ mu tụkoakwaru
iphemiphe dozichaa kwabẹ; g'ẹphe byawarọ lẹ nri ekele
nwanyị ọbu.’
5 Ndu ono, e ziru lẹ nri ono paẹl'iya-a ẹka lanụ; ọ bụru
phẹ eje iphe, heru phẹ nụ. Onye ejeshia l'ẹgu iya; onye
ejeshia ere aswa iya.
6 Tẹme ndu ọphuu tsụkobeekwapho gude ndu ono, onye
eze ziru ozi ono mee phẹ iphe-iphere woru phẹ gbushia.
7 Eze ono nụmaepho iphe, meru nụ; ẹhu ghua ya
ntụmatu. Ọ bya ezia ndu ojọgu iya; ẹphe je emegbushia
ndu ono egbuje nemadzụ ono bya atụa ọku lẹ mkpụkpu
phẹ; ọku tsufu iya.
8 Tẹme ọ gbẹ teke ono bya asụ ndu-ozi iya: ‘Nta bẹ e
shiẹbechaaru nri ekele nwanyị; ọphu ndu e ziru lẹ nri ọbu
agbadụru k'eriri iya.
9 Ngwa; unu lụfu l'ọma eze gbororo; iphe, bụkpoo ndu
unu hụmaru g'ẹphe ahahabẹ l'ọtu; unu rwuta phẹ bya lẹ
nri ekele nwanyị ọbu.’
10 Ndu ozi ono bya awụfu l'ọma eze gbororo je
atụkokpoepho ndu ẹphe hụmaru chịta; ndu ọma mẹ ndu
ẹjo-iphe. A bya anọ-jia ụlo nri ekele nwanyị ọbu.
11 “O be teke eze bataru g'ọ hụma ndu byaru lẹ nri ọbu;
ọ hụma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanyị.
12 Ọ sụ iya: ‘Ishikomu; ?dẹnu g'i shiru bata l'ime ẹka-
a; l'ẹbe abụ l'i yeru uwe ekele nwanyị?’ Ọphu nwoke ono
amadụ iphe, oo-pfu.
13 Onye eze ono sụ ndu-ozi iya: ‘Ngwa; unu kee ya ẹgbu
l'ọkpa yẹe ẹka parụ je echie lẹ tsụkiribaa etezi. Ẹka ono bẹ
nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.’ ”
14 “Kẹle ndu e kuru dụkwa igwerigwe; ọle ndu a họtaru
habe ahabe.”

Apfụ akịriko
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Ndu Fárisii tụgbuepho je achịa idzu g'ẹphe e-shi gude
opfu, Jizọsu epfu nmata iya.
16 Ẹphe bya eduru ndu etsoje phẹ nụ mẹ ndu kẹ Herọdu
ye g'ẹphe jepfu iya je asụ iya: “O-zì-iphe; anyi maru l'ị bụ
onye ire-lanụ; tẹme i gude ire-lanụ ezi ụzo Chileke; ọphu ọ
dụdu onye ịitsu ebvu. Ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu.
17 Sụ-a; yeẹshikwaru anyi ọnu l'opfu-a. ?Dẹnu g'ọ dụkpoo
ngu? ?Ọ bụ emebyi ekemu Chileke mẹ anyi -tụje akịriko nụ
eze nnajịoha, nọ lẹ Romu?”
18 Jizọsu maẹrupho ẹjo-iphe, nọ phẹ l'ọkpoma bya asụ
phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu gbabẹru mu ọ́nyà opfu;
unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a?
19 Unu goshiẹshikwa mu okpoga, eegudeje atụ akịriko
ọbu.”
Ẹphe wotaru iya kobo lanụ.
20 Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi onye yẹle ẹpha onye bụ ọwa-a, e
deru iya-a?”
21 Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”
Ọ sụ phẹ: “Ọ n'iya-a bụ g'unu woru iphe Siza nụ Siza; unu
eworu kẹ Chileke nụ Chileke!”
22 Ẹphe nụma iya; ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe parụ iya haa;
ọ bụru phẹ atụgbu.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Lẹ mbọku ono kwaphọ ndu Sadusii, bụ ndu sụru l'e tee
shidu l'ọnwu eteta adzụru ndzụ; byapfuta Jizọsu bya asụ
iya:
24 “O-zì-iphe; iphe, Mósisu deru l'ẹkwo ekemu bụ; teke
nwoke lụnyaaru nwanyị bya anwụhu; ọphu ọ nwụtaduru
nwa; gẹ nwune iya lụpyabe nyee ya ono g'ọ nwụtaru onye
ọphuu, nwụhuru anwụhu phọ nwa.
25 Sụ-a; ọ dụru unwune ẹsaa, shi buru l'echilabọ anyi.
K'ọgerenya lụchaa nwanyị; ọnwu woru iya gbua; l'ẹbe ọ
tọgbo mẹ akọ lẹ mgboko. Ọ parụ nyee ya ọbu haarụ nwune
iya.
26 Onye k'ẹbo, bụ otsota bya alụpyabe nwanyị ono; bya
anọnyakwaapho nwụhu; l'ẹbe atọgbo akọ; onye k'ẹto nno
phọ; jasụ l'onye k'ẹsaa.
27 G'ẹphe ha nwụshihubebeepho tẹme nwanyị gbẹ teke
ono bya anwụhu nkiya.
28 O -rwua teke ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?bụ onye
ole bẹ nwanyị ono a-bụru nyee ya; g'ẹphe n'ẹsaa lụchaaru
iya-a?”

29 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ phẹ: “Unu eshisweje iya; kẹle
ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ
g'ike Chileke habe shii.
30 Kẹle teke ndu nwụhuru anwụhu e-shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ bẹ nwoke taa lụhedu nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu
ji. Ẹphe a-dụ g'ụnwu-ojozi-imigwe.
31 A -bya lẹ k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?unu ta agụjedu
iphe, Chileke pfuru nụ unu l'onwiya sụ:
32 ‘Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke
kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu.*’ Ọo ya bụ lẹ
Chileke ta abụkwa Chileke ndu nwụhuru anwụhu; ọ bụ
Chileke ndu nọ ndzụ.”
33 Ikpoto ndu ono nụmae ya phọ; iphe, oozi dụa phẹ
biribiri ẹtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii nụmaepho lẹ Jizọsu
mewaru ọnu-pfụu nụ ndu Sadusii; ẹphe je erwukọbe
onwophẹ.
35 A nọnyaa; onye lanụ l'ime phẹ, bụ onye ezije ekemu
meahaa g'ọ gbabẹ ọ́nyà opfu gude nmata Jizọsu; bya asụ
iya:
36 “O-zì-iphe; ?bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi
l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?”
37 Jizọsu sụ iya: “ ‘Yee Nnajịuphu, bụ Chileke ngu obu
ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha yee
Chileke obu.’
38 Ono bụ ekemu, kakọta shii bya abụru iya kpọ-chiru
ishi.
39 Ọphu tsotaru iya nụ, dụhukwapho g'ono bụ: ‘Yee
nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.’
40 Ọo l'ekemu labọ-a bẹ iphe, bụkota ekemu g'ọ ha yẹe
iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwo tụkoru g'ọ ha
kpakọo.”

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọ bụ
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Ọ bụru teke ono, ndu Fárisii nọkoberu ono bẹ Jizọsu
jịru phẹ ajị sụ phẹ:
42 “?Ọ dụ unu gẹ Kéreshi ọbu, bụkpoo Nwa onye?”
Ẹphe sụ iya l'ọo Nwa Dévidi.
43 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnukwanu g'o gude Unme-dụ-Nsọ kẹ
Chileke mee Dévidi ọ nọdu ekuje iya Nnajịuphu sụ:
44 “Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke

* **22:32 22:32** Gụnaa Awụ 3:6.

mu e-me g'ị
zọpyabe ndu-ọhogu ngu
l'ọkpa.†
45 Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajịuphu; ?dẹnuhunu g'o gude
ọ bụru Nwa iya?”
46 Ọphu ọ dụdu onye dụru ike yeeru iya ọnu; mbụ g'ọ ka
mma l'ọo akpụru opfu lanụ. Eshi mbọku ono; ọphu ọ dụdu
onye tụbaaru ama ajị Jizọsu ajị ọzo.

23

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Jizọsu gbalihu bya asụ ikpoto ọha ono mẹ ndu etsoje iya
nụ:
2 “Ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii bẹ bụ phẹ bụ ndu-ishi,
l'ezije iphe, ekemu Mósisu bụ.
3 Ọo ya bụ; unu nụjekwaru phẹ opfu. Unu mejekwa iphe,
bụkpoo iphe, ẹphe sụru g'unu mee; ọle g'unu te etsokwa
ẹka phẹ. L'ẹphebedua bụkwa epfupfu bẹ ẹphe epfuje iya
l'ọnu; ọphu ẹphe emekwanụ iya ememe.
4 Ẹphe edoje oke ivu, anyị ẹrwa; bya atsụ l'ẹhu evuvu
woru bo nemadzụ g'o vuru; ọle ẹphebedua l'onwophẹ taa
rwụkwa iya g'ọ ka mma l'ọo mkpụshi ẹka.
5 Iphemiphe, ẹphe eme bẹ ẹphe anọduje eme gẹ nemadzụ
hụma phẹ. ?Unu ta ahụmaduru g'ẹphe edeje opfu Chileke
phosaa phosaa l'eli akpọ, ẹphe epfubeje l'egedegee ọnu-
iphu. ?Unu te eledu gẹ jipfu jipfu ọnu uwe phẹ ahajẹ.
6 Iphe, adụje phẹ ree bụ g'ọ bụru phẹ a-nọdu l'ẹka aa-
kachakpọo phẹ akwabẹ ùbvù mẹ a -nọdu abọ iphe; waa
g'oshi, bụ iya kachakpọo ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu bụru
nkephẹ;
7 waa ẹrengete ekele l'ẹka a dụ igwerigwe; waa gẹ ndiphe
kuje phẹ ‘O-zì-iphe’.
8 Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphe; kẹle ọo onye
lanụ bụ onye l'ezije unu iphe. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi.
Unubẹdua l'ophu bụkota ụnwunna.
9 Ọphu ọ dụkwa onye unu e-kuje Nna lẹ mgboko-a; l'ọ kwa
Nna lanụ bẹ unu nweru, bụ iya bụ Nna ọphu bu l'imigwe.
10 Ọphu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajịuphu; kẹle ọo
onye lanụ bụ Nnajịuphu unu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu.
11 Ọ chia g'onye kakọta shii lẹ g'unu ha bụru onye a-nọdu
ejeru ndu ọphuu ozi.
12 Kẹle onyemonye, l'ewoli onwiya eli bẹ ee-wozeta alị.
Onye wozetakwanụru onwiya bẹ ee-woli eli.”

---

† **22:44 22:44** Gụnaa Ebvu 110:1.

Jizọsu anma ndu bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ikpe
(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. Kẹle unu woru ẹka
Chileke bụ eze guchia; guburu ndiphe ye g'ẹphe ta abahụ
iya. Unu taa bahụdu iya l'onwunu; tẹme ndu eme g'ẹphe
bahụ bẹ unu te ekwedu g'ẹphe bahụ.
14 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. Kẹle unu bụ ndu
eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anọedu. Unu nọdu egudeje
ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọo unu
bẹ Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.
15 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. L'ẹka unu akpọjeru
ụgbo daa eze-ẹnyimu tụko ẹkameka jegbabẹ g'ee-shi g'unu
pfubuta m'obeta ọ bụru onye lanụ yeru Chileke. Teke unu
pfubutaru onye ọbu; unu emee ya l'ọo-bụru onye ka unu
agba k'ọku-alị-maa ugbo ẹbolechiko.
16 “Nshịo unubẹ ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi onye ọzo
ụzo. L'ẹka unu asụje l'o to nwedu iphe, ọ bụ mẹ nemadzụ
-gude eze-ụlo Chileke ria angụ. Obenu l'onye gude mkpọla-
ododo eze-ụlo Chileke ria angụ ọbu bẹ unu asụje l'ono bụ
ụgwo, tukoru iya l'ishi.
17 Lekwa unubẹ ndu eme eswe tẹme unu nọdu atsụgbaa
ishi-a! ?Bụhunu ole ka ere ire? ?Bụ mkpọla-ododo eze-ụlo
Chileke; tọo eze-ụlo l'onwiya, gbẹ bụru iya meru mkpọla
ọbu ọ bụru iphe kẹ Chileke?
18 Tẹme unu sụkwapho l'onye gude ọru-ngwẹja Chileke
ria angụ bẹ ọ tọ dụdu iphe, ọ bụ; obenu l'onye gude iphe-
anụnu, e doberu iya ria angụ bẹ unu sụru l'ọ bụwaa ụgwo,
tukoru iya l'ishi.
19 Lekwa unubẹ ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Bụhunu ole ka
shii? ?Bụ iphe, a nụru anụnu; tọo ọru-ngwẹja Chileke, gbẹ
bụru iya meru g'iphe ọbu, a nụru anụnu ọbu bụru iphe kẹ
Chileke?
20 Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye gude ọru-ngwẹja Chileke eri
angụ gudekwa yẹe iphe, nọ iya nụ rikọta angụ ọbu.
21 Onye gudekwanụ eze-ụlo Chileke ria angụ bẹ gudek-
waphọ eze-ụlo ono mẹ Chileke, bu iya nụ gude ria angụ
ọbu.
22 Onye gudekwanụ imigwe eri angụ gudekwaphọ aba-eze
Chileke yẹe Chileke, onye nọ iya nụ eri angụ ọbu.
23 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. Kẹle unu agbakebeje je
anụ Chileke oke-lanụ-l'ụzo-iri l'agbo mẹ anamịta; mẹkpoo

ahuji; bya aparu eme ekemu l'ẹka ọ karụ akaka parụ haa,
bụ iya bụ ekpe ikpe, pfụru ọto; waa aphụ obu-imemini; waa
apfụshi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono bẹ unu gege
anọdua eme; ọle ọ tọ bụkwanu g'unu haa ọphuu.
24 Unubẹ ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi ndu ọzo ụzo; un-
ubẹ ndu azashịjechaa zashịa iphiriba iphe, ha gẹ nwẹnwu,
nọ l'okoro; ọle unu elwejekwa iphe, ha g'ịnya olwe wọo.
25 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Kẹle unu anọduje asa azụ
okoro; asa azụ ochi; ọle iphe, jiru ime iya bụ ana ndu ọzo
iphe l'ẹka ike waa ẹgu eme ẹjo-iphe.
26 Gụbe nwọphu Fárisii, atsụ ishi; vuru ụzo saadaa ime
okoro yẹe ime ochi; ọo ya bụ; azụ iya egbufukwaphọ
chalahaa ụcha.
27 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Kẹle unu dụ g'ilu, e
memaru emema, anọduje ama mma l'eli ẹhu iya; o -rwua
l'ime iya; ọkpu nemadzụ; mẹkpoo iphe ọzo, rehuru erehu;
eji iya ejiji.
28 Nokwaphọ g'unu adụje g'unu pfụberekoto; 'ama l'iphe,
jiru unu ime bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu waa ẹjo-iphe.”

Jizọsu epfu l'aa-gwatakọta
ọgbo nta-a ụgwo iphe, ẹphe eme
(Luk 11:47-51)

29 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ
ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Kẹle unu anọduje akpụshi
ụlo l'ilu l'ẹka ndiche unu phẹ ligbaaru ndu ẹphe gbushiru,
bụ ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwaphọ ẹka e liru
ndu pfụberekoto emema; asụje:
30 ‘Ọme unu nọ ndzụ teke nna unu oche phẹ nọ; unu tege
eyekwa ẹka l'egbushi ndu mpfuchiru Chileke.’
31 Unu gude ẹgube ono agba onwunu ama l'unu bụpho
ụnwu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke.
32 Ọ dụ ree; unu yenu ẹka mefụfu-a iphe, ndiche unu phẹ
meru mephodoru unu.
33 Unubẹ ẹjo agwọ ono! Unubẹ ụnwu, ogiji nwụshiru ono!
?Unu e-mekwadụ imagha nahụ g'a ta nma unu ikpe; kpụru
unu ye l'ọku-alị-maa?
34 Ọo ya bụ; unu hụma lẹ mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke
waa ndu mmamiphe; waa ndu ezije ekemu g'ẹphe byapfuta
unu. L'ime phẹ bẹ ọ dụru ndu ọphu unu e-gbu egbugbu;
dụru ndu ọphu unu a-kpọpyabe l'oswebe; dụkwarupho
ndu ọphu unu e-chi iphe l'ụlo-ndzukọ unubẹ ndu Jiu;
mekọta phẹ ewere lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu;

35 k'ọphu ọo-tukoru unu l'ishi; mbụ ọchi ndu
pfụberekoto, unu gbushiru lẹ mgboko e -shi l'ọchi Ebẹlu;
nwata pfụberekoto; jasụ l'ọchi Zakaráya; nwa Barakaya;
onye unu gburu lẹ mgbaka eze-ụlo Chileke; waa ọru-ngwẹja
Chileke.
36 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe
ono bụkotakwa l'ishi ọgbo-a, nọ nta-a bẹ aa-gwatakọta
ụgwo iya g'ọ ha."

Jizọsu yeru Jierúsalẹmu obu
(Luk 13:34-35)

37 "Oowaa! Gụbe Jierúsalẹmu! Ị tụkoru ndu mpfuchiru
Chileke egbushi; bya egude mkpuma atụ-gbushi ndu e ziru
g'ẹphe byapfuta ngu. Tekenteke bẹ mu meru gẹ mu chịkobe
ụnwu ngu l'ẹka lanụ gẹ nepfu-ọku achịkobeje ụnwu iya
l'ime ǹkù iya-a; ọphu i kwedu!
38 Hụma ahụma; l'ibe ngu bẹ aa-gbagharu; l'ọ dabyiru
iphoro.
39 Gẹ mu karụ unu; unu ta ahụmabaekwa mu jasụ teke
unu a-sụ: 'Chileke gọru ọnu-ọma nụ onye ono, gude ẹpha
Nnajịuphu abya ono.' "

24

Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya eshi l'ime eze-ụlo Chileke
lụfuta; ọ bụru iya atụgbushi. Ndu etsoje iya nụ byapfuta
iya g'ẹphe goshikọta iya eze-ụlo Chileke ono l'ophu.
2 Jizọsu sụ phẹ: "?Ọ kwa l'unu hụmaru iphemiphe
ono? Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ee-mechaa
nwukpọshichaa iphemiphe ono enwukpọshi; mbụ k'ọphu
ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanụ, a-kpọ-pfuru l'eli
nwibe iya."

Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Jizọsu bya enyihu úbvú Olivu bya eje anọdu anọo l'eli
iya. Ndu etsoje iya nụ byapfuta iya k'iche bya asụ iya:
"?Bụkpoo teke ole bẹ iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpọo?
Tẹme ?bụ gụnu a-bụru iphe, ee-gude maru teke ịi-bya; waa
teke mgboko a-bvụ?"
4 Jizọsu yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: "Ọo phọ g'unu leta
onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe unu ụzo.

5 Kẹle ọ dụru igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu bya. Onye
ọphu nọnu l'ọo-sụ l'ọ kwa yẹbedua bụ Kéreshi ọbu. Ẹphe
eshi l'ẹka ono duphua ndu dụ igwerigwe.
6 Unu a-nọdu anụ ude ọgu ọphu aalwụ l'ẹka dụ ẹnya;
waa ọphu aalwụ l'ẹka dụ ntse; ọle g'obu te etsukahụkwa
unu; noo l'iphemiphe ono mefụtajekwa. Ọle teke mgboko
a-bvụ teke erwukwa.
7 Noo kẹle ọha yẹle ọha ibe iya a-nọdu alwụ ọgu; alị-eze
yẹle alị-eze ibe iya a-nọdukwapho alwụ ọgu nkephẹ. Ẹjo
ọkpa nri a-bya. Alị anmaa jiijiijii l'ẹka dụ igwerigwe.
8 Ọle iphemiphe ono dụepho g'ẹgube ime awataję eme
nwanyị k'ọphúú-a.
9 “Noo teke ẹphe a-kpụru unu jepfu ndu ọchi-ọha; eemee
unu ewere; gbushia unu. Ọhamoha, nọ lẹ mgboko egude
kẹle unu bụ nkemu kpọo unu ashị.
10 Nokwaphọ teke ikpoto nemadzụ a-gbakụta azụ
l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Chileke. Ẹphe edeaharu nwibe
phẹ nụ g'e gbua; kpọo nwibe phẹ ashị.
11 Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya lẹ mgboko-a bya
anọdu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edephushi ndu
dụ igwerigwe.
12 Tẹme eshinu ẹjo-iphe a-kwata paa ẹka mebyikpọo apaa
bẹ n-yemobu k'igwerigwe nemadzụ a-tọkpoepho nwẹhu
ejihu oyi eje.
13 Obenu l'onye tarụ nshi jasụ l'ikpazụ bẹ Chileke a-dzọta.
14 Tẹme ozi-ọma k'ẹka Chileke bụ eze-a; bẹ aa-sà àsàsà
g'o dzuru mgboko mgburugburu; k'ọphu ọhamoha l'ophu
a-nụmadzuru iya. E -mechaa teke ono; mgboko abvụ.”

Ẹjo ahụma
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 “Sụ-a; unu a-hụmakwa ẹjo-ahụma-ọla-l'iswi ono,
Danẹlu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'ẹka ọ
pfụru l'ẹka dụru Chileke nsọ. Gẹ gụbe onye agụ iphe-a
rịkwaa ọriri iphe, ọ bụ.
16 Unu -hụmae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa
lashịa l'úbvú.
17 G'onye nọ l'ọkpoku te ejeẹkwa abahụ l'ụlo lẹ ya eje
ewota iphe, dụ l'ụlo iya.
18 Tẹme g'onye nọ l'ẹgu te ejekwa ala unuphu je achịta
uwe iya.
19 Aphụ a-tsọkwaru ụnwanyi, dụ ime; mẹ ụnwanyi, nwa
angụkwadu ẹra mbọku ono.
20 Ọo g'unu pfuru nụ Chileke g'agba ọso unu ta abụ
l'udzumini; ọphu ọ bụshiru l'eswe-atụta-unme.

21 Kẹle teke ono bẹ ẹjo oke iphe-ẹhuka, eteke adụ-swee
k'eshinu Chileke meru mgboko byasụ nta-a l'a-dụ; ọphu ọ
byadu adụbaa ọzo.
22 Nnajịuphu -egbuduru teke iphe-ẹhuka ono mkpirikpu
bẹ ọ tọ dụkwa nemadzụ aaphọdunu. Ọle oo-gude iswi ẹhu
ndu ọ họtaru gbua ya mkpirikpu.
23 "O -rwua teke ono; ọ -dụru onye sụru unu l'ọ wakwa
Kéreshi ọbu; ọzoo l'ọ phụkwa iya; unu te ekwekwa.
24 Kẹle ndu a-nọdu adzụshi ụka sụ l'ẹphe bụ Kéreshi;
ọzoo l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru Chileke; a-dụchakwaa teke
ono. Ẹphe a-nọdu emegbaa iphe-ọhumalenya, dụgbaa
biribiri. Iphe ono a-bụchaaru g'ẹphe e-shi dephua ndiphe;
mbụ je akpaa lẹ ndu Chileke họtaru; m'ẹphe -je l'adụ ike.
25 Ọle mu vuakwa ụzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.
26 "Ọo ya bụ; teke o nweru ndu sụru unu g'unu lenu l'ọ
nọkwa l'echiẹgu; unu te ejekwa ẹka ono. Ẹphe -sụ unu:
lekwa l'ọ nọkwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa.
27 Kẹle ọ kwa g'ebemu-igwe akụje phoo; shi l'ụzo
ẹnyanwu awawa lọjaa akpaminigwe jasụ l'ụzo ẹnyanwu
arịba-a bụ gẹ Abụbu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya.
28 "Ọ kwa ẹka odzu dabyiru bẹ udele adọjeru."

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 E -mechaa; teke ẹjo iphe-ẹhuka ono bvụerupho bẹ
ẹnyanwu e-jikputa; ọnwa echibuhu echichi; kpokpode eshi
l'igwe dashịhu; iphemiphe, nọ l'igwe anmawo anmawo lọ-
sweshihu.
30 Noo teke iphe-ọhubama kẹ Abụbu-Ndiphe e-geru egeru
l'akpaminigwe. Ọ bụru teke ono bẹ iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ
mgboko mgburugburu a-ra ẹjo ẹkwa; ẹka meji tọfuru phẹ.
Noo teke ẹphe a-hụma Abụbu-Ndiphe ẹka ọ nọ l'urwukpu
shi l'igwe egbu nwịinwii gude ike iya, parụ ẹka abya.
31 Aabya egbua eze opu ono, oo-gude zia ụnwu-ojozi-
imigwe iya; ẹphe ejee l'iphu; jee l'azụ; jee l'ụzo ẹkutara;
jee l'ụzo ẹkicha; je akpaa l'ẹka igwe beru; alị beru; chịkota
ndu ọ họtaru.

Iphe, e gude oshi figu anwụta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 "Sụ-a; unu gude oshi figu nwụta iphe; kẹle ọobujeru;
ọ -mịshiwaa bya erwua irwu ọphúú; l'aamaru l'ọnanwu
dụwaa ntse.
33 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke unu hụmaerupho
iphemiphe ono; unu amaru l'ọ nọkpowaa ntse; mbụ l'ọ
nọwaa g'ọnu-ọguzo.

34 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa
bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta.
35 Sụ-a; igwe a-bvụkwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru
ta abyadụ erebuhu ire erebuhu.

Mbọku, ọo-bụru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 "Obenu l'ọ tọ dụdu onye maru mbọku, ọo-bụru; ọzoo
teke iphe ono e-megbaa gẹdegede. Mbụ l'ụnwu-ojozi,
bu l'imigwe ta amakwa iya; ọphu Nwa Chileke l'onwiya
amakwa iya. Onye maru iya nụ bụepho Chileke, bụ Nna
nwẹkiya.
37 Ọ kwa g'ọ dụ l'ọgbo kẹ Nuwa phẹ teke ndiche ono bụ
g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe l'a-bya.
38 Kẹle teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke
agbadu; bẹ ẹphe shi nọdu eri angụ; alụ-phe nwanyị; ekephe
nwanyị; jasụ mbọku, Nuwa bahụru l'eze ụgbo;
39 ọphu ndiphe amadụ iphe, akọ nụ; jasụ teke mini byaru
atụko phẹ rikọta. Nokwa g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe a-bya
bụ ono.
40 Noo teke unwoke labọ a-nọdu l'ẹgu; aabya ezikọta onye
lanụ haa onye ọphuu.
41 Ụnwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; aabya ezikọta onye lanụ
haa onye lanụ.
42 Ọo ya bụ; unu che nche; kẹle unu ta amadụ mbọku,
Nnajịuphu unu a-bya.
43 Ọle-a; unu makwaruphọ lẹ-a; Ọme oke, bu l'unuphu
maru teke iphuru abya ibe iya mẹ ọ nwụkwaru-a ẹnya; mẹ
o to kwekwanụ g'iphuru tsufua ụlo iya bata.
44 Ọo ya bụ; unubẹdua l'onwunu; unu kwabẹkwapho
ẹnya; kẹle Abụbu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu ẹnya
iya."

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Luk 12:41-48)

45 "?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka tẹme ọ bụru
onye kwarụ ẹnya? Ọ bụ onye ono, nnajịuphu iya doberu
l'unuphu g'ọ nụjeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya.
46 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ nwozi ono mẹ ọ -bụru lẹ
nnajịuphu iya a-lwa bya ahụma l'oome iphe ono, e ziru iya
ono.
47 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajịuphu ono e-
wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka.
48 Obenu; teke ọ bụ nwozi ẹjo ọkpoma; ọ rịa sụ: 'Ha!
Nnajịuphu mu anọakwaa ọdu'.
49 Ọ bya awata etsukashi ndu-ozi nwibe iya iphe; wata eri
g'ọ dụ iya; ngụahaa mẹe; ẹphe lẹ ndu nggaga mẹe.

50 Nnajịuphu iya ono a-lwa mbọku, o too ledu ẹnya iya
waa teke ọ tọ madụ;
51 bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Noo ẹka nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo
ẹkwa; taa ikireze."

25

Akọ akatikpo ụnwumgboko iri

1 "Ẹka Chileke bụ eze bẹ aa-dụepho g'iphe, meru l'akọ
akatikpo ụnwumgboko iri, chịtaru orọku phẹ gude jeshia
onye jeru alụ nwanyị ọphúú ndzuta.
2 Ụmadzu ise l'ụnwumgboko ono bụ ndu eswe; ụmadzu
ise bụru ndu kwarụ ẹnya.
3 Lẹ ndu eswe phọ pataru orọku phẹ; ọphu ẹphe adụdu
manụ, ẹphe wotafụaru k'etsutsu.
4 Ọle ndu ọphu kwarụ ẹnya yeru manụ l'iphe parụ k'iche
bya apakwaruphọ orọku phẹ.
5 Onye ono, alụ nwanyị ọphúú ono nọahaepho ọdu
abyabya; mgbẹnya rweahaa phẹ. A nọnya; mgbẹnya
tụshikota phẹ.
6 "Abalị keẹpho ẹbo; a rashịa sụ: 'Eeghee! Onye jeru
alụ nwanyị ọphúú ọbu alwaakwa-o! Unu lụfuta bya eje iya
ndzuta-o!'
7 Tọbudu iya bụ; ụnwumgboko ono wulihukọta bya
emezichaa orọku phẹ.
8 Ndu ọphu bụ ndu eswe phọ sụ ndu ọphuu, kwarụ ẹnya
phọ: 'Unu menuru nwamanụ unu tadaru anyi jiko l'ọku
anyịhuakwaa l'orọku anyi.'
9 Ndu k'ono, kwarụ ẹnya ono sụ phẹ: '?Teke ọ tọ sụkwanu
anyi l'unu-e? Unu jepfukwa ndu ere manụ-ọku je akpata
k'unu.'
10 Ẹphe tụgbua jeshia ya akpata. Ọ bụru teke ono bẹ onye
jeru alụ nwanyị ono byarwutaru; ndu ọphu jịkobewaru
ẹka ejeje phọ tsoru iya; ẹphe bahụ l'ụlo ẹka eeme ekele-
nwanyị ono l'ẹnyashi ono. Ẹphe wụbaepho l'ụlo; e woru
ụzo guchia.
11 "E mechaa tẹme ụmadzu ise ọphuu bya; bya asụ:
'Nnajịuphu! Nnajịuphu! Gụhaaru anyi ụzo.'
12 Nwoke ono sụ phẹ: 'Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo;
mu ta amakwa onye unu bụ.' "
13 Ọo ya bụ lẹ-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadụ
mbọku, Abụbu-Ndiphe a-bya; ọphu unu amadụ teke ọo-
bụru.

Ẹtu ndu e yeru okpoga l'ẹka
(Luk 19:11-27)

14 “L'ẹka Chileke bụ eze dụekwapho g'iphe, meru l'akọ
nwoke lanụ, gbẹshiru eje iphe-ọzo; bya ekua ndu-ozi iya
bya eworu ẹku iya ye phẹ l'ẹka.
15 Onye lanụ bẹ ọ nụru ụkporo ẹkpa-ego ise; bya anụ
onye ọphuu ụkporo ẹkpa-ego labọ; bya anụ onye k'ẹto
ụkporo ẹkpa-ego lanụ. Onyemonye bẹ ọ nụerupho gẹ
nwike nkiya beru. Ọ nụchaa phẹ iya; ọ bụru iya eje iphe-
ọzo, ooje.
16 Onye ọphu ọ nụru ụkporo ẹkpa-ego ise phọ tụgbuepho
teke ono gude iya jeshia nghọ. O je egude iya gbaa nghọ rita
urwu ụkporo ẹkpa-ego ise ọzo tukobe iya.
17 Nokwaphọ g'onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego labọ
phọ meru. O jeru eritakwaphọ urwu ụkporo ẹkpa-ego labọ
ọzo tukobe iya.
18 O be l'onye ọphu natarụ ụkporo ẹkpa lanụ-a; ọ tụgbua
je ebvua alị woru okpoga nnajịuphu iya ono libe.

19 “Tọbudu iya bụ; a nọkpoepho-oo jasụ: o be ujiku lanụ;
nnajịuphu ndu ono lwa g'ẹphe l'ẹphe gbazia okpoga ono.
20 Onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego ise phọ byatashia
bya egudekwaphọ ụkporo ẹkpa-ego ise ọzo bya asụ:
‘Nnajịuphu; iphe, ị nụru mu bụ ụkporo ẹkpa-ego ise.
Wakwa ụkporo ẹkpa-ego ise ọzo, mu ritaru l'urwu tukobe
iya baa.’
21 Nnajịuphu iya sụ iya: ‘I meru ree! Ị bụ ọkpobe onye-
ozi, e gude ire iya ẹka. Eshinu e gude ire ngu ẹka lẹ nwiphe,
edzudu kaa bẹ mu e-me g'ị bụru onye-ishi l'iphe, parụ ẹka.
Ngwa; bya g'ẹhu tụko tsọo gụ lẹ nnajịuphu ngu ụtso.’
22 Onye ọphuu, a nụru ụkporo ẹkpa-ego labọ phọ byakwa
bya asụ: ‘Nnajịuphu; iphe, ị nụru mu bụ ụkporo ẹkpa-ego
labọ. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego labọ ọzo, mu ritaru l'urwu
tukobe iya baa.’
23 Nnajịuphu iya ono sụ iya: ‘I meru ree. Ị bụ ọkpobe
onye-ozi, e gude ire iya ẹka. Eshinu e gude ire ngu ẹka lẹ
nwiphe, edzudu kaa bẹ mu e-me g'ị bụru onye-ishi l'iphe,
parụ ẹka. Ngwa; bya g'ẹhu tụko tsọo gụ lẹ nnajịuphu ngu
ụtso.’
24 Onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego lanụ phọ byakwa
bya asụ: ‘Nnajịuphu; mu maru ngu ree; l'ị bụnukaru ẹjo
nemadzụ. Ịiwotaje iphe l'ẹka ị kụduru iphe; tẹme ị nọdu
ejeje ekpota iphe, ị ghadụru.
25 Noo g'o gude ndzụ gụhu mu; mu woru ụkporo ẹkpa-
ego ngu je elibe l'alị. Nggẹkwa iphe ngu.’

26 “Nnajịuphu iya ono sụ iya: ‘Lekwa gụbe iberezi iphe,
arwụhu-a, ẹjo ọkpoma egbu egbugbu-a. Ọo ngu phọ maru

lẹ mu awọtaje iphe l'ẹka mu akụduru iphe; tẹme mu nọdu
ekpotajẹ iphe, mu aghaduru.
27 I gege dobekpọoru mu nụ okpoga mu l'ụlo nche okpoga;
g'ọo-bụru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yẹe iphe, o
tukoberu onwiya.
28 Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nụ onye phọ,
nweru ụkporo ẹkpa-ego iri phọ.
29 Kẹle onyemonye, nweru nụ bẹ aa-nụbakwa g'o nweru
k'etsutsu iya. Obenu l'onye enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu
natafụlenu nwọphu o nweru.'
30 'Ngwa; unu kpụta mkpọkoro onye-ozi-a kpụfu je eye
l'ẹka gbakọtaru tsụkiribaa. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu
kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.' "

Ikpe Ikpazụ

31 "Obenu lẹ teke Abụbu-Ndiphe a-nọdu egbu nwịinwii
abya yẹe iphe, bụkota ụnwu-ojozi-imigwe l'ophu bẹ ọo-
nọdu l'aba-eze iya, egbu nwịinwii.
32 Teke ono bẹ ndiphe mgburugburu e-dzukọta l'iphu iya.
L'ọobya eworu phẹ họo g'onye eche atụru, l'ahọshije eghu
l'ẹka atụru iya kụru; dobe phẹ iche iche-a.
33 L'ọobya achịru ndu ọphu bụ atụru dobe onwiya l'ụzo
ẹkutara; chịru ọphu bụ eghu dobe l'ụzo ẹkicha.
34 Noo teke eze ono a-sụ ndu k'ono, nọ iya l'ụzo ẹkutara
ono: 'Unu bya; unubẹ ndu Nna mu gọru ọnu-ọma nụ. Unu
bya enweru mgboko ọphúú ono, Chileke kwakọbehawaruro
unu e -shi teke o meru mgboko ono.
35 Kẹle ẹgu gụru mu; unu nụ mu nri; mu ria. Ẹgu
mini gụa mu; unu chebe mu mini; mu ngụa. Mu bụru
mbyambya; unu dubata mu ibe unu.
36 Mu gbaru ọto; unu nmabẹ mu iphe. Iphe mee mu; unu
gbaaru mu mkpu. Mu jee mkpọro; unu bya mu agbaphe.'
37 "Noo teke ndu pfụberekoto a-sụ iya: 'Nnajịuphu; ?bụ
teke ole bẹ anyi hụmaru ngu ẹka ẹgu agụ ngu; anyi nụ ngu
nri ọbu? Ọzoo lẹ mini agụ ngu; anyi chebe ngu mini; ị
ngụa?
38 Tẹme ?bụkpoo teke ole bẹ anyi hụmaru ngu; ị bụru
mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ọzoo l'ị gba ọto;
anyi nmabẹ ngu iphe?
39 ?Bụkpoo teke ole bẹ anyi hụmaru ngu l'ẹka iphe eme
ngu; ọzoo l'ị nọ l'ọka mkpọro; anyi gbaaru ngu mkpu?'
40 Noo teke eze e-yeru phẹ ọnu sụ phẹ: 'Gẹ mu gbukwaaru
iya unu tororo; eshinu unu mekpọwaru iya m'obeta ọ
bụru onye lanụ, ẹnya kachaa alwalwa l'ụnwunna mu-a bẹ
bụakwaa mbẹdua bẹ unu meru iya.'

41 “Noo teke ọo-bya asụ ndu ọphu nọ iya l'ụzo ẹkicha:
‘Unu lụfu mu l'iphu; unubẹ ndu Chileke tụru ọnu. Unu
wụba l'ọku ono, e-nwu gidigidi jadụru ono, bụ iya bụ ẹka
Chileke meru doberu Obutuswe yẹe ụnwu-ojozi iya ono.
42 Kẹle ẹgu gụru mu; ọphu unu anụduru mu nri. Ẹgu
mini gụa mu; ọphu unu echebeduru mu mini.
43 Mu bụru mbyambya; ọphu unu edubataduru mu ibe
unu. Mu gbaru ọto; ọphu ọ dụdu iphe, unu nmabẹru
mu. Iphe mee mu; tẹme mu nọo l'ọka mkpọro; ọphu unu
agbajẹduru mu mkpu.’
44 Noo teke ẹphe e-yekwaphọ ọnu sụ: ‘Nnajịuphu; ?bụ
teke ole be anyi hụmajekpooru ngu ẹka ẹgu agụ ngu; ọzoo
ẹka ẹgu mini agụ ngu; ọzoo ẹka ị bụ mbyambya; ọzoo ẹka
ị gba ọto; ọzoo l'ẹka iphe eme ngu; ọzoo l'ẹka ị nọ l'ọka
mkpọro; ọphu anyi eyeduru ngu ẹka?’
45 Noo teke ọo-sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo;
eshinu unu te emeduru iya g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, ẹnya
kachaa alwalwa l'ime ndu-a bẹ unu te emekwaru mu iya.’
46 Ọo ya bụ; ẹphe eje anọdu l'ẹka ẹphe a-nọdu eje
iphe-ẹhuka mkpụrumkpuru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Obenu lẹ ndu ọphu bụ ndu pfụberekoto e-je l'ẹka ẹphe e-
nweru ndzụ ojejoje.”

26

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfughechaẹpho iphemiphe,
oopfu; bya asụ ndu etsoje iya nụ:
2 “Ọphu unu maru bụ l'o ghudufụwaru-a abalị labọ; ọbo
Ojeghata erwua. Noo teke ee-deru Abụbu-Ndiphe ye g'a
kpọpyabe l'oswebe.”
3 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ
ọgerenya mkpụkpu bya edzukọbe l'ọkpoku ibe onye-ishi
ndu-ishi uke Chileke. Onye ono bẹ ẹpha iya bụ Kayafasu.
4 Ẹphe nọo ndzukọ sụ l'ẹphe e-gude Jizọsu lẹ mpya woru
gbua.
5 Ọle ẹphe sụru l'ọ tọ bụduru nta-a, aabọ iphe-a; a -
nọnyaa ùtsú daa l'ẹka ọha nọ.

Aawụ Jizọsu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani
(Mak 14:3-9; Jiọn 12:1-8)

6 O be gẹ Jizọsu jeru Betani; o je anọdu l'ibe Sayịmonu,
onye ekpenta mejeru phọ.

7 Noo ya; nwanyị lanụ gudeẹpho mgbere, ama ntụmatu
bata gẹ Jizọsu gude nri l'ẹka eri. Mgbere ono bẹ manụ, eshi
mkpọ, dụ iya nụ kwatakpọoru ere ire shii. Nwanyị ono bya
eworu manụ ono wụa Jizọsu l'ishi.
8 Ndu etsoje iya nụ hụmae ya phọ; ẹhu ghuahaa phẹ eghu.
Ẹphe sụ: "?Bụ kẹ gụnu bẹ e gude emebyishi ẹguru manụ
ọwa-a?
9 Kẹle manụ-a sụru g'ee-reta iya iphe, parụ ẹka woru
keshiaru ndu akpa nri."
10 Jizọsu maẹrupho l'onoo iphe, ẹphe epfu bya asụ: "?Bụ
gụnu meru g'o gude unu nọdu epfuchi nwanyị ono nchị? ?
Unu ta amadụ l'ọo ọkpobe iphe bẹ o meru mu ẹgube ono?
11 Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; obenu lẹ
mbẹdua ta abụdu tekenteke bẹ mu l'unu a-nọdu.
12 L'iphe, meru iphe, ọ wụru mu manụ-a bụ g'o shi nta-a
kwakọbeta mu m'ọbvu mbọku, ee-li mu.
13 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo
ẹkameka, a sarụ ozi-ọma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ
aa-kọjeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a; gudeje nyata
nwanyị-a."

Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Tọbudu iya bụ; Jiudasu Isukariyọtu, bụ onye lanụ
l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje Jizọsu ono bya atụgbua
jepfushia ndu-ishi uke Chileke;
15 je asụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ unu a-nụ mu gẹ mu deru iya
ye unu l'ẹka?" Ẹphe pfụa ya ụkporo pangu lẹ pangu iri.
16 O shiẹpho teke ono wata achọ teke gbaru gẹ ya deru
Jizọsu ye phẹ l'ẹka.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

17 O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aataję buredi, eko-
duru ekoko ono; ndu etsoje Jizọsu byapfuta iya bya asụ iya:
"?Bụ awe bẹ ọ dụ ngu g'anyi doziaru ngu g'ị nọdu ria nri
ọbo Ojeghata ọbu?"
18 Ọ sụ: "Unu bahụ l'ime Jierúsalẹmu. O nweru nwoke
lanụ, unu e-jepfu je asụ iya lẹ O-zì-iphe sụru; l'o rwuwaru
iya l'alala. Gẹ ya nọdunu l'ibe ngu ria nri ọbo-iphe ono yẹe
ndu etsoje iya nụ."
19 Ndu etsoje iya nụ ono je emee gẹ Jizọsu ziru phẹ. Ẹphe
nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata ono.
20 O be l'ụzenyashi; Jizọsu yẹle ụmadzu iri l'ẹbo ono je
anọdu kwabẹ k'eri nri ono.

21 Ẹphe rijeẹpho nri ono; ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru
iya unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-
deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu.”
22 Ọ kwata rwua phẹ l'ẹhu; aphụ ji phẹ obu. Ẹphe jịahaa
ya nanụ nanụ sụ: “Nnajịuphu; ?bụ mbẹdua tọo mbẹdua?”
23 Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mu l'iya eye ẹka l'ochi lanụ-a bụ
onye ọbu, e-deru mu ye ọbu.
24 Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu
Chileke. Ọle aphụ a-tsọru onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru
Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo
kakwaru onye ono ree ọme a ta nwụduru iya ilile.”
25 Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: “Ọnyibe; ?
bụ mbẹdua tọo?” Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi
l'ọnu.”
26 Ẹphe gudekwadụ nri ono eri; Jizọsu bya ewota buredi
bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nụgbaa ndu etsoje
iya nụ; bya asụ phẹ: “Unu gẹe ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu mu.”
27 Ọ byakwa apata okoro, mẹe dụ bya ekelekwaphọ
Chileke ekele bya eworu iya nụ ndu etsoje iya nụ bya asụ
phẹ: “Unu ngụ-dzuru iya g'unu ha.
28 Kẹle ọwa-a bụ mee mu, egude agba ọgbandzu ọ̀phúú;
mee a gbashịru l'iswi ẹhu igwe ọha; k'ọphu Chileke a-gụru
phẹ nvụ l'iphe-ẹji.
29 Ọle iphe, mu a-karụ unu bụ; mu ta abyakwa angụbaa
mẹe, shi l'akpụru vayịnu jasụru mbọku ono, mu l'unu a-ngụ
k'ọ̀phúú l'ẹka Nna mu bụ eze.”
30 Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya
ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jiọn 13:36-38)

31 A nọnyaa; Jizọsu sụ phẹ: G'unu hakọta bẹ e-
mechakwaa hakọta mu gbalaa l'ẹnyashi-a; g'e deru iya
l'ẹkwo-opfu Chileke. Kẹle e dekwaru sụ: “Mu e-chigbu onye
eche atụru; g'ikpoto atụru ono agbakashịhu.*
32 Ọle teke e meẹrupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
bẹ mu e-vukwaru unu ụzo jerwua Gálili.”
33 Pyịta sụ iya: “Onyemonye -jekpọo agbalakọta parụ ngu
haa bẹ ẹphe a-hakwa ngu-a; ọ kwa lẹ mbẹdua ta ayịkwa haa
ngu.”
34 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo;
l'ẹnyashi ntanụ-a bẹ oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọ́rà; bẹ
ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto sụ l'ị tị madụ mu.”

---

* **26:31 26:31** Gụnaa Zek 13:7.

35 Pyịta sụ iya: “O betakpọo mu lẹ ngu je a-tụko laa; mu ta
abyakwa asụ lẹ mu ta amadụ ngu.” Ndu etsoje Jizọsu ndu
ọphuu tụko pfudzuru nno.

Jizọsu epfu anụ Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Tọbudu iya bụ; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ swịru bya
abyarwuta l'ẹka eekuje Getusemeni. E rwua ẹka ono; ọ
sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu nọdukwa anọo l'ẹka-a gẹ mu
jeribẹru l'ẹka phọ je epfuru nụ Chileke.”
37 Ọ bya eduta Pyịta yẹe ụnwu Zebedi ẹphenebo; ẹphe
swịru tụgbua. Aphụ ji iya obu; meji nọdu etsuẹ ya phọ
pharamu pharamu.
38 Ọ sụ phẹ: “Ha; ẹgube ọwa! Meji akụekwa mu
phọ photophoto; mbụ lẹ meji abyaakwaa mu atọfu. Unu
nọdukwa l'ẹka-a gẹ mu l'unu tụko chee nche.”
39 Ọ kpịriberu nwanshịi; bya adaa bube iphu l'alị pfuru
nụ Chileke sụ: “Nna mu; ọ -bụru l'ii-mekọtakpoo ya;
manụru g'ii-me nafụ mu okoro-a gẹ mu ta angụ iphe, dụ
iya nụ. Ọle ọ kwa g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me.
Ọ kwa g'ọ bụkwaru iphe, dụ gụbedua l'uche l'e-me.”
40 Ọ gbẹshi jepfu Pyịta phẹ-a, ẹphe l'iya swị-a. O jeshia;
ẹphe nọdu ekuwaa mgbẹnya. Ọ sụ Pyịta: “?Bụ gụnu bẹ
unu eme ẹgube ono? ?Unu ta adụdu ike nwụru ẹnya gẹ
mu l'unu nọo m'obeta ọ bụru awa lanụ?
41 Unu nwụru ẹnya; pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu
nmalahụ l'ọhutama. Maa nemadzụ bẹ ọ nọdujekpokwa
evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzụ l'onwiya bẹ ike
adụdu.”
42 Ọ tụgbukwaa k'ugbo ẹbo bya ejekwa awata epfu anụ
Chileke sụ: “O shita mu sụ gụbe Nna mu; ọ -bụru l'ọ tọ
dụhedu g'ii-shi nafụ mu iphe, dụ l'okoro-a; gbahalẹpho lẹ
mu ngụfutaje iya bẹ ọ dụkwaa ree; ọ kwa g'o mee g'ọ dụ
ngu l'uche.”
43 Ọ bya alwaphutakwa azụ byatashịkwa; ẹphe nọdu
ekukwaphọ mgbẹnya; kẹle mgbẹnya jiru phẹ ẹnya ejiji.
44 Ọ pakwarụ phẹ haa bya atụgbua ọzo bya eje epfuru nụ
Chileke k'ugbo ẹto; pfukwaaphọ iphe, o pfuhawaru.
45 O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, ẹphe l'iya swị ono;
bya asụ phẹ: “?Unu nọkpoepho lẹ mgbẹnya g'unu nọ iya?
?Unu nọkpokwadua lẹ nwa atụta unme unu ọbu? Unu
lekwa l'o rwuakwaru. Abụbu-Ndiphe bẹ e deakwaru ye
l'ẹka ndu iphe-ẹji.
46 Unu gbẹshikwa g'anyi je. Ọ kwa onye deru mu ye nụ
ọbu abya nụ phọ.”

Eegude Jizọsu
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jiọn 18:3-12)

47 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu;
Jiudasu-a, bụ onye yịkwaa l'ụmadzu iri l'ẹbo phọ-a bụru
phẹreketeke; yẹle igwe ọha swịwaru. Ẹphe pagbaarụ
mma mẹkpoo mgbọro. Ndu ziru phẹ nụ bụru ndu-ishi uke
Chileke waa ndu bụ ọgerenya ndu Jiu.
48 Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phẹ iphe, ya e-
me g'ẹphe gude maru onye ọphu ọ bụ. Ọ sụhawaru phẹ
l'ọo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua ọnu ono bụ onye ẹphe
e-gude.
49 Jiudasu jeẹpho phaa byapfuta Jizọsu bya ekele iya ekele
sụ iya: "Ọnyibe! ?Ị dụpho?" bya etsutsua ya ọnu l'asha.
50 Jizọsu sụ iya: "Ishikomu; jerọ emee iphe, ị byaru." Ndu
ono bya bya azụpyabe Jizọsu; gudeshia ya ike.
51 Tọbudu iya bụ; onye lanụ lẹ ndu ono, ẹphe lẹ Jizọsu
shi nọdu ono yeẹpho ẹka mịa mma iya swaramụ; gbua
nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafụ iya nchị.
52 Jizọsu sụ iya: "Mị-phu mma ngu azụ l'ọbo iya; kẹle
onyemonye, bụ o-gbu-mma l'a-la lẹ mma.
53 Tọo ?i dobesụ lẹ mu taa dụdu ike asụ Nna mu nta-
a g'ọ dzọo mu; mbụ l'oo ye ụnubuku ụnwu-ojozi-imigwe
ẹgwegwa g'ẹphe bya nta-a?
54 Ọle; ?dẹnukwanu g'oo-shi vụa; mbụ iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke, bụ iya sụru l'iphe-a, eme nụ-a
mefụtaje g'oome-a?"
55 Noo teke Jizọsu sụru ikpoto ndu byaru iya egude: "?Unu
chịgbaa mma; chịru mgbọro abya mu egude? ?Mu bụ onye
ana nfụ? Mu l'unu shikwa anọduje mbọku-mbọku l'eze-ụlo
Chileke; ẹka mu ezi unu iphe; ọphu unu egudekpọdaaru
mu.
56 Ọle iphemiphe-a mewaru k'ọphu iphe, ndu mpfuchiru
Chileke deru l'ẹkwo-opfu Chileke aa-vụfutakota g'ẹphe
pfuru iya."
Ndu etsoje iya nụ g'ẹphe ha parụ iya haa; gbakashịhu.

Jizọsu l'iphu ndu-ikpe
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jiọn 18:13-14,19-24)

57 Ndu guderu Jizọsu kpụta iya kpụru tụgbua jeshia ibe
onye bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ẹpha onye ono bụ
Kayafasu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu bụ
ọgerenya dzukọtahawaru.
58 Pyịta gbẹ ụzenya etso iya azụ azụ jasụ ẹphe bahụ ibe
onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. Ọ bya abahụ bya eje
anọ-kube ndu nche; chịru ẹnya ye gẹ ya hụmakpoo iphe,
a-bụru ishi iya.

59 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe l'ophu chọahaa
ibo, ẹphe e-bo Jizọsu; g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu.
60 Ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe hụmaru, bụ iphe, o meru;
l'ẹka a gbẹkwa dụ igwe agba iya ekebe ẹregede. A nọnyaa;
ụmadzu ẹbo bya
61 bya asụ: "Ọ kwa nwoke-a sụru lẹ ya a-dụ ike mebyishia
eze-ụlo Chileke; ya akpụkwaa ya l'ime abalị ẹto-a."
62 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asụ iya:
"?Ti yedu ọnu l'iphe, bụ ekebe ọwa-a, ẹphe agbagbaa ngu-
a?"
63 Ọphu Jizọsu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke
Chileke ono sụ iya: "Pfukwaa mẹle Chileke, dzụ ndzụ. ?
Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? Mbụ Onye-Ndzọta ono, Chileke
kweru ukwe iya-a. ?Bụ ngu bụ Nwa Chileke ọbu?"
64 Jizọsu sụ iya: "Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu. Ọ l'ọo gẹ
mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a bẹ unu a-hụma Abụbu-
Ndiphe l'ẹka ọ nọ l'ẹkutara Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike. Tẹme e -mechaa bẹ unu a-hụmakwa iya phọ l'ẹka ọ nọ
l'urwukpu shi l'igwe abya."
65 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe kẹ
yẹbedua bụ onye-ishi-a zijaa sụ: "Nwoke-a pfubyiak-
waru Chileke nta-a. ?Bụbahunaa ekebe gụnu ọzo bẹ
anyi achọkwadu? Unu nụmawaru-a epfubyi, oopfubyishi
Chileke.
66 ?Bụ gụnu bụ ikpe unu nta-a?"

Ẹphe tụko wụa ọnu nanụ sụ: "Iphe, gbaru iya nụ bụ
ọnwu!"
67 Noo teke ẹphe watarụ iya avụ ọnu-mini l'iphu; chiahaa
ya iphe; ndu echi iya ẹka lẹ nchị sụ iya:
68 "Gụbe ọphu sụru l'ị bụ Kéreshi ọbu; pfunaa mpfuchiru
ọbu; kọo onye chiru ngu iphe ono."

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jiọn 18:15-18,25-27)

69 Gẹ Pyịta nọ l'etezi l'ụlo-ikpe ono; bẹ nwamgbọko, yẹe
nemadzụ bu byapfutaru iya bya asụ iya: "Gụbedua yịkwa-a
lẹ ndu etsoje nwọphu Gálili-a, bụ Jizọsu-a."
70 Pyịta nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono gọo ẹgo sụ: "Ha!
Mu ta amakwa iphe, iipfu."
71 Pyịta gbẹshiepho l'ẹka ono tụgbua je anọdu l'ọnu-
ọguzo. Nwamgbọko ọzo, yẹe nemadzụ bukwaphọ ebubu
hụmakwa iya bya asụ ndu nọ l'ẹka ono: "Nwoke-a bẹ yịkwa
lẹ ndu etsoje Jizọsu; mbụ nwọphu Nazaretu."
72 Pyịta gọkwaapho ẹgo ọzo buta angụ ria sụ: "Mu ta
amakwa nwoke ono."

73 A nọepho nwanshịi; ndu pfụgbaaru lẹ mgboru ẹka ono
bya bya asụ Pyịta: “Ta agọshi ẹgo l'ị yịchaa ya-a; olu-opfu
ngu gbawaru ngu ama.”
74 Ọ wata eri angụ sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -
bụdu ire-lanụ bẹ ya epfu-a. Sụ: “Mu ta amakwa onye ono,
unu epfu opfu iya ono.”
Teke onokwaphọ oke-ọku nchi-abọhu raa ọ́rà.
75 Noo ya bụ; Pyịta nyata opfu, Jizọsu pfuru sụ: “Oke-ọku
nchi-abọhu -bya ara ọ́rà; bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị
madụ onye mu bụ.” Ọ tụgbua lụfu je anọdu raahaa ẹkwa
arashi iya ike.

27

A kpụ Jizọsu akpupfu Payileti
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jiọn 18:28-32)

1 Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mẹ ndu bụ
ọgerenya ndu Jiu bya achịa idzu g'ẹphe gbua Jizọsu.
2 Ẹphe kee Jizọsu ẹgbu; kpụta iya kpụru jeye nnajịoha,
bụ Payịleti l'ẹka.

Anwụhu Jiudasu
(Ndu 1:18-19)

3 Jiudasu-a, bụ iya deru Jizọsu ye-a hụmaepho l'e kperu
Jizọsu mpfugbu; izimanụ lwa iya azụ. Ọ chịta ụkporo
pangu lẹ pangu iri ono chiphu azụ je achịru nụ ndu-ishi
uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ono sụ phẹ:
4 “Mu meakwaru iphe-ẹji. Ọ kwa onye adụdu iphe, o
meru bẹ mu deru nụ g'e gbua ono.”
Ẹphe sụ iya: “?Bụ onye akpa ngu ishi iya ono? Tọbudu
g'i jewarọ amaru g'ii-me iya.”
5 Jiudasu chịru okpoga ono ghakaa l'eze-ụlo Chileke; ọ
bụru iya atụgbu je eworu onwiya swị-gbua.
6 Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asụ:
“Okpoga-a ta abụkwa iphe, ee-yekọbe l'okpoga Chileke
eshinu ọ bụ aswa mee ishi nemadzụ.”
7 Tọbudu iya bụ; ẹphe chịa ìdzù wota okpoga ono je
azụa onye akpụje ite alị; woru alị ono mee alị ẹka ee-lije
nlwamụlwa.
8 Noo ya bụ; e kuahaa alị ono ẹgu-mee jasụ ntanụ-a.
9 Noo ya bụ; iphe, onye mpfuchiru, bụ Jieremaya pfuru je
avụa, bụ iphe, sụru: “Ẹphe chịta ụkporo pangu lẹ pangu
iri ono, bụ aswa, ụnwu Ízurẹlu kwetarụ l'ẹphe a-pfụ l'ishi
mu ono;

10 je azụa ọkpu-ite alị, bụ iya bụ gẹ Nnajịuphu pfuru iya
ya.*”

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jiọn 18:33-38)

11 Jizọsu bya apfụru l'iphu nnajịoha ọbu. Nnajịoha bya
ajịa ya sụ: “?Bụ ngu bụ Eze ndu Jiu?”
Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”
12 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ ọgerenya wata epfushi
igwerigwe iphe, dụ ẹji, ẹphe sụru l'o meru; ọphu Jizọsu
epfuduru opfu yeru phẹ.
13 Payịleti sụ iya: “?Ọ kwa l'ị nụmaru igwerigwe iphe,
ẹphe epfugbaa l'i meshiru?”
14 Ọphu o yedụru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo olu-opfu
lanụ; mbụ ọ kwata dụ nnajịoha ono ọkpobe biribiri.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiọn 18:39—19:16)

15 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata
ono bẹ nnajịoha ahajẹru phẹ onye mkpọro lanụ g'ọ la; mbụ
onye ẹphe sụkpoerupho g'ọ haarụ phẹ.
16 Teke ono; ọ dụru nwoke, a maru amaru, nọ mkpọro;
ẹpha iya bụ Barabasu.
17 Tọbudu iya bụ; ẹphe dzukọbeepho l'ẹka lanụ; Payịleti
sụ phẹ: “?Bụ onye ole bẹ ọ dụ unu gẹ mu haarụ unu g'ọ la?
?Bụ Barabasu; tọo Jizọsu onye eekuje Kéreshi?”
18 Kẹle ọ mawaru l'ọo ẹnya-pfụrupfuru bẹ ndu-ishi uke
Chileke gude kpụtaru iya Jizọsu.
19 Payịleti nọdukwadua l'ụlo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya
asụ iya g'ọ tọ dụkwa iphe, oo-me nwoke ono, pfụberekoto
ono; kẹle ya rwọkwaru nrwọ l'ẹnyashi jee iphe-ẹhuka, parụ
ẹka l'opfu ẹhu iya.
20 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ
ọgerenya ono kwarụ ikpoto ndu ono ye g'ẹphe sụ g'a haarụ
phẹ Barabasu; megbua Jizọsu.
21 Nnajịoha ono bya ajịkwa phẹ ọzo sụ: “?Bụ onye ole
l'ime ụmadzu ẹbo-a bẹ ọ dụ unu gẹ mu haarụ unu g'ọ la?”
Ẹphe tụa ụzu sụ: “Barabasu.”
22 Payịleti sụ phẹ: “?Unu sụkwanuru gẹ mu me Jizọsu;
onye eeku Kéreshi gụnu?” Ẹphe tụko wụa ọnu nanụ sụ:
“Pfụ-gbua ya!”
23 Ọ sụ phẹ: “?K'ishi gụnu? ?Bụ gụnu bụ ẹjo-iphe, o
meru?” Ẹphe kabakpọo ya nụ arashị ike sụ: “Pfụ-gbua
ya!”

---

* **27:10 27:10** Gụnaa Zek 11:12,13.

24 Tọbudu iya bụ; Payịleti nọnyaa; bya amaru l'ọ tọ dụdu
iphe, ya epfuta iya; l'ọ chia ùtsú abya adada; o kuta mini
kwọo onwiya ẹka l'iphu ikpoto ndu ono sụ: “Ẹka mu ta
adụkwa l'ọchi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”
25 Ikpoto ndu ono tụko tụa ụzu sụ: “G'ọchi iya tukoru
anyi l'ishi mẹ l'ishi ụnwu anyi.”
26 Tọbudu iya bụ; o woru Barabasu haarụ phẹ sụ g'ọ la;
bya asụ g'e chia Jizọsu iphe. E chichaa ya iphe; ọ kpụru iya
nụ g'e je akpọpyabe iya l'oswebe.

Ndu ojọgu eme Jizọsu sukusuku
(Mak 15:16-20; Jiọn 19:2-3)

27 Tọbudu iya bụ; ndu ojọgu kẹ nnajịoha ono duru Jizọsu
bahụ l'ụlo-ikpe nnajịoha; bya ekukọo ndu ojọgu nwibe phẹ
g'ẹphe ha.
28 Ẹphe yeshia ya uwe iya bya achịta uwe kpowula-
kpowula uswe yee ya.
29 Ẹphe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya;
bya aparu mgbọro dẹe ya l'ẹkutara. Ẹphe bya egbushiru
iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku sụ iya: “Ndzụ
dụkwa ngu! Eze ndu Jiu.”
30 Ẹphe avụa ya ọnu-mini; bya eworu mgbọro ono emoje
iya l'ishi.
31 Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya
kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya
akpụru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizọsu
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27)

32 Ẹphe wụfutashia bya ahụma onye Sayirini, ẹpha iya bụ
Sayịmonu. Ẹphe kebuta iya sụ g'o vutabude Jizọsu oswebe
iya ono.
33 Ẹphe byarwutaẹpho ẹka aza Gọlugota, bụ iya bụ
okpokoro ishi;
34 ẹphe woru mẹe, a gwarụ ọbvu, atsọ ilu; nụ Jizọsu g'ọ
ngụa; g'iphe te eme iya ẹhuka shii. O tsuẹ ya phọ ọnu; ọphu
o kweẹdu iya angụngu.
35 Ẹphe kpọpyabe iya l'oswebe l'ẹka ono bya atụa ido
gude kee uwe iya. Ono mee ọ vụa mbụ iphe ono, ndu
mpfuchiru pfuru sụ: “Ẹphe woru uwe mu keeru onwophẹ.
O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ẹhu ẹphe tụaru iya ido.”
36 Ẹphe mechaa; bya anọshia wata iya eche nche.
37 E dee iphe ono, ẹphe sụru l'o meru ono pfube l'oswebe
ono. Iphe, e deru bụ: “Ọwa-a bụ Jizọsu; Eze ndu Jiu.”

38 E wokwarụpho ụmadzu labọ, ana nfụ;
kpọpyabekwapho yẹe ya l'ẹka ono; onye ọphuu nọdu
l'ụzo ẹkutara iya; onye ọphuu nọdu l'ụzo ẹkicha iya.
39 Ndu aghata aghata nọdu epfubyishi Jizọsu; ekweru iya
une asụje iya:
40 “?Tọ bụnu ngu-a bụ nwọphu sụru l'ii-nwukpọshi eze-
ụlo Chileke gude ujiku ẹto kpụkwaa ya-a? Dzọnaa onwongu
mẹ ọ -bụru ngu-a bụ Nwa Chileke ọbu. Shinu l'oswebe ono
nyifuta!”
41 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu bụ
ọgerenya nọdu epfuru iya kwaphu kwaphu sụ:
42 “Ọ dzọru ndu ọzo; ọphu ọ dụedunu ike dzọo onwiya. Ọ
-bụru eze ndu Ízurẹlu; g'o shinu l'oswebe l'ẹka ono nyizeta
g'anyi ekweta l'ọ bụ iya bụ Kéreshi ọbu.
43 Ọ sụru l'ọo Chileke bẹ ya ma; lẹ ya bụ Nwa Chileke;
ngwa; gẹ Chileke dzọnaa ya nta-a mẹ ọ -bụru l'ọ dụ Chileke
ree.”
44 Ụmadzu ẹbo ono, anajẹ nfụ ono, a tụkoru ẹphe l'iya
kpọpyabe l'oswebe phọ nọdu akọkwa iya phọ ẹgube ọnu
ono.

Anwụhu Jizọsu
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jiọn 19:28-30)

45 Tọbudu iya bụ; ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị
ono; nọo gbiriri jasụ l'ẹnyanwu agbuze.
46 Ẹnyanwu gbuzeẹpho; Jizọsu chishia mkpu ike sụ:
“Elayi! Elayi! ?Lema sabakutani?” Bụ iya bụ: “Chileke
mu! Chileke mu! ?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu nkịnyi mu?”
47 Ndu harụ pfụru l'ẹka ono nụma iya sụ: “Nwoke ono
ekukwa Elayịjia.”
48 Onye lanụ gbagbụepho teke ono teke ono je ewota
asancha ọphu amije mini woru gwọo lẹ mẹe-venịga, woru
tsebe l'oshi, dụ ogologo woru nụ iya g'ọ ngụa.
49 Ndu ọphuu sụ: “Unu gebewarọ g'anyi maru ?Elayịjia
l'a-bya bya adzọo ya?”
50 Jizọsu bya echishia mkpu ike ọzo bya atubuhu unme.
51 Noo ya; ẹkwa egbobutajẹ ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ
l'ime eze-ụlo Chileke ono shiẹpho l'ishi gbaẹpho kẹ tararaa
jasụ l'alị gbajahụ ẹbo. Alị nmakọta jiijiijii; oke mkpuma
gbawashịhu.
52 Iphe, bụ ilu ghekọtaru ọnu. Igwerigwe ndu dụ nsọ, bụ
ndu nwụhuhawaru anwụhu tụko shi l'ọnwu tetagbaa dzụru
ndzụ.
53 Ẹphe shigbaa l'ime ilu ono lụfuta. Jizọsu shiẹpho
l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ẹphe wụba lẹ Jierúsalẹmu. A dụ
igwerigwe hụma phẹ.

54 Tọbudu iya bụ; onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu waa
ndu ojọgu iya, ẹphe l'iya pfụru eche Jizọsu nche-a; tụko
tsụhu ebvu g'ẹphe hụmaeru phọ alị-ọnma-jiijiijii ono waa
iphemiphe, mekọtaru nụ. Ẹphe sụ: "?Unu maru-a lẹ
nwoke-a bụkwa Nwa Chileke eviya."
55 Ọ dụru ikpoto ụnwanyi, kụru ụzenya ele ẹnya g'ẹphe
maru iphe, eme nụ. Ụnwanyi ono shi lẹ Gálili tsota Jizọsu;
ejeru iya ozi.
56 Meri onye Magudala yị l'ụnwanyi ono. Meri ọphu
nwụru Jiemusu; nwụa Jiósẹfu yịru iya; waa ne ụnwu
Zebedi.

Elili Jizọsu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jiọn 19:38-42)

57 O be l'ụzenyashi; nwoke oke amadụ lanụ, shi lẹ
Arimatiya bya; ẹpha iya bụ Jiósẹfu. Yẹbedua l'onwiya
yịkwa l'onye etsoje Jizọsu.
58 Nwoke ono bya ejepfu Payịleti je arwọo ya g'a haarụ
iya odzu Jizọsu gẹ ya lia. Payịleti sụ g'a pẹe ya ya.
59 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu bya eje apazeta odzu ọbu bya
egude ẹkwa ọchaa, inyi adụdu gude kwaa ya.
60 Ọ bya eje eworu iya nyebe l'ilu kẹ yẹbe Jiósẹfu; ilu, ọ
tụru k'ọ̀phúú. Ilu ono bẹ ọ tụru lẹ mkpuma, ha shii. Ọ bya
eswita oke mkpuma swichia ọnu ilu ọbu; ọ bụru iya atụgbu.
61 Meri onye Magudala mẹ Meri ọphunapho nọdukwapho
l'ẹka ono. Ẹphe tụko nọdugbaa anọo l'ẹka ono gha iphu l'ilu
ọbu.

Eeche nche l'ilu Jizọsu

62 O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku atụta unme;
ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii bya edzukọbe jepfu
Payịleti
63 je asụ iya: "Nnajịuphu; anyi nyatakwarụ lẹ teke nwoke
ono, dzụ-gburu onwiya l'ụka ono nọkwadu ndzụ bẹ ọ
sụjeru l'a -nọepho abalị ẹto bẹ ya e-shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ ọzo.
64 Zinaa g'e chee ilu ono ọkpobe nche jasụ abalị k'ẹto
onoya; a -nọnyaa ndu etsoje iya nụ je je ezita odzu iya l'oshi
wata epfu l'o shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ. G'ẹjo ụka
k'ikpazụ ta akanụ k'ivuzọ shii."
65 Payịleti sụ phẹ: "?Ọ kwa l'unu nweru ndu nche? Unu
tụgbua je echekpọo ilu ono g'ọ dụ unu."
66 Ẹphe tụgbua je egude eze mkpuma swichia ọnu ilu ono
rengurengu; bya eworu iphe-ọhubama mee ya; woru ndu
nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jiọn 20:1-10)

1 Eswe-atụta-unme -bvụepho; o beẹpho lẹ gẹregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ọphuu; jeshia l'ilu ono.
2 A bya ele ẹnya; alị wata anma oke jiijiijii; kẹle ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu bẹ shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli.
3 Ụgbugba iya nọdu egbu nwịinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya nọdu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo.
4 Ndu nche ono tsụhu iya ebvu; phụkota kpaakpaakpaa; dabyichaẹrupho gẹ ndu nwụhuru anwụhu.
5 Ojozi-imigwe ono sụ ụnwanyi ono: "Unubẹdua; unu ta atsụkwa ebvu; kẹle mu maru l'onye unu achọ bụ Jizọsu; onye a kpọpyaberu l'oswebe.
6 Ọ tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo, bụ iya bụ iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanụ ahụma ẹka Nnajịuphu ọbu shi nyeru.
7 Unu jekwa ẹgwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nụ l'o shiakwa l'ọnwu teta dzụru ndzụ; l'o vuakwa unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-hụma iya l'ẹka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bụ ono."
8 Ẹphe gude ndzụ-agụgu mẹ oke ẹhu-ụtso shi l'ilu ono gbaru ọso tụgbua ẹgwegwa jeshia ya akọru ndu etsoje iya nụ.
9 A bya ele ẹnya; Jizọsu byapfutawaa ụnwanyi ono bya asụ phẹ: "?Unu ndụpho?" Ẹphe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wọgbaaru iya ẹka l'ọkpa; bya abaarụ iya ẹja.
10 Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ ndzụ ba agụkwa unu. Unu tụgbuekwapho je akaru ụnwunna mu phẹ g'ẹphe jeshia Gálili; l'onoo ẹka ẹphe a-hụma mu bụ ono."

Iphe ndu nche epfu

11 Ụnwanyi ono nọdukwadu l'ụzo; ndu ojọgu phọ, eche nche phọ vuwaru phẹ ụzo wụba l'ime Jierúsalẹmu je akọkotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekọtaru nụ.
12 Ndu-ishi ono ẹphe lẹ ndu bụ ọgerenya bya edzukọbeepho chịa ìdzù bya eworu okpoga, ha shii nụ ndu ojọgu ono iphe ụphalazu;
13 sụ phẹ: "Unu sụjekwa l'ọo ndu etsoje iya nụ byaru l'ẹnyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgbẹnya."
14 "Ọ -bụru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajịoha lẹ nchị; unu te eyeshi ọnu; kẹle anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu."

15 Ẹphe kwe hm; nata okpoga ọbu je emee g'e ziru phẹ. Ọ
bụru iya bụ l'ẹphe epfua nno; o dzuru alị Jiu mgburugburu
jasụ ntanụ-a.

Jizọsu egoshi ndu etsoje
iya nụ onwiya
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

16 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jizọsu ono ẹphe n'iri lẹ nanụ
tụgbua; ọ bụru phẹ eje Gálili. Ẹphe je anọdu l'úbvú ono,
Jizọsu tụhawaru phẹ ọnu iya ono.
17 Ẹphe hụmaepho Jizọsu ọbu; ẹphe baarụ iya ẹja. Obenu
l'ọ dụru ndu ọphu harụ bọo obu ẹbo.
18 Jizọsu byapfuta phẹ bya asụ phẹ: "Chileke bẹ meak-
waru g'iphe, bụ ike, nọ l'imigwe mẹ ọphu nọ lẹ mgboko
nọdu mu l'ẹka.
19 Ọo ya bụ; unu je emee ọhamoha g'ẹphe bụru ndu etsoje
mu nụ. Unu gudeje ẹpha kẹ Nna; mẹ kẹ Nwa; mẹ kẹ Unme-
dụ-Nsọ mee phẹ baputizimu.
20 Unu zije phẹ g'ẹphe meje iphemiphe, bụ iphe, mu
kakọtaru unu g'unu meje. Unu hụma ahụma lẹ mu nọkwa
swiru unu mbọku-mbọku jeye teke mgboko a-bvụ."

Ozi-ọma,
Maku
Deru

Ozi Jiọnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiọn 1:19-28)

1 Ọwa-a bụ ishi ozi-ọma Jizọsu, bụ Kéreshi; Nwa Chileke.
2 Azáya onye mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwo sụ:
“Nwa mu; mu e-zi onye-ozi mu
g'o vuru ngu ụzo je abọoru ngu ụzo.*
3 Ọ dụru onye ara iya arara l'echiẹgu sụ:
Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ dụgbaa nhamụnha.†”
4 Noo ya Jiọnu onye emeje baputizimu bya anọdu l'echiẹgu ara iya arara asụje: “Izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ; g'e mee unu baputizimu. Ọo ya bụ Chileke agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru.”
5 Ndu alị Jiudiya mẹ ndu Jierúsalẹmu mgburugburu nọdu awupfutaje iya g'ẹphe nụma iphe, oopfu. Ẹphe nọdu akọshi iphe-ẹji, ẹphe meshiru; ọ nọdu emejegbaa phẹ baputizimu l'ẹnyimu Jiọ́danu.
6 Noo ya; uwe, Jiọnu eyeje l'ẹhu bụ uwe, e meru l'ẹjí ịnya-kamẹlu; ọ nọdu egudeje akpọ-anụ tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bụ igube yẹle manụ-ẹnwu.
7 G'ọora ọ́rà ono bẹ ọosuje: “Ọ dụru onye ọzo, ka mu l'ishi; ka mu l'ọkpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asụkpodanu gẹ mu e-tupfuru etupfuru; tọfu eri akpọkpa, o yeru l'ọkpa.
8 Mbẹdua meru unu baputizimu lẹ mini; ọle onye k'ono l'e-me iya unu lẹ Unme-dụ-Nsọ.”

Eme baputizimu mẹ ọhutama Jizọsu
(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 O rwua ujiku lanụ; Jizọsu shi lẹ Nazaretu, nọ l'alị Gálili bya; Jiọnu mee ya baputizimu l'ẹnyimu Jiọ́danu.
10 Jizọsu rwufutashiẹpho lẹ mini ono; ọ hụma g'igwe bukahụerupho ẹbo gheru ọnu; Unme Chileke dụepho gẹ ndo pheẹpho phaa phezeta bya anọdu iya l'ẹhu.
11 A nụma olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: “Ị bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho.”
12 G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizọsu; o je anọdu l'echiẹgu.

---

* **1:2 1:2** Gụnaa Mal 3:1. † **1:3 1:3** Gụnaa Azá 40:3.

13 Ọ nọo l'ime echiẹgu ono ụkporo abalị labọ; Nsetanu
nọdu ahụ iya ama. Ẹka ono, Jizọsu nọ ono bụerupho ụnwu
anụ-ẹgbudu nọ iya. Jizọsu nọdu l'ẹka ono; ụnwu-ojozi-
imigwe nọdu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizọsu ziru lẹ Gálili
(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 A tụepho Jiọnu mkpọro; Jizọsu bahụ l'alị Gálili; je
ezikashiahaa ozi-ọma, k'ẹka Chileke bụ eze
15 sụ: "Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono rwuakwaru.
Chileke abyaakwaa egoshi lẹ ya bụ eze; g'izimanụ iphe-ẹji
unu lwakwa unu azụ; unu bya ekweta ozi-ọma Chileke."
16 O be g'o tsoru agụga eze-ẹnyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hụma
Sayịmonu yẹle Anduru, nwune iya ẹka ẹphe agha ụgbu-
ịkokoro l'eze-ẹnyimu; kẹle ẹphe bụ ndu ese ịkokoro.
17 Jizọsu bya asụ phẹ: "Unu bya etsoru mu gẹ mu emee
unu g'unu bụru ndu a-nọdu esekutajẹ nemadzụ g'eesetajẹ
ẹma-a."
18 Epfupfu, oopfu iya; ẹphe gwọbe ụgbu phẹ; tsoahaa ya.
19 Ọ byakwa ejeribẹru nwanshịi; ọ hụma Jiemusu nwa
Zebedi yẹle Jiọnu nwune iya. Ẹphebedua nọ l'ụgbo phẹ
emezi ụgbu phẹ emezi.
20 Ahụma, Jizọsu ahụma phẹ; o kua phẹ. Ẹphe haa nna
phẹ Zebedi l'ụgbo ono; haa ndu ọphu e butaru ebuta; je
etsoru Jizọsu.

Nwoke, ọbvu eme
(Luk 4:31-37)

21 Ẹphe bya abahụ mkpụkpu Kapaniyọmu. O -rwuẹpho
eswe-atụta-unme ndu Jiu; Jizọsu bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu
je awata ezi iphe.
22 Ẹphe sachaa ọnu saa nchị l'iphe, oozi phẹ; kẹle oozi
iphe g'onye ike dụ l'ẹka. O to zidu gẹ ndu ezije ekemu.
23 Ọ dụru nwoke, ọbvu eme, nọ l'ime ụlo-ndzukọ ono.
24 O chiahaa mkpu sụ: "Jizọsu onye Nazaretu; parụ anyi
haa! ?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ ngu jigba? ?Ị bya anyi emebyishi?
Mu maru onye ị bụ. Ị bụ onye dụ nsọ, shi l'ẹka Chileke!"
25 Jizọsu baarụ iya mba sụ: "Dobe ọnu doo; fụta nwoke
ono l'ẹhu."
26 Ọbvu ono bya atụa nwoke ono ndapfụ woru iya
gbachia; rarụ iji-ẹnya iji-ẹnya lụfuta.
27 Ọnu kụgbabechaa ndu nọ l'ẹka ono akụgbabe. Ẹphe
wata ajị nwibe phẹ sụ: "?Iphe ọwa-a bụ gụnu? Iphe, oozi-
a gbẹkwanu bụru anyi nchị ọphúú. Onye ọphu egudeje
nkamẹnya abarụ ọbvu mba; ẹphe eme iphe, o pfuru."
28 G'e jia epfua; ẹpha Jizọsu ngakọtawaa alị Gálili
mgburugburu.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Afụta, Jizọsu phẹ afụta l'ụlo-ndzukọ ono yẹle Jiemusu;
waa Jiọnu swịru tụgbua. Ẹphe bahụ ibe Sayịmonu phẹ,
bụkwapho ibe Anduru phẹ.
30 Ododẹnya nọdu eme ne nyee Sayịmonu; ọ zẹe l'ime
ụlo. Ọo ya bụ; a bya epfuaru iya Jizọsu.
31 Ọ bya ejepfu iya bya egude iya ẹka l'ẹka selia; ododẹnya
ono mebuhu iya; nwanyị ono wata phẹ akwaru ẹbyaa.
32 O be l'ụzenyashi; g'ẹnyanwu nyịhuchaaru; a chịtaru
iya ndu iphe eme mẹ ndu ọbvu emegbaa.
33 Ndu ẹka ono l'ophu gbaẹpho mkpu bya eji ọnu-abata.
34 O mee igwerigwe ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu. Ọ
chịshikwapho ọbvu l'ẹhu ndu ọbvu emegbaa. Ọphu o
kwejedu g'ọbvu ono pfua opfu g'ẹphe mahawarụ iya-a.

Jizọsu epfu opfu Chileke lẹ Gálili
(Luk 4:42-44)

35 Swịchechero; ọ gbẹshi jeshia l'ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi
iya; epfu anụ Chileke.
36 Sayịmonu mẹ ndu ẹphe l'iya swị tụko achọkashi iya.
37 Ẹphe hụmae ya phọ; ẹphe sụ iya l'onyemonye
tụkokwaru achọ iya.
38 Ọ sụ phẹ: "Unu g'anyi je lẹ mkpụkpu ọzo, harụ dụgbaa
anyi ntse gẹ mu je epfufuaru phẹ opfu Chileke; kẹle ọo iphe
ono bẹ mu byaru."
39 O jedzuru ẹkameka lẹ Gálili epfu opfu Chileke l'iphe,
bụkpoo ụlo-ndzukọ. Ọ nọdu achịshi ọbvu, bugbaa ne-
madzụ l'ime ẹhu.

Onye ekpenta, Jizọsu meru o wekọrohu
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Onye ekpenta bya abyapfuta Jizọsu bya egbushi ikpere;
rwọo ya sụ: "Ọ -bụru uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu
wekọrohu."
41 Imemini iya dụ Jizọsu; ọ bya amachịa ẹka denyi nwoke
ono; sụ iya: "Ọ bụ uche mu. Ngwa; wekọrohuwaro!"
42 Teke ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu; o
wekọrohu.
43 Jizọsu nmashịaru iya ọkwa ike sụ iya g'ọ
tụgbuekwapho lashịa;
44 bya asụ iya: "Ba adụkwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa
g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya. L'i gwerụ ngwẹja, onye
e metaru l'iphe, eme iya nụ anụje nụ g'e gweeru ngu gẹ

Mósisu tụru ekemu sụ g'e gweje iya. Ọo ya bụ gẹ ndiphe
e-gude nno maru lẹ Chileke mewaru ngu; i wekọrohu.”
45 Nwoke ono jeẹlaa je epfukashiaharu onyemonye iphe
ono; tụko akọkashi akọ iphe ono; ọphu Jizọsu afụtajeedu
l'ebederebadara lẹ mkpụkpu. Ọ nọdu anọduje l'ẹka
nemadzụ te ebudu ebubu. A nọdu eshijeẹlaa ẹkameka awụ-
pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Tọbudu iya bụ; a nọepho ujiku olemole; Jizọsu laphu
azụ lẹ Kapaniyọmu. Ọ ngadzuru ẹkameka l'ọ nọwaa
l'unuphu.
2 A dụkpoo igwerigwe dzukọta; k'ọphu ọ dụedu ụzo, dụru
phẹ nụ mbụkponu mẹ l'ọnu-ụzo. O pfuaharu phẹ opfu
Chileke.
3 Ụmadzu ẹno vuru onye iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ
vutaru iya.
4 A dụkpoo igwerigwe l'ẹka ono; k'ọphu ẹphe ta adụdu
ike jekube iya ntse. Ọo ya bụ; ẹphe nyihu ụlo ono je ebufua
ụzo lẹ nhamụnha ẹka Jizọsu pfụru lẹ mkpula iya. Ẹphe
woru iphe, nwoke ono zẹ pyofu l'ụzo ono pazeta iya l'ime
ụlo.
5 Jizọsu hụmaepho g'ekweta phẹ habe shii; ọ sụ onye ono,
iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ ono: “Nwa mu; a gụwaru ngu
nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha.”
6 Noo ya; ọ dụru ndu ezije ekemu, nọ anọo l'ẹka ono arị
l'obu phẹ:
7 “?Bụ gụnu bẹ nwoke-a epfu ẹgube-a? Oopfubyikwa
ẹpha Chileke epfubyi! ?Bụ onye a-dụ ike gụaru nemadzụ
nvụ l'iphe-ẹji iya; gbahaa Chileke nwẹkiya?”
8 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị l'egomunggo bya asụ
phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu arị ẹgube ọriri ono l'ime
obu unu?
9 ?Bụ ole ka nphe epfuru onye iphe lọnwushiru ibe ẹhu
lanụ? ?Bụ: ‘A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru?’ Tọo
‘Gbalihu phụta iphe, ịize azẹe jeahaa ije.’
10 Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abụbu-Ndiphe g'ọ gụjeru
nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a.” Ọ sụ onye
iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ ono:
11 “Ọo ngu bẹ mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azẹe ngu
lashịa ibe ngu.”
12 Nwoke ono kwolihu bya aphụta iphe, ọozeje azẹe; ọ
bụru iya atụgbu. A tụko ele iya ẹnya ẹka ooje atụgbu; ẹphe

chikafụchaepho ẹnya bya aja Chileke ajaja asụje: “Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, dụ ẹgube-a!”

Ekuku Lívayi
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jizọsu tsoru agụga eze-ẹnyimu tụgbua ọzo. Ikpoto nemadzụ wụ-pfuta iya; o ziahaa phẹ iphe.
14 Ọ ghatashia bya ahụma Lívayi nwa Alufiyọsu ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga akịriko. Ọ sụ iya; “Tsoru mu.” Ọ gbalihu tsoru iya.
15 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ je eriahaa nri l'ibe Lívayi. Ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo mmanụ, bụkwapho ndu aamaru ẹjo ẹka tụkokwapho nọdu l'ẹka ono; ẹphe lẹ Jizọsu nọdu erigba nri; kẹle ẹgube ndu ono dụ igwerigwe awụ etso iya.
16 Ndu ezije ekemu, bụ ndu kẹ Fárisii hụmaepho lẹ yẹle ndu iphe-ẹji; waa ndu ana akịriko erigbabẹ nri; ẹphe sụ ndu etsoje iya nụ: “?Bụ gụnu meru iphe, Nnajịuphu unu yẹle ndu ana akịriko; waa ndu iphe-ẹji gude erigba nri?”
17 Jizọsu nụmae ya phọ; ọ sụ phẹ: “Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu pfụberekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanụ lwa phẹ azụ.”

Aswịru Chileke ẹgu
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Teke ono bẹ ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii aswị ẹgu epfu anụ Chileke. Noo ya bụ; ndu ọzo byapfuta Jizọsu bya ajịa ya sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, o gude ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii nọdu aswị ẹgu epfu anụ Chileke; ọbe ndu ọphu etsoje ngu nụ aswịdu?”
19 Jizọsu sụ phẹ: “? Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ swịahaa ẹgu l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a? Ẹphe ta abyakwa l'aswị ẹgu mẹ ọ -nọdukwadu-a l'ẹka ono.
20 Ọle ọ dụkwaru teke ee-mechaa; aabya anafụ phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswịwaro ẹgu mbọku ono.
21 “E te ewotajẹkwa ẹkwa ọ̀phúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahụru alakahụ. Onye meru iya nno; ẹkwa ọ̀phúú ono atsụa atsụtsu; kabaa ya alaka.
22 Ọphu eewojeduru akụru mẹe ọ̀phúú ye l'ugbobele-mẹe, riwaru phẹripheri; ọdumeka l'ọ takpọo ugbobele ono. Mẹe ono alaa l'iswi; ugbobele alakwaphọ l'iswi. Mẹe ọ̀phúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọ̀phúú.”

Eswe-atụta-unme
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 O rwua ujiku lanụ; mbọku ono bụ eswe-atụta-unme
ndu Jiu; Jizọsu phẹ nọdu aghata l'ẹgu, a kọru witi; ndu
etsoje iya nụ wọtaahaa akpụru witi ono g'ẹphe aghata l'ẹka
ono.
24 Ndu Fárisii sụ iya: “Shịi ?Bụ gụnu meru iphe ndu-a
l'eme iphe, e te emejedu l'eswe-atụta-unme?”
25 Ọ sụ phẹ: “?Unu teke agụ-swee iphe, Dévidi waa ndu
ẹphe l'iya swị meru; ẹka o nweru iphe, atsụ phẹ l'ẹhu; ẹgu
nọdu agụ phẹ?
26 Ọ bahụru l'ụlo Chileke teke Abayata bụ onye-ishi uke
Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche. Buredi ono
bẹ onye ọzo ta atajẹdu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ taa ya
bya ahakwarụpho nụ ndu ẹphe l'iya swị.”
27 Jizọsu sụ phẹ: “Chileke mekwarụ eswe-atụta-unme g'ọ
kwọo nemadzụ. O to mekwarụ nemadzụ g'ọ kwọo eswe-
atụta-unme.
28 Ọo ya bụ l'iphemiphe, dụ Abụbu-Ndiphe, bụ Nnajịuphu
l'ẹka; mbụ je akpaa l'eswe-atụta-unme.”

3

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụgbua bya abahụ ọzo l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu. Ọ dụru onye nọ l'ẹka ono, ẹka lanụ
nwụhuru anwụhu.
2 Ẹphe geahaa Jizọsu g'ẹphe maẹshikwaru: ?oo-me g'ẹka
nwoke ono teta iya gẹ mbọku ono bụ eswe-atụta-unme-a;
g'ẹphe asụ l'o noo iphe, o meru.
3 Ọ sụ nwoke ono, ẹka nwụhuru anwụhu ono: “Gbalihu
bya apfụru l'ẹka-a.”
4 Jizọsu bya ajịa phẹ sụ: “?Bụ gụnu bẹ ekemu sụru g'emeje
l'eswe-atụta-unme? ?Ọ sụru g'e meje ree tọo g'e meje ẹji?
?Ọ sụru g'a dzọje ndzụ tọo g'e gbuje nemadzụ?”
Ọphu ọ dụdu onye pfuru opfu yeru iya.
5 Jizọsu bya egude ẹhu-eghu vọoru phẹ ẹnya ẹhuka
ẹhuka; tẹme o rwuhukwaa ya phọ l'ẹhu l'ẹjo-ọkpoma parụ
phẹ ẹka. Ọ sụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka alọchi!” Ọ
lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adụ iya g'ọphuu.
6 Ndu Fárisii tụgbuepho; ọ bụru phẹ ejepfu ndu k'onye
eze, bụ Herọdu g'ẹphe chịa ìdzù teke ono teke ono g'ẹphe
e-shi megbua Jizọsu.

Ikpoto ndu nọ l'agụga mini

7 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia l'eze-ẹnyimu
Gẹnesaretu. A dụ igwerigwe shi l'alị Gálili wụru tsoru phẹ;
mẹkpoo ndu ọphu shi Jiudiya;
8 mẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu Idumiya; mẹ ndu azụ Jiọ́danu;
mẹ ndu buru Taya yẹle Sayịdonu mgburugburu; ndu gude-
waa l'ẹphe nụmaru iphe, o megbaaru zarụ byapfutashia ya.
9 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ g'ẹphe kpụtaru iya nwụgbo gẹ
ya nọdu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya.
10 Ishi iya bụ l'o meru g'ẹhu dụ ndu dụ igwerigwe ike;
k'ọphu ndu ọzo, iphe eme adzọ ụzo g'ẹphe e-me denyi iya
ẹka.
11 Ọ nọdu abụjeru teke ọbvu hụmaeru iya phọ; ẹphe
adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu sụ: "Ọo ngu bụ Nwa
Chileke."
12 Ọ nọdu epfushije iya ike sụ phẹ g'ẹphe te epfukwa onye
ya bụ l'edzudzu-ọha.

Jizọsu ahọta ndu-ishi-ozi iri ẹbo
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 E mechaa; Jizọsu tụgbua jeshia ẹka úbvú dụ igwerigwe
bya ekua ndu dụ iya ree; ẹphe l'iya swịru.
14 Ọ bya ahọta phẹ ụmadzu iri l'ẹbo woru mee ndu-ishi-
ozi iya bya asụ phẹ: "Mu họtawaru unu gẹ mu l'unu nọduje.
Ọo unu bẹ mu e-zije g'unu je ezia ozi-ọma Chileke;
15 unu adụje ike mee g'onye iphe eme wekọrohu;
dụjekwapho ike achịshi ọbvu l'ẹhu onye ọbvu eme."
16 Ẹpha ndu ono bụ: Sayịmonu onye ọ gụru Pyịta.
17 Jiemusu nwa Zebedi yẹle nwune iya Jiọnu. Ẹphenebo
bẹ ọ gụru Egbigwe;
18 waa Anduru; waa Filipu; waa Batụlomiyu; waa
Matiyu; waa Tọmosu; waa Jiemusu nwa kẹ Alufiyọsu; waa
Tadiyọsu; waa Sayịmonu onye yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị Jiu dụru
ndu Jiu;
19 waa Jiudasu Isukariyọtu, bụ iya mechaarụ deru Jizọsu
ye l'ẹka ndu ọhogu iya.

Nsetanu ta achịfudu Nsetanu
(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 E mechaa; ndu ono ẹphe lẹ Jizọsu swịru bahụ
l'unuphu. Ikpoto nemadzụ wụru byapfuta iya ọzo; k'ọphu
ọ kpọshicharu phẹ kpọshia phẹ eri nri.
21 Ndibe Jizọsu phẹ nụma iya bya ejeshia ya akpụta; kẹle
ẹphe sụru l'iphu swehuwaru iya.
22 Ndu ezije ekemu, shi Jierúsalẹmu bẹ sụru l'ọo ọbvu, bụ
Biyelezebọlu bu iya l'ẹhu; l'iphe, o gude achịshi ọbvu bụ ike
onye-ishi iphe, bụkpoo ọbvu ono.

23 Ọ bya ekua phẹ. Ẹphe byapfuta iya. O gude ẹtu ẹtu
ziahaa phẹ iphe. Ọ sụ phẹ: “?Dẹnu g'unu rịru lẹ Nsetanu
achịfuje onwiya?
24 Alị-eze -keha ẹbo seahaa opfu; ?unu ta amadụ l'alị-eze
ono gbukahụwaru?
25 Teke ọbu l'unuphu keharu onwiya ẹbo seahaa opfu;
unuphu k'ono tee kekwaru.
26 Teke ọ bụkwapho lẹ Nsetanu gude ese opfu; keha
onwiya ẹbo; ?unu ta amadụ l'ike a-bvụ iya?
27 “Ọ tọ dụkwa onye a-bahụ l'ụlo onye ọkpehu dụ; je
egwee ivu iya kẹ ẹhuka; a -gụfu l'onye ono vuru ụzo kee
ya ẹgbu tẹmanu l'o gweta ivu iya kẹ ẹhuka.
28 “Sụ-a; gẹ mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ
iphe-ẹji, ụnwu-eliphe eme dụkotachakwaa k'ọphu Chileke
a-gụru phẹ iya nvụ; mẹkpoo iphemiphe, bụ mpfubyi, ẹphe
epfubyi Chileke.
29 Obenu onye pfubyiru Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke ta
abyakwa agụru nvụ. Iphe-ẹji iya a-tukokwaru iya l'ishi jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
30 Noo kẹle ẹphe sụru l'ọbvu eme iya.

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ne Jizọsu yẹle unwune iya bya bya apfụru l'etezi zia sụ
g'e kua ya.
32 Teke ono bẹ igwe nemadzụ nọ-pheru iya mgburugburu.
Ẹphe sụ iya g'o gebekwa lẹ ne iya yẹe unwune iya nọkwa
l'etezi ajị ajị iya.
33 Ọ sụ phẹ: “?Bụ onye bụ ne mu yẹe unwune mu ọbu?”
34 Ọ ghaa ẹnya; lee ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu
ono bya asụ phẹ: “Lekwa ndu bụ phẹ bụ ne mu; bụru
unwune mu!
35 Ọ kwa onyemonye, eme iphe, dụ Chileke l'uche bụ
nwune mu nwoke; bụru nwune mu nwanyị; bya abụru ne
mu.”

4

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 O be teke ọzo; Jizọsu byakwa awata phẹ ezibaa iphe
ọzo l'agụga eze-ẹnyimu. A dụ igwerigwe gbaphee ya
mgburugburu; k'ọphu ọ bahụru l'ụgbo; nwufu iya; je
anọriberu phẹ anọriberu l'ụgbo lẹ mini. Igwe ndu ono
nọdu l'alị l'agụga eze-ẹnyimu ono.
2 O gude ẹtu ziahaa phẹ iphe, dụ igwerigwe. Teke oozi
phẹ iphe ono bẹ ọ sụru phẹ:

3 “Unu gebekwa-o! Ọ dụru nwoke lanụ, jeru atụ mebyi
iphe.
4 Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo;
ẹnu pheru bya atụtua ya.
5 Ọzo nashịhu iya daa l'alị, dụ epfu-epfu ẹka anụ alị
aduzidu; ntanta o fushia ome l'anụ alị ono, ta adụdu igbi
ono.
6 Anwụ chilahaẹpho; o chipyashia ya; ọ nwụlwashihu
kpọshihu nkụ; kẹle o to nwedu ọgbarabvu l'ime alị.
7 Ọzo daa l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị. Obvu ono futa;
yẹbedua futa. Obvu onoya kpagbushia phẹ; ọphu ẹphe
amịduru mebyi.
8 Ọzo daru l'ẹka alị dụ ree. O fushia ome; vua evuvu bya
amịa amịmi; ndu amịta ụkporo l'iri; ndu amịta ụkporo ẹto;
ndu amịta ụkporo ise.”
9 Ọ sụ phẹ: “Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa
iya!”

Iphe, kparụ iphe,
Jizọsu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jizọsu nọduepho nwẹkiya; ndu etso iya nụ yẹle
ụmadzu iri l'ẹbo phọ jịa ya iphe, ẹtu ono bụ.
11 Ọ sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bẹ Chileke egoshi iphe, e shi
domia edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke bụ eze; ọle ndu ọzo
bẹ aanmaru iphemiphe ono l'ẹtu ẹtu.
12 Ọo ya bụ g'ọo-bụru:
“Ẹphe lee nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe a-hụma!
Ọphu oododu phẹ ẹnya;
o betakpọoru ẹphe
pfubechaa ya nchị
epfube!
A -nọnyaa ẹphe lwaphuta
azụ lwapfuta Chileke;
ọ gụaru phẹ nvụ*.”

Iphe, ẹtu onye agha
mebyi iphe ono bụ
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 “Jizọsu byanụ bya ajịa phẹ sụ: ?Ẹtu-a te edoduru unu
ẹnya tọo? ?Dẹnukpoo g'ee-me g'ẹtu dokọtaje unu ẹnya?
14 Onye l'atụ mebyi iphe ono l'atụ opfu Chileke.

---

* **4:12 4:12** Gụnaa Azá 6:9-10.

15 Ndu ọphu nọ l'agụga gborоro ẹka aatụ opfu Chileke bụ
ndu nụmachaaru iya nụ; Nsetanu zirwuta bya anafụ phẹ
opfu Chileke ono, a tụru l'ime obu phẹ ono.
16 Ndu k'ọphuu dụkwaphoya gẹ mebyi iphe, a tụru l'ẹka
dụ epfu-epfu. Ẹphe nụmachakpoerupho opfu Chileke ono;
gude ẹhu-ụtso kweta ẹgwegwa;
17 ọphu ọ dụdu ọgbarabvu, ẹphe gbaru l'ime onwophẹ;
ẹphe kpọepho ụpfu nwanshịi; iphe mkpamẹhu byapfutaẹ
phẹ phọ; ọzoo ndu ọzo melahaa phẹ ewere l'ẹphe kwetarụ
opfu ono; l'ọoburu iphe, ẹphe a-kpakota daa; parụ opfu ọbu
buhaa.
18 Ndu ọphuu dụ gẹ mebyi iphe, aatụ l'ẹka obvu dụ l'alị.
Ẹphe bụ ndu nụmaru opfu Chileke;
19 ọle ẹphe l'agba egomunggo ẹhu phẹ. Eyenụka obu
l'ẹku; waa iphe, agụ phẹ g'ẹphe nweru iya batanu bya
akpaahaa opfu ono ẹhu. Ọphu ọ mịduru amịmi.
20 Obenu ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a tụru l'ọkpobe alị
ono; noo ndu ọphu bụ ndu anụmajechaa ya; ẹphe ewota
iya ye l'ọkpoma phẹ; ẹphe eyee mebyi; ọphu eyee ụkporo
l'iri; ọphu eyee ụkporo ẹto; ọphu eyee ụkporo ise."

Orọku e yeru ọku kpuchia iphe
(Luk 8:16-18)

21 Jizọsu sụ phẹ: "?Aa-nwụjeru ọku ye l'orọku kpube iya
ite; ọzoo nwua ya lẹ mkpula iphe, aazẹ azẹe? ?Tọbudu
l'iphe, eedobeje orọku bẹ eedobeje iya?
22 Kẹle iphemiphe, e domiru edomi bẹ ee-mechaa mee g'a
hụma; tẹme iphemiphe, e meru lẹ mpya bẹ ee-mechaa mee
g'o fuhu.
23 Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya."
24 Ọ sụ phẹ: "Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anụ lẹ nchị. Ọ
kwa iphe, i gude tụru nụ nwibe ngu bẹ ee-gude tụkwarupho
nụ ngu; aa-gbẹnu nụ gụbedua ọphu ka shii.
25 L'onye nweru nụ bẹ aa-nụbakwaa ọphu ka shii. Onye
enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu natafụlenu nwọphu, o nweru."

Ẹtu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma

26 Ọ sụ phẹ: "Ẹka Chileke bụ eze dụkwa gẹ nwoke, gharu
mebyi iphe l'alị.
27 Nchi -jihu; nwoke ekuru mgbẹnya; nchi -bọhu l'ootehu;
mebyi iphe ono efushia vua; ọ tọo madụ g'o meru.
28 Alị efushije iphe l'onwiya. Oovujeru ụzo bya emee ẹswa
iya; l'ọ bya emee ịyanguyangu; tẹme l'ọogbe teke ono yee
mebyi.
29 Mebyi iphe ono -kaẹpho; nwoke ono abya egbuta iya;
opfu l'o rwuwaru teke eegbuje iya."

Ẹtu, e gude akpụru oshi
mọsutadu anmaa
(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

30 No iya ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ anyi a-sụ l'ẹka Chileke
bụ eze dụ g'ọ ya? ?Dẹnu ẹgube ẹtu, ee-gude kọo akọ g'ọ dụ?
31 Ọ dụ g'akpụru oshi mọsutadu, bụ iya kakọta
rwịirwiirwii lẹ mgboko l'iphe, bụkotakpoo iphemiphe,
eemebeje l'alị.
32 Ọle ọobujeru teke a byaru akụa ya l'alị; oofua
bya akakọta iphemiphe, aakụje akụku l'alị shii. Ọobya
ajakashịa ẹkali; k'ọphu ụnwu-ẹnu, ephe l'eli agbẹje akpa
iya ẹpfune.”
33 Ọ bụru ụdu ẹtu ono bẹ Jizọsu gude zia phẹ opfu Chileke
g'ọo-ka phẹ edo ẹnya.
34 Ọ -nmashịduru ẹtu bẹ ọ tọ dụdu iphe, oozije phẹ.
Teke yẹe ndu etsoje iya nụ nọepho nwẹkinyi phẹ; ọotuko
iphemiphe kọoru phẹ g'o doo phẹ ẹnya ree.

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tọbudu iya bụ; nchi jihuẹpho mbọku ono; ọ sụ ndu
etsoje iya nụ: “Unu g'anyi dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya
ọphuu.”
36 Ẹphe haa ikpoto ndu ono l'ẹka ono bahụ l'ụgbo ọphu
Jizọsu nọhawaa; kpọru iya jeshia. Ụnwu ụgbo ọzo nọdu
etso phẹ.
37 Oke phẹrephere zishiahaa ike; akpara-mini tụbaahaa
l'ime ụgbo. Ọ phọdu nwanshịi mẹ mini eji ụgbo.
38 Jizọsu nọduro l'ishi ụgbo ishi lanụ woru ishi tukobe lẹ
pyilo; ekurọ mgbẹnya. Ẹphe kutee ya sụ iya: “O-zì-iphe! ?
Tịi kpakpọdaro ishi? Ụgbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”
39 O tehu bya abaarụ phẹrephere ono mba bya asụ eze-
ẹnyimu ono g'o deru yẹkete. Phẹrephere ono zibuhu;
ẹkameka bụru nyọnyoronyo.
40 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnu g'o gude ndzụ nọdu agụ unu? ?Unu
te ekwetadụru lẹ Chileke a-dzọ unu?”
41 Ọnu kụgbabechaa phẹ akụgbabe. Ẹphe pfuaharu
nwibe phẹ sụ: “?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu bẹ nwoke ọwa-a
bụ? Onye ọphu phẹrephere yẹle eze-ẹnyimu emeje iphe, o
pfuru!”

5

Nwoke, ọbvu eme
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ bya ejerwua azụ eze-
ẹnyimu ono azụ iya ọphuu, bụ iya bụ l'alị kẹ ndu Gerasa.

2 Ọ fụtashiepho l'ụgbo; nwoke, ọbvu eme shi l'ẹka eelije
nemadzụ byapfutashia ya.
3 Ẹka ono bẹ nwoke ono bu ebubu. Ọbvu ọbu emeshi iya
ike; k'ọphu ọ tọ dụedu onye sụkwaduru iya eketsuta l'ẹgbu;
mbụ m'obeta ọ bụru mkpọro bẹ a tụru iya.
4 Tekenteke kpọo bẹ aatụjehawa iya mkpọro l'ọkpa;
tụa ya mkpọro l'ẹka; ọle ọobyaje aghakpọshia ẹka
aghakpọshi; mkpọro k'ẹka ono anyakashịhu. L'o woru
k'ọkpa chipyashia echipyashi. Ọphu ọ dụedu onye ike agọta
iya dụkwadu.
5 Eswe l'ẹnyashi bẹ ọonoduje l'echilabọ ẹka ono, eelije
nemadzụ ono yẹle echi ẹka úbvú nọgbaa echi mkpu;
oogude mkpuma ekwobashị onwiya ẹhu.
6 Ọ hụmaepho Jizọsu l'ẹka dụ ẹnya; ọ phọta ọso gbapfu
iya je adaa kpurumu l'iphu iya;
7 chia mkpu sụ: "Jizọsu; Nwa Chileke; mbụ Chileke ono,
bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu
jigba? Mu arwọkwa ngu arwọrwo; Chileke anụkwa iya-a;
ta anụshinu mu aphụ."
8 Kẹle Jizọsu sụhawaru iya: "Gụbe ọbvu; shi nwoke ono
l'ẹhu lụfuta!"
9 Jizọsu jịa ya: "?Bụ gụnu bẹ ịiza?"
Ọ sụ iya: "Ẹpha mu bụ 'Ụnubuku'; kẹle anyi dụ
igwerigwe."
10 Ọ rwọo Jizọsu rwọshia ya ike sụ iya g'ọ tọ sụshi phẹ
g'ẹphe lụfu l'alị ono.
11 Noo ya; ọ dụru ikpoto ezi, eeche echeche, dọru l'agụga
úbvú ono akpa nri.
12 Ọbvu ono tụko rwọahaa Jizọsu sụ iya g'ọ hanaa phẹ
g'ẹphe je awụba l'ime ẹhu ezi ono.
13 Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu nwoke
ono bya awụba l'ime ẹhu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru
l'ụnu ise ono tụkolepho shi l'agụga úbvú ono phọta ọso
gbaa kpurukpuru gbazeta je awụda l'ime eze-ẹnyimu ono;
mini rigbushia ya.
14 Ndu eche iya nụ gbakashịhu je epfukashia ya l'ime
mkpụkpu mẹ l'ọma obẹgu. Ọo ya bụ; ndu ono, e pfuru
iya ono wụru byatashia ahụma iphe, meru nụ.
15 Ẹphe bya ejepfu Jizọsu. Ẹphe hụma nwoke ono, ọbvu
shi eme ono; mbụ onye ono ụnubuku ọbvu shi buru l'ẹhu
ono g'ọ nọwanu anọo; yewanụ uwe l'ẹhu; wekọrohuwanu.
Ndzụ gụahaa phẹ.
16 Ndu ọphu hụmaru iphe, meru nwoke ono, ọbvu shi
eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi phọ; kọoru iya ndu
ono, byaru nụ ono.

17 Ẹphe rwọahaa Jizọsu g'ọ lụfuru phẹ l'alị.

18 Ọ bahụshiepho l'ụgbo; nwoke ono, ọbvu shi eme ono
bya bya arwọo ya gẹ yẹe ya swịru.

19 Jizọsu jịka bya asụ iya: “Laa unuphu; je epfukashịaru
ndu ndu-unu eze iphe, Nnajịuphu meru ngu; waa g'ọ phụ-
beru ngu obu-imemini.”

20 Ọ tụgbua je arakashịahaa eze iphe, Jizọsu meru iya
arakashị l'ọha Mkpụkpu-Iri. Iphe ono, Jizọsu meru ono
dudzuru onyemonye biribiri.

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Jizọsu phẹ gude ụgbo ono daghaẹkwapho mini ono
jeshia l'azụ iya ọphuu; ikpoto nemadzụ bya anọ-phee ya
mgburugburu. Ọ nọdu l'agụga mini.

22 Onye lanụ lẹ ndu-ishi ụlo-ndzukọ byapfuta iya. Ẹpha
iya bụ Jiayirọsu. Jiayirọsu hụmae ya phọ bya adaa
kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya;

23 rwọahaa ya eyeru iya ẹka l'alị sụ: “Nwatibe mu kẹ
nwanyị anwụhukwa anwụhu. Jiko byarọ ebyibe iya ẹka
g'o wekọrohu dzụru ndzụ.”

24 Jizọsu tsoru iya jeshia. A dụkpoo igwerigwe awụ etso
Jizọsu; k'ọphu a gbẹ akpa iya mkpa.

25 Ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, nọwaru nsọ-ụnwanyi
mkpụrumkpuru apha iri l'ẹbo.

26 O jewaru iphe-ẹhuka l'ẹka ikpoto ndu eme ọbvu.
Iphemiphe, o nweru bẹ ọ tụkowaru mephushichaa; ọphu
o wekọrohuduru; ọ gbẹ akajẹnu njọ.

27 Ọ nụmaepho iphe, Jizọsu emeje; o shia ya azụ pyobata
l'ime ìgwè ọha ono bya edenyi uwe Jizọsu ẹka.

28 Kẹle ọ sụkwanuru: “Mu -denyikpọwa iya ẹka l'uwe bẹ
mu e-wekọrohu-a.”

29 Edenyi, oodenyi ẹka l'uwe Jizọsu; mee ono buhu. O
rwua ya l'ẹhu lẹ Jizọsu mewaru iya o wekọrohu l'iphe, eme
iya nụ.

30 Jizọsu mawaru l'onwiya l'ọ dụru ike, shi iya l'ẹhu lụfu.
Ọ ghakọbe l'echi ikpoto ọha ono sụ: “?Bụ onye denyiru uwe
mu ẹka?”

31 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ị hụmachaaru g'igwe ọha-
a akpagbu ngu lẹ mkpa; ị gbẹ ajị: ‘?Bụ onye denyiru ngu
ẹka?’ ”

32 Ọ bya achịkaa ẹnya gẹ ya maru: ?ya a-hụma onye meru
iphe ono.

33 Ndzụ gụahaa nwanyị ono; kẹle ọ mawaru iphe, meru
l'ẹhu iya. O gude ẹhu-anmanma bya adaa kpurumu l'iphu
iya; bya epfukọtaru iya ọkpobe-opfu.
34 Jizọsu sụ iya: “Nwada; ekweta, i kwetarụ mewaru g'i
wekọrohu. Laa je eburu l'ẹhu-guu l'iphe, eme ngu nụ bẹ e
mewaru ngu i wekọrohuwaa.”
35 Jizọsu gudekwadụ-a opfu ono l'ẹka epfu; ndu shi
l'ibe Jiayirọsu bya bya asụ: “Jiayirọsu; nwa ngu nwanyị
nwụhuakwaru. ?Bụ gụnu bẹ iituchikwadu O-zì-iphe nchị?”
36 Ọphu Jizọsu angakpọdaru nchị l'iphe, ndu ono epfu.
Ọ sụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ono: “Ndzụ ba agụshi ngu. Ọo
'ẹpho g'i kweta.”
37 Ọphu ọ dụdu onye Jizọsu kwekwaduru g'ẹphe l'iya
swịru; gbahaa Pyịta mẹ Jiemusu mẹ Jiọnu, nwune Jiemusu.
38 Ẹphe jerwua ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ ono; ọ bya
akpovu ụzu, igwe ọha, nọ l'ẹka ono atụ; bya ahụma g'ẹphe
agụ aphụ bya egbu onwophẹ l'ẹkwa.
39 Jizọsu bya abahụ bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe,
unu atụ ụzu bya akwa ẹkwa? Nwata ono ta nwụhukwaru
anwụhu; ọ kwa mgbẹnya bẹ ooku.”
40 Ẹphe ze iya ọchi. O kweẹpho doo bya achịfuchaa phẹ
etezi g'ẹphe ha; bya eduta nna nwata ono yẹle ne iya; waa
ndu ọphu yẹe ya swị bya abahụ l'ẹka nwata ono zẹ.
41 Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya asụ iya: “Talita kumi,”
bụ iya bụ: “Nwamgbọko-nshịi; mu sụru g'i teta!”
42 Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgbọko ono nọwaru
apha iri l'ẹbo eshinu a nwụru iya. Ọ dụ phẹ biribiri kẹ
'ama g'eme iya.
43 Jizọsu karụ phẹ sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe l'e-me
g'ọ maru. Ọ sụ phẹ g'a nụ nwata ono nri g'o ria.

6

Aajịka Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua lashịa ndu phẹ; yẹle ndu
etsoje iya nụ swịru.
2 O be l'eswe-atụta-unme; ọ bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je
eziahaa iphe. Ọ dụ ikpoto ndu nụmaru iphe, oozi biribiri.
Ẹphe sụ: “?Bụ awe bẹ nwoke-a nwụtachaaru iphe ọwa? ?
Bụ onye ziru iya ẹgube mmamiphe ọwa? ?Dẹnu g'o meru
emeẹbe iphe-ọhumalenya ọwa-a, adụdu onye nụmajeru
ẹtu iya-a?
3 ?Tọ bụnu iya-a bụ nwoke kapyịnta-a; mbụ nwa Meri? ?
Tọ bụnu iya bụ nwune Jiemusu yẹle Jiosẹsu; waa Jiudasu;

mẹ Sayịmonu? ?Tọ bụnaa unwune iya kẹ nwanyị bẹ anyi
l'ẹphe bugbaa l'ẹka-a?” Iphe ono bụru ụpfu dụ phẹ l'ọkpa.
4 Jizọsu sụ phẹ: “Onye mpfuchiru Chileke bẹ aak-
wabẹjekwa ùbvù l'ẹkameka; a -gụfuekwapho lẹ mkpụkpu
iya yẹle ipfu iya; waa l'ibe iya.”
5 O mee ọphu ọ dụdu iphe, dụ biribiri, ha shii, Jizọsu meru
l'ẹka ono; a -gụfuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru
ẹka; ẹphe wekọrohu.
6 Ọ dụ iya biribiri l'ẹphe te ekwetaduru nkiya. Ọo ya bụ;
ọ tụgbua je etsoru mkpụkpu lẹ mkpụkpu ọzo ziahaa iphe.

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iya
iri l'ẹbo g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Ọ bya ekua ụmadzu iri l'ẹbo ono bya agbaa phẹ ẹbo ẹbo
bya ezia phẹ g'ẹphe gude ọkpehu chịshije ọbvu.
8 O pfua ya pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ: “G'ọ tọ
dụkwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpalẹka. Unu te
egudekwa nri; ọphu unu egudekwa ẹda; ẹbe unu eyekwa
okpoga l'ẹkpa uwe.
9 Unu yekwaa akpọkpa; ọl'oo g'unu te eyekwa uwe n-
yekwasẹ.
10 Unuphu, unu bahụkpowaru; a -nata unu; unu
nọduekwapho l'ẹka ono. Unu te ejekwa eburu l'ẹka ọzo
jasụ unu afụta lẹ mkpụkpu ono.
11 Ẹka unu jeru; ẹphe -jịka unu; jịka anụma opfu
Chileke, unu epfu; unu -tụgbujeepho l'ẹka ono; unu ajịshia
urwuku ọkpa unu; g'ọ bụru iphe, a-gba phẹ ekebe. Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sọdomu yẹle
ndu Gọmóra mma mbọku ikpe; eme lẹ mkpụkpu ono.”
12 Ọo ya bụ; ẹphe jeshia je araru iya ndiphe arara sụ phẹ
g'izimanụ iphe-ẹji, ẹphe emeje lwa phẹ azụ.
13 Ẹphe chịshia ọbvu, dụ igwerigwe, bugbaa nemadzụ
l'ẹhu; tẹme ẹphe nọdu eteje ndu iphe eme manụ; ẹphe
ewekọrohu.

Anwụhu Jiọnu
onye emeje baputizimu
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Eze, bụ Herọdu nụma iphe, Jizọsu eme; kẹle e
pfudzuwaru nkiya l'ẹkameka. Ọ dụru ndu asụje l'ọo Jiọnu
ọphu shi emeje baputizimu tetaru dzụru ndzụ ọzo; l'ọo iphe
ono meru iphe, ọoduje ike eme iphemiphe ono.
15 Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo Elayịjia.
Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo-bụkwaru onye mpfuchiru
Chileke, yeru onye lanụ lẹ ndu mpfuchiru ndiche.

16 Herọdu nụmae ya phọ ọ sụ: “Ọ kwa Jiọnu-a, mu ziru;
e je egbutaru mu ishi iya-a bẹ dzụwaa ndzụ ọzo.”
17 Iphe, meru nụ bụru lẹ Herọdu zijeru; e je egude
Jiọnu; kee ya ẹgbu; je atuchia l'ụlo mkpọro. Ọ bụru l'ẹka
Herọdiyasu bẹ o shi. Herọdiyasu ono bụ nyee Filipu. Filipu
bụkwanu nwune Herọdu. Herọdu gbẹshi je ahata nyee
nwune iya ono lụru.
18 Jiọnu shi anọduje epfuru Herọdu l'ọo iphe, adụdu
Chileke ree bẹ o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya lụru.
19 Ẹhu ghuahaa Herọdiyasu eghu. Ọ dụ iya gẹ a sụ lẹ ya
gburu Jiọnu; ọphu ọ makwanụ ụzo, oo-shi gbua ya;
20 kẹle Herọdu l'onwiya atsụ Jiọnu ebvu. Ọ maru l'ọ bụ
onye pfụberekoto; tẹme ọ bụru onye dụru Chileke nsọ.
Ọ bụru iphe ono meru iphe, Herọdu woru iya dobe g'ọ
tọ dụ iphe, e-me iya nụ. Herọdu bẹ opfu, Jiọnu anọduje
epfuru iya agbachịje ẹnya; l'ọowakwa iya phọ obu mini; l'o
gudeẹle-a ẹhu-ụtso ngabẹru iya nchị.
21 O rwua ujiku lanụ iphe kweru nwanyị ono; kẹle mbọku
ono bụ eswe, Herọdu emeje ẹswa anyata mbọku, a nwụru
iya. O kukọtachaa ndu-ishi alị ẹka ono; waa ndu-ishi ojọgu;
waa ndu bụgbaa ishi l'alị Gálili g'ẹphe byaru iya l'ọbo-iphe
ono.
22 Ndu ono byiẹrupho l'ẹka ono kpiririmu; nwa
Herọdiyasu kẹ nwanyị bya etee ebvu l'atatiphu phẹ. Ẹhu
tsọo Herọdu waa ẹbyaa ono, byaru iya nụ ono ụtso shii.
Eze, bụ Herọdu sụ nwamgbọko ono: “Pfua iphe, dụkpoe
ngu phọ ree gẹ mu nụ ngu; mu a-nụ ngu iya.”
23 O richaaru iya angụ sụ: “Iphe, ị sụkpoerupho gẹ mu nụ
ngu bẹ mu a-nụ ngu; obetaru ọ bụru alị-eze mu bẹ ị sụru
gẹ mu keha ẹbo; nụ ngu nanụ.”
24 Nwamgbọko ono gbafụ je ajịa ne iya sụ: “?Bụkpoo
gụnu bẹ mu a-sụ g'ọ nụ mu?”
Ne iya sụ iya: “Sụ iya g'ọ pẹe ngu ishi Jiọnu, onye emeje
baputizimu.”
25 Ọ gbaphu azụ bya ejepfu eze je asụ iya: “Gbuta ishi
Jiọnu, onye emeje baputizimu ye l'ochi pataru mu nta-a nta-
a.”
26 Ẹhu daẹpho eze ono dzụu; ẹka o rwuru iya l'obu shii.
Obenu l'eshinu o riwaru angụ l'iphu ndu ono, byaru iya
ẹbyaa ono bẹ ọ tọo gbanwehẹdu iphe, o pfuru.
27 O zịẹpho onye lanụ l'ime ndu ojọgu, eche iya nche teke
ono teke ono g'o je egbuta Jiọnu ishi wota bya. Nwoke ono
tụgbua je egbuta ishi Jiọnu l'ụlo mkpọro
28 ye l'ochi wotaru nwamgbọko ono. Nwata woru iya je
apẹe ne iya.

29 Ndu etsoje Jiọnu nụmae ya phọ; ẹphe bya apata ogwe
iya je elia.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo
l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiọn 6:1-14)

30 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi-ozi Jizọsu bya anọkobe bya
ejepfu Jizọsu je akọkotaru iya iphe, ẹphe mekọtaru; yẹle
iphe, ẹphe zikọtaru.
31 A dụ igwerigwe abya. Nemadzụ nọdu ejeẹpho nggede
eje; nggede alwa; k'ọphu ụzo adụduru Jizọsu yẹle ndu
etsoje iya nụ mbụkponu mẹ ria nri. Ọ sụ ndu etsoje iya nụ:
"Unu gbẹshi g'anyi je l'ẹka nemadzụ te ebudu ebubu g'anyi
je anọdu nwẹkinyi anyi g'unu kabẹ tụta unme nwanshịi."
32 Ẹphe kwe bahụ l'ụgbo tụgbua jeshia l'ẹka ẹphe a-nọdu
nwẹkaphe.
33 A dụ igwerigwe hụma phẹ teke ẹphe atụgbu bya
ahụbechaa phẹ ama. Ndu ono shikpọo lẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu gudegbaa ọkpa gbaru jeshia vuru phẹ ụzo jerwua
ẹka ono, ẹphe eje ono.
34 Jizọsu fụta l'ụgbo ono bya ahụma ikpoto nemadzụ, nọ
l'ẹka ono; imemini phẹ dụ iya shii; kẹle ẹphe dụ g'atụru,
enwedu onye-nche, l'agbaru phẹ mkpu. O ziahaa phẹ iphe,
dụ igwerigwe.
35 O bejeẹpho l'ụzenyashi; ndu etsoje iya nụ jepfu iya
je asụ iya: "?Ị maru l'ẹka-a bụ echiẹgu tẹme nchi nọdu
ejihuwaa?"
36 Sụdupho ndu-a g'ẹphe bahụ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu
mẹ l'unuphu l'unuphu ndu-a, nọ-pheru phẹ mgburugburu-a
je azụtaru onwophẹ nri.
37 Jizọsu sụ phẹ: "Unubẹdua l'onwunu nụnu phẹ nri
g'ẹphe ria." Ẹphe sụ iya: "?Ọ dụ ngu g'ọ bụ anyịbedua
a-zụta buredi, ụkporo pangu, aa-nụ phẹ g'ẹphe ria?"
38 Ọ sụ phẹ: "?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude? Unu je
amaru g'ọ ha." Ẹphe machaarụ g'ọ ha; ẹphe sụ l'ọ dụ ishi
buredi ise; wafụa ẹji-ẹma.
39 Noo ya bụ; ọ sụ phẹ g'ẹphe kekashịa igwe ọha ono
ekekashị g'ẹphe nọduchaa anọo l'ẹka ono, nwẹswa dụ
kirikiri ono.
40 Ẹphe nọdu anọo keshia onwophẹ l'ophere l'ophere; ọ
dụru ndu dụ ụkporo ise ise; ọ dụru ndu ọphu dụ ụkporo
labọ l'iri iri.
41 O wota ishi buredi ise ono; waa ẹji-ẹma phọ bya apalia
ẹnya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya
nyawashia bya anụ ndu etsoje iya nụ sụ g'ẹphe keeru iya
ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ẹphe hakọta ẹji-ẹma ono.

42 Ẹphe tụko ria ya; rijichaa ẹpho.
43 Ibiribe ibiribe buredi yẹle ẹma, phọduru nụ, ẹphe
tụtukoberu bẹ jiru nkata iri l'ẹbo.
44 Unwoke, yị lẹ ndu ono, riru nri ono dụ ụnu unwoke iri
l'ẹbo lẹ unwoke ụkporo iri.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mat 14:22-33; Jiọn 6:16-21)

45 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ ono g'ẹphe bahụ l'ụgbo; vuru
iya ụzo; dafụ azụ iya ọphuu; jeshia mkpụkpu Bẹtusayida
gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe la unuphu.
46 O mechaẹ phẹ phọ ẹphe lashịa; o jeshia l'úbvú je epfuru
nụ Chileke.
47 Ụgbo ono nọdu l'echi eze-ẹnyimu nchi jihu; yẹbedua
nwẹkinyiya nọdu l'eli-mgboko l'agụga mini ono.
48 Ọ gbẹ l'ẹka ọ nọ hụma l'akpọ ụgbo ono l'angakpọo phẹ
ẹhu shii; kẹle phẹrephere ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini
jepfushia phẹ. Teke ono bụwaru l'iphe-ọduu aha ẹnu. O
meahaa g'ọo ghata phẹ aghata lẹ mini ono.
49 Ẹphe hụmae ya phọ ẹka ooje ije l'eli mini; ẹphe dobesụ
l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu.
50 Noo kẹle ẹphe tụkoru g'ẹphe ha hụmakota iya; ẹhu
nmalahaa phẹ kpeekpeekpee.
Teke ono kwaphọ Jizọsu sụ phẹ: "G'ọkpoma shihu unu
ike; ọ bụ-a mbẹdua. Ndzụ ba agụshi unu."
51 O nyipfu phẹ l'ime ụgbo ono; phẹrephere ono zibuhu.
Ẹphe sachaa ọnu saa nchị;
52 kẹle iphe, Jizọsu meru teke ọ washịru buredi ono te
edoduru phẹ ẹnya; opfu l'a kpọ-chiru phẹ ọkpoma.

Jizọsu eme gẹ ndu iphe eme
wekọrohu lẹ Gẹnesaretu
(Mat 14:34-36)

53 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ daghaẹpho mini ono; fụta lẹ
Gẹnesaretu; bya eworu ụgbo phẹ lia l'ẹka ono.
54 Afụta, ẹphe afụta l'ụgbo ono; ndu ẹka ono
hụbechawaa Jizọsu ama.
55 Ẹphe gbachaarụ je l'unuphu l'unuphu je apata ndu
iphe emegbaa l'iphe, ẹphe azẹje azẹe parụ byapfuta iya
l'ẹkameka, ẹphe nụmakpooru l'ọ nọ.
56 Ẹkameka, o shiru l'ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹ
l'eze mkpụkpu; mẹ l'ọma ẹgu; ndiphe eworu ndibe phẹ,
iphe eme dobegbaa l'ọma aswa rwọo ya g'o kwe g'ẹphe
denyi iya ẹka; obetaru ọ bụru l'ọnu uwe iya. Iphe, bụkpoo
ndu denyiru iya ẹka wekọrohukota l'iphe, eme phẹ nụ.

7

Nsọ alị ndiche ndu Jiu
(Mat 15:1-9)

1 Ọo ya bụ; ọ dụru ndu Fárisii; wakwaphọ ndu ezije ekemu, dọru l'ẹka ono. Ẹphe tụko shi Jierúsalẹmu bya adọkobe l'ẹka ono dọ-phee Jizọsu mgburugburu.
2 Ẹphe hụma l'ọ dụru ndu emebyi nsọ alị l'ime ndu etsoje Jizọsu. Ọ bụru l'ẹphe gude ẹka, e merwushiru emerwụshi eri nri; opfu l'ẹphe ta akwọduru ẹka gẹ nsọ alị ndu Jiu sụru g'a kwọje iya.
3 Kẹle ndu Fárisii; mẹkpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ẹphe -akwọduru ẹka gẹ nsọ alị phẹ sụru g'a kwọje iya, bụ iya bụ nsọ, shi phẹ lẹ nna phẹ oche.
4 Tẹme ẹphe -lwa aswa; ẹphe tee ridu nri; gbahaa l'ẹphe gudeadaa mini mefu nsọ. Nokwaphọ g'ẹphe emejegbaa ụnwu nsọ ọzo, shi lẹ nna phẹ oche, dụ gẹ nsọ asa okoro mẹ k'ite mẹ k'ochi, e gude ope wụa; mẹ k'oshi-anọo.
5 Ndu Fárisii ono mẹ ndu ezije ekemu jịa Jizọsu sụ iya: "? Bụ gụnu meru iphe, ndu etsoje ngu nụ te emejedu nsọ, shi lẹ nna anyi oche phẹ; ẹphe gbẹ egudeje ẹka, e merwushiru emerwụshi eri nri?"
6 Ọ bya asụ phẹ: "Azáya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a sụ:
"Ndu-a bụ eli ọnu bẹ ẹphe
gude akwabẹ mu ùbvù.
Obenu l'obu phẹ nọgbaa
mu ụzenya.
7 Ẹphe abarụ mu ẹja mkpẹ.
Ẹphe ezi ekemu,
nemadzụ tụru;
ọ dụ g'ekemu Chileke*.
8 "Kẹle unu ahajẹ ekemu Chileke; gbẹ eme nsọ alị, nemadzụ doberu; eme k'asa ite; mẹ okoro; mẹ iphemiphe ọzo, unu emegbabẹ."
9 Ọ sụ phẹ: "Ọ nụpho l'unu manụkaru iphe meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sụru g'e meje je emeahaa nsọ alị, nemadzụ doberu.
10 Lẹ Mósisu sụkwaru: 'Yejeru nna ngu yẹle ne ngu ùbvù'; bya asụkwapho: 'Onye epfujeru nna iya; ọzoo ne iya njọ opfu g'e gbua onye ọbu egbugbu.'
11 Unubẹdua byakwanụ epfu bya asụ: Ọ -bụru lẹ nemadzụ sụru nna iya; ọzoo ne iya l'iphe, ya gege egude kwọo phẹ bụakwa 'kọbanu', bụ iya bụ 'iphe, a nụru Chileke.'

---

* **7:7 7:7** Gụnaa Azá 29:13.

12 Unu gụfu onye ono g'o to yeheru ne iya ọzoo nna iya ẹka.
13 Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme nsọ alị, unu ezi;
mee ọphu opfu Chileke adụedu iphe, ọ bụ; tẹme unu nọdu
emegbakwaphọ iphe ọzo, dụgbaa ẹgube ono."

Iphe, aasọ nsọ; mẹ iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mat 15:10-20)

14 Jizọsu bya ekua igwe ọha ono ọzo bya asụ phẹ: "Unu
gebekpọdapho gẹ mu karụ unu g'o doo unu ẹnya.
15 Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzụ eri l'ọnu atụrwu iya; ọ kwa
iphe, shi nemadzụ l'ime obu bụ iphe, atụrwuje iya nụ.
16 G'onye nweru ẹnu nchị; nụmakwa iya!"
17 Ọ haẹpho ndu ono bya abahụ l'ụlo; ndu etsoje iya nụ
jịahaa ya iphe, ẹtu ono bụ.
18 Ọ sụ phẹ: "?Unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ ẹnya? ?
Unu ta amakwaphọ l'iphe, eeri l'ọnu ta atụrwudu nemadzụ?
19 Kẹle ọ tọo bahụdu iya l'obu; ọo l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'e
shi l'ẹka ono nyịfu iya lẹ nshị." Ọo ya bụ l'iphemiphe, eeri
l'ọnu bẹ Jizọsu sụru l'ọ tọ dụdu ọphu atụrwuje nemadzụ
l'iphu Chileke.
20 Ọ sụ phẹ: "Ọo iphe, shi nemadzụ l'obu bụ iphe,
atụrwuje iya nụ.
21 Kẹle ọo l'ime obu nemadzụ bẹ ẹjo egomunggo shi; waa
eri ogori; mẹ apharwụshi onwonye; mẹ egbu ọchi;
22 mẹ ezi iphuru; mẹ ẹnya-pfụrupfuru; waa eme ẹjo
umere; mẹ aghọ ụgho; mẹ ụrwuali; mẹ iji-ẹnya; waa
epfurwushi nemadzụ; mẹ eku-onwonye; yẹle eme eswe.
23 Iphe, bụkpoo iphe ono g'ọ ha shichaa nemadzụ l'obu; ọ
bụru iya bụ iphe, atụrwuje nemadzụ."

Ekweta nwanyị, abụdu onye Jiu
(Mat 15:21-28)

24 Jizọsu gbẹshi l'ẹka ono bya ejeshia alị, nọ-pheru Taya
yẹle Sidọnu mgburugburu. O rwua ẹka ono bya abahụ
l'unuphu lanụ je anọdu. Ọ dụ iya g'a sụ l'ọ tọ dụdu onye
maru nụ; obenu l'o to domikọtaduru onwiya edomi.
25 Noo ya; nwanyị, ọbvu eme nwatibe iya kẹ nwanyị
nụma kẹ Jizọsu bya atụgbuekwapho je adaa kpurumu lẹ
mgboru ọkpa iya.
26 Nwanyị ono bụ onye Gurisu; ọle a nwụru iya l'alị ono,
bụ iya bụ Fonishiya, nọ lẹ Sayira. Ọ bya arwọahaa Jizọsu
g'ọ chịfu ọbvu ono, bu nwatibe iya l'ẹhu ono.

27 Jizọsu sụ iya: “Gebe g'a nụadaa ụnwegirima nri tẹmanu; kẹle ọ tọ dụdu ree g'e woru nri ụnwegirima nụ ụnwu nkụta.”
28 Nwanyị ono sụ iya: “Mu maru-a Nnajịuphu; obenu l'ụnwu nkụta atụtujekwa-a nwonu, dashịhuru l'ẹka ụnwegirima eri nri.”
29 Jizọsu sụ iya: “Eshinu i pfuru ẹgube ono; lashịa l'ọbvu ono hawaru nwa ngu ono!”
30 Ọ larwushia; Ọbvu-a hawaa nwata-a. Ọ zẹwaa azẹe kẹ nwakụpya l'iphe, aazẹ azẹe.

Jizọsu emeta onye ada nkụchi

31 Jizọsu bya alụfuta l'ọhamoha, bugbaa lẹ Taya yẹle Sayịdonu jeshia l'eze-ẹnyimu Gálili; bya erwua ọha Mkpụkpu-Iri.
32 Ẹphe dutaru iya onye ada nkụchi; tẹme ọphu oopfu-jedu opfu ree. Ẹphe rwọahaa Jizọsu g'o byibe iya ẹka.
33 Jizọsu shi l'ẹka ono, igwe ọha ono nọ ono; dufu iya iche bya eye iya mkpụshi ẹka lẹ nchị labọ bya emeta ọnu-mini mee ya l'ire
34 bya apalia ẹnya l'eli bya atsụa ude sụ iya: “Ẹfata” bụ iya bụ: “kosahụ!”
35 Ime nchị iya ẹphenebo kosahụchaa; ire iya bya agbụtoshihu; ọ wata epfu opfu ree.
36 Jizọsu pfushia ya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iya; obenu l'ọobujeru teke o pfuru nno; ẹphe agbẹ ka iya nụ arakashị.
37 Ọ kwatakpọro tụfu phẹ ẹhu shii; ẹphe sụ: “Ha-o! ?Ọ kwa l'ị hụmaru g'oomekọtaje iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkụchi nụmaje iphe lẹ nchị; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuahaa opfu.”

8

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri nri
(Mat 15:32-39)

1 E rwua ujiku lanụ, ikpoto nemadzụ dzukọbekwaru ọzo; ọphu ọ dụhedu nri, ẹphe gude k'eriri. Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ:
2 “Imemini ikpoto ndu-a dụkwa mu g'onye l'ẹphe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu ọ bụdu l'ọ dụkwaduru nri, ẹphe gude, ẹphe e-ri.
3 Mu -sụkwanu g'ẹphe swịru ẹgu lashịa; mba atụshi phẹ l'ụzo; kẹle ọ dụru ndu ọphu shi ẹka dụ ẹnya.”
4 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “?Bụ awe bẹ aa-hụmakwanu nri l'echiẹgu-a, a-sụru phẹ eriri?”

5 Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude?” Ẹphe sụ
iya l'ọo ishi buredi ẹsaa.
6 Ọo ya bụ; ọ sụ g'ikpoto ndu ono nọdukota anọo l'alị l'ẹka
ono. Ọ bya achịta ishi buredi ẹsaa ono bya ekele Chileke
ekele. Ọ bya awashịa ya bya achịe ndu etsoje iya nụ g'ẹphe
keeru phẹ. Ndu etsoje iya nụ bya ekeeru phẹ iya.
7 Ọ dụkwarupho ụnwu-ẹma, ẹphe gude. Ọ bya bya
ekelekwaphọ Chileke k'ẹma ono bya eworu iya nụ ndu
etsoje iya nụ bya asụ g'ẹphe kekwaaru iya phọ ndu ono.
8 Ndu ono ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nụ bya
atụtua iphiriba iphiriba iya ọphu ghuduru nụ; o ji nkata-
eevu-iphe ẹsaa.
9 Ndu riru nri ono e-bekwa l'ụnu nemadzụ mgbo iri.
Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe lashịa; ẹphe lashịa.
10 Yẹle ndu etsoje iya nụ bahụ l'ụgbo jeshia ọha ndu
Dalumanuta.

Iphe-ọhumalenya,
meru l'ẹhu Jiona
(Mat 16:1-4)

11 Ndu Fárisii byapfuta Jizọsu; ẹphe l'iya tụahaa ẹgo.
Ẹphe sụ iya g'o meeru phẹ iphe-ọhumalenya, e-goshi l'ọo
Chileke ziru iya g'ọ bya eviya. Ọ bụru ọkpa opfu bẹ ẹphe
tọgboru iya ẹgube ono; g'ẹphe gude nmata iya.
12 Ọ bya atsua oke ude l'ime obu bya asụ phẹ: “?
Bụkpoo gụnu meru iphe, o gude ọgbo nta-a bụerupho iphe-
ọhumalenya bẹ ẹphe achọje? Gẹ mu gbukwaru iya unu
tororo; ọ tọ dụkwa iphe-ọhumalenya ono, a byaru emeru
phẹ.”
13 Jizọsu phẹ haa phẹ l'ẹka ono bya abahụ l'ụgbo kpọru
jeshia azụ iya ọphuu.

Ụta, Jizọsu ata ndu etsoje iya nụ
(Mat 16:5-12)

14 Noo ya; ndu etsoje iya nụ zọhaa egude buredi. Ọ
bụerupho ishi buredi lanụ bẹ ẹphe gude nọdu l'ụgbo ono.
15 Jizọsu nmaaru phẹ ọkwa sụ: “Unu kwabẹkwa ẹnya!
Unu kwabẹkwaru iphe-eko-buredi kẹ ndu Fárisii mẹ kẹ
Herọdu ẹnya; a -nọnyaa o mebyia unu.”
16 Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “Ọ kwa buredi ono, anyi
egudedu ono.”
17 Jizọsu maru iphe, ẹphe epfu bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ
o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko
dokwaphọ unu ẹnya? ?Ọ kwa l'egomunggo teke agbarwudu
unu l'iphe, ọ bụ; mbụ k'iphe, ekoje-buredi ono? ?Ọ nwụru
ịnwu-agha bẹ unu kpọ-chiru ọkpoma akpọ-chi?

18 Ọ kwa l'unu nweru ẹnya; ?Unu ta aphụdu iya ụzo? Nchị
bẹ unu furu; ?Unu ta anụdu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu
anyatajẹkpoo?
19 Teke mu gude ishi buredi ise keeru ụnu nemadzụ iri
l'ẹbo l'ụkporo ụmadzu iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu
tụtu-jiru iphiriba iya, phọduru nụ?" Ẹphe sụ iya l'ọo iri
l'ẹbo.
20 "Ọ dụ ree; teke mu gude buredi ẹsaa keeru ụnu
nemadzụ iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tụtu-jiru
l'iphiriba iya, phọduru nụ?" Ẹphe sụ iya l'ọo ẹsaa.
21 Ọ sụ phẹ: "?Toko dokwaphọ unu ẹnya nta?"

Jizọsu eme g'onye
atsụ ishi hụma ụzo

22 Ẹphe bya abata lẹ Bẹtusayida. E dutaru Jizọsu onye
atsụ ishi. Ẹphe rwọahaa ya g'o byia ya ẹka.
23 Ọ bya egude onye atsụ ishi ono ẹka dufuta iya lẹ
mkpụkpu ono; bya eworu ọnu-mini vụa ya l'ẹnya tsụu; bya
ebyia ya ẹka bya asụ iya: "?Ọ dụru iphe, ị hụmaru?"
24 Onye ono, atsụ ishi ono palia ẹnya bya asụ: "Ee; mu
hụmaru-a nemadzụ; ọle ẹphe dụgbaa tsuyọo tsuyọo g'oshi
ejegbaa ije."
25 Jizọsu byakwa bya ebyia ya ẹka l'ẹnya ọzo. Ẹnya
sahụ nwoke ono; ọ phụahaa ụzo; hụmaahaa iphemiphe
rengurengu.
26 Jizọsu bya asụ iya g'ọ lashịa; sụkwa iya phọ:
"B'abahụkpokwanu lẹ Bẹtusayida; ọphu ọ dụkwa onye ii-
pfuru iya."

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 "Jizọsu waa ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia mkpụkpu,
nọgbaa lẹ Sizariya Filipayi. O rwua l'ụzo; ọ jịahaa phẹ sụ:
?Bụkpoo onye bẹ aasụjekpoo lẹ mu bụ?"
28 Ẹphe sụ iya: "Ọ dụru ndu sụru l'ị bụ Jiọnu onye shi
emeje baputizimu; ndu asụ l'ị bụ Elayịjia; tẹme ọ dụru ndu
sụru l'ị bụ onye lanụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke."
29 Jizọsu sụ phẹ: "Unubẹdua; ?unu sụkwanuru lẹ mu bụ
onye?"
Pyịta sụ iya: "Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu."
30 O pfuaru phẹ iya pfushia ya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa
onye ọzo, ẹphe e-pfuru kẹ nkiya.

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Noo ya; Jizọsu bebe pfuaru ndu etsoje iya nụ iphe,
swiru iya nụ sụ phẹ: “Abụbu-Ndiphe jefụtajekwa iphe-
ẹhuka, dụ igwerigwe. Ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke
Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jịkakwa iya woru iya ye
ndiphe l'ẹka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'ọ nọo abalị
ẹto l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.”
32 Iphe ono bẹ o pfuru phẹ kasaa phẹ iya nchị. Pyịta bya
ekuchi iya sụ iya: “Tụswekwa! Te epfukwa ẹgube ono.”
33 Jizọsu bya aghaa ẹnya bya elee ndu etsoje iya nụ
bya agbochia Pyịta ọnu sụ iya: “Gbẹshi mu l'iphu gụbe
Obutuswe ono! Kẹle iphe, ịiri ta abụdu iphe, Chileke arị.
Ọriri ngu bụ ọriri nemadzụ.”
34 Jizọsu bya ekukọta ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya
nụ bya asụ phẹ: “Onye ọ dụ g'o tsoru mu g'onye ono mịa
onwiya ẹnya; vuta oswebe ọnwu nkiya bya etsoru mu;
35 kẹle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ
iya etupha. Onye gudekwanụ opfu ẹhu mu yẹle k'ozi-ọma
Chileke tuphaa ndzụ iya l'a-dzọ onwiya ndzụ.
36 ? Bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mẹ o -
nwekọtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakwanaa
ndzụ iya?
37 Ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ egude agbata ndzụ iya mẹ
o -tuphahụwaa.
38 Kẹle onye iphere mu dụ; iphere ezi ozi-ọma mu dụ iya;
l'ọgbo ọwa, l'eri ogori eme iphe-ẹji-a; bẹ iphere onye ono a-
dụkwapho Abụbu-Ndiphe mẹ ọ -byatashịepho ekpe ndiphe
ikpe. Ọ -nọdu abya l'ọ dụ ùbvù l'ẹnya; egbu nwịinwii gẹ Nna
iya egbu; teke ono, yẹle ụnwu-ojozi-imigwe, dụ nsọ a-swịru
abya ono.”

9

1 Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụru
ndu harụ pfụru l'ẹka-a, ata yịdu nwụhu; gbahaa l'ẹphe
hụmaadaru gẹ Chileke gude ike egoshi l'ọo ya bụ eze.”

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 A nọepho abalị ishii; Jizọsu duta Pyịta yẹle Jiemusu waa
Jiọnu duru phẹ je enyikota úbvú, ha l'eli; je anọdu nwẹkinyi
phẹ. A nọnyaa; Chileke gbanwee ụgbugba iya l'atatiphu
phẹ.
3 Uwe iya chaahaa kẹ phuuphuu g'eberugo; k'ọphu ọ
dụkpodaa onye asa uwe lẹ mgboko-a, l'asa iya ẹgube ono.
4 Noo ya; Elayịjia yẹle Mósisu chaa l'iphu phẹ abọ ụja
eyeru Jizọsu.

5 Pyịta pfubulihu sụ Jizọsu: “Nnajịuphu; ọ dụkwa ree
g'anyi nọ l'ẹka-a; g'anyi tụa mkpu ẹto: nanụ nkengu; nanụ
kẹ Mósisu; nanụ kẹ Elayịjia.”
6 Iphe, o gude pfua iphe ono bụ l'ọ tọ makpọdaa iphe,
oopfu; ẹka ndzụ agụkpoo phẹ shingushingu ẹphe n'ẹto.
7 Urwukpu bya bya asọ-kputa ẹka ono; olu-opfu shi
l'urwukpu ono sụ: “Onye ọwa-a bụ Nwa mu nwoke. Mu
yeru iya obu. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!”
8 Teke ono kwaphọ; ẹphe chịkaa ẹnya chịkaa ẹnya; ọphu
ọ dụedu onye ẹphe hụmaru l'ẹka ono; gbahaẹpho Jizọsu
nwẹkiya.
9 Ẹphe nyizetashịa l'úbvú ono; Jizọsu pfushiaru phẹ iya
ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe
hụmaru gbiriri jasụ teke yẹbe Abụbu-Ndiphe e-shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ.
10 Iphe ono, o pfuru ono dụe phẹ phọ l'ọkpoma; ẹphe
nọdu ajịgbaa nwibe phẹ iphe, bụ eshi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ.
11 Ẹphe jịa ya sụ: “?Bụ gụnu meru iphe ndu ezije ekemu
sụru lẹ Elayịjia e-vuadaru ụzo bya?”
12 Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa eviya lẹ Elayịjia l'e-vukpọadaru ụzo
bya g'o dozia iphemiphe ree. Ọle ?bụ gụnu meru iphe, e
dekwaruphọ l'opfu Chileke sụ lẹ Abụbu-Ndiphe e-je iphe-
ẹhuka, dụ igwerigwe; tẹme l'e mekwaa ya phọ g'ọ tọ dụdu
iphe, ọ bụ?
13 Gẹ mu karụ unu: Elayịjia byahaakwaru; ẹphe mewaa
ya umerekete; mbụ meẹ ya phọ g'iphe, e dehawaru l'ẹkwo-
opfu Chileke pfuru.”

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Ẹphe byapfutaẹpho ndu etsoje iya nụ ndu ọphuu; ẹphe
hụma ikpoto ndu nọ-pheru phẹ mgburugburu. Ẹphe lẹ ndu
ezije ekemu nọdu atụ ẹgo.
15 Ahụma, igwe ọha ono ahụma Jizọsu; akpabiri iya gude
phẹ. Igwe ọha ono wupfu iya je ekele iya ekele.
16 Ọ jịa phẹ sụ: “?Bụ gụnu bẹ unu l'ẹphe atụ?”
17 Onye lanụ l'ime ikpoto ndu ono sụ iya: “O-zì-iphe; mu
dutaru ngu nwa mu nwoke; kẹle ọbvu, guderu iya nụ meru
iya ọphu o pfujedu opfu.
18 Ẹka ọ byaru iya l'ọ pata iya tụa l'alị; ụphu atsụshi iya
l'ọnu; ọota ikireze; ọ nọduepho kẹ kwereji. Mu sụ ndu
etsoje ngu nụ g'ẹphe chịfu iya ọbvu ono l'ẹhu; ọphu ẹphe
adụdu ike.”

19 Ọ sụ phẹ: “Ha-oo! Unubẹ ọgbo ọwa-a, adụdu iphe,
unu ekwetajẹ-a. ?Bụ teke ole bẹ mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu
a-takpọoru unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata
ọbu!”
20 Ẹphe bya edujeru iya nwata ono.
“Ọbvu ono hụmaepho Jizọsu bya atụa nwata ono l'alị
woru iya gbachịa. O wepheahaa ewephe; ụphù nọdu
atsụshi iya l'ọnu.
21 Jizọsu jịa nna iya: ?Bụ teke ole bẹ iphe ọbu shi iya?”
Ọ sụ iya: “O shikwa iya teke ọ bụ nwata.”
22 “Ọobujekwaru ọ -nọnyaa; l'ọ harụ tụru iya chie l'ọku;
mẹkpoo lẹ mini g'eeshi g'o gbua ya. Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe,
ịi-dụ ike mee; phụnaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi
mkpu!”
23 Jizọsu sụ iya: “?Ị sụru l'ọo iphe, mu a-dụ ike mee? Ọ tọ
dụkwa iphe, akpọ onye kweru kẹ Chileke ẹka ememe.”
24 Nna nwata ono chishia mkpu gude ẹnya-mini sụ: “Mu
kwewaru; jiko yenụru mu ẹka gẹ mu kabaa ekweshi ike!”
25 Jizọsu hụmaepho g'ikpoto nemadzụ awụ abya l'ẹka
ono; ọ baarụ ọbvu ono mba sụ iya: “Gụbe ọbvu ọphu ada
nkụchi; ọphu iipfudu opfu; mu sụru g'ị fụta l'ime nwata
ono. Ta abahụbaekwa iya l'ẹhu ọzobaa.”
26 Ọbvu ono chia mkpu bya alọta nwata ono tụa l'alị;
gbachia ya; tẹme ọ lụfu iya l'ẹhu. Nwata ono dabyiẹrupho
g'odzu. A tụko sụ l'ọ nwụhuwaru.
27 Jizọsu bya egude ẹka selita iya eli; ọ gbalihu.
28 Jizọsu bahụepho l'ụlo; ndu etsoje iya nụ jịa ya lẹ mpya
sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, anyi adụdu ike chịfu ọbvu ono?”
29 Ọ sụ phẹ: “Ẹgube ọbvu ono taa fụtakwa; gbahaa l'ọo
onye aswịje ẹgu epfu anụ Chileke chịru iya.”

Epfu k'ugbo ẹbo k'anwụhu Jizọsu
(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Ẹphe tụgbua l'ẹka ono je aghabua Gálili; ọphu Jizọsu
emeduru g'ọ dụru onye a-maru nụ;
31 kẹle ndu ono, etsoje iya nụ ono bẹ oozi iphe. Ọ sụ phẹ-
a: “Abụbu-Ndiphe bẹ aa-kpụkwaru ye ndiphe l'ẹka; ẹphe
eworu iya megbua. L'ọ nọo abalị ẹto l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ.”
32 Ọphu ẹphe amadụ iphe, oopfu; ndzụ nọdu agụ phẹ
g'ẹphe e-me jịa ya.

Onye kachakpọo shii
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ẹphe bya abata lẹ Kapaniyọmu. Ẹphe bahụepho l'ụlo;
Jizọsu jịa ndu etsoje iya nụ sụ: “?Bụ gụnu bẹ unu shi atụ
l'etsuzọ?”
34 Ọphu ẹphe epfuduru opfu; kẹle teke ẹphe nọ l'ụzo bẹ
ẹphe shi atụ ẹgo onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha.
35 Ọ bya anọdu anọo bya ekua ẹphe n'iri l'ẹbo bya asụ
phẹ: “Onye ọ dụ g'ọ bụru onye ivuzọ g'onye ono bụru onye
ikpazụ waa onye a-nọdu ejeru onyemonye ozi.”
36 O duta nwata nshịi bya edobe l'echilabọ phẹ. Ọ bya
eheta nwata ono eheta sụ phẹ:
37 “Onye gude ẹpha mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a
bẹ bụakwaa mbẹdua bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanụru
mbẹdua ta abụkwa mbẹdua bẹ ọ nabataru kpụ; onye ono
nabataakwarụpho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.”

Onye ata akpọshidu iphe,
anyi eme
(Luk 9:49-50)

38 Jiọnu sụ Jizọsu: “O-zì-iphe; anyi hụmakwaru nwoke,
gude ẹpha ngu achịshi ọbvu; anyi sụ iya g'o to meshi; kẹle
o too tsojedu anyi.”
39 Jizọsu sụ phẹ: “Unu ta asụshi g'o to meshi; kẹle onye
gude ẹpha mu eme iphe-ọhumalenya te epfubyidu nkemu
ẹgwegwa ẹgube ono.
40 Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme akpọshi bẹ bụ anyi.
41 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l'unu
bụ ndu kẹ Kéreshi kee unu mini g'unu ngụa bẹ Chileke
bufutajẹkwa obunggo iya.”

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 “Sụ-a; onye mekwanụru onye lanụ l'ụnwegirima-a,
wowaru onwophẹ ye mu l'ẹka-a g'o shiswee ụzo ono bẹ o
gogo kakwaru ree ọme a pataru mkpuma-uswe; lipyabẹ iya
l'olu; parụ chie l'eze-ẹnyimu.
43 Ọzo bụ; teke ẹka ngu akpataru ngu eme iphe-ẹji; gbufu
iya. Ọo-karụ ngu ree l'i gude ẹka lanụ bahụ l'ẹka ọkpobe
ndzụ nọ; eme l'i nweru ẹka labọ; e nwuba ngu l'ọku-alị-
maa.
44 Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwụhujedu anwụhu;
ọphu ọku enwu iya nụ anyịhujedu anyịhu.
45 Teke ọ bụ ọkpa ngu a-lọru ngu ye l'eme iphe-ẹji; gbufu
iya. Kẹle ọ karụ ngu ree g'ị bụru ẹniyeni bahụ l'ẹka ọkpobe
ndzụ nọ; eme l'ọkpa dzuru ngu oke; e chie ngu l'ọku-alị-
maa.
46 Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwụhujedu anwụhu.
Ọphu ọku, enwu iya nụ anyịhujedu anyịhu.

47 Teke ọ bụ l'ọo ẹnya ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swọfu
iya tuphaa; kẹle ọo-karụ ngu ree l'i gude ẹnya lanụ bahụ
l'ẹka Chileke bụ eze; eme l'ẹnya dzuru ngu oke; e chie ngu
l'ọku-alị-maa.
48 Ọku-alị-maa ono bẹ ẹ̀kà, nọ iya nụ ta anwụhujedu
anwụhu; ọphu ọku, enwu iya nụ anyịhujedu anyịhu.
49 "Ọku, ee-gude dàà onyemonye l'a-dụ g'ọ bụ únú bẹ e
gude kwakọbe iya.
50 Únú bụ iphe, dụ ree; ọle teke ọ tsọ-buhuru únú-únú; ?
dẹnu g'ii-shi mebakwadaa ya g'ọ bụru únú ọzo. Unu mee
ndzụ unu g'ọ tsọ únú únú; k'ọphu unu lẹ nwibe unu eburu
l'ẹhu-guu."

10

Ogori mẹ achịfu nwanyị
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Jizọsu fụta l'ẹka ono bya ejeshia l'alị Jiudiya; waa
mkpụkpu ndu azụ ẹnyimu Jiọ́danu. A dụkwa igwerigwe
wụ-pfuta iya ọzo. Ọ watakwa phẹ ezi iphe, bụ iphe, bụ g'o
zijehawaa.
2 Ndu Fárisii bya eworu ọkpa opfu tọgboru iya g'ẹphe
gude nmata iya bya ajịahaa ya sụ: "?Ọ dụ ree gẹ nwoke
chịfuje nyee ya tọ?"
3 Ọ sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ Mósisu sụru unu g'unu meje?"
4 Ẹphe sụ iya: "Mósisu sụru g'onye byajẹru achịfu nyee
ya vujeadaru ụzo dee ẹkwo-achịfu-nwanyị nụ nyee ya ọbu
lẹ ya ta alụhedu tẹme onye ono achịfuwa iya rọ."
5 Jizọsu sụ phẹ: "Iphe, Mósisu gude tụaru unu ẹgube
ekemu ono bụ kẹle unu bụ ndu ẹjo ọkpoma.
6 Obenu lẹ mbụlembu teke Chileke meru mgboko bẹ o
meru nwoke bya emee nwanyị.
7 Noo g'o gude: nwoke je l'ahajẹ nna iya; haa ne iya gẹ
yẹle nyee ya tụgba.
8 Ẹphenebo atụko bụru onye lanụ. Ẹphe taa bụeduru
ụmadzu labọ. Ẹphe abụru onye lanụ.
9 Ọo ya bụ; iphe, Chileke tụgbaberu nanụ g'ọ tọ dụkwa
onye e-je iya ekekaha ẹbo ọzo."
10 Ẹphe bahụepho l'ụlo; ndu etsoje iya nụ jịa ya iphe, opfu
ono bụ.
11 Ọ sụ phẹ: "Onye chịfuru nyee ya je alụta nwanyị ọzo
bẹ bụakwaa ogori bẹ oori.
12 Teke ọ bụkwanu l'ọo yẹbedua, bụ nwanyị lụfuru
l'onwiya je alụru ji ọzo bụakwaa ogori bẹ nwanyị ono eri."

Jizọsu agọru ụnwegirima ọnu-ọma
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ẹphe nọdu ekutagbaaru iya ụnwegirima g'o byibegbaa
phẹ ẹka; ndu etsoje iya nụ baaharụ ndu ono, ekutaru iya
ụnwegirima ono mba.
14 Jizọsu hụma iya; ẹhu ghuahaa ya eghu. Ọ sụ phẹ:
"Unu hakwaa ụnwegirima g'ẹphe byapfuta mu. Unu ta
akpọshikwa phẹ abyabya; kẹle ọ bụ ndu dụ nno bẹ ẹka
Chileke bụ eze bụ nkephẹ.
15 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu
ụnwegirima kweta l'ọo Chileke bụ eze taa bahụkwa ẹka ọ
nọ."
16 Ọ bya eheta ụnwegirima ono byidzuchaaru phẹ ẹka
bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ.

Nwoke lanụ, kparụ ẹku
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Jizọsu tụgbushiepho; nwoke lanụ gude ọso gbapfuta
iya bya egbushi ikpere l'alị l'iphu iya bya ajịa ya sụ: "O-zì-
iphe, dụebe ree; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu nweru ndzụ
ojejoje?"
18 Jizọsu sụ iya: "?Bụ gụnu meru iphe, o gude ị nọdu eku
mu onye dụebe ree? Ọ tọ dụkwa onye bụ onye dụebe ree;
agụfu Chileke nwẹkiya.
19 Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sụru g'e meje: 'Te
egbukwa ọchi; ọphu i rikwa ogori; ọphu i zikwa iphuru;
ọphu ị dzụkwa ụka; ọphu i mekputakwa nemadzụ ibe ngu;
kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù.' "
20 Nwoke ono sụ iya: "O-zì-iphe; eshinu mu bụ nwata ta
adụkwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru."
21 Jizọsu lee ya ẹnya bya eyee ya obu bya asụ iya:
"Iphe lanụ bụ iphe, phọdukwaduru ngu nụ: laa je erekọta
iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya keeru ndu akpa
nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'ẹka Chileke nọ. I -
mechaa nno; l'ịi byawarọ etsoru mu."
22 Ọ nụmaepho iphe ono, Jizọsu pfuru ono; ẹhu daa ya
dzụu; ọ dzụru iphu tụgbua; kẹle ọ bụ onye nwenụkaru
iphe.
23 Jizọsu bya aghaa ẹnya lee ndu etsoje iya nụ bya asụ
phẹ: "Ẹgube g'ọo-tsụbe l'ẹhu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-
me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze."
24 Iphe ono, o pfuru ono tụfu ndu etsoje iya nụ ẹhu. Jizọsu
bya epfukwaa ya ọzo sụ phẹ: "Ụnwegirima; ọo tsụkwa
l'ẹhu gẹ ndu kpọru obu ye l'ẹku e-me bahụ l'ẹka Chileke
bụ eze.

25 Epyo ịnya l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye
nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze."
26 Ọ kabakpọo phẹ rọ atụfu ẹhu. Ẹphe wata epfuru nwibe
phẹ sụ: "?Ọ bụhunuru onye bẹ aa-dzọta?"
27 Jizọsu bya elee phẹ ẹnya bya asụ phẹ: "Ọ kwa nemadzụ
bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me-iya; obenu l'ọ tọ dụdu Chileke nno;
kẹle Chileke ta adụdu iphe, kpọru iya ẹka ememe."
28 Pyịta sụ iya: "?Anyịbedua, harụ iphemiphe, anyi
nweru bya etsoru ngu-a-e?"
29 Jizọsu sụ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye
gude opfu ẹhu mu; yẹle k'ozi-ọma ono haa ụlo iya; ọzoo
unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyị; ọzoo nna
iya; ọzoo ne iya; ọzoo ụnwegirima ibe iya; ọzoo alị iya;
30 bẹ aa-pfụ iya ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harụ mgbo ụkporo
ise lẹ ndzụ iya-a. Aa-pfụ iya ụgwo ụlo mẹ unwune; mẹ ne;
mẹ nna; mẹ ụnwegirima; mẹ alị; mẹchakpoo mkpamẹhu,
a kparụ onye ọbu. E -mechaa; o -rwua lẹ mgboko ọphu abya
nụ; Chileke anụ iya ndzụ ojejoje.
31 Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa bụru
ndu ikpazụ; ndu bụ ndu ikpazụ emechakwanaa bya abụru
ndu ivuzọ."

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jizọsu bya akparu ndu etsoje iya nụ ye l'azụ vuta ụzo
ẹka ẹphe eje Jierúsalẹmu. Ndzụ gụ-shiahaa ndu etsoje iya
nụ ike; ẹka ọ dụ phẹ biribiri. Ndu ọphu awụ etso phẹ nụ
l'azụ nọdu atsụgbaa ebvu. Ọ byakwa ekuchi ụmadzu iri
l'ẹbo ono iche bya akọaharu phẹ iphe, e-mechaa mee ya
nụ.
33 Ọ sụ phẹ: "Nta-a bẹ anyi ejewaa Jierúsalẹmu. Abụbu-
Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpụru nụ ndu-ishi uke Chileke
waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu kpụru iya
nụ ndu amadụ Chileke.
34 Ee-gude iya mee iphe, ezi ọnu-ọchi; vụa ya ọnu-mini;
chia ya ẹchachi; bya eworu iya megbua; l'ọ nọo abalị ẹto
l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ."

Ụnwu Zebedi arwọ Jizọsu iphe
(Mat 20:20-28)

35 "Tọbudu iya bụ; Jiemusu yẹe Jiọnu, bụ ụnwu Zebedi
bya ejepfu Jizọsu bya asụ iya: O-zì-iphe; ọ dụ anyi g'a sụ
l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwọ ngu."
36 Ọ sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ ọ dụ unu gẹ mu meeru unu?"

37 Ẹphe sụ iya: “Mee anyi g'anyi nọ-kube ngu: g'onye
lanụ nọdu ngu l'ẹkutara; onye ọphuu anọdu ngu l'ẹkicha
teke ịi-nọdu l'ọ-dụ-biribiri ngu.”
38 Jizọsu sụ phẹ: “Unu ta amakwa iphe, unu arwọ. ?Unu
a-dụ-a ike ngụa iphe, dụ l'okoro, mu a-ngụ; l'e mee unu
ẹgube baputizimu, ee-me mu?”
39 Ẹphe sụ iya: “Ee! Anyi a-dụ-a ike.”
Jizọsu sụ phẹ: “Unu a-dụkwa-a ike ngụa iphe, dụ l'okoro,
mu a-ngụ; l'e mee unu ẹgube baputizimu, e meru mu.
40 Obenu lẹ k'anọdu mu l'ẹkutara yẹle ẹkicha ta abụdu
mu bẹ ọ dụ l'ẹka. Ono dụru ndu Chileke doberu iya.”
41 Ụmadzu iri ọphuu nụma l'o noo g'ẹphe jeru iya; ẹhu-
eghu Jiemusu yẹe Jiọnu ghuahaa phẹ.
42 Jizọsu bya ekukọtachaa phẹ bya asụ phẹ: “Unu
mawaru lẹ ndu a sụru l'ọo phẹ bụ ishi anọduje akpapyashị
ishi ndu ẹphe bụ ishi phẹ akpapyashị; tẹme ọ bụru ọ-nọ-
l'oke-ọkwa anọduje eme gẹ ndu ọzo maru l'ọo ya ka shii.
43 Ọle ọo gẹ k'unubẹdua ta adụkwa ẹgube ono. K'unu
bụkwa; onye ọ dụ g'ọ ha shii; g'onye ono bụru onye a-nọdu
ejeru ndu ọphuu ozi.
44 Onye ọ dụ g'ọ bụru onye ivuzọ lẹ g'unu ha; g'onye ono
wozeta onwiya alị; bụru ohu onyemonye.
45 Lẹ Abụbu-Ndiphe l'onwiya ta abyakwaru g'e jeeru iya
ozi; ọ kwa g'o jee ozi; waa g'o woru ndzụ iya nụ g'e gude
gweeru Chileke ngwẹja; g'ọ bụru iphe, oo-gude gbata ndzụ
igwe ọha.”

Jizọsu eme onye atsụ ishi
g'ọ wata aphụ ụzo
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Jizọsu phẹ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ẹphe
tụgbushiepho l'ẹka ono; ẹphe lẹ ndu etsoje iya nụ mẹ igwe
ọha, awụ etso iya nụ. Nwoke, aza Batimiyọsu, atsụ ishi
nọduwaa l'agụga etsuzọ; arwọ arwọ. Batimiyọsu ono bụ
nwa Timiyọsu.
47 Ọ nụmaepho l'ọo Jizọsu onye Nazaretu l'aghata; o
chishia sụ: “Jizọsu; Nwa Dévidi; g'imemini mu dụnu ngu!”
48 A gbọchia ya ọnu sụ iya g'o dobe ọnu doo. Ọ kabakpọo
ya rọ arashi ike: “Nwa Dévidi; g'imemini mu dụ ngu rọ-o!”
49 Jizọsu pfụru bya asụ g'e kua ya. Ẹphe kua ya sụ iya:
“Teru ẹswa gbẹshi je; ookukwa ngu oku.”
50 Ọ chịru ukpo iya wụshi bya ezilihu bya ejepfu Jizọsu.
51 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru
ngu?”
Onye atsụ ishi ono sụ iya: “Nnajịuphu! Mee mu gẹ mu
wata aphụ ụzo!”

52 Jizọsu sụ iya: “Lashịa. Ekweta, i kwetarụ mewaru ngu
g'i wekọrohu.”
Teke ono kwaphọ; nwoke ono phụahaa ụzo bya etsoru
Jizọsu tụgbua.

11

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jiọn 12:12-19)

1 Ẹphe byarwutajẹepho l'úbvú Olivu mẹ lẹ mgboru
Betufeji waa Betani, nọwaa Jierúsalẹmu ntse; Jizọsu zia ndu
etsoje iya nụ ụmadzu labọ
2 sụ phẹ: “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo
iphu ono. Unu -bahụepho l'ime mkpụkpu ono bẹ unu a-
hụma nwa nkapfụ-ịgara, e liberu elibe, eteke adụswee
onye nọjeru iya l'eli. Unu tọta iya kpụru bya.
3 Ọ -dụru onye jịru unu sụ: ‘?Bụ gụnu bẹ unu eme nno?’
Unu sụ iya lẹ mkpa iya dụru Nnajịuphu; l'o -meghechaa bẹ
ọo-kpụ-phutakwa iya-a azụ l'ẹka-a ẹgwegwa.”
4 Ẹphe jerwua je ahụma nwa nkapfụ-ịgara ọbu l'ẹka e
liberu l'agụga ọguzo unuphu, nọ l'agụga gbororo; ẹphe je
atọta iya.
5 Ndu nọ l'ẹka ono jịa phẹ sụ: “?Bụ gụnu bẹ unu eme
ẹgube ono? ?Bụ gụnu meru iphe, unu atọta nkapfụ-ịgara
ono atọta?”
6 Ẹphe pfuaru phẹ iphe, Jizọsu sụru phẹ g'ẹphe pfua. Ndu
ono haa phẹ; ẹphe kpụru iya tụgbua.
7 Ẹphe kpụtaru iya Jizọsu bya achịru ẹkwa phẹ wukobe
nkapfụ-ịgara ono l'eli okpurukpu; Jizọsu nọdu iya anọo.
8 Ndu ọphu eworu uwe phẹ tọsaa lẹ gbororo; ndu ọphu
abụru igu, ẹphe gbutaru l'ime ẹgbudu bẹ ẹphe tọru l'alị.
9 Ndu etso iya l'azụ mẹ ndu nọ iya l'iphu nọdu akpọ
okporoko asụje: “Deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke
gọru ọnu-ọma nụ bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajịuphu
ziru iya g'ọ bya ono.
10 Gẹ Chileke gọru ọnu-ọma nụ ọkwa eze onye-iche anyi,
bụ Dévidi; mbụ ọkwa eze ono, abya nta. Deejee! Deejee!
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ!”
11 Noo gẹ Jizọsu gude bata Jierúsalẹmu. Ọ bya abata
l'ime eze-ụlo Chileke bya ahụmachaa iphemiphe, nọ iya
nụ. Ẹphe gude nno ọchii byaahaa. Yẹle ndu etsoje iya nụ
laphushia azụ lẹ Betani.

Jizọsu atụ oshi figu ọnu
(Mat 21:18-19)

12 O be lẹ nchitabọhu iya; ẹgu gụahaa Jizọsu g'ẹphe
shiwaa lẹ Betani lụfuta.

13 Ọ gbẹ ụzenya hụma oshi figu, ẹkwo dụ kẹ nwa kpuchii.
O jeshia l'upfu iya g'ọ maru: ?ọ mịru amịmi. O jerwua; ọ
bụerupho ẹkwo bụ iphe, dụ iya nụ; kẹle ọ tọ bụdu teke
ọomije bụ ono.
14 Jizọsu tụa ya ọnu sụ iya: “Nemadzụ ta abyadụ
awọtabaa akpụru ngu ria ọzo.”
Ndu etsoje iya nụ nụma iphe ono, o pfuru ono.

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jiọn 2:13-22)

15 Ẹphe byarwutaẹpho Jierúsalẹmu; Jizọsu bahụ l'ime
eze-ụlo Chileke bya awata achịshi ndu azụ aswa bya ere
erere l'ime eze-ụlo ono. Ọ bya akwatsushichaa teburu ndu
agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje
ndo.
16 Ọphu ọ dụdu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata
l'eze-ụlo Chileke ono.
17 O ziahaa phẹ iphe sụ phẹ: “?Unu ta amadụ l'e deru
lẹ Chileke sụru l'ụlo iya bẹ ee-kuje ẹka ọhamoha a-nọduje
epfu anụ iya. Unu bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ
edomije onwophẹ.”
18 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nụmachaa
ya; ẹphe chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gbua ya. Kẹle ẹphe atsụ
ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu lẹ ndu
ono g'ẹphe ha bẹ iphe, oozi dụgbaa biribiri.
19 O -rwuẹpho l'ụzenyashi; Jizọsu phẹ lụfu lẹ mkpụkpu
ono.

Jizọsu gude oshi,
ọ tụru ọnu ezi ndu
etsoje iya nụ iphe
(Mat 21:20-22)

20 O be l'ụtsu iya; ẹphe ghatashia; ẹphe hụma oshi figu
phọ, ọ tụru ọnu ụnyaphu iya phọ g'ọ nwụkotawaru lwaa
jasụ l'ọgbarabvu iya.
21 Pyịta nyata iphe ụnyaphu ono bya asụ Jizọsu:
“Lekpọdapho l'oshi-a, ị tụru ọnu-a bẹ nwụkotaakwaru
lwaa.”
22 Jizọsu sụ phẹ: “Unu kweta kẹ Chileke!
23 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye sụru úbvú-a:
‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ẹnyimu’ ọphu onye
ono abọkpodaaru obu ẹbo; o kwetaẹpho l'iphe ono, o pfuru
ono l'e-me; l'oomeẹpho g'onye ono pfuru.
24 Noo g'o gude mu sụ unu l'iphemiphe, unu sụru gẹ
Chileke nụ unu mẹ unu -nọdu epfu anụ iya; unu -kwetawaa
l'ọ nụwaru iya unu; iphe ono bẹ ọo-nụ unu.

25 Ọle unu -nọdu epfu anụ Chileke; ọ -dụru onye mesweru
unu; unu nọdu agbaru iya ẹjo egomunggo; unu vuru ụzo
gụaru onye ono nvụ; ọo ya bụ; Nna unu, nọ l'imigwe
agụkwanaaru unu nvụ l'ọphu unu mesweru iya.
26 Teke ọ bụ l'unu ta agụduru iya nvụ ono; Nna unu, bu
l'imigwe taa gụkwarupho unu nvụ lẹ k'unu.”

Aajị Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Ẹphe bya alaphukwa azụ lẹ Jierúsalẹmu. Jizọsu je
ejepheahaa l'ime eze-ụlo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke
Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya bya
abyapfuta iya bya asụ iya:
28 “?Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụ
onye ziru ngu g'ị bya iya ememe?”
29 Jizọsu sụ phẹ: “Unu gebe gẹ mu jịa unu nwajị lanụ.
Unu -karụ mu iya; mu akọoru unu onye ziru mu gẹ mu bya
eme iphemiphe-a.
30 Unu karụ mu onye ziru Jiọnu g'ọ bya emeshi ndiphe
baputizimu: ?Bụ Chileke tọo nemadzụ?”
31 Ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ sụ: “Teke anyi
sụnuru l'ọo Chileke; l'ọ sụ anyi: ‘?Ọ bụkwanuru gụnu meru
g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’
32 Ndzụ nọdu agụkwanu anyi asụ l'ọo nemadzụ; kẹle e
pfudzuwaru lẹ Jiọnu bụ ọkpobe onye mpfuchiru Chileke.”
33 Noo ya ẹphe sụ Jizọsu: “Anyi ta amakwa.”
Ọ sụ phẹ: “Ọphu mu a-kọkwanuru unu onye ziru mu gẹ
mu meje iphemiphe ono.”

12

Ẹtu, e gude ndu anwamụ,
e butaru ye l'opfu-vayịnu anma
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Jizọsu gude ẹtu ziahaa phẹ iphe sụ phẹ: “Nwoke lanụ
larụ ẹgu vayịnu. Ọ bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya
nsụ ẹka aa-nọduje azọshi mẹe l'akpụru vayịnu ono. Ọ bya
akpụkwaapho nwụlo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche
mgbabu ono nche. Ọ bya eworu iya ye l'ẹka ndu o butaru
g'ẹphe letajẹru iya ya ẹnya bya ejeshia-iphe ọzo.
2 O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozi iya g'o jepfu ndu-
ozi-ẹgu ono g'ẹphe wọo ya òkè akpụru vayịnu nkiya.
3 Ẹphe gude onye-ozi ono tsua ya iphe; gbabẹ iya ẹka ọto;
nwufu iya; ọ lashịa.

4 Nwoke ono bya ezia onye-ozi iya ọzo g'o jepfukwa phẹ
ọzo. Ẹphe tụa onye k'ono mkpuma; tsukpọshia ya ishi; mee
ya iphe-iphere; chịfu iya; ọ lashịa.
5 Nwoke ono byakwa asụ g'onye ọzo je. Ẹphe gude onye
k'ono gbua ya egbugbu. Nokwaphọ g'ẹphe meru igwerigwe
ndu ọzo, o zichaaru ozi ono; ndu ẹphe echia iphe; ndu ẹphe
egbua egbugbu.
6 Jasụru ọ bụwaru-a onye lanụ bẹ o nweru, bụ iya bụ nwa
iya, o yeru obu. O zia ya g'o je; sụ lẹ ya maru-a l'onye ọwa-a,
bụ nwa iya-a bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru nsọ.
7 Ndu ozi-ẹgu ono hụmae ya phọ bya azụa mgbede sụ:
'Ịhee! Waa onye alị-a e-mechaa bụru nkiya mẹ nna iya
nwụhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'alị ono a-bụru k'anyi.'
8 Ẹphe gude iya; woru iya megbua; tụfu l'azụ mgbabu
ono."
9 Noo ya; Jizọsu jịa phẹ: "?Bụkpoo gụnu bẹ onye nwe
mgbabu ono e-me ndu ono? Ọo-bya egbushichaa ndu-ozi
mgbabu ono; woru opfu-vayịnu ono ye ndu ọzo l'ẹka.
10 ?Unu teke agụ-swee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke
sụ:
"Mkpuma, ndu akpụ ụlo
jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo.
11 Ono bụru iphe,
Nnajịuphu anyi meru;
ọ dụ anyi biribiri l'ẹnya*."
12 "Ẹphe meahaa g'ẹphe gude iya; kẹle ẹphe maru l'ọo
phẹ bẹ ọ nmadoru ẹtu ono. Obenu l'ẹphe atsụ mkpụkpu
ebvu. Ẹphe haa ya gbakashịhu.

Apfụ akịriko
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 "Tọbudu iya bụ; ẹphe zia ndu Fárisii; waa ndu etsoje
Herọdu g'ẹphe je anwụta iya ọnu.
14 Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asụ iya: O-zì-
iphe; anyi maru l'ị bụ onye ire-lanụ; tẹme ọphu ọ dụdu
onye ịitsu ebvu. Ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu. Iigudeje
ire-lanụ zia ụzo Chileke." "?Tọbudu nụ anyi emebyi ekemu
Chileke mẹ anyi -tụje akịriko nụ Siza?
15 "? Anyi tụje iya tọo g'anyi ta atụjeshi?" Jizọsu
maẹrupho l'ẹphe bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu bya asụ phẹ:
"? Bụ gụnu meru g'o gude unu tọgboru mu ọkpa opfu
g'unu gude nmata mu? Unu wotaẹshikwa kobo lanụ gẹ mu
hụma."

---

* **12:11 12:11** Gụnaa Ebvu 118:22,23.

16 Ẹphe wotaru iya ya. Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi onye yẹe ẹpha onye bụ ọwa-a, e deru iya-a?”
Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”
17 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ dụ ree; unu woru iphe Siza nụ Siza; woru kẹ Chileke nụ Chileke.”
Ọnu, Jizọsu yeru phẹ dụa phẹ biribiri ẹtu.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ndu Sadusii, bụ ndu ono sụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta adzụru ndzụ ono; byapfuta Jizọsu bya ajịa ya sụ:
19 “O-zì-iphe; iphe, Mósisu pfuru anyi l'ẹkwo ekemu bụ: ‘Teke ọ bụ lẹ nemadzụ bẹ nwune iya nwoke nwụhuru haa nyee ya, ata nwụtaduru nwa; gẹ nwune iya ono lụpyabe nwanyị ono g'ọ nwụtaru onye ọphu, nwụhuru anwụhu phọ nwa.’
20 Sụ-a; ọ dụru ndu dụ ẹsaa l'unwune. Onye k'ọgerenya lụchaa nwanyị bya ahaa ya nwụhu; ọphu ọ nwụtaduru nwa.
21 Onye ọphu tsotaru iya nụ lụpyabe iya; onye k'ono nwụhukwapho; ọphu ọ nwụtaduru nwa. Onye k'ẹto bya emekwaaphọ nno
22 jasụ unwune ẹsaa ono lụ-dzuru nwanyị lanụ ono; nwụshihukota; ọphu ẹphe anwụtaduru nwa. E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwụhu nkiya.”
23 “O -rwua teke ee-shi l'ọnwu teta gbalihu; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-bụru nyee ya g'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a?”
24 Jizọsu sụ phẹ: Tọbudu iphe ono meru g'o gude ọ bụru l'unu eshisweje iya; kẹle ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ g'ike Chileke habe shii.
25 Lẹ teke ndu nwụhuru anwụhu e-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ nwoke taa lụhedu nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu ji. Ẹphe a-dụ g'ụnwu-ojozi-imigwe.
26 A bya lẹ k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?unu ta agụjedu akọ ono, dụ l'ẹkwo Mósisu ono; mbụ ẹka ono, o pfuru k'ishishi irwu, ọku enwu phoophoophoo ono? Ẹka ono bẹ Chileke pfuru Mósisu sụ iya: “Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu?”
27 Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwụhuru anwụhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ. ?Unu hụmaru l'unu kwatakpọoru shiswee ụzo?

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Nwoke lanụ, bụ onye ezije ekemu, nọ l'ẹka ono anụ
iphe, ẹphe atụ; bya ahụma l'iphe ono, ẹphe ajị Jizọsu ono
bẹ o yeru ọnu ree; ọ byapfuta iya bya ajịa ya sụ iya: "?Bụ
ekemu ole bụ ekemu ọphu kpọ-chiru ishi?"
29 Jizọsu sụ iya: "Ekemu, kpọ-chiru ishi bụ: 'G'unubẹ ndu
Ízurẹlu nụma lẹ Nnajịuphu, bụ Chileke anyi bụekwa iya
phọ bụ Nnajịuphu kpoloko.
30 Ọo ya bụ g'i yee Chileke obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu
g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha; mẹ ike ngu g'ọ ha yee ya obu.'
Noo ekemu, kpochiru ishi bụ onoya.
31 Ekemu ọzo, etso iya nụ bụ g'i yee nemadzụ ibe ngu obu
g'i yeru onwongu. Ọ tọ dụedu ekemu, kabakpọo ẹbo ono
shii."
32 Onye ezije ekemu ono sụ iya: "O-zì-iphe; i pfuru
ọkpobe-opfu. Kẹle Chileke bụ nanụ. Ọ tọ dụedu Chileke
ọzo, dụ nụ gbahaa yẹbedua.
33 Ọo ya bụ gẹ nemadzụ yee ya obu iya g'ọ ha; mẹkpoo
uche iya g'ọ ha; mẹ ike iya g'ọ ha; yekwaaphọ nemadzụ
ibiya obu iya g'o yeru onwiya. Eme g'ekemu labọ ono pfuru
tụkoru kakọta adụ mkpa; eme lẹ ngwẹja anụ, a kpọru ọku
nụ Chileke mẹ ngwẹja ọzo, eegwejeru nụ iya g'ọ hakọta."
34 Jizọsu hụmaepho l'o pfuru g'onye nweru uche; ọ sụ iya:
"Ẹka Chileke bụ eze ta adụekwa ngu ẹnya." O pfuchaa nno;
ọphu ọ dụedu onye tụru ama ajịbaa ya ajị ọzobaa.

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọbu
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 O be teke Jizọsu byaru awata ezi iphe l'eze-ụlo Chileke;
ọ jịa sụ: "?Dẹnu g'o gude ndu ezije ekemu gbẹ sụ lẹ Kéreshi
bụ Nwa Dévidi;
36 l'ẹka Dévidi l'onwiya bẹ Unme-dụ-Nsọ gbẹ mee ọ sụ:
"Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke
mu e-me g'ị
zọpyabe ndu-ọhogu ngu l'ọkpa†.
37 Dévidi l'onwiya -nọdu ekujekwanụ iya Nnajịuphu; ?dẹnu
g'o gude ọ bụkwarupho Nwa Dévidi?"
Ẹhu tsọo igwerigwe ndu nụmaru iya nụ ụtso.

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Teke oozi iphe bẹ ọ sụru: "Unu kwabẹjekwaru onwunu
ẹnya l'ẹka ndu ezije ekemu nọ; ndu ọoguje agụgu eye
akpawuru uwe aghaphe; iphe, ẹphe yeru obu bụru g'e
keleje phẹ ẹrengete ekele l'ẹka a dụ l'igwe;

† **12:36 12:36** Gụnaa Ebvu 110:1.

39 waa anọdu l'aba, kakọta ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu; waa
anọdu l'aba ndu karụ ẹnya mẹ a -nọdu abọ iphe.
40 Ẹphe bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anọedu; tẹme
ẹphe nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ
Chileke. Ọle ọo phẹ bẹ aa-kabaa anmashị ikpe ike."

Iphe, nwanyị, ji iya anọedu
gude obu iya anụ Chileke
(Luk 21:1-4)

41 Jizọsu bya eje anọdu anọo l'agụga ẹka aanụje Chileke
iphe l'eze-ụlo Chileke leahaa ndu echie okpoga l'okpoko,
eechiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nọdu eyegbaa
okpoga, dụ shii.
42 Nwanyị lanụ, ji iya anọedu, akpa nri byarwuta bya
eworu afụ labọ, bụ iya bụ kobo lanụ chie.
43 Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa nwanyị-a, l'akpa nri-a, ji
iya anọedu-a; bẹ kachaa eye okpoga lẹ g'ẹphe hakọta ono.
44 Kẹle iphe, onyemonye echiegbaa bụ okpoga, tsuru
etsutsu; obenu lẹ yẹbedua akpakpọo nri; ọle ọ tụkoerupho
iphe, o nweru chie; mbụ je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje
akpata nri."

13

Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jizọsu shiẹpho l'ime eze-ụlo Chileke ono fụta; onye lanụ
l'ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: "O-zì-iphe; lekpọdapho
ẹgube biribiri mkpuma ọwa mẹ ẹgube biribiri ụlo k'ọwa!"
2 Jizọsu sụ iya: "?Ị hụmaru-a eze-ụlo ono, a kpụru
ẹgube ono; ee-mechaa nwukpọshichaa iphemiphe ono
enwukpọshi; mbụ k'ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo
mkpuma lanụ, a-kpọ-pfuru l'eli nwibe iya."

Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Jizọsu nyihu úbvú Olivu; je anọdu gha iphu l'eze-ụlo
Chileke gẹdegede. Pyịta mẹ Jiemusu mẹ Jiọnu mẹ Anduru
bya ejepfu iya k'iche je ajịa ya sụ iya:
4 "?Bụkpoo teke ole bẹ iphemiphe ono e-mekpọo?" "?Bụ
gụnu bẹ ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?"
5 Jizọsu pfuaharu phẹ sụ: "Ọo 'ẹpho g'unu leta onwunu
ẹnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe unu ụzo.

6 Kẹle ọ dụkwaru igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu bya; bya
asụ l'ọ kwa ẹphebedua bụ Kéreshi ọbu. Ẹphe eshi l'ẹka ono
duphua ndu dụ igwerigwe.
7 G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nọdu anụ ude ọgu
ọphu aalwụ l'ẹka dụ ẹnya; waa ọphu aalwụ l'ẹka dụ ntse;
kẹle iphemiphe ono mefutakọtajekwa; ọle teke mgboko a-
bvụ teke erwukwa.
8 Noo kẹle ọha yẹle ọha ibe iya a-nọdu alwụ ọgu; alị-eze
yẹle alị-eze ibe iya a-nọdukwapho alwụ ọgu nkephẹ. Alị
a-nmagbaa jiijiijii l'ẹka dụ igwerigwe. Ẹjo ọkpa nri a-bya.
Iphemiphe ono dụkota gẹ teke nka beberu meahaa nwanyị,
ime eme ẹhuka."
9 Ọle-a; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya. Aa-
kpụtachakwaa unu kpụjeru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ụlo-
ndzukọ; tẹme unu a-byakwa apfụru l'iphu ndu nnajịoha;
mẹ l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu; g'ee-shi g'ẹphe anụma
ozi-ọma ono.
10 Obenu lẹ g'e mehabẹ; e vufutajẹ ụzo zidzuadaru ozi-
ọma ono lẹ mgboko mgburugburu.
11 Teke ẹphe kpụtaru unu jee ikpe; unu te vukwaru ụzo
wata ayọ ọshi iphe, unu e-pfu. Unu pfuẹkwapho iphe, e
yeru unu l'ọnu teke ono; kẹle ọ tọ bụdu unubẹdua e-pfu
iya; ọ bụ Unme Chileke.
12 Nwune e-deru nwune iya nụ g'e gbua; nna akpụru nwa
iya nụ g'e gbua. Ụnwu e-me g'a kpụta ndu nwụru phẹ nụ
gbushia.
13 Onyemonye e-gude kẹle unu bụ nkemu kpọo unu ashị;
obenu l'onye tarụ nshi jasụ l'ikpazụ bẹ Chileke a-dzọta.

Ẹjo ahụma
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Unu a-hụmakwa ẹjo-ahụma-ọla-l'iswi ono, Danẹlu
onye mpfuchiru pfuru unu l'ọonodu l'ẹka ọ gbadụru
k'anọdu ono. (Gẹ gụbe onye agụ iphe-a rịkwaa ọriri iphe,
ọ bụ.) Unu -hụmae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa
lashịa l'úbvú.
15 G'onye nọ l'ọkpoku atụta unme te ejeẹkwa abahụ l'ụlo
lẹ ya eje ewota iphe l'ime ụlo.
16 G'onye nọ l'ẹgu te ejeẹkwa agha ẹnya kẹ gẹ ya je achịta
uwe iya.
17 Aphụ a-tsọru ụnwanyi, dụ ime mẹ ụnwanyi, nwa
angụkwadu ẹra mbọku ono.
18 Ọo g'unu pfuru nụ Chileke g'ọ tọ bụru l'udzumini.
19 Kẹle teke ono bẹ oke mkpamẹhu, eteke adụswee
k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-dụ; ọphu ọ byadu adụbaa
ọzo.

20 Teke iphe-ẹhuka ono e-me bẹ Nnajịuphu egbuduru
iya mkpirikpu bẹ ọ tọ dụkwa nemadzụ, aa-dzọta. Ọle o
gudewaa iswi ẹhu ndu ọphu ọ họtaru g'ẹphe bụru ndu
nkiya gbua ya mkpirikpu.
21 "Ọ -dụru onye sụru unu teke ono l'ọ wakwa Kéreshi;
ọzoo l'ọ phụkwa iya; unu be yekwarụ iya ọnu.
22 Kẹle ndu a-nọdu adzụ ụka sụ l'ẹphe bụ Kéreshi; ọzoo
l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru Chileke; a-dụchakwaa teke ono.
Ẹphe a-nọdu emegbaa iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri.
Iphe ono a-bụcharu g'ẹphe e-shi dephua ndiphe; mbụ je
akpaa lẹ ndu Chileke họtaru; m'ẹphe -je l'adụ ike.
23 Ọo ya bụ; g'unu letakwaphọ ẹnya; eshinu mu vuwaru
ụzo pfuaru unu iphemiphe.

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 "Ọle e -rwua mbọku ono; teke ẹjo iphe-ẹhuka ono
bvụerupho bẹ ẹnyanwu e-jikputa; ọnwa echibuhu echichi.
25 Kpokpode eshi l'igwe dashịhu; iphemiphe, nọ l'igwe
anmawoo anmawo lọ-sweshihu.
26 Teke ono bẹ aa-hụma Abụbu-Ndiphe g'ọ nọ l'urwukpu
egbu nwịinwii gude ike iya, parụ ẹka abya.
27 Ọobya ezia ụnwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe abya ejee
l'iphu; jee l'azụ; jee l'ụzo ẹkutara; jee l'ẹkicha lẹ mgboko
mgburugburu gbiriri jasụ l'ẹka igwe beru alị beru; je
edutakọta ndu ọ họtaru."

Iphe, e gude oshi figu
anwụta
(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 "Sụ-a; unu gude oshi figu nwụa iphe; kẹle ọobujeru;
ọ -mịshiwaa bya erwua irwu ọ̀phúú; l'a maru lẹ teke
okpomọku ekpoje dụwaa ntse.
29 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ; teke unu hụmaerupho
g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'ọ nọkpowaa ntse;
mbụ l'ọ nọwaa g'ọnu-ọguzo.
30 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa
bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta.
31 Igwe l'a-bvụkwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta
abyadụ erebuhu ire erebuhu."

Mbọku, ọo-bụru
(Mat 24:36-44)

32 "Obenu l'ọ tọ dụdu onye maru mbọku, ọ bụ; ọzoo teke
iphe ono e-megbaa. Mbụ l'ụnwu-ojozi-imigwe ta amadụ
iya; ọphu Nwa Chileke ta amadụ iya. Onye maru iya nụ
bụepho Chileke, bụ Nna nwẹkiya.

33 Unu kwabẹkwa ẹnya. Unu nwụkwaru ẹnya che nche;
pfuru nụ Chileke; kẹle unu ta amadụ teke ọo-bụru.
34 Ọ dụ gẹ nwoke, eje iphe-ọzo; bya aparụ ibe iya haarụ
ndu-ozi iya; bya eje keshiaru phẹ ozi, ẹphe a-nọdu eje l'ẹhu
l'ẹhu. O be l'onye eche ọnu-abata; o pfushiaru iya ike sụ
iya g'ọ nwụkwaru ẹnya.
35 Ọo ya bụ; unu nwụru ẹnya; kẹle unu ta amadụ
mbọku, Nnajịuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadụ; ?bụ
l'ụzenyashi; tọo l'echi abalị; tọo l'iphe-ọhenu; tọo l'ụtsu bẹ
ọo-bata.
36 Ọo ya bụ; g'ọ tọo byapfutadu unu l'ọtulupfu l'ẹka unu
eku mgbẹnya."
37 "Sụ-a; iphe, mu epfuru unu-a bẹ mu epfuru onye-
monye. Unu nwụkwaru ẹnya!"

14

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 O ghuduwaa abalị labọ; ọbo Ojeghata erwua; waa ọbo-
iphe aataję buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke
waa ndu ezije ekemu nọdu achọkashikpoepho ụzo, ẹphe
e-shi gude Jizọsu lẹ mpya gbua.
2 Ẹphe sụ: "Ọle ọ tọo bụkwaru nta-a, aabọ iphe-a; a -
nọnyakwaa ọ bụru ọgu ẹghirigha."

Aawụ Jizọsu manụ, eshi mkpọ
lẹ Betani
(Mat 26:6-13; Jiọn 12:1-8)

3 O be gẹ Jizọsu nọ lẹ Betani; o jee ibe Sayịmonu onye
ekpenta shi eme. Noo ya; ọ nọdukwadu l'ẹka ono eri nri;
nwanyị lanụ gudeẹpho mgbere, ama ntụmatu bata. Mgbere
ono bẹ manụ, eshi mkpọ, ere ire shii, bụ manụ-nadụ jiru
ejiji. Nwanyị ono bya akụ-kwofuẹpho olu mgbere ono bya
eworu manụ ono wụa Jizọsu l'ishi.
4 Ẹhu ghuahaa ndu harụ nọdu l'ẹka ono eghu. Ẹphe sụ:
"?Bụ gụnu bẹ e gude emebyishi ẹguru manụ ọwa?
5 Manụ ono sụru g'ee-reta iya iphe, dụ g'ụkporo pangu
lẹ pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri." Ẹphe baaharụ
nwanyị ono mba.
6 Jizọsu sụ phẹ: "Unu haa ya. ?Bụ gụnu meru g'o gude
unu nọdu epfuchi iya nchị? ?Unu ta amadụ l'ọo ọkpobe
iphe bẹ o meru mu ẹgube ono?
7 Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; teke
dụkpoepho unu ree; unu emeeru phẹ iphe-ọma. Obenu
lẹ mbẹdua ta abụdu tekenteke bẹ mu l'unu a-nọdu.

8 Ọo iphe, nwanyị-a a-dụ ike mee bẹ o meru ono. O vuwaa ụzo tee ogwẹhu mu manụ gude kwakọbe mu k'a -ta asụ teke ee-li mu.
9 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo ẹkameka, a sarụ ozi-ọma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kọjeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a gudeje nyata iya."

Jiudasu eederu Jizọsu eye l'ẹka ndu Jiu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Jiudasu Isukariyọtu, onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono bya atụgbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.
11 Ẹphe nụmae ya phọ; ẹhu tsọahaa phẹ ụtso. Ẹphe kwee ya okpoga. Ọ chọahaa ụzo, oo-shi deru iya ye phẹ l'ẹka.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

12 O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aataję buredi, eko-duru ekoko ono, bụ mbọku ono bẹ ẹphe egbuje nwatụru ọbo Ojeghata; ndu etsoje Jizọsu sụ iya: "?Bụ awe bẹ ọ dụ ngu g'anyi je edoziaru ngu g'ị nọdu ria nri ọbo Ojeghata ọbu?"
13 Ọ bya ezia ụmadzu ẹbo l'ime ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Unu bahụ l'ime mkpụkpu Jierúsalẹmu. Unu -rwuẹpho ẹka ono bẹ ọ dụru nwoke, e-vuru ite, mini dụ byapfuta unu. Unu tsoru iya.
14 Ẹka o jenyaaru ọ bahụ; unu je asụ onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe sụru: '?Dẹnu ẹka mu a-nọdu mu lẹ ndu etsoje mu nụ ria nri ọbo Ojeghata?'
15 Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu ọma ụlo, nọ lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpọepho ọsa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'ọo-du; l'a nọdu iya ria nri. Unu bahụ ẹka ono je akwakọberu anyi nri ọbu."
16 Ndu etsoje iya nụ tụgbua bya abahụ l'ime mkpụkpu ono. Ọ bụerupho g'o pfuru phẹ iya bụ g'iphemiphe, dụ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata ono.
17 O be l'ụzenyashi; yẹle ụmadzu iri l'ẹbo ono swịru bahụ l'ẹka ono.
18 Ẹphe rijeẹpho nri ono; Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu; mbụkwa onye mu l'iya tụkoru eri nri l'ẹka-a."
19 O rwua phẹ l'obu. Ẹphe jịahaa ya nanụ nanụ sụ: "?Bụ mbędua? ?Tọo bụ mbędua?"

20 Ọ sụ phẹ: “G'unu ha unu n'iri l'ẹbo bẹ ọ bụ onye lanụ;
onye mu l'iya yegbabẹru ẹka l'ọba-nri lanụ-a.
21 Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu
Chileke. Ọle nshịoro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-
Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru
onye ono ree; ọme a ta nwụduru iya ilile.”
22 No iya; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele
g'ẹphe eri nri ono bya anyawashia ya bya anụgbaa phẹ bya
asụ phẹ: “Unu nggẹ ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu mu.”
23 Ọ bya ewolita okoro bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya
eworu iya nụ phẹ; ẹphe tụko ngụa.
24 Ọ sụ phẹ: “Ọwa-a bụ mee mu, a gbashiru l'iswi ẹhu
igwe ọha. Chileke gude mee mu ono eme g'ọgbandzu, shi
mu l'ẹka vuru ire.
25 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa
angụbaa mẹe, shi l'akpụru vayịnu gbiriri jasụ teke mu a-
ngụ k'ọphúú lẹ mgboko ọphúú kẹ Chileke.”
26 Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya
ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jiọn 13:36-38)

27 Jizọsu sụ phẹ: “G'unu hakọta bẹ e-mechaa hakọta mu
gbala; mbụ g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: ‘Mu e-
chigbu onye eche atụru; g'atụru iya agbakashịhu.’
28 Teke e meẹrupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ
mu e-vukwaru unu ụzo jeshia Gálili.”
29 Pyịta sụ iya: “Ndu ọphuu je l'a-hakọta ngu; bẹ ẹphe
a-hakwa ngu; ọ kwa lẹ mbẹdua ta abyadụ aha ngu.”
30 Jizọsu sụ iya: Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; “Ntanụ-
a; mbụkwa l'ẹnyashia bẹ oke-ọku bya ara ọ́rà ugbo labọ bẹ
ị gọakwaru ugbo ẹto l'ị tị madụ mu.”
31 Pyịta kabaa ya epfushi ike sụ: “Obetaru e je l'atụko mu
lẹ ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekpọo.”
Ndu ọphuu tụko pfudzuru nno.

Jizọsu epfu anụ Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Ẹphe byarwutaẹpho l'ẹka eekuje Getusemeni; ọ sụ ndu
etsoje iya nụ: “Unu nọdu anọo l'ẹka-a gẹ mu je epfuru yeru
Chileke.”
33 O duta Pyịta waa Jiemusu waa Jiọnu ẹphe swịru
tụgbua; meji wata iya akụ photophoto; ndzụ gụahaa ya.

34 Ọ sụ phẹ: “Ha; ẹgube ọwa! Meji akụekwa mu phọ photophoto; mbụ lẹ meji abyaakwaa mu atọfu. Unu nọdukwa l'ẹka-a che nche.”
35 O jeribeẹrupho nwanshịi; ọ daa kpurumu l'alị wata epfu anụ Chileke sụ g'a maru: ?oo-kwe g'iphe-ẹhuka kẹ nwa teke ono ta abyapfuta iya.
36 Ọ sụ: “Nna; Nna; ọo ngu bụ onye a-dụ ike mekọta iphemiphe; nafụnu mu okoro iphe-ẹhuka ọwa-a! Ọle ọ kwa g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me; g'ọ bụkwaru iphe, dụ gụbedua l'uche.”
37 Ọ byatashia; Pyịta phẹ nọdu ekuwaa mgbẹnya. Ọ sụ Pyịta: “Sayịmonu! ?Iiku mgbẹnya? ?Tị dụdu ike nwụru ẹnya chefua nche awa lanụ?
38 Unu nwụru ẹnya; pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ọhutama. Mma nemadzụ bẹ ọ nọdujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzụ l'onwiya bẹ ike ta adụdu.”
39 Ọ tụgbukwaa ọzo bya ejekwa awata epfu anụ Chileke epfukwa iphe-a, o shihawaa pfua.
40 Ọ bya alwaphutakwa azụ byatashikwa; ẹphe nọdu ekukwaphọ mgbẹnya; kẹle mgbẹnya jiru phẹ ẹnya ejiji; ọphu ẹphe amadụ iphe, ẹphe e-pfuru iya.
41 Ọ byapfutakwa phẹ phọ k'ugbo ẹto; ọ sụ phẹ: “?Unu nọkpoepho lẹ mgbẹnya g'unu nọ iya? ?Unu nọkpokwadaa lẹ nwatụta unme unu ọbu? Ọ dụwaa ree nta-a. O rwuwaru. Abụbu-Ndiphe bẹ aabyaakwaa ederu ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji.”
42 “Unu gbẹshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye ọbu, e-deru mu ye ọbu byaakwaru.”

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jiọn 18:3-12)

43 Tọbudu iya bụ; o gudekwadụa iphe ono l'ẹka epfu; Jiudasu onye yịkwa-a l'ụmadzu iri l'ẹbo ono, l'etsoje iya nụ-a byawa. Yẹle igwe ọha swịwaru. Ẹphe pagbaarụ mma mẹkpoo mgbọro. Ndu ziru phẹ nụ bụ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu bụ ọgerenya.
44 Onye ono, eme g'o deru iya ye phẹ l'ẹka onoya pfuwaru phẹ iphe, ya e-me g'ẹphe gude maru onye ọphu ọ bụ. Ọ sụhawaru phẹ: “Ọo onye mu e-jepfu je etsutsua ọnu bụ onye ọphu ọ bụ. Unu kpụta iya gude tụgbua; unu eche iya nche ree.”
45 Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizọsu je asụ iya: “Ọnyibe!” Bya anma iya akpa tsutsua ya ọnu l'asha.
46 Ndu ono je azụpyabe Jizọsu; kpụru iya tụgbua.

47 Onye lanụ, pfụru lẹ mgboru phẹ l'ẹka ono mịepho mma
iya swaramụ; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke;
pafụ iya nchị.
48 Jizọsu sụ ndu byaru iya egude: “?Unu chịgbaa mma;
chịru mgbọro abya mu egude? ?Mu bụ onye ana nfụ?
49 Mu l'unu shikpọo anọduje mbọku-mbọku l'eze-ụlo
Chileke; ẹka mu ezi unu iphe; ọphu unu egudekpọdaaru
mu. Ọle ọo g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mee g'e deru
iya.”
50 Ndu etsoje iya nụ tụko parụ iya haa gbakashịhu.
51 Ọ dụru nwokorọbya lanụ, tsoru Jizọsu. Ẹbe ọ dụdu
iphe, o yeru l'ẹhu; gbahaẹpho ẹkwa ọchaa, ọ gbaphuru
onwiya l'ẹhu. E meahaa g'e gude iya.
52 Ọ parụ ẹkwa ọchaa ono haarụ phẹ; kwofu gbaru ọto
gbalaa.

Jizọsu nọ l'iphu
ọgbo-ikpe ndu Jiu
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jiọn 18:13-14,19-24)

53 Noo ya; ẹphe kpụta Jizọsu kpụjeru onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu bụ ọgerenya;
mẹ ndu ezije ekemu bya edzugbua.
54 Pyịta nọdu etso iya ụzenya ụzenya bya etsoru phẹ bahụ
l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anọdu anọo
l'ẹka ndu nche nọ; nyaahaa ọku.
55 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe ono g'ẹphe ha
chọahaa iphe, ẹphe a-sụ lẹ Jizọsu meru; g'ee-shi kpee ya
mpfugbu; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe hụmaru, o meru.
56 A dụkpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ọphu
ekebe phẹ adagbajẹdu.
57 Ndu agbẹshi dzụahaa ụka sụ:
58 Anyịbedua nụmakpooru lẹ nchị anyi l'ẹka oopfu sụ:
“Mu e-mebyishi eze-ụlo Chileke ọwa-a, bụ nemadzụ gude
ẹka kpụa ya-a; l'ime abalị ẹto; mu akpụa ọzo, ete egudedu
ẹka kpụa.”
59 Ọphu ekebe phẹ adakọtakwarupho l'ono.
60 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-
ọha ono bya ajịa Jizọsu sụ: “?Tii yedu ọnu l'iphe, bụ ekebe
ọwa-a, ẹphe agbagbaa ngu-a?”
61 Ọphu o pfuduru opfu; ọ nọkirishiepho nwadoo. Onye-
ishi uke ono jịa ya ọzo sụ iya: “?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? ?Ị
bụ Nwa Onye ono, a gọru Ọnu-ọma nụ ono?”
62 Jizọsu sụ iya: “Ee; ọo mu bụ iya. E -mechaa bẹ unu
a-hụmakwaa Abụbu-Ndiphe l'ẹka ọ nọ l'ẹkutara Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Unu ahụmakwa iya phọ l'ẹka ọ nọ
l'urwukpu shi l'imigwe abya.”

63 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zi-
jaa sụ: “?Bụbahunaa ekebe gụnu ọzo bẹ anyi achọkwadu?
64 ?Unu nụmawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ?Bụ
gụnu bụ ikpe unu?”

Ẹphe tụko nmaa Jizọsu ikpe ọnwu sụ: “Iphe, gbaru iya
nụ bụ ọnwu.”

65 Ẹphe vụahaa ya ọnu-mini; woru iphe kechia ya ẹnya;
chiahaa ya ẹchachi; sụ iya: “Pfunaa mpfuchiru ọbu!” Ndu
nche kpụta iya awagọ iya ẹka.

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jiọn 18:15-18,25-27)

66 Gẹ Pyịta nọro l'etezi l'ụlo-ikpe ono; onye lanụ l'ime
ụnwumgboko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia;
67 bya ahụma Pyịta l'ẹka ọonya ọku; bya elee ya ẹnya sụ
iya: “Ị yịkwa lẹ ndu etsoje nwọphu Nazaretu; mbụ Jizọsu!”
68 Ọ gọfu sụ iya: “O to dokwaru mu ẹnya! Mu ta amakwa
iphe, iipfu.” Ọ lụfu l'ẹka ono mbụ Pyịta; je anọdu l'ọnu
ọguzo. Oke-ọku raa ọ́rà.
69 Nwamgbọko ono hụmakwa iya ọzo bya awatakwa
epfuru ndu pfụru lẹ mgboru ẹka ono sụ phẹ: “Nwoke-a
yịkwa lẹ ndu etsoje Jizọsu.”
70 Pyịta gọfukwa ọzo.

Ọ nọepho nwanshịi; ndu pfụgbaru lẹ mgboru ẹka ono sụ
Pyịta: “Ị yịchaa ya-a. ?Tị bụdu onye Gálili?”
71 Ọ wata eri angụ sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -
bụdu ire-lanụ bẹ ya epfu ono; sụ: “Mu ta amakwa onye ono,
unu epfu opfu iya ono.”
72 Oke-ọku raa ọ́rà teke ono teke ono k'ugbo ẹbo. Pyịta
nyata gẹ Jizọsu pfujeru ono sụ: “Oke-ọku bya ara ọ́rà ugbo
labọ bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madụ mu.” Ọ raahaa
ẹkwa.

15

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jiọn 18:28-38)

1 Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu bụ
ọgerenya; mẹ ndu ezije ekemu; mbụ iphe, bụkpoo ọgbo-
ikpe ndu Jiu g'ẹphe hakọta bya achịa idzu; e kee Jizọsu
ẹgbu bya akpụru iya je eye Payịleti l'ẹka.
2 Payịleti bya ajịa ya sụ: “?Ị bụ Eze ndu Jiu?”

Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”

3 Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe,
ẹphe sụru l'o meru.

4 Payịleti byakwa asụ Jizọsu: “?Tọ dụkpodaa iphe, iipfu?
?Ọ kwa l'ị nụmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'i
meru?”
5 Ọphu Jizọsu epfuẹduru opfu. Ọ tụfu Payịleti ẹhu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jiọn 18:39—19:16)

6 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata
ono bẹ Payịleti ahajẹru phẹ onye mkpọro lanụ g'ọ la; mbụ
onye ẹphe sụkpoerupho g'ọ haarụ phẹ.
7 Ọ dụru onye mkpọro lanụ, eekuje Barabasu, yị lẹ ndu
kwefuru gọvumenti ike bya egbukwaaphọ ọchi; a tụa phẹ
mkpọro.
8 Igwe ọha ono bya bya arwọahaa Payịleti g'o meeru phẹ
iphe, oomejehawaru phẹ.
9 Payịleti sụ phẹ: “?Bụ gẹ mu haarụ unu Eze ndu Jiu g'ọ
la tọo?”
10 Kẹle o doru iya ẹnya l'ọo ẹnya-pfụrupfuru bẹ ndu-ishi
uke Chileke gude kpụtaru iya ya.
11 Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe ọha ono sụ phẹ
g'ẹphe kebeẹkwapho g'ọ hachiaru phẹ Barabasu.
12 Payịleti sụ phẹ: “?Unu sụkwanuru gẹ mu mee onye-a,
unu sụru l'ọ bụ Eze ndu Jiu-a gụnu?”
13 Ẹphe tụa ụzu; sụ: “Pfụ-gbua ya!”
14 Payịleti sụ phẹ: “?Kẹ gụnu? ?Bụ gụnu bụ iphe, dụ ẹji,
o meru?”
Ẹphe kabakpọo ya arashi ike sụ: “Pfụ-gbua ya!”
15 Ọo ya bụ; Payịleti chọahanaa gẹ ya mee iphe, dụ ikpoto
ọha ono ree; bya ewonụru Barabasu haa g'ọ la; kpụru Jizọsu
nụ ndu ojọgu g'ẹphe chia ya ẹchachi. Ẹphe chichaa ya iphe;
ọ kpụru iya nụ phẹ g'ẹphe je je akpọpyabe iya l'oswebe.

Ndu ojọgu eme Jizọsu sukusuku
(Mat 27:27-31; Jiọn 19:2-3)

16 Ndu ojọgu bya akpụru Jizọsu bahụ l'eze ụlo nnajịoha,
bụ Payịleti bya ekukọta iphe, bụ ndu ojọgu g'ẹphe ha.
17 Ẹphe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya
egude obvu kpaa okpu woru kpube iya;
18 bya ekeleahaa ya ekele ndu ojọgu asụje iya: “Ndzụ
dụkwa ngu! Eze ndu Jiu!”
19 Ẹphe gude mgbọro kụkposhiahaa ya ishi; gbụahaa ya
ọnu-mini; gbuaharu iya ikpere l'alị gude akwabẹ iya ùbvù.
20 Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe
uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpụru iya jeshia g'ẹphe
je je akpọpyabe iya l'oswebe.

Aakpọpyabe Jizọsu l'eli oswebe
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27)

21 Ẹphe tụgbua bya ahụma Sayịmonu nwoke Sayirini, shi
ndu-ẹgu phẹ alwa. Ọo ya bụ nna Alẹguzanda yẹle Rufọsu.
Tọbudu iya bụ; ẹphe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe,
ee-gude kpọ-gbua Jizọsu.
22 Ẹphe kpurwua Jizọsu l'ẹka eekuje Gọlugota, bụ iya bụ
“Okpokoroko Ishi.”
23 Ẹphe woru mẹe, a gwarụ manụ-mẹru nụ iya g'ọ ngụa.
Ọphu o kwedu iya angụngu.
24 Ẹphe woru iya kpọpyabe l'oswebe l'ẹka ono; woru uwe
iya kee. Ẹphe tụaru iya ido g'ẹphe maru ọphu a-dabarụ
onyenọnu.
25 Teke ono, a kpọpyaberu iya l'oswebe ono bụ l'ẹnyanwu
agbakota.
26 E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono,
bụ iya bụ l'ọ bụ “Eze ndu Jiu.”
27 Ẹka ono bẹ a kpọpyabekwarupho ndu ana nfụ ụmadzu
labọ. Onye ọphuu nọdu l'ẹkutara iya; onye ọphuu l'ẹkicha
iya.
28 Iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke vụa sụru: “A
gụru iya yeru ndu ẹjo-iphe.”
29 Ndu aghata aghata nọdu ekweru iya une asụje iya:
“Hẹe! ?Tọbudu ngu bụ ọphu sụru l'ii-nwukpọshi eze-ụlo
Chileke; gude ujiku ẹto kpụkwaa ya?
30 Nyizetanụ l'oswebe ono bya adzọo onwongu.”
31 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ezije ekemu pfuaru iya
kwaphu kwaphu sụ: “Ọ dzọru ndu ọzo; ọphu ọ dụedunu
ike dzọo onwiya.”
32 “Ngwanụ gẹ Kéreshi ọbu, bụ Eze ndu Ízurẹlu shinu
l'oswebe ono nyizeta nta-a; anyi -hụmakwanu iya; anyi
amaru l'ọ bụpho Kéreshi eviya.”
Unwoke labọ ono, a kpọpyaberu ẹphe l'iya ono nọdu
akọkwa iya phọ ọnu.

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jiọn 19:28-30)

33 Ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono mgburug-
buru; nọo gbiriri jasụ l'ẹnyanwu agbuze.
34 Ẹnyanwu gbuzeẹpho; Jizọsu chia mkpu sụ: “Eloyi!
Eloyi! ?Lema sabakutani?” Bụ iya bụ: “Chileke mu! Chileke
mu! ?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu nkịnyi mu?”
35 Ndu harụ pfụru l'ẹka ono nụma iya sụ: “Unu gebekwa;
ọ dụkwa g'ooku Elayijia.”
36 Onye lanụ gbagbụa je eworu asancha ọphu amịje mini
woru gwọo lẹ mẹe-venịga; woru tsebe l'eli oshi, dụ ogologo

woru nụ iya g'ọ ngụa; sụ g'a maẹduru: ?Elayịjia a-bya
ekufuta iya.
37 Jizọsu bya echishia mkpu ike bya atụ-buhu unme; ọ
bụru iya anwụhu.
38 Ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ
l'ime eze-ụlo Chileke ono shiẹpho l'ishi gbaẹpho kẹ tararaa
jasụ l'alị gbajahụ ẹbo.
39 Onye-ishi ojọgu ndu Romu, pfụru Jizọsu l'iphu teke ono
hụmaepho g'o chiru mkpu nwụhu nno ọ sụ: "?Unu maru-a
lẹ nwoke-a bụkwa Nwa Chileke eviya?"
40 Ọ dụru ụnwanyi, nọkwapho ụzenya l'ẹka ono ele
ẹnya g'ẹphe maru iphe, eme nụ. Meri onye Magudala yị
l'ụnwanyi ono. Meri ne Jiosẹsu; waa Jiemusu kẹ nwata yịru
iya; waa Salomi.
41 Ụnwanyi ono shi etso Jizọsu bya ejeru iya ozi teke ọ nọ
lẹ Gálili; mẹkpowaro ụnwanyi ọzo, tso iya bya Jierúsalẹmu,
nọkwapho l'ẹka ono ele ẹnya.

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jiọn 19:38-42)

42 Noo ya; o rwua gẹ nchi jihuẹrupho lẹ mbọku, ak-
wakọbeje k'echele iya bụ eswe atụta unme;
43 Jiósẹfu, bụ onye Arimatiya bya abụru onye nweru ẹnya
l'ọgbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwaphọ ụzenya leta ẹnya teke
Chileke e-goshi l'ọo ya bụ eze; shihukwaphọ obu ike jepfu
Payịleti je arwọo ya g'a haarụ iya odzu Jizọsu gẹ ya je elia.
44 Ọ dụkpoo Payịleti biribiri shii l'ọ nwụhu-kebewaru. Ọ
bya ekua onye-ishi ndu ojọgu ono bya ajịa ya: "?Bụ eviya
l'ọ nwụhuwaru?"
45 Payịleti nụmachaepho l'ọnu onye-ishi ndu ojọgu ono
lẹ Jizọsu nwụhuwaru; ọ sụ Jiósẹfu g'o jewarọ je apata iya
lia.
46 Jiósẹfu bya atụgbua bya eje anmata ẹkwa ọchaa; bya
eje je apazeta odzu Jizọsu; bya eworu ẹkwa nmabẹchaa ya;
bya eje enyebe odzu iya ono l'ilu, a tụru lẹ mkpuma; bya
eswita oke mkpuma swichia ọnu ilu ọbu.
47 Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosẹsu nọdu hụma
ẹka e liru iya.

16

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jiọn 20:1-10)

1 O be l'ụzenyashi gẹ nsọ eswe-atụta-unme ono
bvụerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne
Jiemusu kẹ nshịi tụgbua jeshia je akpata manụ, eshi mkpọ,
dụ iche iche, ẹphe e-te Jizọsu gude kwaa ya.

2 O be lẹ nchi abọhu mbọchi Sonde; ẹphe jeshia l'ilu ono
g'ẹnyanwu wawaru.
3 Ẹphe nọdu epfugbaa sụ: “?Bụkpoo onye e-swifuru anyi
oke mkpuma ono, nọ l'ọnu ilu ono?”
4 Ẹphe jeshia apali ẹnya; e swifuwaa mkpuma ọbu.
Mkpuma, eepfu opfu iya ọbu pakpọoru ẹka apaa.
5 Ẹphe kwoba l'ime ilu ono; bya ahụma nwokorọbya, nọ
phẹ l'ẹkutara, yeru kpowula-kpowula uwe ọchaa. Ọ dụ phẹ
biribiri; ndzụ gụahaa phẹ.
6 Onye ono sụ phẹ: “Ndzụ ba agụshi unu. ?Ọ kwa l'ọo
Jizọsu onye Nazaretu bẹ unu achọ; mbụ onye-a, a pfugburu
l'oswebe-a? O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo! Ọ tọ nọhekwa
l'ẹka-a. Unu byanụ ahụma ẹka e shi lia ya.
7 Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nụ waa Pyịta l'o vuwaa
unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-hụma iya l'ẹka ono, bụ iphe,
o pfuhawaru unu-a.”
8 Ẹphe kwofụta l'ilu l'ẹka ono bya agbagbụa lashịa. Ọnu
kụgbabechaa phẹ akụgbabe. Ẹhu nọdu etekwa phẹ phọ
etete. Ọphu ọ dụdu onye ẹphe pfuru iphe ono; ẹka ndzụ
agụ phẹ.
9 Jizọsu shi l'ọnwu tetachaẹpho lẹ mbọku mbụ l'idzu ono;
o mee gẹ Meri onye Magudala vuru ụzo hụma iya, bụ iya
bụ nwanyị ono, ọ chịfuru ẹjo ọbvu ẹsaa, shi buru iya l'ime
ẹhu ono.
10 Meri ono tụgbua je epfuaru iya ndu ẹphe lẹ Jizọsu shi
aswịje l'ẹka ẹphe nọ ara ẹkwa iya.
11 O pfuchaaru phẹ l'ọ dzụ ndzụ; tẹme lẹ ya hụmakpooru
iya l'ẹnya; ọphu ẹphe ekwedu l'ọo eviya.
12 E mechaa; Jizọsu gbaa ụgbugba ọzo byapfuta ụmadzu
labọ l'ime ndu etsoje iya nụ l'ẹka ẹphe eje l'echiẹgu.
13 Ẹphe lwaphuta azụ je epfuaru iya ndu ọphuu; ọphu
ẹphe ekwekwaphọ.

Jizọsu egoshi ndu
etsoje iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

14 E mechaa; ọ bya abyapfuta ụmadzu iri lẹ nanụ ono;
l'ẹka ẹphe eri nri. Ọ taahaa phẹ ụta sụ l'ẹphe bụ ndu abọje
obu ẹbo; waa ndu ẹjo ọkpoma; kẹle ẹphe te ekwetadụru
l'iphe, ndu hụmaru iya nụ gẹ ya tetachaaru dzụru ndzụ
pfuru bụ eviya.
15 Ọ sụ phẹ: “Unu jedzuru ẹkameka lẹ mgboko l'ophu je
epfukashia ozi-ọma-a g'onyemonye nụmakota.
16 Onye kwetarụ nụ; e mee ya baputizimu bẹ Chileke aa-
dzọta. Onye ete ekwedu nụ bẹ aa-nma ikpe.

17 Ndu kwetarụ nkemu bẹ ee-gude iphe-ọhumalenya ọwa-
a hụbe ama. Ẹphe e-gudeje ẹpha mu achịshi ọbvu; gude
ẹpha mu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ.
18 Ẹphe -chịta agwọ l'ẹka; ọ tọ dụdu iphe, oo-me phẹ. Teke
ẹphe ngụru iphe, egbu egbugbu; ọ tọ dụdu iphe, oo-me phẹ.
Ẹphe -byia onye iphe eme ẹka l'o-wekọrohu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe
(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

19 Noo ya bụ; Nnajịuphu, bụ Jizọsu pfuchaaru phẹ opfu
ono; Chileke wolia ya woba l'imigwe. O je anọdu l'ẹkutara
Chileke.
20 Ndu etsoje iya nụ laa je epfukashịahaa ozi-ọma ono
l'ẹkameka. Nnajịuphu nọdu eyeru phẹ ẹka l'ozi ono; shi
l'iphe-ọhumalenya, ẹphe emegbaa egoshi l'ozi-ọma ono,
ẹphe ezi ono bụ l'ẹka Chileke bẹ o shi. Nokwa g'ọ dụ.

Ozi-ọma,
Luku
Deru

1 Eshi ọphu a dụwaa igwe wata ede akọ k'iphe,
meẹbekpooru l'echilabọ anyi ono l'ẹkwo;
2 ọ bụerupho g'a kọru iya anyi; mbụ ndu shi lẹ mbụ
bụru ndu hụmaru l'ẹnya mechaa bya abụru ndu ejeru opfu
Chileke ozi; bụ gẹ ndu ono edegbaa;
3 bẹ ọ dụkwa mu phọ ree; onye ẹguru, bụ Tiyọ́filosu; gẹ
mu tọoru ngu iphe, meru nụ l'ọkpa iya l'ọkpa iya; eshinu
mu tọru nwẹhu nwụkota iphemiphe ono, daru nụ ono
eshikpọo lẹ mbụ.
4 Iphe, mu ede bụ g'ị kwatakpọo maru ọkpobe-opfu ono,
e gude ọnu zia ngu ono.

Ozi kẹ l'aa-nwụ Jiọnu, onye emeje baputizimu

5 Teke Herọdu bụ eze ndu Jiudiya bẹ ọ dụru onye ẹpha
iya bụ Zakaráya, onye uke Chileke. O shi l'ẹkali ọgbo uke kẹ
Abáyijia. Ọ lụru nwanyị, shi l'ọkpa-ipfu Erọnu, bụkwapho
ọkpa-ipfu ndu-uke Chileke. Ẹpha nwanyị ono bụ Elízabetu.
6 Ẹphenebo tụkoru bụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke;
emeẹbekota ekemu Chileke g'ọ ha bya etsokọtakwapho nsọ
Chileke g'ọ ha. Ẹphe te emejeduru iphe, a tarụ phẹ ụta.
7 Ọ bụepho l'ẹphe lụru kahụ; ọphu ẹphe anwụtaduru
nwa; kẹle Elízabetu ta atsụdu ime.
8 Tọbudu iya bụ; Zakaráya nọdu eje ozi uke iya l'iphu
Chileke; kẹle ozi uke rwuberu ẹkali ọgbo uke nkephẹ.
9 A tụru ido, bụ nsọ, dụru phẹ nụ; ọ daaru iya
l'abahụ lẹ mkpuru l'ẹka ẹnya ẹka eegwejeru Chileke
ngwẹja nọ je egwee ngwẹja ụnwù-isẹnsu, ẹnwuru iya eshi
kwẹekweekwee.
10 Ikpoto ndu ono l'ophu tụko kụru l'etezi epfu anụ Chileke
g'ọ gbaru teke eeyeje ọku l'ụnwù-isẹnsu ono.
11 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu chaa Zakaráya l'iphu
bya anọdu l'ẹkutara ọru-ngwẹja ono.
12 Meji tsukaha Zakaráya g'ọ hụmaru iya. Ndzụ wata iya
agụgu.
13 Ojozi ono sụ iya: “Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Zakaráya;
kẹle opfu, i pfuru nụ Chileke tụbawaru iya lẹ nchị. Nta-
a bẹ Elízabetu, bụ nyee ngu l'a-nwụtaru ngu nwa-nwoke.
Iphe, ịi-gụ iya bụ Jiọnu.
14 Ọo ya bụ g'ẹhu atsọo ngu; l'i tee ẹswa; l'a-dụ igwerigwe
tee ẹswa mẹ a -nwụe ya phọ.

15 Kẹle ọo-bụru onye nweru ẹnya l'iphu Nnajịuphu,
bụ Chileke; tẹme ọ tọo ngụkwa mẹe; ọzoo iphe, aangụ
angụngu, bụ iphe, atsụ atsụtsu. Unme Chileke bẹ e-shi
l'ẹpho ne iya buru iya l'ẹhu.
16 Igwerigwe ụnwu Ízurẹlu bẹ oo-me g'ẹphe dakọbe jepfu
Nnajịuphu, bụ Chileke phẹ.
17 Ọo ya bụ onye e-gude Unme Chileke; gude ike, dụ gẹ kẹ
Elayijia, onye mpfuchiru Chileke vuru Kéreshi ọbu ụzo je
akwakọberu iya ẹka. Ọo-gọ-zetaru ụnwegirima obu nna
phẹ. Ọo-gọta ndu bụ 'anụ-lẹ-nchị gọru ye l'ụzo ọkwa-ẹnya,
ọphu ndu pfụberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarụpho
Nnajịuphu ono ndu bụ ndu a-kwakọberu abyabya iya."
18 Zakaráya sụ ojozi-imigwe ono: "?Dẹnu gẹ mu e-shi
maru l'iphemiphe-a bụ ọkpobe-opfu; l'ẹka mu kahụwaru;
tẹme nyee mu kahụakwapho?"
19 Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Ọ kwa mbẹdua bụ Geburẹlu;
onye anọje l'iphu Chileke. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya
epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-ọma-a;
20 ọphu i kwetadụru l'opfu, mu pfuru bẹ a-vụ gẹ
mu pfuru iya. Hụma ahụma; lẹ nta-a bẹ ọnu a-bụru
ngu kpụrukudukuu. I tii pfubaẹdu opfu jasụ mbọku,
iphemiphe-a a-vụkota. Opfu mu a-vụkotakwa l'o rwuberu
iya."
21 Igwe ọha kụru eche Zakaráya; ọphu ẹphe amadụ iphe,
meru iphe, ọono ọdu l'ime eze-ụlo Chileke ono.
22 Ọ fụtashia; ọphu ọ dụedu ike pfuru opfu yeru phẹ;
ẹphe maru l'ọ phụru ọphulenya l'ime eze-ụlo Chileke; ọphu
o pfuẹdu opfu. Ọ bụwaru ẹka bẹ oogudeje epfu opfu.
23 Eswe ozi uke iya -bvụepho; ọ lashịa ibe iya.
24 A nọnya; nyee ya, bụ Elízabetu tsụta ime. Ọ nọkota
l'ụlo mkpụrumkpuru ọnwa ise.
25 Ọ sụ: "Nta-a bẹ Nnajịuphu lecharu mu ẹnya bya eshia
ụzo, dụ ẹgube-a nafụ mu iphere l'iphu ndiphe."

Ozi, eezi; l'aa-nwụ Jizọsu

26 O be l'ọnwa, kwe Elízabetu ọnwa ishii, ọ tsụtaru
ime; Chileke byakwa ezia ojozi-imigwe, bụ Geburẹlu g'o je
Nazaretu l'alị Gálili
27 je ezia nwamgbọko ozi. Ẹpha nwamgbọko ono bụ Meri.
Nwamgbọko ono bẹ yẹe nwoke teke akwaswee. Onye eje
iya alụlu bụ nwoke, ẹpha iya bụ Jiósẹfu. Nwoke ono bụ
onye ọnu-ụlo onye eze ndiche ono, bụ Dévidi.
28 Geburẹlu byapfuta Meri bya sụ iya: "?Ị dụpho ya?
Onye Chileke kwabẹru oke ùbvù! Nnajịuphu swikwaru
ngu eswiru. Ị bụ onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ l'echilabọ
ụnwanyi l'ophu."

29 Meri nụma ekele ono; obu tsukahụ iya. Ọ rịa
l'egomunggo iya sụ: “?Bụ ẹgube ekele gụnu bụ ọwa?”
30 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Meri;
lẹ Chileke mewaru ngu eze-iphe-ọma.
31 Hụma l'ịi-tsụta ime; nwụa nwa-nwoke; iphe, ịi-gụ iya
bụ Jizọsu.
32 Ọo-bụru onye nweru ẹnya. Ee-ku iya Nwa Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ. Nnajịuphu, bụ Chileke e-dobe iya l'aba-
eze onye-iche iya ono, bụ Dévidi.
33 Ọo-bụru eze ndu ọnu-ụlo Jiékọpu jasụwaruro ya; ọphu
ọ bubuhuduru eze abubuhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
34 Meri sụ ojozi-imigwe ono: “?Dẹnu gẹ mu e-shi tsụta
ime l'ẹka mu lẹ nwoke eteke akwaswee?”
35 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Unme Chileke l'a-bya
asọpyabe ngu; tẹme ike kẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ l'a-bya
bya emee ngu ire l'ẹhu. Ọo ya bụ; nwa ono, ịi-nwụ ono, bụ
onye dụ nsọ ono bẹ ee-ku Nwatibe Chileke.
36 Tẹme; lekwa abụbu ngu, bụ Elízabetu tsụtafuakwaru
ime nwoke lẹ nka-a. Ọnwa ọwa kweakwaa ya ọnwa ishii;
mbụ onye ono, e shi eku onye ata tsụdu ime ono;
37 kẹle Chileke ta adụdu iphe, nyịru iya ẹka ememe.”
38 Meri sụ: “Mu nọana-a! ?Ọ kwa lẹ mu nọwa Chileke
l'ẹka. G'ọ dụnuru mu g'i pfuru.” Ojozi-imigwe ono phuhu.

Meri eje ibe Elízabetu phẹ

39 E mechaa; Meri jịkobe gude ọso jeshia mkpụkpu lanụ,
nọ l'alị Jiuda ẹka úbvú jiru ejiji
40 bya abahụ l'ụlo Zakaráya bya ekele Elízabetu ekele.
41 Elízabetu nụmaepho ekele Meri; nwaswa ono mee ya
ụkporo l'ẹpho. Unme Chileke kparwuta Elízabetu l'ẹhu.
42 Ọ raa ya arara sụ: “Onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ bẹ
ị bụ l'ụnwanyi mgburugburu; tẹme nwa ono, nọ ngu l'ẹpho
ono bẹ Chileke gọkwarupho ọnu-ọma nụ.
43 ?Bụ gụnu bẹ e kweru gẹ gụbedua, bụ ne Nnajịuphu mu
bya ibe mu?
44 Kẹle teke olu ekele ngu rwuru mu lẹ nchị bẹ nwaswa,
nọ mu l'ẹpho pfulihuru tee ẹswa.
45 Gụbe nwanyị; g'ẹhu tsọ ngu ụtso; kẹle i kweru l'opfu
ono, shi Nnajịuphu l'ẹka rwua ngu nchị ono l'a-vụ.”

Ebvu, Meri agụ gude aja Chileke

46 Meri sụ:
“Obu mu l'ekutse Nnajịuphu.
47 Mu nọdu ete ẹswa lẹ
Onye-Ndzọta mu,
bụ Chileke.

48 Ọ gụberu mụbe nwanyị,
nọ iya l'ẹka iphe;
lẹ mụbe nwanyị ọphu bụ
mu bẹ ẹnya kachaa
alwalwa.
Ọgbomogbo e-shi nta-a wata
mu eku onye a gọru
ọnu-ọma nụ.
49 Ọkalibe, bụ Chileke
meshiwaru mu iphe,
nweru ẹpha.
Ẹpha Chileke dụ nsọ.
50 Obu-imemini, ọophujeru
ndu atsụ iya ebvu
eshije l'ọgbo sweru ọgbo.
51 O gudewaa ẹka iya egoshije
ọkpehu iya.
Ndu gude etsetse arị
ọriri l'obu phẹ bẹ
ọochikashije.
52 Ọolo-zetajẹ ndu-ishi,
ike dụ l'aba-eze phẹ.
Ọ nọdu ekulije ndu wozeru
onwophẹ alị.
53 Ndu ẹgu agụ bẹ oogudeje iphe,
dụ ree zụ-jia ẹpho;
l'ọ sụ ndu nweru iphe
g'ẹphe gbaru ẹka laa.
54 Ọ gbaru ndu-ozi iya,
bụ Ízurẹlu mkpu;
mbụ l'ọ nyatarụ phẹ;
phụaru phẹ obu-imemini.
55 Ono bụru iphe,
o pfuru nna anyi oche
phẹ, bụ iya bụ iphe,
o pfuru Ébirihamu yẹe
oshilọkpa iya g'ẹphe ha.”
56 Meri nọ-rwua iphe,
rwuru ọnwa ẹto l'ibe
Elízabetu phẹ;
tẹme ọ lashịa.

Anwụnwu Jiọnu,
onye emeje baputizimu

57 O rwua Elízabetu l'ezeda; ọ bya ezeda; nwụa nwa-nwoke.

58 Obutobu iya mẹ abụbu iya phẹ; nụma ẹgube gẹ Chileke
phụ-beru iya obu-imemini; ẹphe bya; ẹphe l'iya tee ẹswa.
59 Nwaswa ono nọepho abalị ẹsaa; o rwua lẹ k'ẹsato;
ẹphe bya ebua ya úbvù. Ẹphe meahaa g'ẹphe gụbe iya ẹpha
nna iya, bụ Zakaráya.
60 Ne iya sụ: "Awa-o. Ọ tọ bụkwa iya-o. Ọ kwa iphe, aa-gụ
iya bụ Jiọnu."
61 Ẹphe sụ iya: "?Ị hụmajeru abụbu unu, zarụ ẹgube
ẹpha ono?"
62 Ẹphe bya atụaru nna iya ẹka ẹba gude jịa ya iphe, ọ dụ
iya g'a gụa nwata ono.
63 Ọ maa ẹka g'a nụ iya okwekpu, eedeje iphe. A nụ iya
ya; o dee sụ: "Ẹpha iya bụ Jiọnu." Ọ dụkota phẹ biribiri.
64 Teke ono teke ono; ọnu kụhaa ya; ire tụshihu iya. O
pfuahaa opfu gude jaahaa Chileke ajaja.
65 Ndzụ rwuta iphe, bụkpoo obutobu phẹ, nụmaru iphe
ono. E pfudzuru iphe ono l'úbvú úbvú ono, dụ l'alị Jiudiya.
66 Iphe, bụkpoo ndu nụmaru iya nụ dobeẹ ya phọ
l'ọkpoma phẹ; tụko epfugbaa sụ: "?Bụ gụnu bẹ nwata ọwa-
a l'a-bụkpooru?" kẹle o doru ẹnya lẹ Chileke tụru iya ẹka;
g'ọ bụru onye dụ iche.

Zakaráya epfuchiru Chileke

67 Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bụ Zakaráya
l'ẹhu; ọ wata epfuchiru Chileke sụ:
68 G'a gọru ọnu-ọma nụ
Nnajịuphu, bụ Chileke
Ízurẹlu;
kẹle ọ kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phẹ.
69 O meru gẹ Onye-Ndzọta,
nyịberu anyịbe fụtaru
anyi l'oshilọkpa
onye nọ iya l'ẹka,
bụ Dévidi.
70 Ono bụru iphe,
yẹbe Chileke gbẹ l'ọnu
ndu mpfuchiru iya,
dụru iya nsọ lẹ
teke ndiche pfua sụ
71 l'aa-dzọta anyi l'ẹka ndu
ọhogu anyi waa l'ẹka
ndu anyi dụ ashị;
72 g'ọo-phụa obu-imemini ono,
ọ sụru ndiche anyi phẹ
lẹ ya a-phụ ono;

wafụa g'ọo-nyata ukwe-iphe,
dụ nsọ,
o kweru ndu nkiya.
73 O rihakpọwaruro onye-iche,
bụ nna anyi Ébirihamu
angụ
74 l'ọo-nafụta anyi
l'ẹka ndu ọhogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzụ taa gụdu anyi;
75 anyi abụru ndu dụ nsọ;
bụru ndu pfụberekoto
l'iphu iya jasụ g'anyi
a-nọ-beru.
76 “Gụbe nwata ọwa-a;
Iphe, ee-ku ngu bụ
onye epfuchiru
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ;
kẹle ii-vuru Nnajịuphu
ụzo je abọoru iya ụzo;
77 je emee gẹ ndu nkiya maru
lẹ Chileke e-shi l'agụ
nvụ
l'iphe-ẹji dzọo phẹ;
78 kẹle oogudeje eme
odoo phụaru anyi
obu-imemini.
Oo-me gẹ ndzọta ọphu echi
echichi g'ẹnyanwu
wapfuta anyi
79 g'ọo-bụru ìphóró,
dụru ndu nọ l'ọchii
mẹ ndu ọnwu heru
gabala asọ-kputa;
waa g'oo-duru anyi
bahụ l'ụzo ẹhu-guu.”
80 Tọbudu iya bụ;
nwata ono nọdu evu;
bya aka enweru egomunggo.
Ọ nọo l'echiẹgu jasụ teke
ọ fụtaru l'edzudzu-ọha
ndu Ízurẹlu.

2

Anwụnwu Jizọsu
(Mat 1:18-25)

1 Ọ bụru teke ono bẹ eze nnajịoha, bụ Ọgosutosu tụru
ekemu; sụ g'e deshia ẹpha onyemonye l'ẹkwo; mbụ iphe,
bụkpoo onyemonye, bu l'ọhamoha, nọ l'alị-eze iya.
2 Ono bụ ọ́gú mbụ, e vuru ụzo gụa. Teke a gụru ọ́gú ono
bụ teke Kwịriniyosu bụ nnajịoha ndu Siriya.
3 Tọbudu iya bụ; onyemonye lashịa ẹka a nwụru iya;
jeshia g'e dee ẹpha iya l'ẹkwo.
4 Jiósẹfu shikwaphọ lẹ Nazaretu, nọ l'alị Gálili jeshia
Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiudiya; ẹka a nwụru Dévidi, bụ eze
ndiche; kẹle Jiósẹfu shi l'ọkpa-ipfu iya; bya abụru ndu
unuphu ono gẹdegede.
5 Jiósẹfu yẹe nwanyị ono, e kwetawaru l'ọo-lụ ono, bụ
Meri swịru jeshia g'e dee ẹpha phẹ. Teke ono bẹ ẹpho
bewaru Meri l'ezeda.
6 Ọ bụru g'ẹphe nọ lẹ Bẹtulehemu bẹ ọ gbaru iya l'ezeda.
7 Ọ bya ezeda ọkpara iya nwoke; bya eworu
nwamkpirikpu ẹkwa phụa ya; bya eworu iya nyebe l'iphe,
eeyejeru anụ nri; kẹle ọ tọ dụdu ẹka ẹphe a-nọdu l'ụlo ndu
ije.

Ojozi-imigwe ezi
ndu eche atụru ozi-ọma

8 Noo ya; ọ dụru ndu eche atụru, nọ l'ẹgbudu lẹ ndu ẹka
ono; swiru igwe atụru phẹ l'ẹnyashi ono.
9 Ojozi-imigwe, shi Chileke l'ẹka chafụta byapfuta phẹ;
ogbu-nwịinwii Nnajịuphu chaphee phẹ mgburugburu.
Ndzụ rwuta phẹ.
10 Ojozi-imigwe ono sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ba agụshi unu; unu
ngabẹ nchị. Mu byaru ezi unu ozi-ọma, l'e-me g'ẹhu tsọo
ndiphe mgburugburu ụtso shii.
11 Kẹle a nwụru unu Onye-Ndzọta ntanụ-a lẹ mkpụkpu
Dévidi; Onye-Ndzọta, bụ iya bụ Kéreshi; bya abụru
Nnajịuphu.
12 Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-hụma nwaswa,
a phụru nwamkpirikpu ẹkwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anụ
nri.”
13 A bya ele ẹnya; igwerigwe ojozi-imigwe ọzo
kpofutawaa byapfuta ojozi-imigwe k'ono ẹphe tụko aja
Chileke ajaja asụje:
14 “Chileke, nọ l'imigwe gbaru
g'aakwabẹ iya ùbvù.
Amadụ, nọ l'alị,
bụ ndu kweru l'o yeru phẹ
obu bẹ ẹhu a-dụ guu.”
15 Ụnwu-ojozi-imigwe ono wụfuepho l'ẹka ẹphe nọ
wụba l'imigwe; ndu eche atụru ono wata epfupfu sụ:

“G'anyi jeęshikwa Bętulehemu je ahụma iphe-a, meru nụ-
a, Nnajịuphu tụru anyi ọnu iya-a.”
16 Ẹphe gude ọso chọru iya jeshia; je ahụma Meri yęe
Jiósęfu bya ahụmakwapho nwaswa ọbu, zę l'iphe, eeyejeru
anụ nri ọbu.
17 Ẹphe hụmachaa ya; ęphe bya eworu iphe ono, e pfuru
phę l'opfu ęhu nwata ono woru kọoru ndu nọ l'ęka ono.
18 Ọ tụfukota iphe, bụ ndu nụmaru iya nụ ęhu; mbụ iphe
ono, ndu nche atụru pfuru phę ono.
19 Meri tụkokpoepho iphe ono g'ọ ha kwakọbe l'ọkpoma;
agbaru iya egomunggo.
20 Ndu eche atụru ono lashịa. Ẹphe nọdu eje bya etu
Chileke ępha; aja iya ajaja iphemiphe ono, ęphe nụmaru
ono waa iphe ono, ęphe hụmaru ono, dụepho g'e pfuru phę
iya onoya.

Eebu Jizọsu úbvù

21 A nọ-dzuępho abalị ęsato; e bua nwata ono úbvù; bya
agụa ya Jizọsu, bụ iya bụ ępha, ojozi-imigwe pfuhawaruro;
tęme a tsụta ime iya ono.

Eeye Jizọsu l'ęka Chileke
l'eze-ụlo Chileke

22 Ọ rwua teke ọ gbaru Meri l'eme nsọ aswafụ ntụrwu,
bụ iya bụ ekemu, shi Mósisu l'ęka; ęphe kuru Jizọsu jeshia
Jierúsalęmu je g'ęphe ye iya Nnajịuphu l'ęka,
23 bụ iya bụ iphe, e deru l'ekemu Nnajịuphu sụ: “Iphe,
bụkpoo nwa-nwoke, bụ iya vu ụzo l'ępho ne iya bę ee-
dobejeru Chileke iche*.
24 Ẹphe jekwarụpho anụ ngwęja g'e gweeru Chileke, bụ
iya bụ g'e pfuru iya l'ekemu Nnajịuphu: kparaka labọ; ọzoo
ụnwu ndu-pfu ębo-lęchiko†.”
25 Ọ dụru onye Jierúsalęmu, ępha iya bụ Simiyọnu.
Nwoke ọbu bụ onye pfụberekoto; bya abụru onye atsụ
Chileke ebvu; ele ęnya onye a-dụ Ízuręlu obu. Ọ bụ onye
Unme Chileke jiru ęhu;
26 tęme Unme Chileke mehawaru g'ọ maru l'ọnwu tee
shitadụ ęka ọ nọ jasụ teke ọ hụmaadaru Kéreshi, shi l'ęka
Nnajịuphu.
27 Unme Chileke duru iya bahụ l'eze-ụlo Chileke. O be
teke ndu nwụru Jizọsu ku nwata ono, bụ Jizọsu bata g'ęphe
meeru iya g'ekemu pfuru;
28 Simiyọnu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja sụ:
29 “Nnajịuphu; haa gę mụbe

---

* **2:23 2:23** Gụnaa Awụ 13:2,12. † **2:24 2:24** Gụnaa Uke 12:8.

onye-ozi ngu nwụhu
l'ẹhu-guu nta-a,
bụ iya bụ opfu,
i pfuhawaru;
30 kẹle mu gudewaa ẹnya
mu hụma Ndzọta ono,
31 ị kwakọberu g'iphe,
bụ ọhamoha hụma-dzuru
ono,
bụ iya bụ iphe,
i kweru ukwe iya.
32 Ìphóró, e gude eme gẹ ndu
ọhozo maru ngu;
waa ìphóró,
a-bụru ùbvù kẹ ndu
nkengu, bụ Ízurẹlu.‡”
33 Nna nwata ono yẹle ne iya sachaa ọnu saa nchị l'iphe ono, Simiyọnu pfuru l'ẹhu nwa phẹ ono.
34 Simiyọnu bya agọoru phẹ ọnu-ọma bya asụ Meri, bụ ne nwata ono: “Nwata-a bẹ Chileke họtawaru g'ọ bụru e -vukota a daa; bụkwarupho a -kụbe ẹka a gbẹshi, dụru igwe ọha lẹ Ízurẹlu; g'ọ bụkwarupho onye aa-dụ igwerigwe jịka nkiya.
35 Aagbẹ l'ẹka ono a madzuru iphe, ẹphe arị l'ime obu phẹ. Gụbedua bẹ aphụ a-nọdu agbawashị obu g'e gude ogu-echi sụbaa ngu ọkpoma; mbụ l'opfu ẹhu nwata-a.”
36 Ọ dụkwarupho nwanyị, aza Ana, bụ onye mpfuchiru Chileke. Nwanyị ono bụ nwa Fanuwẹlu. O shi l'ọkpa-ipfu Asha; bya abụwaru nwanyị ọgerenya. Ji iya kụru iya akụku; lụa ya apha ẹsaa bya anwụhu; ẹbe ọ lụbaeduru ji.
37 Ọ nọwaa ụkporo apha ẹno l'apha ẹno. Ọphu ọo lụfujedu alụfu l'eze-ụlo Chileke. Ọ nọdu anọduje abarụ Chileke ẹja; aswị ẹgu epfu anụ Chileke eswe l'ẹnyashi.
38 Ọ byakwaphọ lẹ teke ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya epfua kẹ nwata ono nụ iphe, bụkota ndu ele ẹnya gẹ Chileke gbata Jierúsalẹmu.

Ndu nwụru Jizọsu du iya alaphu azụ lẹ Nazaretu

39 Tọbudu iya bụ; ndu nwụru nwa ono meẹbekota iphemiphe g'ekemu Nnajịuphu dụ; bya alaphushia azụ l'ibe phẹ, bụ Nazaretu, nọ l'alị Gálili.
40 Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashịa ẹnya ike; Chileke nọdu emeru iya eze-iphe-ọma.

Nwata ono, bụ Jizọsu nọ l'eze-ụlo Chileke

‡ **2:32 2:32** Gụnaa Azá 42:6; 49:6.

41 Iphe, bụkpoo aphagapha bẹ ndu nwụru iya nụ ejeje
Jierúsalẹmu mẹ o -be l'ọbo Ojeghata.
42 O be gẹ Jizọsu nọwaru apha iri l'ẹbo; ẹphe tụko
jeshikwaa Jierúsalẹmu g'ẹphe ejejehawaa.
43 Ẹphe nọ-dzuẹpho eswe ọbo-iphe ono bya alashịa.
Nwata ono, bụ Jizọsu tsụkpaa lẹ Jierúsalẹmu; ọphu ndu
nwụru iya nụ amadụ.
44 Ẹphe jee ije ujiku ophu; tẹmanu ẹphe wata iya
achọcho; kẹle ẹphe shi dobesu l'ọ yị l'ikpoto ndu awụ l'ụzo
ono. Ẹphe chọchaa ya l'ẹka abụbu phẹ nọ; chọo ya l'ẹka
ndu ẹphe maru nọ;
45 ọphu ẹphe ahụmaduru iya. Ẹphe chọru iya laphushia
azụ lẹ Jierúsalẹmu.
46 Ẹphe chọo ya ujiku ẹto; tẹme ẹphe je ahụma iya l'eze-
ụlo Chileke l'ẹka yẹle ndu ezije ndu Jiu iphe nọ; ọ nọdu anga
nchị l'iphe, ẹphe ezi bya ajịkwa phẹ phọ ajị.
47 Ọ dụ-dzukọtaru ndu anụ iphe, oopfu biribiri; mbụ
g'iphe edobeje iya ẹnya; waa g'o gude eye ọnu l'opfu ree.
48 Ndu nwụru iya nụ hụma iya; ọ kpọo phẹ opfu. Ne
iya sụ: “Nwa mu; ?dẹnu g'o gude i mee ya anyi ẹgube-a?
?Ị maru-a lẹ mu lẹ nna ngu gudekpọwaa ẹnya-mini achọ
ngu?”
49 Ọ sụ phẹ: “?Unu achọ mu ịcho-agha? ?Unu ta
amahaadaa l'ọ gbaru gẹ mu nọdu l'ụlo Nna mu?”
50 Ọphu opfu ono edoduru phẹ ẹnya.
51 O tsoru phẹ lashịa Nazaretu. Ọ nọdu emejekpọepho
iphe, ẹphe ziru iya. Ne iya wokpọerupho iphemiphe ono
dobekọta l'obu.
52 Jizọsu nọdu akabaa akwa ẹnya eje; tẹme ọ nọdu
evukwaphọ evuvu. Ọ dụ Chileke ree l'obu bya adụ ndiphe.

3

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jiọn 1:19-28)

1 O be l'apha, kwe Tayibiriyọsu, bụ eze nnajịoha apha iri
l'ise, o shi bụtaru eze; teke ono bẹ Pọnchiosu Payịleti bụ
nnajịoha Jiudiya; Herọdu bụru ọchi-ọha Gálili; nwanna iya
nwoke, bụ Filipu bụru ọchi-ọha Ituriya; waa Tirakonayitisu;
teke ono kwaphọ bẹ Layiseniyasu bụ ọchi-ọha Abilinu.
2 Ọ bụkwarupho teke ono bẹ Anasu; waa Kayafasu bụ
ndu-ishi uke Chileke; teke ono bẹ Jiọnu nwa Zakaráya
nọkwadu l'echiẹgu; noo teke Chileke kuru Jiọnu ono; zia
ya ozi.

3 Tọbudu iya bụ; ọ tụko ọhamoha, bupheru ẹnyimu
Jiọ́danu mgburugburu jegbabẹ ara iya arara sụ: “G'izimanụ
iphe-ẹji unu lwa unu azụ; g'e mee unu baputizimu; ọo ya
bụ Chileke agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru.”
4 Bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo Azáya, bụ onye mpfuchiru
Chileke sụ:
“Ọ dụru onye ara iya arara
l'echiẹgu sụ:
‘Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamụnha.
5 Ẹka dụ nsụda bẹ ee-nwuchi
enwuchi.
Úbvú waa òbvú bẹ
ee-gbuzekọta egbuze.
Ẹka dụ nggọdogo nggọdogo
bẹ unu a-pfụbe ọto.
Ẹka dụ
kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
l'aa-rwazee ya g'ọ kwọ
akwọkwo.
6 Iphe, bụkota nemadzụ
l'ophu l'a-hụmakota
gẹ Chileke e-shi dzọta
ndu nkiya.*’ ”
7 Noo ya bụ; Jiọnu sụ ikpoto ndu fụtaru nụ bya g'o mee
phẹ baputizimu: “Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a! ?Bụ
onye karụ unu g'unu gbalaaru oke ẹhu-eghu Chileke ono
abya nụ ono?
8 Unu mịa amịmi g'oshi-ọmi. Mebyi, unu aa-mị bụ
eme umere, goshiru l'izimanụ iphe-ẹji unu lwarụ unu azụ;
unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arịkwa sụ: ?Ọ kwa lẹ
Ébirihamu bụwanu onye-iche anyi phẹ. Unu ta amakwa l'o
-beta g'ọ tọ dụ bẹ Chileke a-dụ ike meshia mkpuma-a g'ọ
nwụshia ụnwu, a-bụru ụnwu Ébirihamu.
9 Mbụ lẹ nta-a bẹ a dabẹakwaru ogbunkụ l'upfu iphe,
bụkpoo oshi. Oshi ọphu amịduru mebyi, dụ ree; l'e gbutsua
ya chie l'ọku.”
10 Ikpoto ndu ono jịa ya sụ: “?Bụ gụnu bẹ anyi e-mekpọo
nta-a?”
11 Ọ sụ phẹ: “G'onye nweru uwe ẹhu labọ yẹe onye
enwedu nụ kee ya. G'onye nweru nri mekwaaphọ g'onye
ọphuu meru.”

---

* **3:6 3:6** Gụnaa Azá 52:10; Ebvu 98:2.

12 Ndu anajẹ ụtu byakwaphọ g'e mee phẹ baputizimu bya
asụ iya: “O-zì-iphe; ?bụ gụnu bẹ anyịbedua e-me?”
13 Ọ sụ phẹ: “Unu ta anaghatajẹshi iphe, a karụ unu g'unu
nata.”
14 Ndu ojọgu byakwaphọ bya ajịa ya sụ: “Anyịbedua-e; ?
Anyi mekwanụ-a gụnu?”
Ọ sụ phẹ: “Unu ta anajẹshi nemadzụ iphe k'ẹhuka; ọphu
unu ebojeshi nemadzụ ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya.
G'ụgwo, aapfụ unu jije unu ẹpho.”
15 Ndu ono tụbata onwophẹ. Ẹphe tụko rịahaa l'obu phẹ
sụ: “Ọo-bụkwaru-a nwoke-a bụ Kéreshi ọbu.”
16 Jiọnu bya eyeeru g'ẹphe ha ọnu sụ phẹ: “Mbẹdua
bụkwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu
l'onye ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa abyakwa; mbụ onye mu ta
adụdu iphe, mu bụ l'ẹka ọ nọ kẹ gẹ mu tọfu iya eri akpọkpa
iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-dụ-Nsọ; waa ọku eme unu
baputizimu.
17 O gudewaa ajakpa, oo-gude phụshia ẹswa lẹ balị; vuta
ọphu bụ balị vuba l'ụlo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'ọku,
ata nyịhudu anyịhu.”
18 Jiọnu nọdu ezi phẹ ozi-ọma gude ẹgube ono akasa phẹ
nchị l'ụzo, dụ iche iche.
19 Ọle Ọchi-ọha, bụ Herọdu bẹ Jiọnu goshiru iphe-ẹji iya,
bụ iya bụ kẹ Herọdiyasu, bụ nyee nwanna iya; waa k'ẹjo-
iphe ọzowaro, bụ iphe, Herọdu megbaaru.
20 Ọ bya emefua ọphu ka njọ tukobe l'ono; kẹle ọ tụru
Jiọnu mkpọro.

Jiọnu eme Jizọsu baputizimu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Tọbudu iya bụ; ndu ono bya; Jiọnu mechaa phẹ
baputizimu; Jizọsu byakwaphọ g'e mee ya; ọ nọdu epfu anụ
Chileke. G'oopfukwadu anụ Chileke ono; igwe gheru ọnu.
22 Unme-dụ-Nsọ dụepho gẹ ndo phezeta bya anọdu iya
l'ẹhu. A nụma olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: “Ị bụ nwa mu
nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho.”

Eri Jizọsu
(Mat 1:1-17)

23 A nwụru Jizọsu; ọ nọo iphe, dụ g'ụkporo apha l'apha
iri; tẹme o gbube ishi eje ozi iya. A sụerupho l'ọ bụ nwa
Jiósẹfu; Jiósẹfu bụru nwa Heli.
24 Heli bụ nwa Matatu; Matatu bụru nwa Lívayi; Lívayi
bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Jianayi; Jianayi bụru nwa
Jiósẹfu.

25 Jiósẹfu bụ nwa Matatayasu; Matatayasu bụru nwa
Émọsu; Émọsu bụ nwa Nahumu; Nahumu bụru nwa Hesuli;
Hesuli bụru nwa Nagayi.
26 Nagayi bụ nwa Maatu; Maatu bụru nwa Matatayasu;
Matatayasu bụ nwa Sẹmeyinu; Sẹmeyinu bụru nwa
Jiosẹku; Jiosẹku bụru nwa Jioda.
27 Jioda bụ nwa Jiowananu; Jiowananu bụru nwa
Risa; Risa bụ nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu bụru nwa
Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu bụru nwa Nẹri.
28 Nẹri bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Adi; Adi bụ nwa
Kosamu; Kosamu bụru nwa Elumadamu; Elumadamu bụru
nwa Ẹru.
29 Ẹru bụ nwa Jioshuwa; Jioshuwa bụru nwa Eliyiza;
Eliyiza bụ nwa Jiọrimu; Jiọrimu bụru nwa Matatu; Matatu
bụ nwa Lívayi.
30 Lívayi bụru nwa Simiyọnu; Simiyọnu bụ nwa Jiuda;
Jiuda bụru nwa Jiósẹfu; Jiósẹfu bụ nwa Jionamu; Jionamu
bụru nwa Eláyekimu.
31 Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bụru nwa Mena;
Mena bụ nwa Matata; Matata bụru nwa Nétanu; Nétanu
bụ nwa Dévidi.
32 Dévidi bụru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa Óbẹdu; Óbẹdu bụru
nwa Bówazu; Bówazu bụ nwa Sálụmonu; Sálụmonu bụru
nwa Náshọnu.
33 Náshọnu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa
Aduminu; Aduminu bụ nwa Anị; Anị bụru nwa Hézerọnu;
Hézerọnu bụ nwa Pẹ́rezu; Pẹ́rezu bụru nwa Jiuda.
34 Jiuda bụ nwa Jiékọpu; Jiékọpu bụru nwa Áyizaku;
Áyizaku bụ nwa Ébirihamu; Ébirihamu bụru nwa Tera;
Tera bụ nwa Nehọ;
35 Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu
bụru nwa Pẹlegu; Pẹlegu bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela.
36 Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afaku-
sadu; Afakusadu bụ nwa Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa;
Nuwa bụ nwa Lamẹku.
37 Lamẹku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku;
Inọku bụru nwa Jiarẹdu; Jiarẹdu bụ nwa Mahalalilu;
Mahalalilu bụru nwa Kayinanu.
38 Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sẹtu; Sẹtu bụ
nwa Ádamu; Ádamu bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahụ Jizọsu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Unme Chileke ji Jizọsu ẹhu. O shi lẹ Jiọ́danu lashịa.

2 Unme Chileke duta iya; o je anọo l'echiẹgu ụkporo abalị
labọ. Obutuswe hụkota iya ama teke ono. Ọ nọkota ụkporo
abalị labọ ono; ọphu ọ dụdu nri, o rijeru. Ọ nọ-dzuẹ ya phọ;
ẹgu gụahaa ya.
3 Obutuswe ono sụ iya: "Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke sụnu
gẹ mkpuma-a ghọo nri!"
4 Jizọsu sụ iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu
nri kpụrumu bẹ amadụ e-gudeje nọdu ndzụ.*"
5 Obutuswe ono bya eduru iya je anọdu l'ẹka dụ ephek-
erephe. A bya ajị ẹnya birimu; o goshikọtawaa Jizọsu alị-
eze ndiphe mgburugburu;
6 bya asụ iya: "Ọo ngu bẹ mu e-me g'ị bụru onye a-bụru
ishi iphemiphe-a mẹ iphe, dụ ree, nọ iya nụ; kẹle ọ bụ mu
bẹ e yeru iya l'ẹka; tẹme ọ bụru onye dụ mu l'uche bẹ mu
a-nụ iya.
7 Ị -bakpọwaru mu ẹja; mu ahakọtaru ngu iya."
8 Jizọsu sụ iya: "Gbẹshi l'ẹka ono Nsetanu. L'ẹkwo-opfu
Chileke sụkwaru l'ọo Nnajịuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-
barụ ẹja; tẹme ọ bụru iya kpụrumu bụ onye ịi-nọdu ejeru
ozi!†"
9 Ọ bya eduru iya jeshia Jierúsalẹmu bya eworu iya dobe
l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ụlo Chileke bya asụ iya: "Ọ -bụru l'ị
bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafụ daa l'alị.
10 L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Chileke a-karụ-a
ụnwu-ojozi-imigwe iya g'ẹphe leta ngu ẹnya; chee ngu
nche.
11 L'ẹphe e-gude ẹka pata ngu apata; a -nọnyaa ị kpọo
ọkpa lẹ mkpuma.‡"
12 Jizọsu sụkwanu iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụru-a; g'ị tị
hụkwa Nnajịuphu, bụ Chileke ngu ama.§"
13 Obutuswe hụkashichae ya phọ ama ono bya aparu iya
buhaa kẹ nwa teke ono.
14 Jizọsu nọdu l'ike Unme Chileke lwatashịa Gálili. E
pfudzuru nkiya l'iphe, bụkpoo ndu bupheru Gálili mgbu-
rugburu.
15 Ọ nọdu ezije iphe l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu phẹ.
Onyemonye nọdu aja iya ajaja.

Aajịka Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ọ bya abahụ lẹ Nazaretu, bụ iya bụ ẹka e hefutaru iya.
O rwua eswe-atụta-unme; ọ byakwa abahụ l'ụlo-ndzukọ,
bụ iphe, oomejehawaa. Ọ gbẹshi gẹ ya gụa iphe.

---

* **4:4 4:4** Gụnaa Dit 8:3. † **4:8 4:8** Gụnaa Dit 6:13. ‡ **4:11 4:11** Gụnaa Ebvu 91:11,12. § **4:12 4:12** Gụnaa Dit 6:16.

17 A bya anụ iya ẹkwo, Azáya onye mpfuchiru Chileke
deru. Ọ bya aphụhaa ẹkwo ono bya achọta ẹka e deru sụ:
18 “Unme Nnajịuphu dụ mu l'ẹhu;
kẹle ọ họtaru mu
gẹ mu je ezia ndu ụkpa
ozi-ọma.
O ziru mu gẹ mu je ezia ndu
a kpụtaru lẹ ndzụ
l'aa-ha phẹ;
Mu eje emee ndu atsụ ishi
g'ẹphe phụahaa ụzo.
Mu eje emee ndu aakpa
ẹhu g'ẹphe nweru
onwophẹ.
19 Tẹme gẹ mu bya arakaa
l'apha,
Nnajịuphu a-dzọta ndu
nkiya rwuakwaru.*”

20 O woru ẹkwo ono phụa g'e shi phụa ya; woru iya yephu
azụ l'ẹka onye ejeru ndzukọ ozi; bya anọ-zeta anọo. Iphe,
bụkota ndu nọ l'ụlo-ndzukọ chịru ẹnya dzee ya.
21 O pfuaharu phẹ sụ: “Ntanụ-a bẹ iphe, e deru l'ẹkwo-a,
unu nụmaru-a vụru g'e deru iya.”
22 Ẹphe zụkota mgbede. Opfu ọma, l'afụshi iya l'ọnu dụ
phẹ biribiri. Ẹphe sụ: “?Tọ bụnaa nwa Jiósẹfu-a baa?”
23 Ọ sụ phẹ: “O doru mu ẹnya l'unu a-nmarụ mu ẹtu-a sụ:
‘Gẹ nwọphu eme ọbvu metanụ onwiya iphe, eme iya nụ.
Anyi nụmawaru iphe, i megbabẹru lẹ Kapaniyọmu; menaa
ya l'alị ngu l'ẹka-a.’ ”
24 Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye
mpfuchiru Chileke bẹ a ta anatajẹkwa ree l'alị iya.
25 Sụ-a; unu nyatakwa l'ụnwanyi, ji phẹ anọedu
dụkpokwaa igwerigwe lẹ Ízurẹlu teke Elayịjia nọ, bụ iya
bụ teke igwe buchiru mini apha ẹto l'ọnwa ishii; ẹjo ọkpa
nri bya l'alị ono mgburugburu.
26 Ọphu ọ dụkpodaa ụnwanyi ono mẹ nanụ, Chileke ziru
Elayịjia g'o yeru ẹka; gbahaarọ nwanyị, ji iya anọedu, bu
lẹ Zarefatu, nọ l'alị Sayịdonu.
27 Ndu ekpenta dụkwapho igwerigwe lẹ Ízurẹlu teke
Elayisha, bụ onye mpfuchiru Chileke nọ. Ọphu ọ dụdu mẹ
onye lanụ, ọ safụru ekpenta iya; gbaharọ Nemanu onye
Siriya.”

---

* **4:19 4:19** Gụnaa Azá 61:1,2.

28 Ẹphe nụmaepho nno; ẹhu wata eghu iphe, bụkpoo
ndu nọ l'ụlo-ndzukọ ono eghu shingushingu kpọ. Ẹphe
tangịrihu.
29 Swọ-lihu; chịfu iya lẹ Nazaretu. Ẹphe duru iya je
enyihu mkpakpọnu úbvú, mkpụkpu phẹ dụ; meahaa g'ẹphe
gbẹ l'ẹka ono tụfu iya; sụa ya ishi isuphu.
30 O shiẹlaa echilabọ ikpoto ndu ono; ọ bụru iya atụgbu.

Nwoke, ọbvu eme
(Mak 1:21-28)

31 Jizọsu nyizeta bahụ lẹ Kapaniyọmu, nọ lẹ Gálili. Ọ nọdu
ezi phẹ iphe l'eswe-atụta-unme kẹ ndu Jiu.
32 Ẹphe sachaa ọnu saa nchị kẹle opfu, oopfu goshiruphọ
l'ọo Chileke ziru iya eviya.
33 No iya; ọ dụru nwoke, ọbvu eme, nọ l'ime ụlo-ndzukọ
ono. Nwoke ọbvu ono chishia oke mkpu sụ:
34 "Parụ anyi haa; Jizọsu onye Nazaretu! ?Bụ gụnu bẹ
anyi lẹ ngu jigba? ?Ị bya anyi emebyishi? Mu maru onye ị
bụ. Ị bụ onye dụ nsọ, shi l'ẹka Chileke."
35 Jizọsu baarụ iya mba sụ: "Dobe ọnu doo! Fụta
nwoke ono l'ẹhu!" Ọbvu ono bya atụa nwoke ono ndapfụ
l'edzudzu-ọha l'ẹka ono; bya afụta iya l'ẹhu; ọphu ọ dụdu
iphe, o meru nwoke ono.
36 Ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe pfuahaa sụ: "?Ẹgube opfu ọwa-
a bụ gụnu? Onye ọphu egudeje ẹgube nkamẹnya ọwa mẹ
ike sụ g'ọbvu wụfuta; ẹphe awụfuta."
37 E pfudzuru kẹ Jizọsu l'ẹkameka l'iphe, bụkpoo
mkpụkpu, nọ l'ẹka ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Ọ gbalihu; ọ bụru iya alụfu l'ụlo-ndzukọ ono bya abahụ
ibe Sayịmonu. Ododẹnya nọdu eme ne nyee Sayịmonu.
Ẹphe rwọo ya g'ọ gbaaru iya mkpu.
39 Ọ bya apfụ-kube iya bya abaarụ ododẹnya ono mba;
ọ parụ nwanyị ono haa; nwanyị ono kwolihu wata phẹ
akwaru ẹbyaa.
40 Ẹnyanwu nyịhushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-
ememe eme dutaru iya Jizọsu; o rwuharu ọ bụru iphe-
ememe, dụ ịdagha. Ọ byakwasẹkota phẹ ẹka mee ẹphe
wekọrohu.
41 Ọbvu nọdu awụfutaje l'ẹhu ikpoto ndu oome bya
echigbaa mkpu asụje: "Ị bụ Nwa Chileke!"

Ọle ọobajeru phẹ mba. Ọphu o kwejedu g'ẹphe pfua
opfu; kẹle ẹphe maru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

Jizọsu epfu opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:35-39)

42 Nchi bọhuepho; ọ tụgbua jeshia ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi
iya. Ikpoto nemadzụ wata iya achọcho bya awupfuta iya;
bya emeahaa g'ẹphe sede iya g'ọ tọ hahẹ phẹ ahaha.
43 Ọ sụ phẹ: "Mu zifutajẹkwapho ndu mkpụkpu ọzo ozi-
ọma ono, bụ iya bụ lẹ Chileke egoshi lẹ ya bụ eze. Noo iphe,
e zidoru mu bụ ono."
44 Ọ nọdu ara opfu Chileke arara l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu lẹ
Gálili.

5

Jizọsu eku ndu mbụ, tsoaharu iya nụ
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu pfụru l'agụga eze-ẹnyimu
Gẹnesaretu; ikpoto nemadzụ nọdu asọpyabe iya asọpyabe
abya anụma opfu Chileke.
2 Ọ hụma ụgbo labọ, nọ l'agụga mini ono. Ndu ịkokoro,
shi nọdu l'ụgbo ono lụfuwaa je anọdu asa ụgbu ịkokoro
phẹ asasa.
3 Jizọsu bya abahụ l'ụgbo ono nanụ; ọphu bụ kẹ
Sayịmonu bya asụ iya g'o nwubaẹkwa ụgbo ono lẹ mini
nwanshịi. Ọ bya anọdu anọo l'ime ụgbo ono; wata phẹ ezi
iphe.
4 O pfughechaẹpho iphe, oopfu; ọ sụ Sayịmonu:
"Kpọeshikwaru ụgbo bahụbaa l'ẹka mini dụ ogbu; je
g'unu tụa ụgbu unu lẹ mini nwụkoo ẹma."
5 Sayịmonu sụ iya: "Ọnyibe; anyi tụkoru ẹnyashi mgbu-
rugburu sekọta akanya iya; ọ bụru kẹ mmanụ. Ọle eshinu
i pfuru nno bẹ mu a-ghakwaa ụgbu ọbu ye lẹ mini."
6 Ẹphe meẹ ya phọ nno bya anwụkoo ikpoto ẹma, jiru
ụgbu ono; k'ọphu ọ gbẹ eme g'ọ lakaa ụgbu.
7 Ẹphe pheku ndu ịkokoro ibe phẹ, nọ l'ụgbo ọphuu
g'ẹphe gbatarụ phẹ. Ẹphe bya anwụ-jia ụgbo labọ ono;
k'ọphu ọ watarụ emimi.
8 Sayịmonu Pyịta hụmae ya phọ; ọ bya adaa kpurumu
l'iphu Jizọsu sụ iya: "Jiko Nnajịuphu! Parụ mu haa jeshia
iphe, iije; kẹle mu bụkwa onye iphe-ẹji."
9 Biribiri ikpoto ẹma ono, a nwụkoru ono gude Sayịmonu
yẹe ndu ẹphe l'iya nọ.
10 Nokwaphọ g'ọ dụ ụnwu Zebedi, ẹphe lẹ Sayịmonu
atụkoje ese ịkokoro ono, bụ Jiemusu yẹe Jiọnu. Noo ya
bụ; Jizọsu sụ Sayịmonu: "Gẹ ndzụ ba agụshi ngu. E -shi
ntanụ-a bụwaa nemadzụ bẹ ịi-nọdu esekutajẹ."

11 Ẹphe kpụfutachaepho ụgbo phẹ l'eli-mgboko; ẹphe
hakọta iphemiphe tsoahaa Jizọsu.

Onye ekpenta, Jizọsu meru o wekọrohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ lẹ mkpụkpu lanụ; nwoke
lanụ, ekpenta dzuru ẹhu byapfuta iya. Ọ hụmaepho Jizọsu;
ọ daa kpurumu rwọahaa ya sụ: "Nnajịuphu; ọ -bụru uche
ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekọrohu."

13 Jizọsu bya amachịa ẹka denyi iya sụ: "Ọ bụ uche mu.
Ngwa wekọrohu!" Teke ono kwaphọ ekpenta ono mishihu
iya l'ẹhu.

14 Ọ karụ iya g'ọ tọ dụkwa onye oo-pfuru iya bya asụ iya:
"Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya; l'i gwerụ
ngwẹja, onye e metaru l'iphe, eme iya nụ anụje nụ g'e
gweeru ngu gẹ Mósisu tụru ekemu sụ g'e gweje iya. Ọo
ya bụ gẹ ndiphe egude nno maru l'i wekọrohuwaru."

15 Ọle a kabaẹlaa epfukashi kẹ Jizọsu pfudzuru iya k'ọphu
ikpoto igwe ọha dzukọru g'ẹphe nụma lẹ nchị; waa g'o mee
phẹ g'ẹphe wekọrohu l'iphe, emegbaa phẹ nụ.

16 Obenu lẹ Jizọsu atsụlaje azụ je anọdu l'echiẹgu pfuru
nụ Chileke.

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ ezi iphe; ndu Fárisii
waa ndu ezije ekemu dọkwarupho l'ẹka ono. Ẹphe
shigbaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ lẹ Gálili mẹ Jiudiya;
shigbakwaphọ Jierúsalẹmu bya. Ike Nnajịuphu, bụ Chileke
mee ya g'ọ dụ ike mee g'ẹhu dụkota ndu iphe eme ike.

18 Ọ dụru nwoke, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ, unwoke
vu l'iphe, aazẹ azẹe gude bya. Ẹphe chọkpoo ụzo, ẹphe e-
shi vubata iya l'ime ẹka ono bya edobe l'iphu Jizọsu; ọphu
ọ dụdu.

19 Ẹphe mee nta mee imo; ọphu ẹphe ahụmaduru ụzo;
opfu lẹ nemadzụ kụnukaru akụru l'ẹka ono. Tọbudu iya bụ;
ẹphe bya enyihu eli ụlo ono; je alafua ụzo l'ọma mkpotsu;
pyofu iphe-azẹe, nwoke ono zẹ. Ẹphe shi nno mee ya o
rwua alị l'iphu Jizọsu.

20 Jizọsu hụmaepho g'ẹphe gude kwetaberu lẹ ya a-dụ
ike mee gẹ nwoke ono jee ije; ọ sụ iya: "Nwoke ibe mu; a
gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha."

21 Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii ono wata arịri sụ: "?
Bụ ẹgube nemadzụ gụnu bụ ọwa-a, l'epfubyi ẹpha Chileke
epfubyi-a? ?Bụ onye a-dụ ike gụaru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji
iya; gbahaa Chileke kpụrumu?"

22 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: ?Ọ nwụru
ịnwagha bẹ unu arị ẹgube iphe ono?
23 ?Bụ ole ka nphe epfupfu? ?Bụ: A gụwaru ngu nvụ
l'iphe-ẹji ngu? ?Tọo: Gbalihu wata eje ije?
24 Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abụbu-Ndiphe g'ọ gụjeru
nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a. Ọ sụ nwoke
ono, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ ono: Ọo ngu bẹ mu
epfuru; gbalihu palita iphe-azẹe ngu; lashịa ibe ngu.
25 Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-ọha ono pata iphe-azẹe
ya; ọ bụru iya ala unuphu. Ọ nọdu aja Chileke ajaja.
26 Ọnu kụgbabechaa ndu ono akụgbabe. Akpabiri iya
gudechaa phẹ. Ẹphe jaahaa Chileke ajaja. Ẹphe sụ: Anyi
akabẹkwa hụma iphe, kpọru ọnu opfu ntanụ.

Ekuku Lívayi
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 E mechaa; Jizọsu tụgbuepho l'ẹka ono bya ahụma onye
ana akịriko, ẹpha iya bụ Lívayi; ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga
akịriko. Ọ sụ iya: "Tsoru mu."
28 Ọ haa iphemiphe; gbalihu tsoru iya.
29 Lívayi bya akwaaru iya oke ẹbyaa l'ibe yẹbedua, bụ
Lívayi. Ikpoto ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo bya anọdu ẹphe
l'ẹphe tụko erigba nri ono.
30 Ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu gụaharu ndu etsoje
Jizọsu aphụ sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, unu lẹ ndu
ana akịriko waa ndu ọzo, aamakwarụpho njọ ẹka eri
angụgba?"
31 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje
gbapfu onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme.
32 Mu ta abyakwaru eku ndu pfụberekoto; ọ kwa ndu
iphe-ẹji bẹ mu byaru eme g'izimanụ lwa azụ."

Aswịru Chileke ẹgu
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ẹphe sụ iya: "?Dẹnu g'o gude ndu etsoje Jiọnu nọdu
aswịje ẹgu epfu anụ Chileke; nokwaphọ gẹ ndu etsoje ndu
Fárisii aswije; obenu lẹ ndu etsoje ngu nụ eri angụ g'ọ dụ
phẹ?"
34 Jizọsu sụ phẹ: "?Unu a-gbẹ meahaa gẹ ndu byaru ekele-
nwanyị gbẹ swị ẹgu; l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị
nọkwadu l'ẹka-a?
35 Ọ dụkwaru teke ee-mechaa nafụ phẹ onye ono, eme
ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswịahawaro ẹgu teke
ono."
36 Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sụ: "A ta alakatajẹkwa uwe
ọphúú gude gbachia akahụ uwe. Onye meru iya nụ; onye

ono alakaa k'ọphúú ono alaka; tẹme mpekala uwe ọphúú
ono yẹle akahụ uwe ono taa gbadụru nanụ.
37 Ọphu a wụjeduru mẹe ọphúú ye l'ugbobele-mẹe,
riwaru phẹripheri. Ọdumeka mẹe ọphúú ono agbawashịa
ugbobele ono; mẹe ono awụshihu; ugbobele ono ag-
bakpọhukwapho.
38 Obenu lẹ mẹe ọphúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọphúú.
39 Onye angụje akahụ mẹe bẹ k'ọphúú ta agụjeedu. Noo
kẹle ọosuje l'akahụ iya phọ ka iya ree."

6

Eswe-atụta-unme
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 O be l'eswe-atụta-unme; Jizọsu phẹ nọdu aghata l'ẹgu,
a kọru witi; ndu etsoje iya nụ wọtaahaa akpụru witi ono
harụ nmaa swọkoswoko wata atata.
2 Ndu Fárisii harụ sụ phẹ: "?Bụ gụnu meru iphe unu eme
iphe, e te emejedu l'eswe-atụta-unme?"
3 Jizọsu sụ phẹ: "?Unu ta agụduru l'ẹkwo-opfu Chileke
iphe, Dévidi meru l'ẹka ẹgu agụ yẹe ndu ẹphe l'iya swị.
4 G'ọ bahụru l'ụlo Chileke je ewota buredi, e doberu
Chileke iche woru taa, bụ buredi, onye ọzo ta atajẹdu;
gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ hakwarụpho nụ ndu ẹphe l'iya
swị?"
5 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ kwa Abụbu-Ndiphe bụ Nnajịuphu,
nwe eswe-atụta-unme."

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 O be l'eswe-atụta-unme ọzo gẹ Jizọsu bahụru l'ụlo-
ndzukọ phẹ je eziahaa iphe; ọ dụru nwoke, nọ l'ẹka ono,
ẹkutara nwụhuru anwụhu.
7 Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii geahaa Jizọsu ngge g'a
maẹshikwaru: ?l'oo-me g'ẹhu dụ nemadzụ ike l'eswe-atụta-
unme; g'ẹphe achọkwanaa ọphu ẹphe a-sụ l'o meru.
8 Ọle Jizọsu mawaru egomunggo phẹ bya asụ nwoke,
ẹka nwụhuru anwụhu ono: "Gbẹshi bya apfụru l'atatiphu
onyemonye l'ẹka-a!" Nwoke ono gbalihu je apfụru.
9 Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu jịa unu ajị. Ekemu eswe-atụta-
unme ?bụ g'e meje ree; tọo g'e meje ẹjo-iphe? ?Bụ g'a dzọje
ndzụ; tọo bụ g'e mebyije ndzụ emebyi?"
10 Ọ bya aghaa ẹnya lephechaa phẹ g'ẹphe ha bya asụ
nwoke ono: "Ngwa; lọchia ẹka alọchi!" Ọ lọchia ẹka. Ẹka
ono bya eteta iya.
11 Ẹphe swọ-lihu wata achị idzu iphe, ee-me Jizọsu.

Jizọsu ahọta ụmadzu iri l'ẹbo
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanụ; Jizọsu bya ejeshia ẹka úbvú dụ igwe; jeshia epfuru nụ Chileke. O pfukọta nụkota
Chileke ẹnyashi ophu mgburugburu.
13 Nchi bọhu; ọ bya ekua ndu etsoje iya nụ bya ahọta phẹ
ụmadzu iri l'ẹbo. Ọ gụa ndu ono ndu-ishi-ozi iya.
14 Ndu ọ bụ bụ: Sayịmonu onye ọ gụru Pyịta; waa
Anduru, bụ nwune iya; waa Jiemusu; waa Jiọnu; waa Filipu;
waa Batụlomiyu;
15 waa Matiyu; waa Tọmosu; waa Jiemusu, bụ nwa
Alufiyọsu; waa Sayịmonu, onye yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị Jiu
dụru ndu Jiu;
16 waa nwa Jiemusu, bụ iya bụ Jiudasu; waa Jiudasu
Isukariyọtu, bụ iya mecharu nọdu lẹ mpfụbe; e gude Jizọsu.

Jizọsu ezi iphe bya eme
ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu
(Mat 4:23-25)

17 Jizọsu yẹle ndu ono, ọ họtaru ono tụko shi l'eli úbvú
ono kpọ-zeta; bya anọdu lẹ mkpọ-ze iya; ẹphe l'ikpoto ndu
etsoje iya nụ ọzo; mẹ oke igwerigwe ndu shigbaa lẹ Jiudiya
l'ophu; mẹ Jierúsalẹmu; mẹ ọha ọnu-eze-ẹnyimu Taya waa
Sayịdonu; ndu byaru anụma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ẹphe
wekọrohu l'iphe, emegbaa phẹ nụ.
18 Ndu ọbvu eme wekọrohuchakwapho.
19 Ikpoto ndu ono tụko emegbaa g'ẹphe denyigbaa ya ẹka;
kẹle ike, shi iya l'ẹhu emeje g'ẹphe wekọrohuchaa g'ẹphe
ha.

Ẹmereme l'aphụ
(Mat 5:1-12)

20 Jizọsu bya apalia ẹnya dabẹ ndu etsoje iya nụ bya asụ:
"Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu ụkpa;
kẹle ẹka Chileke bụ eze bụ
k'unu.
21 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu ẹgu agụ nta;
kẹle ẹpho e-ji unu.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu akwa ẹkwa nta;
kẹle unu a-chịa ọchi.
22 "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu mẹ amadụ -kpọo unu ashị;
wuchia unu ewuchi; akọ unu ọnu; eku unu ndu ẹjo-iphe
opfu l'unu kweru kẹ Abụbu-Ndiphe.

23 G'ẹhu tsọo unu mbọku ono; unu pfulihu tee ẹswa; kẹle
obunggo unu parụ ẹka l'imigwe; kẹle ono bụkwapho gẹ nna
phẹ ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.
24 “Ọle; nshịokwaro unubẹ ndu
nweru iphe;
kẹle unu natabẹbewaru
iphe, rwuberu unu.
25 Nshịo unubẹ ndu ẹpho jiru
nta-a;
kẹle ẹgu a-gụ unu.
Nshịo unubẹ ndu achị ọchi
nta;
kẹle unu a-kwa ẹkwa
gụa aphụ.
26 “Nshịo unu; mẹ onyemonye -nọdu epfu l'unu eme
ree; kẹle ono bụkwapho gẹ nna phẹ ndiche pfuru kẹ ndu
mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru.”

Eye ọhogu obu
(Mat 5:38-48; 7:12a)

27 “Ọle iphe, mu a-karụ unubẹ ndu anụ iya nụ bụ: Unu
yee ọhogu unu obu; unu mejeru onye unu dụ ashị ree.
28 Unu gọjeru ọnu-ọma nụ onye tụru unu ọnu. Unu
pfujeru nụ Chileke k'onye kọru unu ọnu.
29 Onye chiru ngu ẹka l'agbagba nchị; dobefụaru iya nchị
ọphuu; tẹme onye yetarụ ngu uwe-ẹhu ngu; haa ya g'o
yetafụa nggafụ-ẹka ngu.
30 Nụjekwa onyemonye iphe ọ rwọru ngu; tẹme onye
wotaru iphe ngu; ta ajịekwa iya ajị iya ọzo.
31 Unu mejeru onyemonye g'ọ dụ unu g'onye ọzo mejeru
unu.
32 “Teke ọ bụepho ndu yeru unu obu bẹ unu yeru obu
kpụrumu; ?bụ urwu gụnu bẹ ono barụ unu? Kẹle ndu iphe-
ẹji bụkwapho ndu yeru phẹ obu bẹ ẹphe eyeje obu.
33 Teke ọ bụepho ndu emejeru unu ree bẹ unu emejeru
ree; ?bụ urwu gụnu bẹ ono barụ unu? Kẹle ndu eme iphe-
ẹji emejekwaphọ ẹgube ono.
34 Teke ọ bụepho ndu unu ele ẹnya l'unu a-nata l'ẹka phẹ
bẹ unu ejieje ụgwo; ?bụ urwu gụnu bẹ ono barụ unu? Ndu
eme iphe-ẹji l'ejiejekwaphọ ndu eme iphe-ẹji ibe phẹ ụgwo
g'ẹphe anata iphe, ha g'ụgwo, ẹphe jieru phẹ.
35 Ọ bụchia g'unu yee ọhogu unu obu; mejeru phẹ ree.
Unu jieje ụgwo wofu iya ẹnya g'obunggo unu aha shii; tẹme
g'unu abụru ụnwu Ọkalibe-kangokọtaru-nụ, bụ Chileke;
kẹle ndu ta amadụ iphe-ọma yẹe ndu ẹjo-iphe bẹ Chileke
dụchakwaruro odoo.
36 Unu bụru ndu obu-imemini gẹ Nna unu bụkwapho.

Agbarwụ ndu ọzo
(Mat 7:1-5)

37 “Unu ta agbarwụjekwa ndu ọzo; gẹ Chileke etee ekpedu
unu ikpe; ọphu unu anmajẹkwa onye ọzo ikpe; gẹ Chileke
ataa anmadụ unubẹdua ikpe. Unu gụjeru ndu ọzo nvụ gẹ
Chileke a-gụkwaarupho unu.
38 Unu nụje nemadzụ iphe gẹ Chileke a-nụkwapho unu.
Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'ẹka bụ iphe, a tụ-jiru atụ-
ji; tsụa ya atsụtsu; bya ayọ-jia ya ayọ-ji; o ji godogodo
awụshihu awụshihu. Kẹle ọo iphe, unu gude tụru nụ nwibe
unu bụ iphe, Chileke e-gude tụkwarupho nụ unu.”
39 Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sụ: “Onye atsụ ishi ?ọ kpụjeru
onye atsụ ishi ibe iya tọo? ?Ẹphe taa atụkodu dalahụ lẹ
nsụ?”
40 Onye anwụ iphe l'ẹka nemadzụ ta akajẹkwa onye
ọonwu iphe l'ẹka iya enweru ẹnya. Onye eezi iphe bụkwa;
ọ -nwụtachaa iphe, eezi iya l'ọo-bya aha g'onye ono, ziru
iya iphe ono.
41 “?Bụ gụnu kparụ iphe, ị hụmaru nwiphe, nọ onye ọzo
l'ẹnya; ọphu ị hụmaduru ọphu ha g'oswebe l'ẹnya nkengu?
42 Ọzoo; ?dẹnu g'ịi-gbẹ sụ nwanna ngu g'o gebe g'i mefu
iya nwiphe, dụ iya l'ẹnya; l'ẹka gụbedua ata ahụmaduru
ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu? Gụbe onye
ono bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono! Vuru ụzo mefuadaa
iphe ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu; g'ịi-dụ
ike hụma-rweta ụzo; mefu nwiphe ọphu ha nwanshịi, dụ
nwanna ngu l'ẹnya.”

Oshi mẹ akpụru iya
(Mat 7:16-20; 12:33-35)

43 “Ọ tọ dụkwa ọkpobe oshi, mịjeru mebyi dụ ẹji; ọphu ọ
dụkwanu ẹjo oshi, mịjeru mebyi, dụ ree.
44 Eegudeje akpụru, oshi mịru maru ẹgube oshi, ọ bụ. A
ta awọtajekwa akpụru ujiru l'oshi aga; ọphu a wọtajedu
ẹra-nggorobyi l'ẹgbara.
45 Ọkpobe nemadzụ eshijekwa l'ọkpobe iphe, dụ iya l'obu;
wofuta ọkpobe iphe. Ẹjo nemadzụ nọdu eshijekwaphọ l'ẹjo-
iphe, dụ iya l'obu; wofuta ẹjo-iphe. Kẹle iphe, oopfu l'ọnu
bụ iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Ụmadzu labọ, akpụ ụlo
(Mat 7:24-27)

46 “?Bụ gụnu bẹ o gude unu nọdu ekuje mu Nnajịuphu;
ọphu unu emejedu iphe, mu sụru g'unu mee?
47 Onyemonye, byapfutaru mu nụ; bya anụma opfu mu
bya eme iya ememe bẹ mu e-goshi unu onye ọ dụ g'ọo ya.

48 Ọ dụ gẹ nwoke, l'akpụ ụlo bya ebvumia alị ebvumi;
tụa ọkpa ụlo ọbu lẹ mkpuma. O be teke utso gbaru; mini
bya agbapyabẹ ụlo ono; ọphu ọ ngakpọdaaru iya nụ mẹ
anganga; kẹle a tụru ọkpa iya l'eli mkpuma.
49 Obenu l'onye anụ opfu mu; ọphu o medu iya ememe
dụ g'onye kpụru ụlo l'elikoru; ọphu ọ waduru ọswa tụa
ọkpa iya; mini gbapyabẹ iya; ọ daarọ teke ono teke ono
dapyashịhu; tsua gwogiri-gwogiri."

7

Ewekọrohu nwozi
onye-ishi ndu ojọgu
(Mat 8:5-13)

1 Jizọsu pfuẹbekotakpoepho iphe, oopfu; ndu kụru l'ẹka
ono nụma; ọ bahụ lẹ Kapaniyọmu.
2 Ọ dụru onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu, iphe eme nwozi
iya; k'ọphu ọobyawaa anwụhu. Nwokoro ono bẹ o yeru
obu shii.
3 Onye-ishi ndu ojọgu ono nụmaepho kẹ Jizọsu; ọ bya
ezia ndu bụ ọgerenya ndu Jiu g'ẹphe je arwọo Jizọsu g'ọ
bya adzọo nwozi iya ndzụ.
4 Ẹphe byapfutaẹpho Jizọsu bya akwatakpọo rwọshia ya
ike sụ iya: "Jikonu; nwoke ono bụkwa onye gbaru kẹ g'i
meeru iya iphe ono;
5 kẹle o yeru ndu alị anyi obu; ọ bụru iya kpụru anyi ụlo-
ndzukọ anyi-a."
6 Jizọsu tsoru phẹ jeshia. Unuphu ibe nwoke ono dụe
ya phọ ntse; onye-ishi ndu ojọgu ono zia ndu ọ̀nyà iya
g'ẹphe gbapfu iya je asụ iya: "Nnajịuphu; e jehẹro eri aphụ
k'abyabya; kẹle mu ta agbadụru kẹ g'ị bataru mu l'unuphu;
7 ọphu mbẹdua l'onwomu agbadụru k'akpịritaru ngu
ntse. Ọ bụa g'i pfua opfu ọnu; nwozi mu a-dụa iche.
8 Mu bụ onye nọ nemadzụ l'ẹka; o nwekwarụpho ndu
ojọgu, nọ mbẹdua l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'o
jee. Mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu sụru
nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'o mee ya."
9 Jizọsu nụma iya; nwoke ono dụ iya biribiri. Ọ ghakọbe
bya asụ igwe ndu ẹphe l'iya swị: "Mu sụru-a; l'alị Ízurẹlu
kpọnu bẹ mu ta ahụmakwaru onye kwetaberu ẹgube-a."
10 Ndu e ziru lwaphutashia azụ l'unuphu; nwozi ono
wekọrohuchawaa ree.

Jizọsu emete nwatibe nwanyị,
ji iya anọedu

11 O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jizọsu tụgbua jeshia
mkpụkpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nụ mẹ ikpoto ndu ọzo
tsoru iya jeshia.
12 Ọ byakubeshiẹpho ọnu-abata mkpụkpu ono ntse; a
nọdu apafụtawaa odzu nwoke, bụ iya bụ ne iya nwa lanụ
eje elili; tẹme ne iya ono bụru nwanyị, ji iya anọedu.
Igwerigwe ndu shi l'ọma mkpụkpu ono kwatakpọo awụ etso
nwanyị ono.
13 Noo ya; Nnajịuphu hụmaepho nwanyị ono; imemini
iya dụ iya. Ọ sụ nwanyị ono: "Hua ẹka l'ẹnya! Ta arahẹ
ẹkwa!"
14 Jizọsu bya edenyi ẹka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa
iya nụ pfụru. Ọ sụ: "Nwokorọbya; mu sụru ngu g'i teta!"
15 Onye ono, nwụhuru nụ ono gbalihu bya awata epfu
opfu. Jizọsu seru iya ye ne iya l'ẹka.
16 Ndzụ rwutakọta phẹ g'ẹphe ha l'ẹka ono. Ẹphe jaahaa
Chileke ajaja sụ: "Ọkalibe onye mpfuchiru Chileke afụtaru
anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!"
17 E pfudzuru kẹ Jizọsu l'alị Gálili l'ophu mẹ l'alị ndu
bupheru phẹ mgburugburu.

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizọsu
(Mat 11:2-19)

18 Ndu etsoje Jiọnu kọkotaru Jiọnu iphemiphe ono.
19 Jiọnu bya ekua ndu etsoje iya nụ ụmadzu labọ bya ezia
phẹ g'ẹphe je ajịa Nnajịuphu sụ iya: "?Bụ ngu-a bụ onye
ọbu, abya nụ ọbu? Tọo ?bụ g'anyi lee ẹnya onye ọzo?"
20 Ndu ono byapfuta Jizọsu bya asụ iya lẹ Jiọnu onye
emeje baputizimu ziru g'ẹphe bya ajịa ya sụ iya: "?Bụ ngu-
a bụ onye ọbu abya nụ ọbu? Tọo ?bụ g'anyi lee ẹnya onye
ọzo?"
21 Teke ono bẹ Jizọsu eme g'igwerigwe ndu iphe eme
wekọrohu; mẹkpoo ndu ẹjo iphe-ememe eme; mẹ ndu
ọbvu eme; mẹwaro igwerigwe ndu ọphu atsụ ishi, o
mekwarụpho; ẹphe phụahaa ụzo.
22 Ọ sụ ndu ono, Jiọnu ziru ozi ono: "Unu je akaru Jiọnu
iphe, unu hụmaru; waa iphe, unu nụmaru. Unu sụ iya lẹ
ndu atsụ ishi l'aphụwaa ụzo; ndu ẹniyeni nọdu ejewaa ije;
ndu ekpenta wekọrohuwaa; ndu ada nkụchi nọdu anụwaa
iphe lẹ nchị; ndu nwụhuru anwụhu bẹ e mewaru; ẹphe teta
dzụru ndzụ; a nọdu asàru ndu ụkpa ozi-ọma ono àsàsà.
23 Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye onoya, mu taa bụduru
ụpfu adụ l'ọkpa."
24 Ndu ono, Jiọnu ziru ozi ono tụgbuepho; Jizọsu wata
epfuru ikpoto ndu ono kẹ Jiọnu sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ

unu jeru l'echiẹgu je ahụma? ?Bụ ekperema, phẹrephere
enwunga?
25 ?Bụkwanu gụnu bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma
onye gbaphuru ẹrengete ẹkwa? ?Unu ta amadụ lẹ ndu
kwarụ g'oke-amadụ bya eburu eriji ẹpho; angụji ẹpho bẹ
dụgbaa l'unuphu ibe eze?
26 ?Bụhunu gụnu ọzo bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru
ahụma onye mpfuchiru Chileke tọo? Ịhee! Ọo ya bụ
onoya! Mbụ-a; onye unu hụmaru bụkwa onye gbẹ ka onye
mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka.
27 Ọo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ẹhu iya l'ẹkwo-
opfu iya sụ: ‘Onye ọwa-a bụ onye-ozi mu, mu e-zi g'o vuru
ngu ụzo; je abọoru ngu ụzo l'iphu.’*
28 Gẹ mu kakwaru unu: ọ tọ dụkwa onye kabakpọo Jiọnu
l'iphe, bụkpoo iphe, nwanyị nwụru anwụnwu; obenu l'onye
bụkpoo ya bẹ a gbẹkpoo sụ l'ẹnya kachaa alwalwa l'ẹka
Chileke bụ eze bẹ gbẹkwa ka Jiọnu.”
29 Ikpoto ndu ono g'ẹphe ha mẹkpoo ndu ana akịriko
nụma iphe, Jizọsu pfuru bya etua Chileke onye pfụberekoto
ẹpha lẹ Jiọnu mecharu phẹ baputizimu.
30 Obenu lẹ ndu Fárisii waa ndu maru ekemu jịkaru
uche Chileke l'onwophẹ bya abụru ndu Jiọnu emeduru
baputizimu.
31 Jizọsu sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru ọgbo-a yeru;
bụkpoo gụnu bẹ ẹphe dụ g'ọ ya?
32 Ẹphe dụ g'ụnwegirima, nọ l'edupfu eku nwibe phẹ oku
asụje: ‘Nta bẹ anyi phụru unu ụpyi; ọphu unu ekwedu ete
ebvu. Anyi rwua erwubvu; ọphu unu ekwedu ara ẹkwa.’
33 Noo kẹle Jiọnu onye emeje baputizimu bẹ byaru nụ;
ọphu ọ dụdu iphe, ookweje eriri; ọphu ọ ngụdu mẹe; unu
sụ l'ọbvu eme iya.
34 Abụbu-Ndiphe byakwanụ; bya anọdu eri angụ; unu sụ
g'e lenu l'ọ bụ ẹkpiri; bụru onye nggaga mẹe; bụru ọ̀nyà
ndu ana akịriko mẹ ndu iphe-ẹji.
35 Ọle ndu kwetarụ kẹ mmamiphe Chileke; l'egoshi lẹ
mmamiphe iya bụ iphe, pfụru ọto.”

Jizọsu akpafụ ibe Sayịmonu; onye Fárisii

36 Tọbudu iya bụ; onye lanụ lẹ ndu Fárisii seeru iya
ẹbyaa. Ọ bya eje ibe onye Fárisii ono bya anọdu kẹ nri
ono.
37 Nwanyị ovuọba, shi l'ime mkpụkpu nụmaepho l'ọ nọ
lẹ nri l'ụlo onye Fárisii; o gude mgbere manụ, eshi mkpọ
tẹme ọ nọdu ere ire shii

* **7:27 7:27** Gụnaa Mal 3:1.

38 gude bya apfụru iya lẹ mgboru ọkpa; wata akwashị
ẹnya-mini. Ọ nọdu akwashị Jizọsu ẹnya-mini l'ọkpa bya
egude ẹgbushi, nọ iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya
ọnu l'ọkpa bya eworu manụ ono, eshi mkpọ ono wụa ya ya.
39 Onye Fárisii ono, shiru iya ite ẹbyaa ono hụmae ya phọ;
ọ rịa sụ: "Ọme nwoke-a bụ onye mpfuchiru Chileke eviya;
mẹ ọ manụrua onye nwanyị-a, l'edenyi iya ẹka-a bụ; maru
g'oomebe iphe-ẹji kparụ."
40 Jizọsu sụ iya: "Sayịmonu; ọ dụru iphe, mu e-pfuru
ngu."
Sayịmonu sụ iya: "Pfunaa ya; O-zì-iphe."
41 Jizọsu sụ iya: "Nwoke lanụ jieru ụmadzu labọ ụgwo.
Onye ọphuu bẹ o jieru ụkporo pangu labọ lẹ pangu iri. Onye
ọphuu bẹ o jieru pangu ise kpụrumu.
42 Ọ nọnya; ọphu ẹphe adụdu ike pfụa ya ụgwo ono. Ọ
parụ ụgwo ono hakọtaru phẹ ẹphenebo. ?Bụ onye ole bẹ
a-ka iya eye obu l'ẹphenebo ono?"
43 Sayịmonu sụ iya: "Mu arịkwa l'ọo onye ọphu ọ harụ
ọphu ka shii phọ."
Jizọsu sụ iya: "I pfuru ree!"
44 Ọ bya aghaa ẹnya l'ẹka nwanyị ono nọ bya asụ
Sayịmonu: "?Ị hụmaru nwanyị-a? Mu bataru ụlo ngu;
ọphu i keduru mu mini gẹ mu saa ọkpa; ọle nwanyị-a gude
ẹnya-mini saa mu ọkpa; bya egude ẹgbushi iya huchaa ya.
45 Ọphu i tsutsuduru mu ọnu; ọle eshinu mu bataru bẹ
nwanyị-a gudeẹ mu phọ etsutsu ọnu l'ọkpa.
46 Ọphu ị wụduru mu manụ l'ishi. Obenu lẹ nwanyị-
a gudeẹpho manụ, eshi mkpọ; bya ere ire shii, awụ mu
l'ọkpa.
47 Ọo ya bụ gẹ mu karụ ngu: a gụru nwanyị-a nvụ l'ikpoto
iphe-ẹji iya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude o yee mu obu
shii. Obenu l'onye a gụru nvụ l'iphe, ha nwanshịi; eyeje obu
nwanshịi."
48 Ọ sụ nwanyị ono: "A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ
ha."
49 Ndu ẹphe l'iya eri nri wata epfupfu sụ: "?Bụ onye baa?
Onye ọphu agụjefuaru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji."
50 Ọ sụ nwanyị ono: "Ekweta, i kwetarụ nkemu dzọwaru
ngu. Laa l'ẹhu-guu."

8

Ụnwanyi, l'etso Jizọsu

1 Ntsolọhu teke ono kwaphọ; Jizọsu tụko mkpụkpu lẹ
mkpụkpu jephekọta; ara ozi-ọma k'ẹka Chileke bụ eze ono

arara; bya epfu iya epfupfu. Yẹe ụmadzu iri l'ẹbo ono swịkpoerupho;
2 mẹkpoo ụnwanyi, ọ harụ mee g'ẹphe wekọrohu l'ọbvu,
eme phẹ nụ; mẹ iphe-ememe mmanụ. Ụnwanyi ono, ẹphe
l'iya swịgbaa ono bụ Meri ọphu eekuje onye Magudala;
onye Jizọsu chịfuru ọbvu ẹsaa l'ẹhu;
3 waa Jiowana, nyee Kuza ọphu bụ iya l'eyeru Herọdu ẹka
l'achịkobe ẹku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ọzowaro.
G'ẹphe ha gude iphe, ẹphe nweru ejeru Jizọsu phẹ ozi.

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 O be teke ikpoto nemadzụ zakọberu; ndu shi lẹ
mkpụkpu wụ-pfuta iya; ọ nmaaru phẹ ẹtu sụ phẹ:
5 "Nwoke jeru l'ẹgu atụ mebyi iphe iya. Ọ nọdu atụ mebyi
iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo; a zọpyashia ya l'ọkpa
tẹme ẹnu bya atụtua ya.
6 Ọ dụru ndu ọphu daru l'epfu; efufu, oofuta ọ
nwụlwashihu nwụshihu; kẹle mini ta adụdu l'epfu ono.
7 Ọ dụru ndu ọphu daru l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị;
ẹphe l'obvu ono tụko vutakọta. Ọbvu ono kpagbushia ya.
8 Ọ dụkwarupho ndu ọphu daru l'ẹka alị dụ ree bya
evushia; bya amịa gbaa mgburugburu ugbo ụkporo ise."
O pfunya nno bya ara ya arara sụ: "Onye nweru ẹnu-
nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya!"

Iphe, meru g'o gude Jizọsu
nọdu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Ndu etsoje iya nụ jịa ya iphe, ẹtu ono bụ.
10 Ọ sụ phẹ: "Ọo unubẹdua bẹ Chileke meru g'unu maru
iphe, e shi domigbaa edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke bụ eze;
obenu lẹ kẹ ndu ọzo bẹ a tụkoru anmarụ phẹ l'ẹtu ẹtu;
g'ọoburu ẹphe -lee ẹnya nta lee imo; ọ tọ dụdu iphe, ẹphe
ahụma; teke ẹphe nụmachaaru nta nụma imo; ọ tọ dụdu
ọphu aga phẹ nchị."

Iphe, ẹtu onye agha
mebyi iphe ono bụ
(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Sụ-a; waa iphe, ẹtu ono bụ baa: "Mebyi iphe ono bụ
opfu Chileke.
12 Ndu ọphu daru l'agụga gbororo bụ ndu ọphu
nụmachaaru iya nụ; Obutuswe bya anafụ phẹ mebyi opfu
ono, a kụru l'ime obu phẹ ono; g'ẹphe te ekweta g'a dzọo
phẹ.

13 Ndu ọphu daru l'epfu bụ ndu ọphu bụ teke ẹphe
nụmaru opfu ono bẹ ẹphe natakpọoru iya l'ẹhu-ụtso; ọle
ọ tọ gbadụru phẹ ọgbarabvu l'obu; ẹphe kwetaẹpho; kpọo
nwụpfu nwanshịi; o beẹpho teke ọhutama byapfutaru phẹ;
ẹphe gwọbe iya.
14 Ndu ọphu daru l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị bụ ndu
ọphu nụmachaaru iya nụ; ẹphe jenyaa l'ụzo phẹ ono; oke
egomunggo; waa ẹku; waa iphe-ụtso ọphu dụ lẹ ndzụ phẹ
kpanụka phẹ ẹhu; ọphu ọ dụdu iphe, ozi-ọma ono meru
phẹ l'ẹhu.
15 Ndu ọphu daru l'ọkpobe alị; noo ndu ọphu bụ ndu
nụmaru opfu ono bya egude ọkpobe obu ọma gudeshia ya
ike-ike. Ẹphe taa nshi pfukashịa opfu Chileke ono gẹ ndu
ọzo kweta."

Orọku, e yeru ọku kpuchia iphe
(Mak 4:21-25)

16 "Ọ tọ dụkwa onye abụjeru; o -yechaa ọku l'orọku l'o
woru iphe kpuchia ya; ọzoo l'o woru iya nwua lẹ mkpula
iphe, aazẹ azẹe. Eedobeje iya l'iphe, aapfụbeje orọku
g'onyemonye, bataru nụ a-hụma ìphóró iya.
17 Kẹle ọ tọ dụdu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa
mee g'a madzuru; ọphu ọ dụdu iphe, eeme lẹ mpya, e tee
mechadaa mee g'a madzuru.
18 "Unu kwabẹru onwunu ẹnya l'iphe, unu anụ lẹ nchị;
kẹle iphe, bụkpoo onye nweru nụ bẹ ee-yebaaru l'ọphu
o nweru. Onye ete nwedu nụ bẹ nwọphu o dobesụ lẹ ya
nweru bẹ aa-gbẹnu natafụa ya nụ."

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 E mechaa; ne Jizọsu waa unwune iya bya abyarwuta
ẹka ono. Ọphu ẹphe adụdu ike jekube iya; kẹle nemadzụ
dụ igwerigwe.
20 A sụ iya: "Ne ngu yẹe unwune ngu nọkwa l'etezi eku
ngu."
21 Ọ sụ: "O to nwekwa onye ọzo, bụ ne mu; ọzoo unwune
mu; gbahaa ndu nụmaru opfu Chileke ono bya eme iya
ememe."

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 O be ujiku lanụ; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ bahụ
l'ụgbo. Ọ sụ phẹ: "Unu g'anyi dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya
ọphuu." Ẹphe kpọru ụgbo jeshia.

23 Ẹphe kpọnyaa; mgbẹnya tụ Jizọsu. Oke phẹrephere
gude oke akpara-mini bapfuta phẹ l'echi ogbu mini ono.
Mini wụjiahaa ụgbo-a; ndu ono nma l'agaga.
24 Ẹphe je ekutee Jizọsu sụ iya: "Ọnyibe! Ọnyibe! Ụgbo
abyaakwaa anyi ekpukpu!"
Ọ gbalihu bya abaarụ phẹrephere mba; baarụ oke
akpara-mini mba; ọ bụru bugemu. Ẹkameka daa
nyọnyoronyo.
25 Ọ sụ phẹ: "?Dẹnuhunu ekwekwe ọbu, unu kweru
ọbu?"
Ndzụ gụahaa phẹ. Ẹphe gude ẹhu anmanma wata epfu
sụ: "?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu baa? Onye ọphu asụje
phẹrephere yẹe mini l'ọ waa iphe, ẹphe e-me; ẹphe emee
g'o pfuru."

Nwoke, ọbvu eme
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Jizọsu phẹ bya akpọ-rwua alị ndu Gerasa, nọ ghaaru
Gálili iphu.
27 Afụta, ọofuta l'ụgbo; nwoke, ọbvu eme, shi l'ime
mkpụkpu gbapfuta iya. Nwoke ọbu nọkpowaru ọdu o
yeberu uwe l'ẹhu; ọphu o budu l'ụlo; ọ bụru l'ẹka eelije
nemadzụ bẹ o bu.
28 Ọ hụmaepho Jizọsu; ọ daa kpurumu l'iphu iya; bya
echia mkpu sụ: "Jizọsu! Nwa Ọkalibe-kangokọtaru-nụ, bụ
Chileke! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwọkwa ngu
arwọrwo; ta anụshinu mu aphụ."
29 Jizọsu kahawarụ ọbvu ono g'ọ fụta nwoke ono l'ẹhu;
kẹle tekenteke bẹ ọ kparwutawaru iya l'ẹhu. A tụa ya
mkpọro l'ọkpa yẹle ẹka; chee ya nche. Ọ nọdu atụkoje iphe
ono gbabushia; ọbvu ono emee ya; l'ọ sahụ laa l'echiẹgu.
30 Jizọsu bya ajịa ya sụ: "?Ịiza gụnu?"
Ọ sụ l'ẹpha iya bụ Ụnubuku; kẹle ọbvu dụ igwerigwe
buru iya l'ẹhu.
31 Ọbvu ono tụko rwọo Jizọsu sụ g'ọ tọ sụkwa phẹ g'ẹphe
wụlahu l'iduma, enwedu ọ́hú.
32 Ọ dụru ikpoto ezi, akpa nri l'agụga úbvú l'ẹka ono.
Ọbvu ono g'ẹphe ha rwọahaa ya g'o kwe g'ẹphe wụba ezi
ono l'ẹhu. Ọo ya bụ; ọ sụ g'ẹphe wụbanu.
33 Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu nwoke ono je awụba ezi ono
l'ẹhu. Ikpoto ezi ono shi l'agụga úbvú ono phọta ọso;
gbaa kpurukpuru gbazeta je awụda l'eze-ẹnyimu ono; mini
rigbushia ya.
34 Ndu eche iya nụ hụmaepho iphe, meru nụ; ẹphe
gbakashịhu je epfukashia ya l'ime mkpụkpu mẹ l'ọma
obẹgu.

35 Ọo ya bụ; a wụru jeshinaa ahụma iphe, meru nụ. Ẹphe
byapfuta Jizọsu; ẹphe bya ahụma onye ọbu, ọbvu shi l'ẹhu
wụfu ọbu g'ọ nọ-kube Jizọsu. Ọ dụwanu iche; yewanụ uwe
l'ẹhu; ndzụ gụahaa phẹ.
36 Ndu hụmaru iphe, meru nụ kọoru phẹ g'e gude mee
onye ono, ọbvu shi eme ono o wekọrohu.
37 Ọo ya bụ; ndu bupheru mkpụkpu Gerasa mgburugburu
rwọahaa Jizọsu g'ọ lụfuru phẹ l'alị; kẹle ndzụ-agụgu
rwutaru phẹ. Jizọsu bahụ l'ụgbo laphushia azụ.
38 Nwoke ono, a chịshiru ọbvu l'ẹhu ono rwọahaa Jizọsu
gẹ yẹe ya nọdu.
Ọphu Jizọsu ekwedu; bya asụ iya:
39 "Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akọo eze iphe, Chileke
meru ngu."
Ọ tụgbua je etsoru mkpụkpu ono mgburugburu ara eze
iphe, Jizọsu meru iya arara.

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Jizọsu lwaẹpho; ikpoto ndu kụru l'ẹka ono nata iya
ọkpobe anata; kẹle onyemonye echewaru iya echeru.
41 Ọ dụru nwoke lanụ, aza Jiayirọsu, bụ onye-ishi ụlo-
ndzukọ. Ọ bya adaa Jizọsu lẹ mgboru ọkpa; bya arwọ iya;
eyeru iya ẹka l'alị g'ọ bya ibe iya.
42 Ishi iya bụ l'iphe, nwoke ono nwụtaru bụ mgbawalị
lanụ kpụrumu, nọwaru iphe, ha g'apha iri l'ẹbo. Nwata
ono nọdu abya anwụhu.
Jizọsu tsoru iya jeshia. A nọdu awụ gidigidi akpa mkpa;
ekpo iya ẹka labọ.
43 Ọ dụkwarupho nwanyị, nsọ-nwanyị mewaru
mkpụrumkpuru apha iri l'ẹbo, yị lẹ ndu ono. Nwanyị
ono tụkowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'ẹka
ndu eme ọbvu; ọphu ọ dụdu onye ọphu metaru iya nụ.
44 O shia Jizọsu azụ pyobata bya edenyi ọnu uwe iya ẹka;
nsọ nwanyị ono meẹpho bugengu.
45 Jizọsu sụ: "?Bụ onye denyiru mu ẹka?"
Ọphu ọ dụdu onye kweru l'ọo ya. Pyịta sụ iya: "Ha!
Ọnyibe; igwe ọha-a ekpo ngu ẹka labọ ẹgube-a; ị nọdu ajị
onye denyiru ngu ẹka."
46 Jizọsu sụ: "Ọ dụru onye denyiru mu ẹka; kẹle mu
mawaru l'ike shi mu l'ẹhu lụfu."
47 Nwanyị ono nọnyaa bya amaru lẹ ya tee domikọtadu
onwiya; o gude ẹhu anmanma bya adaa ya kpurumu l'iphu;
bya araa ya arara l'iphu ọha iphe, kparụ iphe, ya denyiru

iya ẹka; bya epfukwaaphọ gẹ ya gude wekọrohu teke ono
teke ono.
48 Jizọsu sụ iya: “Nwada mu; ekweta ngu mewaru i
wekọrohu. Laa l'ẹhu-guu!”
49 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; ne-
madzụ shi l'ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ phọ bya asụ yẹbedua
ono, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ono: “Hakwaa O-zì-iphe; te
epfuchiẹkwa iya nchị; lẹ nwa ngu nwanyị nwụhuakwaru.”
50 Jizọsu nụma iya bya asụ iya: “Ta atsụshi ebvu! Ọo
'ẹpho g'i kweta! I -kwetawaa bẹ nwa ngu a-dụa iche.”
51 Jizọsu byarwutaẹpho unuphu; ọphu ọ dụdu onye o
kwekwaduru gẹ yẹe ya swịru bahụ l'ụlo; gbahaa Pyịta; waa
Jiọnu; waa Jiemusu; waa ne lẹ nna nwata ono.
52 Onyemonye tụko echi mkpu; akwa ẹkwa nwata ono.
Jizọsu sụ: “Unu ta arashị ẹkwa; kẹle ọ tọ nwụhuduru
anwụhu. Ọo mgbẹnya bẹ ooku.”
53 Ẹphe ze iya ọchi; kẹle o doru phẹ ẹnya lẹ nwata ono
nwụhuru anwụhu.
54 Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya ekua ya sụ: “Nwata!
Teta!”
55 Nwata ono lwaphuta azụ l'ẹkpa iya. O kwolihu. Jizọsu
sụ g'a nụ nwata ono nri g'o ria.
56 Ọ dụ ndibe phẹ biribiri. Ọ sụ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe
e-pfuru iphe ono, meru nụ ono.

9

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Jizọsu bya ekukọbe ụmadzu iri l'ẹbo ono l'ẹka lanụ;
bya eyeru phẹ ọkpukpu-ike g'ẹphe gudeje ike chịshije ọbvu
g'ọ dụhabe; waa g'ẹphe meje gẹ nemadzụ wekọrohu l'iphe,
eme iya nụ.
2 Ọ bya ezia phẹ sụ g'ẹphe je araa k'ẹka Chileke bụ eze
arara; waa g'ẹphe mee ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu.
3 Ọ sụ phẹ: “Unu ta adụkwa iphe, unu e-gude gbẹshi ije
unu. Unu ta apakwaru oshi-mpalẹka; ọphu unu apakwaru
ẹkpa. Unu te egudekwa nri; ọphu unu egudekwa okpoga.
Ọphu unu eyekwa uwe n-yekwasẹ.
4 Unuphu, unu bahụkpowaru; unu nọduekwapho l'ẹka
ono. Unu -shi l'ẹka ono unu ejeshia mkpụkpu ọzo.
5 Ẹka unu jeru; a -jịka unu; unu lụfuta lẹ mkpụkpu ono
jịshia urwuku ọkpa unu g'ọ bụru iphe, l'a-nọdu agba phẹ
ekebe.”

6 Ẹphe tụgbua je ejepheahaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu;
ara ozi-ọma ono arara; bya eme gẹ ndu iphe eme wekọrohu
l'ẹkameka.

Iphe, atụfu Herọdu ẹhu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Ọchi-ọha, bụ Herọdu nụma iphemiphe ono, emenu ono;
ọ tụfu iya ẹhu. Ọ dụru ndu sụru l'ọo Jiọnu tetaru dzụru
ndzụ ọzo.
8 Ndu asụ l'ọo Elayịjia tetaru; ndu asụ l'ọo onye lanụ l'ime
akahụ ndu mpfuchiru Chileke tetaru.
9 Herọdu sụ: "Ha! ?Bụhunu onye bụ onye ọwa-a, mu
anụ nkiya ẹgube ọwa? ?Bụ Jiọnu-a, mu ziwaru; e je egbuta
iya ishi wotaru mu-a; tọo ?bụhunu onye?" No iya; Herọdu
meahaa gẹ ya e-me hụmakpoo Jizọsu ọbu ẹnya.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu
iri l'ẹbo l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jiọn 6:1-14)

10 Ndu-ishi-ozi ono jechaa bya alwaphuta azụ bya
akọkotaru Jizọsu iphe, ẹphe meru. O duta phẹ; ẹphe swịru
jeshia Bẹtusayida nwẹkinyi phẹ.
11 Ikpoto ndu ono nụma iya bya etsoru iya. Ọ nata phẹ
ọkpobe anata bya awata phẹ epfuru k'ẹka Chileke bụ eze;
bya emee ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu; mbụ ndu ọ bụ
mkpa.
12 O be l'ụzenyashi; ụmadzu iri l'ẹbo ono byapfuta
iya bya asụ iya: "Sụdupho ikpoto ndu-a g'ẹphe tsoru
unuphu l'unuphu l'iphe, bụkpoo mkpụkpu-a, bupheru
mgburugburu-a je akpata nri, ẹphe e-ri; chọo ẹka ẹphe a-
kwa; kẹle ẹka-a, anyi nọ-a bụkwa echiẹgu."
13 Ọ sụ phẹ: "Unubẹdua l'onwunu nụnu phẹ nri g'ẹphe
ria."
Ẹphe sụ iya: "Iphe, anyi gude l'ẹka-a bụkwa ishi buredi
ise waa ẹma labọ kpụu; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je
azụtaru g'ẹphe ha nri."
14 Kẹle unwoke, dọkwanuru l'ẹka ono beru l'ụnu unwoke
iri l'ẹbo l'unwoke ụkporo iri.
Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Ngwa; unu mee phẹ g'ẹphe
nọdugbaa anọo l'ophere l'ophere; g'ẹphe nọo ụkporo ẹbo-
ẹbo l'iri-iri."
15 Ẹphe bya emee g'o pfuru bya emee phẹ; ẹphe
nọduchaa anọo g'ẹphe hakọta.
16 Ọ bya ewota ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ;
bya apalia ẹnya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya
eworu iya nyawashia; bya anụ ndu etsoje iya nụ g'ẹphe
keeru ikpoto ndu ono.

17 Ẹphe tụko rijichaa ẹpho. A tụtukobe ọphu ẹphe
riphodoru; o ji nkata iri l'ẹbo; mbụ ibiribe buredi ono.

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 O be teke Jizọsu nọ epfu anụ Chileke nwẹkinyi iya; ndu
etsoje iya nụ nọdukwapho l'ẹka ono ẹphe l'iya. Ọ sụ phẹ:
"?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asụje lẹ mu bụkpoo?"
19 Ẹphe sụ iya: "O nwekwarụ ndu asụje l'ị bụ Jiọnu, onye
shi emeje baputizimu. O nwekwarụpho ndu asụje l'ị bụ
Elayijia. Ndu asụ l'ọo onye lanụ l'ime akahụ ndu mpfuchiru
Chileke tetaru dzụru ndzụ."
20 Ọ sụ phẹ: "Unubẹdua-e; ?Unu sụkwanuru lẹ mu bụ
onye?"
Pyịta sụ iya: "Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, shi Chileke l'ẹka."

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)

21 Ọ karụ phẹ bya alọoru phẹ ẹka lẹ nchị g'ọ tọ dụkwa
onye ẹphe e-pfuru iphe ono.
22 Ọ sụ: "Abụbu-Ndiphe jefụtajekwa iphe-ẹhuka, dụ
igwerigwe; ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke;
waa ndu ezije ekemu l'a-jịkakwa iya woru iya megbua. O -
rwua lẹ mbọku k'ẹto iya Chileke emee ya l'o teta dzụru ndzụ
ọzo."
23 Ọ sụ phẹ g'ẹphe ha: "Onye ọ dụ iya g'o tsoru mu; g'onye
ono wofu ẹnya l'ẹhu onwiya; vutajẹ oswebe ọnwu nkiya
mbọku-mbọku vuru tsoru mu.
24 Kẹle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ
iya etupha. Onye gudekwanụ opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya
l'a-dzọ onwiya ndzụ.
25 Mbụ ?bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mẹ o -
nwekọtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a bya alakwanaa
onwiya l'iswi; a nụa ya aphụ?
26 Kẹle onye iphere Abụbu-Ndiphe dụ; iphere ezi ozi-ọma
iya dụ iya; iphere onye ono a-dụkwapho Abụbu-Ndiphe
mẹ ọ -nọduepho l'ogbu-nwịinwii nkiya abya; waa l'ogbu-
nwịinwii kẹ Nna iya; waa ogbu-nwịinwii k'ụnwu-ojozi iya,
dụ nsọ.
27 Ọle gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụkwaru
ndu harụ pfụru l'ẹka-a, ata yịdu nwụhu; gbahaa l'ẹphe
hụmaadaru ẹka Chileke bụ eze."

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 “A nọepho iphe, ha g'abalị ẹsato, o pfuru iphe ono; ọ
bya eduta Pyịta; waa Jiọnu; waa Jiemusu je enyihu eli úbvú;
jeshia epfuru nụ Chileke.
29 O pfunyaẹpho nụnyaepho Chileke; iphu iya gbuchafụ;
uwe iya chanwehụ; gbuahaa nwịinwii.
30 A bya ele ẹnya; ndiche labọ nọdu epfuwaa eyeru iya.
Ndu ono bụ Mósisu yẹe Elayịjia.
31 Ẹphebedua goshikwaruphọ onwophẹ l'ogbu-nwịinwii
imigwe. Ẹphe nọdu epfuru Jizọsu k'anwụhu, ọo-nwụhu lẹ
Jierúsalẹmu, bụ iphe, Chileke tubuwarụ l'oo-me iya.
32 Teke ono bẹ Pyịta yẹe ndu ẹphe l'iya swị kumihuwaru
mgbẹnya. Ẹphe tehu bya ahụma ogbu-nwịinwii ya ono waa
ụmadzu ẹbo ono, ẹphe l'iya pfụru l'ẹka ono.
33 Ndu ono byaẹpho aha Jizọsu; Pyịta sụ iya: Ọnyibe; ọ
dụkwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; g'anyi tụa mkpu ẹto: nanụ
nkengu; nanụ kẹ Mósisu; nanụ kẹ Elayịjia.” Pyịta ta
amahẹdu iphe, oopfu.
34 Ọ kpụkwaduru nno l'ọnu epfu; urwukpu bya asọ-kputa
phẹ. Ndzụ gụahaa phẹ g'urwukpu sọpyaberu phẹ ono.
35 Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbụfu sụ: “Onye ọwa-a bụ
Nwa mu nwoke, mu họtaru. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!”
36 Olu ono pfuchaẹpho iphe ono; onye a hụmaru bụwaru
Jizọsu nwẹkiya. Ẹphe nọ-kirishia; ọphu ọ dụdu onye ẹphe
pfuru iya teke ono; mbụ iphe ono, ẹphe hụmaru ono.

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

37 O be lẹ nchitabọhu iya g'ẹphe nyizetachaaru l'eli úbvú
ono; ikpoto nemadzụ wụ-pfuta iya.
38 Noo ya bụ; nwoke lanụ l'ime ikpoto ndu ono chishia
sụ: “O-zì-iphe; jiko lenaa nwa mu-a ẹnya; kẹle ọ kwa iya
bụ mu nwa lanụ.
39 Ọ dụru ẹgube ọbvu, akparwutajẹ iya l'ẹhu; ọ -bya
l'ọ tụa ya ndapfụ; k'ọphu úphù anọduje atsụshi iya l'ọnu;
oomekaadaa ya iphe tẹme l'ọ haa ya.
40 Mu rwọo ndu etsoje ngu nụ g'ẹphe chịfu iya; ọphu ẹphe
adụdu ike.”
41 Jizọsu sụ: “Ha-oo! Unubẹ ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a,
adụdu iphe, unu ekwetajẹ-a! ?Bụ teke ole bẹ mu a-takpọo
nshi gẹ mu l'unu nọ-beru? Gudeẹshikwa nwa ngu ọbu
kpịritaru!”
42 Nwata ono jepfushiẹpho Jizọsu; ọbvu ono tụta iya tụa
l'alị bya eworu iya gbachịa. Jizọsu bya abaarụ ọbvu ono
mba; bya emee nwata ono o wekọrohu. O duru iya nụ nna
iya.

43 Ẹphe chikafụchaepho ẹnya ele g'ike dụ-be Chileke.

Jizọsu epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Ọ tụko dụgbakwada phẹ-a biribiri mbụ iphemiphe, Jizọsu emegbaa. Ọ sụ ndu etsoje iya nụ:
44 "G'opfu-a bamikwaa unu l'ẹnu-nchị; kẹle Abụbu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpụru ye ndiphe l'ẹka."
45 Ọphu ẹphe ta amadụ iphe, o pfuru; kẹle e domiru iya edomi g'o to doshi phẹ ẹnya. Ndzụ nọdu agụkwanu phẹ g'ẹphe e-me jịa ya.

Onye kachakpọo shii
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ẹphe wata adzọkashi onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha.
47 Jizọsu maẹrupho iphe, dụ phẹ l'ọkpoma bya ekuta nwata nshịi pfụ-kube onwiya;
48 bya asụ phẹ: "Onye gude k'iswi ẹhu mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a bụakwaa mu bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanụru mbẹdua; bụakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ ọ nabataru; kẹle ọo onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ g'unu ha bụ onye kachaa shii."

Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme
(Mak 9:38-40)

49 Jiọnu sụ iya: "Ọnyibe; anyi hụmaru onye gude ẹpha ngu achịshi ọbvu. Anyi sụ iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyịbedua."
50 Jizọsu sụ iya: "Unu ta asụshi iya g'o to meshi; kẹle onye ata akpọshidu iphe, anyi eme akpọshi bụ anyi."

Ndu Samériya ajịka Jizọsu

51 O rwutashiẹ ya phọ l'ala l'imigwe; ọ tụgbua lẹ ya jefụtaje Jierúsalẹmu.
52 Ọ harụ ndu-ozi zia g'ẹphe vuru iya ụzo je. Ndu ozi ono tụgbua bya abahụ lẹ mkpụkpu lanụ, nọ lẹ Samériya je g'ẹphe doziaru iya ẹka ọo-zẹ.
53 Ọphu ndu ẹka ono ekwedu iya anata; kẹle o phoberu ụzo Jierúsalẹmu.
54 Jiemusu; waa Jiọnu, bụ ndu etsoje iya nụ hụma ẹgube iphe ono bya asụ iya: "Nnajịuphu! ?Bụ g'anyi karụ ọku g'o shi l'imigwe bya ekepyashịa phẹ tọo?"
55 Jizọsu ghakọbe bya agbochia phẹ ọnu sụ phẹ: "Unu ta amakwa ẹgube iphe, unu l'iya l'eme.
56 Kẹle Abụbu-Ndiphe ta abyadụru emebyi ndzụ ndiphe; ọ chịa g'ọ dzọo ndzụ." E mechaa; ẹphe shi l'ẹka ono tụgbua jeshia mkpụkpu ọzo.

Ndu e-tso Jizọsu
(Mat 8:19-22)

57 Ẹphe jenyaẹpho l'ụzo; nwoke lanụ sụ iya: “Nnajịuphu;
mu e-tsojekpọe ngu phọ eje ẹkameka, iije.”
58 Jizọsu sụ iya: “Uphẹga nwekwarụ ẹnú; ẹnù, ephe l'eli
nweru ẹpfune; obenu lẹ Abụbu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-
dobeje ishi.”
59 Ọ sụ onye ọzo: “Tsoru mu!”

Onye k'ono sụ iya: “Nnajịuphu; gẹ mu jekwa elifua nna
mu.”
60 Jizọsu sụ iya: “Haa ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe lia
ndu nkephẹ, nwụhuru anwụhu. Gụbedua l'onwongu je
epfua k'ẹka Chileke bụ eze g'a nụmadzuru.”
61 Onye ọzo sụ iya: “Nnajịuphu; mu e-tsokwaru ngu; ọle
ọo gẹ mu je asụadaa ndibe mu g'ẹphe nọkwa-ẹhu mma!”
62 Jizọsu sụ iya: “Ọ-pa-ọgu agha ẹnya l'azụ ta ayịkwa l'ozi
k'ẹka Chileke bụ eze.”

10

Jizọsu agba ndu-ozi iya
ẹbo-ẹbo l'ozi-ọma ono

1 E mechaa; Nnajịuphu byakwa bya ahọta ụkporo
ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo ọzo bya agbaa phẹ ẹbo-
ẹbo; sụ g'ẹphe vuru iya ụzo jekọta l'iphe, bụkpoo mkpụkpu
mẹkpoo ẹkameka, yẹbedua l'onwiya abya ejeje.
2 Ọ sụ phẹ: “Iphe, a kọru l'opfu chashịakwaru; mbụ
l'ọ kwatakpọkwaaru ha shii; obenu lẹ ndu-ozi, akpata iya
akpata ha nwanshịi. Unu pfuru nụ Nnajị, nwe iphe, a kọru
l'opfu g'o ye ndu-ozi, l'a-bya akpata iya nụ.
3 Unu tụgbua jeshia. Unu lekwa ẹnya: l'unu dụkwa
g'ụnwu atụru; mu chịakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka agụ
jiru ejiji.
4 Unu te egudekwa ẹda-okpoga; ọzoo ẹda mmanụ; ọzoo
akpọkpa. Unu te ejekwa anọdu k'ekwe ekele lẹ gbororo.
5 Unuphu, unu -bahụkpooru; unu vuru ụzo sụ: ‘Gẹ nchị
dụkwa doo l'unuphu-a.’
6 Teke nwa nchị-odoo nọ l'ẹka ono; nchị-odoo unu abụru
nkiya. Teke 'ọ dụdu; l'ọ lwaphutaru unu azụ.
7 Unu buẹkwarupho l'unuphu ono; rije ngụje iphe,
bụkpoo iphe, ẹphe nụru unu; kẹle onye akanya gbaru
k'anata ụgwo iphe, o setarụ. Unu te ebuphekwa l'unuphu
l'unuphu.
8 Teke unu bahụru mkpụkpu; ẹphe -nata unu ree; unu
rijeẹkwapho iphe, a nụru unu.

9 Unu mee g'ẹhu dụ ndu iphe eme ike l'ẹka ono; unu asụ
phẹ: ‘Chileke abyaakwaa abụru eze unu.’
10 Teke unu bahụkwanuru mkpụkpu; ọphu ẹphe
anatadụru unu; unu alụfu l'ọma gborororo iya bya asụ phẹ:
11 ‘Urwuku mkpụkpu unu, dụ anyi l'ọkpa bẹ anyi
jịshiakwaru unu-o! Ọ kwa iphe, unu a-maru bụ lẹ Chileke
abyawaa egoshi lẹ ya bụ eze.’
12 Ọle iphe, mu akarụ unu bụ; ọo-kakwaru ndu Sọdomu
mma mbọku ikpe; eme lẹ mkpụkpu ono.”

Iphe ee-me ọha, jịkaru nụ
(Mat 11:20-24)

13 “Nshịo gụbe ọha Kọrazinu! Nshịo gụbe ọha
Bẹtusayida! Kẹle ọme e wotaru iphe-ọhumalenya, e
meru l'ime unu mee l'ọha Taya yẹle ọha Sayịdonu m'ẹphe
eyekwaa uwe-aphụ; kpua onwophẹ ntụ ụzenya; gude goshi
l'izimanụ lwarụ phẹ azụ; ẹphe ghawaa umere lwapfuta
Chileke.
14 Ọle ọo-karụ ndu Taya waa ndu Sayịdonu mma mẹ
Chileke kpeje ikpe eme lẹ g'ọo-dụ unubẹdua.
15 Gụbe ọha Kapaniyọmu! ?Ọ dụ ngu g'e kulia ngu g'i
supfuru l'imigwe tọ? Aa-gbẹkwanu kwatsua ngu kwarua
ngu ọku-alị-maa!”
16 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Onye nụmaru iphe, unu pfuru
nụmawaru iphe, mu pfuru; onye jịkaru unu jịkakwaru mu
phọ; tẹme onye jịkakwanuru mbẹdua bụakwaa onye ono,
ziru mu ozi ono bẹ o jịkaru.”

Ndu Jizọsu ziru ozi
alwa l'ẹhu-ụtso

17 Ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo ono jechaa bya
egude ẹhu-ụtso lwa bya asụ Jizọsu: “Nnajịuphu; anyi gude
ẹpha ngu kachaa ọbvu ike!”
18 Ọ sụ phẹ: “Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada
g'ebemu-igwe.
19 Sụ-a; mu yeakwaru unu ike l'ẹka g'unu zọpyabejechaa
agwọ l'ọkpa mẹ akpị mẹ g'unu kakọta iphe, bụkpoo ike
k'ọhogu ono, bụ Obutuswe ike. Ọ tọ dụdu iphe, byaru ayị
mee unu.
20 Ọle g'ọ tọ bụkwaru iphe, ẹhu iya a-nọdu atsọ unu bụ
l'unu ka ọbvu ike; g'ẹhu tsọjechia unu l'e dewaru ẹpha unu
l'ẹkwo l'imigwe.”

Ẹhu atsọ Jizọsu
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

21 Lẹ teke ono kwaphọ bẹ Unme Chileke meru Jizọsu; ẹhu
tsọmahu iya. Ọ sụ: “Mu ekele ngu ekele Nna, bụ Nnajị
igwe yẹe alị; l'i domiru iphe-a gẹ ndu kwarụ ẹnya; waa

ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phẹ gụru ìphóró gẹ k'ụnwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpọerupho g'ọ dụ ngu; waa g'ọotso ngu ụtso ememe iya.

22 "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ẹka. Ọ tọ dụkwa onye maru onye Nwa Chileke bụ; gbahaa Nna iya, bụ Chileke. Ọphu ọ dụkwa onye maru Nna iya, bụ Chileke; gbahaa Nwa iya; ọzo 'ẹpho onye Nwa iya ono họtaru; goshi iya Nna iya."

23 Jizọsu yẹe ndu etsoje iya nụ nọduepho nwẹkinyi phẹ; ọ ghakọbe sụ phẹ: "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ ndu gude ẹnya unu ahụma iphe-a, unu ahụma-a.

24 ?Unu maru-a lẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, dụ igwerigwe bẹ ọ gụru ẹgu ahụma iphe-a, unu ahụma-a; ọle ẹphe ta ahụmaduru iya. Ọ gụkwaru phẹ phọ anụma iphe-a, unu anụ-a; ọle ẹphe ta anụmaduru iya."

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)

25 Noo ya bụ; onye lanụ, maru ekemu gbalihu gẹ ya gude ajị hụa Jizọsu ama bya asụ iya: "O-zì-iphe; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu dzụru ndzụ ojejoje."

26 Ọ sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ e deru l'ẹkwo ekemu? ?Ị gụtaru gụnu?"

27 Nwoke ono sụ iya: "Ẹkwo ekemu sụru: 'Yee Nnajịuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ ike ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu. Waa g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.' "

28 Jizọsu sụ iya: "I pfukọtaru iya; i -mee nno; l'iinweru ndzụ."

Ẹtu k'onye Samériya,
nweru obu ọma

29 Nwoke ono kụchata iya bya asụ iya: "?Ọ bụkwanuru onye bụ nemadzụ ibe mu ọbu?"

30 Jizọsu nmaaru iya ẹtu sụ: "Ọ dụru nwoke, shi Jierúsalẹmu eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfụ. Ẹphe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzụ nwanshịi; gbabẹ iya ọto bya aparu iya haa; ọ nọduwaa mkpọkpo ndzụ. Ẹphe gbakashịhu.

31 Ọ dụru g'ọ nwụru; onye uke Chileke nọdu aghata l'ụzo l'ẹka ono bya ahụma iya; bya agbangoo ya; shia ụzo ọzo; ọ bụru iya atụgbu.

32 Oshilọkpa Lívayi ghatashịkwaapho l'ụzo ono bya ahụmakwa iya phọ bya aghangokwaa ya phọ.

33 Obenu l'onye Saméríya, ejekpọoro iphe, ooje
ghatashịaru ẹka nwoke ono nọ bya ahụma iya; imemini
iya dụ iya.
34 Ọ bya ejepfu iya bya edebechaa ya manụ l'ọ́nyá, dụgbaa
ya l'ẹhu; kpua ya ya mẹe bya ekechishia ya ya. Ọ bya apata
iya tukobe lẹ nkapfụ-ịgara iya; bya aparwuta iya ụlo ndu
ije; bya edobe iya swiru.
35 O be lẹ nchitabọhu iya; ọ chịfuta shịru labọ bya anụ
onye-nche ụlo ndu ije ono bya asụ iya: 'Letakwa iya ẹnya.
Teke mu lwarụ; ọ -dụru iphe ọzo, o phubaaru ngu; mu a-
pfụa ngu iya.'
36 "?Bụ onye ole l'ime ụmadzu ẹto ono bẹ ị rịru l'ọo ya bụ
nemadzụ ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfụ ono?"
37 Onye ezije ekemu ono sụ iya: "Ọo onye ọphu phụru iya
obu-imemini phọ."
Jizọsu sụ iya: "Laa; je emeje ẹgube ono."

Jizọsu akpapfuta
Mata yẹe Meri

38 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ kwasẹru ejekpọekwapho
iphe, ẹphe eje. Ẹphe jenyaẹpho l'ụzo; ọ bahụ l'ọma
mkpụkpu lanụ. Nwanyị, ẹpha iya bụ Mata dubata iya ibe
phẹ; gẹ ya kwaaru iya ẹbyaa.
39 Nwanyị ono nweru nwune nwanyị, ẹpha iya bụ Meri.
Meri je anọdu nọnyabe Nnajịuphu; anụ opfu iya.
40 Mata yenụkakwanuru ẹhu l'eme nri. Ọ bya ejepfu
Jizọsu je asụ iya: "Nnajịuphu! ?Tịi sụdu nwune mu nwanyị
g'ọ tọ hashịru mu ozi-a gẹ mu je nwẹkinyi mu? Sụnu iya g'ọ
bya eyeru mu ẹka!"
41 Nnajịuphu sụ iya: "Mata! Mata! Ị kụnukaru
photophoto megbushinụka onwongu.
42 Iphe lanụ bụ iphe, dụ mkpa kpụrumu. Meri hataakwa-
naru òkè-iphe ono ọphu ka ree. Ọphu a nafụbaedu iya ya
anafụ."

11

Jizọsu ezi g'eepfuje anụ Chileke
(Mat 6:9-13; 7:7-11)

1 O be ujiku lanụ; Jizọsu nọdu ẹka lanụ epfu anụ Chileke.
O pfughechaẹ ya phọ; onye lanụ l'ime ndu etsoje iya nụ sụ
iya: "Nnajịuphu; zinaa anyi g'eepfuje anụ Chileke gẹ Jiọnu
zikwarụpho ndu etsoje iya nụ-a."
2 Ọ sụ phẹ: "Unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu sụje:
"Nna anyi, bu l'imigwe;
G'e dobe ẹpha ngu iche.
Goshinu l'ọo gụbedua bụ eze.

G'emeje iphe, dụ ngu l'uche
l'eliphe;
g'eemeje iya l'imigwe.
3 Nụnu anyi nri ntanụ-a;
Nri, a-sụjeru anyi eri
mbọku-mbọku.
4 Gụaru anyi nvụ l'ẹka anyi
mesweru ngu.
G'anyi gụru ndu mesweru
anyịbedua.
Te ekwekwa g'anyi nmalahụ
l'ọhutama.
Nafụtachikwaa anyi g'anyi
ta aba l'ẹka onye
ẹjo-iphe.”

5 Jizọsu sụ phẹ: “Dẹnu g'unu ha onye e-jepfu ọ̀nyà iya
l'echi abalị je asụ iya g'o jie ya ụgwo ishi buredi ẹto;
6 l'ọ̀nyà iya, shi ẹka dụ ẹnya byaru ibe iya; ọphu ya
enwedu nri, ya a-nụ iya.
7 Ọ̀nyà iya ono gbẹ l'ime ụlo sụ: ‘E pfuchishi mu nchị!
Mu gụ-chiwaru ụzo; swọbe iya iphe. Mu l'ụnwu mu zẹwaa
azẹe. Ọphu mu agbẹshiedu abya ngu anụ buredi kẹ nta.’
8 Gẹ mu kakwaru unu: ọ -bụru l'ọ tọo gbẹshidu abya
iya anụ buredi ono kẹle ọ bụ ọ̀nyà iya; l'oo-gudenụ kẹle
oopfuchi iya nchị; ọphu iphere adụdu iya bya anụ iya iphe,
ọ byaru asụ g'ọ nụ iya.
9 Noo g'o gude mu sụkwanu unu; unu pfua g'a nụ unu
iphe; aa-nụ iya unu! Unu chọo iphe; unu a-chọta iya! Unu
kụa ẹka l'ụzo; aa-gụharu iya unu!
10 Kẹle onyemonye, sụru g'a nụ iya iphe bẹ aa-nụje iphe;
onye chọru nụ l'a-chọtaje; onye kụru ẹka bẹ aa-gụhajeru
ụzo.
11 ?Dẹnu g'unu ha, bụru nna, onye nwa iya a-sụ g'ọ nụ iya
ẹma; l'ọ gbẹ chịru agwọ nụ iya;
12 ọzoo teke ọ sụru g'ọ nụ iya ẹkwa-ọku; l'ọ nụchia ya
akpị?
13 Eshinu unubẹ ndu bụ ndu ẹjo-iphe amajẹru nụ ụnwu
unu iphe, dụ ree; ?bụchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa
amaru g'oo-me nụ unu Unme-dụ-Nsọ; mbụ unubẹ ndu sụru
g'ọ nụ iya unu?”

Ẹka ike Jizọsu shi
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 O be teke ọzo; ọ dụru nwoke, Jizọsu chịfuru ọbvu, bu
iya l'ẹhu, meru ẹbe oopfujedu opfu. Kpiridangu-ọbvu ono

lụfuepho nwoke ono l'ẹhu; nwoke wata epfu opfu. Ọ dụ
ikpoto ndu ono biribiri.
15 Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo ọbvu, bụ Biyelezebọlu, bụ
iya bẹ bụ onye-ishi iphe, bụkpoo ọbvu bẹ o gude achịshi
ọbvu.
16 Ndu ọphu abya agbabẹru iya ọ́nyà opfu g'ẹphe gude
nmata iya; sụ iya g'o menaarụ phẹ iphe-ọhumalenya, e-
goshi l'ọo Chileke ziru iya eviya.
17 Ọ maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: "Alị-eze -keha
ẹbo; seahaa opfu bẹ ọ bụakwaa ọla-l'iswi. Nokwaphọ g'ọo-
dụ l'unuphu, keharu onwiya ẹbo.
18 Teke ọ bụkwanu lẹ nkwoka dụ l'ibe Nsetanu; ?dẹnu
g'ee-me g'alị-eze iya keru; mẹ unu -sụ l'ọo Biyelezebọlu bẹ
mu gude achịshi ọbvu?
19 Ọ -bụkwanuru l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achịshi
ọbvu; ?bụ gụnu bẹ ndu k'unu gudekwanụ achịshi ọbvu
nkephẹ? Ọ kwa iya bụ l'ọo ndu k'unu e-goshiwarọ unu l'ikpe
nmarụ unu.
20 Obenu teke ọ bụkwanu l'ọo ike Chileke bẹ mu gude
achịshi ọbvu ọbu; ọo ya bụ l'o noo iphe, egoshi lẹ Chileke
bụakwaa eze l'ẹhu unu.
21 "Onye ọkpehu dụ -kwaghe ngwọgu akwaghe nọdu eche
ibe iya nche; ?tị madụ l'ọ tọ dụdu iphe, eme iphe iya?
22 Obenu teke onye ka iya ike byaru afụaru iya; bya alwụ-
kpee ya l'ọ nata iya ngwọgu ono, bụ iphe, o doberu ẹnya
ono; bya akwaa ivu iya ono kekashịa.
23 "Sụ-a; onye mu l'iya ata tụgbaduru bụkwa onye opfu
mu; onye mu l'iya ata achịkobedu achịkobe l'achịkakwa
achịka.

Iphe, akpajẹ ọbvu alwa azụ
(Mat 12:43-45)

24 "Teke a chịfuru nemadzụ ọbvu l'ẹhu; ọbvu ono etsoru
echiẹgu ẹka mini adụdu aghaphe; achọ ẹka ọo-nmẹ anmẹe.
Teke o jenyaaru; ọphu ọ dụdu ẹka ọ hụmaru; l'ọ sụ gẹ ya
laphuẹshikwa azụ l'akahụ ụlo iya-a.
25 Teke ọ byatashịaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree;
26 l'o je je achịta ọbvu ẹsaa ọzo, ka iya njọ; ẹphe awụba
je eburu iya; ndzụ nwoke ono teke ono abya aka njọ; eme
lẹ teke mbụ phọ."

Ọkpobe ẹhu-ụtso

27 Jizọsu pfuẹpho nno; nwanyị lanụ l'ime igwe ọha ono
chia mkpu sụ: "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ nwanyị ọphu parụ
ẹpho-ime ngu bya echee ngu ẹra!"
28 Ọ sụ iya: "Ẹhu-ụtso bẹ gọchiaru nụ ndu anụmaje opfu
Chileke bya eme iya ememe!"

Iphe-ọhumalenya,
meru l'ẹhu Jiona
(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

29 O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizọsu pfuahaa sụ: “Ọgbo-nta-a pakpọkwaaru njọ. Ẹphe achọ iphe-ọhumalenya. Ọle ọ tọ dụkwanu iphe-ọhumalenya ọzo, ee-goshi phẹ; gbahaa iphe, meru Jiona.
30 Mbụ-a; ọo kwa gẹ Jiona bụjeru ndu Ninive iphe-ọhumalenya phọ bụ gẹ Abụbu-Ndiphe bụ ndu ọgbo-nta-a.
31 Nwanyị, bụ eze ndu Sheba bẹ a-gbalihu mbọku ikpe; nma ọgbo-nta-a ikpe; kẹle o shi l'ẹka igwe beru; alị beru bya gẹ ya nụma opfu nkwamẹnya Sólomọnu. O be nta-a bẹ onye ka Sólomọnu nọ l'ẹka-a.
32 Tẹme ndu Ninive l'a-gbalihu mbọku ikpe; nma ọgbo-nta-a ikpe; kẹle izimanụ lwarụ ndu Ninive azụ; ẹphe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phẹ; obenu l'onye ka Jiona nọ l'ẹka-a nta.”

Orọku, dụ l'ẹhu bụ ẹnya
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 “Ọ tọ dụkwa onye abụjeru; ọ -yechaa ọku l'orọku l'o woru iya je edomia edomi; ọzoo l'o woru ite kpube iya. Oowojechiaru iya kobe lẹ nggu-orọku g'onyemonye, bataru nụ ahụma ìphóró iya.
34 Ẹnya ngu bụ orọku, dụ ngu l'ẹhu. Teke ẹnya doru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ngu ìphóró ìphóró. Teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ọchii ọchii.
35 Ọo ya bụ; letakwa ẹnya; a -nọnyakwaa ìphóró, nọ ngu l'ime gbẹ bya abụru ọchii.
36 Ọ -bụru l'ogwẹhu ngu bụkota ìphóró; ọphu ọ dụkpodaa ẹka ọogba ọchii; bẹ ọo-nọdu enwu enwunwu g'orọku anọduje enwu-a gude nwụberu ngu ọku.”

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

37 Jizọsu kpụkwadurua opfu l'ọnu epfu; onye Fárisii bya asụ iya: “Oshi adụkwa l'ibe mu.” O tsoru iya je anọdu k'eri nri ono.
38 Ọ dụ onye Fárisii ono biribiri l'o to vuduru ụzo meadaa nsọ akwọ ẹka; bya anọdu k'eri nri.
39 Nnajịuphu sụ iya: “Unubẹ ndu Fárisii anọduje asa azụ okoro asa azụ ochi; ọle iphe, unu maru bụ ana ndu ọzo iphe l'ẹka ike yẹe ẹjo-iphe.
40 Unubẹ ndu eswe! ?Tọ bụedu ẹka lanụ, meru azụ, mekwarụpho ime?

41 Ọle-a; unu woru iphe, nọ l'ime okoro waa l'ime ochi
meeru ndu ụkpa iphe-ọma; hụma lẹ nsọ a-bvụru unu
l'iphemiphe.
42 “Nshịo unubẹ ndu Fárisii; kẹle unu apfụjechaaru
apfụru nụ Chileke oke-lanụ-l'ụzo-iri: l'agbo; mẹ olubu;
mẹkpoo iphemiphe, bụkpoo nwẹekwo, eeri eriri; unu
agbẹ haa apfụbekoto waa eye Chileke obu. Unu gege
apfụbekoto; yee Chileke obu; mejekwaphọ ekemu ọphu
unu emejehawaa.
43 “Nshịo unubẹ ndu Fárisii; mbụ unubẹ ndu ọoduje
g'unu nọdu l'ishi l'ụlo-ndzukọ; tẹme ọ nọdu adụje unu g'e
keleje unu ekele k'iche l'ẹka a dụ igwe.
44 Nshịo unu; kẹle unu dụ g'ilu, chihuru echihu, a ta
hụmaduru l'ẹnya; a nọdu azọje iya ọkpa; ọphu a madụ
l'ime iya rehuru erehu.”
45 Onye lanụ bụ onye maru ekemu sụ iya: “O-zì-iphe;
eshinu iipfu ẹgube ono bẹ ị tụkoakwaru anyi l'ẹphe abarụ
mba.”
46 Jizọsu sụ iya: “Nshịo unubẹ ndu maru ekemu; kẹle
unu ewojeru ivu, anyi ẹrwa boo ndiphe; ọle unubẹdua ta
arwụkwa ivu ono g'ọ ka mma l'ọo mkpụshi-ẹka lanụ.
47 Nshịo unubẹ ndu gbẹ nta-a akpụshi ụlo-ilu l'ẹka ndiche
unu phẹ ligbaaru ndu ẹphe gbushiru, bụ ndu mpfuchiru
Chileke.
48 Ọo ya bụ l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu
phẹ meru bẹ dụ ree; tẹme ẹka unu dụkwa iya phọ; kẹle
ẹphe gburu phẹ egbugbu; unu nọdu akpụshi ụlo-ilu l'ẹka e
liru phẹ.
49 Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru sụ: ‘Mu e-zi ndu
mpfuchiru Chileke; mẹ ndu-ozi g'ẹphe jepfu phẹ. Ndu ono,
mu e-zi ono nweru ndu ọphu ẹphe e-gbu egbugbu; dụru
ndu ọphu ẹphe a-kpa ẹhu mmanụ.’
50 Ọo ya bụ l'aa-gwata ọgbo-a ụgwo ọchi iphe, bụkpoo
ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phẹ shi teke ìphè dụ
gbushita ono;
51 e -shikpọo lẹ mee Ebẹlu jasụ lẹ kẹ Zakaráya, onye e
gburu lẹ mgbaka ọru-ngwẹja Chileke yẹe eze-ụlo Chileke.
Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa ọgbo-a bẹ
aa-gwata ụgwo mee phẹ.
52 “Nshịo unubẹ ndu maru ekemu; kẹle unu wotawaru
ire-igodo ụlo mmamiphe. Unu ta abahụduru l'onwunu;
tẹme ndu eme g'ẹphe bahụ bẹ unu kpọshiru abahụ.”
53 Jizọsu bya l'atụgbu l'ẹka ono; ndu ezije ekemu mẹ
ndu Fárisii ono kwatakpọo tsoahaa ya opfu; tẹme ẹphe
nọdu akụchashikwa iya phọ opfu akụchashi; eme g'o pfua
igwerigwe opfu;

54 ẹka ẹphe ege iya g'ẹphe gbaaru iya ọ́nyà opfu, ẹphe
e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii
(Mat 10:26-27)

1 Teke ono kwaphọ; ụmadzu ụkporo l'ụnu zakọbewaa
l'ẹka ono; k'ọphu ẹphe azọgbaa nwibe phẹ tọli tọli.
Jizọsu karụ ndu etsoje iya nụ gẹdegede sụ phẹ: "Unu
kwabẹkwaru iphe-eko-buredi ndu Fárisii ẹnya, bụ iya bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu, ẹphe bụ.
2 Ọ tọ dụkwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa
kpuhaa ya; ọphu ọ dụkwa iphe, e domiru edomi g'e te
mechaa maru iphe, ọ bụ.
3 Iphe, unu pfuru l'ọchii bẹ aa-nụma l'ìphóró; tẹme iphe,
unu dzụru taba taba l'ime ụlo bẹ aa-ra arara g'onyemonye
nụmadzuru."

Onye aa-tsụje ebvu
(Mat 10:28-31)

4 "Gẹ mu kakwaru unubẹ ndu bụ ọ̀nyà mu phẹ: Unu ta
tsụkwa ndu egbu ogwẹhu nemadzụ ebvu; ndu bụ: ẹphe
-gbuchaa; ọ tọ dụedu iphe ọzo, ẹphe adụ ike eme.
5 Gẹ mu kakwaru unu onye unu a-nọdu atsụje ebvu: onye
unu a-tsụje ebvu bụkwa onye bụ: o -gbuchaa egbugbu; l'o
nwekwarụpho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'ọku-alị-
maa. Ee! Mu sụru unu-a; nokwa onye unu a-tsụje ebvu bụ
ono.
6 "?Tọbudu ụnwu ogbe ise bụ kobo ẹbo? Ọle Chileke ta
adụkwa ụnwu ogbe mẹ nanụ, ọ tọ nyatadụru.
7 Mbụ-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ gụchaakwaru ọgu
nanụ nanụ. Unu ta atsụshi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe
aba lẹ mkpa; g'ọ hahabẹ igwerigwe."

Epfu l'edzudzu-ọha l'a bụ kẹ Kéreshi
(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfụru
l'edzudzu-ọha pfua ya hoo haa lẹ ya bụ nkemu bẹ
mụbe Abụbu-Ndiphe l'a-pfụkwarupho l'edzudzu ụnwu-
ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bụ nkemu.
9 Obenu l'onye pfụru l'edzudzu-ọha pfua ya hoo haa lẹ ya
ta amadụ mu bẹ mu a-pfụkwarupho l'edzudzu ụnwu-ojozi-
imigwe kẹ Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta amadụ onye
ọbu.
10 "Onyemonye, pfuru Abụbu-Ndiphe ẹjo opfu bẹ aa-
gụkwaru nvụ; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke bẹ a
taa gụkwaru nvụ.

11 “Teke ọ bụ l'ẹphe kpụ unu bya edobe l'ụlo-ndzukọ; waa
l'iphu ndu-ishi; waa l'iphu ndu gọvumenti; unu ta ayọkwa
ọshi iphe, unu e-pfu; ọzoo g'unu e-dobe ọnu pfua ya gude
kpefu onwunu.
12 Kẹle Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

Ẹtu k'onye eze,
bụ onye-eswe

13 Onye lanụ l'ikpoto ndu ono sụ iya: “O-zì-iphe-e!
Rwọnaa nwune mu g'o kwe gẹ mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna
anyi.”
14 Jizọsu sụ iya: “?Bụ onye meru mu onye ekpejeru unu
ikpe; ọzoo onye ekeru unu oke; gụbe nwoke ono?”
15 Jizọsu sụ ikpoto ndu ono: “Unu tọkwa ẹhu zehujeru
iphe, bụkpoo iphe, akpataję eye ẹnya l'ẹku mgboko-a;
l'ọkpobe ndzụ nemadzụ te eshikwa l'ẹku, ọ kpatarụ akpata;
g'ọohahabe.”
16 Ọ watarụ phẹ anmarụ ẹtu sụ: “Nwoke lanụ, nweru
iphe; kọru opfu; kpata iya iphe, ha shii.
17 Ọ bya arịahaa l'egomunggo sụ:
‘?Dẹnuanu gẹ mu e-me iya g'ọ tọ dụedu ẹka aa-kụbe iphe-
a?’
18 Mu e-me iya ẹgube-a. ‘Mu a-phọka ọba mu
phọribebaaru iya g'ọ ka ọsa; l'ọo-bụwaruro ẹka mu a-kụbe
mebyi iphe mu; mẹ iphe, mu nweru enweru.’
19 Noo ya bụ; mu asụ ndzụ mu; ẹku abyakwaru ngu! Ọwa-a
bụkpokwaa iphe, a-sụru ngu eri apha, dụ igwerigwe. Tụta
unme nta; ria ngụa g'ẹhu tsọo ngu ụtso!”
20 “Ọle Chileke sụru iya: ‘Onye eswe! Ẹnyashi-a bẹ aa-nata
ngu ndzụ ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bụ
onye e-ri iya?’
21 “Noo g'onye akparu onwiya ẹku; ọphu ọ dụdu iphe, ọ
bụ l'iphu Chileke dụ bụ ono.”

Eye Chileke iphemiphe l'ẹka
(Mat 6:25-34)

22 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “Noo iphe, mu gude sụ:
Unu ta akụshi photophoto g'unu e-me ndzụ unu: k'iphe,
unu e-ri; ọzoo k'ẹhu unu: k'iphe, unu e-ye l'ẹhu.
23 Kẹle ndzụ ka nri; tẹme ogwẹhu ka uwe abụru iphe.
24 Lewarọ okpoko-ọ́hà, ephe l'eli! Ẹphe ta akọkwa opfu;
ọphu ọ dụkwa iphe, ẹphe eje akpata l'opfu; ọphu ẹphe
enwedu ụlo ẹku; ọphu ẹphe agbadu ọba; ọle Chileke
anọdujeelaa azụ phẹ. ?Unu ta amadụ l'unu ka ẹnu abụru
iphe.

25 ?Dẹnu g'unu ha onye e-gude ayọ ọshi; yekwa iphe, ha
nwanshịi lẹ ndzụ iya?
26 Ọo ya bụ; ọ -bụru l'unu taa dụdu ike eme nwiphe
habe nwanshịi nno; ?bụhunu gụnu meru iphe, unu akụ-
phe photophoto?
27 Unu lewarọ ojimbvu g'ọonoduje evu. Ẹphe te esedu
akanya; ọphu ẹphe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a;
unu hụma gẹ Sólomọnu yeberu uwe, ama mma; ọle uwe
iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanụ.
28 Teke ọ bụ lẹ Chileke eyeje ẹswa, nọ l'ẹgbudu uwe;
l'iphe, bụ ọ -dzụru ndzụ ntanụ-a; echele l'e woru iya shia
ite; ?tọo kabadaa unu eye ọkpobe uwe? mbụ unubẹ ndu-a,
ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a!
29 Ọo ya bụ; unu ta anọdujeshi akụ-phe photophoto iphe,
unu e-ri mẹ iphe, unu a-ngụ.
30 Ọ kwa iphe ono bụ iphe, ọhamoha tụkoru ayọ ọshi iya.
Nna unu makwarụ-a l'ọ dụ unu mkpa.
31 Unu chọchia ẹka Chileke bụ eze! Ọo ya bụ; iphemiphe
ono abụru iphe, ee-yekwarụ unu eyekwa."

Ẹku imigwe
(Mat 6:19-21)

32 "Unu ta atsụshi ebvu; unubẹ ụnwu ndọkobe atụru,
adụdu igwe-a; l'ọ dụkwa Nna unu ree ọkpobe adụdu eme
g'unu bụkwarupho eze l'ẹka ọ bụ eze.
33 Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-ọma.
Unu meeru onwunu ẹkpa okpoga ọphu taa kahụdu akahụ;
kparụ ẹku unu dobe l'imigwe; ẹka ọ tọ lwadụ alị alwalwa;
kẹle ndu-oshi te ejedu iya; ọphu mkpu atadu iya.
34 L'ọ kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa nọ bẹ obu ngu
a-nọdukwapho."

Ndu ozi, nwụ ẹnya

35 "Unu lishia anamụ unu ike; g'ọku dụkwapho l'orọku
unu.
36 Unu adụ g'unwokoro, nwụ ẹnya echeru nnajịuphu phẹ
g'ọ lwa ekele-nwanyị, o jeru; g'ẹphe a-gụhakeberu iya ụzo
mẹ ọ -bya bya akụa ẹka l'ụzo.
37 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu-ozi ono, nnajịuphu phẹ l'a-
byatashia; ẹphe anwụru ẹnya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu
tororo; ọo-rụkotakwa onwiya sụ phẹ g'ẹphe nọdu anọo gẹ
ya kwaaru phẹ ọkpobe ẹbyaa.
38 Ọ -bụru l'echi abalị bẹ ọ byapfutaru phẹ nno; ọzoo
l'iphe-ọha ẹnu; ẹphe nwụkwaduru ẹnya; l'ọ bụru phẹ iphe
ẹhu-ụtso.

39 Ọle-a; unu makwaruphọ l'ọme oke, bu l'unuphu maru
teke iphuru abya ibe iya; mẹ ọ nwụkwaru-a ẹnya; k'ọphu
o to kwekwanụ g'iphuru ono tsufua ụlo iya bata.
40 Unubẹdua l'onwunu; unu kwabẹkwapho ẹnya; kẹle
Abụbu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu ẹnya iya.”

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Mat 24:45-51)

41 Pyịta sụ iya: “Nnajịuphu-e! ?Bụ anyịbedua bẹ ị nmarụ
ẹtu ọwa-a gẹdegede tọo ọha?”
42 Nnajịuphu sụ: “?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya
ẹka; tẹme ọ bụru onye kwarụ ẹnya? Ọo ya bụ onye ono,
nnajịuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nụjeru iya ndibe iya nri
l'o rwùbèrù iya.
43 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ nwozi ono mẹ ọ -bụru lẹ
nnajịuphu iya a-lwa bya bya ahụma l'oome iphe ono, o ziru
iya ono.
44 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajịuphu ono e-
wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka.
45 Obenu teke nwozi ono rịru sụ: ‘Haa! Nnajịuphu
mu anọakwaa ọdu alwalwa’; bya awata etsukashi ndu-ozi
nwoke ono iphe: unwoke mẹ ụnwanyi; wata eri g'ọ dụ iya;
ngụahaa mẹe; ọ tsụahaa ya.
46 Nnajịuphu iya ono a-lwakwa mbọku, o to ledu ẹnya iya
waa teke ọ tọ madụ bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe
lẹ ndu e gudedu ire phẹ ẹka.
47 “Onye-ozi, machaarụ uche nnajịuphu iya; ọphu ọ
kwakọbeduru ẹka; ọzoo mee iphe, bụ uche nnajịuphu iya
bẹ ee-chishi ẹchachi ike.
48 Obenu l'onye ata amadụ uche nnajịuphu bya emeta
iphe echi ẹchachi bẹ ee-chipete iphe. Onyemonye, a nụru
iphe, ha shii bẹ ee-le ẹnya iphe, ha shii l'ẹka iya. Onye
e yekwanụru iphe, ha shii l'ẹka bẹ aa-jịkwapho ajị iphe,
kabaa shii.”

Jizọsu agbaghashị ndiphe
(Mat 10:34-36)

49 “Iphe, mu byaru bụkwa atụ ọku l'eliphe; mbụ l'ọ dụ mu
g'a sụ l'ọku ọbu etsuwaa etsutsu!
50 Obenu l'o nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akụe mu
phọ phoophoophoo; mbụ jasụ teke e meadaru iya.
51 ?Unu dobesụ lẹ mu byaru eme gẹ nchị dụ ndiphe doo?
Aawa! Iphe, mu epfuru unu bụ l'iphe, mu byachiaru bụkwa
mgbaghashị.
52 Kẹle e -shi nta-a bẹ unuphu, ụmadzu ise bu bẹ a-
gbaghashihụepho. Ụmadzu ẹto abụru ọhogu ụmadzu labọ;
ụmadzu labọ abụru ọhogu ụmadzu ẹto.

53 Ẹphe a-gbaghashịhu: nna abụru ọhogu nwa iya; nwa
abụru ọhogu nna iya. Ne abụru ọhogu nwa-nwanyị; nwa-
nwanyị abụru ọhogu ne iya. Ne ji nwamgbọko abụru
ọhogu nyee nwa iya; nyee nwa abụru ọhogu ne ji iya."

Amaru gẹ mbọku gbaru
(Mat 16:2-3)

54 Ọ sụkwapho ikpoto ndu ono: "Ọobujeru teke unu
hụmaru ẹka igwe rwuru erwurwu l'ụzo ẹnyanwu arịba;
unu asụ l'igwe e-dze nwa yẹgeyege mini; l'ọoduepho nno.
55 Teke phẹrephere shi l'ụzo ndọhali wata ezizi; unu asụ
l'ọnanwu abyawaa; l'ọ dụ g'unu pfuru.
56 Unubẹ ndu ono, bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. Unu
adụje ike lee ẹnya l'eli lee l'alị; kọta gẹ mbọku gbaru. Obenu
?bụ gụnu kparụ iphe, unu amadụ kọo iphe, nta-a dụ g'ọo
ya?"

Edoshi opfu
(Mat 5:25-26)

57 "?Bụ gụnu bẹ o gude ọphu unu achịjedu idzu l'ime obu
họta iphe, pfụru ọto mee?
58 Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpụ ngu eje l'ụlo-ikpe;
kukebe ẹhu g'unu l'iya doshia l'ụzo; g'ọ tọ kpụru ngu je anụ
onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'ẹka ọgbogu; ọgbogu
eje atụa ngu mkpọro.
59 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ị tị yịkwa fụta afụta
l'ẹka ono jasụ teke ị pfụeberu iphe, e gburu ngu pfụa pfụa
afụ iya."

13

Izimanụ alwa azụ ọzoo ọla-l'iswi

1 Ọ dụru ndu nọ l'ẹka ono teke ono, pfuru Jizọsu kẹ ndu
Gálili, Payịleti gbushiru ẹka ẹphe nọ agwa iphe; mee phẹ
gwakọbe lẹ mee iphe, e gude agwa iphe.
2 Ọ sụ phẹ: "?Unu dobesu lẹ ndu Gálili ono kakọta ndu
Gálili ọzo abụ ndu eme iphe-ẹji opfu l'e gburu phẹ ẹgube
ono.
3 Mu sụ unu: Waawaa-o! Teke ọ bụ l'izimanụ iphe-ẹji unu
ta alwakọtaduru unu azụ; unu lwapfuta Chileke bẹ unu a-
lakọtakwapho l'iswi ẹgube ono.
4 Tọo ụmadzu iri l'ẹsato ono, ụlo-eli ephekerephe Say-
ilowamu zeru tugbushia ono; ?unu dobesu l'ẹphe ka ndu
Jierúsalẹmu ọphuu abụ ndu ẹjo-iphe?
5 Mu sụru unu: Waawaa-o! Teke ọ bụ l'izimanụ iphe-ẹji
unu ta lwakọtaduru unu azụ; unu ghaa umere bẹ unu a-
lakọtakwapho l'iswi nno."

Ẹtu oshi, ta amịduru amịmi

6 Ọ bya anmaa ẹtu-a sụ: “Ọ dụru oshi figu lanụ, nwoke
yeru lẹ mgbabu iya. Ọ nọdu abyajẹ elee ya ẹnya mebyi; ọ
tọ dụdu iphe, ọohuma.
7 Ọ sụ onye-ozi mgbabu: ‘?Ị hụmaru lẹ mu byawaru apha
ẹto mgburugburu bya elee ẹnya mebyi l'oshi figu-a: ọle ọ tọ
dụdu iphe, ọ mịtaru. Gbutsua ya! ?Bụ gụnu meru g'o gude
o jee adzụru ndzụ emebyishiru mu alị?’
8 Onye-ozi mgbabu ono sụ iya: ‘Jiko hafụa ya rọ apha
lanụ-a; gẹ mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ọzu.
9 Teke ọ bụ l'ọ mịru mebyi apha ọzo; ọo ya bụ l'ọ dụ ree;
teke ọdumeka l'ii-gbutsuwa iya rọ.’ ”

Jizọsu eme gẹ nwanyị,
okwebe kweberu wekọrohu l'eswe-atụta-unme

10 O be teke ọ nọ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu ono nanụ ezi iphe
l'eswe-atụta-unme;
11 ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, ọbvu mewaru iphe-ememe
mgbarapha iri l'ẹsato. Ọ lọtawa iya phugọbe; ọphu o
kwejẹdu g'ọ pfụru nhamụnha.
12 Jizọsu hụma nwanyị ono bya ekua ya sụ iya: “Nwanyị
ọma! I nwewaa onwongu l'iphe ono, eme ngu nụ ono!”
13 Ọ bya ebyibe iya ẹka; nwanyị ono lọchia onwiya teke
ono teke ono pfụru nhamụnha; bya ekeleahaa Chileke
ekele.
14 Ẹhu ghuahaa onye-ishi ụlo-ndzukọ eghu lẹ Jizọsu meru
g'onye iphe eme wekọrohu l'eswe-atụta-unme. Ọ sụ ndu
ono: “Abalị ishii bẹ e doberu k'ejeje ozi; unu byajẹ g'e mee
g'unu wekọrohu teke ono; unu ta abyajẹshi l'eswe-atụta-
unme.”
15 Nnajịuphu sụ iya: “Unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a!
?Unu ta akpọfujedu eswi unu l'ẹhu l'ẹhu; ọzoo nkapfụ-
ịgara unu l'ọka iya; chịru iya je g'ọ ngụta mini l'eswe-atụta-
unme?
16 Sụ-a; nwanyị-a, bụ awa Ébirihamu-a, Nsetanu keru
ẹgbu eshi k'apha iri l'ẹsato-a; ?tọ gbadụru kẹ g'a tọfu iya
l'ẹgbu ono l'eswe-atụta-unme?”
17 O pfuchaẹpho nno; iphere gude ndu ono, etso yẹbe
Jizọsu opfu ono. Ikpoto ndu nọ l'ẹka ono tụko teahaa ẹswa
k'eze iphe ono, Jizọsu emeshibẹbe ono.

Ẹtu, e gude akpụru oshi mọsutadu anmaa
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Jizọsu sụ: “?Bụ gụnu bẹ ẹka Chileke bụ eze dụ g'ọ ya?
?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru iya yeru?

19 Ọ dụ g'akpụru oshi mọsutadu, nwoke wotaru je akụa
lẹ mgbabu iya. O fua; vuta bụru oshi k'ẹka iya; k'ọphu ẹnu,
ephe l'eli byaru bya akpaahaa ẹpfune l'ẹkali iya.”
20 Ọ sụkwa phẹ phọ ọzo: “?Bụkpoo gụnu bẹ mu a-tụru
ẹka Chileke bụ eze yeru?
21 Ọ dụ g'iphe-ekoje-buredi, nwanyị hatarụ nwanshịi ye
l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru ẹda-mbacha; o
woru iya dobe jasụ ọ tụko koo.”

Eshi ụzo, dụ kparagụ abahụ
(Mat 7:13-14,21-23)

22 Jizọsu nọdu ejekpọepho ụzo Jierúsalẹmu, ooje. Ọ nọdu
aghatagbaa mkpụkpu lẹ mkpụkpu ezi iphe.
23 Noo ya; ọ dụru onye jịru iya sụ iya: “Nnajịuphu-e! ?
Ndu aa-dzọta a-ha nwanshịi tọo?”
Ọ sụ phẹ:
24 “Unu kpata ụzo shia ụzo, dụ kparagụ bahụ; kẹle aa-dụ
igwerigwe mee g'a bahụ; ọle ẹphe taa dụdu ike.
25 A -nọnyawaa onye nwe ụlo gbẹshi woru ụzo guchia;
unu apfụru l'etezi akụ ẹka l'ụzo sụ: ‘Nnajịuphu; gụhaaru
anyi ụzo!’ L'ọo sụ unu lẹ ya ta amakwa ẹka unu shi-o!
26 Unu awata epfu sụ: ‘Obenu l'anyi rikwaru; bya angụa
l'iphu ngu; tẹme i zia iphe l'edupfu anyi.’
27 Ọle ọo-sụkwapho: ‘Mu sụru unu lẹ mu ta amadụ ẹka
unu shi bya; unu gbẹshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu
ẹjo-iphe ono!’
28 Noo ẹka unu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze
teke unu a-nọdu ele Ébirihamu ẹnya; waa Áyizaku; waa
Jiékọpu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe nọ l'ẹka
Chileke bụ eze; unubẹdua bụru ndu a chịshiru achịshi.
29 Amadụ e-shi l'ụzo ẹnyanwu awawa mẹ l'ụzo, ẹnyanwu
arịba; shikwaphọ ndẹgu; shi ndọhali; bya lẹ nri l'ẹka
Chileke bụ eze.
30 Unu hụma-a; ọ dụru ndu bụ ikpazụ, l'e-mechaa bụru
ivuzọ; tẹme ọ dụkwarupho ndu bụ ivuzọ, e-mechakwanaa
bụru ikpazụ.”

Jizọsu yeru Jierúsalẹmu obu
(Mat 23:37-39)

31 Teke ono teke onokwaphọ bẹ ọ dụru ndu Fárisii, byaru
bya asụ Jizọsu: “Shilẹkwaa l'ẹka-a tụgbua nta; kẹle Herọdu
achọkwa ngu egbugbu.”
32 Ọ sụ phẹ: “Unu je akaru awuru ono lẹ mu achịfu ọbvu;
bya eme gẹ ndu iphe eme wekọrohu ntanụ-a yẹle echele; o
-be mbọku k'ẹto; ozi mu abvụ.

33 Ọle g'ọ dụhabe; mu a-nọdukpoepho eje iphe, mu eje
ntanụ-a; waa echele; waa nwarechi; kẹle ọ tọ dụdu ẹka ọzo,
onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa lẹ Jierúsalẹmu!
34 “Gụbe Jierúsalẹmu; Jierúsalẹmu, tụkoru ndu mp-
fuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atụ-gbushi ndu
e ziru g'ẹphe byapfuta ngu. Tekenteke bẹ mu meru gẹ
mu chịkobe ụnwu ngu l'ẹka lanụ gẹ nepfu-ọku achịkobeje
ụnwu iya l'ime ǹkù iya-a; ọphu i kwedu!
35 Hụma ahụma; l'ibe ngu bẹ aa-gbagharu haa ya l'ọ bụru
ochobu! Gẹ mu karụ unu: unu taa hụmabaekwa mu jasụ
teke unu a-sụ: ‘Chileke gọru ọnu-ọma nụ onye ono, gude
ẹpha Nnajịuphu abya ono.’ ”

14

Jizọsu eme onye iphe eme g'o wekọrohu

1 O be l'eswe-atụta-unme lanụ; Jizọsu jeshia eri nri l'ụlo
onye nọ l'ishi lẹ ndu Fárisii; ẹphe nọdu egekpọe ya phọ
ngge.
2 Noo ya; onye ẹhu-ekoko eme bya bya apfụru iya l'iphu.
3 Jizọsu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Fárisii
sụ phẹ: “?A sụru g'e meje onye iphe eme g'o wekọrohu
l'eswe-atụta-unme tọo?”
4 Ọphu ẹphe epfuduru opfu. Ọ bya eduta iya bya emee
ya o wekọrohu; bya edufu iya; ọ lashịa.
5 Jizọsu sụ phẹ: “?Dẹnu g'unu ha onye nwa iya; ọzoo
oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atụta-unme; g'o to me
ẹgwegwa je apafụta iya?”
6 Ọphu ẹphe amadụ g'ẹphe e-ye ọnu l'opfu ono.

Ewoze onwonye alị

7 Ọ bya anmaaru ndu e ziru lẹ nri ono ẹtu; ẹka o lerwetaru
ẹnya l'ẹphe họtagbaaru aba ndu nweru ẹnya je anọdu. Ọ
sụ phẹ:
8 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ ziru ngu lẹ nri ekele-nwanyị; te
ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasụ ọ dụru onye ka
ngu enweru ẹnya, e ziru lẹ nri ono.
9 Onye ono, ziru gụ l'iya ono l'a-byakwa bya asụ ngu:
‘Gbẹshi gẹ nwoke-a nọdu.’ L'ị gbẹ teke ono nyịgobe je anọ-
zeta l'aba ndu ẹnya lwarụ.
10 Ọo ya bụ; teke e ziru ngu lẹ nri; tụgbua je anọdu
l'aba ndu ẹnya lwarụ: g'ọo bụkwanuru; teke onye ziru unu
byaru; l'ọo-sụ ngu: ‘Ọ̀nyà mu; gbẹshi bya l'ẹka ka ree’; ọo
ya bụ; aa-kwabẹ ngu ùbvù l'iphu onyemonye, unu l'ẹphe nọ
lẹ nri.

11 Kẹle onyemonye, l'ekuli onwiya eli bẹ ee-kuzeta alị;
onye kuzetakwanụru onwiya alị bẹ ee-kuli eli.”
12 Ọ sụkwapho nwoke ono, ziru iya lẹ nri ono: “Teke ọ
bụ l'i ziru lẹ nri; ọzoo l'i kuru ọbo-iphe; te kukwa ọ̀nyà
ngu phẹ; ọzoo unwune ngu phẹ; ọzoo abụbu ngu phẹ;
ọzoo obutobu ngu phẹ, nweru iphe. Ọ -dụmeka bẹ ẹphe e-
ziphutakwa ngu azụ; l'ọogbe bụru l'aapfụ ngu ụgwo iphe,
i meru.
13 Ọ bụchia; teke i shiru nri ọbo-iphe; zia ndu ụkpa; mẹ
ndu edzuduru oke; mẹ ndu ẹniyeni mẹ ndu atsụ ishi.
14 Ọo ya bụ l'ọo ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ngu; kẹle ẹphe taa
pfụdu ngu ụgwo iya. Teke Chileke a-pfụ ngu ụgwo iya bụ
teke ndu pfụberekoto e-shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ.”

Ẹtu ndu e yeru lẹ nri
(Mat 22:1-10)

15 Onye lanụ l'ime ndu ẹphe l'iya nọ lẹ nri ono nụma iya
bya asụ iya: “Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye ono, l'e-ri nri l'ẹka
Chileke bụ eze!”
16 Jizọsu sụ iya: “Ọ dụru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya
ezia ikpoto nemadzụ lẹ nri iphe-ọma ọbu.
17 Ọ gbaẹpho l'eri nri ono; o zia onye-ozi iya g'o je ekua
ndu e ziru lẹ nri ono sụ phẹ g'ẹphe bya l'e shighewaru iya.
18 G'ẹphe ha tụko lọru agalaba ye iya. Onye k'ivuzọ sụru
iya jiko lẹ ya taa byakọtadu. L'ọ dụru alị, ya zụru k'ọ̀phúú;
ya nọdu eje iya ahụma nta-a.
19 Onye k'ọphuu sụ jiko lẹ ya ta abyakọtadu. Lẹ ya zụru
oke-eswi iri; ya nọdu eje iya ahụta ama ozi.
20 Onye k'ọphuu sụ jiko lẹ ya lụtaru nwanyị k'ọ̀phúú;
ọphu ya abyakọtadu.
21 Noo ya bụ; onye-ozi ono bya eworu iphe ono zia
nnajịuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ẹhu-
eghu sụ onye-ozi iya: ‘Ngwa; gbaru ẹgwegwa lụfu; jeje
etsoru oji l'oji mkpụkpu tsoru iphe, bụkpoo gbororo je
achịbata ndu ụkpa; mẹ ndu edzuduru oke; mẹ ndu atsụ
ishi; mẹ ndu ẹniyeni.’
22 E mechaa; onye-ozi ono je asụ iya: ‘Nna; iphe, ị sụru g'e
mee bẹ e meakwaru; ọle a ta nọ-chishikwaru oshi anọo.’
23 Nnajịuphu onye-ozi ono sụ iya: ‘Ngwa; je etsoru ụzo
l'ụzo mẹ iphe, bụkpoo owere ụzo ẹgu je achịbata nemadzụ
g'unuphu ji ejiji.
24 Kẹle-a; gẹ mu karụ unu; ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ lẹ ndu ono, e zihawaru lẹ nri ono, e-de ọnu lẹ nri
mu.’ ”

Iphe, oo-phuje onye etso Jizọsu
(Mat 10:37-38)

25 Teke ono bẹ a dụkpoo igwerigwe etso Jizọsu. Ọ
ghakọbe bya asụ phẹ:
26 “Onye abyapfuta mu nụ; ọphu nna iya adụdu iya ashị;
mẹ ne iya; mẹ nyee ya; mẹ ụnwu iya; mẹ unwune iya
nwoke; mẹ kẹ nwanyị; mbụ je akpaa lẹ ndzụ iya; onye ono
ta abyakwa etsokọta mu.
27 Onye ete evudu oswebe ọnwu k'ẹka iya etso mu ta
abyakwa abụkotaru onye etsoje mu nụ.
28 Sụ-a; ?Dẹnu g'unu ha onye arị k'akpụ ụlo-eli; g'o to
vuru ụzo nọduadaa anọo; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?
ya nwekpọrunu okpoga, l'a-sụru iya nụ.
29 Ọdumeka; ọ -tụebe ọkpa-ụlo; ọphu ọ dụedu ike kpụfu
iya; ndu hụmaru iya nụ awata iya agbaru mgbọnu sụ:
30 ‘Lewarọ nwọphu, jeru akpụ ụlo; ọphu ọ dụedu ike kpụ-
tsee ya.’
31 Ọobujeru; eze -gbẹshi jepfushia eze ibe iya ọgu; l'o
vuru ụzo nọduadaa anọo chịadaa idzu sụ: ?a maru bụ
ụkporo ụnu ndu ojọgu bẹ ya e-gude ejepfu onye gude
ụkporo ụnu ojọgu labọ tọo?
32 Teke ọdumeka ọo-bụru onye ọphuu -nọdukwaduro
l'ẹka dụ ẹnya; l'ọ họta nemadzụ ye g'ẹphe je arwọo ya g'e
doshia opfu.
33 Ọo ya bụ; g'unu ha ta adụkwa onye byaru a-bụru onye
etsoje mu nụ; gbahaa l'onye ono wofuru ẹnya l'ẹku iya.”

Únú, tsuhuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

34 “Únú bụ iphe, dụ ree; ọle teke únú tsọ-buhuru únú-
únú; ?bụ gụnu bẹ ee-gude mebaa ya g'ọ bụru únú ọzo?
35 Ọ tọ dụkpoedunu ree k'eye l'alị; ọzoo l'ikpọzu. Ee-woru
iya wụshia. Onye nweru ẹnu-nchi, l'anụ iphe; nụmakwa
iya.”

15

Ẹtu k'atụru, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

1 Ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo, bụ ndu eme iphe-ẹji wata
akpịritaru ntse g'ẹphe ngabẹ nchị l'iphe, Jizọsu ezi.
2 Ẹhu ghuahaa ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu eghu;
ẹphe pfuahaa sụ: “Nta bẹ nwoke ọwa anataję ndu eme iphe-
ẹji; ẹphe l'iya atụko erigbachaa nri.”
3 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu-a sụ:
4 “Ọ -bụru l'onye lanụ lẹ g'unu ha nweru ụkporo atụru
ise; nanụ -tuphahụ; ?tọo hadụ ụkporo ẹno l'iri lẹ tete
ọphuu l'echiẹgu; je achọahaa ọphu tuphahụru nụ phọ jasụ
l'ọohuma iya?”

5 Teke ọ hụmaeru iya phọ; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu
teru ẹswa lashịa.
6 O -rwua unuphu; l'ọo-bya ekukọta ọ̀nyà iya phẹ mẹ
obutobu iya phẹ sụ phẹ: “Unu bya etebude mu ẹswa-o; lẹ
mu hụmawaru atụru mu, shi tuphahụ nụ-o.”
7 Sụ-a; noo g'ẹmereme l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme
iphe-ẹji lanụ, izimanụ lwarụ azụ; ọ lwapfuta Chileke; eme
l'ụkporo ndu ọma ẹno lẹ ndu ọma iri lẹ tete, mkpa izimanụ
alwa azụ adụduru.

Okpoga, a chọru achọcho

8 “Ọzoo ?dẹnu nwanyị, e-nweru okpoga mkpọla-ọchaa
iri; nanụ etuphahụ g'ọ tọ nwụru ọku ye l'orọku; zakọta ụlo;
chọo ya gbiriri jasụ l'ọohuma iya.
9 Teke ọ hụmaeru iya phọ l'ọ bya ekukọbe ọ̀nyà iya phẹ
mẹ obutobu iya phẹ sụ phẹ: ‘Unu bya etebude mu ẹswa;
kẹle mu hụmaru kobo mu, shi tuphahụ nụ.’
10 Sụ-a; nokwaphọ g'ụnwu-ojozi-imigwe e-te ẹswa onye
shi eme iphe-ẹji, izimanụ lwarụ azụ; ọ ghaa umere lwapfuta
Chileke.”

Nwata, gbaphuhuru nụ

11 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ: Ọ dụru nwoke,
nwụtaru unwokoro labọ.
12 Kẹ nwata nọnyaa bya asụ nna iya: “Nnana; kee iphe
ngu nụ mu ọphu rwuberu mu nụ.” Nna phẹ bya eworu
iphe, o nweru enweru keeru phẹ.
13 Ọphu ọ dụdu g'a nọ-beru; kẹ nwata ono chịkobe
iphemiphe, o nweru tụgbua ije. Ọ bụru iya ala ọha, dụ
ẹnya. O je anọdu l'ẹka ono kpakabẹbe okpoga iya lẹ gaphu-
gaphu-gaphu.
14 Ọ kpakabẹbechaepho iphemiphe, a nụru iya; ẹjo ọkpa
nri bya l'alị ono; ọ kpaahaa nri.
15 Ọ lapfu onye lanụ lẹ ndu a nwụru l'alị ono. Onye ono
zia ya g'o chejeru iya ezi l'ẹgu.
16 Ẹgu metabe iya k'ọphu ọoduje iya g'a sụ l'a nụru iya
ẹgbo iphe, aawụshijeru ezi ono; ọle ọ tọ dụdu onye anụje
iya ya nụ.
17 O be teke a nọnyaru egomunggo lwa iya azụ. Ọ sụ: “?
Bụnaa ụmadzu ole l'ime ndu-ozi nna mu nweru nri nweru
k'etsutsu iya; mu bya anọdu l'ẹka-a; ẹgu nọdu abya mu
egbugbu?
18 Mu a-gbẹshikpoepho jepfu nna mu je asụ iya: ‘Nna;
mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu.
19 Mu ta agbaẹduru kẹ g'e kua mu nwa ngu ọzo. Meje mu
g'iime ndu-ozi ngu ndu i butaru ebuta.’
20 Ọ gbalihu bya alapfushia nna iya.

“Ọ nọdukwaduro l'ẹka dụ ẹnya; nna iya hụma iya;
imemini iya dụ iya. Ọ gbapfu iya je anmata iya akpa;
tsutsua ya ọnu.
21 Nwata ono sụ iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya
emeswee ngu. Mu ta agbaẹduru kẹ g'i kua mu nwa ngu
ọzo.’
22 Nna iya ono sụele-a unwokoro iya: ‘Unu chịtaru mu
akpawuru uwe, bụ iya kakọta ama mma g'e yee ya; gbabẹ
iya echi ẹka; yee ya akpọkpa.
23 Unu akpụta adeswi, tsụru ẹba gbua g'anyi gude swaa
ẹswa iya.
24 Kẹle nwa mu-a nwụhuru anwụhu; nta-a bẹ ọ byaru bya
adzụwaru ndzụ ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a
bẹ a hụmawaru iya.’ Ẹphe wata eme ẹswa.
25 “Teke ono bẹ ọkpara iya nọ l'ẹgu. Ọ lwarwutashia
unuphu ntse; ọ nụma ọda nkwa mẹ ebvu.
26 Ọ bya ekua onye lanụ l'ime unwokoro nna iya bya asụ
iya: ‘?Bụ ole ada?’
27 Nwokoro ono sụ iya: ‘Ọ kwa nwune ngu lwarụ; nna ngu
gbua ada-eswi, tsụru ẹba; kẹle ọ hụmaru iya; ọ nọdukwadu
ndzụ.’
28 Ẹhu ghuahaa ọkpara iya ono eghu. Ọphu o kweẹdu
abahụ unuphu. Nna iya jepfu iya je arwọo ya sụ iya g'ọ
bataọ.
29 Ọ sụ nna iya: ‘Lenu! Apha olemole-a bẹ mu jekọtawaru
ngu ozi. O toko dụ-swe iphe, i zijeru mu, mu jịkajeru
ememe. Ọle i tikị nụ-swee mu g'ọ ka mma l'ọo nwa-eghu
gẹ mu gude mee ẹmereme mu l'ọ̀nyà mu phẹ.
30 O be gẹ nwa ngu ọwa-a, jeru je atụko iphe ngu
kpakaaru ụnwanyi ụkpara-a lwarụ; i gbuaru iya ada-eswi,
tsụru ẹba.’
31 Nna iya sụ iya: ‘Nwa mu; ?Ọ kwa lẹ mu lẹ ngu anọkpoo
tekenteke; tẹme iphemiphe, mu nweru bụwaru nkengu.
32 Ọ gbaru g'e mee ẹmereme tee ẹswa; kẹle nwune ngu-a
shi nwụhuwaa anwụhu; ọle nta-a bẹ ọ byaru bya adzụru
ndzụ ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a
hụmawaru iya.’ ”

16

Onye-ishi, kwarụ ẹnya l'ozi nnajị

1 Jizọsu sụkwapho ndu etsoje iya nụ: “Ọ dụru nwoke
lanụ, nweru iphe; nwekwarụpho onye-ishi ndu-ozi iya.
Ama bya agbaarụ nwoke ono sụ l'onye-ishi ndu-ozi iya ono
l'ebvukakwa iphe iya ebvuka.

2 Ọ bya ekua onye-ishi ndu-ozi ono sụ iya: ‘?Bụ gụnu bẹ
mu anụ l'iime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe
mu ẹnya; kẹle ị tịi bụeduru mu onye-ishi ndu-ozi ọzo.’
3 Onye-ishi ndu-ozi ono bya arịa sụ: ‘?Bụnaa gụnu bẹ mu
e-me gẹ nnajịuphu mu abya mu anafụ abụ ishi ndu-ozi-a?
L'ẹbe abụ l'ike ọkoro dụkwadu mu; tẹme ọ dụkwanu mu
iphere gẹ mu e-me jeshia arwọ.
4 Mu mawaru iphe, mu e-me gẹ ndiphe ekweje gẹ mu
bataru phẹ unuphu mẹ a -chịfue mu phọ l'abụ ishi ndu-
ozi-a.’
5 Ọ bya ekukọta ndu ji nnajịuphu iya ono ụgwo nanụ
nanụ. Ọ sụ onye k'ivuzọ: ‘?Bụ gụnu bẹ i ji nnajịuphu mu?’
6 Onye k'ono sụ iya l'ọo ite manụ ụkporo ise. Ọ sụ iya:
‘Ngwa; nggẹ ẹkwo-ụgwo ngu; nọ-zeta ẹgwegwa; dee ite
manụ ụkporo ẹbo l'iri.’
7 Ọ sụ onye ọzo: ‘Gụbedua-e ?i ji gụnu?’ Ọ sụ iya l'ọo ẹda
ereshi ụkporo ise. Ọ sụ iya: ‘Nggẹ ẹkwo-ụgwo ngu; dee ẹda
ereshi ụkporo ẹno.’
8 Nnajịuphu onye-ishi ndu-ozi ono, 'eegudedu ire iya ẹka
ono jakpọo ya ajaja; opfu l'o meru umere onye kwarụ ẹnya;
kẹle ụnwu-eliphe ka akwa ẹnya l'iphemiphe, ẹphe l'ọgbo-
nta-a eme; eme lẹ ndu nọ l'ìphóró Chileke.”
9 Jizọsu pfukwaphọ sụ: “Noo iphe, mu gude sụ unu-a:
g'unu gude ẹku mgboko-a shitaru onwunu ọ̀nyà; g'ọo-bụru
teke ẹku ọbu laẹrupho l'ee-duru unu bahụ l'unuphu, te
echihudu echihu.
10 Onye e gude ire iya ẹka l'iphe, ha nwanshịi bẹ
ee-gudekwaphọ ire iya ẹka l'iphe, ha shii; tẹme onye
'apfụbeduru-ẹka-ọto l'iphe, abadu ishi ta apfụbekwapho-
ẹka-ọto l'iphe, barụ ishi.
11 Ọo ya bụ; teke ọ bụ l'e te gudedu ire unu ẹka l'opfu ẹku
kẹ mgboko-a; ?dẹnu g'ee-shi gude ire unu ẹka l'opfu ọkpobe
ẹku?
12 Tẹme; teke ọ bụ l'e te gudedu ire unu ẹka l'ẹka iphe
onye ọzo nọ; ?bụ onye a-nụkwanu unu ọphu a-bụru k'unu?
13 “Ọ tọ dụkwa nwokoro, achịta nnajị labọ ejeru ozi lẹ
mgbo lanụ g'ọ tọ kpọ nanụ ashị; yee onye ọphuu obu;
ọzoo l'o yeru ẹhu l'ozi onye lanụ; ejeru onye ọphuu ozi
mkpẹ. Unu taa nọdukwa ejeru Chileke ozi bya emekwaphọ
g'okpoga kwatarụ unu.”

Jizọsu ezi iphe, bụ uche Chileke
(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

14 Ndu Fárisii tụkokpoo iphe ono nụmakota bya awata
agbaru Jizọsu mgbọnu; opfu l'ẹphe yenụkaru okpoga ẹnya.

15 Ọ sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bụ ndu l'eme onwunu ndu
pfụberekoto l'iphu ndiphe; ọle Chileke maru obu unu; kẹle
iphe, amadụ rịru l'ọ bụ iphe-ọma bẹ bụ ẹjo-iphe l'iphu
Chileke.
16 “Ekemu, shi l'ẹka Mósisu; waa opfu ndu mpfuchiru
Chileke nọkwa jasụ teke Jiọnu onye emeje baputizimu
byaru. E -shi teke ono bẹ a watarụ ara ozi-ọma, bụ k'ẹka
Chileke bụ eze arara; tẹme onyenọnu nọdu adzọ ụzo abahụ
iya.
17 Obenu l'ọ kakwa nphe g'igwe bvụ; g'alị bvụ; eme lẹ
g'akpụru opfu ekemu ono nanụ bụru iphe-mmanụ.
18 “Onye chịfuru nyee ya je alụa nwanyị ọzo bụakwaa
ogori bẹ oori; tẹme onye lụkwanuru nwanyị, ji iya chịfuru
l'erikwaphọ ogori.”

Onye eze yẹe Lazarọsu

19 “Ọ dụru nwoke lanụ, barụ eze, eyeje uwe, dụ ẹguru
bya ere ire; eri gwọogwoo mbọku-mbọku.
20 Ọ dụkwarupho onye ụkpa, onwo aba, aza Lazarọsu,
l'azẹje l'ọnu-ọguzo onye eze ono.
21 Ọ nọdu adụje iya g'a sụ l'a nụru iya nwẹekpu, shi lẹ
nri, eze ono l'eri. Ọphu kachaakpọnu bụ lẹ nkụta awụjeru
bya erichaahaa ya onwo ono.
22 A nọnya; onye ụkpa ono nwụhu; ụnwu-ojozi-
imigwe kulia ya je edonyabẹ Ébirihamu. Onye eze phọ
nwụhukwapho; e lia ya.
23 Ọ nọdu l'ọku-alị-maa ẹka ọ nọ lẹ mkpamẹhu;
palia ẹnya; hụma Ébirihamu ụzenya-ụzenya bya ahụma
Lazarọsu l'ẹka ọ nọ-kube iya.
24 “O chishia sụ: ‘Nna mu Ébirihamu; g'imemini mu dụnu
ngu! Zinaa Lazarọsu g'ọ tsẹe ọnu mkpụshi-ẹka lẹ mini bya
edee mu l'ire g'ire jidata mu; kẹle mu nọ l'oke iphe-ẹhuka
l'ọku-a.’
25 Ébirihamu sụ iya: ‘Nwa mu; nyatakwa lẹ gụbedua teke
ị nọ ndzụ bẹ ị natakọtaru iphe, dụ ree nkengu; nokwaphọ
gẹ Lazarọsu natakọtaru ẹjo-iphe teke ono. Nta-a bẹ ẹhu
dụwaa iya guu; gụbedua nọdukwanu lẹ mkpamẹhu.
26 A -gụfukpoonu ono; ọ dụru oke ose, parụ ẹka nọ-butaru
g'ọ tọ dụ onye a-dụ ike shi l'ẹka-a bya l'ẹka ono; ọphu ọ
dụkwanu onye l'e-shi l'ẹka ono byapfuta anyi.’
27 Nwoke ono sụ iya: ‘Ọ dụ ree; eshinu ọ dụ nno nna; jiko
zinaa ya ibe nna mu;
28 kẹle mu nweru unwune ise; zia ya g'o je anmaaru phẹ
ọkwa g'ẹphe ta abyapfuta mu l'ẹka-a, mu eje oke iphe-
ẹhuka-a.’

29 Ébirihamu sụ iya: ‘Unwune ngu nweru Mósisu waa
ndu mpfuchiru Chileke; g'ẹphe nụmaje iphe, ndu k'ono
epfu.’
30 Ọ sụ iya: ‘Aawa nna mu Ébirihamu! ?Tị madụ lẹ
nemadzụ -shi l'ọnwu teta jepfu phẹ bẹ izimanụ a-lwa phẹ-a
azụ.’
31 ‘Ébirihamu sụ iya: Ẹphe -anụmaduru olu-opfu Mósisu
waa olu-opfu ndu mpfuchiru Chileke; nokwaphọ g'ẹphe tee
kwetakwaphọ m'obeta ọ dụchakpooru nụ onye shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ.’ ”

17

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

1 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “O doru ẹnya l'ọ dụgbaaru
iphe, e-mechaa mee amadụ g'o shiswee ụzo kẹ Chileke; ọle
nshịoro onye oo-shi l'ẹka.
2 O gogo karụ onye ono mma ọme a pataru mkpuma-uswe
woru lipyabẹ iya l'olu; je aparu chie l'eze-ẹnyimu; eme l'o
meru ụnwegirima-a g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ o shiswee
ụzo.
3 Unu kwabẹru onwunu ẹnya!
“Teke ọ bụ lẹ nwanna ngu mesweru ngu; baarụ iya mba.
Teke izimanụ lwarụ iya azụ; gụaru iya nvụ.
4 Teke ọ bụ l'o mesweru ngu akpọ ẹsaa l'ujiku lanụ bya
abyapfutakọta ngu akpọ ẹsaa ono; bya asụ ngu l'izimanụ
lwaakwaru iya azụ; gụkotakwaru iya ya nvụ.”

Ekwekwe

5 Ndu-ishi-ozi ono sụ Nnajịuphu: “Nna; mee g'anyi kabaa
ekweshi ike!”
6 Ọ sụ phẹ: “Ọme ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke
habekpọonu shii gẹ nwa rwịirwiirwii akpụru mọsutadu
lanụ; mẹ unu adụjekwa ike sụ eze oshi sịkamayinu-a:
‘Phọfu je akpọbe onwongu l'ime eze-ẹnyimu’; mẹ o mee
iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozi l'ememe

7 “G'e dobe iya l'onye lanụ lẹ g'unu ha nweru ohu, l'akọru
iya ọkoro; ọzoo l'echeru iya atụru. Teke ọ bụ l'ohu ono shi
l'ẹgu lwa; ?ịi-sụ iya-a g'ọ byaẹpho bya anọdu ria ngụa?
8 ?Tọbudu iphe, ii-pfuchiaru iya bụ: ‘Shiaru mu nụ ite
ẹnyashi mu ẹgwegwa; je eyee uwe ngu; pafụtaadaru mu
nri gẹ mu riadaa; ngụadaa mẹe tẹme l'i ria nkengu?’
9 Mu ta arịkwa l'oo-kele ohu ono ekele; g'o jeru iphe, o
ziru iya-a.

10 Nokwaphọ g'unu dụ: unu -meẹbekotakpoepho iphe, e
ziru unu; unu a-sụ: ‘Anyi bụkwa ndu-ozi, ta abadu lẹ mkpa;
anyi meẹrupho iphe, gbaru anyi l'ememe.’ ”

Jizọsu eme ndu ekpenta iri g'ẹphe wekọrohu

11 Gẹ Jizọsu eje Jierúsalẹmu ono bẹ ọ ghajarụ ókè ndu
Saméríya yẹe Gálili.
12 Ọ bahụepho l'ọma mkpụkpu lanụ; ndu ekpenta iri
byapfuta iya; bya agbẹ ụzenya ụzenya;
13 chia mkpu sụ: “Jizọsu! Ọnyibe! Jiko g'imemini anyi
dụnu ngu.”
14 Jizọsu hụma phẹ bya asụ phẹ: “Unu je gẹ ndu-uke
Chileke lee unu ẹnya l'ẹhu!”
Ẹphe tụgbua jeshia; bya ejeberu l'ụzo; ekpenta ono
mishihu; ọ bụru phẹ agbakerehu.
15 Onye lanụ hụmaepho lẹ ya kawaa mma; bya agbaphu
azụ; echi mkpu aja Chileke ajaja.
16 Ọ byarwuta bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Jizọsu
wata iya ekele ekele. Onye k'ono bụ onye Saméríya.
17 Noo ya bụ; Jizọsu sụ: “?Tọbudu ụmadzu iri bẹ e meru
ẹphe wekọrohu? ?Dẹnuhunu ụmadzu tete ọphuu?
18 ?Tọ dụkpoedu onye ọphu o rwuru l'ẹhu lẹ ya a-
lwaphuta azụ bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi alị ọzo-
a?”
19 Ọ sụ nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i
kwetarụ kẹ Chileke mewaru g'ị dụ iche.”

Mbọku, ọo-bụru
(Mat 24:23-28,37-41)

20 Ndu Fárisii jịa Jizọsu sụ: “?Bụhunu teke ole bẹ Chileke
e-goshi l'ọo ya bụ eze?” Ọ sụ phẹ: “Chileke -bya egoshi l'ọo
ya bụ eze bẹ o too mekwa iya k'ọphu a-hụma l'ẹnya.
21 Ọphu ọ dụkwa onye a-sụ: ‘Hụma iya l'ẹka-a; ọzoo l'ọo
phụ iya’; kẹle Chileke bụakwa eze unu nta-a.”
22 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Oorwuakwaa teke unu
anyataję nwa teke unu lẹ Abụbu-Ndiphe shi anọje; ọle unu
taa hụmaedu iya.
23 Ọ dụru ndu ọphu a-sụ unu: ‘Lekwa iya l'ẹka phọ’; ọzoo
‘g'unu lekwa iya l'ẹka-a!’ Unu te ejekwa; ọphu unu etsokwa
phẹ.
24 Kẹle ọ bụ g'ebemu-igwe akụje phoo l'akpaminigwe; shi
l'ẹka lanụ lọjaa jasụ l'ẹka iya ọphuu bụ gẹ Abụbu-Ndiphe
e-me mbọku, ọo-bya.
25 Ọle o vufutaję ụzo jeadaa igwerigwe iphe-ẹhuka; tẹme
ọgbo-nta-a a-jịkaadaa ya.
26 Ọo g'ọ dụ l'ọgbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g'ọo-dụ
teke Abụbu-Ndiphe l'a-bya.

27 Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angụ; alụ-phe nwanyị;
ekephe nwanyị; jasụ mbọku, Nuwa phẹ bahụru l'eze ụgbo,
ọ kụru. Utso bya agbaa; rigbushia ndiphe l'ophu.
28 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ọgbo Lọtu. Ẹphe eri angụ; agba
nghọ; akọ opfu bya akpụshi ụlo.
29 O be mbọku, Lọtu lụfuru lẹ Sọdomu; ọku nshị-egbe shi
l'igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikọta phẹ g'ẹphe ha.
30 Noo g'ọo-dụ mbọku, Abụbu-Ndiphe e-he gboo.
31 "O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'ọkpoku atụta unme;
iphe iya nọdu l'ụlo; te ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'ẹgu te
ejeẹkwa ala unuphu.
32 Nyatakwa iphe, meru nyee Lọtu.
33 "Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya dụru iya l'e-tuphakwa
iya etupha. Onye tuphakwanụru ndzụ iya etupha bụkwa
akwakọbe bẹ ọ kwakọberu iya.
34 Gẹ mu kakwaru unu; ẹnyashi ono bẹ ụmadzu labọ a-zẹ
l'iphe, aazẹ azẹe; e zikọta onye lanụ; haa onye ọphuu.
35 Ụnwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; l'e zikọta onye lanụ;
onye lanụ akwaa.
36 Ụmadzu labọ l'a-nọdu l'ẹgu; e zikọta onye lanụ; onye
lanụ akwaa."
37 Ndu etsoje iya nụ sụ: "Nnajịuphu; ?bụ l'awe bẹ iphe
ono e-me?"
Ọ sụ phẹ: "Ọo ẹka odzu dabyiru bẹ udele edzukọbeje."

18

Ẹtu nwanyị, ji iya anọedu
yẹe onye ekpe ikpe

1 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu, o gude goshi phẹ sụ g'ẹphe
pfuje nụ Chileke; g'ẹphe ta asụ l'ike epfupfu bvụwaru phẹ.
2 Ọ sụ phẹ: "O nweru mkpụkpu lanụ, onye ekpe ikpe
bu; ọphu ọotsudu Chileke ebvu; ọphu ọ gụbeduru nemadzụ
iphe.
3 Ọ dụkwarupho nwanyị, ji iya anọedu ndzụ, bukwaphọ
l'ime mkpụkpu ono. Nwanyị ono nọdu ejepfuje onye-ikpe
ono tekenteke je anọdu arwọ iya sụ iya jiko g'o kpefuta iya
l'ẹka onye opfu iya.
4 Onye-ikpe ono jịkanyakpoepho bya arịa sụ: 'A maru-a
lẹ mu ta atsụdu Chileke ebvu; ọphu ọ dụdu onye mu gụberu
iphe;
5 ọle nwanyị-a pfuchinụkawaru mu nchị. Mu e-kperu
iphe iya nụ iya; a -nọnyaa o pfugbua mu l'opfu.' "
6 Ọo ya bụ; Nnajịuphu sụ: "?Unu nụmaru iphe, ẹjo onye-
ikpe ono pfuru?

7 Sụ-a; ?ọ dụ unu gẹ Chileke ta akabadaanụ ekpefu ndu ọ
họtaru ẹgwegwa; mbụ ndu araku iya nụ eswe l'ẹnyashi? ?
Ọobya anọ ọdu g'ọ tọ yeru phẹ ẹka?
8 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phẹ
l'ọku l'ọku. Obenu lẹ-a; Abụbu-Ndiphe -byaẹpho; ?ọ dụru-
a ndu ọo-hụma, kweru nọdu iya l'ẹka l'eliphe tọo?”

Ẹtu onye Fárisii yẹe onye
anaję okpoga akịriko

9 Ọ bya anmaa ẹtu-a nụ ndu gude l'ẹphe dobesu l'ẹphe
pfụberekoto; woru ndu ọzo nmaa phulaphula. Ọ sụ phẹ:
10 “Ọ dụru ụmadzu labọ, bahụru l'eze-ụlo Chileke je
epfuru nụ Chileke. Onye lanụ bụ onye Fárisii; onye ọphuu
bụ onye ana akịriko.
11 Onye Fárisii ono gbalihu je apfụ-pheru bya epfuru nụ
Chileke k'ẹhu onwiya sụ: ‘Chileke; mu ekele ngu ekele lẹ
mu ta adụdu g'unwoke ọzo; mbụ ndu ana nfụ; ọzoo ndu
eme kẹ nwanyị; mẹ ndu eme ẹjo-iphe; ọzoo dụ gẹ nwoke-a
ana okpoga akịriko-a.
12 Mu aswịjeru Chileke ẹgu ujiku ẹbo l'idzu; tẹme iphe,
mu kpatakpọru akpata bẹ mu ekeje oke-lanụ-l'ụzo-iri; nụ
Chileke.’
13 Onye k'ọphuu, bụ onye ana akịriko phọ je apfụruro
ụzenya; ọphu ọ palikpọdarunu iphu imeli; gbahaẹpho
ẹka bẹ ọoku pọopoopo l'ọkpoma sụ: ‘Chileke ẹka l'alị!
G'imemini mụbe onye iphe-ẹji dụ ngu rọ!’
14 Sụ-a; gẹ mu kakwaru unu; onye ana akịriko ono
byakwaru ala ibe iya; Chileke gụwa iya l'onye pfụberekoto;
haa onye ọphuu; kẹle onyemonye, l'ekuli onwiya eli bẹ ee-
kuzeta alị; onye kuzetakwanụru onwiya alị bẹ ee-kuli eli.”

Jizọsu agọru ụnwegirima
ọnu-ọma
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 A nọdu ekutagbaaru Jizọsu ụnwegirima, e he l'ẹka g'o
byia phẹ ẹka. Ndu etsoje iya nụ hụma iya bya abaarụ ndu
ono, ekutaru iya ụnwegirima ono mba.
16 Jizọsu bya ekua phẹ sụ: “Unu hakwaa ụnwegirima
g'ẹphe byapfuta mu; unu ta akpọshikwa phẹ abyabya; kẹle
ọ bụ ndu dụ nno bẹ ẹka Chileke bụ eze bụ nkephẹ.
17 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu
ụnwegirima kweta lẹ Chileke bụ eze taa bahụkwa ẹka ọ
nọ.”

Onye nweru iphe
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Onye lanụ, bụ onye-ishi jịa Jizọsu sụ iya: “O-zì-iphe,
nwoke, dụebe ree; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu nweru ndzụ
ojejoje?”
19 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụnu meru g'o gude ị nọdu eku mu
onye dụebe ree? Ọ tọ dụkwa onye bụ onye dụebe ree; a
-gụfu Chileke nwẹkiya.
20 Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sụru g'e meje: ‘Erikwa
ogori; ọphu i gbukwa ọchi; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ị
dzụkwa ụka; kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù.’ ”
21 Nwoke ono sụ iya: “Eshinu mu bụ nwata ta adụkwa
iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru.”
22 Jizọsu nụmaepho nno bya asụ iya: “Iphe lanụ bụ iphe,
phọdukwaduru ngu nụ; laa je erekọta iphemiphe, i nweru;
woru aswa iya keeru ndu ụkpa; l'ị byawarọ etsoru mu. Ọo
ya bụ l'iinweru ọkpobe iphe l'imigwe.”
23 Nwoke ono nụmaepho nno; ẹhu daẹ ya phọ dzụu; kẹle
o nweru iphe shii.
24 Jizọsu lee ya ẹnya bya asụ: “Ẹgube g'ọotsubekwanu
l'ẹhu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ
eze.
25 Kẹle ewota ịnya pyoo l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ
g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”
26 Ndu nụmaru iya nụ sụ: “?Ọ bụhunuru onye bẹ aa-
dzọta?”
27 Jizọsu sụ: “Iphe kpọbaru nemadzụ ẹka ememe bẹ
bụkwa Chileke sụru iya ememe.”
28 Pyịta sụ: “Lewarọ anyịbedua, tụkoru iphemiphe haa
bya etsoru ngu-a.”
29 Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ
dụkwa onye gude k'ẹka Chileke bụ eze; haa ụlo iya; ọzoo
nyee ya; ọzoo nwune iya; ọzoo ndu nwụru iya nụ; ọzoo
ụnwu iya;
30 gẹ Chileke ta apfụ iya ụgwo iya mpfụ-ngo nta; l'o nweru
ndzụ ojejoje l'ọgbo ọphu nọ l'iphu.”

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Jizọsu bya eduta ụmadzu iri l'ẹbo ono bya asụ
phẹ: “Unu hụma lẹ nta-a bẹ anyi ejewaa Jierúsalẹmu.
Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ẹhu Abụbu-
Ndiphe bẹ e-mekọtanu.
32 Kẹle aa-kpụru iya nụ ndu amadụ Chileke; aa-gbaru iya
mgbọnu; gude iya mee iphe ọchi; vụa ya ọnu-mini;
33 chia ya ẹchachi; woru iya megbua. Teke o beru mbọku
k'ẹto iya l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ọzo.”

34 Ọphu ọ dụdu iphe ono mẹ nanụ, doru phẹ ẹnya; kẹle
e meru g'opfu ono tụchi phẹ ẹnya; ọphu ẹphe amadụ iphe,
o pfuru.

Jizọsu eme onye atsụ ishi
g'ọ wata aphụ ụzo
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jizọsu rwutashịa Jieriko; ọ dụru nwoke, atsụ ishi, nọ
l'agụga etsuzọ arwọ arwọ.
36 Ọ nụma igiji ikpoto ndu awụgha nụ; bya ajịahaa: "?Bụ
gụnu ada?"
37 Ẹphe sụ iya l'ọ kwa Jizọsu onye Nazaretu l'aghata.
38 O chishia: "Jizọsu! Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-
imemini."
39 Ndu nọ l'iphu gbọchia ya ọnu; sụ iya g'o dobe ọnu doo.
Ọ kabakpọo ya rọ arashi ike: "Gụbe Nwa Dévidi! Phụnaaru
mu obu-imemini."
40 Jizọsu pfụru bya ezia g'e duta iya bya. Ọ byarwutaẹpho
ntse; Jizọsu sụ iya:
41 "?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu?"
Ọ sụ iya: "Nnajịuphu; mee gẹ mu wata aphụ ụzo."
42 Jizọsu sụ iya: "Wata aphụ ụzo; l'ekweta, i kwetarụ kẹ
Chileke mewaru g'ị dụ iche."
43 Teke ono kwaphọ; ọ wata aphụ ụzo; bya etsoahaa
Jizọsu; nọdu etu Chileke ẹpha. Iphe, bụkpoo onye hụmaru
iya nụ jaa Chileke ajaja.

19

Jizọsu yẹe Zakịyosu

1 Jizọsu bya abahụ lẹ Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja.
2 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Zakịyosu, bụ iya bụ onye-
ishi ndu anajẹ akịriko; tẹme o nweru iphe shii.
3 Ọ chọahakpoo gẹ ya hụma Jizọsu, maru onye ọ bụ;
ọphu ikpoto ọha ono ekwedu g'ọ kpata ụzo; kẹle ọ dụ
mkpụrukpu.
4 Noo ya bụ; ọ gbavuta ụzo je enyihu eli oshi sịkamo; je
anọdu gẹ ya ahụma Jizọsu; kẹle oo-shi l'ẹka ono ghata.
5 Jizọsu byarwutaẹpho ẹka ono bya apalia ẹnya bya asụ
iya: "Zakịyosu; nyizeta ẹgwegwa; kẹle ọo l'ụlo ngu bẹ mu
kwafụtaje ntanụ-a."
6 O nyizeta ẹgwegwa bya egude ẹhu-ụtso duru Jizọsu
duba ibe iya.
7 Ẹhu ghuahaa iphe, bụ ndu hụmaru iya nụ eghu. Ẹphe
pfuahaa sụ: "Lenu; nwoke-a abahụ jeshia g'a kwaaru iya
ẹbyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-ẹji-a."

8 Zakịyosu gbalihu bya asụ Nnajịuphu: “Mu sụ-a;
Nnajịuphu; iphe, mu nweru enweru bẹ mu e-ke ụzo ẹbo;
nụ ndu ụkpa oke lanụ. Teke ọ bụ l'ọ dụru onye mu riru urwu; iphe, ọ bụ iphe, ọ bụ; mu a-pfụa ya iphe, ha g'iphe,
mu riru iya mgbo ẹno.”
9 Jizọsu sụ iya: “Ntanụ-a bẹ a dzọru ndu unuphu-a; kẹle
nwoke-a l'onwiya bụkwapho oshilọkpa Ébirihamu.
10 Abụbu-Ndiphe byakwaru achọ ndu tuphahụru
etuphahụ g'ọo-dzọo phẹ.”

Ẹtu ndu e yeru okpoga l'ẹka
(Mat 25:14-30)

11 Ẹphe nụnyakpoepho iphemiphe ono; ọ watarụ phẹ
anmarụ ẹtu; kẹle ọ nọwa Jierúsalẹmu ntse; tẹme ẹphe
dobesu lẹ Chileke abyakebewaa egoshi lẹ ya bụ eze.
12 Ọo ya bụ ọ sụ: “Ọ dụru nwoke lanụ, bụ eri ndu eze,
jeru ọha, dụ ẹnya; g'e kpube iya okpu-eze tẹme l'ọolwa.
13 Ọ bya ekua ndu-ozi iya ụmadzu iri bya ekeeru phẹ
pangu iri. Ọ sụ phẹ: ‘Unu gude iya see akanya jasụ mu
a-lwa.’
14 Ọle nwoke ono dụ ndu alị iya ashị. Ẹphe zia ndu-ozi
g'ẹphe tso iya azụ azụ je epfua l'ẹka ono; sụ l'ọ tọ dụdu phẹ
g'ọ bụru nwoke ono, a-bụru eze phẹ.
15 “E kpubechaẹpho nwoke ono okpu-eze ono; ọ lwa bya
ezia g'e kuaru iya ndu-ozi-a, ọ nụru okpoga-a gẹ ya maru
urwu, ẹphe ritaru iya.
16 Onye kẹ mbụ bya apfụru iya l'iphu bya asụ: ‘Nna;
pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ọzo.’
17 Ọ sụ iya: ‘I meru ree! Ị bụ ọkpobe onye-ozi. Eshinu
e gude ire ngu ẹka l'iphe, ha nwanshịi bẹ mu yeru ngu
mkpụkpu iri l'ẹka; g'ị bụru ishi phẹ.’
18 Onye k'ẹbo bya bya asụ: ‘Nna; pangu olu ngu ono
tukobeakwaru onwiya pangu ise.’
19 Onye eze ono sụ iya: ‘Ọ kwaphọ mkpụkpu ise bẹ ịi-bụru
ishi phẹ.’
20 Onye ọzo bya asụ: ‘Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu
woẹkwaru iya phọ kechia lẹ nwampekala ẹkwa;
21 kẹle mu atsụ ngu ebvu l'ị dụnukaru ẹhuka. Iiwotajẹ
iphe, i dobeduru; tẹme ị nọdu awọtaje iphe, ị kụduru.’
22 “Onye eze ono sụ iya: ‘Gụbe iberezi iphe-a! Ọ kwa opfu-
ọnu ngu bẹ mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu ị maru lẹ mu
dụ ẹhuka; mu nọdu ewotajẹ iphe, mu edobeduru; tẹme mu
nọdu awọtaje iphe, mu akụduru.
23 ?Bụ gụnu meru iphe, i yedụru mu okpoga mu l'ụlo nche
okpoga; g'ọo-bụru: mu -lwa mu eje ewota iya yẹe iphe, o
tukoberu onwiya?’

24 Ọ bya asụ ndu pfụru l'ẹka ono: ‘Unu nata iya okpoga
ono woru nụ onye ọphu nweru pangu iri phọ.’
25 Ẹphe sụ iya: ‘Ii-nhi Nnajịuphu! ?Bụchia yẹbedua,
nwewaru pangu iri-a?’
26 Ọ sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye
nweru nụ bẹ aa-nụbakwaa ọphu ka shii. Obenu l'onye
enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu natafụlenu nwọphu o nweru.’
27 Sụ phẹ: ‘A bya lẹ ndu opfu mu-a, bụ ndu ete ekwedu l'ọo
mu a-bụru eze phẹ-a; unu chịta phẹ bya egbushia l'atatiphu
mu l'ẹka-a.’ ”

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jiọn 12:12-19)

28 Jizọsu pfuchaẹpho iphe, oopfu bya ejeshia Jierúsalẹmu,
oo-je.
29 Ọ byarwutaẹpho l'úbvú, eekuje Úbvú-Olivu, bụ iya bụ
lẹ mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nụ
ụmadzu ẹbo sụ phẹ:
30 “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo iphu ono.
Unu -rwuẹpho l'ọnu ụzo, e shi abahụ lẹ mkpụkpu ono bẹ
unu a-hụma nwa nkapfụ-ịgara, e liberu elibe l'ẹka ono, e
teke adụ-swe onye nọjeru iya l'eli. Unu tọta iya kpụru bya.
31 Teke ọ dụru onye jịru unu sụ: ‘?Bụ gụnu meru iphe,
unu atọta iya?’ Unu asụ iya lẹ mkpa iya dụru Nnajịuphu.”
32 Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tụgbua bya ejerwua; ọ
bụerupho g'o pfuru bụ g'ọ dụ.
33 Ẹphe tọtaahaepho nkapfụ-ịgara ono; ndu nwe iya nụ
sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu atọta nkapfụ-
ịgara ono?”
34 Ẹphe sụ phẹ: “Ọ kwa mkpa iya dụru Nnajịuphu.”
35 Ẹphe kpụta nkapfụ-ịgara ono je anụ Jizọsu; bya eworu
uwe ẹhu phẹ wukobe iya; bya eyeru Jizọsu ẹka; ọ nọdu iya
anọo l'eli.
36 O be g'ọogba eje; ndu nọ l'ụzo tọo uwe ẹhu phẹ l'ụzo.
37 Ọ zakubejeẹpho Jierúsalẹmu ntse lẹ mkpọ-zeta úbvú
Olivu; iphe, bụkpoo ikpoto ndu etsoje iya nụ ono wata ete
ẹswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono, parụ ẹka
ono, o meru; ẹphe hụmakota ono.
38 Ẹphe sụ: “Onye Chileke gọru ọnu-ọma bẹ eze ono bụ;
mbụ onye ono, bụ Nnajịuphu ziru iya g'ọ bya ono. Gẹ
nchị dụkwa doo l'imigwe; g'ùbvù dụru Chileke, bụ Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ.”
39 Ndu Fárisii, yị l'ikpoto ndu ono harụ sụ Jizọsu: “O-zì-
iphe! Baarụ ndu etsoje ngu nụ mba.”
40 Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu kakwaru unu: ndu-a -nọdu doo;
mkpuma, nọ l'alị echia mkpu ono l'onwiya.”

Jizọsu ara ẹkwa Jierúsalẹmu

41 Jizọsu levuẹpho Jierúsalẹmu; ọ raahaa ẹkwa iya sụ:
42 “Ọ -bụ l'ị makpọkwanaaru iphe, e-me gẹ nchị dụ ngu
doo nta; obenu lẹ nta-a bẹ e domiru iya g'ẹnya ngu ta ahụma
iya.
43 Kẹle ọo ujiku lanụ bẹ ndu ọhogu ngu aa-fụru ngu; bvua
ose-ọgu; nọ-phee ngu mgburugburu; buchia ngu ọnu nri;
shi ẹkameka atụ kpereree abyapfuta ngu;
44 bya egbua gụ l'ụnwu ngu, kụru ngu l'ime pyaapyaa.
Mbụ l'ọhogu ngu taa hakwa mkpuma lanụ g'ọ kpọ-pfuru
nwibe iya l'eli igbulọ ngu; kẹle ị tị madụ teke a byaru ngu
adzọta.”

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jiọn 2:13-22)

45 Jizọsu bya abahụ l'eze-ụlo Chileke bya awata achịshi
ndu azụ aswa.
46 Sụ phẹ: “Unu ta amadụ l'e deru l'ẹkwo lẹ Chileke sụru:
‘Ụlo mu a-bụru ụlo, aa-nọduje epfu anụ mu.’* Unu bya
eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ edomije onwophẹ.”
47 Ọ nọdu anọduje ezi iphe l'eze-ụlo Chileke ono mbọku-
mbọku. Ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu ezije ekemu; mẹ ndu
nweru ẹnya l'ọha ono chọahaa ụzo g'ẹphe e-me gbua ya.
48 Ọphu ẹphe amadụ g'ẹphe e-me iya; kẹle onyemonye
dọ-pheru iya mgburugburu; woru nchị tọgbo l'iphe, oo-pfu.

20

Aajị Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ ezi ọha iphe l'eze-ụlo
Chileke; ara ozi-ọma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa
ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya byapfuta iya bya
asụ iya:
2 “Karụ anyi ? Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme
iphemiphe-a? ?Bụkpoo onye ziru ngu g'ị bya iya ememe?”
3 Ọ sụ phẹ: “Mbẹdua a-jịkwapho unu ajị lanụ. Unu
zakwaa mu iya.
4 ? Bụ onye ziru Jiọnu g'ọ bya eme baputizimu? ? Bụ
Chileke; tọo nemadzụ?”
5 Ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ sụ: “Teke anyi
sụru l'ọo Chileke ziru iya; l'ọo-sụ anyi: ‘?Ọ bụhunuru gụnu
meru g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’

---

* **19:46 19:46** Gụnaa Azá 56:7; Jier 7:11.

6 Teke anyi sụkwanuru l'ọo nemadzụ ziru iya; ọha
atugbua anyi lẹ mkpuma; kẹle o dowarụ ọha ẹnya lẹ Jiọnu
bụ onye mpfuchiru Chileke.”
7 Ẹphe je jasụ iya: “Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nụ.”
8 “Jizọsu sụkwanu phẹ: Ọphu mu a-kọkwanuru unu onye
ziru mu nụ gẹ mu meje iphemiphe ono.”

Ẹtu, e gude ndu anwamụ,
e butaru ye l'opfu-vayịnu anma
(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Ọ wata anmarụ ọha ẹtu-a sụ: “Nwoke lanụ kọru opfu-
vayịnu bya eworu iya ye l'ẹka ndu o butaru g'ẹphe letajẹru
iya ya ẹnya; bya atụgbua jeshia iphe-ọzo je anọo ọdu.
10 O rwua teke aawọje akpụru iya; ọ bya ezia onye-ozi
iya g'o jepfu ndu-ozi-ẹgu ono g'ẹphe wọo ya oke iya nkiya.
Ẹphe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe; gbabẹ iya
ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashịa.
11 Ọ bya ezia onye-ozi ọzo; ẹphe tsukwaphọ onye k'ono
iphe; mee ya iphe-iphere; gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ
lashịa.
12 O zikwaaphọ onye k'ẹto; ẹphe mekakwaphọ onye k'ono
iphe; chịfu iya.
13 Onye ono, nwe opfu-vayịnu ono sụ: ‘Ọ dụ ree; mu
maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu
g'o je. ?A maru; ?ẹphe a-kabẹ kwabẹ yẹbedua ùbvù m'ẹphe
-hụma iya?’
14 O be teke ndu-ozi-ẹgu ono hụmaru onye k'ono; ẹphe
zụa mgbede kpua ya sụ: ‘Ịhee! Waa onye alị-a e-mechaa
bụru nkiya mẹ nna iya -nwụhu. Unu g'anyi gbua ya
egbugbu; g'alị ono a-bụru k'anyi.’
15 Ẹphe kpụfu iya l'ẹgu ono je eworu iya megbua.
“Sụ-a; ?Ọ dụkpoo unu g'ọ bụ gụnu bẹ onye nwe opfu-
vayịnu ono e-me phẹ?
16 Ọo-bya egbushichaa ndu-ozi-ẹgu ono bya eworu opfu-
vayịnu ono ye ndu ọzo l'ẹka.” Ọha nụmaepho nno; ọ tụko
bụru: “Tụswekwa! Tụswekwa!”
17 Ọ bya elee phẹ ẹnya bya asụ: “?Ọ bụhunuru gụnu bẹ
bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Ọ kwa mkpuma,
ndu akpụ ụlo jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo?*
18 Onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa; bẹ e-
tsujishihunu; tẹme teke ọ tụru nemadzụ; l'ogwee onye ono
arakabya.”

---

* **20:17 20:17** Gụnaa Ebvu 118:22.

Apfụ akịriko
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa
g'ẹphe zugude iya teke ono; kẹle ẹphe maru l'ọo phẹ bẹ
ọonmadoru ẹtu ono; ẹphe nọdu atsụkwanu ọha ebvu.
20 Ẹphe wata iya anwụ ngge; bya ezia ndu ngge g'ẹphe je
emetakpọepho g'ẹphe bụ ndu ọkpobe-opfu; g'ẹphe a-tụta
nvọ l'iphe, o pfuru gude kpụta iya ye l'ẹka onye nwe ike, bụ
iya bụ nnajịoha, shi Romu.
21 Tọbudu iya bụ; ẹphe jerwua bya ajịa ya sụ: "O-zì-iphe;
anyi maru l'iipfuje opfu, pfụru nhamụnha; tẹme ị nọdu ezi
iphe, pfụru ọto; ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu epfu;
gbahaa ụzo Chileke bẹ i gude ire-lanụ ezi.
22 Sụ-a; ?tọ bụdunu emebyi ekemu Chileke mẹ anyi -tụje
akịriko nụ eze nnajịoha, nọ lẹ Romu?"
23 Ọ maẹrupho ẹregede phẹ bya asụ phẹ: ?Dẹnu g'o gude
unu nọdu ahụ mu ama?
24 "Unu goshiẹshikwa mu kobo lanụ. ?Bụ ishi onye yẹe
ẹpha onye bụ ọwa-a, dụ iya nụ-a?"
Ẹphe sụ iya: "Ọo kẹ Siza!"
25 Ọ sụ phẹ: "Ọ dụ ree; unu wonụru iphe Siza nụ Siza;
unu eworu kẹ Chileke nụ Chileke."
26 Ọphu ẹphe adụdu ike pfụru l'edzudzu-ọha l'ẹka ono
shi l'opfu ọnu iya gude iya. G'o gude pfua iphe ono dụ phẹ
biribiri. Ọphu ẹphe epfuẹduru opfu.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Ọ dụru ndu Sadusii, bụ ndu ono, sụru l'e tee shidu
l'ọnwu eteta adzụru ndzụ ono; byapfutaru Jizọsu.
28 Bya ajịa ya ajị sụ: "O-zì-iphe; Mósisu deru l'ẹkwo
ekemu sụ: Teke ọ bụ lẹ nemadzụ nwụhuru; ẹbe ọ
nwụtaduru nwa; gẹ nwune onye ono lụpyabe nyee ya;
nwụtaru iya nwa.
29 Sụ-a; ọ dụru unwune ẹsaa, k'ọgerenya lụchaaru
nwanyị bya ahaa ya nwụhu; ọphu ọ nwụtaduru nwa.
30 Onye k'ẹbo lụpyabe nwanyị ono. Lụa ya jasụ nwoke
ono nwụhu; ọphu ọ nwụtakwaru iya phọ nwa.
31 Onye k'ẹto nnophọ; jasụ ẹphe n'ẹsaa ludzuru nwanyị
lanụ ono nwụshihukota; ọphu ọ dụdu onye ọphu nwụtaru
nwa.
32 E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwụhu nkiya.
33 Sụ-a; o -rwua teke l'ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?bụ
onye ole bẹ nwanyị ono a-bụru nyee ya? G'ẹphe n'ẹsaa ono
lụchaaru iya-a."

34 Jizọsu sụ phẹ: “Ụnwu ọgbo-nta-a alụ nwanyị; ụnwanyi
nọdu alụ ji;
35 obenu lẹ ndu a gụru l'ẹphe gbaru k'eshi l'ọnwu teta
gbalihu bya eburu lẹ mgboko ọphu a-bya nụ taa lụhedu
nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu ji.
36 Ẹphe taa nwụhuhedu anwụhu ọzo; kẹle ẹphe l'ụnwu-
ojozi-imigwe a-gbaru nanụ. Eshinu ẹphe bụ ụnwu, shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ ẹphe bụwaa ụnwu Chileke.
37 Ọ -bụru k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ ẹkwo Mósisu
goshiru iya l'ẹka o pfuru k'irwu, ọku enwu phoophoophoo.
Ẹka ono bẹ Mósisu kuru Chileke: Chileke kẹ Ébirihamu;
waa kẹ Áyizaku; waa kẹ Jiékọpu.
38 Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwụhuru anwụhu. Ọ
bụ Chileke ndu nọ ndzụ; kẹle onyemonye dzụ ndzụ l'ẹnya
Chileke.”
39 Ndu ezije ekemu ono harụ sụ iya: “O-zì-iphe! I pfuru
ree!”
40 E shiẹpho teke ono, ọphu ẹphe atụbaeduru ama ajịbaa
ya ajị ọzo.

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọ bụ
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Jizọsu bya asụ ndu Fárisii ono: “?Dẹnu g'e gude sụ lẹ
Kéreshi ọbu bụ Nwa Dévidi;
42 l'ẹka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ẹkwo-ebvu Chileke sụ:
“Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara
43 jasụ teke mu e-me ndu
ọhogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ịi-zọpyabe l'ọkpa.†”
44 Bụnu iya bụ lẹ Dévidi kuru iya Nnajịuphu! ?Dẹnuhunu
g'o gude ọ bụru nwa iya?

Jizọsu epfu k'ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Jizọsu nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono sụ ndu etsoje iya
nụ:
46 “Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbụ ndu bụ
iphe, adụje phẹ ree bụ g'ẹphe gude kpowula-kpowula uwe
kwaa onwophẹ yẹgele ejephe; g'e keleje phẹ ẹrengete ekele
l'ẹka a dụ igwerigwe g'ẹphe bụ oke nemadzụ. G'oshi ọphu
bụ iya kachakpọo ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu bụru nkephẹ;
waa g'ọ bụru phẹ a-nọdu l'ẹka aa-kachakpọo phẹ akwabẹ
ùbvù mẹ a -nọdu abọ iphe.

---

† **20:43 20:43** Gụnaa Ebvu 110:1.

47 Ẹphe bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anọedu; tẹme
ẹphe nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ
Chileke. Ọ bụ phẹ bẹ aa-kachaa anmashị ikpe ike.”

21

*Iphe, nwanyị, ji iya anọedu
anụ Chileke
(Mak 12:41-44)*

1 Jizọsu bya apalia ẹnya bya ahụma ndu nweru iphe
g'ẹphe echiegbaa okpoga phẹ l'okpoko, eechiejeru Chileke
okpoga l'eze-ụlo Chileke.
2 Ọ hụma nwanyị, ji iya anọhedu ndzụ, akpa nri, byaru
bya echie afụ labọ.
3 Jizọsu sụ: “Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nwanyị ụkpa-a,
ji iya anọedu ndzụ-a bẹ kachaa eye okpoga lẹ g'ẹphe hakọta
ono.
4 Kẹle iphe, ndu ọphuu g'ẹphe ha echiegbaa bụ okpoga,
tsuru etsutsu; obenu lẹ nwanyị-a akpakpọ nri shii; ọle o
wotakọtaru iphe, o gude buru bya echie.”

*Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)*

5 A harụ pfuphenyaẹpho k'eze-ụlo Chileke ono g'e gude
kpụmata iya l'ẹguru mkpuma, dụ ebvu; waa k'iphe, a nụru
Chileke, dụ iya nụ; Jizọsu sụ phẹ:
6 “Ọ -bụru iphe ọwa-a, unu ele ẹnya-a; ọ dụkwaru
mbọku, ee-mechaa nwukpọshichaa iphemiphe ono en-
wukpọshi; mbụ k'ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma
lanụ, akpọ-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)*

7 Ẹphe jịa Jizọsu sụ iya: “?Bụkpoo teke ole bẹ iphemiphe
ono e-mekpọo? ?Bụ gụnu bẹ ee-gude maru teke iphe ono
abyagbaa ememe?”
8 Ọ sụ: “Ọo phọ g'unu leta ẹnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe
unu ụzo. Ọ dụkwaru igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu
bya. Onye ọphu nọnu l'ọ sụ l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu; mbụ
l'ọogbaakwa teke ọbu. Unu te etsokwaru phẹ.
9 Teke unu nụaharu k'ọgu; waa lẹ mkpaka aswoli l'ibiya
ọphuu; ọzoo l'ibiya ọphuu; gẹ ndzụ ba agụkwa unu;
kẹle iphemiphe ono mefutakọtaje; ọle teke ikpazụ tee
rwuẹkwapho ẹgwegwa nno.”
10 No iya; ọ sụ phẹ: “Ọha yẹle ọha ibe iya a-nọdu alwụ
ọgu; alị-eze yẹe alị-eze ibe iya a-lwụkwapho ọgu.

11 Alị-ọnma-jiijiijii a-nọdu anma anmashị iya ike; ẹjo
ọkpa-nri mẹkpoo ẹhu, eme ememe l'e-mekọta l'ẹka dụ ig-
werigwe. Ahụma a-nọdu emegbaa l'akpaminigwe mẹkpoo
eze iphe-ọhubama ọzo.
12 “Ọle-a; iphemiphe ono -bya emegbabẹ bẹ ee-vuadaru
ụzo kpaa unu ẹhu; gude unu; kpụru unu je l'ụlo-ndzukọ
ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tụa unu mkpọro; mbụ l'aa-
kpụtachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mẹkpoo
l'iphu ndu-ishi ọha l'opfu ẹhu mu.
13 Noo teke ọ gbaru g'unu goshi l'edzudzu-ọha l'unu bụ
ndibe mu.
14 Sụ-a; unu te evujekwaru ụzo wata arị iphe, unu e-pfu
gude kpefu onwunu;
15 kẹle ọo mbẹdua l'e-ye unu opfu l'ọnu. Mu e-me unu
amaru iphe k'ọphu ndu ọhogu unu a-ta amadụru g'ẹphe
e-yeje ọnu l'iphe, unu epfu; ọphu ẹphe a-byadu atụ-kpute
unu l'ẹgo.
16 Ndu nwụru unu; mẹkpoo unwune unu; mẹkpoo abụbu
unu; mẹ ọ̀nyà unu phẹ e-mechaa deru unu ye ndiphe l'ẹka;
l'a harụ unu gbua egbugbu.
17 Onyemonye e-gude k'iswi ẹhu mu kpọo unu ashị.
18 Ọle ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo ẹgbushi lanụ, nọ unu
l'ishi, byaru l'ala l'iswi.
19 Ọo ẹpho g'unu taję nshi; kẹle ọ kwa ọ-ta-nshi tataru
ọkpobe ndzụ.”

Ẹjo ahụma
(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 “Sụ-a; teke unu hụmaerupho gẹ ndu ojọgu nọ-pheru
Jierúsalẹmu mgburugburu; unu amaru l'akwakpọshi iya
dụwaa ntse.
21 O -be teke ono; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa laa
l'úbvú; gẹ ndu kụru l'ime mkpụkpu wụfu; gẹ ndu lụfuru
je l'ẹgu te jeẹkwa alaphu azụ l'ime mkpụkpu onoya.
22 Kẹle teke ono bụkota mbọku, Chileke a-gwa ndiphe
ọchi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ẹkwo Opfu Chileke
vụkota.
23 Nshịo ụnwanyi, dụ ime; mẹ ndu nwa l'angụkwadu ẹra
mbọku ono. Kẹle ẹjo iphe-ẹhuka, parụ ẹka a-dụ l'eliphe;
tẹme Chileke e-gude oke-ẹhu-eghu kpee ndu Ízurẹlu ikpe.
24 Ee-gbu phẹ lẹ mma; kpụa phẹ lẹ ndzụ laa l'iphe,
bụkpoo ọhamoha. Ndu abụdu ndu Jiu e-tee Jierúsalẹmu
pyakapyaka jasụ oo-rwube ẹphebedua.”

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 “Iphe-ọhubama l'a-nọdu eme l'ẹnyanwu; mẹ l'ọnwa;
mẹ lẹ kpokpode. L'eliphe bẹ eze-ẹnyimu waa ọchioku
mini iya a-nọdu abya ẹnari; k'ọphu meji a-gbabuhu ndiphe
mgburugburu lẹ ndzụ-agụgu.
26 Nemadzụ e-gudeje ndzụ-agụgu avẹhu avẹhu teke
aa-nọdu ele ẹnya iphe, abya ememe lẹ mgboko; kẹle
iphemiphe, nọ l'igwe a-nmawo anmawo; lọ-sweshihu.
27 Noo teke ẹphe a-hụma Abụbu-Ndiphe l'ẹka ọ nọ
l'urwukpu; egbu nwịinwii gude ike iya, parụ ẹka abya.
28 Teke iphemiphe-a wataẹrupho ememe; unu kwolihu;
palia ẹnya; kẹle oorwuwaa teke aa-gbata unu.”

Iphe, e gude oshi figu anwụta
(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Jizọsu bya anmakwaaru phẹ phọ ẹtu-a: “Unu leẹkwa
ẹnya l'oshi figu yẹe oshi mmanụ ọzo.
30 Ọobujeru teke ọ wataẹrupho erwu irwu; unu ahụma
iya l'onwunu; maru lẹ teke okpomọku ekpoje dụwaa ntse.
31 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke iphemiphe-a wataẹrupho
ememe; unu amaru lẹ teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze
dụwaa ntse.”
32 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa
bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta. Nokwa g'ọ dụ.
33 Igwe a-bvụkwa alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta
abyadụ abvụ abvụbvu.

Ọ gbaru unu lẹ nche

34 “Ọle-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa
g'ike bvụ unu; opfu l'unu eri gwọogwoo; angụnuka mẹe;
waa l'unu achọ-phe ẹku kẹ mgboko; ọdumeka bẹ mbọku
ono a-tụkwa unu l'ụpfu.
35 Kẹle iphe, bụkotakpoo ndu mgboko mgburugburu bẹ
ọo-nma g'ọ́nyà.
36 Ọle-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nụ Chileke
g'unu a-dụ ike pfụ-shia ike mẹ iphemiphe ono -meje. Teke
e mecharu unu apfụru l'iphu Abụbu-Ndiphe.”
37 Noo ya; Jizọsu nọdu anọduje l'eze-ụlo Chileke; ezi iphe
mbọku-mbọku; o -be l'ẹnyashi ooje akwaa l'úbvú, eekuje
Úbvú-Olivu.
38 O -be lẹ nchi abọhu; e kporu wụ-pfuta iya l'eze-ụlo
Chileke bya anụma iphe, oopfu.

22

Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 O be teke idzu, aataję buredi, ekoduru ekoko dụwaa ntse,
bụ ọbo-iphe, eekuje Ojeghata;
2 ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nọdu
achọkashi ụzo, ẹphe e-shikpọo gbua Jizọsu; obenu l'ẹphe
atsụ ọha ebvu.
3 Nsetanu bya abahụ l'ime obu Jiudasu, bụ onye ntushi-
ẹpha iya bụ Isukariyọtu, bụkwa-a onye lanụ l'ime ụmadzu
iri l'ẹbo phọ-a.
4 Ọ tụgbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi
ọgbogu eze-ụlo Chileke je epfuaru phẹ kẹ gẹ ya e-shi deru
Jizọsu ye phẹ l'ẹka.
5 Ẹhu tsọahaa phẹ. Ẹphe kwee ya okpoga.
6 O kweta ẹgube ono bya awata ele ẹnya teke bụ teke
gbaru gẹ ya e-deru Jizọsu ye ndu ono l'ẹka g'ọha ta ama.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

7 Noo ya bụ; eswe, aataję buredi, ekoduru ekoko ono
rwua, bụ iya bụ mbọku, eegbuje nwatụru, e gude anyata
eswe Ojeghata.
8 Jizọsu bya ezia Pyịta yẹe Jiọnu sụ phẹ: "Unu je
akwakọberu anyi nri-ẹnyashi k'ọbo Ojeghata g'anyi bya
eria."
9 Ẹphe sụ iya: "?Bụ awe bẹ anyi e-je akwakọbe iya?"
10 Ọ sụ phẹ: "Unu lenu; teke unu bahụerupho l'ime
Jierúsalẹmu bẹ nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu
tsoru iya bahụ l'unuphu, ọ bahụkpoerupho.
11 Unu sụ onye nwe unuphu ono lẹ O-zì-iphe sụru g'o goshi
unu ẹka ya a-nọdu ria nri ọbo Ojeghata iya yẹe ndu etsoje
iya nụ.
12 Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu ọma ụlo, nọ lẹ k'eli iya;
mkpuru ono hakpọepho ọsa; e dozichawa iya g'ọ dụ ree.
Unu kwakọberu iya anyi l'ẹka ono."
13 Ẹphe tụgbua jerwua. Ọ bụerupho g'o pfuru bụ g'ọ dụ.
Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata ono.
14 Ọ gbaẹpho lẹ teke erije nri ono; Jizọsu yẹle ndu-ishi-ozi
iya ẹphe n'iri l'ẹbo ono bya anọdu k'eri nri ono.
15 Ọ sụ phẹ: "Ọogushikpokwaa mu ike gẹ mu l'unu riadaa
nri Ojeghata-a; tẹmanu mu ejee iphe-ẹhuka-a.
16 Kẹle-a; gẹ mu karụ unu; mu tee riẹkwa iya ọzo jasụ
teke ee-ri ọkpobe iya l'ẹka Chileke bụ eze."
17 Ọ bya ewolita okoro, mẹe dụ; bya ekele Chileke ekele
bya asụ phẹ: "Unu gẹe ngudzuru!

18 Kẹle iphe, mu epfuru unu bụ l'e -shi ntanụ-a bẹ mu
taa ngụbaekwa mẹe, shi l'akpụru vayịnu jasụ teke Chileke
e-goshi lẹ ya bụ eze."
19 Ọ bya ewota buredi bya ekelekwaphọ Chileke ekele; bya
eworu iya washịaru phẹ sụ: "Ọwa-a bụ ogwẹhu mu, a nụru
nụ-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyataję
mu."
20 Nokwaphọ g'ẹphe richaaru nri; ọ bya apẹe phẹ okoro
mẹe bya asụ phẹ: "Okoro-a bụ ọgbandzu ọphúú ono, e gude
mee mu gbaa; mbụ mee mu ono, a gbashịru l'opfu ẹhu unu
ono.
21 "Ọle-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'ẹka ndiphe bẹ
mu l'iya tụkokwaru eri nri l'ẹka-a.
22 Kẹle Abụbu-Ndiphe l'a-la g'ọ gbaru iya l'alala. Ọle-a;
nshịoro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye
g'e gbua ono."
23 Ẹphe wata ajịkashi nwibe phẹ onye ọ bụ lẹ g'ẹphe ha
sụ: "?Bụ onye e-mekpọo iphe, dụ nno?"

Ẹgo onye ka nụ

24 Ndu etsoje iya nụ l'onwophẹ wata adzọ onye kachaa
shii lẹ g'ẹphe ha.
25 Jizọsu sụ phẹ: Ndu bụ ndu eze lẹ mgboko-a anọduje
akpapyashị ndu nọ phẹ l'ẹka akpapyashị. A nọdu ekuje ndu
bụ ndu gude ike-ọkpu bụru ishi phẹ "omeluko."
26 Obenu l'ọ tọ bụdu g'ọo-dụ l'ẹhu unu bụ ono. G'onye bụ
iya kachaa shii lẹ g'unu ha dụkwa g'ọ bụ iya bẹ ẹnya kachaa
alwalwa. G'onye-ishi dụkwa gẹ nwozi.
27 ?Bụ onye ka shii l'onye nọ anọo eri nri l'onye ejeru iya
ozi nri ono? ?Tọbudu onye ọphu nọ anọo eri nri ka shii?
Obenu lẹ mbẹdua bụ ozi bẹ mu ejeru unu.
28 "Ọo unubẹdua bụ ndu mu l'unu nọkpoepho l'ọhutama
mu g'ọ ha;
29 k'ọphu bụ l'ọ bụepho gẹ Nna mu meru mu eze bụ gẹ
mu eme unu eze;
30 gẹ mu l'unu eria ngụa; l'ẹka mu bụ eze; unu anọdugbaa
l'aba-eze; kpee ọkpa-ipfu Ízurẹlu iri l'ẹbo ono ikpe."

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jiọn 13:36-38)

31 A nọnyaa; Jizọsu ku Pyịta: "Sayịmonu! Sayịmonu!
Lekwa! Nsetanu sụkwaru g'a haa ya gẹ ya hụkota unu ama
g'unu ha; gẹ ya phụchaa unu g'onye aphụshi ẹswa l'ereshi.
32 Ọle mu pfuwaru opfu ẹhu ngu nụ Chileke g'i ti buha
ekwekwe, i kweru. Ọo ya bụ; teke ị dakọbeerupho
lwaphuta azụ byapfuta mu; g'i mee g'ụnwunna ngu pfụshia
ike."

33 Pyịta sụ iya: “Nnajịuphu; mu doziakwaru onwomu
k'etsoru ngu jee mkpọro; tsoru ngu laa maa!”
34 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu karụ ngu Pyịta; oke-ọku nchi-
abọhu -bya ara ọ́rà bẹ i pfuakwaru mgbo ẹto l'ị tị madụ
onye mu bụ.”

Okpoga; ẹda; yẹle ogu-echi

35 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Teke ono, mu zijeru unu sụ
g'unu je; g'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-gude eje onoya; g'unu te
egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ọphu unu egudekwa ẹda;
ọzoo akpọkpa; ?ọ dụru iphe, dụru unu ụko?” Ẹphe yeeru
iya ọnu sụ: “Ọ tọ dụkwa.”
36 Ọ sụ phẹ: “Obenu lẹ nta-a bụ; g'onye nweru iphe, eeyeje
okpoga wota iya. G'onye nweru ẹda; nyakwaru iya phọ.
G'onye ete nwedu mma; ree ukpo iya zụta iya.
37 Gẹ mu karụ unu l'iphe-a, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke-a
bẹ a-vụkwa g'e deru iya k'ẹhu mu; mbụ iphe, e deru sụ: ‘A
gụru iya yeru ndu eme ẹjo-iphe.’* Mbụ l'iphemiphe, e deru
lẹ k'ẹhu mu bẹ a-vụkotakwa g'e deru iya.”
38 Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; lekwa mma labọ, anyi gude.”
Ọ sụ phẹ: “Ọ dụwaa ree.”

Jizọsu epfu anụ Chileke l'úbvú Olivu
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jizọsu lụfuta bya atụgbua jeshia l'úbvú Olivu, bụ iphe,
oomejehawaa. Ndu etsoje iya nụ tsoru iya.
40 O rwua ẹka ono bya asụ phẹ: “Unu pfukwaru nụ
Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ọhutama.”
41 Ọ haa phẹ tụgbua kpịriberu jerwua ẹka ha g'ẹka
aa-turwu lẹ mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru nụ
Chileke sụ:
42 “Nna; ọ -bụru l'ọ dụ ngu l'uche; nafụnu mu okoro iphe-
ẹhuka ọwa-a; ọle ọ kwa g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche
l'e-me; g'ọ bụkwaru iphe, dụ gụbedua l'uche.”
43 Ojozi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme
g'obu shihu iya ike.
44 Obu wata iya etsu mini etsushikpọo ya ya ike. Ọ
kabakpọo epfu anụ Chileke. Ẹphuru, shi iya l'ẹhu dụepho
gẹ mee ada paapaa l'alị.
45 O pfuchaẹpho nụ Chileke ono bya agbẹshi bya ejepfu
ndu etsoje iya nụ. O jeshia; ẹphe nọdu ekuwaa mgbẹnya
aphụ.
46 Ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu eku mgbẹnya?
Unu gbalihu pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ
l'ọhutama.”

---

* **22:37 22:37** Gụnaa Azá 53:12.

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jiọn 18:3-11)

47 Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; ikpoto ọha zebata
waa nwoke ono, ẹpha iya bụ Jiudasu ono, bụ onye lanụ
l'ụmadzu iri l'ẹbo-a. Ọ bụru iya bụ onye-ishi ikpoto ọha
ono. Ọ bya akpịritaru Jizọsu ntse bya etsutsua ya ọnu.
48 Jizọsu sụ iya: "Jiudasu; ?bụ etsutsu ọnu bẹ i gude ederu
Abụbu-Ndiphe eye g'e gbua?"
49 O be teke ndu nọ-kube iya nụ hụmaru iphe, abya
ememe; ẹphe sụ: "Nnajịuphu! ?Anyi gbuwarọ mma?"
50 Onye lanụ gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke
mma; tụkoe ya phọ nchị ẹkutara pafụ.
51 Jizọsu sụ: "Te emeẹkwa." O pfuchaa nno bya edenyi
nwokoro ono ẹka lẹ nchị ono; nchị ono dụ iya g'o shi dụ iya.
52 Jizọsu sụ ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ọgbogu
eze-ụlo Chileke; waa ndu bụ ọgerenya, byaru iya egude: "?
Unu chịgbaa mma; chịru mgbọro abya mu egude? ?Mu bụ
onye ana nfụ?"
53 "Mu l'unu anọkpoo mbọku-mbọku l'eze-ụlo Chileke;
ọphu unu azụkpodaru mu ẹka. Ọle nta-a bẹ ọ gbaru unu
l'ememe iya. Nta-a bẹ Obutuswe nọ l'ọchii bụru eze."

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jiọn 18:12-18,25-27)

54 Ẹphe zụ Jizọsu; kpụru tụgbua jeshia ibe onye-ishi ndu-
ishi uke Chileke. Pyịta gbẹ ụzenya etso phẹ azụ-azụ.
55 Ẹphe phụ-nwuẹpho ọku l'echilabọ unuphu bya anọshia
nọ-phee ọku ono mgburugburu anya. Pyịta bya anọ-kube
phẹ.
56 A nọnyaa; nwamgbọko, eje ozi ụlo; hụma Pyịta l'ẹka
ọ nọ anya ọku ono. Ọ tabẹ iya ẹnya bya asụ: "Nwoke-a bẹ
yẹe Jizọsu-a shifụkwa anọ."
57 Pyịta gọo sụ iya: "Nwanyị-a; mu ta amakwa iya amama
ophu."
58 A kpọekwapho ụpfu nwanshịi; onye ọzo hụma iya bya
asụ iya: "Gụbedua yịfukwaa lẹ ndu etso iya nụ." Pyịta sụ
iya: "Nwoke ibe mu; mu ta ayịkwa iya-o!"
59 A nọepho iphe, ha g'awa ophu; onye ọzo pfushiahaa ya
ike sụ: "Ọ kwa ọkpobe-opfu lẹ nwoke-a bẹ yẹe Jizọsu shi
anọ; eshinu ọ bụ onye Gálili."
60 Pyịta sụ: "Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!"
Ọ kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; oke-ọku raa ọ́rà.
61 Nnajịuphu bya aghaa ẹnya lee Pyịta. Pyịta nyata opfu,
Nnajịuphu pfuru iya teke ọ sụru iya: "Oke-ọku -bya l'ara

ọrà ntanụ-a bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madụ onye
mu bụ.”
62 Ọ kwofu etezi je atụkpoo ẹkwa too!

Eetsu Jizọsu iphe; aja iya ewenu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)
63 Ndu ono, swiru Jizọsu ono jaahaa ya ewenu; bya
echiahaa ya ẹchachi.
64 Ẹphe kechia ya ẹkwa l'ẹnya echi iya ẹka lẹ nchị asụje
iya: “Pfunaa mpfuchiru ọbu!”
65 Ẹphe pfushiwarọ iphe ọzo, dụ igwerigwe gude akọ iya
ọnu.

Jizọsu l'iphu ọgbo-ikpe ndu Jiu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jiọn 18:19-24)
66 O be l'ụtsu; ndu bụ ọgerenya Jiu bya anọkobe; mẹ
ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu ezije ekemu. Ẹphe kpụru iya
jeshia l'iphu ọgbo-ikpe phẹ.
67 Ẹphe sụ iya: “Kanụru anyi. ?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu,
Chileke kweru ukwe iya ọbu tọo?”
Ọ sụ phẹ: “Mu -karụ unu bẹ unu te ekwekwa.
68 Tẹme teke mu jịru unu ajị-a; unu taa madụru eye iya
ọnu; ọphu unu a-hakwa mu phọ.
69 Ọle e -shi ntanụ-a bẹ Abụbu-Ndiphe a-nọdu l'ẹkutara
Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke.”
70 Ẹphe tụko sụ: “?Bụ iya bụ l'ọo ngu bụ Nwa Chileke
ọbu?”
Ọ sụ phẹ: “Ọoepho g'unu pfuru ono bụ g'ọ dụ; l'ọo mu
bụ iya.”
71 Ẹphe sụ: “?Bụ bahụna ekebe gụnu bẹ anyi ele ẹnya
iya? Anyi nụmakwaru iya l'ọnu iya l'onwanyi.”

23

Payịleti aji Jizọsu aji
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jiọn 18:28-38)
1 Ọo ya bụ; ikpoto ọha ono wulihu kpụta Jizọsu kpụjeru
Payịleti.
2 Ẹphe rwuẹpho ẹka ono bya awata epfushi iphe, ẹphe
sụru l'o meru sụ: “Anyi hụmaru nwoke-a ẹka oodusweshi
ndu ndu-anyi. Ọ jịkaru sụ g'anyi ta apfụjeshi akịriko
nụ Siza; tẹme ọ sụkwapho l'ọo ya bụ onye eze ono, bụ
Kéreshi.”
3 No iya; Payịleti jịa Jizọsu sụ iya: “?Ị bụ Eze ndu Jiu?”
Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”
4 Payịleti sụ ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto ọha ono: “Ọ
tọ dụkwa ẹjo-iphe, mu hụmaru, nwoke-a meru.”

5 Ẹphe kabaa ya epfushi ike sụ: “Ọ tụkoru Jiudiya
mgburugburu zigbabẹ iphe, egbuka mkpụkpu egbuka. Ọ
watarụ iya ezizi lẹ Gálili; zia ya byasụ l'ẹka-a.”

Jizọsu l'iphu Herọdu

6 Payịleti nụmaepho iphe, ndu Jiu pfuru bya ajịa sụ: “?Ọ
bụ onye Gálili?”
7 Ọ maẹrupho lẹ Jizọsu bẹ shi ibiya ọphu Herọdu bụ ọchi-
ọha; ọ sụ g'e gudekwa iya jepfu Herọdu. Herọdu nọ lẹ
Jierúsalẹmu teke ono.
8 Herọdu hụmaepho Jizọsu; ẹhu tsọo ya ụtso; kẹle o
shihawaa ụzenya gụta iya gẹ ya hụma iya; l'ọ nụnukawaru
nkiya; ọ nọdu agụ iya gẹ ya hụma iphe, dụ biribiri, ọo-harụ
mee.
9 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude; ọ jịa ya ajị nọo nwọdu;
ọle Jizọsu ta adụdu ọnu, o yeru iya.
10 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfụ-
kube iya ẹhuka ẹhuka; pfushiahaa iphe, ẹphe sụru l'o
meru.
11 Herọdu yẹle ndu ojọgu iya phẹ tụko wata aja Jizọsu
ewenu; eme iya sukusuku. A nọnyaa; Herọdu bya ezia
phẹ; ẹphe chịta uwe, ama ntụmatu, bụ uwe oke amadụ
bya eworu yee Jizọsu bya akpuphuru iya Payịleti azụ.
12 Eshi mbọku ono; Herọdu yẹe Payịleti bya abụru
ọkpobe ọnyà; kẹle ẹphe shi nọdu l'ụkukanyi teke iphe ono
eteke emedu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jiọn 18:39—19:16)

13 Payịleti bya ekukọbe ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu gude
ọha; waa ọha l'ophu bya asụ phẹ:
14 “Unu dutaru mu nwoke-a sụ l'oodusweshi ndu ndu-
unu edusweshi. Mu jịchaa ya ajị l'iphu unu; ọphu ọ dụdu
iphemiphe ono, unu sụru l'o meru ono, dụru ọphu mu
hụmaru l'ikpe iya nmarụ iya.
15 Nokwaphọ gẹ Herọdu ahụmaduru, meru g'o gude ọ sụ
g'a kpụ-phutaru iya anyi azụ. Unu hụma l'ọ tọ dụdu iphe,
nwoke-a metaru kẹ g'a pfụ-gbua ya.
16 Mu e-chi iya iphe parụ iya haa.”
17 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata
ono bẹ Payịleti atụfujeru phẹ ndu mkpọro onye lanụ g'ọ la.
18 Igwe ọha ono tụa ụzu sụ: “Gbuaru anyi nwoke-a;
hachia Barabasu g'ọ la.”
19 Nwoke ono, bụ Barabasu bụ nwoke, a tụru mkpọro
kẹ mgbaghashị, ọ gbaghashịru mkpụkpu waa kẹle o gburu
ọchi.

20 Payịleti byakwa bya epfuru yeru phẹ ọzo; kẹle oome
gẹ ya haa Jizọsu.
21 Ẹphe tụa ụzu ọzo sụ: “Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya!”
22 Payịleti sụkwa phẹ ọzo k'ugbo ẹto: “?K'ishi gụnu? ?
Bụ ẹjo-iphe gụnu bẹ o meru? Ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, mu
hụmaru, o meru. Ikpe ọnwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me
nụ bụ lẹ mu e-chi iya iphe parụ iya haa.”
23 Ẹphe nọdu atụro wọowoowoo epfu sụ g'a kpọpyabe
iya l'oswebe. Ẹphe raa; rata.
24 Payịleti bya ebua ikpe sụ gẹ nkephẹ mee.
25 Bya aparụ nwoke-a, e shi tụa mkpọro ọchi-a waa kẹ
mgbaghashị-a parụ haarụ phẹ, bụ iya bụ onye ẹphe sụru
g'a haarụ phẹ. Ọ sụ g'a kpọpyabe Jizọsu l'oswebe, bụ iphe
dụ phẹ ree.

Aakpọpyabe Jizọsu
l'eli oswebe
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jiọn 19:17-27)

26 No iya; ẹphe kpụru Jizọsu tụgbushia. Ẹphe rwua l'ụzo
bya awọru onye Sayirini, shi ndu-ẹgu phẹ alwa, ẹpha iya bụ
Sayịmonu. Ẹphe bo iya oswebe, Jizọsu vu sụ iya g'o vuru
iya; tsoru iya l'azụ.
27 Ikpoto igwe ọha ono nọdu awụ etso phẹ l'azụ mẹkpoo
ụnwanyi, akwa ẹkwa; ayọ ọshi iya.
28 A nọnyaa; Jizọsu bya aghaa ẹnya lee phẹ bya asụ:
“Ụnwuada Jierúsalẹmu; unu ta akwashị ẹkwa mu. Unu
kwaa ẹkwa onwunu mẹ k'ụnwu unu.
29 Kẹle mbọku abya teke ẹphe a-sụ: ‘Iphe ẹhu atsọkwanu
ụnwanyi, eteke atsụ-swee ime; ọphu nwa 'eke angụ-swee
phẹ ẹra l'ọkpoma.’
30 Noo teke ọo-dụ phẹ g'úbvú zee tụpyabe phẹ domia phẹ.
31 Lẹ-a; leanarọ g'e meru oshi-oyii; akakakwanụ oshi,
ọkponku.”
32 Noo ya; ọ dụkwarupho ụmadzu labọ, meru ẹjo-iphe, a
kpụ etso iya; eejekwaphọ apfụ-gbukọta ẹphe l'iya.
33 Ẹphe byarwutaẹpho l'ẹka eekuje “Okpokoroko Ishi”;
ẹphe woru iya kpọpyabe l'oswebe l'ẹka ono; waa ndu ẹjo-
iphe labọ phọ. Onye ọphuu l'ẹkutara; onye ọphuu l'ẹkicha.
34 Jizọsu sụ: “Nna; gụaru phẹ nvụ; kẹle ẹphe ta amadụ
iphe, ẹphe eme.”
Ẹphe tụa ido gude kee uwe iya.
35 Igwe ọha ono pfụgbaaru; ele iya ẹnya. Ndu bu ndu-ishi
ọha gude iya agba mgbọnu asụje: “Ọodzotaje ndu ọzo. G'ọ
dzọnaa onwiya; mẹ ọ -bụru iya bụ Kéreshi ọbu, shi l'ẹka
Chileke, bụ iya bụ onye ọ họtaru.”

36 Ndu ojọgu nọdu agbakwarụ iya phọ mgbọnu. Ẹphe
gbarwuta bya anụ iya mẹe-veniga g'ọ ngụa;
37 sụ iya: "Ọ -bụru ngu bụ Eze ndu Jiu; dzọnaa onwongu!"
38 Ọ dụru iphe, e deru pfube l'oswebe ono sụ: "Waa Eze
ndu Jiu." E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa
l'opfu Hiburu.
39 Onye lanụ lẹ ndu ono, a kpọpyaberu ẹphe l'iya ono
kọkwaa ya phọ ọnu sụ iya: "?Tọbudu ngu bụ Kéreshi ọbu?
Dzọnaa onwongu; dzọo anyịbedua."
40 Onye ọphuu gbochia ya ọnu sụ iya: "?Tịi tsụdu Chileke
ebvu; l'a nmarụ gẹe nwoke-a ikpe lanụ, bụ iya bụ ikpe
ọnwu?
41 Ikpe k'anyịbedua bẹ dụ nhamụnha; kẹle ọ bụ urwu
iphe, anyi meru bẹ anyi erita; obenu lẹ nwoke-a ta adụdu
iphe, dụ ẹji, o meru."
42 Ọ sụ Jizọsu: "Jiko nyatakwa mu; mẹ ị -bụerupho eze."
43 Jizọsu sụ iya: "Gẹ mu gbuaru ngu iya tororo; ntanụ-a
bẹ mu lẹ ngu a-nọdu l'ọkpoku Chileke."

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jiọn 19:28-30)

44 Ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono. Ẹkameka
gbahụkota tsụkiribaa jasụ l'oke-eswe ụzenyashi;
45 kẹle ẹnyanwu jikputeru; ẹkwa, egbobutajẹ ẹnya ẹka
aagwajẹ Chileke, nọ l'ime eze-ụlo Chileke ono gbaẹpho kẹ
tararaa gbajahụ ẹbo.
46 Jizọsu chia mkpu sụ: "Nna; mu yeru ngu Unme mu
l'ẹka." O pfuchaa nno bya atubuhu unme; ọ bụru iya
anwụhu.
47 Onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu hụmaepho iphe, meru
nụ; ọ jaahaa Chileke ajaja sụ: "Ọkpobe-opfu; nwoke-a
pfụbekwaru-ẹka-ọto!"
48 Iphe, bụkotakpoo ikpoto ọha, kụru l'ẹka ono, byaru
ahụma iphe, ada nụ; hụmaepho iphe, eme nụ bya egberu
ẹka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala.
49 Iphe, bụkpoo ndu maru Jizọsu ree; je akpaa l'ụnwanyi,
shi lẹ Gálili tsoru iya; pfụru ụzenya ele iphemiphe ono,
l'eme nụ ono.

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jiọn 19:38-42)

50 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Jiósẹfu; onye shi Arimatiya;
l'alị ndu Jiu. Nwoke ono yị l'ọgbo-ikpe; bya abụru onye
ọma; bụru onye pfụberekoto;

51 onye adụdu teke o kwejeru l'ìdzù ono, ndu-ikpe chịru
ono; yẹe iphe ono, ẹphe meru ono dụ ree. Yẹbedua elekpọo
ẹnya teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze.
52 Nwoke ono bya ejepfu Payịleti je arwọo ya g'a haarụ
iya odzu Jizọsu gẹ ya lia.
53 E mechaa; ọ bya eje apazeta odzu ono; gude ẹkwa
ọchaa kwaa ya; bya eje elia ya l'ilu, a tụru l'ọgba mkpuma;
ilu, eteke adụ-swe onye e lijewaru l'ime iya.
54 Mbọku ono bụ eswe, echele iya a-bụru eswe-atụta-
unme; mbụ mbọku Sabatụ; tẹme Sabatụ ọbu nọdu ag-
bawaa.
55 Ụnwanyi ono, ẹphe lẹ Jizọsu shi lẹ Gálili swịru ono
tsokwarụpho Jiósẹfu je. Ẹphe lee ilu ono ẹnya ọhubama;
bya ahụmakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu ọbu.
56 Ẹphe lwa bya akwakọbe manụ, eshi-mkpọ; waa manụ
ọzogbaa k'ete odzu ono. Ẹphe tụta unme l'eswe Sabatụ, bụ
iya bụ iphe, ekemu phẹ sụru g'e meje.

24

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jiọn 20:1-10)

1 O be lẹ nchi-abọhu mbọku mbụ l'idzu, bụ iya bụ Sonde;
ụnwanyi ono gude manụ, eshi mkpọ ono, ẹphe kwakọberu
g'ọo-dụ ono gude jeshia l'ilu Jizọsu.
2 Noo ya; ẹphe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude
swichia ọnu ilu-a.
3 Ẹphe bahụ l'ime iya; ọphu ẹphe ahụmaeduru odzu
Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
4 Ẹphe pfụru l'ẹka ono arị iphe ono; ọ tụfu phẹ ẹhu. A
bya l'amarụ; unwoke labọ, yeru uwe, egbu nwịinwii pfụ-
kubewaa phẹ.
5 Ndzụ gụhu phẹ; ẹphe woru iphu kpube l'alị. Unwoke
ono sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu achọ onye
nọ ndzụ l'ẹka ndu maa nọ?”
6 “Ọ tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo.
Unu nyatakwa iphe, o pfuru unu teke ọ nọ lẹ Gálili.
7 Ọ sụru lẹ Abụbu-Ndiphe bẹ ee-seru ye l'ẹka ndu eme
iphe-ẹji. Ẹphe eworu iya pfụ-gbua. O -be lẹ mbọku k'ẹto
iya l'o teta dzụru ndzụ ọzo.”
8 Ẹnya gbarwua phẹ l'opfu iya ono.
9 Ẹphe shi l'ilu ono lwa bya eje akọoru iya ụmadzu iri lẹ
nanụ phọ; waa ndu ọphuu g'ẹphe ha.
10 Ụnwanyi ono bụ Meri kẹ Magudala; waa Jiowana; waa
Meri, bụ ne Jiemusu; waa ụnwanyi ọzo, ẹphe l'ẹphe swị. Ọ
bụru phẹ kọoru ndu-ishi-ozi iphe ono.

11 Iphe ono dụ phẹ g'ọ bụ opfu, 'enwedu ishi; ọphu ẹphe
ekwedu l'ọ bụ eviya.
12 Pyịta kwolihu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya
ephureta bya enyoo ime ilu ono. Ọ bụerupho ẹkwa odzu
ono bẹ ọ hụmaru kpụrumu. Ọ dakọbe; lashịa unuphu. O ji
iya ẹnya; mbụ iphe ono, meru nụ ono.

Ụja, aabọ eje l'ụzo Emeyọsu
(Mak 16:12-13)

13 Mbọku ono kwaphọ gẹdegede bẹ ụmadzu ẹbo lẹ ndu
etsoje iya nụ swị eje mkpụkpu, eekuje Emeyọsu. E -shi lẹ
Jierúsalẹmu jasụ l'ẹka ono bụ manyịru ẹsaa.
14 Ẹphe nọdu epfukpọepho k'iphemiphe ono, mekọtaru
nụ ono.
15 Ẹphe gudekwadụ ụja ono abọ bya arịkwa iya phọ l'obu;
Jizọsu l'onwiya byapfuta phẹ; ẹphe l'iya swịru.
16 E kwechia phẹ ẹnya; ọphu ẹphe ahụbeduru iya ama.
17 Ọ sụ phẹ: "?Bụ ẹgube ụja gụnu bẹ unu abọkpoo tsoru
ụzo ẹgube ono?"
Ẹphe pfụru; kẹle aphụ jiru phẹ obu.
18 Onye lanụ l'ụmadzu ẹbo ono, ẹpha iya bụ Kuliyopasu sụ
iya: "?Bụe ngu phọ bụ onye byaru abyabya lẹ Jierúsalẹmu,
'amadụ iphe ono, megbabẹru l'ẹka ono l'idzu-a?"
19 Ọ sụ phẹ: "?Iphe, dụ ịdu-agha?"
Ẹphe sụ iya: "Mbụ kẹ Jizọsu; onye Nazaretu, bụ onye
mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpọoru ememe mẹ
opfu, o pfuru l'ọnu goshi l'iphu Chileke mẹ l'iphu ọha g'ike
iya habe shii.
20 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi anyi phẹ seru iya nụ;
a nmaa ya ikpe ọnwu bya eworu iya kpọpyabe l'oswebe.
21 Mbụ onye-a, ẹphe shi ele ẹnya iya l'ọo ya a-gbata
Ízurẹlu-a. A -gụfukpokwaaro iphemiphe ono; ntanụ-a
kweakwaa ujiku ẹto, iphe ono meru.
22 Ọphu, ka nụ bụru l'ụnwanyi, gba l'ọgbo anyi harụ bya
epfukpọoro 'ama-g'ee-me-iya. Ụnwanyi ono nmarụ ẹwa jee
l'ilu ono.
23 Ẹphe jerwua; ọphu ẹphe ahụmaeduru odzu iya. Ẹphe
lwa bya asụ l'ẹphe phụchaaru phụa ọphulenya; hụma
ụnwu-ojozi-imigwe, sụru phẹ lẹ Jizọsu dzụakwaa ndzụ.
24 Ndu anyi l'ẹphe anọ harụ je l'ilu l'ẹka ono. Ẹphe
jerwua; ọ bụerupho g'ụnwanyi ono pfuru bụ g'ọ dụ; ọphu
ẹphe ahụmaeduru iya eviya."
25 Jizọsu sụ phẹ: "Ọo éswè bẹ ọ bụ unu; unubẹ ndu
ono, akpụ onwunu akpụkpu ekweta iphe, ndu mpfuchiru
Chileke pfuru ono."

26 ?Tọ gbadụru Kéreshi ọbu g'o jefụtaadaa iphe-ẹhuka
ono; tẹme l'ọ bahụ l'ẹka e-goshi ùbvù, Chileke kwabẹru iya?
27 Jizọsu bya eshikpọepho l'iphe, bụkota ẹkwo Mósisu mẹ
ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; tọwashiaru phẹ iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke k'ẹhu iya ono nanụ nanụ.
28 Mkpụkpu, ẹphe eje zajẹe phẹ phọ ntse; o meahaa
umere g'ọ ghata aghata tụgbubaa.
29 Ẹphe sede iya sụ iya: "Byanụ g'anyi je akwaa; lẹ nchi
ejihuwaa; tẹme mbọku bvụwaa." O tsoru phẹ bahụ g'ẹphe
je akwaa.
30 Noo ya; ẹphe rijeẹpho nri; ọ bya ewota buredi ono bya
ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nụ phẹ.
31 Ẹnya sahụ phẹ. Ẹphe gbẹ teke ono hụbe iya ama. O
phuhu; ọphu ẹphe ahụmaeduru iya.
32 Ẹphe wata epfuru nwibe phẹ sụ: "?Ọ kwa l'ị maru l'o
shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abọ ụja eyeru anyi l'ụzo
ono; atụru anyi iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke poopoo."
33 Ẹphe kwolihuẹkwapho teke ono teke ono; gbaphu azụ
lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe jeshia; ụmadzu iri lẹ nanụ ono
nọkobewaa l'ẹka lanụ; waa ndu ẹphe l'ẹphe nọ.
34 A sụ phẹ lẹ Nnajịuphu tetaakwaru eviya; lẹ Sayịmonu
hụmakwaru iya.
35 Ẹphebedua bya akọo iphe, meru l'ụzo; kọo g'ẹphe gude
hụbe iya ama teke ọ warụ buredi.

Jizọsu egoshi ndu etsoje
iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

36 Ẹphe gudekwadụa epfu nno; Jizọsu pfụwaru l'echilabọ
phẹ bya asụ phẹ: "G'ẹhu dụkwa unu gu."
37 Ẹphe lwụ-bilihu; meji tọfu phẹ. Ẹphe dobesu l'ọo maa.
38 Ọ sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ ndzụ iya agụ unu? ?Bụ gụnu
meru iphe, unu abọ obu ẹbo?"
39 "Unu hụma ẹka mu mẹ ọkpa mu. Unu hụma l'ọ bụ-a
mbẹdua gẹdegede. Unu wọru mu l'ẹka hụma; kẹle maa te
enwedu anụ-ẹhu waa ọkpu g'unu ele lẹ mu nweru-a."
40 O pfuchaa nno bya egoshi phẹ ẹka iya; waa ọkpa iya.
41 Ẹhu-ụtso; waa biribiri, ọ dụ phẹ mee ọphu ẹphe eke
akwatadu kweta ọkpobe ekweta. Ọ sụwaa phẹ: "?Ọ dụru
iphe, eeri eriri, unu nweru l'ẹka-a gẹ mu ria?"
42 Ẹphe bya anụ iya owuriwo ẹma waa ẹbakala manụ-
ẹnwu.
43 Ọ nata iya nọdu phẹ l'iphu l'ẹka ono taa ya.
44 Ọ sụ phẹ: "Iphe-a bụkotakpoepho iphe, mu pfuru unu
teke mu l'unu nọ; sụ unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu

l'ẹkwo ekemu Mósisu mẹ kẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa
l'ẹkwo-ebvu bẹ vụkotaje g'e deru iya.”
45 Ọ bya anwụsaa phẹ egomunggo g'iphe, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke edoo phẹ ẹnya.
46 Ọ sụ phẹ: “E deru sụ lẹ Kéreshi jefụtaje iphe-ẹhuka
nwụhu; o -be lẹ mbọku k'ẹto l'o teta dzụru ndzụ.
47 Bya asụ l'ee-gude ẹpha iya raa lẹ Chileke a-gụru
nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji; mẹ izimanụ -lwa onye ọbu azụ. Ee-
shi lẹ Jierúsalẹmu gude ẹpha iya ono radzuru l'ọhamoha lẹ
mgboko mgburugburu.
48 Ọ bụru unu e-pfuru ndu ọzo k'iphe-a, unu hụmaru-a.
49 Unu hụma lẹ mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu
kweru unu ukwe iya ono. Unu nọdukwa lẹ Jierúsalẹmu
l'ẹka-a jasụ teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nụ̀á unu
anụ̀nù; unu anata ike, shi l'imigwe bya.”

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe
(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

50 Noo ya; Jizọsu bya eduru phẹ jasụ lẹ Betani; bya apalia
ẹka iya eli gọahaaru phẹ ọnu-ọma.
51 O gude phẹ agọru ọnu-ọma ono bya ahaa phẹ. Chileke
kulia ya kuba l'imigwe.
52 Ẹphe baarụ iya ẹja bya alaphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.
Ẹhu nọdu atsọ phẹ ntụmatu.
53 Ẹphe je anọahaa mkpụrumkpuru l'eze-ụlo Chileke;
ekele Chileke ekele.

Ozi-ọma,
Jiọnu
Deru

Opfu Ndzụ

1 E -shi lẹ mbụlembu bẹ Opfu Chileke ono nọhawaa. Opfu
ono bẹ yẹle Chileke nọhawaa. Opfu ono bụru Chileke.
2 Onye ono bẹ yẹle Chileke shiẹpho lẹ mbụ nọdu.
3 Ọo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. Ọ tọ dụdu
iphe, bụ iphe, e meru ememe, dụru ọphu e meru l'ẹbe ọ nọ
iya.
4 Ọo ya bẹ ndzụ shi l'ẹka; ọ bụru ndzụ ono bẹ bụ ìphóró,
dụru ndiphe.
5 Ìphóró ono dụ l'ọchii; ọphu ọchii ono adụjeduru ike sọ-
kputa iya.
6 O nweru onye lanụ, Chileke yeru g'ọ bya. Ẹpha iya bụ
Jiọnu.
7 Iphe, ọ byaru bụ gẹ ya pfua k'iphoro ono. Ọ byaru g'ọ
saarụ iya ọha l'ophu; k'ọphu ẹphe a-nụma ozi ono kweta.
8 Ọ tọ bụkwa yẹbedua bụ ìphóró ọbu. Iphe, ọ byaru
bụkwa g'ọ karụ ndiphe g'ìphóró ono dụ.
9 Ọo ìphóró ono bẹ bụ ọkpobe ìphóró; ọphu bụ iya byaru
lẹ mgboko-a bya adụru ndiphe l'ophu.
10 Ọo ya bụ lẹ Opfu Chileke ono shi nọdu lẹ mgboko-a. Ọ
bụru l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe
ta amadụ onye ọ bụ.
11 Ọ byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jịka iya anata.
12 Ọle iphe, bụkpoo ndu natarụ iya nụ; mbụ ndu kweru
nkiya; ndu ono bẹ ọ sụwaru g'ẹphe bụru ụnwu Chileke.
13 Abụbu ono, ẹphe bụ ụnwu Chileke ono ta abụkwa
g'aanwụje nemadzụ bụ g'a nwụru phẹ; ẹbe ọ bụkwa ẹgu
nwa meru a nwụa phẹ; ọphu ọ bụkwa gẹ nemadzụ rịtaru
iya l'ọkpoma; onye nwụru phẹ nụ bụakwaa Chileke.
14 Tọbudu iya bụ; Opfu ono bya abụru nemadzụ; anyi l'iya
buru. Anyi gude ẹnya anyi hụma ọdu-biribiri iya; mbụ ọdu-
biribiri, gbaru iya nụ; eshinu ọ bụ iya bụ Nwa nwoke lanụ,
Nna iya, bụ Chileke nwụtaru. Iphe, ndzụ iya bụ bụerupho
eze-iphe-ọma yẹe ire-lanụ.
15 Jiọnu bya epfuahaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara
sụ: “Wakwa onye ọbu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu
sụru unu l'ọ dụru onye l'e-mechaa bya nụ-a, ka mu l'ishi ka
mu l'ọkpa; kẹle a byaru anwụ mu ọ nọduhawanu.”

16 Eze-iphe-ọma iya ono nyịberu anyịbe. Ọ bụru l'eze-
iphe-ọma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-ọma; mbụ o
-mechaa; oomekwasẹbaa ya ọzo; emewaa iya rọ k'anyịnyi.
17 Ọo l'ẹka Mósisu bẹ Chileke shi tụaru anyi ekemu. Eze-
iphe-ọma yẹe ire-lanụ shikwanụ l'ẹka kẹ Jizọsu Kéreshi bya.
18 Ọ tọ dụkwa onye gudejewaa ẹnya hụma Chileke. Ọo
Nwa lanụ ono, yẹle Chileke, bụ Nna tụgbaru bụru nanụ
ọkpobe abụru ono bẹ bụ onye meru; anyi maru gẹ Chileke
dụ.

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
eezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu shi Jierúsalẹmu zia ndu-uke
Chileke mẹ ndu bụ eri Lívayi g'ẹphe je ajịa Jiọnu sụ iya: “?
Bụ onye bẹ ị bụ?”
20 Ẹbe Jiọnu ajịkakwaru eyeru phẹ ọnu. Ọ kaẹkwaru phẹ
phọ l'edzudzu-ọha sụ phẹ: “Ọ tọ bụkwa mbẹdua bụ Kéreshi
ọbu.”
21 Ẹphe jịa ya; “?Ọ bụhunuru onye bẹ ị bụ? ?Bụ ngu bụ
Elayịjia?”
Jiọnu sụ phẹ waawaa; lẹ ya ta abụkwa Elayịjia.
Ẹphe jịa ya: “?Bụ ngu bụ onye mpfuchiru Chileke, anyi
ele ẹnya iya ọbu?”
Ọ sụ phẹ: “Waawaa.”
22 Ẹphe sụ iya: “?Ọ bụkpohunaaru onye bẹ ị bụ? Yenụaru
anyi ọnu g'anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi
ozi. ?Dẹnukpohunaa g'i pfuru opfu ẹhu ngu?”
23 Jiọnu sụ phẹ: Ọo mbẹdua bụ onye ono, Azáya deru
nkiya l'ẹkwo sụ:
Ọ dụru olu onye aha
gengugengu l'echiẹgu
sụ:
Unu mee ụzo, Nnajịuphu
g'ọ pfụru nhamụnha!*
24 No iya; ndu ono, byaru ozi ono bụ ndu Fárisii bẹ ziru
phẹ nụ.
25 Ẹphe jịa Jiọnu sụ iya: “Ị -bụdu Kéreshi; ẹbe ị bụdu
Elayịjia; ọphu ị bụkwapho onye mpfuchiru Chileke; ?ọ
nwụhunuru ịnwu-agha bẹ iimeje baputizimu?”
26 Jiọnu sụ phẹ: “Unu eleanaa l'ọo mini bẹ mu gude eme
baputizimu. Obenu l'ọ dụru onye unu l'iya tụkoru nọdu,
unu ta amadụ.
27 Onye ono, l'e-mechaa bya nụ ono kakwa mu shii; k'ọphu
mu ta asụdu gẹ mu e-phureta tọfu iya eri akpọkpa iya.”

---

* **1:23 1:23** Gụnaa Azá 40:3.

28 No iya; ẹka iphemiphe ono mekọtaru bụ lẹ Betani; l'azụ
ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu; l'ẹka Jiọnu shi anọduje eme
ndiphe baputizimu.

Jizọsu bụ Nwatụru Chileke

29 O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jiọnu hụma gẹ Jizọsu eje
abyapfuta iya. Ọ sụ: "Unu hụma onye ọbu, bụ Nwatụru
Chileke ọbu. Ọo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l'ophu!
30 Sụ-a; ọ kwa onye ono bẹ mu pfuru opfu ẹhu iya ono sụ
l'ọ dụru onye l'e-mechaa bya nụ. L'onye ọbu ka mu l'ishi ka
mu l'ọkpa. L'a byaru anwụ mu; ọ nọduhawaro-a.
31 Mbẹdua te eshikwa maru onye ọ bụ; obenu l'ọo gẹ ndu
Ízurẹlu amaru iya meru g'o gude mu bya anọdu; gude mini
eme baputizimu."
32 Jiọnu pfukwaaphọ iphe, o gude ẹnya iya hụma sụ: "Mu
hụmaru Unme Chileke g'o shi l'imigwe dụ gẹ ndo bya anọdu
iya l'ẹhu.
33 Mbẹdua te eshikpọkwanu maru iya; ọle onye ono, ziru
mu gẹ mu bya egude mini mee baputizimu ono sụru mu:
'Ọo onye ono, ịi-hụma gẹ Unme Chileke shi l'imigwe bya
nọdu iya l'ẹhu ono bụ iya bụ onye ọbu, e-gude Unme-dụ-
Nsọ eme baputizimu ọbu.'
34 Sụ-a; nta-a bẹ mu gudewaa ẹnya mu hụma iya bya
apfụwaru epfu l'ọo onye ono bụ Nwa Chileke ọbu."

Ndu mbụ, l'etso Jizọsu

35 O rwukwaa lẹ nchitabọhu iya; Jiọnu pfụkwaru l'ẹka
ono yẹle ụmadzu labọ, shi lẹ ndu etsoje iya nụ.
36 No iya; ọ hụmaepho Jizọsu g'ọoghata ọ sụ: "Unu
hụmakwa Nwatụru Chileke ọbu."
37 No iya; ndu labọ ono, etsoje iya nụ ono nụmaepho iphe
ono, o pfuru ono; ẹphe tsoru Jizọsu.
38 Jizọsu bya aghaa ẹnya hụma phẹ g'ẹphe etso iya bya
ajịa phẹ sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ unu achọ?"
Ẹphe sụ iya: "Rabayi! ?Bụ awe bẹ ịikwaje?" Rabayi bụ
O-zì-iphe.
39 Ọ sụ phẹ: "Unu byanụ bya ahụma iya." Noo ya; ẹphe
tsoru iya je ahụma ẹka ọokwaje. Ẹphe l'iya nọ-jiwarọ
nchi mbọchi ono. Teke ono, ẹphe byaru ono bụ l'oke eswe
ụzenyashi.
40 Onye lanụ l'ụmadzu labọ ono, nụmaru opfu Jiọnu;
tsoru Jizọsu ono; bụ Anduru, nwune Sayịmonu Pyịta.
41 Anduru vuru ụzo lọbaru je achọ-vu nwune iya
Sayịmonu sụ iya: "Anyi hụmaakwaru Mezaya ọbu, bụ iya
bụ Kéreshi ọbu."

42 O duta Sayịmonu byapfuta Jizọsu. Jizọsu hụmae ya phọ
bya asụ iya: “Ọo ngu bụ Sayịmonu, bụ nwa Jiọnu. Iphe, aa-
nọduje eku ngu nta-a bụ Sifasu, bụ iya bụ Mkpuma.”

Jizọsu eku Filipu yẹle Natanẹlu

43 O rwua nchitabọhu iya; Jizọsu chịta k'eje Gálili. No iya;
ọ hụma Filipu; bya asụ iya “Tsoru mu.”
44 Filipu ono bụ onye Bẹtusayida. Ọ bụkwarupho
mkpụkpu ono bẹ a nwụru Anduru yẹle Pyịta.
45 No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee ẹnya Natanẹlu.
Ọ hụma iya bya asụ iya: “Anyi hụmaakwaru onye ọbu,
Mósisu deru nkiya l'ẹkwo ekemu; tẹme ndu mpfuchiru
Chileke dekwaa ya phọ-a. Onye ọ bụ bụ Jizọsu kẹ Nazaretu,
nwa Jiósẹfu.”
46 Natanẹlu sụ iya: “?Ọ dụkporu-a iphe, dụ ree, e-shi lẹ
Nazaretu?”
Filipu sụ iya: “Byanụ bya egude ẹnya ngu hụma.”
47 Jizọsu hụmaepho gẹ Natanẹlu eje abyapfuta iya; ọ sụ:
“Onye ọwa-a bụ ọkpobe onye Ízurẹlu, adụdu iphe, aata iya
ụta iya.”
48 Natanẹlu jịa ya: “?Nẹnu g'i meru maru mu?”
Jizọsu sụ iya: “Mu hụmahawaru ngu rọ teke ị nọ l'upfu
oshi figu phọ tẹme Filipu bya ekua ngu.”
49 Natanẹlu sụ iya: “Ọnyibe! Ọo ngu bụ Nwa Chileke ọbu.
Ọo gụbedua bụ Eze ndu Ízurẹlu ọbu.”
50 Jizọsu sụ iya: “?Bụ-a l'ọle mu sụru ngu lẹ mu hụmaru
ngu l'upfu oshi figu phọ meru g'o gude i kweta? Ii-
mechakwarọ hụmabaa iphe, kabaa ọwa-a shii!
51 Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa
hụma g'imigwe gheru ọnu; ụnwu-ojozi Chileke nọdu enyiba
iya enyiba; enyizetakwa iya phọ enyizeta awupfu Abụbu-
Ndiphe.”

2

Eke nwanyị lẹ Kena

1 O be lẹ mbọku k'ẹto; ọ dụru ẹka eeke nwanyị lẹ Kena.
Kena bẹ dụ lẹ Gálili. Ne Jizọsu nọdukwapho l'ẹka ono.
2 No iya; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ jee ẹka eeke nwanyị
ono; kẹle e yekwanụru phẹ lẹ nri.
3 A ngụ-gbuchaẹpho mẹe, a gatarụ; ne Jizọsu jepfu iya je
asụ iya: “Ndu-a te enweẹkwa mẹe.”
4 Jizọsu sụ iya: “Ha! Nwanyị-a! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu
jigba? Teke mu e-me ẹgube iphe ono, ẹnya dụ ngu ono teke
erwukwa.”

5 Ne iya sụ ndu nkwakọ nri: “Iphe, ọ sụkpowaru g'unu
mee; unu mekwaa ya!”

6 Ọ dụru aragbada ite-ẹra ishii, e gude ụrwa kpụa,
sụkaaru l'ẹka ono, ndu Jiu egudeje eme nsọ nri. Iphe, alajẹ
l'ite-ẹra ono nanụ bụ galọnu ụkporo; ọphu abụru galọnu
ụkporo l'iri.
7 Jizọsu sụ ndu nkwakọ nri ono: “Unu kujishia ite-ẹra ono
mini g'ọ ha.” Ẹphe kujishia ya; ọ tụko jichaa pyịmu pyịmu.
8 Ọ sụ phẹ: “Ọ dụ ree; unu gbatawa iya rọ je anụ onye bụ
iya bụ ishi, iphe, eeme l'ẹka-a.” Ẹphe mee g'o pfuru.
9 Onye bụ ishi iphe, eeme l'ẹka ono bya etsua ya ọnu; mini
ono ghọwaa mẹe. Ọ tụfu iya ẹhu ẹka mẹe k'ono shihunu.
Ọ bụerupho ndu nkwakọ nri ono, kuru mini ono maru ẹka
o shi. Ọ bụru iya bụ; o kua nwoke, byaru alụ nwanyị-a
10 sụ iya: “Ibe ngu evujeru ụzo pashịa mẹe, dụ ree l'a
ngụadaa. Teke mẹe dụepho ndu byaru nụ l'ẹnya; tẹme l'a
pashịahaa mẹe ọphu dụ ẹji. Ọwa bẹ ị gbẹ sumia mẹe, dụ
ree byasụ nta-a.”

11 Iphe-ọhumalenya mbụ ono, Jizọsu meru ono bẹ o meru
lẹ Kena, nọ lẹ Gálili; mee ya gude goshi ọdu-biribiri iya.
Ndu etsoje iya nụ kweta nkiya.

12 E meẹbekpoepho iphe ono; Jizọsu waa ne iya; mẹ
unwune iya kẹ nwoke; mẹ ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia
Kapaniyọmu. Ẹphe je anọo nwujiku olemole l'ẹka ono.

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Ọbo Ojeghata ndu Jiu nọdu erwuwaa; Jizọsu tụgbua
jeshia Jierúsalẹmu.
14 O rwua bya eje abahụ l'eze-ụlo Chileke. Ọ hụma ndu
nọgbaa l'ẹka ono ere eswi; mẹ atụru; mẹ ndo; mẹ ndu
agbanwe okpoga, nọ l'ẹka onokwaphọ agbanweshi okpoga
l'eli teburu phẹ.
15 Ọ bya achịta ụdo; mee ẹchachi gude chịkashigbua
phẹ g'ẹphe ha l'ime eze-ụlo Chileke ono; chịkashichaa mẹ
atụru mẹ eswi ono. Ọ bya aghakashịa okpoga ono, ndu ono
agbanweshi ono; tụko teburu phẹ ghashịa ịgharaphu.
16 Ọ bya abaarụ ndu ọphu ere ndo mba sụ phẹ: “Unu
tụko iphe ono chịshia l'ẹka-a. Ọ tọ bụdu ụlo Nna mu bẹ
unu e-me g'ọ bụru ụlo aswa.”
17 Ndu etsoje iya nụ bya nụ bya anyata iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke, sụru: “Obu, mu yeru ụlo ngu enwu
phuruphuru g'ọku; ọ bụru n-yemobu ono a-ta ishi mu.”

18 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: “?Dẹnu iphe, ii-meru
goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a bẹ i meru
l'orwuberu iya?”
19 Jizọsu sụ phẹ: “Unu tsukpọshia eze-ụlo Chileke-a; ọo
ujiku ẹto kpẹekpu bẹ mu e-gude kpụkwaa ya g'ọ dụ g'o shi
dụ.”
20 Ndu Jiu ono jịa ya sụ iya: “?Ị sụru l'ọo ụlo-a, a kpụru
ụkporo apha labọ l'apha ishii-a bẹ ii-gude ujiku ẹto kpụ-phu
azụ?”
21 Ẹbe a madụ l'ọo onwiya gẹdegede bẹ bụ eze-ụlo
Chileke, oopfu opfu iya ọbu.
22 Noo g'o shitaru ọ nwụhuchaa; Chileke mee o shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ; ndu etsoje iya nụ nyata l'o pfujewaru iphe
ono. Ọ bụru iya bụ l'ẹphe ekweta iphe, e deru l'ẹkwo-opfu
Chileke; kwetakwaphọ iphe, Jizọsu pfuru.

Jizọsu maru onyemonye

23 Teke ono, Jizọsu nọkwadu lẹ Jierúsalẹmu g'aabọkwadu
ọbo Ojeghata ono bẹ a dụkpoo igwerigwe kweta nkiya. Kẹle
ẹphe hụma-butaru iphe-ọhumalenya, o meshiru.
24 Obenu lẹ Jizọsu te egudedu ire phẹ ẹka; kẹle ọ
makọtawaru g'onyemonye gbaru.
25 Ọ tọ bụdu kẹ hm g'a bya akọaharu iya gẹ nemadzụ
tụkoru gbaa; eshi ọphu yẹbedua l'onwiya makọtawaru
iphe, dụ nemadzụ l'ọkpoma.

3

Nikodimọsu yẹle Jizọsu

1 O nweru nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Nikodimọsu.
Nikodimọsu bẹ yị l'ọgbo kẹ Fárisii bya abụkwarupho onye-
ishi ndu Jiu.
2 O rwua ẹnyashi ujiku lanụ; ọ byapfuta Jizọsu bya
asụ iya: “O-zì-iphe! Anyi makwarụ-a l'ị bụ onye ezije
mmamiphe; l'ọo Chileke yeru ngu g'ị bya. Ọ tọ dụdu onye
a-dụ ike eme eze iphe-a, iimegbabẹ-a, abụdu l'ọo Chileke
pfụru onye ọbu l'azụ.”
3 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye
aanwụ-phuduru azụ bẹ ta abyakwa ahụma ẹka Chileke bụ
eze.”
4 Nikodimọsu sụ iya: “?Dẹnu g'ee-shi nwụ-phu nemadzụ
azụ ọzo mẹ onye ono bụchaaru ọgerenya? ?Ọo-laphu ne
iya azụ l'ẹpho je anọdu g'a nwụa ya k'ugbo ẹbo tọo?”
5 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; ọ tọ
dụkwa onye abahụ l'ẹka Chileke bụ eze; gbahaa l'e gude
mini; waa Unme-dụ-Nsọ nwụ-phu iya azụ.

6 Onye nemadzụ nwụru; mẹ iphe, shi l'ẹka nemadzụ
tụkokwaru bụru kẹ nemadzụ. Onye Unme-dụ-Nsọ nwụru;
mẹ iphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ tụko bụkwanuru kẹ Unme-
dụ-Nsọ.
7 G'ọ tọ dụkwa ngu biribiri lẹ mu sụru l'anwụ-phufụtaje
unu azụ ọzo.
8 Ọobujeru; phẹrephere -nọdu ezi ala ibiya ọphu dụ iya
ree l'ị nụ ẹphu iya; obenu l'ị tị makwanụ ẹka o shi; ọphu
i makwaphọ ẹka oozi ala. Nokwaphọ g'ọ dụ iphe, bụkpoo
onye Unme-dụ-Nsọ nwụru bụ ono."

9 Nikodimọsu sụ iya: "?Dẹnukpoo g'ẹgube iphe ono e-me
nwụa?"

10 Jizọsu sụ iya: "?Ị bụ onye ezi iphe lẹ Ízurẹlu; ẹbe iphe,
dụ nno edoduru ngu ẹnya?
11 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ọ kwa iphe,
anyi tụtaru nvọ bẹ anyi epfuje; ọ bụru iphe, anyi hụmaru
l'ẹnya bẹ anyi atụje ọnu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta
iphe, anyi epfu.
12 Mu -pfuaru unu iphe kẹ mgboko-a; unu tee kwetadu. ?
Dẹnu g'unu e-shi kweta mẹ mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe
dụ?
13 Ọ tọ dụkwa onye bahụjewaru l'imigwe; a -gụfu onye
ono, shi l'imigwe bya, bụ Abụbu-Ndiphe.

14 "Sụ-a; ọ kwa gẹ Mósisu gude mgbọro wolia agwọ ono,
e gude ope mee ono l'echiẹgu phọ bụ g'e wolifutajẹ Abụbu-
Ndiphe
15 g'ọo-bụkwanuru onye kwetarụ nụ; onye ono enweru
ndzụ ojejoje.
16 Lẹ Chileke yekwarụ ndiphe obu; yetabe iya k'ọphu ọ
nụru Nwa lanụ, o nweru kpoloko: g'ọoburu onye kwetarụ
nkiya; onye ono taa ladụ l'iswi; o nwechiaru ndzụ ojejoje.
17 Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'ọ bya lẹ mgboko-a ta
abụkwa g'ọ bya anmaa ndiphe ikpe. Ọ kwa g'ee-shi iya l'ẹka
dzọo ndiphe.

18 "Onye kwetarụ nkiya bẹ a taa nmakwa ikpe. O
bekwanụ l'onye ekwedu nụ bẹ a nmahaakwaruro ikpe; kẹle
onye ono te ekwedu k'onye ono, bụ Chileke Nwa lanụ ono.
19 Gẹ Chileke e-bukafu ikpe ono bụ; l'ìphóró ono byaru lẹ
mgboko-a; ndiphe gbẹ haa ìphóró ono hatachia ọchii; opfu
l'iphe, ẹphe eme bụgbaa ẹjo-iphe.
20 Ishi iya bụ l'onye bụ onye eme ẹjo-iphe akpọje ìphóró
ashị; onye ono te eshitajẹdu ẹka ìphóró dụ; a -nọnyaa ẹjo-
iphe, oomegbabẹ gbafụta iphe.

21 Obenu l'onye eme ire-lanụ l'afụtaje bya anọdu l'ẹka
ìphóró dụ g'aa-hụma-dzuru iya; maru l'iphe oome bẹ ẹka
Chileke dụpho.”

Jizọsu yẹle Jiọnu onye emeje baputizimu

22 E mechaa; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia
alị Jiudiya. Ẹphe kpọo nwụpfu l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi
nemadzụ baputizimu.
23 Jiọnu l'onwiya nọdukwapho lẹ Inọnu eme baputizimu
nkiya. Inọnu bụ mkpụkpu, nọ-kube Selimu. Ọ nọdu l'ẹka
ono eme baputizimu; kẹle mini dụ shii l'ẹka ono. Ndiphe
nọdu awụ awụ-pfuta iya l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi phẹ
baputizimu.
24 Teke ono bụkwanuru teke e teke atụdu Jiọnu mkpọro.
25 A nọnyanaa; ndu etso Jiọnu ẹphe l'onye Jiu tụpfuru ẹgo
g'eemeje kẹ nsọ asafụ onwonye ntụrwu.
26 Noo ya; ẹphe tụru iya jepfu Jiọnu je asụ iya: “?Ị
nyatakwadụrua nwoke ono, unu l'iya shi nọdu l'azụ Jiọ́danu
azụ iya ọphuu-a? ?Tị madụ nwoke ono, i pfuru anyi opfu
ẹhu iya-a? O meakwa baputizimu l'ẹka-a nta-a. Mbụ; a
nọdu awụakwa gidigidi ejepfu iya.”
27 Jiọnu sụ phẹ: “Ọ tọ dụkwa onye dụru iphe, ọ byaru
anata mẹ ọ -bụdu iphe, Chileke nụru iya.
28 Unubẹdua l'onwunu kàbẹkwa bụru ndu ẹto, nụmaru
teke mu pfuru sụ l'ọ tọ bụkwa mbẹdua bụ Kéreshi ọbu; l'ọ
kwa èzìzì bẹ e ziru mu gẹ mu vuru iya ụzo bya.
29 Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alụ nwanyị bẹ nwanyị
ono, aabya eke ji ono nọ-doru. Ọ̀nyà nwata okoro ono nọdu
abụjeru; ọ -pfụru l'ẹka ọ̀nyà iya phọ nọ anụ iphe, oopfu; ẹhu
atsọ iya ntụmatu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹhu atsọkpoo mu
ụtso atsọfu l'ishi nta-a.
30 Mbụ-a; ọo-nọdukwa aka shii eje; ẹpha nkemu aka alwa
alị eje.”

Onye shi l'igwe bya

31 “Onye ono, shi l'igwe bya ono bẹ bụ iya kakọta shii
g'a ha. Onye shi lẹ mgboko-a bụepho kẹ mgboko-a; tẹme
ọ nọdu anọdujeepho epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi
l'imigwe bya bụ iya kakọta shii g'a ha.
32 Ọo iphe, ọ nụmaru lẹ nchị; hụma l'ẹnya iya bẹ oopfuje.
Obenu l'ọ tọ dụdu onye ekweje nata ozi iya.
33 Onye natarụ ozi iya bẹ gudewaa nno kweta lẹ Chileke
bụ ọkpobe iya.
34 Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke
pfuru. Ishi iya bụ lẹ Chileke ta anụduru iya Unme-dụ-Nsọ
nụ-phodo iya ya anụ-phodo.

35 Chileke, bụ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru
iphemiphe ye iya l'ẹka.
36 Onye kwetarụ kẹ Nwa iya ono bẹ nwewaru ndzụ ojejoje;
onye ta anụduru Nwa Chileke opfu bẹ ndzụ ono ta abyakwa
erwube ẹka. Onye ono bẹ oke-ẹhu-eghu Chileke dụakwaa
swiru; ọ bụru g'ọo-dụ swiru iya bụ ono je adụwaruro
adụru."

4

Jizọsu yẹle nwanyị Samériya

1 Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu bya amaru lẹ ndu ọgbo
Fárisii nụmawaru lẹ ndu yẹbedua, bụ Jizọsu meru bapu-
tizimu; ẹphe nọdu etso iya kawaa shii eme lẹ ndu ọphu
Jiọnu meru baputizimu; ẹphe nọdu etso yẹbedua.
2 Ọle ọ tọ dụkpodaanu onye Jizọsu gude ẹka iya mee
baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya nụ emeje iya.
3 Ọ gbẹshi lẹ Jiudiya; ọ bụru iya alaphu azụ lẹ Gálili.
4 Ụzo ono, o shiru eje Gálili ono bẹ ọo-ghaja Samériya.
5 No iya; Jizọsu jenyaa bya ejerwua mkpụkpu lanụ,
eekuje Sayika lẹ Samériya. Mkpụkpu ono nọ-kube ẹgu ono,
Jiékọpu nụru nwa iya, bụ Jiósẹfu.
6 O nwekwarụpho wẹlu, Jiékọpu tụru, dụ l'ẹka ono.
Jizọsu rwuẹpho l'ẹka ono g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; ike ije
bvụchawa iya ree. Ọ je anọdu anọo l'agụga wẹlu ono.
7 O nweru nwanyị, byaru eseta mini lẹ wẹlu ono. Nwanyị
ono bụ onye Samériya. Jizọsu sụ iya: "Nwanyị; kenaa mu
mini gẹ mu ngụa."
8 Teke ono bẹ ndu etsoje Jizọsu jeshiwaru l'ime mkpụkpu
je azụta nri, ẹphe e-ri.
9 Tọbudu iya bụ; nwanyị Samériya ono sụ iya: "?Ọ nwụru
ịnwu-agha bẹ ọ bụ gụbe onye Jiu gbẹ sụ mụbe nwanyị
Samériya gẹ mu kee ngu mini g'ị ngụa?" Iphe, nwanyị ono
gude pfua nno bẹ bụ lẹ ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu Samériya te
erigbadu.
10 Jizọsu sụ nwanyị ono: "Ha! Ọ -bụ l'ị maru iphe-ọma,
Chileke emejeru nemadzụ; mbụ-a; ọ -bụ l'ị makpọoru onye
sụru g'i kee ya mini-a amama ophu mẹ ọ gbẹ bụru gụbedua
gege arwọ iya mẹ ọ nụ ngu mini, l'anụje ndzụ g'ị ngụa."
11 Nwanyị ono sụ iya: "Nwoke-a! ?G'ọodukwanu iphe, i
gude, ii-gude seta mini-a-e? Tẹme wẹlu-a bẹ ị maru l'ọ dụ
omi. ?Bụhunu awe bẹ mini, anụje ndzụ ọbu shi ngu?
12 ?Bụ iphe, iipfu bụ l'ị byaru akawanụ ochochoroche anyi
Jiékọpu shii, bụ iya tụru anyi wẹlu-a; tụchaa ya bya angụa
ya mini; ụnwu iya ngụa ya mini; iphe, bụ anụ, o nweru
enweru ngụkwaa ya phọ mini?"

13 Jizọsu sụ iya: “Ọ tọ dụkwa onye ngụru mini wẹlu-a gẹ
mini ta agụ iya ọzo.
14 Obenu l'onye ngụru mini ọphu mbẹdua nụru iya bẹ
mini ta ayịdu gụbaa jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Noo lẹ
mini ọphu mu a-nụ onye ono a-dụwa iya rọ l'ẹhu bụru iya
ishi nggele, a-nọduje anwụshi mini, anụje ndzụ ojejoje.”
15 Nwanyị ono sụ iya: “Jiko nụnu mu ẹgube mini ono
gẹ mu ngụa; k'ọphu bụ: mu -ngụchaa ya; mini ta abyadụ
agụbaa mu ọzo; mu ahakwanaa k'abyajẹ ekuta mini l'ẹka-
a.”
16 Jizọsu sụ iya: “Lànụ je ekua ji ngu gẹ gụ l'iya swịru bya
l'ẹka-a.”
17 Nwanyị ono sụ iya: “Mu ta alụkwa ji.”
Jizọsu sụ iya: “Ọo ngu eviya. Ị -sụ l'ị tịi lụdu ji bẹ ọ bụ
ngu ọkpobe-opfu.
18 Kẹle ị lụwaru unwoke ise; tẹmanu onye ọphu gụ l'iya
bu nta-a ta abụdu ji ngu. Ọo ire-lanụ bẹ i pfuru ono.”
19 Nwanyị ono sụ iya: “Nta-a bẹ mu maru l'ị bụ onye
mpfuchiru Chileke.
20 Nna anyi oche phẹ bẹ bụ l'úbvú-a bẹ ẹphe shi anọduje
abarụ Chileke ẹja. Nta-a bẹ unubẹ ndu Jiu byaru bya asụ
l'ọ bụepho lẹ Jierúsalẹmu bẹ aanọduje abarụ Chileke ẹja.”
21 Jizọsu sụ iya: “Nwanyị-a; kwetaẹle-a iphe-a, mu epfuru
ngu-a; l'ọogbabeakwa teke adụedu onye byaru anọdu
l'úbvú-a baarụ Chileke, bụ Nna ẹja; ọphu aabadụru iya ya
lẹ Jierúsalẹmu.
22 Unubẹ ndu Samériya abarụ iphe, unu amadụ ẹja;
anyịbedua, bụ ndu Jiu bụ iphe, anyi maru bẹ anyi abarụ
ẹja; kẹle ọo l'ẹka ndu Jiu bẹ ndzọta e-shi.
23 Ọle ọogbabeakwa; mbụ l'o rwuakwaru teke ndu
l'abarụ Chileke, bụ Nna ẹja ọkpobe abarụ e-gude Unme-dụ-
Nsọ mẹ obu phẹ g'ọ ha abarụ iya ya g'ọ gbarụ. Noo ẹgube
ndu dụ Chileke, bụ Nna ree g'ẹphe barụ iya ẹja bụ onoya.
24 Chileke bụ Unme. Ọo ya bụ lẹ ndu abarụ iya
ẹja gudefụtaje Unme-dụ-Nsọ yẹle ire-lanụ abarụ iya ẹja
ọkpobe abarụ.”
25 Nwanyị ono sụ iya: “Mu makwarụ-a lẹ Mezaya ọbu, bụ
iya bụ onye eekuje Kéreshi l'a-bya. L'ọ -byaẹpho bẹ ọo-tụko
iphemiphe kọkotaru anyi.”
26 Jizọsu sụ iya: “Ọo mbẹdua, epfu anụ ngu nụ-a bụ mu
bụ Kéreshi ọbu.”
27 Ẹphe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nụ phọ lwa.
Ọ tụfu phẹ ẹhu g'ẹphe byaru ahụma gẹ Jizọsu yẹle nwanyị
abọ ụja. Ẹbe ọ dụekwanu onye ọphu jịru nwanyị sụ iya:

“?Bụ gụnu bẹ ịicho?” Ọzoo jịkpoonu Jizọsu sụ iya: “?Ọ nwụru ịnwuagha bẹ gụ lẹ nwanyị epfu?”

28 Noo ya; nwanyị ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'ẹka ono; gbagbụa gbaba l'ime mkpụkpu ono je echiaru ndu ọzo mkpu sụ phẹ:
29 “Unu byakpọdapho bya ahụma nwoke, tụkoru iphe, bụkpoo iphe, mu mejeru kọshiaru mu. Mu ta amakwa ? tọ bụdu iya nụ bụ Kéreshi ọbu tọo?”
30 Ẹphe wụfuta l'ime mkpụkpu ono wụ-pfuta Jizọsu.

31 Teke ono, nwanyị ono tụgburu ono bẹ ndu etsoje Jizọsu rwọru iya sụ iya g'ọ kabẹro ria nri.

32 Ọ sụ phẹ: “Mu nweru-a nri ọphu mu e-ri, unu ta amadụ.”

33 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu etsoje iya nụ pfuahaa l'ime onwophẹ sụ: “?Ọ dụru onye kabẹ wotawaru iya nri tọo?”

34 Jizọsu sụ phẹ: “Iphe, bụ nri mu bụ gẹ mu mee iphe, dụ onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono ree l'obu; wafụa gẹ mu jekọta ozi, o ziru mu g'ọ ha jefu iya l'ishi.
35 Sụ-a; ?tọ bụdu unu anmajẹ ẹtu sụ: ‘Tọfukwaa ọnwa ẹno nta-a l'o rwua teke eewolataję iphe, e meberu l'alị.’ Ọle mu sụru g'unu palikpọdapho ẹnya legbabẹ l'opfu, a kọru akọko; gbua ya igo hụma l'iphe, e meberu l'alị kachawarụ akaka dụchawaa k'ewolata unuphu!
36 Onye akpata iphe ono, e meberu l'alị ono bẹ aapfụje ụgwo ozi iya. Onye ono achịkobe mebyi iphe, l'a-nọdu l'ẹka lanụ kwabẹru ndzụ ojejoje. Ọo ya bụ gẹ ndu akụ akụku; mẹ ndu akpata akpata atụko tee ẹswa.
37 Noo ẹka iphe ono, e pfuru ono gude bụru ọkpobe-opfu; a sụru: ‘L'onye lanụ emebeje iphe l'alị; onye ọzo eje akpata iya akpata.’
38 Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'ẹgu, unu ejeduru ozi iya. Ọo ndu ọzo jeru ozi l'ẹgu ono; ọ l'ọo unubẹdua bẹ unu l'ẹphe gbawaa mgba eri urwu iphe, ẹphe seru akanya iya.”

39 Igwerigwe ndu Saméríya, shi lẹ mkpụkpu ono bya ekweta kẹ Jizọsu; opfu lẹ nwanyị ono sụru phẹ l'ọ tụkoru iphe, bụkpoo iphe, ya mejeru kọshiaru iya.
40 Tọbudu iya bụ; ndu Saméríya ono byapfutaẹpho Jizọsu; ẹphe rwọo ya g'ẹphe l'iya nọtabaa. O kwe; ẹphe l'iya nọo ujiku labọ lẹ mkpụkpu ono.

41 A dụbakpoo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'ọnu kweta.
42 Ẹphe sụ nwanyị ono: “Ọ tọ bụkwaa olu-opfu ngu kparụ iphe, anyi kwetarụ. Iphe, anyi kwetarụ bụkwa l'anyi

gudewaa nchị anyi nụma iya l'onwanyi; maru l'ọo ọkpobe-opfu: l'ọo onye-a bụkpoo Kéreshi ọbu eviya, bụ iya bụ Onye-Ndzọta kẹ mgboko-a.”

Jizọsu eme nwa oke-amadụ g'o wekọrohu

43 Jizọsu nọchaepho ujiku labọ ono l'ẹka ono; ọ tụgbua jeshia Gálili.
44 Lẹ yẹbedua, bụ Jizọsu l'onwiya pfuhaakwaru sụ l'onye mpfuchiru Chileke bẹ a ta kwabẹjedu ùbvù l'alị iya.
45 Tọbudu iya bụ; o rwuẹpho Gálili; ndu Gálili nabata iya; kẹle ẹphe hụmakotaru iphemiphe, o meshiru lẹ Jierúsalẹmu teke ono, aabọ iphe l'ẹka ono; kẹle ẹphebedua jekwarụpho abọ iphe ono lẹ Jierúsalẹmu.
46 Ọo ya bụ; Jizọsu bya atụgbua laphushia azụ lẹ Kena kẹ Gálili, bụ iya bụ ẹka ono, o mejeru mini ọ ghọo mẹe phọ. Ọ dụru oke-amadụ lanụ, iphe eme nwa iya lẹ Kapaniyọmu.
47 Nwoke ono nụmaepho lẹ Jizọsu shiwaa Jiudiya bya Gálili; o jepfu iya je arwọo ya sụ iya g'ọ bya emee gẹ nwa iya nwoke wekọrohu; kẹle ọonwuhu anwụhu.
48 Ọ bụru iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Unu egudedu ẹnya unu hụma iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri bẹ unu ta abyakwa ekweta.”
49 Oke-amadụ ono sụ iya: “Nnajịuphu; jiko byarọ g'anyi je; a -nọnyaa nwa mu ọbu nwụhu.”
50 Jizọsu sụ iya: “Tụgbua lashịa; lẹ nwa ngu a-nọduru ngu-a ndzụ.”

Nwoke ono kweta iphe ono, Jizọsu pfuru iya ono; ọ bụru iya alala.
51 Nwoke ono nọdukwadua l'ụzo; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; sụ iya lẹ nwa iya ono gbakerehụakwaru.
52 Ọ jịa phẹ sụ phẹ: “?Bụ ẹgube teke ole bẹ nwata ono beberu wata aka mma?” Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa g'e rigbuẹrupho nri eswe ụnyaphu bẹ ẹhoku ono zebuhuru iya.”
53 Nna nwata ono nyata l'ọo teke ono gẹdegede bẹ Jizọsu sụru iya gẹ ya la lẹ nwa iya a-nọduru iya-a ndzụ-a. Nwoke ono yẹe ndibe iya tụko kweta kẹ Jizọsu.
54 Ono bụru iphe-ọhumalenya k'ẹbo, Jizọsu meru g'o shi lẹ Jiudiya bya Gálili.

5

Jizọsu yẹle ẹniyeni agụga okpuru

1 E mechakpọakwaro; ọ dụru ọbo-iphe, ndu Jiu abọ. Jizọsu jeshinaa Jierúsalẹmu.

2 L'ime Jierúsalẹmu, lẹ mgboru Ọguzo Atụru, bẹ ọ dụru
nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Bẹtusayida; ụzo eshije
abahụ iya dụ ụzo ise.
3 Ndu iphe eme dụkpoo igwerigwe zẹgbaa l'ime ẹka ono:
ndu atsụ ishi-o mẹ ndu ẹniyeni-o mẹ ndu iphe, lọnwuru ibe
ẹhu lanụ. Ẹphe tụko zẹshia l'ẹka ono kwabẹgba teke mini
ono l'eme ụkporo.
4 Kẹle ọobujeru; a -nọnyaepho nwanshịi; ojozi-imigwe,
shi l'ẹka Nnajịuphu abya l'okpuru ono bya agbarwụa mini
ono. Onye iphe eme, vukpọwaa ụzo ye ọkpa lẹ mini ono
mẹ ojozi-imigwe ono gbarwụchaa ya; ọ bụru onye ono
ewekọrohu l'iphe, eme iya nụ.
5 Noo ya; o nweru nwoke lanụ, nọ l'ẹka ono, nyawaru ẹhu
ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato.
6 Jizọsu byaẹpho bya ahụma l'o shihawaa ụzenya zẹta
l'ẹka ono. Ọ sụ iya: "?Ọ dụ ngu ree g'e mee ngu g'i
wekọrohu?"
7 Nwoke ono, iphe eme ono sụ iya: "Ee! Ọle ọ tọ
dụdu onye mu nweru, a-parụ mu chie l'okpuru ono mẹ a
-gbarwụepho mini ono. Ọ nọdu abụjeru; mu -jeshia gẹ mu
ye iya ọkpa; onye ọzo evuwaru mu ụzo."
8 Jizọsu sụ iya: "Gbalihu; phụta utute ngu wata eje ije."
9 Teke ono teke ono; nwoke ono wekọrohu bya aphụta
utute iya jeahaa ije.

Mbọku, iphe ono meru bụ eswe-atụta-unme ndu Jiu.

10 Ọo ya bụ; ndu Jiu sụ nwoke ono, e metaru l'iphe, shi
eme iya nụ ono: "Ntanụ-a bụkwa eswe-atụta-unme. ?Ị
maru-a lẹ g'ị phụtaru utute ngu eje nno bẹ ọ bụwaa ngu
adarwụ ekemu?"
11 Ọ sụ phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekọrohu ono
sụru mu gẹ mu phụta utute mu wata eje ije."
12 "Ẹphe jịa ya sụ iya: ?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu bẹ
nwoke ọbu bụ, sụru g'ị phụta utute ngu wata eje ije?"
13 Ọphu nwoke ono, e meru o wekọrohu ono amadụ onye
ọbu kẹle Jizọsu gudewaa lẹ nemadzụ parụ ẹka l'ẹka ono
lụfu ọ bụru iya atụgbu.
14 E mechaa; Jizọsu hụma nwoke ono ọzo l'eze-ụlo Chileke
bya asụ iya: "Lenu; nta-a bẹ ị dụkwaa iche; ta adụkwa teke
ii-je eme iphe-ẹji ọzobaa g'iphe ọzo, ka njọ ta abyapfuta
ngu."
15 Nwoke ono godobeẹ ya phọ je akaru ndu Jiu l'ọ kwa
Jizọsu bẹ meru iya; ya wekọrohu ọbu.
16 Noo iphe, meru g'o gude ndu Jiu chịahaa nta Jizọsu;
opfu l'ọo eswe-atụta-unme bẹ o meru iphe ono.

17 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya
bya asụ nta-a; mbẹdua nọdu ejekwaphọ.”
18 Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ẹphe kabakpọo
achọ ụzo, ẹphe e-shi gbua ya. Ọ tọ bụdua kẹle ọ tụrwuru
nsọ eswe-atụta-unme; ọphu ka phẹ ẹhuka bụkwa l'ọ gbẹ
ekufua nụ Chileke Nna iya, bụnu iya bụ lẹ yẹle Chileke gbẹ
harụ ẹnya nhamụnha.

Ike kẹ nwa

19 Noo g'o gude; Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya
unu tororo; ọ tọ dụkwa iphe, Nwa egudeje ike ẹka iya eme
l'onwiya; abụdu iphe, ọ hụmaru lẹ Nna iya eme; kẹle ọo
iphe, Nna eme bụkwapho iphe, Nwa emeje.
20 Nna yeru Nwa iya obu. Ọ nọdu egoshikọtaje iya
iphemiphe, oome l'onwiya. Oo-goshibakpọkwaa ya nụ iphe,
ka ọwa-a shii g'o mee; mbụ k'ọphu ọo-dụ unu biribiri.
21 L'ọ kwa gẹ Nna emeje ndu nwụhuru anwụhu; ẹphe eshi
l'ọnwu teta gbalihu l'ọ nụ phẹ ndzụ-a bụ gẹ Nwa e-woru
ndzụ nụ ndu dụ iya l'uche.
22 Ọ tọ dụkwa onye Nna egude ẹka iya ekpe ikpe; o
wokọtaakwaru k'ikpe ye Nwa iya ono l'ẹka.
23 Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu akwabẹje Nwa ùbvù g'ẹphe
akwabẹje Nna. Onye ono, ta akwabẹdu Nwa ùbvù ta
akwabẹkwa Nna, bụ iya bụ onye ziru iya nụ.
24 “Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye
nụmakpowaru opfu mu bya ekweta k'onye ono, ziru mu
gẹ mu bya ono nweakwa ndzụ ojejoje. Onye ono ta abyadụ
apfụru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwaa l'ọnwu bahụ lẹ
ndzụ.
25 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mbọchi ag-
babeakwaa; mbụ l'o rwuakwaru erwurwu teke ndu
nwụhuru anwụhu a-nụma olu kẹ Nwa Chileke; ndu ọphu
nụmaru iya nụ a-nọdu ndzụ.
26 Ọo gẹ ndzụ shi Nna l'onwiya l'ẹka bụ gẹ Nna mek-
warụpho gẹ ndzụ shi Nwa l'ẹka.
27 Ọ nụkwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpebua; kẹle
ọo ya bụ Abụbu-Ndiphe.
28 G'iphe-a te ejikwa unu ẹnya; lẹ mbọku agbabeakwaa
teke iphe, bụkpoo ndu nọ l'ilu g'ẹphe ha a-tụko nụma olu
iya;
29 shi l'ilu phẹ fụtachaa. Ndu ọphu shi eme iphe, dụ ree
eteta dzụru ndzụ; ndu ọphu shi eme ẹjo-iphe etetakwaphọ
g'a nma phẹ ikpe.

Iphe, egoshi l'ike dụ Jizọsu l'ẹka

30 “Sụ-a; ọ tọ dụkwa iphe, mu egudeje ike ẹka mu mee
l'onwomu. Ọ kwa gẹ Chileke sụru gẹ mu kpee ikpe bụ gẹ
mu ekpeje; tẹme ikpe, mu ekpe bụru ikpe, pfụru ọto; kẹle
mu te ekpejedu g'ọ dụ mu. Ọo g'ọ dụ onye ono, ziru mu nụ
ono ree l'uche bụ gẹ mu ekpeje.
31 “Teke ọ bụ lẹ mu gbẹ bya atụahaa ọnu onwomu; ọ kwa
iya bụ l'iphe, mu epfu ta abụdu ire-lanụ.
32 Obenu l'ọ dụkpooruro onye ọzo, bụ iya a-tụ ọnu mu;
mbụ l'ọphu mu tụberu nvọ bụ l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu
ẹhu mu bụ ọkpobe-opfu.
33 Ọ kwa unu ziru ndu-ozi g'ẹphe byapfuta Jiọnu; Jiọnu
pfukwaaru unu k'ọkpobe-opfu ono.
34 Ọ tọ bụkwa gẹ nemadzụ bya atụahaa ọnu mu. Iphe,
mu zọberu agba iya ọkpa bụkwa g'aa-dzọo unu.
35 Jiọnu l'onwiya bụ orọku, enwu enwunwu; tẹme ọ nọdu
eke jajaja. O shikwaphọ evu unu evuvu g'unu nọdu l'ìphóró
iya ono tetọta nwẹswa.
36 Iphe, mu meshiru kakwa atụ ọnu mu; eme lẹ gẹ Jiọnu
tụru ọnu mu. Ishi iya bụ l'ozi ono, Nna ziru gẹ mu bya ejee
jefu l'ishi ono; mbụ ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a ono bẹ atụ
ọnu mu l'ọ bụa Nna ziru mu gẹ mu bya.
37 Nna mu ono, bụ iya ziru mu ono tụakwarupho ọnu mu.
Unu teke anụma-swekwaa olu Nna mu ono; ọphu unu 'eke
ahumaswekwaa ya; k'ọphu unu a-maru g'ọ gbaru.
38 Unu ta akwakọbeduru opfu ono, shi Nna mu l'ọnu ono
l'ime obu unu; kẹle unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru
g'ọ bya ono.
39 Unu anọduje enyocha iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke;
dobesụ l'onoo ẹka unu e-shi nweru ndzụ ojejoje. Ẹkwo-opfu
Chileke ono tụkokpokwaaru atụ ọnu mu.
40 Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru
ndzụ.
41 “O to nwekwa teke mu ele ẹnya gẹ ndiphe bya ajaahaa
mu ajaja.
42 Ọle mu makwarụ-a l'unu te eyeduru Chileke obu.
43 Ọ kwa ike kẹ Nna mu ono bẹ mu gude bya; unu jịka
mu. Teke ọ bụepho l'ọ dụru onye ọzo, gude ike k'ẹka iya
bya; l'ọ bụru onye k'ono bẹ unu a-nata.
44 Sụ-a; ?dẹnu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unubẹ ndu
abụjeru; nwibe unu -nọdu aja unu ajaja l'ọotso unu
ntụmatu. Ẹbe ọ bụdu l'unu achọ ụzo, unu e-shi gẹ Chileke
ọphu bụ iya bụ Chileke kpẹekpu jaa unu ajaja.
45 G'ọ tọ dụkwa unu g'ọ bụ mbẹdua eje edo g'unu gbaru
l'atatiphu Nna mu; onye e-do edo ẹhu unu gbẹchikwanu
bụru Mósisu phọ, unu chịru ẹka bebe phọ.

46 Ọ -bụ l'unu kweru kẹ Mósisu mẹ unu ekwekwaphọ
nkemu; noo kẹle Mósisu deru dekuta mu l'ẹkwo iya.
47 Teke ọ bụ l'unu te ekwetadụru iphe, o deru; ?dẹnuhunu
g'unu e-shi kweta l'opfu, mu epfu bụ ọkpobe opfu?”

6

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo
l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 E mechaa; Jizọsu tụgbua jeshia azụ eze-ẹnyimu Gálili
azụ iya ọphuu, bụkwa iya phọ bụ eze-ẹnyimu Tayibiriyasu.
2 Igwerigwe nemadzụ nọdu awụ gidigidi etso iya; kẹle
ẹphe hụmawaru iphe-ọhumalenya, o meshiru teke ono, o
meshiru ndu iphe eme ẹphe wekọrohuchaa ono.
3 Jizọsu kweẹpho doo bya enyikota ẹka ono, bụ ọ-ka-
l'úbvú-úbvú ono je anọdu anọo l'ẹka ono yẹle ndu etsoje
iya nụ.
4 Teke ono bẹ ọbo Ojeghata ndu Jiu dụwaa ntse.
5 Jizọsu bya apalia ẹnya; hụma lẹ ndu awụ abyapfuta iya
nụ dụ igwerigwe shii. Ọ bụru iya bụ l'ọ sụ Filipu: “?Bụkpoo
awe bẹ anyi a-zụta buredi gẹ ndu-a eria nri?”
6 Iphe, o gude pfua nno ta abụkwa l'ọ tọ madụ iphe, oo-
me. Ọ kwa g'ọ maẹduru iphe, Filipu e-pfu.
7 Ọ bụru iya bụ lẹ Filipu asụ iya: “Ụkporo pangu taa
sụkpokwanu azụta buredi, a-sụru g'oo-rwudzuru phẹ l'ọnu
ilile.”
8 Noo ya; onye lanụ lẹ ndu ono, etsoje iya nụ ono, bụ
Anduru; mbụ nwune Sayịmonu Pyịta sụ iya:
9 “Ọ dụkwaru nwata nwokoro nshịi, nọ l'ẹka-a, gude ishi
buredi balị ise; waa ẹji-ẹma. O bekwanụ ?ọ dụru iphe, iphe
ono bụ l'ẹhu igwe ọha-a?”
10 Jizọsu sụ phẹ: “Ngwa unu sụ phẹ g'ẹphe nọduchaa
anọo.” Ẹka ono bẹ ụnwu irwu ẹswa dụkwanu shii. Ẹphe
bya atụko nọduchaa anọo l'ẹka ono. G'ẹphe ha dọru l'ẹka
ono bụ ụnu unwoke iri l'ẹbo l'ụkporo unwoke iri.
11 Jizọsu bya achịta buredi ono bya ekelechaẹpho Chileke
ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, nọ l'ẹka ono. Ọ bya
emekwaaphọ ẹma phọ nno; o dzuru onyemonye.
12 Ẹphe rijichaẹpho ẹpho g'ẹphe ha; Jizọsu sụ ndu etsoje
iya nụ: “Unu tụtukobe iphiriba iya ọphu ẹphe riphodoru
g'ọ tọ dụ ọphu a-la l'iswi.”
13 Ẹphe bya atụtua iphiriba iphiriba iya ọphu shi l'ishi
buredi ise ono tụtu-jia ya nkata-evu-iphe iri l'ẹbo, bụ iya
bụ ọphu ndu ono riphodoru.

14 Ndu ono hụmaepho iphe ọhumalenya ono, Jizọsu meru
ono ẹphe sụ: “Ọ kwa ọkpobe-opfu l'ọo nwoke-a bụ onye
mpfuchiru Chileke ọbu, l'a-bya lẹ mgboko-a!”
15 Jizọsu maẹrupho l'ẹphe abya iya akpụta k'ẹhuka; mee
ya onye eze phẹ; ọ bụru iya alaphu azụ l'úbvú úbvú phọ
nwẹkinyi iya.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 O rwuẹpho l'ụzo ẹnyashi; ndu etsoje iya nụ tụgbua
jeshia l'eze-ẹnyimu phọ.
17 Ẹphe bahụ l'ụgbo kpọru iya eme g'ẹphe ghabua lẹ mini
ono jeshia Kapaniyọmu. Ọchii wata agbagba; ọphu Jizọsu
'eke abyapfutadu phẹ.
18 Noo ya; oke phẹrephere nọnyaa bya awata ezizi;
k'ọphu eze mini ono watarụ atụ oke akpara-mini atụshi iya
ike; k'ọphu ọ byajẹ ẹnari.
19 Ndu etsoje iya nụ ono kpọepho ụgbo ono ọ dụ gẹ
manyịru ẹto mẹ ẹno; ẹphe hụma Jizọsu g'ooje ije l'eli mini
eje abyakube ụgbo phẹ. Meji tọfu phẹ.
20 Jizọsu sụ phẹ: “Ndzụ ba agụshi unu; l'ọ bụ-a mbẹdua.”
21 Ọ bụru l'o pfuru nno meru g'o gude o lwuahaa phẹ l'obu
g'ẹphe kubata iya l'ụgbo phẹ. G'ejia epfua; ụgbo phẹ hee
l'eli-mgboko ẹka ẹphe eje alụfu.

Aachọ Jizọsu

22 O rwua lẹ nchitabọhu iya; ndu ọphu shi nọdu l'azụ
eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu bebe maru l'ọo ụgbo lanụ bẹ
likwaduru-a l'ẹka ono. Ẹphe makwaruphọ lẹ Jizọsu te tsodu
ndu etsoje iya nụ bahụ l'ụgbo phẹ; l'ọo ndu ono, etsoje iya
nụ ono tụgburu nwẹka phẹ.
23 Ọ dụkwarupho igwerigwe ụgbo ọzo, shigbaa Tay-
ibiriyasu byakube ẹka ono ntse, bụ iya bụ mgboru ẹka phọ,
ẹphe nọ taa buredi gẹ Nnajịuphu kelechaaru Chileke ekele
phọ.
24 No iya; igwe ọha ono hụmaepho lẹ Jizọsu ta anọdu
l'ẹka ono; ẹbe ndu etsoje iya nụ anọdu iya; ẹphe tụko bahụ
l'ụgbo chọru Jizọsu jeshia Kapaniyọmu.

Jizọsu bụ nri, anụ ndzụ

25 Ẹphe chọ-vuẹpho Jizọsu l'azụ eze-ẹnyimu ono azụ iya
ọphuu; ẹphe sụ iya: “?Bụhunu teke ole bẹ i rwuwaru azụ
iya-a?”
26 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe,
meru g'o gude unu chọahaa mu nta-a ta abụkwa l'ọle unu
hụmaru iphe-ọhumalenya, mu meshiru. Iphe, unu zọberu
achọ mu bụkwa lẹ mu nụru unu buredi; unu taa tajia ẹpho.

27 Sụ-a; ọphu g'unu te segbushihẹ onwunu l'akanya nri
ọphu bụ ọla-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ọphu a-nọdu
anụje unu ndzụ ojejoje, bụ iya bụ nri ọphu Abụbu-Ndiphe
a-nụ unu; kẹle ọ kwa yẹbedua bẹ Chileke, bụ Nna meru g'e
shije l'ẹka iya hụma ike, egoshi l'onoo iphe, yẹbe Nna gude
sụ gẹ ya bya.”
28 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ anyi a-nọdu eme l'ọ
bụru iya bụ l'anyi eje ozi Chileke?”
29 Ọ sụ phẹ: “Iphe, bụ iya bụ ozi Chileke bụ g'unu kweta
k'onye ono, Chileke yeru g'ọ bya ono.”
30 Ọo ya bụ; ẹphe sụ iya: “?Bụ ẹgube iphe-ọhumalenya,
dụ ịdu-agha bẹ ii-me goshi anyi g'anyi gude ẹnya anyi hụma
kweta ọbu? ?Dẹnu iphe, ii-me ọbu?
31 Kẹle teke k'azụ bẹ nna anyi oche phẹ rikwaru nri ono,
bụ mana ono teke ẹphe nọ l'echiẹgu. Ọ bụru iya bụ iphe
ọbu, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: ‘Ọ nụru phẹ nri, shi
l'imigwe ẹphe ria.*’ ”
32 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ
bụkwa Mósisu nụru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu
l'ọo Nna mu egudeje ẹka iya nụ unu ọkpobe nri ọphu shi
l'imigwe.
33 Lẹ nri ono, Chileke anụje ono bụkwa iya bụ onye ono,
shi l'imigwe bya ono; tẹme ọ bụru onye ono anụje ndiphe
ndzụ.”
34 Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; jiko nụjenu anyi nri ono
tekenteke.”
35 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ kwa mbẹdua l'onwomu bụ nri ono,
anụje ndzụ ono. Onye byapfutaru mu nụ bẹ ẹgu ta ayịkwa
gụbaa ọzo; ọphu ẹgu mini abyakwa agụbaa onye kwetarụ
nkemu.
36 Ọle mu pfuakwaru unu l'unu hụmaakwaru mu; ọphu
unu ekwedu nkemu.
37 Obenu l'iphe, bụ ndu Nna mu yeru mu l'ẹka a-
byapfutakọtakwa mu; ọphu mu abyakwa achịfu onye
byapfutaru mu nụ.
38 Noo kẹle mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta
abụkwa gẹ mu bya emee uche nkemu; ọ kwa uche onye
ziru mu gẹ mu bya bẹ mu byaru ememe.
39 Iphe, bụkwanu uche onye ono, ziru mu nụ ono bụ g'ọ
tọ dụ ndu ono, o yeru mu l'ẹka ono mẹ onye lanụ, a-nahụ
mu tuphahụ; gbahaa gẹ mu tụko phẹ mee g'ẹphe tụko teta
nọdu ndzụ mbọku ikpazụ.
40 Noo kẹle iphe, dụ Nna mu ree bụ g'onye bụ onye
hụmaru Nwa iya ono bya ekweta nkiya nweru ndzụ ojejoje.

---

* **6:31 6:31** Gụnaa Awụ 16:4; Neh 9:15; Ebvu 78:24,25.

Mu e-mekwaphọ onye ọbu g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ mbọku ikpazụ.”

41 Ọo ya bụ; ndu Jiu wata ata hanyịhanyi l'ẹka ono; kẹle
ọ sụru l'ọo yẹbedua l'onwiya bụ nri ọbu, shi l'imigwe bya.
42 Ẹphe wata epfu sụ: “?Tọ bụnu-a nwoke-a bụ Jizọsu,
nwa Jiósẹfu; mbụ onye anyi maru nna iya; waa ne iya ree-
a? ?Dẹnuhunu g'o shitaru ọ gbẹ nta-a bya asụ lẹ ya shi
l'imigwe bya?”

43 Jizọsu sụ phẹ: Unu ta atanyịhe ntanyị l'ime onwunu.
44 Mbụ-a; ọ tọ dụkwa onye byaru l'abyapfuta mu nụ;
abụdu l'ọo Nna mu ono, ziru mu nụ ono kuritaru onye ọbu.
Ọ bụru mbẹdua l'onwomu e-me onye ọbu l'ooshi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ mbọku ikpazụ.
45 Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ẹkwo sụ: “Ọo Chileke
e-zi onyemonye iphe.” Onye bụ onye nụmaru kẹ Nna ọbu;
bya anwụta ẹka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nụ bụ ono.
46 Iphe, mu epfu ta abụkwa l'ọ dụjewaru onye
hụmajewaru Nna ono, abụdu onye ono, shi Chileke l'ẹka
bya ono. Ọo yẹbedua bụ onye hụmajewaru iya nụ.
47 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetarụ nkemu
bẹ dzụakwaa ndzụ ojejoje.
48 Ọ kwa mbẹdua, bụ nri kẹ ndzụ.
49 Nna unu oche phẹ riru nri ono, bụ mana l'echiẹgu;
ẹphe nwụhuelaa.
50 Obenu lẹ nri ọwa, shi l'imigwe-a bẹ bụ nri ọphu
anụje ndzụ; mbụ nri ọphu onye riru iya nụ taa nwụhuedu
anwụhu.
51 Ọ kwa mbẹdua bụ nri, dzụ ndzụ; shi l'imigwe bya. Onye
bụ onye riru nri ono a-dzụru ndzụ jasụ l'ojejoje. Nri ono,
mu a-nụ ono bụ anụ-ẹhu mu. Mu e-woru iya nụ l'iswi ẹhu
ndu mgboko-a g'ẹphe ha; k'ọphu bụ; onye riru iya nụ; l'ọ
dzụru ndzụ.

52 Ndu Jiu tụkashiahaa ẹgo l'ime onwophẹ. Onye ajị sụ:
?Dẹnu gẹ nwoke-a l'e-me nụ anyi anụ-ẹhu iya g'anyi ria?

53 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru
iya unu tororo; unu eriduru anụ-ẹhu Abụbu-Ndiphe; ngụa
mee ya bẹ unu tee nwekwarụ ndzụ l'ime ẹhu unu.
54 Onye bụkwanu onye riru anụ-ẹhu mu; ngụa mee mu
ọbu; bẹ nwewaru ndzụ ojejoje; tẹme mu emee onye ono;
l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ mbọku ikpazụ.
55 Kẹle anụ-ẹhu mu kwatarụ bụru nri eriri; mee mu
bụkwarupho ọkpobe iphe-angụngu.
56 Onye bụ onye riru anụ-ẹhu mu; bya angụa mee mu;
nọwaa mu l'ime; mbẹdua nọdu onye ono l'ime.

57 Ọo Nna ono, bụ iya bụ ishi ndzụ ono yeru mu gẹ mu
bya; ọ bụkwaru iya phọ bẹ mu gude nọdu ndzụ; nokwaphọ
g'iphe, bụ onye riru anụ-ẹhu mu e-gude mu nọdu ndzụ.
58 Ọo ya bụ l'onoo nri ọbu, shi l'imigwe bya ọbu bụ ono.
Ọ tọ bụdu ẹgube ochochoroche unu phẹ richaaru ẹphe
nwụhuelaa. Onye bụ onye riru nri ọwa l'a-nọduwaro ndzụ
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
59 Iphe ono bụkota iphe, Jizọsu nọ pfushia teke oozi iphe
l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Kapaniyọmu.

Opfu ndzụ ojejoje

60 Igwerigwe ndu etso Jizọsu nụma iphe ono bya asụ:
“Ha! Opfu ọwa atakwa ẹru lẹ nchị. Ọ tọ bụkwa iphe
anụma.”
61 Obenu lẹ Jizọsu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nụ
atanyị-doru k'opfu ono. Ọ sụ phẹ: “?Bụ iphe onoya, mu
pfuru ono eghu unu eghu?
62 ?Dẹnukwanu g'ọo-du mẹ unu -hụma Abụbu-Ndiphe g'ọ
kwasẹru imeli ala azụ l'ẹka o shi nọduhawaa?
63 Ọ kwa Unme Chileke anụ ndzụ. Iphe, bụkpoo k'anụ-
ẹhu nemadzụ bụkwa iphe-mmanụ, adụdu iphe, ọ yị.
Opfu, mu shi teke-a pfushita anụ unu-a bụkwa unme bya
abụkwarupho ndzụ.
64 Obenu l'ọ dụchanuru-a ndu ọphu teke ekwetadu
nkemu lẹ g'unu ha-a.” Noo lẹ Jizọsu shihawaa lẹ mbụlembu
maru ndu ọphu teke ekwetadu nkiya; makwaruphọ onye
ọphu ọbu l'e-mechaa deru iya ye.
65 Ọ sụkwapho: Noo g'o shitaru mu sụ unu l'ọ tọ dụdu
onye byaru abyapfuta mu nụ; abụdu l'o shi l'ẹka Nna ono.
66 O pfuchaẹpho nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nụ
ono tsuphuchaa azụ; ẹbe ẹphe etsojẹhedu iya.
67 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ ụmadzu iri l'ẹbo ọphu etsoje
iya nụ: “Unubẹdua-e; ?Unu a-gbakashịhufua tẹnu?”
68 Sayịmonu Pyịta sụ iya: “Nnajịuphu! ? Anyi a-
gbakashịhu gbapfuhụnu onye? G'ọ bụ gụbedua gude opfu,
anụje ndzụ ojejoje-a.
69 Anyi kwetaakwaru bya amaakwarụpho l'ọo ngu bụ
Kéreshi ọbu mbụ Nwa kẹ Chileke, dzụ ndzụ ono.”
70 Jizọsu sụ phẹ: “?Tọbudu mbẹdua gude ẹka mu họta
unu n'iri l'ẹbo? Ọle onye lanụ l'ime unu bụkwa Obutuswe.”
71 Onye oopfu iphe ono ele ẹnya bụru Jiudasu, nwa
Sayịmonu Isukariyọtu; kẹle ọo Jiudasu bụ onye e-mechaa
deru iya ye; mbụ ọ bụkwaru-a onye lanụ l'ime ụmadzu iri
l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono.

7

Jizọsu yẹle unwune iya

1 E meẹbekpoepho; Jizọsu tsoru Gálili ejephe; ọphu ọ
dụdu iya l'ọkpoma gẹ ya tsoru Jiudiya; kẹle ndu Jiu, nọ l'ẹka
ono achọ g'ẹphe e-shi gbua ya.
2 Teke ono bẹ ọbo-iphe ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Ṁkpù phẹ
ono gbarịtawaru ntse.
3 Ọ bụru iya bụ l'unwune Jizọsu asụ iya: "Shikwaphọ
l'ẹka-a tụgbua jeshia Jiudiya gẹ ndu etsoje ngu nụ ahụma
eze iphe, dụ biribiri, iime.
4 Ọ tọ dụkwa onye anọduje edomi iphe, oome edomi mẹ
ọ -nọdu eme g'ọha maru iya. Eshi ọphu ị tụkoru ẹgube eze
iphe ono eme; menaa gẹ ndu mgboko-a madzuru ngu."
5 Noo l'unwune iya te ekwetakpọdarunu nkiya.
6 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: "O toko rwukwa teke mu e-je;
obenu l'unubẹdua ta adụdu teke unu gbẹshiru ẹbe unu
ejeshia.
7 Unu ta abyakwa adụ ndiphe ashị: obenu lẹ mbẹdua bẹ
dụwaa phẹ ashị; kẹle mu anọduje epfuru phẹ sụ phẹ l'ọo
ẹpho ẹjo-iphe bẹ ẹphe eyeje ẹka.
8 Unu tụgbua jeshia ọbo-iphe, unu eje; kẹle mbẹdua bẹ o
toko gbadụ mu l'ejeje."
9 O pfuchaa nno bya anọdu lẹ Gálili l'ẹka ono.

Jizọsu eje Ọbo-Ṁkpù ọbu

10 E mechaa g'unwune iya tụgbucharu jeshia lẹ Ọbo-
Ṁkpù onoya; Jizọsu tụgbua lẹ mpya jeshia; ẹbe o jeduru
l'ebederebadara ọphu ọha maru.
11 Ndu Jiu tsoru elekashi ẹnya iya l'ẹka ono, aabọ iphe ono
asụje: "?Bụhunu awe bẹ ọ nọ?"
12 A nọdu adzụ-pheẹpho taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji
ono. Ndu ọphu asụ: "Ọ kwa ọkpobe nemadzụ." Ndu asụ:
"Ọo ụka. Ọo ndiphe bẹ o tsochiaru edephushi edephushi."
13 Ọ bụru ebvu, ẹphe atsụ ndu Jiu meru g'o gude ẹbe ọ
dụhedunu onye dụru ike pfufuta iphe ono k'ọphu aa-nụma
iya.
14 O rwujeẹpho l'echilabọ ọbo-iphe ono; Jizọsu bahụ l'eze-
ụlo Chileke je eziahaa iphe.
15 Ọ dụ ndu Jiu biribiri. Ẹphe sụ: "?Dẹnuhunu gẹ nwoke-
a meru maru iphe ẹgube-a l'ẹbe abụ l'ọ gụru ẹkwo mẹ
ililekpọo?"
16 Jizọsu sụ phẹ: "Iphe, mu ezi ta abụkwa mu bẹ o shi
l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bụkwa Chileke ono, ziru mu nụ
ono.

17 Onye eme g'o mee iphe, bụ obu Chileke a-maru: ?iphe-
a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke tọo ike k'onwomu bẹ mu gude
ezi iya.
18 Sụ-a; onye gude ike k'onwiya epfu bụkwa onwiya bẹ
oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya
nụ ono jaa ya ajaja bụwaa onye egoshi l'ọ gbaru g'eegude
ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dụdu ẹka ntụji dụ iya l'ẹhu.
19 Mbụ-a; ?tọ bụdu Mósisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ
tọ dụdu g'unu ha, dụru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru.
?Bụkpoo gụnu bẹ unu zọberu eme g'unu gbua mu nta-a?”
20 Ndu ono sụ iya: “Ọo ọbvu bẹ gụ l'iya eme. ?Bụ onye
eme g'o gbua ngu?”
21 Ọ sụ phẹ: “?Mu sụ l'ọ kwadụa iphe lanụ bẹ mu meru
l'eswe-atụta-unme; ọ tụfuwaa unu ẹhu.
22 Ọo l'ọo lẹ Mósisu sụru; a -nwụa nwata nwoke; ọ -
nọepho abalị ẹsato g'unu buje iya úbvù meru g'o gude unu
nọdu ebujechaa phẹ iya bua mẹ o -betaru ọ bụru l'eswe-
atụta-unme. G'a gụfukpokwaaro l'ọ tọ bụdu Mósisu bẹ
watarụ iya nụ; ọ bụkporo ochochoroche unu phẹ watarụ
iya.
23 Ọ -bụru l'iphe, unu e-buje nemadzụ úbvù l'eswe-atụta-
unme bụ g'unu ete emebyidu ekemu Mósisu ?ọ nwụru
ịnwu-agha bẹ ẹhu eghu unu eghu lẹ mu meru nemadzụ
o wekọrohu l'eswe-atụta-unme?
24 Ọphu g'unu be lejekwa nemadzụ ẹnya l'iphu kpee ya
ikpe; unu pfụbejekwa ikpe ọto kpee nemadzụ.”

?Bụ Jizọsu bụ Kéreshi ọbu?

25 Ọo ya bụ; ndu Jierúsalẹmu harụ sụ: “?Tọ bụnu-a
nwoke-a bẹ aachọkashi g'e gbua?
26 Ọ gbẹnu bya apfụru l'edzudzu-ọha l'ẹka-a asa opfu;
ọphu ọ dụdu onye wọtaru iya ya nụ. ?Ọ dụkwa gẹ ndu-
uke Chileke mawaru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu gẹdegede?
27 Obenu lẹ teke Kéreshi ọbu a-bya bẹ ọ tọ dụkwa onye
amaru ẹka o shi. Onye ọwa bẹ anyi kabẹkwa maru ẹka o
shi.”
28 Noo ya; Jizọsu zinyaa phẹ iphe l'eze-ụlo Chileke ono; ọ
raahaa ya arara sụ: “?Unu makpọru-a onye mu bụ amama
ophu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? Ọ tọ bụkwa ike k'ẹka mu
bẹ mu gude bya. Onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono bụkwa
onye ire-lanụ; ọle unu ta amadụ iya.
29 Ọo mbẹdua maru iya. Ishi iya bụ l'ọo ẹka ọ nọ bẹ mu
shi; tẹme ọ bụru iya ziru mu gẹ mu bya.”
30 Ẹphe chọkashiahaa g'ẹphe e-me gude iya; ọle ọ tọ dụdu
onye ọphu byiru iya ẹka; kẹle o toko ọ gbadụ iya l'anwụhu.

31 Ndu kwetarụ nkiya l'igwe ọha ono kwata haẹlaa shii.
Ẹphe nọdu epfu asụje: "Teke Kéreshi ọbu byaru; ?oo-
mebaa iphe, dụ biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi teke-
a meta-a?"

Eezi ndu nche g'ẹphe je egude Jizọsu

32 Ndu Fárisii nụmanu taba taba ono, a tụkoru aadzụ kẹ
Jizọsu ono. Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu
Fárisii yefunụ ndu nche; ẹphe jeshia ya egude.
33 Ọo ya bụ; Jizọsu sụ: "Ọ kwaa gẹ mu l'unu nọfua
nwanshịi; mu alapfushiwarọ onye ono, ziru mu gẹ mu bya
ono.
34 Mbụ l'unu a-chọ mu nta chọo imo; unu taa hụmadu
mu; ẹka mu nọ bẹ unu ta ayịkwa bya."
35 Ndu Jiu ono tụko pfuahaa l'ime onwophẹ sụ: "?Bụkpoo
ẹgube awe bẹ nwoke-a abya alala, anyi taa dụdu ike ala? A
ta amadụ ?ọ kwakọ lẹ ya a-lashị Gurisu, bụ iya bụ ẹka ndu
Jiu gbakashịhuru je eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu
iphe tọo?
36 Meru iphe, ọ gbẹ sụ: 'Unu a-chọ mu nta chọo imo; ọle
unu taa hụmadu mu.' Sụkwapho: 'Ẹka mu nọ bẹ unu ta
ayịkwa bya.' ?Iphe ono bụkpoo gụnu bẹ ọ bụ?"

Mini, anụje ndzụ

37 O beẹpho lẹ mbọku agba l'upfu ọha, bụ iya bụ mbọku,
kachaa mkpa l'ọbo-iphe ọbu; Jizọsu gbalihu pfụru apfụru
raa ya arara sụ: "Onye mini agụ g'onye ono byapfuta mu
gẹ mu kee ya mini g'ọ ngụa.
38 Onye kwetarụ nkemu bẹ iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke
pfuru ono a-vụkwa l'ẹhu iya, sụru: 'Ọo l'ẹhu onye ono bẹ
nggele ono, asọshi mini, anụje ndzụ ono a-dụ.' "
39 Jizọsu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfudoru iya Unme-
dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ ono, ndu woru onwophẹ
ye iya l'ẹka a-nata ono. Teke ono bẹ e teke anụdu phẹ iya;
opfu lẹ Jizọsu bẹ Chileke teke ewolidu dobe l'ọdu-biribiri
iya l'imigwe.

Igwe ọha aabọ onwophẹ ẹbo

40 G'igwe ọha ono nụmaru iphe ono, o pfuru ono ẹphe
harụ sụ: "Ha! Nwoke-a bụkwa onye mpfuchiru Chileke
ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya."
41 Ndu ọphu asụ: "Ọ kwa iya bụ Kéreshi ọbu."
Ndu asụ: "?Bụna-a lẹ Gálili bẹ Kéreshi ọbu e-shi bya?
42 Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri
Dévidi. L'ọo lẹ Bẹtulehemu bẹ aa-nwụ iya, bụ iya bụ lẹ
mkpụkpu, Dévidi shi buru gẹdegede."

43 No iya bụ; ndu ono gude opfu ẹhu Jizọsu ono bọo
onwophẹ ẹbo.
44 Ẹphe harụ chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ tọ
dụkwanu onye ọphu byiru iya ẹka.

Ndu-ishi ndu Jiu te ekwedu woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka

45 Ndu nche phọ, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta
azụ lapfushia ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii, bụ ndu
ziru phẹ ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phẹ nụ ono jịa phẹ
sụ: "?Ọ nwụru ịnwuagha bẹ unu akpụtaduru iya?"
46 Ndu nche ono sụ phẹ: "Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa
onye asa opfu ẹgube ono."
47 Ndu Fárisii ono sụ phẹ: "?O duswefụakwarupho
unubẹdua?
48 ?Akọ kọjeru unu l'ọ dụru onye-ishi anyi; ọzoo onye
Fárisii, wojeru onwiya ye iya l'ẹka?
49 Abyakwanụ l'iphe, bụkpoo igwerigwe ọha ono, bụ
ekemu Mósisu bẹ ẹphe amadụ ono bẹ Chileke tụakwaru
ọnu."
50 No iya; Nikodimọsu, bụ onye lanụ lẹ ndu Fárisii ono,
bụkwa iya phọ gbẹshijeru jepfuta Jizọsu-a sụ phẹ:
51 "E -tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa
nemadzụ ikpe mẹ anyi -anụmaduru opfu iya; marweta
iphe, o meru."
52 Ẹphe sụ iya: "?Gụbedua bụfunu-a onye Gálili? Ler-
wenaa ẹnya l'ẹkwo-opfu Chileke g'ịi-hụma l'ọ tọ dụdu onye
mpfuchiru Chileke, e-shi lẹ Gálili."
53 E mechaa onyenọnu tụgbua lashịchaa ibe iya.

8

Nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụgbua jeshia úbvú Olivu.
2 O rwuẹpho l'ọnmewa ụtsu echele iya; ọ tụgbua ọzo
byatashia l'eze-ụlo Chileke. A dụ igwerigwe zakọo l'ẹka ono
bya adọ-phee ya mgburugburu. Ọ bya anọdu anọo; wata
phẹ ezi iphe.
3 No iya; ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii kpụru nwanyị,
e gechiru l'ẹka oori ogori kpụtaru iya; bya eworu iya dobe
l'echilabọ phẹ l'ẹka ono.
4 Ẹphe sụ Jizọsu: "O-zì-iphe! Nwanyị-a bẹ e gechiru yẹe
nwoke.
5 ?Ọ dụkpoo ngu g'e mee ya gụnu nta-a? A -bya l'ekemu
anyi bụkwa iphe, Mósisu pfuru bụ g'e gudeje mkpuma
tugbua onye meru iphe, dụ nno."
6 Iphe ono, ẹphe epfu nno bụru ọ́nyà opfu bẹ ẹphe
gbabẹru iya g'ẹphe maru: ?ọ dụru iphe, ẹphe e-gude nmata

iya sụ l'o noo ọphu o mesweru. Jizọsu gbẹnu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpụshi-ẹka dekashịahaa iphe l'alị.

7 Ẹphe jịnyaa ya ajị; ọ gbalihu sụ phẹ: “Teke ọ dụru onye teke emeswee iphe-ẹji g'unu ha l'ẹka-a g'onye ono vuwaruọ ụzo wota mkpuma tụa nwanyị-a.”

8 O tupfutakwa ọzo gudekwa mkpụshi-ẹka deahaa iphe l'alị ọzo.

9 Ẹphe nụmachaepho iphe ono; ẹphe gẹshihuahaa nanụ nanụ; kẹle egomunggo phẹ anmaa phẹ ikpe. No iya; ẹphe shiẹpho agẹshihu lẹ ndu bụ ọgerenya gbiriri jasụ ọ bụwaru Jizọsu pfụ-pheru nwẹkiya yẹle nwanyị ono, pfụru iya l'atatiphu ono.

10 Jizọsu bya agbalihu sụ iya: “Nwanyị! ?Dẹnuhunu phẹ? ?Tọ dụhedunu onye ọphu pfụru nma ngu ikpe ọbu?”

11 Nwanyị ono sụ iya: “Ọ tọ dụekwa Nnajịuphu.”

Jizọsu sụ iya: “?Bụchihunaa mbẹdua a-gbẹ nmaa ngu ikpe? Tụgbua lashịa. Ọ l'ọo g'i ti mebẹkwa iphe-ẹji ọzo.”

Jizọsu bụ ìphóró kẹ ndu mgboko

12 Jizọsu byakwa eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọ kwa mbẹdua bụ ìphóró, dụru ndiphe. Onye bụ onye tsoru mu nụ ta abyakwa eje ije l'ọchii; gbahaa ìphóró kẹ ndzụ bẹ a-nọdu iya l'ẹhu.”

13 Ọo ya bụ; ndu Fárisii sụ iya: “Nta-a bẹ ọ gbẹ bụru gụbedua l'onwongu atụ ọnu onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adụkwa ọphu bụkpoo ire-lanụ.”

14 Jizọsu sụ phẹ: “Mu -nọdu atụkpoonu ọnu onwomu; unu makwarụ l'iphe, mu epfu bụkota ire-lanụ; kẹle mu maru ẹka mu shi; makwarụpho ẹka mu ala; obenu l'unubẹdua ta amadụ ẹka mu shi; ẹbe unu amadụ ẹka mu ala.

15 Unubẹdua l'ekpe ikpe gẹ nemadzụ ekpeje. Mbẹdua ta adụdu onye mu ekpe ikpe.

16 Tẹmanu; ọ -bụkpooru nụ l'ọo gẹ mu kpee ikpe; bẹ ikpe nkemu bụkwa ikpe, pfụru ọto; kẹle ọ tọ bụdu mbẹdua nwẹkinyi mu ekpe ikpe ọbu. Ọo mu lẹ Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono.

17 Tẹme e dekwaa ya phọ l'ẹkwo ekemu unu sụ l'ụmadzu labọ -nọdu agbawaa ekebe l'iphe bẹ iphe ono bụnupho ọkpobe-opfu.

18 Mu atụ ọnu onwomu; tẹme Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono nọdu atụkwapho ọnu mu.”

19 Tọbudu iya bụ; ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ Nna ngu ọbu nọ?”

Jizọsu sụ phẹ: “Unu ta amakwa mu; ọphu unu amakwa
Nna mu. Ọ -bụ l'unu maru mu mẹ unu amakwarụpho Nna
mu.”
20 Opfu ono bẹ ọ nọ l'ẹka e dobeje okpoga, a tụkotaru
Chileke pfushia g'ọ nọ l'eze-ụlo Chileke ono ezi iphe. Ẹbe ọ
dụdu onye byiru iya ẹka k'egude; kẹle o toko ọ gbadụ iya
l'anwụhu.

Jizọsu anma ọkwa ekwegekwe

21 Jizọsu sụkwa phẹ: “Mu a-la; unu achọo mu nta chọo
imo; ọle unu taa chọ-vudu mu. Unu evuru iphe-ẹji, unu
meru l'ishi g'unu vu iya nwụshihu. Ẹka ọbu, mu a-la ọbu
bẹ unu ta ayịkwa bya.”
22 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu kẹ Jiu asụ: “?Ọo-kabẹhunu gbua
onwiya ọphu ọ sụru l'ẹka ya a-la bẹ anyi ta ayịkwa bya?”
23 Ọ sụ phẹ: “Unubẹdua shi l'ụzo-alị; ọle mbẹdua shi
l'ụzo-imeli. Unu bụ ndu kẹ mgboko-a; obenu lẹ mbẹdua
ta abụdu onye kẹ mgboko-a.
24 Mu sụru unu l'o noo iphe, meru g'o gude unu je evuru
iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwụshihu; mbụ unu a-
nọdukwa l'iphe-ẹji unu ono nwụshihu; gbahaa l'unu byaru
bya ekweta lẹ mu bụ onye ono, mu sụru lẹ mu bụ ono.”
25 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ onye bẹ ị bụ?”
Jizọsu sụ phẹ: “Ọo onye ono, mu shi lẹ mbụ kataru unu
lẹ mu bụ ono bẹ mu bụ.
26 O nwechaarụro iphe, mu e-pfu pfukuta unu;
mẹkwapho igwerigwe iphe, mu e-kpe unu ikpe iya; ọle
onye ono, ziru mu nụ ono bụ onye ire-lanụ; tẹme ọ bụru
iphe, mu nụmaru iya l'ọnu bẹ mu araje arara g'onyemonye
nụma.”
27 Ẹbe ẹphe amadụ l'ọo Chileke, bụ Nna bẹ oopfu ama
ẹka.
28 Ọo ya bụ Jizọsu sụ phẹ: “Unu -woliępho Abụbu-
Ndiphe; unu agbẹ teke ono maru l'ọo mu bụ iya. Noo teke
unu a-makwarụpho l'ọ tọ dụdu iphe, mu egudeje ike k'ẹka
mu mee; l'ọ bụepho iphe, Nna ziru mu bẹ mu anọduje epfu.
29 Tẹmanu onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono te
ebuhakwaru mu ẹka. Ọ pfụkwaru swiru mu eswiru; kẹle ọ
bụepho iphe, dụ Nna mu ono ree l'obu bẹ mu anọduje eme
tekenteke.”
30 Igwerigwe ndu nụmaru teke Jizọsu epfu iphe ono kweta
nkiya.

Ohu l'amadụ

31 Ọo ya bụ; Jizọsu sụ ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono:
“Unu -nọdu emejekpọwaa gẹ mu epfu-a; bẹ unu bụakwaa
ọkpobe ndu etsoje mu nụ.

32 Mbụ; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono
emee g'unu nweru onwunu.”

33 Ẹphe sụ iya: “?G'anyi shi l'eri Ébirihamu-a-e? Ẹbe ọ
bụdu l'ọ dụjeru onye gbajẹru anyi ohu-a. ?Bụhunu ole bụ
k'epfu sụ l'anyi e-nweru onwanyi?”

34 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe,
bụ onye eme iphe-ẹji bụakwaa ohu iphe-ẹji.
35 Ohu te ebujeakwaruọ l'ibe nnajịuphu iya jasụ lẹ
gbururu. Ọo nwa, a nwụru anwụnwu l'unuphu anọdujewa
iya rọ jeye lẹ gbururu.
36 Ọo ya bụ; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru
onwunu; unu enweru onwunu ọkpobe enweru.
37 Mu makwarụ-a l'unu shi l'eri Ébirihamu; unu gbẹ
emekwanụ g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekwedu g'opfu
mu ree unu ire l'ẹhu.
38 Iphe, mu epfu opfu iya bụ iphe, mu gudewaa ẹnya mu
hụma l'ẹka mu lẹ Nna nọ; iphe, unubẹdua emekwanụ bụru
iphe, unu nụmaru l'ọnu nna unu.”

39 Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa Ébirihamu bụ Nna anyi.”

Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'unu bụ ụnwu Ébirihamu mẹ unu
emenaa iphe, Ébirihamu meru.
40 Obenu lẹ nta-a bẹ unu achọ ụzo, unu e-shi gbua mu;
mbụ mụbe onye pfuru unu ire-lanụ, mu nụmaru Chileke
l'ọnu. Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bẹ Ébirihamu meru.
41 Ọo iphe, nna unu meru bẹ unu eme.”

Ẹphe sụ iya: “E te vutakwaru anyịbedua l'ovuọba. Ọ kwa
Nna lanụ bẹ anyi nweru, bụ iya bụ Chileke.”

42 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo Chileke bụ Nna unu mẹ
unu eyenaa mu obu; kẹle ọo l'ẹka Chileke nọ bẹ mu shi
gbẹshi byatashia. Mu ta anọnyaekwarupho bya egude ike
k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya.
43 ?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ iphe, mu epfu agbẹje sweru
unu uswe lẹ nchị? Iphe, meru iya nụ bụ l'unu te ekwedu
l'unu a-nụma opfu mu.
44 Unu bụ ụnwu Obutuswe. Ọ bụru Obutuswe bụ nna
unu. Iphe, dụ unu ree l'obu bụru g'unu e-me mee iphe, dụ
nna unu ono ree. E -shikpọo lẹ mbụlembu bẹ ọ bụhawaa
mgbugbụmadzu. Ẹka iya ta adụjeduru l'ire-lanụ; kẹle ọ
tọ dụdu ire-lanụ dụ iya l'ọnu. Ọ -dzụa ụka bẹ a mawaru
l'ọo iphe, gbaru ẹgube onye ọ bụ bẹ oome; noo l'ọ bụ onye
ntuphu-ire bụru nnajị ụka l'onwiya.
45 Obenu lẹ mbẹdua epfuje ire-lanụ. Ọ bụru iphe ono
meru g'o gude ẹbe unu ekwetaduru nkemu.

46 ?Ọ dụkpooru onye a-gbẹshi pfua sụ l'ọwa-a iphe-ẹji,
mu mejeru baa? Teke ọ bụkwanu l'ọo ire-lanụ bẹ mu epfu;
?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ unu te ekwekwanụ lẹ nkemu bụ
eviya?
47 Onye bụ-a Chileke bụ Nna iya anụmaje opfu Chileke.
Iphe, meru iphe, unu ta anụdu opfu Chileke bụ l'unu ta
abụdu ụnwu Chileke.”

Jizọsu lẹ Ébirihamu

48 Ndu Jiu sụ iya: “?Ọ dụ ngu g'anyi te epfuduru ọkpobe-
opfu mẹ anyi -sụ l'ị bụ onye Saméríya; tẹme ọbvu nọdu eme
ngu?”
49 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ tọ dụkwa ọbvu, eme mu nụ. Ọ
kwa Nna mu bẹ mu akwabẹ ùbvù; unu gbẹ agbarwụ mu
agbarwụ;
50 ẹbe ọ bụ lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ dụru onye lanụ,
adzọ g'a jaję mu ajaja; ọ bụru onye ono e-kpe ikpe.
51 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo onye
eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwụhu anwụhu jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
52 Ndu Jiu sụ iya: “Ịhee! Nta-a bẹ anyi makpọwaru l'ọo
ọbvu eme ngu eviya. Lẹ-a; Ébirihamu kakpọkwaru nka nta
ka imo; mechaa bya anwụhule-a. Iphe, bụ ndu mpfuchiru
Chileke nwụhukotakwapho; ọ bụru iya bẹ ị sụru anyi l'onye
bụ onye eme iphe, i pfuru ta ayịdu nwụhu anwụhu jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
53 Tọo ?iime g'ị sụ l'ị ka nna anyi Ébirihamu shii,
mechaarụ nwụhuela-a? Tẹme ndu mpfuchiru Chileke
nwụshihukotakwapho. ?Bụ onye bẹ iitukpọ l'ị bụ?”
54 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo gẹ mu jaahaa onwomu ajaja
mẹ nkemu ta adụkwa iphe, o gege abụru. Ọo Nna mu ono,
unu sụru l'ọo Chileke unu ono aja mu ajaja.
55 Obenu l'unu teke amadụru iya; mbędua makwanụru
iya. Ọ -bụ lẹ mu sụru lẹ mu ta amadụ iya m'ọ bụru ụka bẹ
mu adzụ g'unubędua adzụje-a. Ọle mu maru iya bya emeje
iphe, o pfuru.
56 Nna unu, bụ Ébirihamu bẹ ẹhu tsọru ụtso l'oo-gude
ẹnya iya hụma mbọku, mu a-bya. Ọ hụma iya; o tee ẹswa.”
57 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: “?G'i tikị nọdu ụkporo
apha labọ l'apha iri-a bẹ ị gbẹ hụmawanu Ébirihamu?”
58 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; a
byakwaru anwụ Ébirihamu; mu nọduhawaa.”
59 Tọbudu iya bụ; ẹphe kwakọahaa mkpuma g'ẹphe tụa
ya. O domia onwiya; lụfushia l'eze-ụlo Chileke ono.

9

Jizọsu emeta nwoke,
a byaru anwụ ọ nọdu atsụwaa ishi

1 Jizọsu nọdu aghata aghata; ọ hụma nwoke lanụ, a byaru
anwụ ọ nọdu atsụwaa ishi.
2 Noo ya; ndu etsoje Jizọsu jịa Jizọsu sụ iya: "?Bụkpohuna
onye ole mesweru? ?Bụ nwoke-a meru iphe-ẹji; tọo ndu
nwụru iya nụ, meru g'o gude a bya l'anwụ iya; ọ nọdu
atsụwaa ishi?"
3 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ tọ bụkwa lẹ nwoke-a mesweru; ọzoo
l'ọo ndu nwụru iya nụ mesweru meru g'o gude; ọ nọdu atsụ
ishi. Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ; g'e shichia l'ẹhu iya goshi
g'ike kẹ Chileke erebe ire.
4 Anyi jefụtajekwa ozi onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono
teke ìphóró dụkwadu. Noo le nchi ejihuwaa teke adụedu
onye adụ ike eje ozi.
5 Nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a bụkwa mbẹdua bụ
ìphóró kẹ ndu mgboko-a."
6 O pfuchaẹpho iphe ono bya agbụshi ọnu-mini l'alị bya
egude ọnu-mini ono gwọ-phube ẹpuchi meta tee nwoke ono
l'ẹnya;
7 sụ iya: "Tụgbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu,"
bụ iya bụ okpuru, aza "onye e ziru ozi." Tọbudu iya bụ; ọ
tụgbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia azụ; ọ
nọdu aphụwaa ụzo.
8 Ndu obutobu ono mẹ ndu shi ahụmajewa iya nụ ẹka
ọorwo arwọ jịahaa: "?Tọ bụna-a nwoke-a, anọduje arwọ
arwọ-a baa?"
9 Ndu asụ l'ọ kwa iya-a; ndu asụ l'ọ tọ bụkwa iya; l'ọ kwa
onye yeru iya nụ. Nwoke ono sụ: "Ọ kwa mu-a-o."
10 Ẹphe jịa ya: "?Dẹnu g'e meru ị phụaharu ụzo?"
11 Ọ sụ phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, eekuje Jizọsu ono gwọ-
phuberu ẹpuchi meta tee mu l'ẹnya labọ; bya asụ mu gẹ mu
tụgbua je aswaa iphu lẹ Sayilowamu; mu tụgbua je aswaa
iphu; mu wata aphụ ụzo."
12 Ẹphe jịa ya sụ iya: "?Bụ awe bẹ onye ọbu nọ?"
Ọ sụ phẹ lẹ ya ta amakwa.

Ndu Fárisii ajị onye ono, shi atsụ ishi ono ajị

13 Noo ya; ẹphe duta nwoke ono, shi atsụ ishi ono jepfu
ndu Fárisii.
14 Mbọku ono, Jizọsu gwọ-phuberu ẹpuchi tee nwoke ono
l'ẹnya ọ phụahaa ụzo ono bụ eswe-atụta-unme.
15 Ndu Fárisii bya ajịkwaa nwoke ono ọzo sụ iya g'ọ
kọkpoo g'o shiru phụahaa ụzo. Ọ sụ phẹ: "O metaru ẹpuchi
tee mu l'ẹnya labọ; mu je aswaa iphu; mu phụahaa ụzo."

16 Ndu Fárisii ono harụ sụ: “Nwoke ono te eshikwa l'ẹka
Chileke; ọ -bụru 'abụ ?dẹnu g'o gude ọphu o dobejedu nsọ,
dụ l'eswe-atụta-unme?”
Ndu ọphu asụ: “?Dẹnukwanu g'onye eme iphe-ẹji e-me
emekọta iphe-ọhumalenya, dụgbaa ẹgube ono.” Ẹphe bọo
onwophẹ ẹbo.
17 A nọnyakwaa; ndu Fárisii ono jịkwaa nwoke ono ọzo
sụ iya: “?Dẹnukpohuna ọnu, gụbedua yeru lẹ kẹ nwoke
ono; eshi ọphu ọ bụ iya meru; ị phụahaa ụzo.” Ọ sụ phẹ:
“Ọo onye mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.”
18 Ọphu ndu Jiu ono ekwetakwanụru lẹ nwoke ono shi
atsụhawaa ishi; l'ọo teke ono bẹ e meru iya; ọ phụahaa ụzo
ono; jasụru ẹphe je ekua ndu nwụru nwoke ono;
19 bya ajịa phẹ sụ phẹ: “?Bụ onye ọwa-a bụ nwa unu, unu
sụru l'a byaru anwụ ọ nọdu atsụwaa ishi-a? ?Dẹnu g'e meru
ọ nọdu aphụwaa ụzo nta-a?”
20 Ndu nwụru nwoke ono sụ: “Iphe, anyi makaharụ bụ l'ọ
bụ nwa anyi. Iphe ọzo bụru l'o shi l'ẹpho ne iya tsụta ishi.
21 G'e shiru mee ọ phụahaa ụzo nta-a bẹ anyi amaẹkwa.
Ẹbe anyi amakwa onye meru; ọ phụahaa ụzo. Ọ kwa g'unu
jịa ya g'o pfua l'ọnu onwiya; eshinu ọgerenya iya dụwaa
shii.”
22 Iphe, ndu nwụru nwoke ono gude pfua nno bụ l'ẹphe
atsụ ndu Jiu ebvu; kẹle ndu Jiu chịhawaru iya sụ l'ọ -dụru
onye gudebaa ọnu iya pfua l'edzudzu-ọha l'ọo Jizọsu bụ
Kéreshi ọbu; ẹphe akpọ-chia onye ọbu mkpọ-chi sụ g'ọ tọ
batabahẹ l'ụlo-ndzukọ phẹ.
23 Noo g'o gude ndu nwụru iya nụ sụ: “Unu jịa ya;
ọgerenya iya dụwaa shii.”
24 Ọo ya bụ; ẹphe byakwa ekua nwoke ono, shi atsụ ishi
ono k'ugbo ẹbo sụ iya: “Kwabẹ Chileke nwẹkiya ùbvù;
pfuaru anyi ire-lanụ; l'anyịbedua l'onwanyi maakwaru lẹ
nwoke ono bụ onye iphe-ẹji.”
25 Nwoke ono sụ phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bụ onye iphe-
ẹji-o tọo tọ bụdu iya. Ọphu mu gude ẹka bụ lẹ mu shi atsụ
ishi; ọle nta-a bẹ mu aphụwaa ụzo.”
26 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Dẹnu g'ọ nwụru unu l'iya? ?
Dẹnukpoo g'o gude mee ngu; ị phụahaa ụzo ọbu?”
27 Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanụ-a, mu pfuhawaru unu-
a; ẹbe unu angabẹduru iya nchị-a. ?Ọ nwụru ịnwu-agha
bẹ unu eme g'unu nụma iya ọzo? Tọo ?ọ dụfua unu g'unu
bụru ndu etsoje iya nụ?”
28 Ẹphe phuahaa ya iphu sụ iya: “Ọ kwa gụbedua bụ onye
etsoje iya nụ! Anyịbedua bụkwa ẹka kẹ Mósisu bẹ anyi
etso!

29 Ọ bụru Mósisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nụ.
Ọ -bụru onye ọwa-a bẹ anyi ta amakwa ẹka o shi.”
30 Nwoke ono, shi atsụ ishi ono bua ntụmatu sụ: “Ha-oo!
Ọwa-a dụkwa mu nụ biribiri! Unu ta amadụ ẹka o shi; ọle
o mekwanụru; mu saa ẹnya labọ gude aphụ ụzo.
31 Iphe, doru ẹnya bụ lẹ Chileke ta angajẹduru ndu iphe-
ẹji nchị; o bekwanụ l'onye abajẹru Chileke ẹja bya emeje
iphe, dụ Chileke ree l'obu bẹ ọongajeru nchị.
32 Eshinu mgboko dụ bẹ ọ tọko dụ-swekwaa onye
nụmajeru l'ọ dụru onye mejeru onye shi l'ẹpho tsụta ishi;
ọ phụahaa ụzo.
33 Ọ -bụ lẹ nwoke-a te shi l'ẹka Chileke bya; mẹ ọ tọ dụkwa
iphe, o gege adụ ike mee.”
34 Ẹphe vụpyabe iya sụ: “?Ịibya anyi ezi iphe! Gụbe onye
ngụpyaberu eme iphe-ẹji l'ẹra?” Ẹphe chịfu iya.

Atsụ ishi kẹ ndu Fárisii

35 Jizọsu nụma l'ẹphe chịfuwaru nwoke ono bya eje achọ-
vu iya sụ iya: “?I kwetarụ l'ịi-nọdu l'ẹka Abụbu-Ndiphe?”
36 Ọ sụ Jizọsu: “Jiko kanụru mu onye ọ bụ gẹ mu ekweta
nkiya.”
37 Jizọsu sụ iya: “Ị gbẹ gudewaa ẹnya ngu hụmawaa onye
ọbu. Mbụ l'ọo ya epfu eyeru ngu nta-a.”
38 Nwoke ono sụ: “Nnajịuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya
adaa kpurumu l'alị baarụ iya ẹja.
39 Jizọsu sụ iya: “Iphe, mu zọberu bya lẹ mgboko-a bụ
gẹ mu kpee ikpe; k'ọphu ndu atsụ ishi a-phụahaa ụzo; ndu
aphụ ụzo a-tsụahaa ishi.”
40 Ndu Fárisii, harụ nọ-kube iya nụ nụma iphe ono; ẹphe
sụ iya: “?Iipfu l'anyịbedua atsụfua ishi tọo gụnu?”
41 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo iphe unu atsụ ishi; mẹ ọ tọ
dụkwa iphe-ẹji gege adụ unu l'ẹhu. Obenu lẹ nta-a, unu
sụru l'unu aphụ ụzo-a bẹ unu vukwaphọ iphe-ẹji unu l'ishi
g'unu vu iya.”

10

Onye eche atụru

1 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye
eshidu l'ọguzo bahụ l'ẹka aachịbaje atụru; ọ gbẹ shia ibiya
ọzo nyiba iya enyiba; onye ono bụkwa iphuru bụru onye
ana nfụ.
2 Ọo onye shiru ọguzo bahụ l'ẹka aachịbaje atụru bụ onye
eche atụru ono.
3 Ọ bụru onye ono bẹ onye eche ọguzo ẹka aachịbaje
atụru agụhajeru ụzo; ọ bụru onye eche atụru ono bẹ atụru

ono anụmaje olu iya; l'ọ bya ekua ọphu bụ atụru nkiya
l'ẹpha l'ẹpha; duta phẹ lụfushia.
4 Teke ọ chịfutagbuchaerupho atụru nkiya; l'o vuta ụzo;
atụru iya ono awụ etso iya; kẹle ẹphe mawaru olu iya.
5 Ẹphe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. Ọ kwa ọso bẹ
ẹphe a-gbẹ agbaru onye ọbu; kẹle ẹphe ta amadụ olu ndu
shi uswe."
6 Noo ẹtu, Jizọsu nmarụ phẹ; obenu l'iphe, o pfuru phẹ te
edoduru phẹ ẹnya.

Jizọsu bụ onye obu-ọma, eche atụru

7 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụkwa phẹ ọzo: "Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbẹdua bụ ọguzo ẹka
aachịbaje atụru.
8 Iphe, bụ ndu vu mu ụzo bya bụkota iphuru; bụru ndu
ana nfụ; ọle atụru ono te eyeduru ọnu yeru phẹ.
9 Ọ kwa mbẹdua bụ ọguzo ono. Onye shiru iya nụ bata
bẹ aa-dzọtakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya phọ
lụfu; hụma ẹka ọo-ta nri g'atụru ahụmaje-a.
10 Iphe, iphuru abyajẹ ememe kpẹekpu bụ g'o zita iphe;
waa g'o gbua atụru; ọzoo gẹ ya mee g'iphemiphe laa l'iswi.
Obenu l'iphe, mbẹdua l'onwomu byadoru bụ g'ẹphe enweru
ndzụ; nweru k'etsutsu iya."
11 "Ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche atụru.
Onye obu-ọma, eche atụru atụje ishi ndzụ iya gude see iswi
atụru iya.
12 Onye e butaru ebuta; a-parụ atụru ono haa gbalaa mẹ
ọ -hụma l'agụ abya; kẹle ọ tọ bụdu iya echeje atụru ono;
tẹme ẹbe ọ bụdu iya nwe iya. Ọo ya bụ; agụ ono abapfuta
atụru ono bya achịkaa phẹ.
13 Onye ono, e butaru ebuta ono agbalajẹ; kẹle ọ maru
l'ọo ebuta bẹ e butaru iya; ẹbe ọ dụdu iphe, ọ gụberu atụru
ono.
14 Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche atụru
ọbu. Mu maru ndu ọphu bụ atụru mu; ndu ọphu bụ nkemu
maru mu.
15 Nokwaphọ gẹ Nna mu maru mu; mu maru Nna mu.
Mbẹdua atụje ishi ndzụ mu gude see iswi atụru mu.
16 Mu nwekwarụpho ikpoto atụru ọzo, ayịdu lẹ ndu ọwa-
a. Mu jefụtajekwa je achịtafua phẹ dobe; ẹphe atụko anụ
olu mu. Ọo ya bụ; ẹphe atụko nmagba bụru igwe atụru
lanụ; nweru onye lanụ, eche phẹ nụ.
17 "Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bụ lẹ mu tụru
ishi ndzụ mu; k'ọphu mu a-nataphu iya azụ.
18 Ọ tọ dụkwa onye bụ iya natarụ mu ndzụ mu ono. Ọ
kwa mbẹdua tụru obu mu onyo tụa ishi ndzụ mu ọbu. Ọo
mbẹdua bẹ ọ dụ l'ẹka. Mu -sụ lẹ mu a-tụ iya; mu atụa ya.

Mu -sụ lẹ mu a-nataphu iya azụ; mu anataphu iya azụ. Noo
iphe, Nna mu ziru mu gẹ mu mee bụ ono.”
19 Ndu Jiu gudekwaphọ k'opfu ono, Jizọsu pfuru ono bọo
onwophẹ ẹbo ọzo.
20 Ẹphe dụ igwerigwe sụ: “Ọ kwa ọbvu bu nwoke-a l'ẹhu;
tẹme ọbvu nọdu emekwa iya phọ. ?Dẹnu g'o gude unu je
angabẹ nchị l'iphe, oopfu?”
21 Ndu ọphu asụkwanu: “Opfu ọwa-a, oopfushi-a ta
abụkwa opfu onye ọbvu eme. ?Unu hụmajeru ẹka ọbvu
dụru ike mee onye atsụ ishi; ọ wata aphụ ụzo?”

Ndu Jiu ajịka Jizọsu

22 O rwua teke aabọ iphe lẹ Jierúsalẹmu, bụ iya bụ ọbo-
iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpụ-ghechaaru eze-ụlo
Chileke bya eworu iya ye iya l'ẹka ono. Teke ono bụru
l'udzumini.
23 Jizọsu nọdu ejephe l'ime eze-ụlo Chileke ono l'ọma
Ọnuzo-Sólomọnu.
24 No iya; ndu Jiu bya adọ-phee ya mgburugburu sụ
iya: “?Bụkpohunaa a -nọ-beru ịnoberuagha tẹme l'i mee
g'unme rwua anyi ọhu-ẹpho? Ọ -bụru ngu bụ Kéreshi ọbu;
pfukahụnuru anyi.”
25 Jizọsu sụ phẹ: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jịka
ekweta. Iphe, bụ ozi ono, mu eje ono, bụ ozi, Nna mu ziru
mu gẹ mu jee ono bụkota iphe, agbaru mu ekebe;
26 obenu l'unu te kwetakwarụpho; kẹle unu ta ayịdu lẹ
ndu ọphu bụ atụru nkemu.
27 Sụ-a; atụru nkemu anụgbakwaa olu mu; mu maru phẹ;
ẹphe nọdu awụje etso mu.
28 Iphe, mu anụje phẹ bụ ndzụ ojejoje; ẹbe ẹphe ayịdu
laa l'iswi; ẹbe ọ dụkwapho onye byaru anafụ phẹ l'ẹka mu.
29 Ọo Nna mu, bụ iya yeru phẹ l'ẹka mu bụ onye kakọta
shii; ẹbe ọ dụdu onye adụ ike anafụ phẹ l'ẹka Nna mu ono.
30 Mbẹdua mu lẹ Nna mu bụkwa nanụ.”
31 No iya; ndu Jiu kwakọkwaa mkpuma k'ugbo ẹbo g'ẹphe
tugbua ya.
32 Jizọsu sụ phẹ: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe ẹguru
ozi, shi Nna mu l'ẹka. ?Bụkpohunaa ole l'iphe ono, mu
meshiru ono bẹ unu zọberu eme g'unu gude mkpuma
tugbua mu?”
33 Ndu Jiu ono sụ iya: “Ọ tọ bụkwa k'ẹguru ozi ngu bẹ
anyi gude eme g'anyi gude mkpuma tugbua ngu. Ọ kwa
l'iipfurwushi ẹpha Chileke. Noo kẹle ọo gụbe nemadzụ
mmanụ woru onwongu mebe Chileke.”
34 Jizọsu jịa phẹ sụ phẹ: “?Te denuru iya-a l'ẹkwo ekemu
unu sụ lẹ Chileke sụru l'unu bụgbaa chi l'ẹhu l'ẹhu.

35 A makwarụ-a l'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke te
enwedu echikpọhu. Ọ -bụru lẹ Chileke kuru ndu ono, o
yeru opfu iya l'ẹka ono chi l'ẹhu l'ẹhu;
36 ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ unu sụru l'ọo epfurwushi bẹ
mu epfurwushi ẹpha Chileke; opfu lẹ mu sụru l'ọo mbẹdua
bụ Nwa Chileke ọbu? Mbụ-a; ọ kwa Chileke ono họtaru mu;
bya ezia mu gẹ mu bya lẹ mgboko.
37 Ọ -bụru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'ẹka Nna mu;
unu te ejekwarọ ekweta nkemu.
38 Teke ọ bụkwanu l'ọ bụ-a iphe, shi l'ẹka Nna mu bẹ
mu emegbaa; unu kwetakpọnu l'iphemiphe ono, mu eme
ono shi l'ẹka Nna mu; m'ọ betarụro ọphu unu ekwetadu kẹ
mbẹdua. Unu -kweta; ọo ya bụ l'o doo unu ẹnya; tẹme unu
amakwarụpho lẹ Nna mu nọ mu l'ime; mu nọdu Nna mu
ono l'ime."
39 Ẹphe wụ-lihukwa ọzo g'ẹphe gude iya; ọ nyịkofu gbala.
40 Ọ tụgbukwaa ọzo je adabua Jiọ́danu lụfu azụ iya ọphuu
jerwua ẹka ono, Jiọnu shi anọduje emeshi baputizimu lẹ
mbụ phọ je anọdu l'ẹka ono.
41 A dụ igwerigwe wụ-pfuta iya. Ẹphe nọdu epfu sụ: "Ọ
tọ dụkwa iphe-ọhumalenya, Jiọnu meru; ọle iphe, bụkpoo
iphe Jiọnu pfuru k'ẹhu nwoke-a bụkotakwa ọkpobe-opfu."
42 A dụkpoo igwerigwe kweta kẹ Jizọsu l'ẹka ono.

11

Ọnwu Lazarọsu

1 Noo ya; ọ dụru nwoke lanụ, aza Lazarọsu, bụ onye
Betani; iphe nọdu eme iya. Betani bụ mkpụkpu, Meri yẹle
nwune iya kẹ nwanyị, bụ Mata bu.
2 Meri ono bụ nwanyị ono, mecharu wota manụ, eshi
mkpọ bya etee Nnajịuphu l'ọkpa labọ; gude ẹgbushi iya
huchaa ya ya-a. Ọ bụru nwune iya kẹ nwoke bụ Lazarọsu
ono, bẹ iphe eme ọbu.
3 Tọbudu iya bụ; unwune iya kẹ nwanyị phẹ zia ozi
g'e zia Jizọsu l'ọ̀nyà iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe
zụpyabekwaru.
4 Jizọsu nụmae ya phọ bya asụ: "Ẹhu ono te emekwa iya
k'anwụhu. Ọ kwa iphe, ee-gude kwabẹ Chileke ùbvù; bya
egudekwa iya phọ jaa Nwa Chileke ajaja."
5 Jizọsu yekpọoru Mata obu; mẹ nwune iya kẹ nwanyị;
mẹ Lazarọsu.
6 Noo ya; Jizọsu nụmachaepho l'iphe-ememe zụpyaberu
Lazarọsu; ọ kpọo ụpfu nọfua abalị labọ l'ẹka ono, ọ nọ ono.
7 E mechaa; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Unu g'anyi laphu azụ
lẹ Jiudiya."

8 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “?Ọ kwa l'ọ bụ-a mgboru nta-a
bẹ ndu Jiu shi eme g'ẹphe tugbua ngu lẹ mkpuma-a? Ọ bụru
iya bẹ ị sụru l'ịi-laphu azụ l'ẹka ono ọzobaa.”
9 Jizọsu sụ phẹ: “?Tọbudu awa iri l'ẹbo dụ l'eswe ujiku
ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajẹkwa iphe daa; kẹle
onye ono gude ìphóró kẹ mgboko-a ahụma ụzo.
10 Obenu l'onye eje ije l'ẹnyashi evukotajẹ iphe daa opfu
l'ìphóró ono ta adụdu iya l'ẹhu.”
11 O pfughechaẹpho iphe ono; ọ sụ phẹ: “Ọnyà anyi, bụ
Lazarọsu bẹ mgbẹnya tụakwaru; ọle mu e-jekwa ekutee ya
lẹ mgbẹnya ọbu.”
12 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Nnajịuphu! Ọ -nọdu ekuwaa
mgbẹnya bẹ ọ bụanaa ya ewekọrohu.”
13 Kẹle ndu etsoje iya nụ gbẹ dobesụ l'ọo mgbẹnya mmanụ
bẹ ọ sụru l'ooku. Ẹphe ta amadụ l'iphe, Jizọsu epfu bụ l'ọ
nwụhuwaru anwụhu.
14 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfuaru phẹ iya hoo haa sụ phẹ:
“Lazarọsu nwụhuakwaru.”
15 “Tẹme ọ bụkwaruro l'iswi ẹhu unu bẹ ẹhu gude atsọ
mu ụtso lẹ mu ta anọdu l'ẹka ono. Ọo iphe ono e-me g'unu
kweta. Ọle ọ bụ; unu gbalihu g'anyi jepfu iya.”
16 Tọmosu, bụ onye eekuje “Ejima” sụ ndu g'ẹphe tụkoru
etsoje Jizọsu: “Unu g'anyi tsofukwaaruphọ Nnajịuphu;
k'ọphu anyi l'iya a-nwụhukota l'ẹka lanụ.”

Jizọsu l'onwiya bụ eteta l'ọnwu bụru ndzụ

17 Tọbudu iya bụ; Jizọsu byaẹpho; ọ hụma lẹ Lazarọsu bẹ
a gbẹ liwanụ ọ nọwanu ujiku ẹno l'ilu.
18 Betani nọkwaa ntse lẹ Jierúsalẹmu. Ọ bụa; a -gbẹ lẹ
manyịru labọ mẹ e -shi lẹ Jierúsalẹmu.
19 Noo g'o shitaru; ndu Jiu dụ igwerigwe wụru byapfuta
Mata yẹle Meri; byaru phẹ akpọru iphu kẹ nwune phẹ ono,
nwụhuru nụ ono.
20 No iya; Mata nụmaepho lẹ Jizọsu abya; ọ gba iya
ndzuta. Meri gwọdoshihuro l'ụlo.
21 Mata sụ Jizọsu: “Nnajịuphu; ọ -bụ l'ị nọ l'ẹka-a mẹ
nwune mu nwoke ono tege anwụhukwa.
22 Ọle nta-a bẹ mu makwarụ-a l'iphe, bụkpoo iphe, ị sụru
Chileke g'ọ nụ ngu bẹ ọo-nụ ngu.”
23 Jizọsu sụ iya: “Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ọzo nọdu
ndzụ.”
24 Mata sụ iya: “Mu makwarụ-a l'oo-teta ọzo dzụru ndzụ
mbọku ikpazụ teke nemadzụ l'ophu e-shi l'ọnwu teta bya
anọduchaa ndzụ.”

25 Jizọsu sụ iya: “Ọ kwa mbędua bụ eshi l'ọnwu teta bya
abụru ndzụ. Mbụ l'iphe, bụ onye kwetarụ nkemu a-nọdu
ndzụ o betakpọoru ọ nwụhu anwụhu.
26 Tẹmanu; iphe, bụ onye nọ ndzụ bya ekweta nkemu taa
byadu anwụhu anwụhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. ?I
kwetarụ opfu mu ono; tọo ti kwetadụru?”
27 Mata sụ iya: “Ee; Nnajịuphu. Mu kwekwaru-a l'ọo ngu
bụ Kéreshi ọbu, bụ Nwa Chileke, bụ iya bụ onye ọbu, a-bya
lẹ mgboko.”

Ẹnya-mini ghakashịhuru Jizọsu l'ẹnya

28 Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri
ekuchi; tọ nwẹhu pfuaru iya sụ iya: “O-zì-iphe nọkwa l'ẹka-
a; mbụ l'ookukwa ngu oku.”
29 Anụma, Meri anụma iya; o zilihu gbapfushia Jizọsu.
30 Teke ono bẹ Jizọsu teke abatakpọkwanu l'ime mkpụkpu
ono. Ọ nọkwaduro lẹ mgbadagba phọ, Mata jepfuru iya
phọ.
31 Ndu Jiu ono, ẹphe lẹ Meri nọ l'ụlo; ẹphe nọdu adụ iya
obu ono wụfuta wụ-tsoru iya g'ẹphe hụmaru g'ọ gbalihuru
kwofu etezi. Ẹphe gbẹ dobesu l'ooje l'ilu eje ara ẹkwa l'ẹka
ono.
32 Noo ya; Meri byarwutaẹpho l'ẹka Jizọsu nọ; bya
ahụmae ya phọ; ọ daa kpurumu l'agụga ọkpa iya sụ iya:
“Nnajịuphu! Ọ -bụ l'ị nọhawaa l'ẹka-a mẹ nwune mu
nwoke-a tege anwụhukwa.”
33 Jizọsu hụmaepho Meri g'ọora ẹkwa mẹ gẹ ndu Jiu, ẹphe
lẹ Meri ono swị tụkoru ara ẹkwa; ẹhu ghuahaa ya eghu;
tẹme o rwuhukwa iya phọ l'ẹhu.
34 Ọ sụ phẹ: “?Bụ l'awe bẹ unu liru iya?”
Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; bya bya ahụma ẹka ọbu.”
35 Ẹnya-mini ghakashịhu Jizọsu.
36 Ndu Jiu sụ: “Owiwo-e! Unu lewarọ g'o yeberu Lazarọsu
obu-o!”
37 Ọ dụru ndu ọphu harụ sụ: “?Ọ dụ ngu gẹ nwoke-a,
meru onye atsụ ishi; ọ phụahaa ụzo-a tege adụdu ike mee
gẹ Lazarọsu ta anwụhushi tọo?”

Jizọsu eme gẹ Lazarọsu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ

38 Anwụhu Lazarọsu ono ghuahaa Jizọsu eghu ọzo; ọ
tụgbua jeshia l'ilu ẹka ono, e liru iya ono. Ilu ono bụ ọgba,
e gudekwaphọ eze mkpuma swichia ọnu iya.
39 Jizọsu sụ phẹ: “Unu swifu eze mkpuma ono.”
Noo ya; Mata, bụ iya bụ onye ọ bụ nwune iya nwụhuru
ọbu sụ iya: “Nnajịuphu! Nta-a bẹ ọogbekwanu eshiwaa
ishi. Ntanụ-a kweakwaa ya abalị ẹno, e liru iya.”

40 Jizọsu sụ iya: “?Mu ta asụhaadaru ngu l'i -kweta l'i
gude ẹnya ngu hụma ọdu-biribiri Chileke.”
41 Tọbudu iya bụ; ẹphe bya eswifu mkpuma ono. Jizọsu
bya apalia ẹnya imeli sụ: “Nna! Mu ekele ngu ekele; l'ị
nụmaru olu mu.
42 Mu makwarụ-a l'ọ tọ dụdu teke ị tịi nụmajedu olu mu.
Obenu l'ọo iswi ẹhu ndu-a, pfụ-kube ẹka-a bẹ mu gude epfu
ọwa g'ẹphe ekweta l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya.”
43 O pfuchaẹpho nno bya arashia ya ike sụ: “Lazarọsu!
Lụfuta!”
44 Nwoke ono, nwụhuru anwụhu ono fụta yẹle ẹkwa
ọchaa ono, e gude phuchia ya ẹka mẹ ọkpa; mẹ ẹkwa
odzu ọphu e gude phuchia ya iphu. Jizọsu sụ phẹ: “Unu
tọshichaa ya iphe ono g'ọ tụgbua.”

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹnya
phẹ hụma iphe ono, Jizọsu meru ono; bya ekweta nkiya.
46 Obenu l'ọ dụru ndu ọphu jepfulẹrua ndu Fárisii je
akọoru phẹ iphe, Jizọsu meru.
47 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii
bya akpakọo ọgbo-ikpe, ẹphe l'ẹphe ekpeje ikpe sụ: “?
Anyi e-mekpọo iphe-a ime-agha? Nwoke-a emeshinụkakwa
igwerigwe iphe-ọhumalenya.
48 Teke anyi harụ iya g'o mee iphe-a, oome-a bẹ onye-
monye a-tụkokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atụko
eze-ụlo anyi-a mẹ ndu ndu-anyi l'ophu lwụa rengurengu.”
49 Obenu l'onye lanụ l'ime phẹ, ẹpha iya bụ Kayafasu, bụ
iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono sụru phẹ:
“Unu ta amakwa iphe ilile.
50 ?Unu ta amadụ l'ọ karụ anyi ree g'onye lanụ nwụhu-
chiru ndu Jiu l'ophu; eme l'onye lanụ nọ ndzụ; ọha l'ophu
tụko bụru mkpurupyata.”
51 Iphe ono, o pfuru ono ta abụkwa ike k'onwiya bẹ o
gude pfua ya. Obenu l'eshi ọphu ọ bụ iya bụ onye-ishi ndu-
ishi uke Chileke k'apha ono bẹ ọ hụmaru lẹ Jizọsu e-mechaa
nwụhu-chiru ọha l'ophu.
52 Ọ tọ bụkwa-a ọha ono nwẹkiya bẹ ọo-nwụhu-chiru. Ọ
kwa g'ooshi nno chịkobe ụnwu Chileke ono, gbakashịhuru
dzuru mgboko ono g'ẹphe bụru nanụ.
53 Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mbọku ono chịahaa
idzu g'ẹphe e-me megbua Jizọsu.
54 Ọ bụnuru iya bụ lẹ Jizọsu akpabuhu l'edzudzu-ọha
l'echi ndu Jiu. Ọ gbẹshi l'ẹka ono jeshia alị, nọ-kube echiẹgu

bya alaa lẹ mkpụkpu, nọ l'ẹka ono, eekuje Ifuremu. Ọ laa
ẹka ono je anọdu yẹle ndu etsoje iya nụ.
55 Teke ono bẹ ọbo Ojeghata ndu Jiu rwukpọwaru ntse. A
dụ igwerigwe shigbaa l'alị ndu Jiu eje Jierúsalẹmu g'ẹphe
je emee nsọ aswafụ onwophẹ ntụrwu; tẹme l'oorwua l'ọbo-
iphe ono.
56 Ẹphe tụko elephe ẹnya Jizọsu. Ẹphe dzukọepho
l'eze-ụlo Chileke; ẹphe nọdu ajijegbaa nwibe phẹ sụ: "?
Dẹnukpoo g'unubẹdua arị iya? ?Ọ dụ unu g'ọ tọo byadu
ọbo-iphe-a tọo?"
57 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii tubuhawaru sụ l'ọ
-bụru l'ọ dụru onye maru ẹka ọ nọ; g'onye ọbu mee g'ẹphe
maru k'ọphu ẹphe e-je egude iya.

12

Aawụ Jizọsu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 O ghuduẹpho abalị ishii tẹme l'a bahụ l'ọbo Ojeghata
ono; Jizọsu tụgbua jeshia Betani. Betani bụ mkpụkpu,
Lazarọsu bu, bụ iya bụ nwoke ono, Jizọsu mejeru; o shi
l'ọnwu teta nọdu ndzụ phọ.
2 O rwua l'ẹka ono; ẹphe shiaru iya ite ẹbyaa. Ọ bụru
Mata akwakọru phẹ nri; yẹbedua, bụ Lazarọsu yịru lẹ ndu
ẹphe lẹ Jizọsu eri nri ono.
3 No iya; Meri gbẹshiepho je ewota mgbere manụ, eshi
mkpọ, a zụru oke aswa; mbụ manụ, e gude nadụ, guru
egugu mee. O wota iya gude bya awụa Jizọsu l'ọkpa bya
egude ẹgbushi iya huchaa ya ọkpa ọbu. Mkpọ manụ ono
tụko ụlo ono vọo pfurupfuru.
4 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiudasu Isukariyọtu, yị lẹ ndu etsoje
Jizọsu, bụ iya bụ onye ono, mechaarụ deru iya ye-a;
tụfuepho ọnu sụ:
5 "?Bụna-a gụnu bẹ e te wotadụru manụ-a je eree reta
ụkporo pangu lẹ pangu iri gude je ekeeru ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ?"
6 Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abụkwa l'ọo g'o
letaberu ndu adụdu g'ọ dụ phẹ ẹnya. Iphe, o gude pfua
ya bụkwa l'ọ bụ iphuru; ọ bụru iya egudeje ẹkpa, okpoga
phẹ adụje; ọ nọdu ezitajẹ iphe, e yeru iya.
7 Jizọsu sụ iya: "Parụ nwanyị haa! Haa ya g'ọ kwakọbe
iphe, o gude ngabẹru mbọku, ee-li mu.
8 Unu lẹ ndu adụdu g'ọ dụ phẹ anọ tekenteke; obenu lẹ
mbẹdua ta abyadụru kẹ gẹ mu l'unu buwaruro bupyabẹ."

Idzu g'e gbua Lazarọsu

9 O be teke igwerigwe ndu Jiu nụmaru l'ọo lẹ Betani bẹ
Jizọsu nọ; ẹphe wụru jeshia ẹka ono. Ọ tọ bụkwaa Jizọsu bẹ
ẹphe chọru jee kpụrumu. Ẹphe jekwarụpho g'ẹphe hụma
Lazarọsu, bụ iya bụ onye ono, o meru; o shi l'ọnwu teta
ono.
10 Ndu-ishi uke Chileke chịkwaapho idzu l'ẹphe e-
gbufukwaaphọ Lazarọsu.
11 Ishi iphe, ẹphe gude sụ l'ẹphe e-gbu iya bụ l'ọo opfu ẹhu
Lazarọsu ono bẹ igwerigwe ndu Jiu gude anashịhu ndu-ishi
phẹ agbakashịhu ejegbaa eworu onwophẹ ye l'ẹka Jizọsu.

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 O rwua nchitabọhu iya; igwerigwe ọha ono, byaru
k'ọbo Ojeghata ono nụma lẹ Jizọsu abya Jierúsalẹmu.
13 Ọ bụru iya bụ ẹphe gbafụtachaa je egbukọo ẹkwo-igu
gude gba iya ndzuta. Ẹphe nọdu akpọ okwe asụje:
"G'ajaja bụru kẹ Chileke!
Ọnu-ọma tsoru onye ono,
shi l'ẹka Nnajịuphu anyi,
bụ Chileke abya ono!
G'ajaja bụru kẹ
Eze ndu Ízurẹlu!"
14 No iya; Jizọsu bya ahụma nwa nkapfụ-ịgara bya anọ-
koru iya, bụ iya bụ iphe ọbu, e deru l'ẹkwo Opfu Chileke
sụ:
15 "Gẹ ndzụ ta agụkwa ngu
nwada Zayọnu!
Lẹ nta-a bẹ onye-eze ngu
nọakwaa l'eli nwa
nkapfụ-ịgara abya!*"
16 Ẹbe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nụ ẹnya
lẹ mbụ. Ọle o -rwuẹrupho gẹ Chileke kubataru Jizọsu
l'imigwe; kwabẹ iya ùbvù, parụ ẹka; ẹphe gbẹ teke ono rịta
iphe ono, e deru kẹ nkiya ono; l'ẹphe mewaru iya iphe ono,
ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono.
17 Teke ono, Jizọsu kuru Lazarọsu oku; mee ya ọ
dzụkwaru ndzụ ọzo; shi l'ẹka e liru iya fụta ono bẹ a dụ
igwerigwe nọdu l'ẹka ono. Ọ bụru igwerigwe ndu ono bẹ
pfukashịru ndu ọzo iphe ono, nwụru nụ ono.
18 Noo iphe, meru g'o gude a dụ igwerigwe nno gba
iya ndzuta. Ẹphe nụmahawaru l'ọo Jizọsu bẹ meru iphe-
ọhumalenya ono.

---

* **12:15 12:15** Gụnaa Zek 9:9.

19 Ndu Fárisii pfuahaa l'ime onwophẹ asụje: “Unu
ahụma. Idzu anyi ọbu arwụhuahanaa. Unu lewarọ gẹ
mgboko l'ophu zelihuru awụ etso iya.”

Ndu Gurisu harụ achọ Jizọsu

20 Ndu shi l'alị Gurisu harụ yịru lẹ ndu jeru abarụ Chileke
ẹja lẹ Jierúsalẹmu g'aabọ iphe ono.
21 Ndu ono bya ahụma Filipu; Filipu bụ onye Bẹtusayida,
bụ mkpụkpu, nọ lẹ Gálili. Ẹphe wupfu iya je asụ iya:
“Nwoke-ibe mu! ?Dẹnu g'eeme g'anyi lẹ Jizọsu hụma?”
22 Ọo ya bụ; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yẹle
Filipu swịru je epfuaru iya Jizọsu.
23 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Nta-a bẹ o rwuakwaru teke
aa-hụma Abụbu-Ndiphe l'ọdu-biribiri iya.
24 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; akpụru ereshi -
adabadụru l'alị rehu ẹwa bẹ ọ nọekwapho g'ọ nọ. Ọle o
-rehukwanu bẹ ọomije deru yẹkete.
25 Onye yeru ẹnya lẹ ndzụ iya l'e-tuphakwa iya etupha;
ọle onye kpọru ndzụ iya ashị lẹ mgboko-a l'e-gude iya gbata
ndzụ ojejoje.
26 Onye ọ dụ iya g'ọ bụru onye ejeru mu ozi g'onye ọbu
bya etsoru mu g'ọo-bụkwanuru ẹka mu nọ bẹ onye ọbu,
ejeru mu ozi ọbu a-nọdu. Onye bụ onye ejeru mu ozi bẹ
Nna mu a-kwabẹkwa ùbvù.”

Jizọsu epfu opfu ọnwu iya

27 “Sụ-a; ọ kwa nta-a bẹ obu etsu mu mini. ?Bụ gụnu
bẹ mu e-pfu? ?Bụ gẹ mu sụ Nna mu g'ọ dzọo mu lẹ nta-a?
Tụswekwa! Ọ kwa iphe, abya eme nta-a bẹ mu byadoru.”
28 “Nna! Menaa g'a hụma ọdu-biribiri dụ l'ẹpha ngu.”
Tọbudu iya bụ; ọ dụru olu, shi l'imigwe sụ: “Mu
meakwaru a hụma ọdu-biribiri ono; mu jekwaphọ emebaa
g'a hụmabaa ya ọzo.”
29 Igwerigwe ọha ono, pfukube ẹka ono nụma iya; ẹphe
sụ l'ọo igwe deru edede. Ndu harụ sụ: “Ọ kwa ojozi-imigwe
pfuru yeru iya!”
30 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ kwa unu bẹ e pfudoru opfu ono; ọ tọ
bụkwa mbẹdua bẹ e pfudoru iya.
31 Ọ kwa nta-a bẹ Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. Ọ kwa
nta-a bẹ aabya echikpọ ike k'onye ono, bụ iya bụ onye-ishi
ndu mgboko-a.
32 Mbẹdua bẹ teke ono, ee-shi l'alị wolia mu eli ono bẹ mu
a-tụko onyemonye sekuta g'ẹphe tsoru mu.”
33 Iphe ono bẹ o pfuru gude goshi gẹ ya e-gude nwụhu.
34 Igwe ọha ono sụ iya: “Anyi nụmawaru iphe, e deru
l'ẹkwo ekemu sụ lẹ Kéreshi ọbu anọduwaro ndzụ jasụ

l'ojejoje. ?Dẹnuhunu g'o gude ị gbẹ sụ lẹ Abụbu-Ndiphe nwụhufutaje? ?Bụkpohunaa onye bụ Abụbu-Ndiphe ọbu?”

35 Jizọsu sụ phẹ: “Ìphóró ono bụfukwa nwanshịi bẹ ọo-
nọfua l'echilabọ unu. Ọphu g'unu lọbaru ije nta, ìphóró
dụru unu; a -nọnyakwa ọchii byapfuta unu. Noo kẹle onye
eje ije l'ọchii ta amajẹkwaru ẹka o phuku eshi.
36 Ọphu g'unu kweta woru onwunu sẹe asẹe l'ìphóró ono
teke ìphóró ono dụkwadu swiru unu g'unu abụru ndu bu
l'ẹka ìphóró dụ.”

Jizọsu pfughechaẹpho nno bya atụgbua je edomia on-
wiya; ọphu ẹphe ahụmaheduru iya.

Ndu Jiu bụ ekwegekwe

37 Ọ bụ eviya l'o mehawaru iphe-ọhumalenya, dụ igw-
erigwe l'iphu phẹ; ọle ẹphe te ekwedu woru onwophẹ ye
iya l'ẹka.
38 Ọ bụru iya bụ l'iphe ono, Azáya, bụ onye mpfuchiru
Chileke pfuru ono avụkota g'o pfuru iya. Ọ sụru:

“Nnajịuphu; ?bụ onye
kwetakpọoru ozi,
anyi ziru?
Tọo ?bụ onye bẹ
Chileke goshiru ike,
shi iya l'ẹka?†”

39 Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azáya
pfukwarụpho ọzo sụ:

40 “Chileke mewaru phẹ;
ẹphe tsụahaa ishi;
bya emewaa phẹ
g'ẹphe kpochia
ọkpoma g'ee-shi g'ọ
tọ dụhe iphe,
ẹnya phẹ a-hụmaje;
ọzoo k'ọphu ọriri
e-rwu phẹ l'ọhu ẹpho;
g'ẹphe gbanwee
byapfuta mu gẹ mu
mee phẹ g'ẹphe
wekọrohu.‡”

41 Ọ bụru Jizọsu bẹ Azáya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude
pfua iphe ono bụ l'ọ hụmahawaruro ọdu-biribiri iya.

---

† **12:38 12:38** Gụnaa Azá 53:1. ‡ **12:40 12:40** Gụnaa Azá 6:10.

42 G'e jia epfua bẹ a dụana-a igwerigwe kweta l'ọo ya bụ
onye ọbu, Chileke yeru g'ọ bya ọbu; mbụ lụfuchaa lẹ ndu-
ishi kwetachaakwaru l'ọo ya. Ọle ẹphe ta adụdu ike pfufuta
iya; kẹle ẹphe atsụnuka ndu Fárisii ebvu; a -nọnyakwaa; a
kpochia phẹ mkpọchi sụ g'ẹphe ta abatajẹhe l'ụlo-ndzukọ.
43 Noo l'ẹphe ka eye ẹnya l'ajaja ọphu ndiphe aja phẹ;
eme l'ajaja ọphu Chileke gege aja phẹ.

Opfu, Jizọsu pfuru e-kpe nemadzụ ikpe

44 Jizọsu raa ya arara sụ: “Onye kwetarụ nkemu ta
abụkwa-a nkemu bẹ o kwetarụ kpoloko; o kwetakwarụpho
k'onye ono ziru mu nụ ono.
45 Onye hụmaru mu nụ hụmaakwarupho onye ono, ziru
mu gẹ mu bya ono.
46 Mbẹdua l'onwomu byaru gẹ mu bya abụru ìphóró dụru
ndiphe; k'ọphu a-bụru; onye kwetarụ nkemu; onye ono taa
nọduhedu l'ọchii.
47 Onye nụmachaaru iphe-a, mu epfu-a; ẹbe o medu
iya ememe; bẹ ta abụkwa mu e-kpe iya ikpe; kẹle mu ta
abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bụkwa gẹ
mu dzọo ndu mgboko.
48 Onye jịkaru mu nụ; bya ajịka anata opfu, mu epfu bẹ
ọ dụkwaruro onye e-kpe iya ikpe. Ọo opfu ono, mu pfuru
ono bẹ bụ iphe, a-nma iya ikpe lẹ mbọku ikpazụ.
49 Ishi iya bụ l'iphe, mu epfu ta abụdu ike ẹka mu bẹ mu
gude epfu iya. Ọo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude
ọnu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu phọ gẹ mu
e-pfu iya.
50 Mu makwarụpho l'iphe ono, ọ sụru gẹ mu pfua ono
anụje ndzụ ojejoje. Ọo ya bụ l'iphe, bụ iphe, mu epfu
bụepho iphe, Nna sụru gẹ mu pfua bẹ mu epfu.”

13

Jizọsu akwọ ndu etsoje iya nụ ọkpa

1 O ghuduẹpho ujiku lanụ; l'a bahụ l'ọbo Ojeghata ono;
Jizọsu mawaru lẹ teke ya a-ha mgboko ọwa; lapfushia Nna
iya rwuwaru. Jizọsu shiẹpho lẹ mbụ yee ndu bụ ndu nkiya
lẹ mgboko-a obu; mbụ yeẹ phẹ iya phọ yerwua l'ishi.
2 Noo ya; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụko nọdu eri nri-
ẹnyashi. Obutuswe yehawarụro Jiudasu Isukariyọtu, bụ
nwa Sayịmonu ọriri l'obu g'o je ederu Jizọsu ye l'ẹka ndu
ọhogu iya.
3 Jizọsu maẹkwarupho lẹ Nna iya yekọtaru iya iphemiphe
l'ẹka; maru l'ọo l'ẹka Chileke bẹ ya shi; tẹme ọ bụkwarupho
Chileke bẹ ya alapfu.

4 Tọbudu iya bụ; Jizọsu gbalihu l'ẹka ọ nọ eri nri-ẹnyashi
ono bya achịru uwe ẹhu iya wụshi; chịta anamụ nmarụ
l'upfu.
5 Ọ bya ekuru mini ye lẹ gbamugbamu wata akwọ ndu
etsoje iya nụ ọkpa; bya egude anamụ phọ, ọ nma l'upfu
phọ ehucha phẹ iya.
6 Tọbudu iya bụ; o -rwuẹpho l'ẹka Sayịmonu Pyịta nọ;
Pyịta sụ iya: "Tụswekwa! Nnajịuphu! ?Bụchia gụbedua
abya mu akwọ ọkpa?"
7 Jizọsu sụ iya: "Iphe, mu eme bẹ ị tị makwa nta-a. Ọ kwa
l'e mechaa bẹ oo-do ngu-a ẹnya."
8 Pyịta sụ iya: "Ephokwarọ k'akwọ mbẹdua ọkpa
ephopho ophu."
Jizọsu sụ iya: "Mu akwọduru ngu ọkpa bẹ mu lẹ ngu tee
megbakwa."
9 Sayịmonu Pyịta sụ iya: "Jikokwa! Nnajịuphu! Ọ -dụ
nno bẹ ọ tọ bụkwaa ọkpa bẹ ịi-kwọ mu kpẹekpu; tụkokwa
mu ẹka mẹ ishi sakọta."
10 Jizọsu sụ iya: "Onye a wụwaru ẹhu bẹ mkpa awụ ẹhu
ọzo adụhekwaru. Ọo ọkpa bẹ onye ọbu akwọje eshi ọphu
inyi adụhedu iya l'ẹhu ilile. Unu tụkowaru dụ ree; ọle ọ tọ
bụdu g'unu ha dụ-gbua ree."
11 Iphe, Jizọsu gude sụ l'ọ tọ bụdu g'ẹphe ha dụ-gbua ree
bụ l'ọ mawaru onye ọphu bụ iya e-deru iya ye l'ẹka ndu
ọhogu iya.
12 No iya; ọ kwọchae phẹ phọ ọkpa ono; ọ chịta uwe ẹhu
iya yee bya alaphu azụ l'ẹka o shi nọdu bya ajịa phẹ sụ: "?
Unu makpọoru iphe ono, mu meru unu ono?
13 Iphe, unu anọduje eku mu bụ 'O-zì-iphe' bya eku mu
'Nnajịuphu'. Ọphu unu ekuswekwaru; kẹle ọ bụkwaa iphe
onoya bẹ mu bụ.
14 Ọle-a; eshi ọphu ọ bụ mbẹdua, bụ Nnajịuphu unu bya
abụru onye ezije unu iphe bẹ gbẹchia bya akwọo unu ọkpa;
bẹ ọ gbakwarụ g'unu jenụ je akwọje nwibe unu ọkpa ẹgube
ono, mu kwọru unu ono.
15 L'ọ kwa iphe, unu e-letajẹ eme bẹ mu meru goshi unu
ono; g'unu eletajẹ iya mee gẹ mu meru unu ono.
16 Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta
akajẹkwa nnajịuphu iya shii; ẹbe onye e ziru ozi akajẹkwa
onye ziru iya ozi shii.
17 Unu makọtawaru iphemiphe ono. Ọ -bụru l'unu tụkoru
iya eme ememe bẹ Chileke a-gọkwaru ẹhu-ụtso nụ unu.
18 "Ọ tọ bụkwa unu g'unu ha bẹ mu epfu opfu-a anụ.
Mu makọtakwaru gẹ ndu mu họtaru gbaru. Ọle iphe, e
deru l'ẹkwo-opfu Chileke vụfutajenupho g'e deru iya, bụ

iya bụ iphe, sụru: ‘Ọ kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri;
mechaarụ bya emeahaa iphe, a-tsụru mu nụ.’*
19 Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ọphu
bụ; ọ -nwụje; unu ekweta l'ọo mbędua bụ onye ọbu.
20 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye natarụ
onye mu ziru ozi nataakwaru mbędua. Onye natakwanụru
mu nụ nataakwarụpho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.”

Jizọsu epfu l'ee-deru iya ye
ndu ọhogu iya l'ẹka
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Jizọsu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. Ọ sụ phẹ:
“Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu
ha-a l'e-deru mu ye.”
22 Ndu ono, etsoje iya nụ ono tụko legbaa nwibe phẹ
ẹnya; ẹka iphe ono tụfuru phẹ ẹhu; ẹbe ẹphe amadụ onye
oopfuru.
23 Onye lanụ lẹ ndu ono, etsoje iya nụ ono, bụ iya bụ onye
ọphu Jizọsu kakọta eye obu bẹ nọ-kubekwa iya phọ ntse
teke ono.
24 Tọbudu iya bụ; Sayịmonu Pyịta tabuaru iya ẹnya sụ iya
g'ọ jịtaekwa iya onye oopfuru.
25 Ọ bya akpọ-kubebaa Jizọsu ntse bya asụ iya:
“Nnajịuphu! ?Bụ onye bẹ iipfu ama ẹka?”
26 Jizọsu sụ iya: “Ọo onye ono, mu a-nụ ibiribe buredi, mu
tsutarụ l'iphe-a, eeri nri-a bụ onye ọbu.” Ọ bya etsutaẹpho
ibiribe buredi ono; o woru iya nụ Jiudasu Isukariyọtu, bụ
nwa Sayịmonu.
27 Jiudasu tachaẹpho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ẹhu.
Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ iya: “Iphe, bụ iphe, ịibya ememe
mee ya ẹgwegwa.”
28 Ẹbe ọ dụdu ndu ono, nọ l'ẹka ono, eeri nri ono, dụru
onye ọphu maru iphe, ọ zọberu pfuaru iya nno.
29 Ndu arịa sụ l'eshi ọphu ọ bụ Jiudasu, l'egudeje ẹkpa
okpoga phẹ bụ iphe, Jizọsu epfuru iya bụ g'ọ zụtachakwaa
iphe, ẹphe gude eme k'ọbo-iphe; ọzoo l'iphe, Jizọsu pfuru
Jiudasu bụ g'ọ nụ ndu ụkpa iphe.
30 Ọo ya bụ; ọ natachaẹpho ibiribe buredi ono; ọ tụgbua
lụfushia; nchi jihuanaa.

Ekemu òphúú

31 Jiudasu tụgbuchaepho; Jizọsu sụ: “Ọo nta-a bẹ e
goshiru ọdu-biribiri kẹ Abụbu-Ndiphe. Ọ bụkwarupho
l'ẹka iya bẹ ee-shi hụma ọdu-biribiri kẹ Chileke.

---

* **13:18 13:18** Ebvu 41:9.

32 Ọo ya bụ; ọ -bụru lẹ Abụbu-Ndiphe meru g'a hụma ọdu-biribiri kẹ Chileke; nokwaphọ gẹ Chileke e-me g'e shi l'ẹka nkiya hụma ọdu-biribiri kẹ Abụbu-Ndiphe; mbụkwa nta-a bẹ oo-me g'a hụma ọdu-biribiri iya ọbu.
33 Ụnwu mu! Mu l'unu ta anọhekwa iphe, barụ ishi nta-a; unu achọahaa mu. Ọle ọo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono bẹ mu epfukwarụpho unu nta-a. 'Ẹka mu eje bẹ unu taa dụkwa ike abya.'
34 Ọ kwa ekemu ọphúú bẹ mu atụru unu. Unu yee nwibe unu obu; mbụ g'ọ bụerupho gẹ mu yeru unu obu bụ g'unu e-yeje nwibe unu.
35 Ọo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono bẹ ndu ọzo e-gude maru l'unu bụ ndu etsoje mu nụ."

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Sayịmonu Pyịta jịa ya sụ iya: "Nnajịuphu; ?bụ awe bẹ ịila ọbu?" Ọ sụ iya: "Ẹka mu ala bẹ ị tịi dụkwa ike etsoru mu ala nta. Ọ chikwa alwapfuta bẹ ii-mechaa lwapfuta mu l'ẹka ono."
37 Pyịta sụ iya: "Nnajịuphu; ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ mu taa dụdu ike etsoru ngu nta-a? Mbụ-a; mu dụkwaa onwomu ree amị ẹnya lẹ ndzụ mu see iswi ẹhu ngu."
38 Jizọsu sụ iya: "Aa! ?Ị sụ l'ịi-dụ ike mịa ẹnya lẹ ndzụ ngu see iswi ẹhu mu? Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọ́rà; bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto sụ l'ị tị madụ onye mu bụ."

14

Jizọsu; ụzo, e shi alapfu Nna

1 Jizọsu sụ phẹ: "Unu ba ayọkwa ọshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'ẹka; unu ewokwarụpho onwunu ye mbẹdua l'ẹka.
2 L'ibe Nna mu bẹ ụlo-ebubu dụkwa igwerigwe. Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno; ?dẹnuhunu gẹ mu g'eme sụ unu lẹ mu eje unu emeru ẹka unu a-nọdu.
3 Mu -jechaẹpho je emechaẹrupho unu ẹka ọbu; mu abya ọzo bya ekuta unu dokube onwomu; k'ọphu bụ ẹka mu nọ bẹ unu a-nọdukwapho.
4 Unu mawaru ẹka mu ala; unu makwarụpho ụzo, mu shi ala iya."
5 Tọmosu sụ iya: "Nnajịuphu; anyi ta amakwa ẹka ọbu, ịila ọbu. ?Dẹnuhunu g'anyi shi maru ụzo iya?"
6 Jizọsu sụ iya: "Ọ kwa mbẹdua bụ ụzo; bya abụru ọkpobe-opfu; bya abụru ndzụ. Ọ tọ dụkwa onye abyapfuta Nna; abụdu l'onye ọbu shi mu l'ẹka.

7 Mbụ-a; ọme unu maru mu; mẹ unu amakwaru-a Nna
mu. Ọle e -shi nta-a bẹ unu mawaru Nna bya ahụmawa
iya.”
8 Filipu sụ iya: “Nnajịuphu; goshinu anyi Nna ọbu gẹ meji
anmapfuru anyi.”
9 Jizọsu sụ iya: “Filipu; e -shi teke-a bẹ mu l'unu shi
nọduta; ẹbe ị makwa mu phọ. Onye hụmaru mu nụ
hụmaakwaru Nna. ?Dẹnuhunu g'o gude ị nọdu epfukwadụ
gẹ mu goshi unu Nna ọbu?
10 ?Ti kwetadụru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nọdu
mu l'ime. Opfu, mu anọduje epfuru unu ta abụkwa ike
k'ẹka mu bẹ mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu
l'ime ono agbẹje mu l'ime eje ozi.
11 Ọo ẹpho g'unu kweta lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu
nọdu mu l'ime; ọdumeka unu gudekpọonu k'iphe ono, mu
emeshi ono kweta iphe, mu epfu.”
12 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye kweru
nkemu a-dụkwapho ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu
a-kabakwaanụ eme ọphu ka shii. Noo lẹ mu alapfuwa Nna
mu.
13 Iphe, bụkpoo iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ Nna meeru
unu bẹ mu e-mekọtaru unu. Ọo ya bụ; g'eeshi lẹ Nwa hụma
ọdu-biribiri kẹ Nna.
14 Ọ -dụkpowaru iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ mu meeru
unu; mu emeeru iya unu.

Jizọsu ekweta ukwe Unme-dụ-Nsọ

15 “Sụ-a; ọ -bụru l'unu yeru mu obu; unu mekọtaje ekemu,
mu tụru unu.
16 Mu e-pfuru Nna l'ooyeru unu onye N-yemẹka ọzo, a-
nọduwaro swiru unu jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
17 Onye N-yemẹka ono, Nna e-ye ono bụ Unme-dụ-Nsọ,
bụ iya bụ Unme k'ire-lanụ; mbụ onye ndiphe taa natadụ;
opfu l'ẹphe ta ahụmajeduru iya; ọphu ẹphe amadụ iya. O
bekwanụ l'unubẹdua maru iya. Noo kẹle o bu ebubu swiru
unu. O jekwaphọ anọduwaro l'ime unu.”
18 “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu.
19 Mbụ l'ọ phọdukwaru-a nwanshịi nta-a; ndu mgboko-
a taa hụmabaedu mu ọzo; ọle unubẹdua l'a-hụma mu-a.
Eshinu mu nọ ndzụ bẹ unubẹdua l'a-nọdukwapho ndzụ.
20 Ọ bụru mbọku ono bẹ unu a-maru lẹ mu nọ Nna mu
l'ime; unubẹdua nọdukwanu mu l'ime; mu nọdukwapho
unu l'ime.”
21 “Ọ kwa onye maru ekemu, mu tụru bya eme iya ememe
bụ onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa
iya phọ obu. Mbẹdua eyekwaphọ onye ọbu obu; woru
onwomu goshi iya.”

22 No iya Jiudasu; ọ tọ bụkwa Jiudasu Isukariyọtu; sụ iya:
“Nnajịuphu; ?dẹnu g'ii-shi goshi anyi onwongu g'ọ tọ bụ
ndu mgboko bẹ iigoshi onwongu?”
23 Jizọsu sụ iya: “Onye yeru mu obu anọduje eme iphe,
mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu lẹ Nna
mu a-byapfuta onye ọbu; anyi l'iya eburu eburu.
24 Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu
maanarụ-a l'opfu ono, unu anụ ono ta abụkwa opfu mu.
Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu gẹ mu bya ono.
25 “Mu pfukọtakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l'unu
nọkwadu.
26 Ọle ọo onye N-yemẹka ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ;
mbụ onye ono, Nna e-gude ẹpha mu zia g'ọ lwapfuta unu
ono bẹ e-zikọta unu iphemiphe; mekwaphọ g'unu nyataję
iphemiphe, mu pfuhawaru unu.
27 “Sụ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẹhu-guu ono bụru
mbẹdua bẹ o shi l'ẹka; ọ tọ bụkwa ụdu iya ọphu eshije
ndiphe l'ẹka bẹ mu nụru unu. Unu ta ayọjekwa ọshi l'ime
obu unu; ọphu unu atsụkwa ebvu.
28 Unu nụmawaru gẹ mu sụru unu: ‘Mu alaakwa; ọle mu
a-lwapfutakwaa unu ọzo.’ Ọ -bụ l'ọo iphe, unu yeru mu obu
mẹ unu etekwaa ẹswa; kẹle mu alapfu Nna; noo lẹ Nna ono
ka mu ike.
29 Sụ-a; nta-a bẹ mu tụkoakwaru iphemiphe gheberu unu
ọnu teke ọ tọko nwụdu. Ọo ya bụ; teke ọ nwụjeru g'unu e-
kwẹta.
30 Mu te epfuẹkwaru unu opfu anọ ọdu; noo kẹle onye
ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a l'abyawaa. O
bekwanụ l'ọ tọ dụdu iphe, ọo-dụ ike emebata mu.
31 Iphe, o gude mu nọdu emeje iphe, Nna ziru mu gẹ mu
mee bụ gẹ mgboko l'ophu amaru lẹ mu yeru Nna mu obu.”
O pfuchaa nno bya asụ phẹ: “Unu gbalihu g'anyi lụfu
l'ẹka-a.”

15

Jizọsu bụ ọkpobe vayịnu

1 “Ọ kwa mbẹdua bụ ọkpobe vayịnu; ọ bụru Nna mu bụ
onye eleta opfu-vayịnu ono ẹnya.
2 Iphe, bụkpoo ẹkali, kapfụru mu l'ẹhu, bụ ndu ọphu ta
amịdu mebyi bẹ ọo-kwashikwa. Ẹkali ọphu amije mebyi
bẹ ọonoduje akọcha akọcha ree g'ọokabaa amịmi.
3 Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a;
unu dụebe ree.
4 Unu nọpyabekwa mu l'ime; k'ọphu mu a-
nọpyabekwapho unu l'ime. Ọo g'ẹkali-oshi ayịdu mịta

mebyi k'ẹka iya m'ọ -bụdu l'ọ kapfụru l'oshi vayịnu-a; bụkwapho g'unu ta ayịdu yee mebyi mẹ mu l'unu atụgbaduru.

5 “Ọ kwa mbẹdua bụ vayịnu ono; unubẹdua bụru ẹkali iya. Onye nọpyaberu mu l'ime; mbẹdua nọpyabe iya l'ime; onye ono a-mị mebyi mịshia ya ike; noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, unu adụ ike eme ililekpọo; mẹ mu l'unu atụgbaduru bụru nanụ.
6 Onye bụ onye ta anọpyabeduru mu l'ime bẹ ee-tuphakwa g'ẹkali-oshi, a kọfuru akọfu; l'ọ kpọshihu nkụ; l'a chịru iya ye l'ọku; g'ọku kepyashịa.
7 Ọ -bụru lẹ mu l'unu tụgbaru bụru nanụ; opfu mu buru unu eburu l'ime bẹ ọ tọ dụkwa iphe, bụ iphe, dụ unu ree, unu sụru g'e meeru unu, e tee medụru unu.
8 Noo ụzo, ee-shi goshi ọdu-biribiri kẹ Nna mu; mbụ g'unu mịa mebyi mịshikpoo ya ike gude nno goshi l'unu bụ ndu etsoje mu nụ.
9 Ọo gẹ Nna mu yeru mu obu bụ gẹ mu yeru unu. Ọ bụru g'unu nọpyabeekwapho l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono.
10 Unu -mee iphemiphe, mu sụru g'unu mee bẹ unu a-nọpyabekwaa lẹ n-yemobu nkemu; mbụ ẹgube ono, mu mekọtaru iphe, Nna mu sụru gẹ mu mee; mu nọpyabe lẹ n-yemobu kẹ Nna mu ono.

11 “Sụ-a; iphemiphe-a bẹ mu epfukọtaru unu g'ẹhu-ụtso nkemu abụru k'unu; waa g'ẹhu atsọo unu ụtso tsọfu l'ishi.
12 Wakwa iphe, mu tụru unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu gẹ mu yeru unu.
13 O to nwekwa n-yemobu ọzo, nemadzụ e-ye nwibe iya, ka ọwa-a; mbụ lẹ nemadzụ gude iswi ẹhu ọ̀nyà iya; mịa ẹnya lẹ ndzụ iya kweta anwụhu.
14 Unu bụgbaa ọ̀nyà mu mẹ unu -nọdu emeje iphe, mu sụru g'unu meje.
15 Mu tee kuhẹkwa unu ndu-ozi mu ọzobaa; kẹle onye-ozi ta amajẹduru iphe, nnajịuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bụ ọ̀nyà mu phẹ; kẹle iphe, mu nụmaru l'ọnu Nna mu bẹ mu tụkowaru tọgboru unu ẹba.
16 Ọ tọ bụkwa unubẹdua họtaru mu; ọ chikwa mbẹdua họtaru unu dobe iche; k'ọphu unu a-mị mebyi; mbụ mebyi, a-dụwaro kwasẹru. Ọo ya bụ; iphe, bụkpoo iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ Nna nụ unu bẹ ọo-nụ unu.
17 Ekemu, mu atụerupho unu bụ g'unu yee nwibe unu obu.”

Ndụmashi kẹ ndu mgboko-a

18 “Teke ọ bụ l'unu dụ ndu mgboko-a ashị; unu ny-
atajẹkwa lẹ mbẹdua vuadaa ụzo dụhaadaa phẹ ashị; tẹme
unu dụje phẹ.
19 Ọ -bụ l'ọo iphe, unu bụ ndu kẹ mgboko-a mẹ ndu kẹ
mgboko-a eyee unu obu; l'unu bụ nkephẹ. Obenu lẹ mu
shiwaa lẹ mgboko-a họta unu dobe iche; ẹbe unu abụedu
nkephẹ. Noo g'o gude unu dụ phẹ ashị.
20 Unu nyatajẹkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbụ
lẹ mu sụru unu lẹ nwokoro ta akajẹdu nnajịuphu iya shii.
Ọo g'ẹphe mekparu mbẹdua ẹhu bụ g'ẹphe e-mekpa unu.
Ọ bụru g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bụ g'ẹphe tee
mekwaphọ iphe, unu epfu.
21 Iphe ono g'ọ ha bẹ ẹphe a-tụko mee unu; opfu l'unu bụ
ndibe mu; kẹle ẹphe ta amadụ onye ono, bụ iya bẹ mu shi
l'ẹka bya ono.
22 Ọ -bụ lẹ mu ta abyawaa bya epfuru yeru phẹ mẹ ọ tọ
bụkwa phẹ eme iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a, mu byawaru-a bẹ
o to nweẹkwa iphe, ẹphe gude agọfu k'iphe-ẹji, ẹphe meru.
23 Iphe, bụ onye mu dụ ashị bẹ Nna mu dụakwapho ashị.
24 Ọme mu ta anọdu l'echilabọ phẹ meshia iphe, onye ọzo
taa dụdu ike eme; mẹ ọ tọ bụkwa phẹ eme iphe-ẹji. Obenu
lẹ nta-a bẹ ẹphe hụmawaru iphe, mu meshiru; mu dụ phẹ
ashị; Nna mu dụkwa phẹ phọ ashị.
25 Iphe ono, ẹphe eme ono je emee ọ vụa; mbụ iphe ono,
e deru l'ẹkwo ekemu phẹ sụ: ‘Mu dụ phẹ ashị; ẹbe ọ bụ l'ọ
dụru iphe, mu meru phẹ.’*
26 “Mu e-shikwa Nna mu l'ẹka zia Onye N-yemẹka ono; l'ọ
lwapfuta unu. Onye N-yemẹka ono bẹ bụ iya bụ Unme-dụ-
Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanụ ọphu shi Nna mu l'ẹka. Ọ
-byaẹpho l'o pfua opfu ẹhu mu yeru unu.
27 Unubẹdua l'onwunu bụfukwaapho ndu a-nọdu epfu
iphe, unu gude ẹnya unu hụma kẹ nkemu; opfu lẹ mu l'unu
shiẹpho lẹ mbụlembu nọduta.

16

1 “Mu pfushikọtaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu
g'unu shiswee ụzo.
2 Ndu Jiu a-kpọ-chikwa unu mkpọ-chi g'unu ta abatajẹhe
l'ụlo-ndzukọ phẹ. Mbụ-a; mbọku erwuakwaa teke a-
bụjeru: onye egbu unu egbugbu l'ọ gbẹ arịnu l'ọo Chileke
bẹ ya ejeru ozi.
3 Iphe, meru g'o gude ẹphe je anọdu eme iya bụ l'ẹphe ta
amadụ Nna; ọphu ẹphe amadụ mu.

---

* **15:25 15:25** Gụnaa Ebvu 35:19; 69:4.

4 Ọle mu tụkowaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-bụru:
o -rwuẹpho teke ẹphe e-me iphe ono; unu anyataję lẹ mu
pfuhawaru unu opfu ẹhu phẹ.”

Ozi, Unme-dụ-Nsọ ejeje

“Mu te eshikwa pfuhawaaru unu iphe-a lẹ mbụlembu;
opfu lẹ mu nọkwadu swiru unu.
5 Nta-a bẹ mu alapfuakwa onye ono, bụ iya ziru mu gẹ
mu bya ono. Ọle ọ tọ dụdu g'unu ha, onye jịjeru mu sụ mu:
?bụ awe bẹ iije?
6 Ẹhu gbẹ rwụhu-chia unu opfu lẹ mu tụkoru iphemiphe-
a epfushiru unu.
7 Ọle g'ọ dụhabe; gẹ mu mekwaa ya g'o doo unu ẹnya; ọ
kakwaru unu ree mẹ mu -laa; kẹle mu aladuru bẹ Onye N-
yemẹka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'ọo mu -laẹpho;
mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu.
8 Teke ọ byaẹrupho bẹ oo-goshi ndiphe l'ọ tọ bụdu iphe,
ẹphe arị l'iphe-ẹji bụ bẹ ọ bụ; goshi phẹ l'ọ tọ bụdu iphe,
ẹphe rịru l'apfụbekoto bụ bẹ ọ bụ; goshikwa phẹ phọ l'ọ tọ
bụdu iphe, ẹphe rịru l'ikpe Chileke bụ bẹ bụ iya nụ. Noo
g'oo-gude goshi l'ikpe nmarụ phẹ bụ ono.
9 Oo-goshi phẹ l'anọno, ẹphe anọdu mu l'ẹka bụ iphe-ẹji
bẹ ẹphe eme.
10 Oo-goshikwa phẹ phọ iphe, bụ apfụbekoto kẹ Chileke;
kẹle ọo lẹ mu pfụberekoto meru iphe, mu alapfu Nna; ọphu
unu ahụmabaedu mu ẹnya.
11 Goshikwa phẹ phọ iphe, ikpe kẹ Chileke bụ; kẹle onye-
ishi ndu mgboko-a bẹ e kpewaru ikpe.
12 “Opfu, mu gege epfuru unu dụkwa igwerigwe; ọ kwa
lẹ mu -pfuẹberu iya unu bẹ ọo-panụka unu ẹka nta.
13 Teke Unme-dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanụ ono
byaẹrupho; l'ọ tụkokpoo iphe, bụ ire-lanụ g'ọ ha kpọ-
zigbuaru unu ụzo iya; noo l'ọ tọ bụkwa ike k'ẹka iya bẹ
oo-gude epfu; ọ bụepho iphe, ọ nụmaru bụ iphe, oo-pfuje;
l'ọ kafụkwaarupho unu iphe, e-me l'iphu.
14 Sụ-a; ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono e-me g'unu hụma gẹ mu
dụ-be biribiri; kẹle oo-wota iphe, ọ nụmaru mu l'ọnu bya
akọoru unu.
15 Iphemiphe, bụ kẹ Nna bụkota nkemu. Ọo ya meru g'o
gude mu sụ l'oo-wota iphe, ọ nụmaru mu l'ọnu bya epfuaru
unu.

Ndu rarụ ẹkwa a-chị ọchi

16 “Ọ phọduru nwanshịi; unu ta ahụmabaedu mu; a -
nọkwaa nwanshịi; unu ahụmakwa mu ọzo.”
17 O pfuchaa nno ndu etsoje iya nụ harụ jịahaa nwibe
phẹ sụ: “?Ọwa-a, oopfu ẹgube ọwa-a bụ gụnu? ?Ọ sụ

l'ọ phọduru nwanshịi; a taa hụmahedu iya; a -nọkwaa nwanshịi; a hụmakwa iya ọzo; sụkwapho lẹ ya alapfu Nna.”
18 Ẹphe sụ: “?Bụhunu ole bụ kẹ l'ọ phọduru nwanshịi? Anyi ta amakwa iphe, oopfu epfupfu.”

19 Jizọsu mawaru l'ẹphe abya iya ajị ajị; ọ sụ phẹ: “? Unu ajị onwunu k'iphe-a, mu shi pfua sụ l'ọ phọduru nwanshịi; unu taa hụmahedu mu; a -nọkwaa nwanshịi; unu ahụmakwa mu ọzo-a?
20 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gụa aphụ; ọle ndiphe bẹ ẹhu a-nọdu atsọ ụtso. Unu a-nọdukwa atsụ ude l'ime obu; ọle ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwụjaa ọnochi.
21 Ọobujeru upfu watawaa eme nwanyị, dụ ime ẹhuka; ẹhu arwụhue ya phọ arwụhu; kẹle ọ mawaru l'o rwuwaru teke ya e-je iphe, a-tsụ iya l'ẹhu. O -zedachaẹpho; l'ọ zọhaa iphe-ẹhuka ono. Ẹhu awata iya atsọ ụtso; kẹle ọ nwụtaru nwa, l'a-nọdu lẹ mgboko.
22 Nokwaphọ g'ọ dụ unu nta-a bụ ono. Nta-a bẹ unu a-nọdu atsụ ude; ọle ujiku lanụ bẹ mu l'unu a-hụma ọzo; teke ono bẹ ọnochi a-nashịhu unu. Ọ tọ dụedu onye anafụbaa unu ẹhu-ụtso unu teke ono.

23 “O -rwuẹpho teke ono bẹ ọ tọ dụekwa iphe, unu byaru ajị mu ajị iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ iphe, unu gbẹ mu l'ẹka sụ gẹ Nna nụ unu bẹ ọo-nụ unu.
24 Mbụ-a; o tokọ dụ-swekwaa iphe, unu gbẹje mu l'ẹka kpaa ishi iya byasụ nta. Unu pfuaru Chileke g'ọ nụ unu iphe, mkpa iya dụru unu; ọo-nụ iya unu. Ọo ya bụ g'ẹhu atsọo unu ụtso tsọfu l'ishi.”

Jizọsu meru mgboko eriri; tụru okoo kpua ya

25 “Iphe-a bẹ mu tụkokwaru nmashịaru unu l'ẹtu ẹtu. Oo rwuakwa teke mu taa nmahẹduru unu ẹtu ẹtu; mbụ lẹ mu atọgbojeru unu opfu kẹ Nna mu ono ẹba.
26 O -rwuẹpho teke ono bẹ unu a-gbẹje mu l'ẹka sụ gẹ Nna nụ unu iphe, mkpa iya dụru unu; mu ta asụkwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya.
27 Ishi iya bụ lẹ Nna l'onwiya yeru unu obu; kẹle unu yeru mu obu bya ekweta lẹ mu shi l'ẹka Chileke nọ bya.
28 Ọ kwa ẹka Nna nọ bẹ mu shi fụta byatashia lẹ mgboko-a; mu nọdu alụfuakwa lẹ mgboko alapfuwa Nna.”

29 Ọo ya bụ; ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ịhee; nta-a bẹ ọ ka ree; nta-a bẹ ị tọgbochaaru iphemiphe ẹba; ị tị nmaphehẹdu iya l'ẹtu ẹtu.

30 Nta-a bẹ anyi maru l'ị makọtaru iphemiphe. Ọ tọ gbahẹduru g'ọ dụru onye abya ajịahaa ngu ajị. Ọwa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'ẹka Chileke nọ bya.”

31 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu kwetawaru nta?

32 Mbọku agbabeakwa; mbụ ọ gbẹ rwuwanụ erwurwu teke aa-chịkashi unu nanụ nanụ; onyenọnu agbaru laa ibe iya; unu atụko haa mu; mu apfụ-pheru. Ọle mu ta apfụ-phekwaru nkịnyi mu; kẹle Nna pfụkwaru-a swiru mu.

33 Mu tụkokwaru iphe-a pfuaru unu; k'ọphu ẹhu a-dụ unu guu mẹ mu l'unu -tụgba bụru nanụ. Ọ bụekwapho aphụ a-tsụru unu lẹ mgboko-a; ọoepho g'unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; tụru okoo kpua ya.”

17

Jizọsu epfu anụ Chileke

1 Jizọsu pfughechaẹpho iphe ono bya apalia ẹnya tabẹ l'imigwe bya asụ: “Nna; ọ gbabeakwaru; menaa gẹ ndiphe hụma ọdu-biribiri kẹ Nwa ngu; gẹ Nwa ngu ono emekwaaphọ gẹ ndiphe hụma ọdu-biribiri nkengu.

2 Ọo ngu nụru iya ike; ọ kakọta iphe, bụ nemadzụ ike. Iphe, i gude mee ya nno bụ g'ọonuje ndu ono, i yeru iya l'ẹka ono ndzụ ojejoje.

3 Ndzụ ojejoje ono bụ g'ẹphe maru ngu; mbụ gụbe onye ono, bụ ngu bụ ọkpobe Chileke kpẹekpu; makwaruphọ Jizọsu Kéreshi, bụ onye ọ bụ ngu ziru g'ọ bya.

4 Mu nọ lẹ mgboko-a mee gẹ ndiphe hụma g'ị dụ-be biribiri; eshinu mu tụkoru iphe ono, i ziru mu gẹ mu bya emee ono mekọta.

5 Nta-a; gụbe Nna; menaa gẹ mu nọdu l'ọdu-biribiri ono, mu shihawaa nọdu ono nta-a l'atatiphu ngu; mbụ l'ọdu-biribiri ono, mu lẹ ngu shihawaa nọduta tẹme mgboko dụ ono.

6 “Mu meakwaru ndu ono, ị họtaru lẹ mgboko-a ye mu l'ẹka ono; ẹphe maru ngu. Ọo gụbedua nwehawaa phẹ; ọ bụru gụbedua woru phẹ ye mu l'ẹka; ẹphe mekọtawaa opfu ngu.

7 Nta-a bẹ ẹphe mawaru l'iphemiphe, ị nụru mu shi ngu l'ẹka.

8 Noo lẹ mu ziwaru phẹ ozi ono, i ziru mu ono; ẹphe natawa iya. Ẹphe makwaruphọ l'ọo ọkpobe-opfu l'ọo l'ẹka ị nọ bẹ mu shi bya; ẹphe kwetaakwaa l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya.

9 “Ọo opfu ẹhu phẹ bẹ mu epfu anụ ngu-a. Ọ tọ bụkwa opfu ẹhu ndu mgboko bẹ mu epfuru ngu; ọ kwa kẹ ndu ono,

i yeru mu l'ẹka ono; nokwa ndu mu epfu nkephẹ bụ ono;
kẹle ndu k'ono bụ nkengu.
10 Iphemiphe, bụ nkemu bụkwapho nkengu. Iphemiphe,
bụ nkengu bụkwarupho nkemu. Ọ bụru phẹ egoshi ọdu-
biribiri nkemu.
11 Hụmanu lẹ nta-a bẹ mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta
anọhekwa lẹ mgboko-a; obenu l'ẹphebedua nọkwadu lẹ
mgboko-a. Nna, dụ nsọ; gudenụ ike ono, dụ l'ẹpha ngu
ono gudeshia phẹ ree; mbụ ẹpha ngu ono, ị nụru mu ono;
k'ọphu ẹphe a-bụru nanụ gẹ mu lẹ ngu bụ-a.
12 Teke ono, mu shi swiru phẹ ono bụkwa ike ono, dụ
l'ẹpha ngu ono, ị nụru mu ono bẹ mu shi gude gudeshia
phẹ ree; chee phẹ; ẹbe ọ dụdu onye ọphu tuphahụru nụ;
a -gụfukwa nwa ọla-l'iswi phọ. Ono bụkwanuru g'iphe, e
deru l'ẹkwo-opfu Chileke emee g'e pfuru iya.
13 “Ọle nta-a bẹ mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a
bẹ mu tụkoru epfuru ngu nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a
g'ẹphe enweru ẹhu-ụtso nkemu; l'o dzua phẹ oke l'ẹhu ree.
14 Mu pfuwaru phẹ opfu, shi ngu l'ọnu; ẹphe dụ ndu
mgboko ashị; kẹle ẹphe ta abụdu ndu kẹ mgboko; ẹgube
ono, mbẹdua abụdu onye kẹ mgboko-a.
15 Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phẹ lẹ mgboko. Ọ kwa
g'i gbobutajẹ phẹ g'ọ tọ dụ iphe, Onye-njọ ono, bụ Obutuswe
l'e-me phẹ.
16 Ọ kwa gẹ mu ta abụdu onye kẹ mgboko-a bụ g'ẹphe ta
abụdu ndu kẹ mgboko-a.
17 Opfu nkengu bụ ọkpobe-opfu. Gudenụ ọkpobe-opfu
ngu ono mee phẹ g'ẹphe bụru nkengu.
18 Ọ kwaphọ g'i ziru mu gẹ mu bya lẹ mgboko-a bụ gẹ mu
zikwaru phẹ phọ g'ẹphe je lẹ mgboko.
19 Ọ bụkwarupho iswi ẹhu phẹ bẹ mu zọberu woru
onwomu gbaa ẹja ẹhu phẹ g'ee-shi g'ẹphebedua abụru ndu
nkengu ọkpobe abụru.
20 “Ọ tọ bụekwaa ndu ọwa-a bẹ mu epfu opfu ẹhu phẹ
eyeru ngu; mu epfukwaphọ opfu ẹhu iphe, bụ ndu a-nụma
ozi-ọma ono, ẹphe ezi ono; woru onwophẹ ye mu l'ẹka.
21 Mu epfukwaru ngu phọ sụ g'i mee g'ẹphe bụru nanụ
g'ẹphe ha. G'ọ bụerupho gẹ gụbedua, bụ Nna nọ mu l'ime;
mu nọdu ngu; bụ g'ẹphe a-nọdu anyi l'ime; g'ẹphe abụru
nanụ; k'ọphu ndu mgboko-a l'e-kweta l'ọo ngu ziru mu gẹ
mu bya.
22 Ọdu-biribiri ono, ị nụru mu ono bẹ mu woakwaru ye
phẹ l'ẹka g'ẹphe abụru nanụ ẹgube-a, mu lẹ ngu bụ nanụ-a.
23 Mu -nọdu phẹ l'ime; gụbedua -nọdu mu l'ime; ọo ya
bụ; ẹphe abụru nanụ ọkpobe abụbu; k'ọphu ndu mgboko-

a l'a-maru l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya; makwarụpho l'ọo
g'i yeru mu obu bụ g'i yeru phẹ.
24 “Nna; i wowaru phẹ ye mu l'ẹka. Iphe, mu epfu bụru
g'ọ bụru l'ẹka mu nọ bẹ ndu ono a-nọdukwapho. Ọo ya
bụ g'ẹphe egude ẹnya phẹ hụma ọdu-biribiri nkemu; ọdu-
biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nụ mu rọ teke mgboko
teke adụdu.
25 Gụbe Nna, pfụberekoto; ndiphe teke amakwaru onye ị
bụ; ọle mbędua makwanụru ngu; tẹme ndu-a mawaru l'ọo
gụbedua ziru mu gẹ mu bya.
26 Mu mewaru; ẹphe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me
g'ẹphe marwee ngu ree; k'ọphu n-yemobu ono, i yeru mu
ono a-dụ l'ime phẹ; mbędua anọdukwapho l'ime phẹ.”

18

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Jizọsu pfughechaẹpho opfu ono; yẹle ndu etsoje iya
nụ swịru tụgbua je adafụ azụ nwanggele Kidirọnu. Ọ
dụkwarupho mgbabu, dụ l'azụ mini ono azụ iya ọphuu.
Jizọsu yẹle ndu ono, etsoje iya nụ ono bahụ lẹ mgbabu ono.
2 Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ye-a mahaakwarụpho ẹka
ono; kẹle Jizọsu bẹ yẹle ndu etsoje iya nụ edzukọjehawaa
l'ẹka ono tekenteke.
3 Ọo ya bụ; Jiudasu gbẹshi byatashia ẹka ono. Ndu-
ishi ndu-uke Chileke mẹ ndu Fárisii yeru iya ndu ojọgu
ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ụlo Chileke; ẹphe
l'iya tụko swịru. Ẹphe chịgbaaru ọku-apyịpyi mẹ orọku
gudegbaa ngwọgu teke ẹphe abya.
4 Jizọsu mahawarụ iphe, abya iya ememe; bya agba phẹ
ndzuta bya asụ phẹ: “?Bụ onye bẹ unu achọ?”
5 Ẹphe sụ iya: “Ọo Jizọsu onye Nazaretu.”
Jizọsu sụ phẹ: “Ọo mbędua bụ iya.”
Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phẹ phọ l'ẹka ono.
6 Teke ono, Jizọsu sụru phẹ l'ọo yẹbedua bẹ bụ iya nụ
ono; ẹphe kpọchaa gala gala laa l'azụ l'azụ je adachaa l'alị
kẹ gburugudugu.
7 Jizọsu jịkwaa phẹ ọzo sụ phẹ: “Mu sụru-a: ?bụ onye bẹ
unu achọ?”
Ẹphe sụkwa iya: “Ọo Jizọsu, onye Nazaretu.”
8 Jizọsu sụ phẹ: “Mu sụru unu l'ọo mu bụ iya. Ọ -bụru l'ọo
mbędua bẹ unu achọ; ọo ya bụ gẹ ndu ọwa-a atụgbunaa
lashịa.”

9 Iphe ono je emee ọ vụkota mbụ opfu ono o pfuhawarụ
sụ: “Nna; ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, tuphahụru
lẹ ndu ono, i yeru mu l'ẹka ono.”
10 Sayịmonu Pyịta tu mma iya teke ono. Ọ mịtaepho mma
iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tụkoe
ya phọ nchị-ẹkutara pafụ. Ẹpha nwohu ono bụ Malukọsu.
11 Noo ya; Jizọsu sụ Pyịta: “Mịru mma ngu ye l'ọbo iya.
?Bụ gẹ mu ta angụ-gbuhẹ iphe, aangụ angụngu, nọ l'okoro
iphe-ẹhuka-a, Nna mu nụru mu-a?”

A kpụ Jizọsu akpụ-pfu Anasu

12 Ọo ya bụ; ndu ọgbogu ono mẹ onye-ishi phẹ; mẹ ndu
nche ndu Jiu bya egude Jizọsu; kee ya ẹgbu;
13 bya evuru ụzo kpụta iya kpụ-pfu Anasu. Anasu
bụ nnajị, keru Kayafasu nwanyị. Kayafasu l'onwiya
bụkwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono.
14 Ọ bụkwarupho Kayafasu ono bụ onye ono, chịjeru idzu
sụ ndu Jiu l'ọ ka ree g'onye lanụ nwụhu-chiaru ọha phọ.

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sayịmonu Pyịta nọdu etsokpọepho Jizọsu azụ azụ.
Onye lanụ ọzo l'ime ndu ono, etsoje iya nụ ono nọdu
etsokwa iya phọ. Onye lanụ k'ono bẹ yẹle onye-ishi ndu-
ishi uke Chileke ono mahawarụ. Noo iphe, meru g'o gude o
tsoru Jizọsu bahụ l'ụlo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke ono.
16 Pyịta pfụru l'etezi l'ọnu-ọguzo. Tọbudu iya bụ; onye
k'ọphunapho, etsoje Jizọsu phọ tsoru iya bahụ l'ụlo-ikpe
ono, bụ iya bụ onye ọphu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke
mahawaruphọ; lụfuta je epfuru yeru nwamgbọko, eche
ọnu-ọguzo ono. Nwamgbọko ono haa ya; o dubata Pyịta.
17 Noo ya; nwamgbọko ono, eche ọnu-ọguzo ono sụ Pyịta:
“?Tị yịnaa lẹ ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”
Pyịta sụ iya: “Mu ta ayịkwa iya.”
18 Unwokoro Kayafasu mẹ ndu nche phọ gude icheku zụ-
nwua ọku pfụ-phee ya mgburugburu anya; kẹle oyi atsụ.
Pyịta bya apfukubekwa phẹ phọ wata anya ọku.

Anasu ajị Jizọsu ajị
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Ọo ya bụ; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya
ajịahaa Jizọsu ajị kẹ ndu etsoje iya nụ mẹ k'iphe, ọonoduje
ezi.
20 Jizọsu sụ iya: “Mu tụkowaru iphemiphe tọgboru ndu
mgboko ẹba. Mu shi anọduje ezi phẹ iphe l'ụlo-ndzukọ

ndu Jiu mẹ l'eze-ụlo Chileke, bụ ẹka ndu Jiu edzukọje. Ọ
tọ dụkwa iphe, mu pfuru, dụru ọphu mu pfuru lẹ mpya.
21 ?Ọ nwụru ịnwagha bẹ ịiji mu nno? Jịnaa ndu nụmaru
iphe, mu pfuru; l'ẹphe maru-a iphe, mu pfuru."
22 Jizọsu pfuẹpho nno; onye lanụ lẹ ndu nche ono, pfụ-
kube Jizọsu ono gbakpọepho ẹka waa ya lẹ nchị kẹ daa sụ
iya: "?Ị maru-a l'ọo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bẹ ịiwo
opfu nno?"
23 Jizọsu sụ iya: "Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe, dụ ẹji, mu
pfuru; pfunaa ya. Teke ọdumeka; ọ -bụru lẹ mu pfuru-a
iphe, pfụru ọto; ?ọ nwụru ịnwagha bẹ iichihụnu mu ẹka?"
24 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nọdukwadu l'ẹgbu-a, e keru iya-
a; Anasu zia; a kpụta iya kpụjeru Kayafasu, bụ iya bụ onye-
ishi uke Chileke.

Pyịta agọkwapho ọzo lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Noo ya; Sayịmonu Pyịta pfụkwaduru-a l'ẹka ọ pfụru
anyakwadụ ọku. A nọnyaa; ẹphe sụ iya: "?Tị yịnaa lẹ ndu
etsoje nwoke-a?" Pyịta gọo sụ: "Mu ta ayịkwa iya."
26 Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke phọ onye lanụ;
onye ọphu yẹle onye ọphu Pyịta pafụru nchị phọ bụ abụbu
tụfuepho ọnu jịa Pyịta sụ iya: "?Mu ta ahụmanuru ngu-a
gẹ gụ l'iya nọ lẹ mgbabu phọ?"
27 Pyịta gọfukwa ọzo. Teke ono teke ono; oke-ọku raa ọ́rà.

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Ẹphe kpụfuta Jizọsu l'ibe Kayafasu kpụru jeshia l'eze
ụlo-ikpe onye Romu, bụ nnajịoha teke ono. Teke ono
bụwaru nchi abọhu. Ẹbe ndu Jiu abahụduru l'eze-ụlo ono
g'ẹphe ata a-tụrwudu nsọ. Ẹphe -atụrwuduru nsọ; ọo ya
bụ; ẹphe ayịru lẹ ndu e-ri iphe, ọbo Ojeghata.
29 Ọo ya bụ; Payịleti bya ejepfu phẹ l'etezi je ajịa phẹ sụ
phẹ: "?Bụ iphe-ẹji gụnu bẹ unu sụru lẹ nwoke-a meru?"
30 Ẹphe sụ iya: "Ọ -bụ lẹ nwoke-a ta abụ onye ẹjo-iphe
mẹ anyi ta akpụtakwaru ngu iya."
31 Payịleti sụ phẹ: "Unu kpụta iya unubẹdua je egude
ekemu-alị unu kpee ya ikpe."
Ndu Jiu sụ iya: "A tụkwaru anyi ekemu sụ g'anyi ta apfụ-
gbujekwa nemadzụ."
32 Iphe ono je emee iphe, Jizọsu pfuru ono vụkota, bụ iya
bụ iphe, o pfuru gude tụa ọnu ẹgube anwụhu, ya a-nwụhu
ono.
33 Noo ya; Payịleti bya alaphu azụ l'eze-ụlo ono bya ekua
Jizọsu sụ iya: "?Bụ ngu bụ Eze ndu Jiu?"

34 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụbedua epfu iya k'onwongu; tọo
ndu ọzo sụru l'o noo onye mu bụ?”
35 Payịleti sụ iya: “?Mu bụ onye Jiu? ?Tọbudu ndu alị ngu
waa ndu-ishi uke Chileke kpụ ngu kpụtaru mu? ?Bụ gụnu
bẹ i meru?”
36 Jizọsu sụ iya: “Abụbu, mu bụ eze te eshikwa lẹ mgboko-
a. Ọ -bụ l'abụbu, mu bụ eze shi lẹ mgboko-a mẹ ndu-ozi
mu atụkwaa ọhu ituphu; mee g'a ta kpụru mu nụ ndu Jiu.
Obenu l'abụbu, mu bụ eze te eshidu lẹ mgboko-a.”
37 Payịleti sụ iya: “Ha! ?Bụnu iya bụ l'ị bụ eze?”
Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa phọ g'i pfuru ono bụ g'ọ bụ eviya
lẹ mu bụkwa eze. Mbụ l'ọ kwa gẹ mu bụru eze bẹ a nwụ-
dokpọoru mu. Ọ bụru iphe ono bẹ mu byadoru lẹ mgboko-
a; gẹ mu bya egoshi ndiphe iphe, ọkpobe-opfu bụ. Iphe, bụ
ndu etso ọkpobe-opfu ono anụmaje olu mu.”
38 Payịleti jịa ya sụ iya: “?Bụ gụnu bụ ọkpobe-opfu?”

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payịleti jị-ghechaa ya ajị ono bya alaphu azụ
jepfu ndu Jiu ono ọzo; bya asụ phẹ: “Ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe,
mu hụmaru, nwoke-a meru.
39 Ọle eshi ọphu omelalị unu bụ gẹ mu hajẹru unu onye
mkpọro lanụ g'ọ la mẹ a -bọje ọbo Ojeghata; ?ọ dụ ree gẹ
mu haarụ unu Eze ndu Jiu tọo?”
40 Ẹphe swọ-lihu sụ: “Ọ tọ bụdu onye ọwa bẹ ịi-harụ anyi;
haarụ anyi Barabasu g'ọ la!” Barabasu ono-a bụkwa onye
ana nfụ.

19

1 Ọo ya bụ; Payịleti bya akpụta Jizọsu sụ g'e chia ya iphe.
E chigọchaa ya echigọ.
2 Ndu ojọgu bya egude obvu kpaa okpu-eze bya ekpube
iya l'ishi bya achịta uwe mgbalanụ, eke uswe-uswe woru
yee ya.
3 Ẹphe byapfuta iya bya asụje iya: “Ndzụ dụ ngu; eze ndu
Jiu.” Ẹphe awaa iya ẹka l'atatiphu kẹ gbaa.
4 Payịleti bya alụfukwa jepfu ndu Jiu ono ọzo sụ phẹ: “Mu
akpụfutaakwaru unu nwoke-a g'unu hụma l'ọ tọ dụdu ẹjo-
iphe, mu maru, o meru.”
5 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpuru okpu obvu ono yee uwe
uswe-uswe phọ lụfuta. Payịleti sụ phẹ: “Unu wakwa nwoke
ọbu baa.”
6 Noo ya; o be gẹ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu nche
hụmaeru iya phọ; ẹphe tụko chishia sụ: “Pfụ-gbua ya! Pfụ-
gbua ya!”

Payịleti sụ phẹ: “Unubẹdua l'onwunu kpụta iya je apfụ-gbua; lẹ mbẹdua ta ahụmakwaru ẹjo-iphe, o meru.”
7 Ndu Jiu sụ iya: “Eshinu o gude ọnu iya sụ l'ọo ya bụ Nwa Chileke ọbu; bẹ bụkwa anwụhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi sụru g'e meje onye pfuru nno bụ ono.”
8 Payịleti nụmaepho iphe ono, e pfuru ono; ndzụ kabaa ya agụgu.
9 Ọ bya alaphu azụ l'eze-ụlo ono je ajịa Jizọsu sụ iya: “?Bụnaa awe bẹ i shi?”
Jizọsu gbaa ya nkụchi.
10 Ọo ya bụ; Payịleti sụ iya: “?Ịigba mu nkụchi? ?Ọ dụ g'ị tị madụ l'ọo mu bẹ ọ dụ l'ẹka? Mu -sụ g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu sụru g'a pfụ-gbua ngu; l'apfụ-gbua ngu.”
11 Jizọsu sụ iya: “I tigi nwekwarụ ẹgube ike ono l'ẹhu mu; ọ -bụ l'ọ tọ bụ Chileke, bu l'igwe nụru ngu iya. Ọo ya bụ l'iphe-ẹji k'onye ono, seru mu ye ngu l'ẹka ono ka nkengu shii.”
12 Payịleti nụmachaepho iphe ono; ọ chọkashiahaa g'oo-me haa ya. Obenu lẹ ndu Jiu chishiru sụ: “Ị -haa nwoke-a; l'a maru l'ị nọru eze nnajịoha lẹ njọ; kẹle onye, gude ẹka iya mee onwiya eze bụakwaa ọhogu eze nnajịoha.”
13 Payịleti nụmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; o gude Jizọsu lụfuta etezi bya anọdu anọo l'oshi, onye ekpeje ikpe anọduje ekpe ikpe, dụ l'ẹka eekuje Nwọdu-l'eli. Ẹka ọbu bẹ e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l'opfu Hiburu bụru Gabata.
14 O betashiẹpho l'ẹnyanwu alwa l'ishi mbọchi ono, nchitabọhu iya a-bụru ọbo Ojeghata ono; Payịleti sụ ndu Jiu: “Wakwa eze unu.”
15 Ẹphe tụshia ụzu sụ: “Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya!”
Payịleti jịa phẹ sụ phẹ: “?Unu sụru gẹ mu pfụ-gbua onye eze unu?”
Ndu-ishi uke Chileke sụ: “Anyi te enwekwa eze ọzo; abụdu eze nnajịoha.”
16 Tọbudu iya bụ; Payịleti kpụru iya nụ phẹ g'ẹphe je apfụ-gbua.

Aapfugbu Jizọsu
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)
17 Ọo ya bụ; Jizọsu laẹ phẹ phọ l'ẹka; ẹphe gude iya tụgbua. O vuru oswebe iya je eyeru; ẹphe rwua l'ẹka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje ẹka ono l'opfu Hiburu bụ Gọlugota.
18 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe woru iya kpọpyabe l'oswebe. Ẹphe kpọpyabekwapho unwoke labọ ọzo l'ẹka

ono; kpọpyabechaa phẹ iche iche. Onye lanụ l'ẹka iya ọphuu; onye ọphuu l'ẹka iya ọphuu. Jizọsu nọdu phẹ l'echi.
19 Payịleti bya ewokwarụpho iphe dee pfube l'oswebe
ono. Iphe, o deru bụ: "JIZỌSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU
JIU."
20 Igwerigwe ndu Jiu gụa iphe ono, o deru ono; kẹle ẹka
ọbu, a kpọpyaberu Jizọsu ọbu dụ-kube ọma mkpụkpu ono
ntse. Opfu-alị ndu e gude dee ya bụru Hiburu; mẹ Latinu;
mẹ Giriku.
21 Ọo ya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Jiu bya asụ
Payịleti: "Be deshi l'ọ bụ 'Eze ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia bụ
'l'ọ sụru lẹ ya bụ Eze ndu Jiu'."
22 Payịleti sụ: "Iphe, mu deru bẹ mu dewaru."
23 Tọbudu iya bụ; ndu ojọgu ono kpọpyabechaa Jizọsu
l'oswebe ono bya achịta uwe, ooyeje l'ẹhu kee ụzo
ẹno. Onye ojọgu nọnu; l'o keta ụzo lanụ. Ẹphe bya
achịtakwapho eze uwe ime ẹhu iya. Ono bụru uwe
mgbalanụ, ta adụdu ẹka a gbagbabẹru iya agbagbabẹ mẹ
nanụ. E shiẹpho l'imeli kwee ya mgbalanụ bya asụ l'ụzo
alị.
24 Ndu ojọgu ono sụ nwibe phẹ: "Unu g'anyi ta alakakwa
uwe ọwa-a alaka. G'anyi tụchikwaaru iya ido maru onye
ọo-larụ." Iphe ono tụkokpoepho mee iphe, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke vụkota, bụ iya bụ iphe, e deru sụ:
"Ẹphe keru uwe mu l'ime
onwophẹ;
O be l'ọphu mu eyeje l'ime
ẹhu;
ẹphe tụa ido g'ẹphe maru
onye a-chịta iya nụ."*
Ọ bụru iphe ono bẹ ndu ojọgu ono meru.
25 Ndu pfụru l'agụga oswebe Jizọsu ono teke ono bụ ne
iya; mẹ nwune ne iya kẹ nwanyị; mẹ Meri, nyee Kulọpasu;
waa Meri onye Magudala.
26 Jizọsu hụmaepho ne iya waa onye ono, etsoje iya nụ
ono, o yeru obu phọ g'ẹphe pfukube ẹka ono; ọ sụ ne iya:
"Nwanyị; wakwa nwa nwoke ngu."
27 Ọ bya asụkwapho onye ono, etsoje iya nụ ono: "Wakwa
ne ngu." Eshi mbọku ono; onye ono, etsoje Jizọsu ono duta
Meri lashịa ibe iya yẹ l'iya je eburu.

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

---

* **19:24 19:24** Gụnaa Ebvu 22:18.

28 E mechaa; Jizọsu maru l'e meẹbewaru iphemiphe ọ sụ:
“Ẹgu mini agụkwa mu!” Ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke vụkota g'e deru iya.
29 Ọ dụru nwa ite, sụru l'ẹka ono, mẹe-veniga, jiru ejiji.
Ọo ya bụ; ẹphe bya ewota asancha tsẹe lẹ mẹe ono. Ọ
ngụguel'iya phọ; ẹphe bya etsebe iya l'ẹkali-oshi ịsopu;
mabẹ iya o rwua ya l'ọnu.
30 Jizọsu ngụtaepho mẹe ono, shihuru ụka ono ọ sụ: “Ọ
bvụwaru.”
Ọ tụkwe ishi; tụ-buhu unme; nwụhu.

Aanma Jizọsu arwa lẹ mgburẹku

31 E mechaa; ndu Jiu je arwọo Payịleti g'ẹphe je akụ-
jishia ndu ono, a kpọpyaberu l'oswebe ono oshi-ọkpa;
k'ọphu aa-patachaa phẹ pafụ. Ishi iya bụru lẹ mbọku ono
bẹ nchitabọhu iya bụwaa eswe-atụta-unme. Ẹphe nọdu
emekwanụ g'odzu ndu ono ta atụko kpọgbaaru l'oswebe
l'eswe-atụta-unme ono eshi ọphu eswe-atụta-unme k'ono
bụ phẹ ọbo-iphe.
32 Ọo ya bụ; ndu ojọgu ono bya akụ-jishia ọkpa onye kẹ
mbụ; bya akụ-jishikwaaphọ ọkpa onye ọphuu; mbụ ndu
ono, a tụkoru ẹphe lẹ Jizọsu kpọpyabe ono.
33 Ẹphe byarwutaẹpho ẹka Jizọsu kpọru; ẹphe hụma
l'ọ nwụhuhawaru; ẹphe haa ya; ẹbe ẹphe akụ-jishiẹduru
yẹbedua ọkpa.
34 No iya; onye ojọgu lanụ gbẹshiepho bya ewota arwa
nmaa Jizọsu lẹ mgburẹku. Teke ono teke ono; mee yẹle
mini shi iya l'ẹka ono alwa patapata.
35 Ọo onye hụmaru iphemiphe-a teke ọonwu tụru ọnu
iphe, ọ hụmaru. Iphe, o pfuru tụkoru bụkotaru ọkpobe-
opfu. Yẹbedua l'onwiya maru l'ọo ire-lanụ bẹ ya epfu. Ọo
ya bụ g'unubẹdua l'onwunu ekwetakwaphọ.
36 Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu
Chileke vụa g'e deru iya, bụ ọphu sụru: “Ọ tọ dụkwa ọkpu,
nọ iya l'ẹhu, a byaru akụ-ji akụ-ji mẹ nanụ.”
37 Tẹmanu; ọ dụkwarupho ẹka ọzo, e deru iya l'ẹkwo-
opfu Chileke sụ: “Ẹphe e-gude ẹnya phẹ ele onye ono, ẹphe
nmarụ arwa ono.”

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 E mechaa; Jiósẹfu onye Arimatiya jepfu Payịleti je
arwọo ya gẹ ya pata odzu Jizọsu. Payịleti kweta g'ọ pata
iya. Ọo ya bụ; ọ bya eje apata odzu Jizọsu ono pata pafụ.
Jiósẹfu ono bụkwapho onye etsoje Jizọsu; ọle ootsoje iya lẹ
mpya; kẹle ọotsu ndu Jiu ebvu.

39 Nikodimọsu byakwaphọ. Nikodimọsu ono bụ onye ono,
byapfutajẹhawaru Jizọsu l'ẹnyashi phọ. No iya; ọ byatashia
bya egude manụ mẹru, agwakọberu “alowe”. Manụ ono bẹ
ẹrwa iya hakwa g'ẹrwa ẹkpa-únú labọ, únú jichaaru ejiji.
40 Ẹphe pazeta odzu Jizọsu bya egude ẹkwa ọchaa, bụ
ẹkwa odzu yẹle manụ ono, ishishi iya atsọ ụtso ono gude
kwaa ya, bụ iya bụ gẹ ndu Jiu egudeje akwa odzu phẹ k'elili.
41 Ọ dụru mgbabu, dụ l'ẹka ono, a kpọpyaberu Jizọsu ono.
Ọ dụkwarupho ilu, nọ lẹ mgbabu ono. Ilu ono bẹ a tụru
k'ọ̀phúú; ọphu o toko dụ-swee onye ọzo, e lijehawaru iya.
42 Ọo ya bụ; ẹphe pata Jizọsu je elia l'ẹka ono; eshi ọphu
mbọku ono bẹ echele iya bụwaa eswe-atụta-unme ndu Jiu;
tẹme ilu ono bya adụfuanu ntse.

20

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 O rwua lẹ gẹregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri
onye Magudala bya l'ilu ono g'ọchii agbakwadu; bya ahụma
lẹ mkpuma, e shi gude swichia ọnu ilu ono bẹ e swifuwaru.
2 Ọo ya bụ; o gude ọso gbapfu Sayịmonu Pyịta; waa onye
ọphuu, etsoje Jizọsu phọ, Jizọsu yeru obu phọ je asụ phẹ:
“A pafụakwaru Nnajịuphu l'ilu ono. Ẹbe anyi amakwa ẹka
a tọgboru iya.”
3 Pyịta yẹle onye k'ono, etsoje Jizọsu ono gbalihu tụgbua
jeshia l'ilu ono.
4 Ẹphenebo tụko ye ọkpa l'ọso jeshia. Ọle onye k'ono,
etsoje Jizọsu ono gbagharu Pyịta; vuru iya ụzo gbarwua ilu
ono.
5 Ọ bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu ono bya ahụma
ẹkwa ọchaa phọ, a kwarụ Jizọsu gude lia ya phọ g'ọ
wụshiru l'ẹka ono. O nyoo ya enyonyo; ọphu ọ bahụduru
l'ime ilu ono.
6 Sayịmonu Pyịta nọdu etsowa iya l'azụ. O rwua bya
ekwoba l'ime ilu ono bya ahụma ẹkwa ọchaa ono g'ọ
wụshiru;
7 mẹ ẹkwa k'ono, e shi gude phụa ya l'ishi ono. Ọphu
ẹkwa k'ishi ono yẹle ẹkwa ọchaa phọ awụshiduru l'ẹka
lanụ. A phụkoru k'ishi ono aphụko dobe iche.
8 Tọbudu iya bụ l'onye etsoje Jizọsu k'ọphunapho, bụ iya
vu ụzo gbarwuta l'ilu ono-a bya abahụkwapho. O je egude
ẹnya iya hụma; kweta.
9 Teke ono bẹ ẹphe teke amadụru iphe ono, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke, sụru lẹ Jizọsu shifụtaje l'ọnwu teta dzụru
ndzụ ono.

10 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu etsoje Jizọsu ono atụgbuchaa;
onyenọnu l'ọ laphushia azụ l'ibe iya.

Jizọsu egoshi onwiya Meri onye Magudala
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Meri bya apfụru lẹ mgboru ọnu ilu ono wata ara ẹkwa.
Ọ kwanyaa ẹkwa ono bya ephureta nyoo ime ilu ono;
12 bya ahụma ojozi-imigwe labọ, yegbaaru uwe ọchaa
nọdu anọo l'ẹka ono, e shi nyebe odzu Jizọsu ono. Onye
lanụ nọdu l'ụzo ishi; onye ọphuu nọdu l'ụzo ọkpa.
13 Ẹphe sụ iya: "Nwanyị; ?ịiraru gụnu?"
Ọ sụ phẹ: "A pataru Nnajịuphu mu; ẹbe mu amadụ ẹka
a tọgboru iya."
14 Epfughe, oopfughe iphe ono; ọ ghakọbe hụma Jizọsu
g'ọ pfụru. Ẹbe ọ makwanụ l'ọo Jizọsu.
15 Jizọsu sụ iya: "Nwanyị; ?bụ gụnu bẹ ịiraru? ?Bụ onye
bẹ ịicho?"
Meri dobesụ l'ọo onye eche mgbabu ono bya asụ iya:
"Teke ọ bụ l'ọo ngu pataru iya pafụ; jiko kanụru mu ẹka
ị tọgboru iya gẹ mu je apata iya."
16 Jizọsu kua ya oku sụ iya: "Meri!" Meri ghakọbe gude
opfu Hiburu sụ iya: "Rabonayi!" bụ iya bụ O-zì-iphe.
17 Jizọsu sụ iya: "G'ẹka ngu te erwukwa mu l'ẹhu; kẹle
mu teke alarwudu l'igwe jepfu Nna mu. Ọle ọ bụ; tụgbua
jepfu ụnwunna mu je asụ phẹ lẹ mu alawaa l'imeli alapfu
onye ono, bụ Nna mu; bụru Nna unu ono; mbụ onye ono,
bụ Chileke mu bya abụkwarupho k'unu ono."
18 No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu ono, etsoje Jizọsu
ono je asụ phẹ: "Mu gudeakwa ẹnya mu hụma Nnajịuphu!"
Ọ bụru iya ziru mu ozi ono.

Jizọsu egoshi ndu etsoje iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)

19 O rwua l'ụzenyashi mbọku ono, bụ iya bụ mbọku mbụ
l'idzu ono; ndu etsoje Jizọsu swọ-chishikọta iphe l'ụlo, ẹphe
dọkoberu; kẹle ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu. A bya l'amarụ;
Jizọsu pfụwaru phẹ l'echi. Ọ bya ekele phẹ ekele sụ phẹ:
"G'ẹhu dụkwa unu guu."
20 O kelechaẹ phẹ phọ nno; ọ bya egoshi phẹ ẹka iya
ẹphenebo goshi phẹ mgburẹku iya. Ẹhu tsọo ndu etsoje
iya nụ ono ntụmatu g'ẹphe hụmaru Nnajịuphu.
21 Jizọsu sụkwa phẹ ọzo: "G'ẹhu dụkwa unu guu. Ọo gẹ
Nna mu ziru mu; mu bya-a bụ gẹ mu ezi unu g'unu je."
22 O pfuchaẹpho nno bya ekushi phẹ Unme sụ phẹ: "Unu
nata Unme-dụ-Nsọ.

23 Ọ -dụru onye unu gụru nvụ l'iphe-ẹji iya; bẹ Chileke
gụakwaru nvụ. Onye unu agụduru nvụ bẹ Chileke taa
gụkwarupho nvụ l'iphe-ẹji iya."

Jizọsu yẹle Tọmosu

24 Noo ya; ọphu Tọmosu; onye ono ntushi-ẹpha iya bụ
Ejima anọdu l'ẹka ono teke Jizọsu byaru ono. Tọmosu ono
yịkwa l'ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje Jizọsu ono.
25 E mechaa; ndu ọphuu ẹphe l'iya etsojekwaphọ Jizọsu
phọ sụ iya: "Anyi hụmakwaru Nnajịuphu ọbu!"
Tọmosu sụ phẹ: "Mu tee kwetakwa; gbahaa lẹ mu gude
ẹnya mu hụma ichii ngga phọ l'ọbochi-ẹka iya; mbụ woru
mkpụshi-ẹka mu ye l'ẹka ono, ngga ono shiru ono; woru
ẹka mu nwua ya lẹ mgburẹku iya. Ọ dụdu nno bẹ mu tee
kwetakwa."
26 Noo ya; a nọekwapho abalị ẹsato; ndu etsoje Jizọsu
ono nọdukwa l'ụlo ono ọzo; ẹphe lẹ Tọmosu. A tụkokwa
mgbo ụlo ono swọ-chishikọta. Jizọsu byaẹlaa bya apfụru
phẹ l'echi bya ekele phẹ ekele sụ: "G'ẹhu dụkwa unu guu."
27 O pfuchaa nno bya asụ Tọmosu: "Ngwa; rwụa
mu mkpụshi-ẹka l'ọbochi-ẹka l'ẹka-a. Mee mu ẹka lẹ
mgburẹku ọbu. Tọmosu; ta abụhekwaru ekwegekwe.
Kwetajẹkwa."
28 Tọmosu sụ iya: "Ị bụ Nnajịuphu mu! Bya abụru Chileke
mu!"
29 Jizọsu sụ iya: "Bụna-a l'ọo l'ị hụmaru mu meru iphe,
i kwetarụ. Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu ahụmaduru l'ẹnya
bya ekwetaẹla-a."

Ishi iphe, e dedoru ẹkwo-a

30 Jizọsu meshikwaaphọ igwerigwe iphe-ọhumalenya ọzo
l'iphu ndu etsoje iya nụ, bụlaje iphe, e deduru l'ẹkwo-a.
31 Ndu ọwa-a, e deru edede-a bụ g'unu e-gude iya kweta
l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi, bya abụru Nwa kẹ Chileke ọbu; teke
unu kwetarụ unu eshi iya l'ẹka nweru ndzụ.

21

Jizọsu egoshi ụmadzu ẹsaa
l'etsoje iya nụ onwiya

1 E mechaa; Jizọsu goshikwaphọ onwiya ndu etsoje iya nụ
ọzo l'agụga eze-ẹnyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi
onwiya ọbu bụ ọwa-a:
2 Sayịmonu Pyịta; waa Tọmosu, eekuje Ejima; waa
Natanẹlu kẹ Kena Gálili; mẹ ụnwu Zebedi; mẹfukwapho
ụmadzu labọ ọzo l'ime ndu ono, etsoje Jizọsu ono
tụkokpoerupho nọkobe l'ẹka lanụ.

3 Noo ya; Sayịmonu Pyịta nọnyaa bya asụ: “Nta-a bẹ mu
ejeakwa ịkokoro.”
Ẹphe sụ iya: “Anyi lẹ ngu a-tụkokwa swịru.” Ẹphe tụko
wụfu; ọ bụru phẹ eje ịkokoro. Ẹphe jerwua je atụko bahụ
l'ụgbo. Ẹphe tụko ẹnyashi ono l'ophu sekọta ịkokoro; ọphu
ọ dụdu iphe, ẹphe nmataru.
4 O -rwuẹpho lẹ gẹregere nchi-abọhu; ẹphe jeshia ele
ẹnya; Jizọsu pfụwaru l'agụga mini ono; ẹbe ndu ono, etsoje
iya nụ ono amadụ l'ọo Jizọsu pfụru l'ẹka ono.
5 Ọ sụ phẹ: “Ụnwu mu; ?ọ dụru ẹma, unu nmataru?”
Ẹphe sụ iya: “Waawaa.”
6 Ọ sụ phẹ: “Unu ghaẹdu ụgbu unu l'ẹkutara ụgbo ono
g'unu a-nmata iphe.” Ọ bụru iya bụ ẹphe ghanaa ya; ẹbe
ẹphe adụedu ike lọbata iya l'ụgbo phẹ; kẹle ẹma, ẹphe
nmataru parụ igwerigwe.
7 No iya; onye k'ono, etsoje Jizọsu ono, Jizọsu yeru obu
phọ sụ Pyịta: “Ọ kwa Nnajịuphu!” Anụma, Sayịmonu Pyịta
anụma iya; ọ chịta uwe iya yee; kẹle o to shidu yee uwe iya.
Ọ daa lẹ mini ono kẹ voo; bvupfushia ya.
8 Ndu etsoje iya nụ ndu ọphuu nọdu l'ime ụgbo ono akpụ
ụgbu ono, ẹma jiru godogodo ono alụfuta eli-mgboko; kẹle
ẹphe ta anọdu ẹnya l'eli-mgboko. Ẹphe nọ-a iphe, ha gẹ
ntọkpa ụkporo ise.
9 Ẹphe lụfutaepho eli-mgboko; ẹphe hụma ọku icheku
l'ẹka ono. Ẹphe hụma ẹma, a mịberu l'ọku ono; wakwaphọ
buredi.
10 Jizọsu sụ phẹ: “Unu hataẹdukwa ẹma ono, unu
nmataru nta-a ono bya.”
11 Tọbudu iya bụ lẹ Sayịmonu Pyịta atụgbua bahụ l'ụgbo
ono je akpụfuta ụgbu ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nụ
bụerupho eze ẹma, hagbaa shii. Ẹma, dụ iya nụ tụkoru
dụ ụkporo ẹma ẹsaa l'ẹma iri l'ẹto. Ẹma ono hakpọkwa
igwerigwe g'ọ ha ono; ọle ụgbu ono te emekpọdaru mẹ
kịngu k'alakahụ.
12 Jizọsu sụ phẹ: “Unu bya achịa ọnu.” Noo ya; ọphu ọ
dụedu ndu ono, etsoje iya nụ ono onye ọphu jeru atụ ama
kẹ jịa ya sụ iya: “?Ị bụ onye?” Ẹka ẹphe tụkowaru maru
l'ọo Nnajịuphu.
13 Jizọsu bya ewota buredi ono nụ phẹ; bya anụfukwaa
phẹ phọ ẹma phọ.
14 Egoshi k'ono, o goshiru phẹ onwiya ono kwewa iya ugbo
ẹto, o goshiru ndu etsoje iya nụ onwiya g'o shichaa l'ọnwu
teta ono.

Jizọsu yẹle Pyịta

15 Ẹphe chịchaẹpho ọnu ono; Jizọsu sụ Sayịmonu Pyịta:
“Sayịmonu; nwa Jịọnụ; ?ị ka mu eye obu; eme lẹ ndu ọwa-
a?”
Pyịta sụ iya: “Ee; Nnajịuphu. Ị maru lẹ mu yeru ngu
obu.”
Jizọsu sụ iya: “Nụjekwa ụnwu atụru mu nri.”
16 Jizọsu bya eku iya k'ugbo ẹbo sụ iya: “Sayịmonu; nwa
Jịọnụ; ?I yeru mu obu?”
Pyịta sụ iya: “Ee! Nnajịuphu; Ị maru lẹ mu yeru ngu
obu.”
Jizọsu sụ iya: “Letajẹkwa atụru mu ẹnya.”
17 Ọ byakwa eku iya k'ugbo ẹto sụ iya: “Sayịmonu; nwa
Jịọnụ; ?I yeru mu obu?”
Ẹhu rwụhuepho Pyịta arwụhu l'ọ jịru iya ya k'ugbo ẹto
sụ iya: “?I yeru mu obu?” Ọ sụ iya: “Nnajịuphu; Ị tụkoru
iphemiphe makọtaru; Ị maru lẹ mu yeru ngu obu.”
Jizọsu sụ iya: “Nụjekwa atụru mu nri.”
18 “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke ị bụ okorọbya
bẹ ọ bụ ngu agbẹshije wota ẹkwa ngu nmarụ lọbaru
jeshia iphe, iije; ọle teke ị kahụerupho bẹ ii-chili ẹka ngu
ẹphenebo; onye ọzo abya anmabẹ ngu ẹkwa ngu l'upfu;
duta ngu jeshia ẹka abụdu uche ngu.”
19 Iphe ono bẹ o pfuru gude tụa ọnu gẹ Pyịta e-gude
nwụhu; shi ẹgube ono goshi ọdu-biribiri Chileke. Jizọsu
pfuchaẹpho nno bya asụ Pyịta: “Tsoru mu.”

Jizọsu yẹle onye etsoje iya nụ ọphuna

20 Pyịta bya aghaa ẹnya l'azụ; hụma onye ọphunapho,
etsoje Jizọsu, Jizọsu yeru obu-a g'ootso phẹ. Ọo ya bụ onye
k'ono, nọ-kube Jizọsu ntse g'ẹphe eri nri-ẹnyashi phọ; mbụ
jịru iya sụ iya: “Nnajịuphu; ?bụ onye e-deru ngu ye-a?”
21 Pyịta hụmae ya phọ bya ajịa Jizọsu sụ iya: “Nnajịuphu;
?Dẹnukpohunaa g'ee-me k'onye ọwa?”
22 Jizọsu sụ iya: “Ọ -bụru l'ọ dụ mu g'ọ nọdu ndzụ jasụ
teke mu a-bya ọzo; ?ẹka ngu dụ iya l'awe? Nkengu bụ g'i
tsoru mu.”
23 No iya; iphe, bụ ụnwunna g'ẹphe ha kwoahaa l'iphe
ono, o pfuru ono bụ l'onye etsoje Jizọsu k'ono ta abyadụ
anwụhu anwụhu. Ọle Jizọsu ta asụkwaru l'ọ tọ byadu
anwụhu anwụhu. Iphe, o pfuru bụkwa l'ọ sụru: “Ọ -bụru
l'ọ dụ mu g'ọ nọdu ndzụ jasụru teke mu a-bya ọzo; ?ẹka ngu
dụ iya l'awe?”
24 Ọo onye etsoje Jizọsu ono bụ iya epfu iphe, o gude ẹnya
iya hụma l'iphemiphe-a g'ọ ha. Ọ bụkwaru iya phọ deru
iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru bẹ o pfuru ire-lanụ.
25 O nwechakwaaruro igwerigwe iphe ọzo, Jizọsu
meshiru. G'ọ dụ mu bụ lẹ: ọ -bụ l'e mejeru g'a tụko g'ọ

hakọta degbua l'ẹkwo nanụ nanụ; mẹ mgboko-a l'ophu tege asụkwaru edobe ẹkwo, e dekọtaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozi Jeru

1 Ẹguru ọ̀nyà mu, bụ Tiyọ́filosu:
Ẹkwo, mu vuru ụzo deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizọsu watarụ ememe yẹle iphemiphe, ọ watarụ ezizi e -shikpọo lẹ mbụ;
2 jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalẹpho ala l'imigwe; o shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ karụ ndu ono, ọ họtaru g'ẹphe bụru ndu-ishi-ozi iya ono iphe, ẹphe e-me.
3 O jechaaru iphe-ẹhuka; bya anwụhu; nwụhuchaa teta dzụru ndzụ; bya anọo ụkporo abalị labọ; goshi phẹ onwiya lẹ ya dzụ ndzụ. O -goshichaa; o -goshibaa k'ọphu o doru phẹ ẹnya; ẹbe ọ dụdu onye atụ ẹgo kẹ ?a maru ọ dzụ ndzụ eviya? Ẹphe gude ẹnya phẹ hụma iya. O pfuaru phẹ k'ẹka Chileke bụ eze.
4 Ọ dụru teke ẹphe l'iya nọkobe; ọ sụ phẹ: "Unu ta alụfukwa lẹ Jierúsalẹmu. Unu nọdukwa kwabẹru iphe ono, Nna sụru lẹ ya a-nụ ono, bụ iya bụ iphe-ọma-a, mu pfuhawaru unu-a.
5 Kẹle Jiọnu gude mini mee baputizimu; ọle a -nọepho ujiku olemole nta-a bẹ ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

6 Ọo ya bụ; ndu-ishi-ozi ono dzukọbeepho; ẹphe lẹ Jizọsu; ẹphe jịa ya: "Nnajịuphu; ?o rwuwaru teke ịi-nuphu ndu Ízurẹlu alị-eze phẹ azụ tọ?"
7 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ tọ gbakwarụ unu l'amarụ mbọchi, ọ bụ; ọzoo ẹgube teke ọ bụ, bụ teke Nna mu gudewaa ẹka iya tụa l'onwiya.
8 Ọle Unme-dụ-Nsọ a-bya unu l'ẹhu; l'o mee unu; unu eshihu ike; k'ọphu unu a-nọdu epfu iphe, unu hụmaru kẹ nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierúsalẹmu; mẹ alị Jiudiya; mẹkpoo alị Samériya jasụwaruroya l'ẹkameka, nọ lẹ mg-boko mgburugburu."
9 O pfuchaẹpho nno; ẹphe nọdu ele iya ẹnya; Chileke wolia ya. Urwukpu woru iya domia.
10 Ẹphe nọdu elekpọekwapho ẹnya l'akpaminigwe l'ẹka ono g'o mihuchaaru. Unwoke labọ, yeru uwe ọchaa bya bya apfụ-kube phẹ;
11 sụ phẹ: "Unubẹ unwoke kẹ Gálili; ?bụ gụnu bẹ meru iphe, o gude unu pfụru l'ẹka ono ele ẹnya l'akpaminigwe? Jizọsu ono, a natarụ unu kuba l'imigwe ono bụkwapho g'unu ele iya ọ bahụ l'imigwe ono bụ g'oo-gude bya ọzo."

Onye ee-gude dochia ẹnya Jiudasu

12 Tọbudu iya bụ; ẹphe shi l'úbvú ono, eekuje Olivu ono
lashịa Jierúsalẹmu. Úbvú ono kalịbe-a ubvu manyịru mẹ a
-gbẹ lẹ Jierúsalẹmu.
13 Ẹphe rwuẹpho Jierúsalẹmu; ẹphe bahụ l'ụlo eli. Ẹphe
shi lẹ k'alị bahụ lẹ k'eli, bụ iya bụ ẹka ẹphe nọkpoo anọno.
Ndu ono bẹ ẹpha phẹ bụ: Pyịta waa Jiọnu waa Jiemusu
waa Anduru waa Filipu waa Tọmosu waa Batụlomiyu waa
Matiyu waa Jiemusu Alufiyọsu waa Sayịmonu, onye adzọ
g'alị ndu Jiu dụru ndu Jiu wafụa Jiudasu bụ nwa Jiemusu.
14 Ẹphe l'ụnwanyi nọkwapho l'ẹka ono; mẹkpoo Meri, bụ
iya bụ ne Jizọsu waa unwune Jizọsu. G'ẹphe ha jeru atụko
nọdu l'ẹka lanụ gude obu lanụ epfu anụ Chileke.
15 O rwua ujiku lanụ; ẹphe rwua ụkporo ishii dzukọbe
l'ẹka lanụ. Noo ya; Pyịta gbalihu l'echilabọ ụnwunna ono
sụ:
16 "Ụnwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ẹkwo-opfu
Chileke ono, mefụtaje nụ ono vụkotaakwaru, bụ iya bụ
iphe ono, Unme-dụ-Nsọ shihawaa l'ọnu Dévidi pfua kẹ
Jiudasu ono, bụ iya bụ onye du ndu byaru egude Jizọsu ono.
17 Jiudasu ono bẹ e shi gụru yeru anyi; o shi yịru l'eje
ozi-a, anyi eje-a."
18 O gude okpoga, a pfụru iya l'ẹjo-iphe, o meru zụa
alị; e mechaa ọ daa sụ-gbua onwiya; ẹpho gbafuhu iya;
akụrepho iya g'ọ ha kposhihu.
19 Iphe, bụ ndu Jierúsalẹmu mgburugburu nụma iphe
ono, meru nụ ono. Ẹphe woru alị ono kua Akeludama l'opfu
ibe phẹ, bụ iya bụ "Alị mee."
20 Kẹle e deru lẹ Ẹkwo-ebvu-ọma sụ:
G'ẹgbara fua l'ibe iya!
G'ọ tọ dụkwa onye ebu
iya ebubu!*
Ọzo bụ:
"G'onye ọzo nọchikwaa
ẹnya iya l'eje ozi,
o shi eje!†"
21 "Ọo ya bụ g'a họta nwoke lanụ lẹ ndu-a, anyi l'ẹphe
shi teke Nnajịuphu ono, bụ Jizọsu eje ejeje alwa alwalwa
nọduta ono;
22 e -shi teke Jiọnu eme baputizimu jasụ teke ono a natarụ
anyi Jizọsu kuba l'imigwe. G'onye ono tsoru anyi l'epfu lẹ
Jizọsu shiwaa l'ọnwu teta nọdu ndzụ."

---

* **1:20 1:20** Gụnaa Ebvu 69:25. † **1:20 1:20** Gụnaa Ebvu 109:8.

23 Tọbudu iya bụ; ẹphe bya ahọta ụmadzu labọ; Jiósẹfu
onye eekuje Basabasu, ntushi-ẹpha iya bụ Jiọsutosu; waa
Matayasu.
24 Ẹphe bya epfuru nụ Chileke sụ: “Gụbe Nnajịuphu;
gụbe onye maru obu onyemonye; goshi onye ọphu ị họtaru
l'ime ụmadzu ẹbo-a;
25 g'ọ nọchia ẹnya Jiudasu bụru onye-ishi-ozi; meje iphe
ono, ọ harụ lashịa ẹka gbaru iya nụ ono.”
26 Ẹphe tụaru phẹ ido. Ọ daaru Matayasu. E woru iya
yekọberu ndu-ishi-ozi iri lẹ nanụ onoya.

2

Abyabya Unme-dụ-Nsọ

1 O be mbọku ọbo-iphe, Pentikọsutu gẹdegede; ẹphe
tụko g'ẹphe ha dzukọbe l'ẹka lanụ.
2 G'e jia epfua; ẹphú shi l'imigwe phụru g'ẹphú oke
phẹrephere bya ejiẹpho ụlo ono, ẹphe nọ ono ejiji.
3 Ẹphe hụma iphe, dụgbaa g'ọku, enwu enwunwu g'ọ
jakashịru ajakashị kekashịa onwiya bya anọduchaa phẹ
l'ishi l'ẹhu l'ẹhu.
4 Unme-dụ-Nsọ ji phẹ ẹhu g'ẹphe ha; o woru phẹ olu-opfu
ghaa. Ẹphe pfuahaa l'olu Unme-dụ-Nsọ.
5 Noo ya; ọ dụru ndu Jiu, jiru Jierúsalẹmu; ndu Jiu, atsụ
Chileke ebvu, shigbaa l'alị mgboko mgburugburu.
6 O be teke ẹphe nụmaru ụzu ono; a dụ igwerigwe
gbakodzua. Ọ kpọo onyemonye opfu; kẹle onyenọnu
nụmaru g'eepfu opfu-alị iya.
7 Ọ dụ phẹ biribiri; tẹme o jikwa phẹ phọ ẹnya. Ẹphe
jịahaa nwibe phẹ ajị sụ: “Ndu-a, epfu opfu-a ?ẹphe ta
abụna-a ndu Gálili?
8 ?Dẹnukwanu g'o gude anyi nọdu anụgbaa opfu-alị anyi
l'ẹhu l'ẹhu?
9 Mbụ opfu anyịbe ndu Patiya mẹ ndu Midiya mẹ ndu
Elamu mẹ ndu shi Mesopotémiya mẹ ndu shi Jiudiya mẹ
ndu shi Kapadosiya mẹ ndu shi Pọntosu mẹ ndu shi Eshiya
10 mẹkpoo anyịbe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyịbe
ndu shigbakpọo Ijiputu mẹ ndu shi Sayirini l'alị Libiya tẹme
yekpọoru ndu byaru abyabya, shi lẹ Romu
11 mẹ ndu Jiu mẹ ndu anwụ ẹka ndu Jiu; ndu Kiritu mẹ
ndu Arabu anyi tụkoru anụgbaa ẹka ẹphe gude opfu-alị
anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa.”
12 Ọ dụ phẹ biribiri; tẹme ọ tụfu phẹ ẹhu. Ẹphe nọdu
ajịgbaa nwibe phẹ sụ: “?Bụ gụnu bẹ iphe ọwa-a bụkpoo?”
13 Ọ dụru ndu gude mgbọnu sụ l'ọo mẹe l'atsụ phẹ.

Pyịta asa opfu

14 Ọo ya bụ; Pyịta gbalihu yẹe ndu-ishi-ozi iri lẹ nanụ
ọphuu bya apfụru. Pyịta bya awata iya arara sụ: “Mu
sụ-a; unubẹ ndu Jiudiya waa ndu bukpọo lẹ Jierúsalẹmu
mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabẹ nchị l'iphe, mu
abya epfupfu-a!
15 Ndu-a ta angụkwaru mẹe, bụ iya bụ iphe, unu arị. ?
Tọbudu ẹnyanwu agbakota nta?
16 Iphe ọwa-a bụchikwa iphe ono, o pfuru; mbụ Jiowẹlu
onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono sụ:
17 “Ọwaa bụ iphe, Chileke epfu!
L'ikpazụ bẹ mu a-wụ nemadzụ
mgburugburu Unme
mụ.
Ọo ya bụ; ụnwu unu
unwoke mẹ ụnwanyi
epfuchiaharu mu.
Tẹme ụnwokorobya unu
aphụa ọphulenya.
Ndu bụ ọgerenya unu a-rwọ
nrwọ.
18 Ee! Teke ono bẹ mu
a-wụchaa Unme mu
ono wụa l'unwoke
mẹ ụnwanyi, ejeru mu ozi.
Ẹphebedua epfuchiahakwaru
mu phọ.
19 Mu e-me iphe-ọhumalenya
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru ẹnya
lẹ mgboko.
Aa-hụma mee waa ọku
yẹle ọkpu tụutuutuu
ẹnwuru-ọku.
20 Ẹnyanwu a-gbahụ tsụkiribaa.
Ọnwa ekeahaa meemee
tẹme l'o rwua mbọku
Nnajịuphu a-bya,
bụ iya bụ eze mbọku ono,
a-dụ akpabiri ono.
21 Iphe, bụkpoo onye rakuru
Nnajịuphu teke ono bẹ
ọo-dzọta.*
22 “Sụ-a; unwoke Ízurẹlu; ọ kwa Jizọsu kẹ Nazaretu ono
bẹ bụ nwoke ono, Chileke shi l'iphe-ọhumalenya yẹle iphe,
jiru ẹnya, dụgbaa biribiri, o gude iya meshia l'echilabọ unu;

* **2:21 2:21** Gụnaa Jiow 2:28-32.

mee g'o doo unu ẹnya l'ọo yẹbe Chileke ziru iya. Iphemiphe
ono bẹ unu makọtaru ree l'onwunu.
23 Ọle a kpụru iya nụ unu; unu shi l'ẹka ndu ta amadụ
ekemu kpọpyabe iya l'oswebe woru iya pfụ-gbua. Iphe
ono bụru iphe, Chileke mahawarụ bya achịhawaa ya l'ìdzù
dobe.
24 Ọle Chileke tọfuwaru iya l'ẹgbu, ọnwu shi kee ya bya
emee o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; kẹle ọnwu ta adụdu ike
gudeshia ya.
25 Lẹ Dévidi pfukwaru kẹ Jizọsu sụ:
“Mu ahụmaje Nnajịuphu
tekenteke.
Tekenteke bẹ ọ nọ mu
l'ẹkutara g'ọ tọ dụ iphe,
e-me mu nụ.
26 Noo g'o gude obu nọdu atsọ
mu ụtso.
Ẹhu-ụtso iya mee mu nọdu agụ
ebvu; ete ẹswa.
Mu maru lẹ mu
-nwụhuchakpoo bẹ
ii-dobe mu-a ndzụ ọzo.
27 Noo kẹle ị tịi hadụ mu
l'alị-maa.
Ị tịi hadụ onye nkengu,
i yeru obu g'o rehu
erehu.
28 I goshiwaru mu ụzo ndzụ.
Ii-me g'ẹhu tsọo mu ụtso kẹle
mu lẹ ngu bu.†
29 “Sụ-a; ụnwunna mu; mu a-tọgboru kẹ nna anyi oche,
bụ Dévidi ẹba. Ọ tọ bụdua l'ọ nwụhuru anwụhu; e likwarụ
iya phọ elili; tẹme ilu iya dụkwa-a byasụ ntanụ-a.
30 Obenu l'o shi bụru onye mpfuchiru Chileke. Ọ maru lẹ
Chileke kweru iya ukwe bya eriru angụ ye iya lẹ ya e-shi
l'awa iya họta onye a-nọchi ọkwa eze iya.
31 Ọ hụmaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua lẹ
Kéreshi e-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ, bụ iya bụ teke ono, ọ
sụru:
“Ọ tọ hadụru iya l'alị-maa.
Tẹme ẹbe anụ-ẹhu iya
erehuduru erehu.”
32 Chileke mewaru Jizọsu ono o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ,
bụ iya bụ ọwa-a, anyi tụkoru gude ẹnya anyi hụma-a.
33 Ọo ya bụ lẹ Chileke woliru iya eli woru dobe l'ẹkutara
iya. Ọ nataakwaru Unme-dụ-Nsọ l'ẹka Nna, bụ iphe-ọma,

† **2:28 2:28** Gụnaa Ebvu 16:8-11.

Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu hụmaru-a waa iphe-
a, unu anụ-a bụkwa iphe-ọma ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ
ono, ọ wụru anyi ono.
34 L'ọ tọ bụkwa Dévidi bẹ larụ l'imigwe l'onwiya; kẹle
yẹbedua l'onwiya sụkwaru:
“Chipfu sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara;
35 jasụ teke mu e-me ndu
ọhogu ngu g'ẹphe bụru
iphe, ịi-zọpyabe l'ọkpa.‡”
36 “Ọo ya bụ; g'o doo Ízurẹlu mgburugburu ẹnya ren-
gurengu lẹ Chileke mewaru Jizọsu ono, unu kpọpyaberu
l'oswebe ono g'ọ bụru Nnajịuphu bụru Kéreshi ọbu.”
37 Noo ya; ẹphe nụmae ya phọ; meji tsukahụ phẹ. Ẹphe
sụ Pyịta waa ndu-ishi-ozi ndu ọphuu: “Ụnwunna anyi; ?bụ
gụnu bẹ anyi e-me?”
38 Pyịta sụ phẹ: “G'izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ;
g'unu lwapfuta Chileke; g'e gude ẹpha Jizọsu, bụ Kéreshi
mee unu baputizimu g'unu hakọta l'ẹhu l'ẹhu gẹ Chileke
agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji unu; unu a-nata iphe-ọma ono,
bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ.
39 L'iphe ono bẹ Chileke kwekwaru ukwe lẹ ya e-meru
unu; meeru iya ụnwu unu; meeru iya iphe, bụkpoo ndu
nọkwadu ẹnya mẹ iphe, bụkpoo onye Nnajịuphu, bụ
Chileke anyi e-ku.”
40 Pyịta pfuchaa nno bya epfukwaaphọ igwerigwe opfu
ọzo pfushia ya ike bya anmaaru phẹ ọkwa sụ: “Ọphu g'unu
dzọo onwunu l'ọgbo-a, a-la l'iswi-a.”
41 Ọo ya bụ; a dụ igwerigwe nata ozi iya; e mee phẹ
baputizimu. Mbọku ono; iphe, rwuru ụnu nemadzụ mgbo
ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri bya ayịru lẹ ndu kwetawaru nụ.

Umere ndu chịochi mbụ

42 Iphe, ẹphe yeẹrupho ẹhu ememe bụru anọdu
abyajẹkpoepho anụma iphe, ndu-ishi-ozi ono ezi phẹ bya
atụkoje nọkobe g'unwune; atụ mgbabẹ l'eri Nri Nnajịuphu
waa l'epfu anụ Chileke.
43 Iphe, bụkpoo onyemonye tsụahaa ebvu. Ndu-ishi-ozi
ono nọdu emeshi igwerigwe iphe-ọhumalenya mẹ iphe, jiru
ẹnya, dụgbaa biribiri.
44 Iphe, bụkpoo ndu kwetarụ kẹ Jizọsu g'ẹphe ha tụko
iphemiphe, ẹphe nweru tụa mgbabẹ.
45 Ẹphe reshikọta ẹku phẹ waa iphemiphe, ẹphe nweru
enweru. Ẹphe woru iya keeru onyemonye gẹ mkpa harụ
onye.

‡ **2:35 2:35** Gụnaa Ebvu 110:1.

46 Mbọku-mbọku; ẹphe atụko tụgba nanụ je anọdu
l'eze-ụlo Chileke. Ẹphe nọdu atụgbaje eri Nri Nnajịuphu
l'unuphu l'unuphu phẹ; tẹme ẹphe nọdu egudeje ẹhu-ụtso
waa obu ìphóró eri iphe, bụkpoo iphe, ẹphe eri eriri.
47 Ẹphe nọdu ekelejekpẹepho Chileke. Ẹphe bụru ndu dụ
ndiphe mgburugburu l'obu. Nnajịuphu nọdu eyekwaru phẹ
ndu ọ dzọtaru k'ọphúú mbọku-mbọku.

3

Emeta onye ẹniyeni

1 O be ujiku lanụ; Pyịta yẹe Jiọnu nọdu eje l'eze-ụlo
Chileke l'ọkuloku ẹto k'eswe teke eepfuje anụ Chileke.
2 Ọ dụru nwoke, shi l'ẹpho bụru ẹniyeni, a pa je edobe
l'ọnu-abata ọphu eekuje "Ọnu-abata-ama-mma." Nwoke
ono bẹ aapataję mbọku-mbọku bya edobe l'ọguzo ono g'ọ
rwọje ndu abahụ l'eze-ụlo Chileke ono arwọ.
3 Ọ hụmaepho Pyịta yẹe Jiọnu ẹka ẹphe abata l'ime eze-
ụlo ono; ọ rwọahakwa phẹ phọ iphe.
4 Ẹphe tabẹ iya ẹnya. A nọnyaa; Pyịta sụ iya: "Lee anyi
ẹnya!"
5 O leahaa phẹ ẹnya dobesụkwanu l'ọ dụru iphe, ẹphe
abya iya anụnu.
6 Pyịta sụ: "Mu te enwekwa mkpọla-ododo ọzoo mkpọla-
ọchaa; ọle ọphu mu nweru bẹ mu a-nụ ngu. L'ẹpha Jizọsu
Kéreshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!"
7 Ọ lọta nwoke ono l'ẹkutara lọ-lia ya eli. G'e jia epfua
ọkpa iya labọ waa nkwo ọkpa iya tetachaa ya.
8 Ọ pfulihu pfụru apfụru jeahaa ije. O tsoru phẹ bahụ
l'eze-ụlo Chileke. Ọ nọdu apfuphe ete ẹswa ejephe etu
Chileke ẹpha.
9 O be teke onyemonye hụmaru g'o jephe etu Chileke
ẹpha;
10 ẹphe hụbechaa ya ama l'ọo onye-a, shi nọdu "lẹ Ọnu-
abata-ama-mma" eze-ụlo Chileke arwọ arwọ-a. Ọ dụ phẹ
biribiri tẹme ọ tụfukwa phẹ phọ ẹhu; mbụ iphe ono, e meru
iya ono.

Pyịta asa opfu l'eze-ụlo Chileke

11 O be gẹ ndiphe hụmaru g'ọogba etso Pyịta yẹe Jiọnu
l'ẹkameka; ẹphe gbaa mkpu bya anọdu ele iya l'ọnu-ụlo
ọphu eekuje "Ọnuzo Sólomọnu." Ọ dụ phẹ ọkpobe biribiri.
12 Pyịta hụmaepho ndu ono ọ sụ: "Unubẹ ndu Ízurẹlu; ?
bụ gụnu meru g'o gude iphe-a dụ unu biribiri? ?Bụ gụnu
meru g'o gude unu nọdu ele anyi g'ọ bụ ike anyi bẹ anyi

gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ọzoo l'ọo kẹ g'anyi bụ-be
ndu akwabẹ Chileke ùbvù?
13 Ọ kwa Chileke kẹ nna anyi oche phẹ; mbụ Chileke ono,
bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bya abụru Chileke kẹ Áyizaku;
bụru Chileke kẹ Jiékọpu ono; ọ kwa iya bẹ gudewaa iphe-a,
meru nụ-a goshi ọdu-biribiri kẹ Nwa iya, bụ Jizọsu; mbụ
onye ono, unu kpụru nụ ndu Romu bya ajịkakwa iya phọ
l'iphu Payịleti ono. Payịleti ono-a gudehawaa ọkpoma iya
sụ lẹ ya a-ha iya kẹ mmanụ.
14 Unu jịka onye ono, dụ iche; tẹme ọ bụru onye
pfụberekoto; bya abụ-chiaru onye gburu ọchi bẹ unu sụru
g'a haarụ unu kẹ mmanụ.
15 Unu shi nno gbua onye gude ndzụ. Obenu lẹ Chileke
meru g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ọzo, bụ iya bụ ọkpobe-
opfu-a, anyi agba ekebe iya-a.
16 Nwoke-a, unu hụmaru-a tẹme ọ bụru onye unu maru-a
bụkwa ike kẹ Jizọsu ono bẹ meru iya o wekọrohu; kẹle anyi
kweru l'ike dụ l'ẹpha iya. Mbụa; ọ kwa ekweta kẹ Jizọsu bẹ
meru nwoke-a, pfụru l'iphu unu g'unu ha-a o wekọrohu.

17 “Sụ-a; ụnwunna mu; mu maru-a l'unu lẹ ndu-ishi unu
meru Jizọsu ẹgube ono; kẹle unu ta amadụ.
18 Chileke shi l'ẹka ono mee iphe, o pfuru l'ọnu ndu
mpfuchiru iya g'ẹphe ha teke ndiche sụ lẹ Kéreshi ọbu e-je
iphe-ẹhuka.
19 Ọo ya bụ g'izimanụ lwa unu azụ. Unu lwaphuta azụ
lwapfuta Chileke g'o hufu iphe-ẹji unu.
20 G'ẹhu-guu eshikwaphọ l'ẹka Nnajịuphu byaru unu.
Ẹhu-guu ono a-bya mẹ o -ziẹpho Onye-Ndzọta ono, ọ
họtahawaru unu ono, bụ iya bụ Jizọsu.
21 Jizọsu ono a-nọdu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mephu
iphemiphe azụ g'ọ bụru k'ọphúú, bụ iphemiphe ono, Chileke
shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfuaru anyi teke ndiche ono.
22 Mósisu pfukpọkwaaru sụa: ‘Nnajịuphu, bụ Chileke bẹ
e-zi onye mpfuchiru iya g'o ziru yẹbedua. Onye ono a-bụru
nwanna unu gẹdegede. Unu a-nụmaje iphemiphe, o pfuru;
mee ya ememe.’
23 Onye ata angabẹduru onye mpfuchiru Chileke ono nchị
bẹ aa-họfu l'echilabọ ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi.
24 Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe ha; e -shikpọo
lẹ Sámẹlu je akpaa lẹ ndu ọphu etso iya nụ; g'ẹphe ha bẹ
tụkoru pfukọta opfu iphe-a, eme nta-a.
25 Iphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya sụ l'oo-
me ono bẹ bụ unu bẹ o pfudoru iya; kẹle ọo unu bụ ụnwu
ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke ọ sụru Ébirihamu:

‘Ọo awa ngu bẹ ya e-shi gọoru mgboko mgburugburu ọnu-ọma’.
26 Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bụ Jizọsu sụ g'o vuru ụzo byapfuta unu g'ọ gọoru unu ọnu-ọma, bụ iya bụ g'o mee unu l'ẹhu l'ẹhu g'unu ghaaru ẹjo-iphe ono, unu eme ono azụ.”

4

Pyịta asa opfu l'iphu
ndu-ishi ndu Jiu

1 Ẹphe kpụkwaduru-a opfu, ẹphe epfuru ndu ono l'ọnu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadusii waa onye-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke wụ-pfuta phẹ.
2 Ẹhu nọdu eghu phẹ eghu; kẹle ụmadzu ẹbo ono ezi iphe bya arakwa iya phọ arara l'eshinu Jizọsu tetaru dzụru ndzụ bẹ ee-mechaa shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
3 Ẹphe kpụta phẹ je atuchia kẹle nchi jihuwaru. Ẹphe nọo jasụ lẹ nchitabọhu iya.
4 Ọle igwerigwe ndu nụmaru ozi, Pyịta phẹ ziru woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ndu ọphu bụ unwoke rwua iphe, dụ g'ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹbo l'ụmadzu ụkporo iri.
5 O be lẹ nchitabọhu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bụ ọgerenya phẹ waa ndu ezije ekemu bya edzukọbe lẹ Jierúsalẹmu.
6 Noo ya; Anasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nọkwapho l'ẹka ono waa Kayafasu mẹkpoo Jiọnu waa Alẹguzanda; mẹwaro iphe, bụkpoo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nọkotakpoepho l'ẹka ono.
7 Ẹphe bya eworu ndu-ishi-ozi ono bya edobe l'echi bya ajịahaa phẹ ike onye ẹphe gude eme iphemiphe onoya; ọzoo onye ziru phẹ iya nụ.
8 Unme Chileke ji Pyịta ẹhu; o pfuahaa sụ phẹ: “Unubẹ ndu-ishi mẹ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu.
9 O doru anyi ẹnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanụ-a bụ k'iphe, dụ ree, e meru onye nọ lẹ mkpa, bụ iya bụ g'e gude mee nwoke-a g'o wekọrohu-a.
10 Ọle ọo g'unubẹ ndu nọ l'ẹka-a; mẹ iphe, bụ ndu Ízurẹlu mgburugburu makwarụ l'ọ bụ ike k'ẹpha Jizọsu Kéreshi onye Nazaretu ono; bẹ nwoke-a gude wekọrohu pfụru l'iphu unu-a. Mbụ Jizọsu ono, unu kpọpyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke mechakwanaarụ bya emee ya o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ọzo ono.
11 Ọo Jizọsu ono bẹ e deru nkiya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“ ‘Ọwaa bụ mkpuma,
unubẹ ndu akpụ ụlo

jịkaru, mechaarụ bya
abụru mkpuma,
gude ụlo.*’ ”
12 Ọ tọ dụdu onye ọzo, adụ ike adzọta anyi gbahaa Jizọsu
Kéreshi kpoloko. Ẹbe ọ dụkwa ẹpha onye ọzo lẹ mgboko-a
mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbụ ẹpha, a-dụ ike
dzọo nemadzụ gbahaa kẹ Jizọsu ono nwẹkiya.
13 Ẹphe nụmachaa gẹ Pyịta yẹe Jiọnu asa kpaa kpaa; l'ẹka
ẹphe bụ nemadzụ mmanụ, abụdu l'ẹphe nwụru ẹkwo; o ji
phẹ ẹnya. Ẹnya gbarwua phẹ lẹ Pyịta phẹ bụ ndu ẹphe lẹ
Jizọsu shi aswije.
14 Ọphu ẹphe enweẹdu ọnu opfu gẹ nwoke ọbu, e meru
o wekọrohu ọbu pfụkwarupho l'ẹka ono-a.
15 Ẹphe sụ Pyịta phẹ g'ẹphe tụgbua lụfu l'ụlo-ikpe ono
g'ẹphe chịa idzu.
16 Ẹphe sụ: “?Bụkpoo gụnu bẹ anyi e-me ndu-a? Iphe,
bụ Jierúsalẹmu mgburugburu madzuwaru nta-a l'ọo phẹ bẹ
Chileke shi l'ẹka mee gẹ nwoke-a wekọrohu. Ono bẹ a ta
atụduru ẹgo.
17 Iphe, anyi e-me g'e te epfukashihẹ iya l'alị Jiu bụkwa
g'anyi yeshịaru phẹ ebvu ike g'ẹphe te epfuẹhe kẹ nwoke
ono ọzo.”
18 Ẹphe kua Pyịta phẹ bya atụaru phẹ ekemu sụ g'ẹphe te
ephotabaẹkwa ẹpha Jizọsu; ọphu ẹphe egudebaẹkwa ẹpha
iya zia iphe l'edzudzu-ọha ọzobaa.
19 Pyịta yẹe Jiọnu bya eyeeru phẹ ọnu sụ: “Unu ghanaa
ya hata. ?Bụ ole ka ree l'iphu Chileke? ?Bụ g'anyi nụjeru
Chileke opfu tọo g'anyi nụjeru unu opfu?
20 Kẹle anyi ta ayịkwa haa epfu iphe, anyi hụmaru bya
anụmakwapho lẹ nchị anyi.”
21 Ẹphe bya anmashịbaaru phẹ ọnwu ike bya ahaa phẹ;
ẹphe lashịa. Ẹbe ọ dụdu iphe, ẹphe maru, ẹphe a-gbabẹ
ọkpa nụa phẹ aphụ; kẹle ndiphe ekele Chileke ekele k'iphe,
meru nụ;
22 opfu lẹ nwoke ono, e meru o wekọrohu l'ụzo, dụ biribiri
ono nọghataawaru ụkporo apha labọ.

Ndu kẹ Chileke epfu anụ Chileke
g'o mee g'ike dụ phẹ

23 A haaẹpho Pyịta phẹ; ẹphe tụgbua jepfu ndu ẹphe
l'ẹphe aswije je akọkotaru phẹ iphemiphe ono, ndu-ishi uke
Chileke waa ndu bụ ọgerenya ono pfuru ono.
24 Ẹphe nụmachae ya phọ; ẹphe gude obu lanụ kwata
epfu anụ Chileke sụ: “Nnajịuphu, bụ iya bụ Chileke, doberu
igwe dobe alị dobe eze mini dobe iphe, bu l'ime iya.

* **4:11 4:11** Gụnaa Ebvu 118:22.

25 Gụbe onye gude ike Unme-dụ-Nsọ mee onye-iche anyi,
bụ Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee sụ:
“?Bụ gụnu kparụ iphe,
ọhamoha gude
ẹhu-eghu aba
hanyịhanyi?
?Ọ nwụru ịnwagha bẹ ndiphe
achị ẹjo idzu kẹ
mmanụ?
26 Ndu eze ndiphe nọdu
akwakọbe k'ọgu.
Ndu-ishi dzukọbe g'ẹphe tsoo
Nnajịuphu ọgu;
mbụ g'ẹphe tsoo Kéreshi
ọgu.†
27 Ọ bụ ọkpobe-opfu l'ẹphe dzukọru lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a;
mbụ Herọdu mẹ Pọnchiosu Payịleti; mẹ ndu ọhozo mẹ ndu
Ízurẹlu; g'ẹphe tsoo ọkpobe Nwa ngu, bụ Jizọsu, ị họtaru
ọgu.
28 Obenu l'iphe ono tụkoru bụru g'ẹphe mee iphe, ị
chịhawaru l'ìdzù l'o noo g'ee-me iya.
29 Nta-a Nnajịuphu; lenaa ẹgube ọnwu, ẹphe anmashịru
anyi. Ọo ya bụ; yenu anyịbe ndu ejeru ngu ozi ike l'ẹhu;
g'anyi ta atsụjeshi ebvu ililekpọo k'epfu opfu ngu ono.
30 Yetanụ ẹka mee gẹ ndu iphe eme wekọrohu; tẹme g'anyi
gude ẹpha Jizọsu, bụ Nwa ngu, dụ nsọ ono meshia iphe-
ọhumalenya ọzo, dụgbaa biribiri.”
31 Ẹphe pfuchaaru nụ Chileke; ẹka ono, ẹphe nọ ono
nmakọta jiijiijii. Unme Chileke bya eji phẹ ẹhu; ẹphe kwata
ziahaa ozi-ọma Chileke; ọphu ndzụ agụedu phẹ.

Agbarụ mgba l'iphe;
kẹ ndu kẹ Chileke

32 Tọbudu iya bụ; ndu kweru l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu
phẹ g'ẹphe ha tụko tụgba bụru nanụ. Obu phẹ bụru nanụ.
Ọphu ọ dụdu onye ọphu asụjekwadu l'iphe, o nweru bụ
k'ẹka iya. Ẹphe tụko iphemiphe tụgbabe gbarụ mgba.
33 Ndu-ishi-ozi nọdu asa iya l'edzudzu-ọha g'o doo ẹnya;
lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
Chileke kwatakpọo emeru phẹ eze-iphe-ọma, parụ ẹka
g'ẹphe ha.
34 Iphe, bụkpoo g'ẹphe ha hụma-dzuru iphe, mkpa iya
dụru phẹ. Ndu nweru alị; ọzoo ụlo reshia ya
35 chịtaru ndu-ishi-ozi okpoga iya. A nọdu ekejeru
onyemonye okpoga ọbu gẹ mkpa onye ha.

† **4:26 4:26** Gụnaa Ebvu 2:1,2.

36 Noo g'ọ nwụru meru iphe, Jiósẹfu mekwarụpho nkiya
nno. Jiósẹfu ono bụ onye Lívayi; onye a nwụru lẹ
Sayipurọsu, ndu-ishi-ozi gụru Banabasu, bụ iya bụ "onye
anụje onye ọzo ọkpu-ikike."
37 Yẹbedua woru alị, o nweru ree bya achịru okpoga iya
nụkota ndu-ishi-ozi.

5

Ananayasu yẹle Safayira

1 Noo ya; nwoke lanụ, eekuje Ananayasu yẹe nyee ya, bụ
Safayira bya erekwaaphọ alị phẹ.
2 Ananayasu haphodo aswa alị ono dobe; nyee ya mak-
waruphọ. Ọ bya ewotaru ndu-ishi-ozi ụphodu iya.
3 Noo ya; Pyịta sụ iya: "Ananayasu! ?Bụ gụnu meru
g'o gude i kwe gẹ Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu
g'ị gbaarụ Unme-dụ-Nsọ ẹregede; mbụ g'i kweta haphodo
okpoga, i retaru l'alị ngu?
4 Teke ono, i ti shidu ree alị ono; ?tọ bụdu nkengu? Tẹme
i rechaa ya erere; ?tọ bụdu ngu bẹ okpoga iya dụ l'ẹka; ọ
bụru ngu maru iphe, dụ ngu ree, i gege gude iya mee? ?
Bụ gụnu meru g'o gude i kwe g'ẹgube iphe ono bata ngu
l'obu? Ọ tọ bụkwa nemadzụ bẹ ị gbarụ ẹregede ọbu; ọ kwa
Chileke!"
5 Anụma, Ananayasu anụma iya; ọ daa gbaragadaga
nwụhu. Ndzụ rwuta ndu nụmaru iya nụ.
6 Ụnwokorobya wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.
7 A nọepho iphe, ha g'awa ẹto nyee ya bata; ọphu ọ madụ
iphe, meru nụ.
8 Pyịta sụ iya: "?Bụwaa iphe, gụ lẹ ji ngu retaru l'alị unu-a
baa?"
Ọ sụ iya: "Ee; l'ọ bụakwaa ya bụ ono."
9 Pyịta sụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude gụ lẹ ji ngu chịa
ìdzù g'unu hụa Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji
ngu alwaphọ. Ọo phẹ a-pafụfukwa ngu phọ."
10 Epfupfu, oopfu iya; ọ daa gwọrogodogo lẹ mgboru
ọkpa Pyịta l'ẹka ono nwụhu. Ụnwokorobya ono batashia ọ
nwụhuwaa; ẹphe pata iya je elikube ji iya.
11 Ndu Chịochi mgburugburu waa ndu ọzo, bụ ndu
nụmaru iphe ono wata anma pyaapyaapyaa.

Ndu-ishi-ozi kabaa emeshi
iphe-ọhumalenya

12 Ndu-ishi-ozi meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-
ọhumalenya, dụgbaa biribiri l'echilabọ phẹ l'ẹka ono.
Ndu kweru kẹ Nnajịuphu g'ẹphe ha tụgba nanụ ejeje

anọkobe l'ẹka lanụ lẹ Ọnu-ụzo Sólomọnu; l'ime eze-ụlo Chileke.
13 Ọphu ọ dụdu ndu ọphu ayịdu l'ọgbo ono jeru atụ ama
k'etsoru phẹ; egudekpọkwaaro l'ẹphe bụ ndu dụru ndiphe
lẹ nsọ.
14 Ikpoto nemadzụ byaẹlaa bya ekweta kẹ Nnajịuphu;
ụnwanyi mẹ unwoke.
15 Ẹphe gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozi eme ono pashịa
ndu iphe, eme je edobe l'agụga gbororo; je enyebegbaa
phẹ l'iphe, aazẹ azẹe mẹ l'utute; g'ọo-bụru Pyịta -ghatashia
l'o mee phẹ ẹphe ewekọrohu; mbụ o -denyiduru phẹ ẹka;
onyonyo iya ahakpọoru phẹ nụ rwua l'ẹhu.
16 Ikpoto nemadzụ, shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-
kubegbaa Jierúsalẹmu ntse gbakodzua patagbaaru phẹ
ndibe phẹ, iphe eme waa ndu ọbvu eme. E mee phẹ ẹphe
wekọrohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozi ẹhu ọzokwa

17 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nụ,
bụ iya bụ ndu gba l'ọgbo ndu Sadusii tangịrihu; jiaharu phẹ
iji-ẹnya.
18 Ẹphe tụtachaa ndu-ishi-ozi ono je achịru ye l'ụlo-
mkpọro, ọha nwe.
19 O be l'ẹnyashi; ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajịuphu bya
agụhashia ụzo ụlo mkpọro ono bata je edufuta ndu-ishi-ozi
ono bya asụ phẹ:
20 “Unu je apfụru l'ime eze-ụlo Chileke kọkotaru ndiphe
akọ ndzụ, shi l'ẹka Kéreshi.”
21 Ndu-ishi-ozi ono kwe iya hm. O be l'ụtsu; ẹphe je anọdu
l'eze-ụlo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ l'iya
gba l'ọgbo bya ekukọo ndu ọgbo-ikpe ono g'ẹphe ha; mbụ
iphe, bụ ndu-ishi Ízurẹlu; g'ẹphe nọkobe chịa ọkpobe idzu.
Ẹphe zia g'e je atụfuta ndu-ishi-ozi l'ụlo mkpọro kpụta
byapfuta phẹ.
22 Ndu e ziru jeshia; ọphu ẹphe ahụmaeduru phẹ l'ụlo
mkpọro. Ẹphe lwaphuta azụ byapfuta ndu-ikpe ono bya
asụ phẹ:
23 Anyi jeshikwaaru; a tuchia ụlo mkpọro atuchi; gụa
ya kpụkpurukpu. Ndu nche nọdugbakwaa nche l'ọnu-ụlo
mkpọro ono. Anyi tụhaa ụzo; ọphu ọ dụedu onye anyi
hụmaru l'ime iya.
24 Onye-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke waa ndu-ishi uke
Chileke nụma iphe ono; ọ tụfu phẹ ẹhu; ẹphe rịahaa iphe,
l'e-me nụ.

25 Nwoke lanụ gbabata bya asụ: “?Unu maru-a l'unwoke-
a, unu tụru mkpọro-a bẹ pfụakwaru l'ime eze-ụlo Chileke
ezi ndu nọ l'ẹka ono iphe.”
26 Onye-ishi ndu ọgbogu ono lụfu chịta ndu ọgbogu
je akpụta ndu-ishi-ozi ono kpụ-phuta azụ. Ọphu ẹphe
egudedu ọkpehu kpụta phẹ; kẹle ẹphe atsụ ebvu a -nọnyaa
ndiphe gude mkpuma tugbua phẹ.

27 Ẹphe kpụta ndu-ishi-ozi ono bya edobe l'iphu ndzukọ
ọgbo-ikpe phẹ. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jịahaa phẹ
ajị sụ:
28 “?Anyi ta anmanarụ-a unu ọkwa sụ g'unu te egudehẹ
ẹpha nwoke ono ezi iphe? Unu gude iphe ono, unu ezi
ono zigbabẹ Jierúsalẹmu. Iphe, unu emekpọepho bụ g'unu
tukobe anyi ọchi nwoke ono l'ishi.”

29 Noo ya; Pyịta yẹle ndu-ishi-ozi ndu ọphunapho yeeru
phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọ kwa iphe, Chileke sụru g'anyi mee bẹ
anyi e-meje. Ọ tọ bụkwa ọphu nemadzụ pfuru.
30 Chileke nna anyi oche phẹ; meru gẹ Jizọsu shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ g'unu kpọpyabechaaru iya l'oswebe ọ
nwụhu.
31 Chileke wolia ya dobe l'ẹkutara iya mee ya Nnajịoha
waa Onye-Ndzọta g'oo-shi l'ẹka ono goshi ndu Ízurẹlu ụzo,
ẹphe e-shi g'izimanụ lwa phẹ azụ; g'ọ gụaru phẹ nvụ l'iphe-
ẹji phẹ.
32 Ono bẹ anyi bụ ekebe iya. Nokwaphọ gẹ Unme-dụ-Nsọ,
ọphu Chileke anụje onye emeje iphe, o pfuru bụkwapho
ekebe iya.”

33 Ẹphe nụmae ya phọ; mbụ ndu-ikpe ono; ẹphe gụru ọku
wụa ẹhu; bya emeahaa g'ẹphe gbushia ndu-ishi-ozi ono.
34 Onye lanụ l'ime phẹ, ẹpha iya bụ Gameliyẹlu gbalihu
wata eye ọnu. Gameliyẹlu ono yị l'ọgbo ndu Fárisii; tẹme
ọ bụkwarupho onye ezije ekemu; bya abụru onye ndiphe
eyeru nsọ. Ọ sụ g'a chịta ndu-ishi-ozi ono chịfu etezi.

35 Ẹphe lụfuepho; ọ sụ ndu-ikpe ono: “Mu sụ-a Ízurẹlu!
Unu gebekwa! Unu kwabẹkwapho ẹnya l'iphe, unu abya
eme ndu-a.
36 L'unu maru l'o nwejehawaru teke nwoke, eeku Tiyu-
dasu sụjeru lẹ ya bụ onye ha shii. Ndu rwuru ụnu
nemadzụ tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nụ ono
gbakashịhu. Ọgbo, ọ watarụ laa.
37 E mechaa; o be teke a gụjeru ọgu-a; Jiudasu onye
Gálili fụtakwa. Ọ chịkotakwapho ndu ọphu tsoru yẹbedua.
E gbukwaa ya phọ. Ndu ono, etsoje iya nụ ono tụko
gbakashịhu.

38 Nokwa gẹ kẹ ndu-a byaru bya adụ nta. Gẹ mu karụ
unu; unu ta adụkwa iphe, unu e-me ndu-a. Unu pakwarụ
phẹ haa. Ọ -bụru l'iphe-a, ẹphe achị idzu iya-a; ọzoo iphe-a,
ẹphe eme-a shi l'ẹka nemadzụ bẹ ọo-lakwa-a.
39 Obenu l'o -shi Chileke l'ẹka bẹ unu taa dụkwa ike
akpọshi iphe, ẹphe eme. L'o -shi Chileke l'ẹka bẹ unu e-
mechakwaa hụma l'ọo Chileke ono l'onwiya bẹ unu etso
ọgu." Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyẹlu pfuru.
40 Ẹphe kua ndu-ishi-ozi ono bya e chia phẹ iphe bya
anmaaru phẹ ọkwa g'ọ tọ dụkwa mbọku, ẹphe e-gudebaa
ẹpha Jizọsu epfu opfu ọzo; bya aparu phẹ haa.
41 Ndu-ishi-ozi ono shi l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe ono
tụgbua. Ẹhu nọdu atsọ phẹ ụtso lẹ Chileke gụru phẹ lẹ
ndu dụ ree k'eje iphe-ẹhuka l'opfu ẹhu Jizọsu.
42 Ọphu ẹphe ahadụru ezi iphe, l'eze-ụlo Chileke mẹ
l'unuphu l'unuphu mbọku-mbọku arakwaphọ ozi-ọma ono
arara l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu, Chileke kweru ukwe
iya ọbu.

6

Aahọta ụmadzu ẹsaa g'ẹphe yeru ndu-ishi-ozi ẹka

1 O be teke a nọnyaaru; ndu etso ụzo Jizọsu nọdu aka
shii eje; ndu Jiu, opfu-alị phẹ bụ Giriku wata agụ aphụ ndu
Jiu, ọphu opfu-alị phẹ bụ Hiburu. Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ
mbọku-mbọku bẹ ọo bụjeru a -wata eke nri; a ta kpadụ ishi
ụnwanyi phẹ, ji phẹ anọedu.
2 Ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo ono bya ekua ndu etso ụzo Jizọsu
ono g'ẹphe ha bya asụ phẹ: "Ọ tọ dụkwa ree g'anyi gude
k'iphe, eeri l'ọnu haa ezi ozi Chileke.
3 Ọo ya bụ ụnwunna; unu họta ụmadzu ẹsaa l'ime unu;
g'anyi ye phẹ opfu nri-a l'ẹka. Ndu ono a-bụru ndu aama
ẹka ọma tẹme Unme-dụ-Nsọ ji phẹ ẹhu; tẹme ẹphe bụru
ndu maru iphe.
4 Anyịbedua a-nọduepho l'epfu anụ Chileke yẹle ezi ozi-
ọma ono."
5 Ẹphe zụkota gbẹregbedegbemu l'iphe ono, ndu-ishi-ozi
sụru g'e mee ono. A bya ahọta Sutivinu, bụ nwoke, kweru
kẹ Nnajịuphu ọkpobe ekwekwe; tẹme Unme-dụ-Nsọ jikwa
iya phọ ẹhu; bya ahọtakwapho Filipu waa Pọrokorosu waa
Nikenọ waa Tayimọnu waa Pamẹnasu; waa Nịkolasu, onye
Antiyọku, onye ọhozo, mewaru onwiya onye Jiu.
6 Ndu etso ụzo Jizọsu ono bya eduta phẹ byapfuta ndu-
ishi-ozi. Ẹphe bya abyabẹ phẹ ẹka; pfuru opfu ẹhu phẹ nụ
Chileke.

7 A kabaa anụma opfu Chileke l'ẹkameka. Ndu etso ụzo
Jizọsu lẹ Jierúsalẹmu kwatakpọo aka shii eje. Igwerigwe
ndu-uke Chileke bya ekweta kẹ Nnajịuphu.

Eegude Sutivinu

8 Sutivinu bụru onye Chileke meru eze-iphe-ọma bya
abụru onye ike dụ k'ọphu oomeje oke iphe-ọhumalenya,
dụgbaa biribiri l'iphu ndiphe.
9 Noo ya; ọ dụru ndu-ishi l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu, shi bụru
ohu. Ndu ono shigbaa Sayirini waa Alẹguzandiriya waa
Silisiya waa Eshiya. Tọbudu iya bụ; ẹphe byapfuta Sutivinu
ẹphe l'iya lipfuru l'ịgoligoli.
10 Ọle Unme Chileke nụru Sutivinu mmamiphe k'ọphu
abụjeru teke o yeru ọnu; ọ tọ dụedu onye amakwaduru
iphe, oo-pfu.
11 Ẹphe je ebuta nemadzụ ebuta g'ẹphe sụje: "Anyi
nụmaru ẹka oopfurwushi Mósisu yẹle Chileke."
12 Ẹphe gude ẹgube ono kpalia ndiphe waa ndu bụ
ọgerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Ẹphe bya akpụta
Sutivinu kpụjeru ndzukọ ọgbo-ikpe ndu Jiu.
13 E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe sụ:
"Nwoke-a ta adụkwa teke ọ tọo nọdujedu epfubyishi eze-
ụlo-a, dụ nsọ-a waa ekemu Mósisu.
14 Kẹle anyi nụmaru ẹka ọ sụru lẹ Jizọsu-a, bụ onye
Nazaretu-a bẹ e-mechaa lakashịa eze-ụlo-a; tẹme ọobya
agbanwekọtachaa omelalị anyi, shi lẹ Mósisu."
15 Iphe, bụkpoo ndu ono, nọkota l'ụlo-ikpe ono tụko tabẹ
Sutivinu ẹnya l'iphu. Iphu iya nọdu egbuẹpho nwịinwii
g'iphu ojozi-imigwe.

7

Ọnu, Sutivinu eye

1 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jịa Sutivinu sụ iya: "?Bụ
iphe, ndu-a pfuru-a bụ iphe, meru nụ?"
2 Ọo ya bụ Sutivinu sụ phẹ: Ndibe anyi; unu gebekwaphọ-
o! Mu sụ-a; ọo Chileke ọphu gbaru g'a tụkoje kwabẹ iya
ùbvù meru g'onye-iche anyi, bụ Ébirihamu hụma iya. Teke
ono bụ lẹ Mesopotémiya bẹ Ébirihamu bukwadụ; o toko
ladụ Haranu.
3 Noo ya; Chileke sụ iya: "Gbẹshi lụfu l'alị unu-a; haa
ndibe unu; lashịa alị ẹka mu l'e-goshi ngu."
4 Ọ haa alị Kaludiya tụgbua je eburu lẹ Haranu. Nna iya
nwụhuepho; Chileke mee ya ọ bya eburu l'alị-a, unu bu
ntanụ-a.

5 Ọphu ọ dụdu alị ono ọphu Chileke nụru iya g'o nworu
teke ono; mbụkpoo mẹ ntọkpa lanụ. Obenu lẹ Chileke
pfuru iya sụ lẹ ya a-nụ iya ya g'ọ bụru nkiya mẹ k'ụnwu
nwanwanwaranwa iya. Teke Chileke pfuru Ébirihamu iphe
ono bẹ Ébirihamu teke anwụtakwa nwa.
6 Chileke sụru Ébirihamu: Awa ngu e-mechakwaa laa alị
ndu ọzo je abụru ohu; tẹme eemee phẹ aphụ ụnu apha
asụgba ishi.
7 Obenu lẹ ndu ono, ẹphe a-bụru ohu phẹ ono bẹ mu
a-nmakwanu ikpe; e -mechaa ẹphe afụta l'alị ono bya
abaaharụ mu ẹja l'ẹka-a.
8 Noo ya; Chileke bya ekweta Ébirihamu ukwe-iphe bya
edobe omelalị ebu úbvù g'ọ bụru iphe-ọhubama k'iphe
ono, o kweru iya ukwe iya ono. Ọo ya bụ; Ébirihamu
nwụta Áyizaku. Áyizaku nọepho abalị ẹsato; e bua ya
úbvù. Nokwaphọ gẹ Áyizaku nwụtaru Jiékọpu bụa ya
úbvù; Jiékọpu nwụshia ochochoroche anyi phẹ ẹphe n'iri
l'ẹbo bushichaa phẹ úbvù.
9 “Ochochoroche anyi phẹ gude iji-ẹnya ree Jiósẹfu ndu
Ijiputu. Obenu lẹ Chileke nọ swiru Jiósẹfu rengurengu.
10 Chileke dzọkota iya l'iphe-ẹhuka iya g'ọ ha bya anụ iya
umere ọma waa mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bụ
iya bụ Fero. Fero mee Jiósẹfu; ọ bụru iya bụ onye-ishi l'alị
Ijiputu l'ophu; bya abụkwarupho onye-ishi l'ọkpoku ibe eze
gẹdegede.
11 “A nọnyaa ẹjo ọkpa nri bya l'alị Ijiputu mgburugburu
mẹ Kénanu. Ọ bụru eze iphe-ẹhuka. Ọphu ochochoroche
anyi phẹ ahụmaheduru nri, ẹphe e-ri.
12 A nọnyaa; Jiékọpu nụma lẹ nri dụ lẹ Ijiputu. Ọ bya ezia
ochochoroche anyi phẹ g'ẹphe jee. Ọ bụru ejeje k'ivuzọ bụ
ono.
13 O be lẹ k'ẹbo Jiósẹfu mee g'ẹphe maru lẹ ya bụ nwanna
phẹ; tẹme Fero shikwaphọ nno maru ndu unuphu Jiósẹfu.
14 Ọo ya bụ; Jiósẹfu bya ezia ozi g'e je asụ nna iya,
bụ Jiékọpu g'ọ lwatashịa Ijiputu; ẹphe lẹ ndu ọkpoku
phẹ mgburugburu; ndu tụkoru dụ ụkporo ụmadzu ẹto
l'ụmadzu iri l'ise.
15 Ọo ya bụ; Jiékọpu laa Ijiputu, bụ iya bụ ẹka yẹe
ochochoroche anyi phẹ buru jasụ ẹphe nwụshihu.
16 E vutakọta phẹ laa Shẹkemu je elia l'ilu, Ébirihamu
gudehawaa okpoga zụta ọkpa-ipfu Hamọ lẹ Shẹkemu.
17 “O betashiẹpho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe
ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu lẹ Ijiputu
yekwawaa onwophẹ iphe; kawaa mebyikpọo shii.

18 A nọnyaa eze ọzo, amaẹdu kẹ Jiósẹfu bya abụru ishi
ndu Ijiputu.
19 Ọ gbabẹru ndibe anyi ono ẹregede tẹme ọ watakwaphọ
eme oche anyi phẹ aphụ; k'ọphu ọ tụru phẹ ekemu sụ g'onye
nwụru nwa ọ̀phúú tuphajẹ iya etupha; g'ọ tọ dzụshiru ndzụ.
20 Noo teke a nwụru Mósisu bụ ono. Ọ bụru ẹguru nwata,
dụ ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ụlo ọnwa ẹto.
21 O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero kẹ
nwanyị tụruta iya bya eworu iya zụa; ọ bụru nwa iya.
22 E zikọta iya iphe, bụkpoo ẹkwo, aanwụkpoo anwụnwu
lẹ Ijiputu teke ono. O shi l'ẹka ono bụru eze nemadzụ l'opfu
ọnu mẹ l'iphe, eeme l'ẹka.
23 “Mósisu nọepho ụkporo apha labọ; ọ rịahaa lẹ ya e-je
agbaphee ndu alị iya, bụ iya bụ ndu Ízurẹlu.
24 Ọ hụma onye lanụ l'ẹka onye Ijiputu eme iya ẹji. O
jepfu iya je agbaaharu iya ọdzori. O gude k'iphe ono
chigbuẹkwapho onye kẹ Ijiputu ono l'ẹka ono; shi ẹgube
ono melata iya iphe, o meru onye Ízurẹlu ono.
25 O dobesụkwanu lẹ ndu nkiya a-maru lẹ Chileke e-
mechaa shita l'ẹka iya mee g'ẹphe nweru onwophẹ; obenu
l'o to doduru phẹ ẹnya.
26 O be lẹ nchitabọhu iya; ọ hụma ẹka ndu Ízurẹlu labọ
alwụ ọgu bya ejeshia g'o gboo phẹ; doshiaru phẹ iphe,
adaru phẹ nụ. Ọ sụ phẹ: ‘Unu gebe! ?Unu ta amadụ l'unu
bụ ụnwunna? ?Bụ gụnu meru iphe, unu achọ onwunu
opfu?’
27 Onye ọphu achọ opfu nwufu Mósisu sụ iya: ‘?Bụ onye
meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi?’
28 Tọo ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu
ụnyaphu-a?
29 Mósisu nụmaepho iphe ono; ọ gbafụ l'alị Ijiputu gbalaa
je eburu l'alị ndu Midiyanu. Ọ nọdu l'ẹka ono nwụta
ụnwegirima labọ.
30 “A nọepho ụkporo apha labọ; Mósisu hụma ojozi-
imigwe l'echiẹgu, nọ l'agụga úbvú Sayịnayi. Ojozi ono nọ
l'ọku, enwu l'irwu.
31 Mósisu nọdu ele iya ẹnya; ọ dụ iya biribiri. O
jekubeshiẹ ya phọ ntse gẹ ya maru iphe, ọ bụ; ọ nụma olu
Nnajịuphu l'ọku ono. Olu ono sụru:
32 ‘Ọ kwa mu bụ Chileke nna ngu oche phẹ, bụ iya bụ
Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru
Chileke kẹ Jiékọpu.’ Ndzụ gụahaa Mósisu; ọphu ọ tụduru
ama elebaa ẹnya l'ẹka ono.
33 Ọo ya bụ; Nnajịuphu sụ iya: ‘Yefụ akpọkpa, i yeru
l'ọkpa; kẹle ẹka ono, ị pfụru ono bụkwa alị, dụ nsọ.

34 Mu lewaru ẹnya hụma ẹgube aphụ, eeme ndibe mu l'alị
Ijiputu. Mu hụmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; mu byatashia
gẹ mu dzọo phẹ. Ngwa; bya gẹ mu zia ngu g'i je Ijiputu.'
35 "Ọ bụkwaru-a Mósisu-a, ndu Ízurẹlu jịkaru sụ iya: '?
Bụ onye meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi-a?' bẹ
Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe iya, Mósisu hụmaru l'irwu,
enwu phoophoophoo phọ họta; zia ya g'o je abụru onye-
ishi waa onye a-gbata phẹ nụ.
36 Mósisu meshia iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri lẹ
Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu ono dufuta phẹ. Ọ bya emeshik-
waaphọ iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri lẹ Eze-ẹnyimu-
uswe waa l'echiẹgu charachara, e te budu ebubu, ẹphe
nọru ụkporo apha labọ.
37 Ọo ya bụ Mósisu ono, sụru ndu Ízurẹlu: 'Chileke e-
mechakwaa shi l'echilabọ unu zia onye mpfuchiru iya; g'o
ziru mbẹdua. Ọ bụru yẹbedua bẹ unu a-nụmajeru olu'
38 Ọ bụru Mósisu ono nọ-chiru ẹnya Ízurẹlu teke ẹphe
zakọru l'úbvú Sayịnayi l'echiẹgu, e te budu ebubu phọ. Ọo
ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú ono opfu
epfuru ochochoroche anyi phẹ. Ọ bụru iya shi l'ẹka Chileke
nata opfu ono, anụ ndzụ ono wolataru anyi.
39 "Ọle ndiche anyi phẹ nyịru iya nchị manụ; bya ajịka
iya. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe laphuru azụ lẹ Ijiputu.
40 Noo ya bụ; ẹphe sụ Erọnu: 'Doberu anyi agwa, e-
vutajẹru anyi ụzo; l'anyi ta amaẹdu iphe, meru Mósisu-a,
dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.'
41 Noo teke ẹphe meru agwa, dụ gẹ nweswi wata
agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe ono, ẹphe meru l'onwophẹ
ono.
42 Tọbudu iya bụ; Chileke wofu phẹ ẹnya; haa phẹ; ẹphe
gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo
ndu mpfuchiru Chileke; ẹka Chileke sụru:

"Ndu Ízurẹlu! Ụkporo apha
labọ bẹ
unu gbushiru anụ l'echiẹgu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.
Ẹbe ọ dụdu ọphu unu gude
gwaa mbẹdua.
43 ?Tọbudu ụlo-ẹkwa agwa
Moloku bẹ
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpụru akpụkpu
ọ dụ gẹ k'agwa unu bụ

Refanu?
Iphe ono bụ iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ ẹja.
Noo g'o gude mu je achịta
unu chịghaa Bábilọnu.*”
44 Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi
akpọbeje l'ẹka ẹphe jeberu l'echiẹgu ono, nemadzụ ebudu
ebubu ono. Ọ bụru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chileke swiru
phẹ-a. E meru ụlo ọbu gẹ Chileke sụru Mósisu g'e mee ya,
bụ iya bụ ẹgube iya ọphu o goshiru iya.
45 Ndiche anyi phẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye ọgbo ọphu etso
phẹ nụ l'ẹka. E mechaa; ọgbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa
je anaa alị ndu ọzo; mbụ alị, Chileke chịshihawaru ndu bu
iya nụ l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono nọo l'ẹka ono jasụ l'ọgbo kẹ
Dévidi.
46 Dévidi bụru onye yẹle Chileke dụ lẹ ree. Ọ sụ gẹ Chileke
haa gẹ ya kpụaru iya ụlo; ụlo kẹ yẹbedua, bụ Chileke kẹ
Jiékọpu.
47 Ọ bụru Sólomọnu mechaarụ kpụaru Chileke ụlo ọbu.
48 “Obenu lẹ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ te
ebujedu l'ụlo, nemadzụ kpụru l'ẹka, bụ iya bụ iphe, Azáya
bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru sụ:
49 “Igwe bụ aba-eze mu.
Eliphe bụru okposhi,
mu tukoberu ọkpa.
?Bụ ẹgube ụlo gụnu bẹ unu
a-kpụru mu?
?Bụ ẹgube awe bẹ mu
a-nọduje atụta unme
ọbu?
50 ?Tọbudu mbẹdua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'ọ ha?
51 “Unubẹ ndu ẹjo ọkpoma-a; unubẹ ndu-a, l'adagbu opfu
Chileke lẹ nkụchi-a; unu kpọ-chiru obu kpọ-chia nchị g'unu
ta anụma ozi Chileke. Tẹme unu nọdu ajịkaje Unme-dụ-Nsọ
gẹ ndiche unu phẹ jịkaru iya.
52 ?Ọ dụru ndu mpfuchiru Chileke mẹ onye lanụ, ndiche
unu phẹ ata kpadụru ẹhu? Ndu ọphu Chileke ziru ozi bẹ
ẹphe gbukọtaru egbugbu; mbụ ndu bụ phẹ rarụ iya arara
teke ono sụ l'onye lanụ ono, pfụberekoto kpoloko ono e-
mechaa bya. O be nta-a ọ bya: unu deru iya ye; e eworu iya
gbua.

---

* **7:43 7:43** Gụnaa Émọ 5:25-27.

53 Ọo unu bẹ Chileke gbẹ l'ẹka ụnwu-ojozi-imigwe iya
tụaru ekemu iya; ẹbe unu angaduru ekemu ono nchị.”

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

54 “Ndu ọgbo-ikpe ono nọdu anụ opfu ono; ọ nọdu ata
phẹ ẹru lẹ nchị. Ẹphe nọdu atagbaa kpọokpookpo; l'ẹka
ẹhu eghu phẹ eghu.
55 Ọle Unme-dụ-Nsọ byaru eji Sutivinu ẹhu. Ọ palia
ẹnya lee l'eli; bya ahụma ogbu-nwịinwii kẹ Chileke;
hụmakwapho Jizọsu l'ẹka ọ pfụru l'ẹkutara Chileke.
56 Ọ sụ: Unu lekpọdapho imigwe g'o gheru ọnu; Abụbu-
Ndiphe pfụru l'ẹkutara Chileke!”
57 Ẹphe chishia mkpu swọ-chishia ẹka lẹ nchị. Ẹphe
wulihu ugbo lanụ je azụgude iya;
58 kpụta iya kpụfu l'ime mkpụkpu; jeshia ya atugbu lẹ
mkpuma. Ndu eje iya atugbu chịru uwe phẹ wụshiru
nwoke, eekuje Sọlu.
59 A nọdu atụ iya mkpuma ono; o kua Chileke sụ:
“Nnajịuphu, bụ Jizọsu; natakwa ndzụ mu!”
60 O gbushi ikpere chia mkpu sụ: “Nnajịuphu! Ta
agụkokwaru phẹ iphe-ẹji-a, ẹphe eme mu-a!” O pfuchaa
nno; ike bvụ iya.

8

Sọlu akpa Chịochi ẹhu

1 A nọdu egbu Sutivinu; Sọlu nọdu ekwe l'ishi. Noo ya;
e shi mbọku ono gẹdegede; a wata akpa Chịochi ẹhu lẹ
Jierúsalẹmu kpashiahaa phẹ iya ike. A chịkashikotachaa
ndu ono, kweru nụ ono g'ẹphe hakọta a -gụfukwa ndu-ishi-
ozi. Ẹphe gbakashịhu dzuru alị Jiudiya waa alị Saméríya.
2 Ndu Chileke dụru lẹ nsọ harụ bya akwaa ẹkwa Sutivinu
pata iya je elia meẹbekpoepho nkiya ree.
3 Sọlu kukebekpọo ẹhu gẹ ya gbukaa Chịochi ọbu bya
etsoru jepheahaa l'unuphu l'unuphu tsoru akpụtagbaa
ụnwanyi mẹ unwoke phẹ achị eye l'ụlo mkpọro.

Ozi-ọma rwuru Saméríya

4 Ọo ya bụ; ndu ono, kweru nụ ono, a chịkashiru ẹphe
dzuru ẹkameka ono nọdu eziẹpho ozi-ọma kẹ Jizọsu.
5 Filipu jeshia mkpụkpu Saméríya je epfukashiaru ndu
ẹka ono kẹ Kéreshi.
6 Ndu ẹka ono nụmaepho iphe, oopfu; bya ahụmakwapho
iphe, dụ biribiri, oomeshi; ẹphe ngabẹkotaru iya nchị.
7 Ẹphe hụma lẹ ndu ọbvu eme dụ igwerigwe; ọ nọdu
echigbaa mkpu agbafụtagbaa l'ẹhu ndu ono. Ẹphe
hụmakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phẹ nwụhuru anwụhu; mẹ

ndu ẹniyeni dụ igwerigwe; o mekọtachaa phẹ; ẹphe wekọrohu.
8 Ẹhu ẹmereme dzuru mkpụkpu ono.
9 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Sayịmonu, bu lẹ mkpụkpu
ono, anọduje eme ọmamanshi. Ọ nọdu emeje iphe, dụgbaa
ndu Saméríya biribiri. Ọ sụ l'ọ tọ dụedu onye ha g'ọo ya.
10 Mkpụkpu ophu mgburugburu nọdu awụje gidigidi
ejepfu iya; ẹgirima mẹ ọgerenya. Ẹphe sụ: "Ọ kwa nwoke-
a bụ Eze Ike Chileke ọbu."
11 Nwoke ono shiwaa ụzenya meta ọmamanshi k'ọphu
onyemonye tụkoru sụ l'ọ bụ ọkpobe nemadzụ.
12 No iya; Filipu byaẹpho bya ezia phẹ ozi-ọma kẹle ọo
Chileke bụ eze waa l'ọo Jizọsu Kéreshi bụ Onye-Ndzọta;
ẹphe kweta. E meshia phẹ baputizimu; ụnwanyi mẹ
unwoke.
13 Sayịmonu l'onwiya kwetakwaphọ. E mekwaa ya phọ
baputizimu; ọ nọdu anọepho Filipu ntse. Ọ nọdu asajẹchaa
ọnu saa nchị mẹ ọ -hụma oke iphe-ọhumalenya, dụgbaa
biribiri, Filipu emegbaa.
14 Ndu-ishi-ozi nọdu lẹ Jierúsalẹmu nụma lẹ ndu
Saméríya natawaru opfu Chileke. Ẹphe zia Pyịta yẹe Jiọnu
g'ẹphe je ẹka ono.
15 Ẹphe byarwuta bya epfuru nụ Chileke gẹ ndu ono,
wowaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka ono nata Unme-dụ-Nsọ.
16 Lẹ teke ono bẹ bụkwadu l'ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu
bẹ e meru phẹ baputizimu; ọphu ọ tọko dụdu mẹ onye lanụ
natawaru Unme Chileke.
17 Noo ya bụ; Pyịta yẹe Jiọnu bya ebyibe phẹ ẹka; ẹphe
nata Unme-dụ-Nsọ ono.
18 Sayịmonu hụma l'ẹphe natarụ Unme-dụ-Nsọ ono gẹ
ndu-ishi-ozi ono byabẹru phẹ ẹka. O kwee Pyịta yẹe Jiọnu
okpoga
19 sụ: "Unu menaa gẹ mu nweru ẹgube ike ono g'ọo-
bụjekwanuru onye mu byiberu ẹka l'ọo-nata Unme-dụ-
Nsọ."
20 Pyịta sụ iya: "Gẹ gụ l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I
dobesu l'ịi-zụta iphe, Chileke nụru kẹ mmanụ azụta?
21 Ị tị yịkwa l'ozi-a; kẹle ọkpoma ngu ta adụdu ree l'iphu
Chileke.
22 G'izimanụ lwa ngu azụ l'ẹjo ọriri ngu ono. Rwọo Chileke
arwọrwo g'a maru; ?ọoguru ngu nvụ l'iphe-ẹji ono, i shi arị
ono?
23 Kẹle mu maru l'ọo ẹnya-pfụrupfuru jiru ngu ẹhu; tẹme
eme ẹjo-iphe kewaa ngu ẹgbu."
24 Sayịmonu sụ Pyịta phẹ: "Jiko unu pfuru nụ Chileke g'ọ
tọ dụ iphe ono, unu pfuru ono dụru ọphu e-me mu nụ."

25 Noo ya; Pyịta waa Jiọnu kọchaa akọ iphe, Jizọsu meru
bya ezichaa ozi-ọma Chileke l'ẹka ono; ẹphe laphushia
azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe nọdu ezi ozi-ọma ono l'ụzo lẹ
mkpụkpu, dụ igwerigwe lẹ Saméria ẹka ẹphe atụgbu.

Filipu yẹe eze onye Itiyopiya

26 Ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajịuphu byapfuta Filipu bya
asụ iya: "Kwakọbe jeshia ụzo ndọhali. Kwasẹru jasụ g'ị
lụfu lẹ gbororo ono, shi lẹ Jierúsalẹmu ghabua echiẹgu ẹka
e te budu ebubu jeshia Gaza ono."

27 Filipu kwakọbe; ọ bụru iya ejeje. O -rwuẹpho
gbororo ono; ọ hụma onye Itiyopiya, kwatakpọoru bụru oke
nemadzụ, a harụ aháhá. Ọ bụru iya eletaru Kandesi, bụ
eze-nwanyị Itiyopiya ẹnya l'okpoga iya.

28 O shi jee abarụ Chileke ẹja lẹ Jierúsalẹmu. Ọ nọdu l'ime
ụgbo-ịnya iya ala unuphu. Ọ nọdu agụ opfu Chileke l'ẹkwo,
Azáya onye mpfuchiru Chileke deru.

29 Unme Chileke sụ Filipu g'o jepfu ụgbo-ịnya ono je
etsokube iya ntse ntse.

30 Filipu jekube iya bya anụma ẹka ọogu ẹkwo Azáya. Ọ
sụ iya: "?O doru ngu ẹnya; mbụ iphe, ịigu?"

31 Nwoke ono sụ iya: "?Dẹnu g'oo-shi doo mu ẹnya mẹ ọ
-dụdu onye ziru mu iya nụ?" Ọ sụ Filipu g'o nyibata bya
g'ẹphe l'iya nọdu l'ime ụgbo-ịnya ono.

32 Ẹkwo-opfu Chileke ẹka ọogu bụ ẹka Azáya deru sụ:
"Onye ono dụ g'atụru,
a kpụ eje egbugbu.
Ọ nọ nwadoo gẹ nwatụru,
eebushi ẹjí.
Ọphu o pfuduru mẹ akpụru
opfu lanụ.
33 E meru iya iphe-iphere
ọle ikpe, a nmarụ iya
bẹ e mechaarụ mebyia.
?Bụ onye atụkota ọnu g'awa
iya gbaru?
Kẹle a kpọ-kwofuru ndzụ
iya akpọ-kwofu lẹ
mgboko.*"

34 Nwoke ono jịa Filipu sụ: "Jiko kanụru mu. ?Bụ onye bẹ
onye mpfuchiru Chileke ono epfuru? ?Oopfu opfu ẹhu iya
tọo oopfu opfu ẹhu onye ọzo?"

35 Filipu wata iya ezi iphe. O shiẹpho l'iphe ono, ọogu ono
wata iya ezi ozi-ọma kẹ Jizọsu.

---

* **8:33 8:33** Gụnaa Azá 53:7,8.

36 Ẹphe jenyaa ẹphe byarwuta ẹka mini dụ. Nwoke ono sụ: “?Tọbudu mini baa? ?Bụ gụnu kparụ iphe, i tii medu mu baputizimu l'ẹka-a?”
37 Filipu sụ iya: “I -gudewaa obu ngu g'ọ ha kweta bẹ ee-mekwa ngu-a baputizimu.”
Ọ sụ iya: “Ee! Mu kwetakpọwaru lẹ Jizọsu Kéreshi bụ Nwa Chileke.”
38 Nwoke ono sụ g'onye anga ụgbo-ịnya ono pfụru; ọ pfụru. Filipu yẹe nwoke onoya swịru bya atụko rwuba lẹ mini. Filipu mee ya baputizimu.
39 Ẹphe rwufutaẹpho lẹ mini ono; Unme Nnajịuphu mee Filipu o phuhu; ọphu nwoke ono ahụmaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tụgbua jeshia iphe, ooje; ẹhu nọdu atsọ iya ụtso l'ụzo.
40 Ẹka a hụmaru Filipu ọzo bụwaruro lẹ Azotọsu. O pfukọta opfu Chileke l'ẹkameka, ọ ghataru jasụ o jerwua Sizariya.

9

Jizọsu afụru Sọlu l'ụzo

1 Sụ-a; eshinu Sọlu eyeshikwadụa ndu etso ụzo Jizọsu ebvu ike l'ee-gbushi phẹ; bya eseshi ike gẹ ya gbushia phẹ; ọ tụgbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke
2 je asụ iya g'o deru ẹkwo nụ iya, ya e-goshije l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu mẹ ya -rwua Damasụkosu; g'ọo-bụru ya -hụma onye etso ụzo nwoke onoya; ya atụa ya mkpọro kpụta iya kpụru bya Jierúsalẹmu; ụnwanyi mẹ unwoke phẹ.
3 O jenyaa l'ụzo Damasụkosu ono; ọ nọdu abyawaa ejerwu. A nọnya ìphóró shiẹpho l'imigwe chaẹpho vaa chaphee ya mgburugburu.
4 Ọ daa kpurumu mbụ Sọlu. Ọ nụma olu-opfu, sụru iya: “Sọlu! Sọlu! ?Bụ gụnu meru iphe, ịikpa mu ẹhu?”
5 Sọlu sụ iya: “?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?”
Olu ono sụ iya: Ọo mu bụ Jizọsu; onye ịikpa ẹhu-a. Ọo-tsụkwaru ngu mẹ ị nọdu agba ọkpa lẹ mpyịpyi-oshi.
6 Ẹhu wata iya anma anmanma. Ọnu kụgbabechaa ya akụgbabe. Ọ sụ: “Nnajịuphu; ?bụ gụnu bẹ mu e-me.” Nnajịuphu sụ iya: “Gbẹshi bahụ l'ime mkpụkpu ẹka aa-karụ ngu iphe, ii-me.”
7 Ọ kpọo ndu ẹphe lẹ Sọlu swị opfu; kẹle ẹphe anụ olu ono; ọphu ẹphe ahụmaduru onye epfu iya nụ.
8 Sọlu gbalihu bya asaa ẹnya; ọphu ọ phụhedu ụzo. Ẹphe gude iya l'ẹka duba l'ime Damasụkosu.
9 Ọ nọkota abalị ẹto ono; ọphu ọ hụmaduru ụzo; ọphu o riduru nri; ọphu ọ ngụduru mini.

10 Ọ dụru onye etsoje Jizọsu, bu lẹ Damasụkosu, ẹpha iya
bụ Ananayasu. Nnajịuphu byapfuta iya l'ọphulenya bya asụ
iya: “Ananayasu!” Ọ za iya: “Owe Nnajịuphu!”
11 Ọ sụ iya: “Kwakọbe jeshia l'ụzo, eekuje Ụzo-pfụru-
nhamụnha. I -rwua l'ụlo Jiudasu; g'ị jịa ajị onye Tasọsu,
ẹpha iya bụ Sọlu. Ọ nọ l'ẹka ono epfu anụ Chileke;
12 bya ahụmakwapho nwoke, ẹpha iya bụ Ananayasu
l'ọphulenya ẹka ọ byaru abyabẹ iya ẹka l'ishi mee ya g'ọ
phụahaa ụzo.”
13 Ananayasu sụ: “Nnajịuphu! A dụakwaa igwerigwe
pfuaru mu opfu nwoke-a; pfukọtaru mu ẹjo-iphe, o meru
ndu dụru ngu nsọ lẹ Jierúsalẹmu.
14 A sụru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'ọ bya
akpụtakota onyemonye, sụkpooru l'ọo ngu bụ Nnajịuphu
iya.”
15 Nnajịuphu sụ iya: “Jerọ! Kẹle ọo mu họtaru iya g'o
jeeru mu ozi; g'oomee gẹ ndu abụdu ndu Jiu mẹ ndu-ishi
phẹ mẹkpoo ndu Ízurẹlu maru onye mu bụ.
16 Mu e-goshi iya iphe-ẹhuka, oo-jekọta lẹ k'iswi ẹhu mu
ono.”
17 Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahụ
l'ụlo ọbu; bya abyabẹ Sọlu ẹka sụ iya: “Nwanna mu Sọlu!
Nnajịuphu, bụ Jizọsu l'onwiya sụru gẹ mu bya. Ọo Jizọsu
ono bụ onye goshiru ngu onwiya l'ụzo teke ịibya ẹka-a. Ọ
sụru gẹ mu bya emee ngu g'ị phụahaa ụzo ọzo; waa g'ị nata
Unme-dụ-Nsọ.”
18 Teke ono teke ono; iphe, dụ g'akpanyaka shi Sọlu l'ẹnya
dafụ; ọ phụahaa ụzo ọzo. Ọ gbalihu; e mee ya baputizimu.
19 Ọ gbẹ teke ono bya eria nri; ike dụ iya.

Sọlu epfu opfu Chileke lẹ Damasụkosu

Yẹe ndu etso ụzo Jizọsu nọo ujiku olemole lẹ
Damasụkosu.
20 O jegbabẹ ụlo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi lẹ Jizọsu bụ
Nwa Chileke.
21 Ọ tụfu ndu nụmaru iya nụ ẹhu. Ẹphe sụ: “?Tọ bụnaa
nwoke-a bẹ bụ onye-a, shi egbushi ndu eeku ẹpha-a lẹ
Jierúsalẹmu-a? Iphe, ọ byadoru ẹka-a bụkwa gẹ ya bya
akpụtachaa phẹ chịjeru ndu-ishi uke Chileke.”
22 Sọlu nọdu akaẹpho epfu opfu Chileke epfushi iya ike;
egoshi l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu; bya eyechaaru phẹ iphe,
meru g'o gude ọ dụ nno l'ẹnya iya l'ẹnya iya k'ọphu ndu Jiu,
nọ lẹ Damasụkosu enwehẹdu ọnu opfu.
23 A nọepho ujiku olemole; ndu Jiu nọkobe chịa ìdzù egbu
Sọlu.

24 Obenu l'a byaru agbaarụ iya ama l'eemeakwaa g'e gbua
ya. A nọdu anọduje eche nche eswe l'ẹnyashi l'ọnu-ọguzo,
eeshije bahụ l'ime mkpụkpu ono g'eeme hụma Sọlu gbua.
25 O be l'ẹnyashi; ndu ọ̀nyà iya parụ iya ye lẹ nkata, a
tụru eri pyoo l'ụzo l'igbulọ, e gude kpụphe mkpụkpu ono
mgburugburu pazeta iya; o rwua alị.

Sọlu alwa azụ lẹ Jierúsalẹmu

26 Sọlu tụgbua bya ejerwua Jierúsalẹmu bya ejeshia gẹ
ya jepfu ndu etso ụzo Jizọsu. Ndzụ tụko gụahaa phẹ; kẹle
ẹphe te ekwedu l'ọ bụwaa onye etso ụzo Jizọsu.
27 Ọo ya bụ; Banabasu yeru iya ẹka duru iya jepfu ndu-
ishi-ozi bya akọoru phẹ akọ gẹ Sọlu gude hụma Nnajịuphu
l'ụzo; kọkwaaru phẹ phọ gẹ Nnajịuphu l'onwiya gude pfuru
yeru Sọlu. Ọ tụaru phẹ ọnu gẹ Sọlu gude pfushiahaa kẹ
Jizọsu ike lẹ Damasụkosu.
28 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi-ozi kwe g'o jeje g'ọ dụ iya lẹ
Jierúsalẹmu. O tsokwarụpho Jierúsalẹmu epfushi iya ike
l'ọo Jizọsu ziru iya gẹ ya pfu iya l'iswi ẹhu iya.
29 Yẹle ndu Jiu, epfu opfu Giriku nọdu anọduje atụ
ịgoligoli. A nọnyaa; ẹphe meahaa g'ẹphe gbua ya.
30 A nọnyaa ụnwunna nụma iya; ẹphe duru Sọlu jerwua
Sizariya; je eyeru iya ẹka o jeshia Tasọsu.
31 Ọ bụeru iya phọ bụ lẹ nchị adụ Chịochi doo kẹ nwa
teke ono, bụ iya bụ ndu ọphu nọkota lẹ Jiudiya mẹ Gálili mẹ
Samériya. Chịochi nọdu apalihu aka eshihu ike eje. Ẹphe
nọdu eme uche Chileke. Unme-dụ-Nsọ nọdu eyekwaru phẹ
nemadzụ k'ọphu obu ka phẹ eshihu ike.

Pyịta eje Lịda waa Jiọpa

32 Pyịta tsoru ẹkameka jegbabẹ. O be ujiku lanụ; o jeshia
gẹ yẹle ndu dụ nsọ, bu lẹ Lịda kwee.
33 O rwua l'ẹka ono; ọ hụma nwoke, ẹpha iya bụ Iniyasu,
iphe lọnwushiru ibe lanụ k'ọphu ọ dabyiru l'iphe, aazẹje
azẹe nọwaa apha ẹsato; ọphu ọ gbẹshijeduru agbẹshi.
34 Pyịta kua ya: “Iniyasu! Gbẹshi lẹ Jizọsu mewaru; i
wekọrohu. Gbalihu phụ-lita iphe, ịi zẹje azẹe.”
35 Ndu bukọta lẹ Lịda waa lẹ Sharọnu hụma l'o
wekọrohuwaru tsoru ejephe; ẹphe kweta bya eworu on-
wophẹ yee Nnajịuphu l'ẹka.
36 Lẹ Jiọpa bẹ ọ dụru nwanyị lanụ, bụ onye kẹ Kéreshi.
Nwanyị ono anọduje eme ree tekenteke; tẹme ọ nọdu
anọduje emeru ndu adụdu g'ọ dụ phẹ iphe-ọma. Ẹpha iya
bụ Tabịta, bụ iya bụ Dokasu l'opfu Giriku; ọzoo umoro-
ẹnyimu.

37 A nọnyaepho teke ono; iphe meahaa ya. Ọ nwụhu. A
bya awụebe odzu ono ẹhu bya aparu iya nyihu ụlo-eli je
enyebe.
38 Noo ya; ndu etso ụzo Jizọsu, bu lẹ Jiọpa nụma lẹ Pyịta
nọ lẹ Lịda, nọkwaa ntse lẹ Jiọpa ono. Tọbudu iya bụ; ẹphe
zia ụmadzu labọ g'ẹphe je ekua Pyịta g'ọ bya ẹgwegwa.
39 Pyịta kwakọbeepho tsoru phẹ. O rwua; e duru iya
nyihu ụlo-eli ono. Ụnwanyi, ji phẹ anọedu dọ-phee ya
mgburugburu tụko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu
kwashịru teke ọ nọ ndzụ.
40 Pyịta chịshikota phẹ l'ẹka ono bya egbushi ikpere bya
epfuru nụ Chileke. Ọ bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya
asụ: "Tabịta! Teta dzụru ndzụ!" Ọ saa ẹnya. Ọ hụmaepho
Pyịta; ọ gbalihu nọdu anọo.
41 Pyịta bya alọta iya l'ẹka yeru iya ẹka; ọ pfụru apfụru.
Pyịta bya ekua Chịochi l'ophu waa ụnwanyi ono, ji phẹ ta
anọedu ono; bya eduru Tabịta nụ phẹ g'o tetawaru dzụru
ndzụ-a.
42 E pfudzuru iya lẹ Jiọpa. A dụ igwerigwe woru onwophẹ
ye Nnajịuphu l'ẹka.
43 Pyịta buru l'ụlo Sayịmonu nọo ọdu lẹ Jiọpa. Sayịmonu
ono bụ onye eseje akanya l'akpọ-anụ.

10

Pyịta eje ibe Kọnelusu

1 Ọ dụru nwoke lanụ, bu lẹ Sizariya. Nwoke ọbu aza
Kọnelusu. Ọ bụ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu. Ndu ọ
bụ ishi phẹ bụ ndu ojọgu ụkporo ise lẹ "Ọgbo ojọgu ndu
Ịtali."
2 Kọnelusu bụ onye akwabẹje Chileke ùbvù. Yẹ ndibe iya
g'ẹphe ha nọdu atsụ Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe
bẹ ọonujekpoo iphe shii; tẹme ọ nọdu epfuje anụ Chileke
tekenteke.
3 O be ujiku lanụ; g'ẹnyanwu swịfuwaru l'ishi; ọ
hụmakpoo ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke rengurengu
l'ọphulenya g'ọ bataru bya ekua ya sụ iya: "Kọnelusu!"
4 O gude ndzụ-agụgu lee ojozi-imigwe ono ẹnya; bya asụ
iya: "Owe-e! ?Bụkwa ole Nnajịuphu?"
Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chileke nụmawaru epfupfu
iipfuje anụ iya bya anataakwaphọ iphe-ọma ono, iimeje
ono. Chileke nyatawaru ngu.
5 Harụ unwoke zia g'ẹphe je Jiọpa je ekua nwoke lanụ,
ẹpha iya bụ Sayịmonu; onye ẹpha iya bụkwapho Pyịta.

6 Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ụlo nwoke ono, eekuje
Sayịmonu ono, bu l'agụga eze-ẹnyimu bya abụkwarupho
onye eseje akanya l'akpọ-anụ."
7 Ojozi-imigwe ono, shi epfu eyeru Kọnelusu ono
tụgbuepho; o kua unwokoro iya ụmadzu labọ bya eyeru
phẹ onye ojọgu lanụ; Chileke dụru lẹ nsọ, yị lẹ ndu anọ-
kubeje Kọnelusu ntse ejeru iya ozi.
8 Ọ bya akọchaaru phẹ iphe, meru nụ; o zia phẹ g'ẹphe
jeshia Jiọpa. Ẹphe tụgbua jeshia.
9 O rwua nchitabọhu iya gẹ ndu-ozi ono abyawaa erwu
Jiọpa; Pyịta nyihu eli ụlo, dụ baswaa l'echi eswe; jeshia
epfuru nụ Chileke.
10 A nọnyaa ẹgu gụahaa ya. Ọ dụ iya g'a sụ lẹ ya riwaru
nri. Nri shikwaduru l'ọku. Noo ya; ọ gbẹ dụ g'ọ bụ mgbẹnya
zinwutaru iya ẹnya.
11 Ọ hụma g'imigwe gheru ọnu; hụma iphe, shi l'igwe
alwa l'alị; iphe, dụ g'ẹkwa ọchaa, ha shii, e setachaaru ẹka
l'ishi-ishi iya ụzo ẹno gude ewozeta l'alị.
12 L'ime ẹkwa ono bẹ ọ tọ dụdu ẹgube anụ, nweru ọkpa
ẹno, dụ lẹ mgboko-a adụdu iya nụ. Ẹbe ọ dụdu ẹgube anụ,
akpụ wuruwuru adụdu iya nụ. Ẹbe ọ dụdu ẹgube ẹnu,
ephe l'eli adụdu iya nụ.
13 Ọ nụma olu, sụru iya: "Gbẹshi Pyịta! Gbua ria!"
14 Pyịta sụ: "Mu tee rikwa Nnajịuphu! Mu teke
eriswekwaa iphe, ta agbadụru k'ọphu ee-ri iya; ọzoo iphe,
aasọ nsọ."
15 Olu ono sụkwa iya k'ugbo ẹbo: "Ta adụkwa teke
ịisubaa l'iphe, Chileke sụru g'a ta sọshi nsọ bẹ aasọ nsọ."
16 Iphe ono mee nno ugbo ẹto. E mechaa; e wolia ya woba
l'imigwe.
17 Pyịta rịahaa iphe, ọphulenya phọ bụ; ọ tụfu iya
ẹhu. Teke ono bẹ ndu Kọnelusu ziru ozi chọtawaru ụlo
Sayịmonu jewaa je apfụru l'ọnu-abata.
18 Ẹphe kua oku bya ajịa sụ: "?Ọ dụru onye byaru
abyabya, bu l'ẹka-a, ẹpha iya bụ Sayịmonu Pyịta?"
19 Pyịta nọdu arịkwadua iphe, ọphulenya phọ bụ. Unme
Chileke sụ iya: "Gebekwa! Ọ dụkwaru ụmadzu ẹto, nọ
l'ẹka-a, achọ ngu nụ.
20 Gbalihu nyizeta je etsoẹkwaru phẹ phọ; te ejekpọkwaa
anmagbụbe; kẹle ọ kwa mbẹdua ziru g'ẹphe bya."
21 Pyịta nyizeta je asụ phẹ: "Ọo mbẹdua bẹ unu achọ ọbu.
?Unu byaru gụnu?"
22 Ẹphe sụ iya: "Ọ kwa Kọnelusu, bụ onye-ishi ndu ojọgu
ndu Romu bẹ ziru anyi g'anyi bya. Ọ bụ onye obu ọma;
tẹme ọ bụru onye Chileke dụru lẹ nsọ. Ọ bụ onye ndu Jiu

eyeru nsọ shingushingu. Ojozi-imigwe sụru iya g'o zia g'ị bya l'ụlo iya g'ọo-nụma iphe, ii-pfu.”

23 Pyịta bya eduta phẹ; ẹphe je akwaa akwakwa.

O be lẹ nchitabọhu iya; ọ gbẹshi tsoru phẹ. Ụnwunna, bu lẹ Jiọpa hakwarụpho tsoru iya.

24 O be lẹ nchitabọhu mbọku ono; ẹphe jerwua Sizariya, bụ ẹka Kọnelusu yẹe abụbu iya g'ẹphe ha mẹ ndu ọ̀nyà iya phẹ, o ziru g'ẹphe bya nọ echeru iya.

25 Pyịta bahụshia l'ụlo; Kọnelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abarụ iya ẹja.

26 Pyịta kpụlia Kọnelusu sụ iya: “Gbẹshi agbẹshi lẹ mu bụ-a nemadzụ mmanụ g'ị bụ ono.”

27 Pyịta yẹle Kọnelusu bọkwaseru ụja jasụru ẹphe bahụ l'ime ụlo Kọnelusu. Ẹphe je ahụma ikpoto ọha, dọru iya nụ.

28 Ọ sụ phẹ: “Unu maanarụ-a l'onwunu rengurengu l'ọ dụ lẹ nsọ l'omelalị anyịbe ndu Jiu kẹ g'onye Jiu kpapfu onye abụdu onye Jiu; ọzoo g'ọ dụru iphe, yẹe onye abụdu onye Jiu anọdu emegbaa. Ọle Chileke goshiru mu sụ g'ọ tọ dụkwa onye mu a-sọje nsọ; ọphu ọ dụkwa onye mu a-sụje l'ọ tọ gbadụru k'ọphu mu e-denyi iya ẹka.

29 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu mu ejekpọdaru rọ akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoẹrupho ndu unu ziru g'ẹphe bya ekua mu. Sụ-a; iphe, mu ajị nta-a bụ: ?unu ekuru mu gụnu?”

30 Kọnelusu sụ: “Ẹgube nta-a nwaraswaphụru, bụ iya bụ l'ọkuloku k'ẹto k'eswe ẹgube-a bẹ mu nọ epfu anụ Chileke l'ụlo mu. No iya; mu bya ele ẹnya; onye yeru uwe, egbu nwịinwii pfụwaru mu l'iphu.

31 Ọ sụ mu: Kọnelusu! ‘Chileke nụmaakwaru epfupfu, iipfu anụ iya; nyatakwaaphọ iphe-ọma, iimeje.

32 Gẹ mu zia nemadzụ g'e je ekua onye ẹpha iya bụ Sayịmonu; tẹme ẹpha iya bụkwarupho Pyịta. Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ụlo Sayịmonu onye akanya akpọ-anụ, bu l'agụga eze-ẹnyimu.’

33 Tọbudu iya bụ; mu ziẹkwapho nemadzụ teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'ị byaru-a. Nta bẹ anyi nọkotaakwaa l'iphu Chileke anga g'anyi nụma iphe, Chileke a-sụ ngu g'i pfuaru anyi.”

Ọnu, Pyịta eyeru Kọnelusu

34 Noo ya bụ; Pyịta wata eye ọnu. Ọ sụ: “Nta bẹ o dowarụ mu ẹnya lẹ Chileke ta akpọchadu mkpọcha.

35 O to pfudu kẹle nemadzụ shi l'alị ọphuu; ọzoo l'o shi l'alị ọphuu. Iphe, bụkpoo onye atsụ iya ebvu; tẹme ọ nọdu emeje iphe-ọma bẹ ọ nabatawaru.

36 Sụ-a; Chileke ziru ndu Ízurẹlu ozi bya eshi l'ẹka Jizọsu
Kéreshi zia phẹ ozi-ọma k'ẹhu-guu. Ọ bụru Kéreshi ono,
bụ iya bụ Nnajịuphu onyemonye.
37 Unu mawaru iphe, watarụ ememe lẹ Gálili jasụ o
mekọta lẹ Jiudiya mgburugburu gẹ Jiọnu rachaaru k'eme
baputizimu arara.
38 Unu nụmawaru kẹ Jizọsu, bụ onye Nazaretu; gẹ Chileke
meru Unme-dụ-Nsọ ji iya ẹhu bya emee ike dụ iya k'ọphu
ọ tụkoru ẹkameka jephee nọdu eme iphe, dụ ree; atọje
onyemonye l'ẹgbu, Nsetanu keru iya; kẹle Chileke swiru iya.
39 Anyịbedua gudekpọo ẹnya anyi hụma iphe, Jizọsu
meru l'alị ndu Jiu waa Jierúsalẹmu. Ndu Jiu woru iya
kpọpyabe l'oswebe; ọ nwụhu.
40 Ọle Chileke meru o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'ọ
nọchaaru ujiku ẹto l'ilu; bya emee o goshi onwiya lẹ ya
dzụ ndzụ.
41 Ọphu ọ bụdu onyemonye bẹ hụmaru iya nụ. Ọ bụepho
anyịbedua, l'atụ ọnu iya-a, bụ ndu Chileke họtaru-a bẹ
hụmaru iya nụ. Anyi l'iya nọkporu ria nri ngụa iphe, aangụ
angụngu gẹ Chileke mechaarụ o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
42 O zia anyi sụ g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-ọma ono.
Sụ g'anyi saarụ iya ndiphe l'ọ bụ iya bẹ Chileke meru onye
e-kpe ndu dzụ ndzụ mẹ ndu nwụhuru anwụhu ikpe.
43 Ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe hakọta pfuru opfu iya.
Ẹphe sụru l'onyemonye, kwetarụ nkiya bẹ Chileke a-gụru
nvụ l'iphe-ẹji iya.”

Chileke anụ ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ

44 Pyịta kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; Unme-dụ-Nsọ bya
ejikọtaepho ndu anụ opfu ono ẹhu.
45 Ọ dụ ndu Jiu ono, etso ụzo Kéreshi ono; mbụ ndu
ono, ẹphe lẹ Pyịta shi lẹ Jiọpa swịru ono biribiri lẹ Chileke
nụkwarupho ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ.
46 Kẹle ẹphe nụmaru ẹka ẹphe epfugbaa l'olu Unme-dụ-
Nsọ; bya aja Chileke ajaja. Pyịta sụ:
47 “Eshinu ndu-a natawaru Unme-dụ-Nsọ g'anyi natarụ-a;
?bụhunu gụnu ọzo akpọshi g'e te eme phẹ baputizimu?”
48 Ọ sụ g'e gude ẹpha Jizọsu, bụ Kéreshi meshia phẹ
baputizimu. E mechaa; ẹphe rwọo ya g'ẹphe l'iya nọdu
nwujiku olemole.

11

Iphe, meru lẹ Sizariya

1 Ndu-ishi-ozi mẹ ụnwunna, nọ lẹ Jiudiya mgburugburu
nụma lẹ ndu abụdu ndu Jiu natarụ opfu Chileke.

2 Pyịta laphuẹpho azụ lẹ Jierúsalẹmu; ndu Jiu wata iya
ata ụta.
3 Ẹphe sụ iya: “?Bụ gụnu meru iphe, i jeru ibe ndu e te
buduru úbvù gẹ gụ l'ẹphe rigba nri?”
4 Pyịta shiẹpho l'ishi kọkotaru phẹ iphe, meru nụ g'ọ
hakọta nanụ nanụ. Sụ phẹ l'iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ-a:

5 “Mu nọ lẹ Jiọpa. Mu nọdu epfu anụ Chileke. A nọnyaa
ọ gbẹ dụ g'ọ bụ mgbẹnya zinwutaru mu ẹnya. Mu phụahaa
ọphulenya. Mu hụma iphe, dụ g'ẹkwa, ha ọsa, e setarụ
l'ishi-ishi iya ụzo ẹno; shi l'imigwe apazeta l'alị. Ẹkwa ono
byarwutaẹ mu phọ ntse; ọ pfụru.
6 Mu bya elerweta iya ẹnya. Mu hụma iphe, bụkpoo anụ,
nweru ọkpa ẹno mẹkpoo anụ-ẹgbudu; mẹkpoo iphe, bụ
anụ, akpụ akpụkpu; mẹkpoo iphe, bụ ẹnu, ephe l'eli.
7 Mu nụma olu, sụru mu: ‘Pyịta; gbalihu gbua ria!’
8 Mu sụ iya: Nnajịuphu; mu tee rikwa! Iphe, adụdu k'eriri
ọzoo iphe, aasọ nsọ teke ekpuswekwaa mu ọnu.
9 Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sụkwa mu: ‘Ta adụkwa
teke ịisubaa l'iphe, Chileke sụru g'a ta asọshi nsọ bẹ aasọ
nsọ.’
10 Iphe ono mee nno mgbo ẹto. E mechaa e wolikọta iya
woba l'imigwe.
11 Teke ono kwaphọ bẹ ụmadzu ẹto, shi Sizariya, e ziru
g'ẹphe bya ekua mu byarwutawaru l'ụlo, mu bu.

12 “Unme Chileke sụ mu gẹ mu tsoẹkwaru phẹ phọ; gẹ mu
te ejekwa anmagbụbe. Ụnwunna-a, nọ l'ẹka-a ẹphe n'ishii
tsoru mu jeshia Sizariya ọbu. Anyi rwua bya atụko bahụ
l'ụlo Kọnelusu.
13 Kọnelusu kọoru anyi lẹ ya hụmaru ojozi-imigwe, pfụru
l'ime ụlo iya; ojozi ono sụ iya g'o zia nemadzụ g'e je ekuaru
iya Sayịmonu, onye ẹpha iya bụkwapho Pyịta.
14 Ọ bụru iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzọo gụle
ndibe ngu.
15 No iya; mu bya abyarwuta bya awataẹpho epfu opfu;
Unme-dụ-Nsọ bya eji phẹ ẹhu ẹgube ono, o jiru anyi lẹ mbụ
ono.
16 Mu nyata lẹ Nnajịuphu sụru lẹ Jiọnu gude mini mee
baputizimu; ọle unubẹdua bẹ ee-gude Unme-dụ-Nsọ mee
ya.
17 O doru ẹnya lẹ Chileke nụru ndu abụdu ndu Jiu ono
iphe, ọ nụru anyịbe ndu kweru kẹ Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi. ?Bụ onye bẹ mu bụ k'akpọshi iphe, Chileke
eme?”
18 Noo ya; ẹphe nụmachae ya phọ; ẹphe tabuhu Pyịta
ụta bya awata ekele Chileke sụ: “Ọo ya bụ lẹ Chileke

hakwarụpho ndu abụdu ndu Jiu ụzo g'izimanụ lwa phẹ azụ
g'ẹphe gbanwee umere nata ndzụ òphúú.”

Eedobe Chịochi lẹ Antiyọku

19 Ndu a chịkashiru lẹ mkpamẹhu, a kparụ ndu
Chịochi g'e gburu Sutivinu gbakashịhu tsoru Fonishiya
mẹ Sayipurọsu; mẹkpoo Antiyọku. Ọ bụerupho ndu Jiu
kpụrumu bẹ ẹphe ezi ozi-ọma ono teke ono.
20 Ọle ndu Chịochi ono; ndu ọphu shi Sayipurọsu waa
Sayirini tụgburu jeshia Antiyọku je arakashiaru ndu abụdu
ndu Jiu, bugbaa l'ẹka ono ozi-ọma kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
21 Chileke yeru phẹ ẹka; a dụ igwerigwe kweta; bya eworu
onwophẹ yee Nnajịuphu l'ẹka.
22 E pfukashịa k'ekwekwe ono k'ọphu o rwuru Chịochi
Jierúsalẹmu lẹ nchị. Ẹphe sụ gẹ Banabasu jeshia Antiyọku.
23 O jerwua je ahụma ẹgube eze-iphe-ọma, Chileke
emeru ndu ono. Ẹhu tsọahaa ya ụtso. Ọ sụ phẹ g'ẹphe
gudekpọekwapho uche phẹ g'ọha nọshia ike l'ire-lanụ
nọdudoru Nnajịuphu.
24 Kẹle Banabasu ono bụ ọkpobe nemadzụ; Unme-dụ-Nsọ
ji iya ẹhu; tẹme o gude obu iya g'ọ ha kweta kẹ Chileke.
Ọo ya bụ; e mee ndu dụ igwerigwe wogbaru onwophẹ yee
Nnajịuphu l'ẹka.
25 E mechaa; Banabasu tụgbua jeshia achọ Sọlu lẹ Tasọsu.
26 Ọ hụma iya bya eduta iya byatashia Antiyọku.
Ẹphenebo nọo mgbarapha l'ẹka ono; ẹphe lẹ ndu Chịochi.
Ẹphe zikọta ikpoto nemadzụ ozi-ọma ono. Ọ bụru lẹ
Antiyọku ono bẹ e vuchaa ụzo kua ndu etso ụzo Jizọsu ndu
kẹ Kéreshi.
27 Lẹ teke ono bẹ ọ dụru ndu mpfuchiru Chileke, shi lẹ
Jierúsalẹmu bya Antiyọku.
28 Onye lanụ bẹ ẹpha iya bụ Agabọsu. Agabọsu gbalihu
gude ike Unme Chileke sụ l'oke ọkpa-nri abyakwa adụdu lẹ
mgboko mgburugburu. Oke ọkpa-nri ono mechaarụ dụ gẹ
Kulọdiyosu bụ eze nnajịoha alị ono.
29 Ndu kẹ Kéreshi ono chịa ìdzù sụ g'onyemonye tụa iphe
g'ike beru iya g'e wolaaru ụnwunna ọphu bu lẹ Jiudiya.
30 Ẹphe mee ya nno. E woru iphe ọbu, a tụtaru ọbu nụ
Banabasu yẹe Sọlu; ẹphe wolaaru ndu e meru ọgerenya lẹ
Chịochi Jiudiya.

12

Eegbu Jiemusu bya atụ Pyịta mkpọro

1 Ọ bụru teke ono bẹ eze, bụ Herọdu harụ harụ ndu
Chịochi wata akpa ẹhu.

2 O gude nwune Jiọnu, ẹpha iya bụ Jiemusu gbufu iya ishi.
3 O lee ẹnya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bẹ dụ ndu Jiu
ree; o je egudefua Pyịta. Teke o guderu Pyịta bụ l'ọbo-iphe
eswe, aataję buredi, ekoduru ekoko.
4 O gude Pyịta tụa ya mkpọro. A bya agbàa ndu ojọgu
ẹno ẹno ụzo ẹno woru dobe g'ẹphe cheje iya nche. Iphe,
Herọdu rịru bụ l'ọo a -bọchaa iphe ya akpụfutaru iya ọha.
5 Noo ya; Pyịta nọdu l'ụlo mkpọro; obenu lẹ ndu Chịochi
epfukpọepho anụ Chileke epfushi iya ike l'iswi ẹhu iya.

Ojozi, shi l'ẹka Nnajịuphu adzọ
Pyịta lẹ mkpọro

6 O be l'ẹnyashi, bụ nchi -bọhu bẹ aa-kpụta Pyịta
kpụfutaru ọha; ọ nọdu eku mgbẹnya; ndu ojọgu labọ nọru
iya ye l'echi eche iya nche. A tụa ya mkpọro uzi labọ l'ẹka.
Ndu ojọgu nọdugbaa nche l'ọnu-ụzo ọka-mkpọro ono.
7 A bya l'amarụ; ojozi, shi l'ẹka Nnajịuphu pfụwaru
l'ẹka ono, Pyịta nọ ono. Ụlo mkpọro ono mgburugburu
nwukọtaepho kẹ phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyịta
ẹka kutee ya sụ iya: “Ngwa; tehu ẹgwegwa!” Mkpọro ono,
a tụru iya l'ẹka labọ ono weshihu daa l'alị.
8 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Ngwa; lishia akpọ uwe ngu
ike yee akpọkpa ngu ẹgwegwa!” Pyịta bya emee g'e pfuru
iya. Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Chịta ukpo ngu gbaphua
onwongu tso mu l'azụ.”
9 Pyịta tsoru iya; ẹphe lụfu l'ụlo mkpọro ono. Ọphu Pyịta
amadụ l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bụ iphe, meru
ememe. O dobesụ l'ọo nrwọ bẹ ya arwọ.
10 Ẹphe bya aghata ndu nche k'ivuzọ; bya aghaa ndu k'ẹbo
gbiriri jasụ ẹphe jerwua ọnu-abata ẹka eeshije abahụ l'ime
mkpụkpu. E gude mgbo-ígwè guchia ọguzo iya. Ọguzo ono
gụhaa l'onwiya; ẹphe bya aghata tụgbua. Ẹphe tsoru ụzo
lanụ l'ime mkpụkpu ono. A bya l'amarụ; ojozi-imigwe-a
phuhuwaa; parụ Pyịta haa nwẹkinyi iya.
11 Pyịta gbẹ teke ono maru iphe shi eme nụ bya asụ: “Nta
bẹ o doru mu ẹnya l'iphe-a, bụ iphe, meru ememe! Aa! ?
Bụ Nnajịuphu ziru ojozi-imigwe iya; ọ bya adzọo mu l'ẹka
Herọdu; dzọo mu l'ẹka iphemiphe, bụ iphe, ndu Jiu arị
l'ẹphe e-me mu.”
12 Ọ maẹrupho ẹka ya nọ; bya atụgbua jeshia ibe Meri
phẹ, bụ iya bụ ne Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku. A dụ
igwerigwe dzukọbe l'ẹka ono epfu anụ Chileke.
13 Pyịta bya akụa ẹka l'ọguzo. Nwamgbọko, yẹe nemadzụ
bu gbaru jeshia amaru onye ọ bụ. Ẹpha nwamgbọko ono
bụ Roda.

14 Ọ nụma olu Pyịta; ẹhu tsọo ya ntụmatu k'ọphu ọ tọ
gụhaeduru ụzo ono; ọ gbaphu azụ je echiaru phẹ mkpu sụ
phẹ l'ọ kwa Pyịta bẹ pfụru l'ọnu-ọguzo ọbu.
15 Ẹphe sụ iya: “?Bụ ọbvu eme ngu?” Ọ nọdu epfushikwa
iya phọ ike. Ẹphe sụ l'ọo-bụru l'ọo ojozi-imigwe Pyịta.
16 Pyịta nọdu akụkwa-a ẹka-a, ọoku-a. E mechaa; ẹphe
gụhaa ụzo. Ọ dụ phẹ oke biribiri g'ẹphe hụmaru iya.
17 O meeru phẹ ẹka paapaapa g'ẹphe ngabẹru iya nchị. Ọ
bya eshi ishi lanụ kọoru phẹ gẹ Nnajịuphu gude dufuta iya
l'ụlo mkpọro ono. Ọ sụ phẹ g'ẹphe kọoru iya Jiemusu waa
ụnwunna ndu ọphuu. Ọ tụgbua jeshia ẹka ọzo.
18 O be l'ụtsu; ọ tụfukpoo ndu ojọgu ono, nọ nche ono
ẹhu gẹ Pyịta meru. Ẹphe gbaahaa katakatakata.
19 Herọdu sụ g'a chọo ya. A chọo ya; ọphu a hụmaduru
iya. Ọ jịchaa ndu nche ono ajị bya ezia g'e gbutachaa phẹ
ishi.
E mechaa; Herọdu shi lẹ Jiudiya tụgbua jeshia Sizariya je
anọo nwọdu.

Herọdu nọ ndzụ rehu erehu

20 A nọnyaa; opfu daru Herọdu yẹle ndu mkpụkpu Taya;
waa ndu mkpụkpu Sayịdonu. Herọdu vọru ọku wụa ẹhu.
Ẹphe họo nemadzụ ye g'e je arwọo ya. Ẹphe vuru ụzo je
arwọ-buta Bulasutọsu, bụ iya bụ onye eleta ụlo eze ẹnya;
tẹme ẹphe jepfu eze teke ono je arwọo ya g'e doshia opfu
ono; kẹle ọ bụ l'alị-eze iya bẹ e shi ewotaru phẹ nri eriri.
21 O be mbọku, Herọdu tụru ọnu opfu ọbu; ọ bya eyee
uwe eze iya; bya anọdu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu
ono ọnu.
22 Ẹphe tụa ụzu sụ: “Ọ tọ bụekwa nemadzụ epfu opfua-o.
Ọ bụakwaa ya bụ chi-o!”
23 Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu
chitakpọepho Herọdu tụa kẹ gbaragadaga; kẹle ọ harụ; e
wota ùbvù, gbaru Chileke nwẹkiya akwabẹ iya. Ẹkà bya
eripyabẹ iya; ọ nwụhu.
24 Opfu Chileke kabakpọo edzuru ẹkameka; a kabakpọo
adụ igwerigwe kweta kẹ Nnajịuphu.

Aahọta Banabasu yẹe Pọlu g'ẹphe je ezi ozi-ọma

25 Banabasu yẹe Sọlu jechaa ozi, e ziru phẹ; ẹphe shi lẹ
Jierúsalẹmu laphushia azụ lẹ Antiyọku. Ẹphe duta Jiọnu
onye eekujekwaphọ Maku; ẹphe l'iya swịru.

13

1 Lẹ Chịochi, dụ lẹ Antiyọku bẹ ọ dụru ndu mpfuchiru
Chileke; mẹ ndu ezije opfu Chileke, nọ iya nụ. Ẹpha phẹ bụ:
Banabasu; waa Simiyọnu onye ntushi-ẹpha iya bụ Nayijia,

bụ iya bụ Nwuji; waa Lusiyọsu onye Sayirini; waa Sọlu;
waa Maneyenu; onye bụ yẹe Herọdu, bụ eze bẹ e hefutaru
l'unuphu lanụ.
2 O be ujiku lanụ; ẹphe nọkobe aswị ẹgu epfu anụ Chileke.
Unme-dụ-Nsọ sụ phẹ: "Unu họtaru mu Banabasu yẹe Sọlu
g'ẹphe je ejeeru mu iphe, mu kuru phẹ oku iya."
3 Ẹphe swịa ẹgu pfuru nụ Chileke bya abyabẹ phẹ ẹka
l'ishi bya asụ phẹ g'ẹphe jeshia.

Iphe, meru lẹ Sayipurọsu

4 Eshinu ọ bụ Unme-dụ-Nsọ ziru Sọlu yẹe Banabasu;
ẹphe tụgbua jeshia Selusiya je abahụ l'ụgbo-mini jeshia
Sayipurọsu.
5 Ẹphe jerwua Salamisu bya epfua kẹ Chileke l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu, nọgbaa l'ẹka ono. Ẹphe lẹ Jiọnu onye
eekujekwaphọ Maku swịkwarupho g'ooyejeru phẹ ẹka l'eje
ozi ono.
6 Ẹphe kwasẹru ọha ono, eze-ẹnyimu gbapheru ono jasụ
ẹphe jerwua Pafọsu, nọkwapho l'alị ono. Ẹphe hụma onye
Jiu, nọ l'ẹka ono, anọduje eme ọmamanshi; tẹme ọ bụru
onye mpfuchiru l'epfuje iphe, Chileke epfuduru. Ẹpha iya
bụ Ba-Jizọsu.
7 Yẹle ọchi-ọha alị ono nọdu eshi ọ̀nyà. Ẹpha ọchi-ọha
ono bụ Sẹjiyosu Pọlosu; tẹme ọ bụru nwoke, makpọoru
iphe shii. Ọchi-ọha ono bya ekua Banabasu yẹe Sọlu; kẹle
ọ dụ iya g'ọ nụma opfu Chileke.
8 Noo ya; Ba-Jizọsu meahaa gẹ ya kpọshia iphe, Sọlu phẹ
byaru; kẹle ọ tọ dụdu iya g'onye eze ono kweta kẹ Jizọsu.
Iphe, ọoza l'opfu Giriku bụ Elimasu, bụ iya bụ onye emeje
ọmamanshi.
9 Noo ya bụ; Unme-dụ-Nsọ bya eji Sọlu, onye eekujek-
waphọ Pọlu ẹhu. O kefuru iya ẹnya;
10 bya asụ iya: "Ị bụ nwa kẹ Obutuswe. Ọo ngu bụ onye
emebyi iphemiphe, dụ ree. Ọ tọ dụdu ụdu ụgho, ị tịi ghọdu;
ọphu ọ dụdu ẹgube ẹregede, ị tịi gbadụ. ?Bụ teke ole bẹ
ịi-hakpọo egude ụka epfubyishi ọkpobe-opfu kẹ Chileke?
11 Gẹ Chileke bya ebyia ngu ẹka. Nta-a bẹ ịi-wataẹpho
atsụ ishi; ọphu ị tịi yịdu hụmabaa ìphóró shi l'ẹnyanwu
nọo ujiku olemole."
G'e ejia epfu-a; ẹnya gbahụ iya kẹ tsụkiribaa. O bukuahaa
ebuku; chọkashiahaa onye e-gude iya ẹka.
12 Onye eze ono hụma iphe ono, meru nụ ono bya ekweta
kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu. Iphe kẹ Jizọsu ono, e ziru iya ono
dụ iya oke biribiri.

Iphe, eme lẹ Antiyọku, dụ lẹ Pyisidiya

13 Pọlu phẹ bya abahụ l'ụgbo lẹ Pafọsu jeshia Pega,
bụ mkpụkpu, dụ lẹ Pamfiliya. O rwua l'ẹka ono; Jiọnu
onye eekujekwaphọ Maku parụ phẹ haa laphushia azụ lẹ
Jierúsalẹmu.
14 Ẹphe shi lẹ Pega tụgbua jerwua Antiyọku, dụ lẹ
Pyisidiya. O be mbọku eswe-atụta-unme ndu Jiu; ẹphe
bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je anọdu; ẹphe lẹ ndu byaru nụ.
15 A gụchaa iphe agụgu, shi l'ẹkwo ekemu Mósisu waa
ọphu shi l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ụlo-
ndzukọ sụ g'e pfuaru Pọlu phẹ: "Ụnwunna anyi; ọ -bụru
l'ọ dụru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, nọ l'ẹka-a unme;
unu pfua ya."
16 Pọlu gbalihu bya apaliaru phẹ ẹka g'ẹphe nọdu doo sụ:
Unu gebekwa-o!

"Sụ-a: unubẹ ndu Ízurẹlu ibe mu mẹ unubẹ ndu ọzo, bụ
ndu Chileke dụru lẹ nsọ.
17 Chileke ndu-a, bụ Ízurẹlu-a họtaru ndiche anyi phẹ bya
emee phẹ; ẹphe paa ẹka teke ẹphe shi bụru ndu byaru
abyabya l'alị Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta
phẹ l'alị Ijiputu.
18 Ọ takpọerupho umere phẹ nshi dua phẹ ụkporo apha
labọ l'echiẹgu, e budu ebubu.
19 O gbushia ọha ẹsaa l'alị Kénanu bya eworu ndibe iya
dochia; ẹphe nweru alị ono nọo iphe, ha g'ụnu apha l'apha
ụkporo labọ l'apha iri.
20 "E mechaa; ọ bya eyeaharu phẹ ndu-ikpe jasụ l'ọgbo
k'onye mpfuchiru, bụ Sámẹlu.
21 O be teke ẹphe sụru l'ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe nweru eze;
Chileke họtaru phẹ Sọlu, bụ iya bụ nwa Kịshu; oshilọkpa
Benjiaminu; ọ bụru eze phẹ ụkporo apha labọ.
22 Chileke wofuẹpho onye k'ono; ọ họta Dévidi g'ọ bụru
eze phẹ. Chileke pfuru opfu Dévidi sụ: 'Dévidi, bụ iya bụ
nwa Jiesi bụ onye dụ mu l'obu; onye e-mekọta iphemiphe,
mu tụberu.'
23 Ọo Nwa Dévidi ono, bụ iya bụ Jizọsu bẹ Chileke yeru g'ọ
bụru Onye-Ndzọta kẹ ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ iphe, o kweru
ukwe iya.
24 Jizọsu -bya abya; Jiọnu vuhawaru ụzo raarụ iya ndu
Ízurẹlu mgburugburu arara g'ẹphe ghaa umere g'izimanụ
lwa phẹ azụ g'e mee phẹ baputizimu.
25 O rwujeẹpho teke Jiọnu e-jeghe ozi ono; ọ sụ phẹ: '?
Bụ onye bẹ unu dobesụ lẹ mu bụ? Ọ tọ bụkwa mbẹdua
bụ onye ọbu, unu ele ẹnya iya ọbu. Obenu l'onye k'ono e-
mechaa etso mu l'azụ; onye mu ta adụdu iphe, mu bụ kẹ gẹ
mu yefụ iya akpọkpa, o yeru l'ọkpa.'

26 “Ụnwunna mu; unubẹ ndu shi l'ọkpa Ébirihamu mẹ
ndu ọhozo, nọ l'ẹka-a, Chileke dụru lẹ nsọ! Ọo anyi l'unu
bẹ Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'ọo Jizọsu adzọ ndzụ.
27 Ndu bu lẹ Jierúsalẹmu waa ndu-ishi phẹ ta
amakpọkwaanu l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu. Ọphu
o dokpọdaaru phẹ nụ ẹnya; mbụ opfu ndu mpfuchiru
Chileke, aagụru phẹ l'eswe-atụta-unme, anwụta anwụta.
E mechaa; ẹphe gbẹnu mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke
ono pfuru vụa g'e pfuru iya teke ẹphe nmarụ Jizọsu ikpe
ọnwu.
28 Ẹphe sụ gẹ Payịleti haa g'e gbua ya l'ẹbe abụ l'ọ dụru
iphe, ẹphe maru, bụ iphe, ẹphe a-sụ l'ọo iphe, e gude egbu
iya.
29 Ẹphe mechaa iphemiphe, bụ iphe, opfu Chileke pfuru
kẹ nkiya; ẹphe shi l'eli oshi pazeta iya bya aparu iya lia l'ilu.
30 Ọle Chileke meru g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
31 E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ẹphe l'iya shi
lẹ Gálili swịru je Jierúsalẹmu. O goshi phẹ onwiya ujiku
olemole. Nta-a bụwaa phẹ bụ ndu epfuru ndu Ízurẹlu iphe,
ẹphe hụma-butaru kẹ nkiya.
32 Iphe, anyi byaru bụ g'anyi bya akọoru unu ozi-ọma ono,
bụ iya bụ l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phẹ ukwe
iya ono
33 bẹ o meakwaru anyịbe oshilọkpa phẹ. O meru iya teke
ono, o meru Jizọsu o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono. Ọ
bụru iphe, ono bụ iphe, e deru lẹ Ebvu-ọma k'ẹbo sụ:
“Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.
E -shi ntanụ-a bụwaa mu bụ
Nna, nwụru ngu nụ.*
34 Chileke pfukwarụpho kẹ gẹ ya e-me iya g'o shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ g'ọ tọ nwụhubahe anwụhu ọphu ọ bụro
k'erehu erehu. O pfuru sụ:
Mu e-meru unu iphe-ọma ono,
dụ nsọ ono,
ta arwụhudu arwụhu ono,
mu kweru Dévidi
ukwe iya ono.†”
35 Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaaphọ l'ẹka ọzo sụ:
“I tii kwedu g'onye nkengu,
i yeru obu rehu erehu.‡”
36 Ọle Dévidi meru uche Chileke l'ọgbo nkiya; ọ bya
anwụhu; e lia ya l'ẹka e liru nna iya oche phẹ; ọ nọdu l'ẹka
ono rehu.

---

* **13:33 13:33** Gụnaa Ebvu 2:7. † **13:34 13:34** Gụnaa Azá 55:3. ‡ **13:35 13:35** Gụnaa Ebvu 16:10.

37 Obenu l'onye ono, Chileke meru o shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ ono te erehuduru erehu.
38 Sụ-a; g'o doo unu ẹnya g'unu hakọta ụnwunna mu; l'ọo
Jizọsu ono bẹ Chileke shi l'ẹka iya gbuhaarụ unu ụzo, unu
e-shi g'ọ gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji unu.
39 L'ekemu Mósisu ta adụkwa ike mee unu g'unu bụru ndu
pfụberekoto l'iphu Chileke. Obenu lẹ teke unu byaru egude
obu unu g'ọ ha kweta kẹ Jizọsu; Chileke agụkotaru unu nvụ
l'iphe-ẹji, unu meru.
40 Ọo ya bụ; g'unu letakwa ẹnya g'iphe ono, ndu mpfuchiru
Chileke pfuru ono te eme unu. Ẹphe sụru:
41 “Unu lenu! Unubẹ ndu ono
akpọ Chileke ẹbo l'afụ
ono.
G'ọ tụfukwa unu ẹhu;
unu alaa l'iswi.
Kẹle iphe, mu e-me l'ọgbo
unu-a bụ iphe,
unu ta abyadụ ekweta l'ọ
bụ ọkpobe-opfu;
m'o betakpọoru e pfuaaru
iya unu.§”
42 “Pọlu yẹe Banabasu lụfushiepho l'ụlo-ndzukọ ono; ndu
ono rwọo phẹ sụ g'ẹphe lwabakwaa azụ l'idzu eswe-atụta-
unme ọzo bya akọbaaru phẹ iphe ono.
43 Ndu ono gbakashịhuepho; ndu Jiu mẹ ndu ọhozo,
mewaru onwophẹ ndu Jiu; tsoru Pọlu yẹe Banabasu phẹ.
Pọlu phẹ nọdu epfushiru phẹ ike sụ phẹ g'ẹphe ta ahakwa
eze-iphe-ọma, Chileke meru phẹ.
44 “O be l'eswe-atụta-unme ọzo; ọ phọdu nwanshịi mẹ
mkpụkpu ono l'ophu awụfutakota bya l'ụlo-ndzukọ ono
bya anụma opfu Chileke.
45 Ndu Jiu hụmaepho igwe ọha ono; ẹphe wata iji-ẹnya
bya awata agbaghashị iphe, Pọlu ezi; wata iya ephu iphu.
46 Pọlu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sụ phẹ: Ọo
unubẹ ndu Jiu bẹ ọ gbaru kẹ g'e vuru ụzo zia ozi-ọma-a.
Obenu l'eshinu unu jịkaru iya; ọphu unu ekwedu l'unu dụ
k'enweru ndzụ ojejoje bẹ anyi a-ha unu ghaaru ndu abụdu
ndu Jiu iphu nta.
47 Kẹle o noo iphe, Nnajịuphu họtaru anyi zia anyi teke
ono, ọ sụru:
“Mu họtaru unu
g'unu bụru ìphóró ndu
abụdu ndu Jiu.
G'unu gude ozi ono,

§ **13:41 13:41** Gụnaa Hab 1:5.

Chileke e-shi dzọta ndiphe
ono gude jedzuru
mgboko mgburugburu.”
48 Ndu abụdu ndu Jiu nụma iya; ẹhu tsọo phẹ; ẹphe
jaahaa opfu kẹ Nnajịuphu ono ajaja. Ndu Chileke gụhawaru
lẹ ndu e-nweru ndzụ ojejoje; bya ekweta kẹ Nnajịuphu.
49 Ozi-ọma kẹ Nnajịuphu ono dzuru ẹkameka l'ọha ono.
50 Ndu Jiu kpalia ụnwanyi, bụ ndu nweru ẹnya lẹ
mkpụkpu; bya abụru ndu anwụ ẹka ndu Jiu; waa unwoke
ndu-ishi lẹ mkpụkpu ono; ẹphe wata emekpa Pọlu yẹe
Banabasu ẹhu; bya achịfu phẹ l'uswe iya ono l'ophu.
51 Ndu-ishi-ozi ono jịshiaru phẹ urwuku ọkpa phẹ; ọ bụru
phẹ eje Ayikoniyomu.
52 Ẹhu nọdu atsọ ndu kẹ Kéreshi ono ụtso. Unme-dụ-Nsọ
jikọta phẹ ẹhu.

14

Iphe, eme lẹ Ayikoniyomu

1 O rwukwaaphọ lẹ Ayikoniyomu; Pọlu yẹe Banabasu
bahụkwapho l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je epfukpọo opfu ono
k'ọphu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarụ kẹ Kéreshi.
2 Obenu lẹ ndu Jiu ndu ọphu, ekwetaduru nụ jeru akpalia
ndu ọphu abụdu ndu Jiu; yeru phẹ ọku k'ọphu ẹphe kpọru
ụnwunna ono ashị.
3 E mechaa; ndu-ishi-ozi ono nọelaa ọdu l'ẹka ono. Ẹphe
nọdu l'ẹka Nnajịuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajịuphu mee
g'ike emeshi iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri dụ phẹ; shi
nno goshi l'iphe ono, ẹphe ezi k'eze-iphe-ọma iya ono bụ
ọkpobe-opfu.
4 Ikpoto ọha, bu lẹ mkpụkpu ono keha ẹbo. Ndu asụ l'ọo
kẹ ndu Jiu bụ iya; ndu asụ l'ọo kẹ ndu-ishi-ozi ono bụ iya.
5 Ndu ono, abụdu ndu Jiu ono mẹ ndu Jiu ọbu mẹ ndu-ishi
phẹ chịa ìdzù g'ẹphe ripyabẹ ndu-ishi-ozi ono tugbua phẹ
lẹ mkpuma.
6 No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozi ono; ẹphe gbalaa jeshia
Lịsutura mẹ Debi, bụgbaa mkpụkpu labọ, nọ lẹ Layikoniya;
mẹwaro ndu ọzo, bunyabẹgbaa phẹ nụ.
7 Ẹka ono bẹ ẹphe jeru anọdu ziahaa ozi-ọma ono.

Iphe, eme lẹ Lịsutura waa lẹ Debi

8 Lẹ Lịsutura bẹ ọ dụru nwoke lanụ, iphe lọnwushiru
ọkpa. Ọ nọdu ẹniyeni k'eshinu ne nwụru iya. Ọ bụerupho
adọparu bẹ ọodopajeru; ẹbe o toko jeswee ije.
9 Ọ nọdukpoepho l'ẹka ọ nọ ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu.
No iya; Pọlu hụmaepho l'o kwetawaru k'ọphu ee-me iya g'o
wekọrohu; ọ bya atabẹ iya ẹnya l'iphu;

10 bya epfua ya pfushia ya ike sụ: “Gbẹshi pfụru apfụru!”
Nwoke ono pfulihu tsoru ẹkameka zọ-pheahaa.
11 Ikpoto ndu ono hụmaepho iphe, Pọlu meru; ẹphe
gude opfu-alị phẹ, bụ opfu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-
l'ẹka tọgbo-o! “Oke agwa, doberu anyi aghọshia nemadzụ
byapfuta anyi-o!”
12 Ẹphe sụ lẹ Banabasu bụ Zeyusu; Pọlu bụru Hemisu;
eshinu ọ bụ iya aasa opfu.
13 Noo ya; onye agwajẹ Zeyusu shi l'eze-ụlo agwa ono,
nọfuru anọfu lẹ mkpụkpu ono harụ oke-eswi chịta tukaa
ya okoko byatashia l'ọnu ẹka e shije abata lẹ mkpụkpu ono
g'ẹphe l'igwe ọha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozi ono.
14 Banabasu yẹe Pọlu nụmaepho iphe, ẹphe abya ememe;
ẹphe dọjaha uwe phẹ ẹbo gbagbụa gbapfu ikpoto ndu ono
je adakaha phẹ l'echi chia mkpu sụ:
15 “Ndu mu; ?bụ gụnu bẹ unu eme nno? ?Unu ta amadụ
l'anyi bụa nemadzụ g'unu bụ? Iphe, anyi byaru bụ g'anyi
zia unu ozi-ọma; g'anyi mee unu g'unu tụko agwa ono,
adụdu iphe, ẹphe bụ ono ghaaru azụ; lwapfuta Chileke, dzụ
ndzụ; mbụ Chileke, bụ iya meru igwe mee alị bya emee eze-
ẹnyimu waa iphemiphe, bu phẹ l'ime.
16 Lẹ mbụ bẹ ọ harụ ndiphe ẹphe nọdu eshi ụzo, dụ phẹ
ree.
17 Ọle oogudeje iphe, dụ ree, oomeje gude goshi onye
ya bụ. Oodzejeru unu mini; tẹme iphe, unu kọru l'alị bẹ
oomeje g'ọ mịa mebyi teke gbaru iya nụ. Ọ nọdu anụ-jije
unu ẹpho; tẹme ọ nọdu emeje g'obu tsọo unu ụtso.”
18 Ẹphe pfuchakpọo nno; mbụ ndu-ishi-ozi ono; ọ bụleru-
a l'ẹhuka bẹ ẹphe gude sede mkpụkpu ono g'ẹphe te ejehẹ
agwa iphe ono g'ẹphe tụberu.
19 E gudekwadụ-a nno; ndu Jiu, shi lẹ Antiyọku waa
Ayikoniyomu byarwuta. Ẹphe bya epfuta ikpoto ndu ono
yeru onwophẹ; bya atụahaa Pọlu mkpuma. Ẹphe tụa ya
mkpuma ono jeadụru ẹphe dobesu l'ọ nwụhuwaru bya alọo
ya wuruwuru lọfu lẹ mkpụkpu ono.
20 Obenu lẹ ndu kẹ Kéreshi byaru anọ-pheẹ ya phọ mg-
burugburu; ọ gbalihu. Ẹphe laphushia azụ l'ime mkpụkpu
ono. O be lẹ nchitabọhu iya yẹe Banabasu swịru jeshia Debi.

Pọlu phẹ alaphụ azụ lẹ Antiyọku Siriya

21 Pọlu phẹ zia ozi-ọma kẹ Chileke shii lẹ Debi. Ẹphe
pfuta ndu dụ igwerigwe; mee phẹ ẹphe bya etsoahaa ụzo
Jizọsu. Ẹphe tụgbua teke ono laphushia azụ lẹ Lịsutura;
gbẹwaro l'ẹka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwaphọ lẹ
Ayikoniyomu jeshia Antiyọku.

22 Ẹphe je je emee g'ọkpoma shihu ndu kẹ Kéreshi, nọ
l'ẹka ono ike. Ẹphe bya eyeru phẹ ọkpu-ikike g'ẹphe
nọshikpoekwapho ike l'iphe ono, ẹphe kwetarụ onoya.
Ẹphe nọdu ezi ndu ono l'ẹkameka, ẹphe jekpọoru sụ: "Unu
makwarụ l'anyi jefụtaje iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; tẹme
anyi abahụ l'ẹka Chileke bụ eze."
23 Ẹphe bya ahọtagbaa nemadzụ mee ẹphe bụru
ọgerenya lẹ Chịochi lẹ Chịochi. Ẹphe bya aswịa ẹgu
pfuru nụ Chileke, bụ iya bụ onye ẹphe kwewaru l'ọo ya
bụ Nnajịuphu phẹ; bya eworu phẹ ye iya l'ẹka.
24 Ẹphe jegbabẹchaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya.
25 Ẹphe bya epfuchaa opfu kẹ Chileke ono lẹ Pega bya
ejeshia Ataliya.
26 Ẹphe gbẹ l'ẹka ono kpọru ụgbo jeshia Antiyọku, bụ iya
bụ ẹka ono, e yeru phẹ l'ẹka gẹ Chileke mejeru phẹ eze-
iphe-ọma l'eje ozi ono, ẹphe jefụfuru nta ono.
27 Ẹphe jerwua Antiyọku ono bya achịkobe ndu Chịochi
l'ẹka lanụ bya akọoru phẹ iphemiphe, Chileke gude phẹ
mee; kọoru phẹ gẹ Chileke gude gụhaaru ndu abụdu ndu
Jiu ụzo g'ẹphe kweta nkiya.
28 Ẹphe lẹ ndu kẹ Kéreshi nọo ọdu l'ẹka ono.

15

Ndzukọ Jierúsalẹmu

1 Ọ dụru ndu shi lẹ Jiudiya bya bya awata ezi ụnwunna
ono sụ: "A taa dzọkwa unu gbahaa l'unu buru úbvù
g'ekemu Mósisu sụru g'e buje iya."
2 Pọlu yẹe Banabasu sụ l'iphe, ẹphe epfu bụ ụka. Ẹphe lẹ
Pọlu phẹ tụpfuru ẹgo. A nọnyaa; a bya achịa idzu sụ lẹ Pọlu
waa Banabasu waa ndu kẹ Kéreshi, harụ nọdu lẹ Antiyọku
l'e-je Jierúsalẹmu je epfuaru ndu-ishi-ozi waa ndu e meru
ọgerenya lẹ Chịochi iphe ono.
3 Ndu Chịochi byanụ ezia phẹ; ẹphe jeshia. Ẹphe
shita Fonishiya lụfuta lẹ Saméríya jeshia. Ẹphe nọdu
akọ l'ẹkameka gẹ ndu abụdu ndu Jiu gude dakọbewaa
bya ewowaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ozi ono tsọkota
ụnwunna ụtso shii.
4 Pọlu phẹ rwua Jierúsalẹmu; ndu Chịochi mẹ ndu-ishi-
ozi; mẹ ndu e meru ọgerenya lẹ Chịochi kwatakpọo nata
phẹ ọkpobe anata. Ẹphe bya akọkotaru phẹ iphe, Chileke
gude phẹ mee.
5 Ndu gba l'ọgbo Fárisii, harụ bụwaru ndu kẹ Kéreshi
gbalihu sụ: "G'e bukwaa ndu ono abụdu ndu Jiu ono úbvù.
L'e zia phẹ l'ẹphe mefutajẹkwapho ekemu, Mósisu tụru."

6 Ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya bya edzukọbe
g'e pfua opfu ono.
7 E pfunyakpọoepho opfu ono; dzọkashinyaa ya; Pyịta
gbalihu bya asụ: “Ụnwunna mu; ?ọ kwa l'unu maru lẹ teke
dụhawaa ẹnya bẹ Chileke họtajeru mu gẹ mu je ezia ndu
abụdu ndu Jiu ozi-ọma ono g'ẹphe anụma bya ekweta kẹ
Jizọsu.
8 Chileke; onye bụ iya maru ọkpoma nemadzụ goshi anyi
lẹ ya natarụ phẹ; kẹle ọ nụru phẹ Unme-dụ-Nsọ g'ọ nụru
anyịbedua.
9 Ọo iphe anyi bụ bẹ ẹphe bụ l'iphu Chileke; kẹle ọ
sashịwaru phẹ iphe-ẹji, ẹphe meru. Iphe, meru g'o gude
ọ sashịa phẹ iphe-ẹji ono bụru l'ẹphe kwetarụ.
10 Sụ-a; ?bụ gụnu meru iphe, unu eme g'unu hụa Chileke
ama sụ g'ẹphe meje iphe, ekemu pfuru? Eme ẹgube ono
bụkwa ivu-ẹrwa bẹ unu ebo phẹ; mbụ ivu-ẹrwa, anyi
adụdu ike vua; ọphu nna anyi oche phẹ adụdu ike vua ya.
11 Awakwa-o! Anyi kwetarụ lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu e-
gude k'eze-iphe-ọma iya dzọo anyi. Ọ bụkwarupho g'ọo-dzọ
phẹ bụ ono.”
12 Igwe ọha ono nọ-kirishia ngabẹ nchị. Pọlu yẹe Ban-
abasu kọahaa iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri, Chileke
gude phẹ meeru ndu abụdu ndu Jiu.
13 Ẹphe kọebekpoe ya phọ; Jiemusu gbalihu sụ:
“Ụnwunna mu; unu ngabẹkwa nchị l'iphe-a, mu abya
epfupfu-a.
14 Sayịmonu kọwaru anyi gẹ Chileke meru teke o beberu
họtaahaa ndu abụdu ndu Jiu g'ẹphe bụru ndu nkiya.
15 Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yẹe opfu Pyịta ono
je adagba bụerupho iphe lanụ, bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo-
opfu Chileke sụ:
16 “E -mechaa bẹ mu a-lwa
bya akpụkwaa ụlo ibe
Dévidi, zeru ezeze.
Mu e-gude mkpọkpo ụlo ono
kpulia ya ọzo.
17 Ọo ya bụ gẹ ndu ọzo g'ẹphe
hakpọo awatakwanụ
achọ Nnajịuphu,
bụ iya bụ iphe,
bụkpoo ọhamoha,
mu kukọtaru
g'ẹphe bya abụru
nkemu.
Noo iphe, oopfu;
mbụ Nnajịuphu,

emekọtaje
iphemiphe ono.*
18 Iphemiphe, Chileke eepfu bẹ
Chileke ono makọtaru
e -shi teke mgboko
dụ.”
19 “Ọo ya bụ l'ọnu, mbędua eye bụ g'anyi te ejekwa eme
iphe, a-tsụru ndu ono shi l'echilabọ ndu abụdu ndu Jiu bya
awata etso Chileke ono.
20 G'anyi dechiaru phẹ ẹkwo sụ g'ẹphe te erijekwa iphe,
a gwarụ iphe; kẹle e merwuru iya emerwụ; ọphu ọ dụkwa
onye ejepfuje onye nwanyị ta abụdu nyee ya; ọphu ẹphe
atajẹkwa anụ, a swigburu aswigbu; ọphu ẹphe atajẹkwa
mee-iphe.
21 Kẹle ekemu Mósisu bẹ e shiwaa ụzenya gụta l'ụlo-
ndzukọ. Ọ tọ dụdu eswe-atụta-unme, a ta agụdu iya. Tẹme
a nọdu ara iya arara lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu.”

Ẹkwo, e deru nụ ndu kẹ Kéreshi, abụdu ndu Jiu

22 Noo ya bụ; ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya;
mẹkpoo ndu Chịochi l'ophu bya achịa idzu bya aharu
nemadzụ họta yeru Pọlu yẹe Banabasu g'ẹphe je Antiyọku.
Ndu ẹphe họtaru bụ Jiudasu onye eekuje Basabasu waa
Sayilasu. Ụmadzu ẹbo ono tụko yịru lẹ ndu-ishi lẹ Chịochi.
23 A bya edee ẹkwo nụ phẹ. Iphe, e deru bụ:
“Anyịbe ndu-ishi-ozi mẹ ndu e meru ọgerenya, bụ
ụnwunna unu l'ekelekọta unubẹ ụnwunna, abụdu ndu Jiu,
nọ lẹ Antiyọku mẹ lẹ Siriya; mẹ lẹ Silisiya.
24 Anyi nụmaru l'ọ dụru ndu shi l'ọgbo anyi-a, byaru
egude opfu ọnu gbaghashia unu obu g'ẹhu te ebvuru unu
ebvuru. Ẹphe sụru g'unu buje úbvù; unu eme iphemiphe,
ekemu pfuru. Ọ tọ bụkwa anyi ziru phẹ g'ẹphe bya eme
nnọ.
25 Noo iphe, o gude obu anyi bụru nanụ; anyi chịa ìdzù
sụ g'anyi harụ nemadzụ họta zia g'ẹphe bya akaru unu.
Ndu ono, anyi ziru ono bẹ ẹphe l'ẹguru ọ̀nyà anyi phẹ, bụ
Banabasu yẹe Pọlu swị.
26 Banabasu yẹe Pọlu bụ ndu ono, tụchawaru ishi ndzụ
phẹ k'iswi ẹhu Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi.
27 Anyi ziru Jiudasu yẹe Sayilasu g'ẹphe bya l'onwophẹ
gudewarọ ọnu pfuwarurọ unu iphe-a, anyi deru edede-a.
28 Kẹle Unme-dụ-Nsọ bẹ anyi l'iya chịru idzu sụ l'anyi tee
boẹdu unu ivu ọzo gbahaa ishi opfu-a, bụ iya bụ:
29 G'unu te erijekwa iphe, a gwarụ iphe; ọphu unu atakwa
mee-iphe; ọphu unu atakwa anụ, a swigburu aswigbu; ọphu

* **15:17 15:17** Gụnaa Émọ 9:11,12.

unu apharwụshijekwa onwunu. Unu -mewaa ẹgube ono bẹ ọo-dụru unu lẹ ree. Unu buru guu.”
30 A sụ ndu e ziru ozi ono g'ẹphe jeshia. Ẹphe jerwua
Antiyọku bya achịkobe ndu Chịochi ono l'ẹka lanụ bya
eworu ẹkwo ono nụ phẹ.
31 Ẹphe gụchaepho ẹkwo ono; ẹhu tsọahaa phẹ k'ozi ono,
meru g'ẹphe patsua unme ono.
32 Jiudasu yẹe Sayilasu, bụchakwaapho ndu mpfuchiru
Chileke l'onwophẹ pfuaru ụnwunna ono opfu nọo ọdu;
eyeru phẹ ọku g'obu shihu phẹ ike bya emekwaphọ
g'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi kabaa eshihu ike.
33 Ẹphe nọnyaa l'ẹka ono; ụnwunna ono kwakọberu phẹ
sụ g'ẹphe laa l'ẹhu-guu. Ẹphe laphu azụ lapfushia ndu ziru
phẹ nụ.
34 Sayilasu sụ lẹ yẹbedua a-nọbaa l'ẹka ono.
35 Pọlu yẹe Banabasu je anọtota lẹ Antiyọku. Ẹphe lẹ ndu
ọzo nọdu ezi opfu Nnajịuphu ezizi bya ara iya arara.

Pọlu yẹe Banabasu eshi iche iche

36 A bya anọkwaa ujiku olemole; o be ujiku lanụ; Pọlu
sụ Banabasu: “G'anyi laphu azụ l'iphe, bụkpoo mkpụkpu,
anyi mewaru ẹphe maru opfu kẹ Nnajịuphu je agbaphechaa
ụnwunna g'anyi amawarụro g'ẹphe eme ala.”
37 Banabasu sụ g'ẹphe duta Jiọnu onye eekujekwaphọ
Maku g'ẹphe l'iya swịru.
38 Pọlu sụkwanu l'ọ ka ree g'ẹphe te edutahẹ ẹgube onye
ono, gbalarụ g'ẹphe nọ lẹ Pamfiliya; ọphu o tsoduru phẹ
jefụfu ozi ono.
39 Ẹphe tụ-tabe iya ẹgo k'ọphu a nọnyaru; ẹphe
swịkata shia iche iche. Banabasu duta Maku; ẹphe jeshia
Sayipurọsu.
40 Pọlu duta Sayilasu tụgbua. Ụnwunna woru phẹ ye l'ẹka
Chileke gẹ Chileke mejeru phẹ eze-iphe-ọma.
41 Pọlu jekọta Siriya waa Silisiya; emekọta g'obu shihu
ndu Chịochi, nọgbaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Pọlu yẹe Sayilasu

1 Pọlu phẹ rwua Debi bya ejekwaphọ Lịsutura. Ọ
dụru onye kẹ Kéreshi, bu l'ẹka ono. Ẹpha onye ono bụ
Timoti. Timoti ono bụ nwanyị Jiu nwụru iya. Nwanyị ono
bụkwapho onye kẹ Kéreshi. Nna Timoti ono bụru onye
Gurisu.
2 Ụnwunna, bukọta lẹ Lịsutura mẹ ndu ọphu bu lẹ
Ayikoniyomu epfukọtaepho lẹ Timoti bụ ọkpobe nemadzụ.

3 Pọlu sụ lẹ ya e-duta Timoti gẹ yẹe ya swịru. O duta
iya bya ebua ya úbvù. Iphe, o gude bua ya úbvù bụ l'iphe,
bụkpoo ndu Jiu, bukọta l'ẹka ono mawaru lẹ nna Timoti bụ
onye Gurisu.
4 E mechaa; ẹphe l'iya swịru tụgbushia. Iphe, bụkpoo
mkpụkpu, ẹphe ghataru; ẹphe akọkotaru ndu kẹ Kéreshi
ìdzù ono, ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya chịru lẹ
Jierúsalẹmu ono. Ẹphe nọdu asụje phẹ g'ẹphe meje g'a
chịru ono.
5 Ọo ya bụ; e mee Chịochi ono g'ọ hakọta; ẹphe kabaa
eshihu ike l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi; tẹme ẹphe
nọdu aka shii mbọku-mbọku.

Ọphulenya Pọlu lẹ Tirowasu

6 Ẹphe jee g'ẹphe bahụ lẹ Eshiya g'ẹphe epfua opfu
Chileke l'ẹka ono; ọphu Unme-dụ-Nsọ ekwedu. Ọ bụru iya
bụ l'ẹphe akwasẹru ghabua ọha Firijiya waa Galeshiya.
7 Ẹphe jerwua mgba Misiya ẹphe lẹ Bitiniya; ẹphe jeshia
abahụ lẹ Bitiniya; ọphu Unme Jizọsu ekwedu.
8 Ẹphe je aghajaa alị Misiya jeshia Tirowasu.
9 O be l'ẹnyashi g'ẹphe rwuru Tirowasu; Pọlu hụma onye
Masedoniya l'ọphulenya. Ọ bya apfụru Pọlu l'iphu arwọ
iya asụje: “Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru
anyi ẹka!”
10 Pọlu phụchaepho ọphulenya ono; anyi kwakọbe teke
ono teke ono jeshia Masedoniya; kẹle o dowarụ anyi ẹnya
lẹ Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phẹ ozi-ọma kẹ Chileke
l'ẹka ono.

Lịdiya anata Jizọsu g'ọ bụru
Nnajịuphu iya lẹ Filipayi

11 Ọo ya bụ; anyi gude ụgbo shi lẹ Tirowasu tụgbua
bya akpọghaa jeshia Samoturesu; shiwarọ l'ẹka ono kpọru
ụgbo bahụ lẹ Niyapọlisu lẹ nchitabọhu iya.
12 Anyi shi lẹ Niyapọlisu gude ọkpa bamihuwarọya
Filipayi, bụ iya bụ ishi alị Masedoniya; tẹme ọ bụkwarupho
mkpụkpu, ndu shi Romu bu. Anyi nọkpoo nwujiku olemole
lẹ mkpụkpu ono.
13 O be mbọku atụta unme; anyi shia ọnu ọguzo mkpụkpu
ono jeshia l'agụga ẹnyimu. Ẹka ono bẹ anyi dobesu l'ọo ẹka
ndu Jiu edzukọje epfu anụ Chileke. Anyi rwua bya anọ-zeta
wata epfuru ụnwanyi, dzukọru l'ẹka ono opfu Chileke.
14 Onye lanụ l'ụnwanyi ono, nụmaru opfu anyi ono bụ
Lịdiya. Lịdiya ono bụ onye Tayatayira. Ọogba nghọ ẹkwa
uswe-uswe. Ọ bụ nwanyị, abụdu onye Jiu; ọle Chileke dụru

iya lẹ nsọ. Nnajịuphu bya anwụsaa ya obu; ọ ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu.
15 E mee yẹe ndibe phẹ baputizimu. Ọ sụ anyi: “Unu byanụ anọta l'ibe mu mẹ unu -kwewaa lẹ mu bụwaa onye kweru kẹ Nnajịuphu.” Ọ rwọnyanaa anyi; anyi jeshia.

Pọlu nọ mkpọro lẹ Filipayi

16 O rwua ujiku lanụ; anyi nọdu eje ẹka aanọduje epfu anụ Chileke; anyi hụma nwamgbọko, bụ ohu; tẹme ọbvu buru iya l'ẹhu k'ọphu ọogba ẹja. Ndu nwe iya nụ bẹ ọokpatakpooru oke okpoga l'agba ẹja ono.
17 O tsoahaa anyi lẹ Pọlu. Ọ nọdu echi mkpu asụje: “Ndu-a bụkwa ndu ejeru Chileke, bụ Ọkalibe-Kangokọtaru-nụ ozi. Ẹphe aakọru unu ụzo, ee-shi dzọo unu.”
18 Mbọku-mbọku l'oopfu iya. A nọnyaa iphe ono, oopfu ono kabakpọo adụ Pọlu ashị k'ọphu ọ tọ dụedu ike ata nshi. Ọ ghakọbe bya asụ ọbvu ono: “Mu gude ẹpha Jizọsu Kéreshi akarụ ngu g'ị lụfuta l'ẹhu nwata ono!” Epfupfu, oopfu iya; ọbvu ono lụfu nwata ono l'ẹhu.
19 Ndu nwe iya nụ hụmaepho l'ọbvu ono lụfuwaru iya l'ẹhu k'ọphu ọ tọ kpataẹduru phẹ okpoga; ẹphe gude Pọlu yẹe Sayilasu kpụru phẹ kpụfu aswa; kpupfu ndu-ikpe phẹ,
20 bụ iya bụ ndu-ikpe ndu Romu; je asụ phẹ: “Ndu-a bụ ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu lẹ mkpụkpu.
21 Ẹphe ezi omelalị, ta abụdu ekemu-alị, gbaru anyi l'edobe; ọphu ọ bụdu ekemu-alị anyịbe ndu Romu. Ẹbe anyịbedua etsokwa ẹgube omelalị ono-o!”
22 Ikpoto ndu ono wulihu g'ẹphe tsua Pọlu phẹ otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Pọlu yẹe Sayilasu lawashia sụ g'e chia phẹ ẹchachi.
23 E chiẹbe phẹ ẹchachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phẹ nwuba l'ụlo mkpọro. A sụ onye eche ụlo mkpọro g'ọ tuchikwaa ụlo mkpọro ono gụa ya kpụkpurukpu.
24 Onye eche ụlo mkpọro ono gude l'e pfuru ẹgube ono woru phẹ jeye l'ọhu l'ọhu ime ụlo mkpọro ono. Ọ tụa phẹ mkpọro bya akpọru phẹ ọkpa ye l'oshi, a tufushiru ụzo.
25 O betashia l'echi abalị; Pọlu yẹe Sayilasu nọdu epfu anụ Chileke bya ekwe ebvu anụ iya. Ndu ẹphe l'ẹphe nọ l'ụlo mkpọro l'ẹka ono nọdu angaru phẹ nchị.
26 Teke ono teke ono; alị nmaahaa jiijiijii; kwata anmashị iya ike. Ụlo ono nmakọta jiijiijii jasụ l'ọkpa iya. G'e jia epfua; ụzo ụlo mkpọro ono tụko gụhashia ghegbaru ọnu. Mkpọro, a tụru onyemonye tụko gbụshihuchaa.
27 Onye eche ụlo mkpọro ono tehu bya ejeshia ele ẹnya; ụlo mkpọro ghegbawaaru ọnu. O dobesu lẹ ndu nọkota

l'ụlo mkpọro ono gbalachaawaru. Ọ mịtaepho ogu-echi iya amịta gẹ ya nmagbua onwiya.
28 Pọlu chishia mkpu sụ iya: “Te ejekwa ememe! Te
ejekwa ememe! Ta adụkwa iphe, ii-me onwongu! Anyi
nọkotakwaa l'ẹka-a!”
29 Onye ono, eche ụlo mkpọro ono sụ g'a nwụtaedu ọku.
O gude ẹhu anmanma; ẹka ndzụ agụ iya gbagbụa je adaa
kpurumu lẹ mgboru ọkpa Pọlu yẹe Sayilasu.
30 Ọ bya edufuta phẹ bya asụ phẹ: “Ndu mu; ?bụ gụnu bẹ
mu e-me g'a dzọo mu?”
31 Pọlu phẹ sụ iya: “Kweta kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi g'aa-dzọo ngu; gụ lẹ ndibe ngu g'unu ha.”
32 Pọlu phẹ bya epfuaru iya kẹ Nnajịuphu; pfukwaaru iya
phọ ndu nọkota l'ụlo iya g'ẹphe ha.
33 Onye eche ụlo mkpọro ono bya eduta phẹ lẹ teke
onokwaphọ l'ẹnyashi ono je asachaa phẹ ẹka ono, e
chibashịru phẹ ẹhu ọ́nyá ono. E mee yẹle ndibe iya
baputizimu l'ẹnyashi onokwaphọ.
34 O duru Pọlu yẹe Sayilasu laa ibe iya je anụ phẹ nri;
ẹphe ria. Ẹmereme ji yẹe ndibe iya ẹhu; kẹle nta-a bẹ ẹphe
byawaru bya amaru Chileke ono, bụ iya bụ ọkpobe Chileke
ono.
35 O be l'ụtsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ọgbogu phẹ
g'ẹphe je ezia g'a haa Pọlu phẹ g'ẹphe la.
36 Onye eche ụlo mkpọro ono bya ezia ya Pọlu; sụ iya:
“Ndu-ishi sụkwaru g'a haa gụ lẹ Sayilasu g'unu la. Unu
tọekwapho nwẹhu tụgbua lashịa nta-a lẹ nchị odo.”
37 Obenu lẹ Pọlu sụru ndu ọgbogu ono: “E te ejekwaru
anyi ekpe ikpe; g'ọ ka mma l'a nmarụ anyi ikpe. E chia
anyi iphe l'edzudzu-ọha; l'ẹka anyi bụkwa-a ndu Romu. E
nwuru anyi ye lẹ mkpọro. Nta-a bẹ ẹphe sụru g'anyi la lẹ
mpya. Ono bẹ tee medu ememe! G'ẹphe bya l'onwophẹ bya
edufuta anyi.”
38 Ndu ọgbogu ono je epfuaru ndu-ikpe ẹgube ono. Ndzụ
rwuta phẹ g'ẹphe nụmaru lẹ Pọlu yẹe Sayilasu bụ ndu
Romu.
39 Ẹphe je je arwọo Pọlu phẹ arwọrwo. Ẹphe dufuta
phẹ l'ụlo mkpọro ono bya arwọo phẹ g'ẹphe lụfuru phẹ lẹ
mkpụkpu.
40 Pọlu yẹe Sayilasu lụfuta l'ụlo mkpọro ono bya ejeshia
ibe Lịdiya. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe jepfuru ụnwunna je
yechaaru phẹ ọkpukpu ike sụ g'obu shihu phẹ ike; ọ bụru
phẹ atụgbu.

17

Iphe, eme lẹ Tesalonayika

1 Pọlu yẹe Sayilasu tụgbua ije je aghabua Amfịpolisu waa
Apoloniya. Ẹphe bahụ lẹ Tesalonayika. Mkpụkpu ono bẹ
ụlo-ndzukọ ndu Jiu dụ.
2 Pọlu bya ejee l'ụlo-ndzukọ ono, bụ iya bụ g'oojejehawa.
Ọ kpọkube jee ya eswe-atụta-unme ẹto. O gude iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke asarụ phẹ opfu;
3 bya emee opfu Chileke ono g'o doo phẹ ẹnya; goshi phẹ
lẹ Kéreshi ọbu bẹ jefụtaje iphe-ẹhuka nwụhu; l'e lia ya.
L'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ọ bụru Jizọsu-a, mu epfuru
unu opfu iya-a bụ Kéreshi ọbu.
4 O nweru ndu Pọlu yẹe Sayilasu pfutaru; ẹphe laaru phẹ.
O nwekwarụpho ikpoto ndu Gurisu, Chileke dụru lẹ nsọ
mẹ igwerigwe ụnwanyi, nweru ẹnya, ẹphe pfutakwaruphọ
yeru onwophẹ.
5 Obenu lẹ ndu Jiu watarụ ejiru iya iji-ẹnya. Ẹphe
bya eje akpakọo obokoboko nemadzụ l'aswa bya agbaa
ọgbo. Ẹphe kpakaa mkpụkpu ono; mkpụkpu gbaahaa
gharagharaghara. Ẹphe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasọnu ẹka
ẹphe achọ Pọlu yẹe Sayilasu g'ẹphe gude kpụfutaru ọha.
6 Ọphu ẹphe ahụmaduru phẹ; ẹphe kpụta Jiasọnu bya
aharu ụnwunna anyi ọzo kpụta yeru iya. Ẹphe kpụru
phẹ kpụjeru ndu-ikpe mkpụkpu je asụ phẹ: “Ndu-a, woru
mgboko l'ophu gha ịgharaphu-a bẹ byaakwaru ibiya-a;
7 Jiasọnu gbẹ duta phẹ ẹphe je anọdu l'ibe iya. Ndu ono
bẹ tụkokwaru ekemu eze nnajịoha, bụ Siza egbukakọta
egbuka. Tẹme ẹphe sụ l'ọ dụru onye eze ọzo, dụ nụ, ẹpha
iya bụ Jizọsu.”
8 Ẹhu gbangahụ ọha waa ndu-ikpe mkpụkpu ono g'ẹphe
nụmaru iphe ono.
9 E gbubuaru Jiasọnu yẹe ndu e guderu yẹe ya nre;
tubuaru phẹ okpoga, ẹphe e-ye, bụkwanu a -nụmabaeduru
ụkporo phẹ lẹ mkpụkpu ono ọzobaa; ẹphe anataphu
okpoga phẹ azụ. Ẹphe bya eyee nre ono; a haa phẹ ẹphe
lashịa.

Iphe, eme lẹ Beriya

10 O be l'ẹnyashi; ụnwunna ono meẹpho ẹgwegwa dufu
Pọlu yẹe Sayilasu; ẹphe jeshia Beriya. Ẹphe jerwua; bya
ejeshia l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
11 Ndu ẹka ono ka enweru obu ìphóró e -me lẹ ndu
Tesalonayika. Ọ nọdu agụ phẹ agụgu anụma ozi-ọma ono.
Mbọku-mbọku ẹphe agụ ẹkwo-opfu Chileke g'ẹphe maru ?
iphe, Pọlu phẹ epfu bụa eviya?
12 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu dụ igwerigwe ekweta; mẹkpoo ig-
werigwe ụnwanyi Gurisu, nweru ẹnya l'ẹka ono mẹkwapho
unwoke Gurisu.

13 Ndu Jiu, bu lẹ Tesalonayika gbẹ l'ẹka ono nụma lẹ
Pọlu eziakwa opfu Chileke lẹ Beriya; ẹphe bya l'ẹka ono
bya agbaghashịa ọha ono; woru phẹ kpalia bya eyeru phẹ
kurukuru.
14 Ụnwunna dutaẹpho Pọlu ẹgwegwa dufu durwua ya
eze-ẹnyimu. Timoti yẹe Sayilasu nọ-kpe azụ lẹ Beriya.
15 Ndu edu Pọlu durwua ya Atẹnsu. Ẹphe laphushia azụ
lẹ Beriya. Pọlu sụ phẹ gẹ Sayilasu yẹe Timoti byapfutakwa
iya ẹgwegwa.

Iphe, eme lẹ Atẹnsu

16 Pọlu nọdu lẹ Atẹnsu cheaharu Sayilasu yẹe Timoti.
Ọ hụma g'ẹnya agwa habe shii lẹ mkpụkpu ono. Ọ
phụshiahaa ya ụphu ike l'ọkpoma.
17 Ẹphe lẹ ndu Jiu mẹ ndu Gurisu, anwụ ẹka ndu Jiu nọdu
anọduje atụ ẹgo l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ nọdu ejejekwaphọ
aswa mbọku-mbọku ẹphe lẹ nwa ndu ọphu ọ hụmaru l'ẹka
ono abọahaa kẹ Chileke.
18 Ọ dụru ndu mmamiphe, shi l'ọgbo eekuje Epikuriya
waa Sutoyiku, byaru ẹphe lẹ Pọlu tụahaa ya. Ndu asụ: "?
Bụkwa ole bẹ nwa ọwa-a, epfu bẹebeebee-a epfu?"
Ndu asụ: "Ọ dụkwa g'ọ dụru agwa ndu ọzo, ọotu ọnu
iya." Iphe, ẹphe gude epfu nno bụ lẹ Pọlu epfu kẹ Jizọsu
waa k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
19 Ẹphe duta Pọlu bya edufu l'edupfu, ndzukọ
Arịyopagosu bya asụ iya: "Menaa g'anyi maru iphe ọ̀phúú
ọwa-a, iipfu opfu iya-a.
20 L'iphe ọwa-a, ipfugba-a bụgbakwaa anyi nchị ọ̀phúú.
Menaa g'anyi maru iphe, ọ bụgbaa."
21 Kẹle ndu Atẹnsu mgburugburu mẹkpoo ndu lwarụ iya
alwalwa ta adụedu iphe ọzo, ẹphe ejeje gbahaa g'ẹphe
nụma mẹ g'ẹphe pfua iphe ọ̀phúú.
22 No iya; Pọlu bya apfụru l'iphu ndu ono l'edupfu
Arịyopagosu onoya sụ: "Atẹnsu unu gebekwa-o! Mu sụ-
a; mu hụmawaru l'unu yenụkaru agwa nsọ.
23 Kẹle gẹ mu ejephekpọo lẹ mkpụkpu unu-a bẹ mu
hụmagbaaru ẹnya agwa unu. Mu hụmakwarupho ẹnya
agwa ọphu e deru sụ: 'Ọwa-a bụ k'agwa ọphu a madụ ẹpha
iya'. Onye ono, unu abarụ ẹja l'ẹbe abụ l'unu maru ẹpha
iya ono, bụ iya bẹ mu epfuru unu opfu iya nta-a.
24 Ọo ya bụ Chileke, bụ iya meru mgboko mee iphemiphe,
nọ iya l'ime. Ọo ya bụ Nnajịuphu, nwe igwe nweru alị;
tẹme ọphu oobujeduru l'ụlo, nemadzụ gude ẹka kpụa.
25 Ọphu mkpa iphe, nemadzụ ejeta anụ iya adụduru iya;
eshinu ọ bụ iya anụ ndzụ bya anụ unme bya anụ nemadzụ
iphemiphe.

26 Ọo Chileke lanụ ono meru onye ivuzọ; bya eshi l'onye
lanụ ono mee ọhamoha, nọkota lẹ mgboko-a mgburugburu.
Ọo ya tubuhawaru teke ndu nọ lẹ mgboko-a a-nọ-beru;
tubuhawaa ẹka oke alị phẹ a-kpa.
27 Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bụ gẹ ndiphe
achọo ya chọta iya m'ẹphe -rwaphenaa ẹka iya; eshinu
Chileke ta adụdu onye ọ nọ ẹnya lẹ g'anyi ha; mbụ mẹ onye
lanụ.
28 Kẹle
"Ọo ya gude ndzụ anyi.
Ọ bụru iya meru iphe,
anyi ejephe.
Tẹme ọ bụru iya meru iphe,
anyi dụ adụdu ophu."
Ọ dụ-a g'ẹgube ndibe unu, agụ ebvu gụru sụ:
"Anyi tụkoru bụru ụnwu iya."
29 Eshinu anyi tụkoru bụru ụnwu Chileke; g'anyi ta arịjekwa
lẹ Chileke dụ g'iphe, e gude ope wụa; ọzoo iphe, a kpụru
l'ụrwa; ọzoo iphe, e gude oshi pyịa. Ọriri nemadzụ te
erwukwaru gẹ Chileke gbaru; ọphu ọ bụro k'egude iphe,
emeru ọna goshi g'ọ gbaru.
30 Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya ẹnya. Nta-a
bẹ ọ sụru g'izimanụ lwa onyemonye azụ l'ẹkameka; g'ẹphe
byapfuta iya.
31 Kẹle o dobeakwaru mbọku, oo-kpe ndiphe mgburugburu
ikpe pfụru-ọto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bụ nwoke ọbu,
ọ họtaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onyemonye maru
l'iphe ono e-mekọta gẹ ya tụberu bụ l'o meru g'onye ono
shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
32 Pọlu pfufutaẹpho k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono;
ẹphe harụ gbaaharu iya mgbọnu. Ọ dụkwarupho ndu
sụru: "Ọ dụkwa anyi g'a sụ l'ii-pfubaa iphe-a ọzo g'anyi
nụmabaa."
33 Pọlu parụ phẹ haa; ọ bụru iya atụgbu.
34 Ọ dụru ndu tsoru iya nụ bya eworu onwophẹ ye
Jizọsu, bụ Nnajịuphu l'ẹka. Dayonisiyọsu, onye gba l'ọgbo
Arịyopagosu yị lẹ ndu ono waa nwanyị, eekuje Damarisu;
mẹwaro ndu ọzo.

18

Iphe, eme lẹ Kọrentu

1 E mechaa; Pọlu shi lẹ Atẹnsu jeshia Kọrentu.
2 O rwua l'ẹka ono; ọ hụma onye Jiu, eekuje Akwịla. Ẹka a
nọ nwụa ya bụ lẹ Pọntosu. Akwịla bẹ yẹe nyee ya bụ Pirisila
shikwadụa Ịtali lwa Kọrentu teke ono; kẹle eze nnajịoha,

bụ Kulọdiyosu sụru g'iphe, bụkpoo ndu Jiu mgburugburu lụfu lẹ Romu. Pọlu jee gẹ yẹe phẹ kwee.
3 O jerwua; ẹphe l'iya nọdu jeahawarọ ozi; kẹle iphe, ẹphe
gude buru bụ ekwe ẹkwa, eegudeje eme ụlo-ẹkwa. Pọlu
l'onwiya bụkwapho onye ekweje ẹkwa.
4 Ọ nọdu ejeje l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu idzu g'idzu eswe-
atụta-unme g'ẹphe bọo kẹ Chileke; bya esee gẹ ya pfuta ndu
Jiu mẹ ndu Gurisu yeru Jizọsu.
5 Sayilasu yẹe Timoti shi lẹ Masedoniya lwatashịa; Pọlu
phubewaa iphu l'epfu kẹ Chileke mbọku-mbọku. Ọ nọdu
egoshi ndu Jiu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu.
6 Teke ẹphe jịkaru bya epfuaharụ iya ẹjo opfu; l'ọ jịa
uwe iya kpowulangu sụ phẹ: "Ịnyorokoto ịnyorokoto! Unu
vukwaru ọchi unu l'ishi unu. Ẹka mu ta adụekwa iya. Nta-a
bụakwaa ndu abụdu ndu Jiu bẹ mu e-jepfu."
7 Ọ parụ phẹ haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje
Tayitọsu Jiọsutosu, bụ nwoke, Chileke dụru lẹ nsọ. Ibe iya
nọ-kube ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
8 Onye-ishi ụlo-ndzukọ ọbu, bụ Kirisupọsu bẹ yẹe ndibe
iya kwetawaru l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu phẹ. A dụkwapho
igwerigwe lẹ Kọrentu nụma kẹ Jizọsu ono bya ekwetak-
waphọ; e mee phẹ baputizimu.
9 O be l'ẹnyashi ujiku lanụ; Pọlu phụa ọphulenya. Jizọsu
sụ iya: "Ndzụ ba agụkwa ngu Pọlu! Pfukwa iphe, iipfu; ta
adụkwa teke ịiha iya.
10 Mu nọkwaa swiru ngu eswiru. Ọ tọ dụkwa onye a-fụru
ngu nụ k'emeka ngu iphe; kẹle a dụkwa igwe lẹ mkpụkpu-a
bụgbaaru ndu bụ ndu nkemu."
11 Pọlu nọo lẹ mkpụkpu ono mgbarapha l'ọnwa ishii
zikọta ndu ẹka ono opfu Chileke.
12 Ọ bụru teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bẹ ndu Jiu
byaru anọkobe gude Pọlu kpụru jeshia l'ụlo-ikpe.
13 Ẹphe sụ lẹ Pọlu eme g'o mee ndu ndu-phẹ g'ẹphe bajẹru
Chileke ẹja l'ụzo, abụdu iphe, ekemu alị phẹ pfuru.
14 Pọlu jeshia eye ọnu; Galiyo sụ ndu Jiu ono: "Ọme iphe-
a bụ opfu kẹ l'e meswerụ; ọzoo l'e meru ẹjo-iphe mẹ mu
asụ ee l'ọ dụ-a ree gẹ mu yeru unubẹ ndu Jiu ọnu.
15 Obenu l'eshinu iphe, unu adzọ bụ k'ẹpha mẹ opfu ọnu;
mẹ ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te
ekpejekwa ẹgube iphe ono."
16 Ọ chịshia phẹ l'ụlo-ikpe.
17 G'ẹphe ha gude Sosutenisu, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ
ndu Jiu ono tsua ya iphe l'iphu ụlo-ikpe l'ẹka ono. Ọphu
Galiyo eyeduru phẹ ọnu.

Pọlu alaphu azụ lẹ Antiyọku

18 Pọlu yẹe ụnwunna nọepho lẹ Kọrentu ujiku olemole; ọ
parụ phẹ haa; yẹe Pirisila waa Akwịla swịru bahụ l'ụgbo
jeshia Siriya g'ọ kpụshichaadaru ishi lẹ Kenkiriya; kẹle
iphe, o kweru Chileke ukwe iya bẹ o mewaru.
19 Ẹphe jerwua Efesọsu. Pọlu haa Pirisila yẹe Akwịla
l'ẹka ono bya abahụ l'ụlo-ndzukọ je yẹe ndu Jiu bọahaa kẹ
Chileke.
20 Ẹphe rwọo ya g'ẹphe l'iya nọbaa; ọphu o kwedu.
21 Ọ tụgbushia bya asụ phẹ: Ọbo-iphe-a abyanụ-a bẹ mu
lwaphutajẹkwa azụ lẹ Jierúsalẹmu bya abọ mẹ ọ -bụru uche
Chileke. Ọ bahụ l'ụgbo lẹ Efesọsu tụgbua.
22 O -rwuẹpho lẹ Sizariya; bya egude ọkpa jeshia
Jierúsalẹmu je ekele ndu Chịochi ẹka ono. O shiwarọ eli-eli
jeshia Antiyọku.
23 Ọ nọekwapho nwanshịi lẹ Antiyọku; ọ tụgbua ọzo. O
je eshita alị Galeshiya waa Firijiya eme g'obu kabaa eshihu
ndu kẹ Kéreshi l'ibiya ono ike.

Apọlosu byaru Efesọsu waa Kọrentu

24 Ọ dụru onye Jiu, ẹpha iya bụ Apọlosu, a nwụru lẹ
Alẹguzandiriya, byaru Efesọsu. Ọ maru epfu opfu bya
amaru iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mashịa ya ike.
25 E zihawaru iya k'ụzo Nnajịuphu; ọ nọdu evukpọo ya
evuvu epfuru ndu ọzo kẹ Jizọsu ono; tẹme ọ nọdu ezikwa
iya phọ ezizi. Ọotukojekpo kẹ Jizọsu tọo l'ọkpa iya l'ọkpa
iya; ọle ẹka ọ maberu bụepho kẹ baputizimu ọphu Jiọnu
shi emeje.
26 Ọ saahaa kẹ Chileke kpaa kpaa l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
Pirisila yẹe Akwịla nụma iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe
phẹ; je akabaa ya ezirwe ụzo Nnajịuphu ezirwe.
27 Apọlosu sụ lẹ ya e-je alị Gurisu. Ụnwunna, nọ lẹ
Efesọsu sụ l'ọ dụkwa ree shii; bya ederu ẹkwo nụ iya gẹ
ndu kẹ Kéreshi, nọ l'ẹka ono nata iya ree. O jerwua; ọ kwata
yeru phẹ ẹka shii; mbụ ndu shi l'eze-iphe-ọma, Chileke eme
kwetawaa.
28 Ọ nọdu atụ-kputajẹ ndu Jiu l'edzudzu-ọha; egudeje
iphe, e deru l'opfu Chileke goshi phẹ rengurengu l'ọo Jizọsu,
bụ Kéreshi ọbu.

19

Pọlu nọ lẹ Efesọsu

1 Teke ono, Apọlosu nọ lẹ Kọrentu ono bẹ Pọlu kwasẹru
ụzo ẹnyanwu arịba lụfu lẹ Efesọsu. O rwua l'ẹka ono; ọ
harụ hụma ndu etso ụzo Jizọsu.
2 Ọ jịa phẹ: “? Unu natarụ Unme-dụ-Nsọ teke unu
kwetarụ?”

Ẹphe sụ iya: “Anyi teke anụma-swekpọkwaanu kẹ Unme-dụ-Nsọ anụma ophu.”

3 Ọ sụ phẹ: “?Bụ ẹgube baputizimu gụnu bẹ e meru unu?” Ẹphe sụ iya l'ọo baputizimu kẹ Jiọnu.

4 Pọlu sụ phẹ: “Jiọnu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a bẹ izimanụ iphe-ẹji iya lwarụ azụ; ọ ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfujefuaru ndu Jiu bụ g'ẹphe kweta k'onye ono, a-bya nụ ono, bụ iya bụ Jizọsu.”

5 Pọlu pfuchaẹpho nno; ẹphe nụma; e gude ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu mee phẹ baputizimu.

6 Pọlu bya ebyibe phẹ ẹka; Unme-dụ-Nsọ bya eji phẹ ẹhu. Ẹphe pfuahaa l'olu Unme-dụ-Nsọ; bya awatakwaphọ epfuchiru Chileke.

7 Ndu ono rwuru iri l'ẹbo.

8 Pọlu nọkota mgburugburu ọnwa ẹto sakọta kẹ Chileke kpaa kpaa l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ẹphe l'iya nọdu adzọ opfu ono. Ọ nọdu anọduje eme g'o doo phẹ ẹnya l'ozi-ọma kẹ Chileke, bụ eze ono; bụ ọkpobe-opfu.

9 Ọle ndu ono harụ kpọchia nchị; ọphu ẹphe ekwetaduru iphe, Pọlu pfuru. Ẹphe wataẹpho epfubyishi ụzo Nnajịuphu ono epfubyishi l'ẹka ono; Pọlu parụ phẹ haa bya eduta ndu kẹ Kéreshi ono; ọ bụru iya atụgbu. Mbọku-mbọku; oo-jeshia asa opfu l'ụlo, eedzukọje k'anwụ iphe l'ibe Tiranọsu.

10 O mekpọe ya phọ ẹgube ono gbiriri jasụ o megba iya apha labọ. Ọo ya bụ ndu bukọta l'alị Eshiya mẹ ndu Jiu mẹ ndu Gurisu nụmakota opfu kẹ Nnajịuphu, bụ Chileke.

Ụnwu Sukiva

11 Chileke shi Pọlu l'ẹka eme iphe-ọhumalenya, ete emejehaadaa nụ;

12 k'ọphu ọobujeru e -shi iya l'ẹhu wota nkachifu; ọzoo nwampete ẹkwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; ọbvu, bu phẹ l'ẹhu alụfuchaa.

13 Ọ dụkwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achịshikwapho ọbvu, emegbaa nemadzụ. Ẹphe nọdu emeje g'ẹphe gude ẹpha Jizọsu eme iya. Ẹphe nọdu asụje ọbvu ono: “Mu gude ẹpha Jizọsu, onye Pọlu epfu nkiya akaru ngu g'ị lụfu.”

14 O nweru nwoke Jiu lanụ, bụ onye-ishi uke Chileke, ẹpha iya bụ Sukiva, nwụtaru unwoke ẹsaa. Noo ya; o be ujiku lanụ; unwoke ẹsaa ono mekwaaphọ g'ẹphe gude ẹpha Jizọsu chịfu ọbvu ẹgube ono, ndu ọphuu achịfuje phọ.

15 Ọbvu ono, ẹphe eme g'ẹphe chịfu ono sụ phẹ: “Jizọsu bẹ mu maru bya amakwarụpho Pọlu; unubẹdua ?unu bụ ndu ole?”

16 Onye ono, ọbvu eme ono gude ẹjo ọkpehu tsoo phẹ ọgu;
kakọta ẹphe n'ẹsaa ike. O meka phẹ iphe gbabẹchaa phẹ
ọto. Ẹphe shi l'ụlo ono gbafụ.
17 Ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu, bukọta lẹ Efesọsu nụma
iphe ono; ndzụ rwuta phẹ. A kwabẹahaa ẹpha Nnajịuphu,
bụ Jizọsu ọkpobe ùbvù.
18 Igwerigwe ndu bụwaa ndu kẹ Kéreshi wụru bya bya
akọshiahaa iphe, ẹphe shi emeje; bya egbukachaa oswe,
ẹphe shi kegbaa ndu ọzo.
19 Ndu emeje ọmamanshi bya achịta ẹkwo, ẹphe egudeje
eme ọmamanshi ono chịkobe l'ẹka lanụ kpọo ya ọku l'iphu
ọha. A bya agbakọo aswa ẹkwo ono; ọ bụru ụkporo ẹkpa-
ego iri l'ẹbo l'ẹkpa-ego iri.
20 E shi ẹgube ono; opfu kẹ Chileke goshi g'oorebe ire bya
akabaa ejedzuru; bya akabakwaaphọ eshihu ike eje.

Ùtsú etsu lẹ Efesọsu

21 Iphe ono nwụchaepho; Unme-dụ-Nsọ mee gẹ Pọlu sụ lẹ
ya shifụtaje Masedoniya waa alị Gurisu lụfu lẹ Jierúsalẹmu.
Ọ sụ lẹ ya -jechaa ẹka ono bẹ ya e-jekwaphọ Romu.
22 Ọ bya ezia ndu eyejeru iya ẹka ụmadzu ẹbo; Timoti
yẹe Ẹrasutosu g'ẹphe vuru iya ụzo jeshia Masedoniya gẹ
yẹbedua nọbaadaa l'alị Eshiya.
23 Teke ono bẹ oke mkpaka bataru lẹ mkpụkpu ono l'opfu
ụzo Nnajịuphu ono.
24 L'ọ dụru onye akpụje ụzu, eme ọna shii, egudeje
mkpọla-ọchaa akpụshi ụnwu iphe, adụjegbaa l'eze-ụlo eze-
nwanyị ndu Efesọsu, bụ Atẹmisu. Ẹpha onye-úzú ono bụ
Dimitiriyọsu. Yẹe ndu akpụjeru iya iphe ono gude iya akpa
okpoga ntụmatu.
25 Ọ bya ekukọo ndu ono l'ẹka lanụ; mẹkpoo iphe, bụkpoo
ọgbo ndu úzú ono sụ phẹ: “Ndu mu! Unu maru l'ọo iphe,
anyi eme-a bẹ anyi gude aba.
26 ?Ọ kwa l'unu anụ-a; tẹme unu nọdu ele-a iphe, nwoke-
a, bụ Pọlu eme? Ọ sụru l'agwa, nemadzụ gude ẹka dobe
ta abụdu ọkpobe iphe ilile. Nta-a bẹ o gudewaa ẹgube ono
pfuta ndu dụ igwerigwe lẹ Efesọsu; ghudu mẹ oojegbabẹ alị
Eshiya mgburugburu.
27 Iphe, dụ ẹji, dụ iya nụ bụ l'iphe-a, anyi akpụje-a a-
zaahaa ẹjo ẹpha. Ọzo ka njọ bụ l'eze-ụlo eze-nwanyị taa
dụedu iphe, ọobukwaduru. Waa l'aa-parụ iya haa; mbụ
eze-nwanyị ọphu alị Eshiya l'ophu mẹ mgboko mgburug-
buru abarụ ẹja.”
28 Ikpoto ndu ono nụnyaepho iphe ono, oopfu ono; ẹhu
gbangahụ phẹ l'ẹhu-eghu. Ẹphe tụ ụzu sụ: “Atẹmisu ndu
Efesọsu bụ eze agwa!”

29 Ùtsú daa lẹ mkpụkpu ono. Ẹphe dzukọbe ẹgwegwa
gude Gayọsu yẹe Arisutakọsu, bụgbaa ndu Masedoniya
labọ, ẹphe lẹ Pọlu swị; kpụru phẹ kpụfuru ọha l'ẹka
mkpụkpu ono edzuje.
30 Pọlu l'onwiya jeshia gẹ ya jepfu ikpoto ndu ono; ọphu
ndu kẹ Kéreshi ekwedu.
31 Ndu nweru ẹnya lẹ Eshiya, bụ ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà;
zia ozi g'e je ezia ya sụ iya jiko g'a ta ahụmakwa iya l'ẹka
ono, mkpụkpu edzuje ono ahụma ophu.
32 Kẹle teke ono bẹ ùtsú ono adakpọepho lẹ ndzukọ ono.
Ndu echi kẹ ne phẹ; ndu echi kẹ nna phẹ; kẹle ẹphe ta
amadụ iphe, ada nụ. Mbụ l'o ghuduru nwanshịi mẹ ọ
bụru lẹ g'ẹphe hakọta kụru l'ẹka ono ta amadụ iphe, ẹphe
gbafụta-doru.
33 No iya; e dobesu l'ọo nwoke lanụ, eekuje Alẹguzanda
akpa iphe ono; kẹle ndu Jiu họfutaru iya nwuru iya ye l'iphu
ikpoto ndu ono. Alẹguzanda palia ẹka g'e gebekwa gẹ ya
dofu onwiya.
34 Ẹphe hụmaepho l'ọ bụ onye Jiu; g'ẹphe hakọta gude olu
lanụ chiahaa sụ: “Atẹmisu ndu Efesọsu bụ eze agwa!” Ẹphe
raaẹpho iphe ono nra lanụ-oo jasụ iphe, ha g'awa labọ.
35 E mechaa; onye edejeru mkpụkpu ẹkwo kukebe ẹhu
mee a rabuhu iphe ono. Ọ sụ phẹ: “Mu sụ-a; Efesọsu! Ọ
tọ dụkwa onye amadụ l'ọo Efesọsu bụ mkpụkpu, nwe eze-
ụlo Atẹmisu bya abụru mkpụkpu, abarụ ntẹkpe, gbaru iche
ono, shi l'igwe daa ono ẹja.
36 Ọ tọ dụdu onye a-sụ l'ọo ụka. Ọo ya bụ; unu nọdunu
nwadoo. Unu te emeẹkwa gẹ ndu amadụ iphe.
37 Unu kpụtawaru ndu-a bya ẹka-a l'ẹbe ọbu l'ẹphe zitaru
iphe eze-ụlo eze-nwanyị; tẹme ọphu ọ dụdu ẹjo opfu, ẹphe
pfuru iya.
38 Sụ-a; teke ọ bụ lẹ Dimitiriyọsu waa ndu ejeru iya ozi
nweru ndu ẹphe sụru l'ọ dụru iphe, ẹphe meru; ụlo-ikpe
dụepho adụdu tẹme ndu-ishi mkpụkpu nọduepho l'ẹka
ono. G'ẹphe je l'ẹka ono je epfu iya.
39 Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe ọzo, unu epfu; unu epfua ya mẹ
mkpụkpu dzua opfu.
40 Kẹle ọgu, dụru anyi nta-a bụkwa l'aa-sụ l'anyi kparụ
ùtsú ntanụ-a l'ẹbe abụ l'o nweru ishi iphe, bụkwanu e -kuje
anyi; anyi egude iya dofu onwanyi l'ẹgube mkpu ọwa-a, a
gbaru ntanụ-a.”
41 O pfuchaa nno; ọ sụ phẹ g'ẹphe la. Ẹphe wụfu lashịa.

20

Iphe, meru lẹ Masedoniya

waa lẹ Gurisu

1 Ùtsú ono dazetaẹpho; Pọlu bya ekukọo ndu kẹ Kéreshi
bya eyeru phẹ ọkpu-ikike g'ẹphe ta atsụkwa ebvu bya
ekelechaa phẹ; ọ bụru iya eje Masedoniya.
2 O jephekọtachaa l'iphe, bụ ẹka ono g'ọ ha pfuaru phẹ
igwerigwe opfu bya eyeru phẹ ọkpu-ikike. E mechaa; ọ bya
ejeshia Gurisu.
3 Ọ nọo ọnwa ẹto l'ẹka ono. A nọnyaa; ọ kwakọbe jeshia
abahụ l'ụgbo eje alị Siriya. Ndu Jiu gbaru je akwachia ya
ụzo. Ọ laphu azụ je eshia ụzo Masedoniya lashịa.
4 Ndu ẹphe l'iya swị l'ije ono bụ Sopeta, nwa Pirọsu, onye
Beriya waa Arisutakọsu waa Sekụndosu, ẹphebedua shi lẹ
Tesalonayika; waa Gayọsu onye Debi; waa Tikikọsu waa
Tirọfimosu; noo ndu kẹ Eshiya; waa Timoti.
5 Ndu ono vuru ụzo je anọdu lẹ Tirowasu pfụru-cheru
anyi.
6 A -bọchaa iphe "Ọbo-buredi, ekoduru ekoko"; anyi
bahụ l'ụgbo lẹ Filipayi tụgbua. A nọepho ujiku ise; anyi
byapfuta phẹ lẹ Tirowasu. E rwua ẹka ono; anyi nọo abalị
ẹsaa l'ẹka ono.

Ejeje ikpazụ, Pọlu eje Tirowasu

7 O be lẹ mbọku mbụ l'idzu; anyi dzukọbe g'anyi ria
Nri-ẹnyashi-Nnajịuphu. Pọlu wata phẹ asarụ opfu; kẹle
ọokwakobekwanu k'ala l'ụtsu iya. O pfuẹpho opfu gbiriri
jasụ abalị kee ẹbo.
8 Orọku dụ igwerigwe l'ime ụlo-eli ono l'ẹka anyi nyiko-
taru je adọkobe lẹ k'eli iya.
9 Nwokorọbya lanụ, aza Yutikọsu nọdu anọo l'igburọnu
windo. Pọlu pfunyaẹpho opfu ono; mgbẹnya rweahaa
Yutikọsu. A nọnyaa mgbẹnya tụ iya. O shi lẹ mkpopfu
ụlo-eli ẹto ono ngabufu bya echia onwiya l'alị. E jeshia ya
apali; ọ nwụhuwaa.
10 Pọlu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbakụa
ya ẹka sụ: "Unu ta akwagbushihẹ onwunu l'ọ dzụwaa
ndzụ!"
11 Ọ tụgbua laphu azụ je anyawaa buredi ono kee; ẹphe
ria. O pfuaharu phẹ opfu ọzo; pfua ya jasụ nchi bọhu. Ọ
bụru iya alala.
12 Ẹphe duta nwokorọbya ono lẹ ndzụ. Ọ bụru iphe, e
gude dụa phẹ obu; obu shihu phẹ ike ọkpobe eshihu.

Pọlu shi lẹ Tirowasu jeshia Militọsu

13 Anyi tụgbua bya abahụ l'ụgbo kpọru jeshia Asọsu
g'anyi apata Pọlu l'ẹka ono; kẹle ọ sụru g'anyi gude ụgbo
byapfuta iya lẹ ya e-gude ọkpa lụfuta l'ẹka ono.

14 Ọ byapfuta anyi lẹ Asọsu; anyi pata iya l'ụgbo tụgbua
jasụ anyi jerwua Mitilini.
15 Tọbudu iya bụ; anyi shi l'ẹka ono tụgbua. O be lẹ
nchitabọhu iya; anyi shi l'ẹka ono gude ụgbo ghaa mgboru
Kiyọsu. O rwua echele iya; anyi kpọ-rwua Samọsu. O be lẹ
nchitabọhu mbọku k'ono; anyi kpọ-rwua Militọsu;
16 kẹle Pọlu pfuhawaru sụ lẹ ya a-gha Efesọsu aghagha
gẹ ya te eje akpọ ụpfu l'alị Eshiya. Ọ dụ iya ẹgwegwa; kẹle
oome gẹ ya kukebe ẹhu jerwua Jierúsalẹmu; tẹme l'oorwua
mbọku Pentikọsutu.

Pọlu asụ: "Nọkwa-ẹhu mma"

17 Pọlu nọdu lẹ Militọsu zia g'e je ezia ndu e meru
ọgerenya Chịochi lẹ Efesọsu g'ẹphe bya gẹ yẹ l'ẹphe dzuda.
18 Ẹphe byarwuta Pọlu sụ phẹ: "Unu mawaru-a gẹ mu shi
emeje teke ono, mu l'unu nọkpoo ono eshinu mu byaru alị
Eshiya.
19 Mu wozetaru onwomu alị ejeru Nnajịuphu ozi; mu
gude ẹnya-mini gude iphe-ẹhuka, byapfutakọtaru mu nụ,
shigbaa l'ẹjo idzu, ndu Jiu achịru mu eje ozi ono.
20 Unu maru l'ọ tọ dụdu iphe k'ụzo ono, Chileke e-shi dzọo
unu ono, mu atọgboduru unu ẹba; mbụ l'ọ tọ dụdu ẹka mu
wachiru iya unu awachi mẹ nanụ. Mu rarụ iya unu arara
zia ya unu l'edzudzu-ọha mẹ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu.
21 Mu nmarụ ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu ọkwa
sụ g'izimanụ iphe-ẹji phẹ lwa phẹ azụ g'ẹphe gha umere
lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu phẹ.
22 Nta-a bẹ mu e-mekwa gẹ Unme-dụ-Nsọ ziru mu. Mu
e-je Jierúsalẹmu; ẹbe ọ bụkwa lẹ mu maru iphe, ee-me mu
nụ l'ẹka ono.
23 Iphe, mu maẹrupho bụ lẹ Unme Chileke emeje mu
lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu mu ahụma lẹ mkpọro waa iphe-
ẹhuka, parụ ẹka swiru mu lẹ Jierúsalẹmu ono.
24 Ọle ọ tọ dụdu iphe, mu gụberu ndzụ mu. Ọo 'nụ gẹ
mu jefukpọonu ozi mu l'ishi; mbụ gẹ mu jefụbebe ozi ono,
Nnajịuphu bụ Jizọsu ziru mu gẹ mu jee ono, bụ iya bụ gẹ
mu pfukaaru ndiphe k'ozi-ọma lẹ Chileke a-phụru phẹ obu-
imemini.
25 "Nta bẹ mu mawaru l'unubẹ ndu ono, mu tsoru jephee
zia ozi-ọma l'ọo Chileke bụ eze ono bẹ taa hụmabaekwa mu
ọzo.
26 Noo iphe, mu gude sụ unu ntanụ-a; ọ -dụru onye larụ
l'iswi bẹ ẹka mu ta adụekwa iya ọzo.
27 Kẹle mu tụkowaru iphemiphe, Chileke tụberu
tọgbokotaru unu ẹba. Ọ tọ dụdu ọphu mu wachiru unu
awachi mẹ nanụ.

28 Unu leta onwunu ẹnya letakwaphọ ụnwu atụru ono,
Unme-dụ-Nsọ yeru unu l'ẹka ono ẹnya. Unu bụru ndu
azụ Chịochi, Chileke gude mee, Nwa iya gẹdegede gbaru
l'oswebe; mee g'ọ bụru nkiya.
29 Mu maru lẹ mu -tụgbuchaepho lashịa bẹ ndu ẹjo nzi
a-wụbata g'ẹjo agụ bya adakaa unu. Ọ tọ dụkwa g'e meru;
ẹbe ẹphe ebyi ẹka l'igwe atụru-a.
30 Ọ dụru teke aa-nọnya ndu shikwaa l'ime ọgbo unu ono
awata adzụ ụka. Ẹphe egude ẹgube ono meahaa g'ẹphe
dzụta ndu kweru kẹ Kéreshi l'ụka g'ẹphe etsoru ẹka phẹ.
31 Noo ya bụ; unu kwabẹ ẹnya. Unu nyatajẹkwa lẹ mu
kwatarụ gude ẹnya-mini kukebe ẹhu eme unu g'unu tsoru
ụzo, pfụru ọto. Mu ziru iya unu l'ẹhu l'ẹhu; eswe l'ẹnyashi
apha ẹto ophu.
32 “Nta bẹ mu yeru unu l'ẹka Chileke. Mu ziwaru unu
ozi-ọma k'eze-iphe-ọma, Chileke emeru ndiphe. Ọo ozi-
ọma ono eche unu bya adụje ike emetse unu emetse bya
adụjekwapho ike mee g'unu lẹ ndu ọzo, bụ ndu kẹ Chileke
gbarụ mgba l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono.
33 Unu maru l'ọ tọ dụdu onye ẹgu iphe iya gụjeru mu.
Ọphu ọ dụdu onye mu sụjeru g'ọ nụ mu afụ; ọzoo kobo;
ọzoo uwe iya.
34 Ọo ẹka mu-a ẹphenebo bẹ mu gude jee ozi jeta iphe,
mkpa iya dụru mu; waa iphe, mkpa iya dụru ndu mu l'ẹphe
swị.
35 Mu gudewaa ẹgube ono goshi unu l'anyi a-nọdu
ejeshije ozi ike g'anyi egude ẹgube ono yeru ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ ẹka. G'anyi nyatajẹkwa iphe ono, Jizọsu, bụ
Nnajịuphu pfuru l'onwiya ono sụ: ‘Onye anụ anụnu bẹ ẹhu
kakwa ụtso eme l'onye anata anata.’ ”
36 Pọlu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yẹe ndu ono g'ẹphe
ha pfuru nụ Chileke.
37 Ọ tụgbushia; ẹphe tụko bungee ẹkwa je arịkua ya ẹka
l'olu; tsutsuchaa ya ọnu gude sụ iya tọkwa ẹhu.
38 Ọ bụru epfupfu ono, o pfuru l'ẹphe taa hụmabaedu iya
ọzo ono bẹ kachakpọo phẹ erwu l'ẹhu. Ẹphe duru iya jeshia
l'ụgbo.

21

Pọlu eje Jierúsalẹmu

1 Anyi sụ phẹ: “Nọkwa-ẹhu mma” bya abahụ l'ụgbo
kpọkwaseerupho nhamụnha jasụ anyi lụfuta lẹ Kọsu. O
be lẹ nchitabọhu iya; anyi kpọru byarwuta Rodzu. Anyi shi
l'ẹka ono kpọru jeshia Patara.

2 Anyi rwua bya ahụma ụgbo, adagha eje Fonishiya. Anyi
bahụ iya kpọru tụgbua.
3 Anyi kpọ-rwuẹpho ẹka anyi gbẹwaa elewaa Sayipurọsu
ẹnya; anyi jịru iya ye l'ẹkicha kpọru jeshia Siriya. Anyi
byarwutaẹpho Taya, bụ iya bụ ẹka aabya egweshi iphe,
ụgbo ono vu; anyi nyishihu.
4 Anyi hụma ndu kẹ Kéreshi l'ẹka ono. Anyi l'ẹphe nọo
abalị ẹsaa. Unme Chileke mee ẹphe hụma iphe, e-me Pọlu
lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe nmaaru iya ọkwa sụ iya g'o to jekwa.
5 Anyi nọdzuepho abalị ẹsaa ono; anyi haa ẹka ono
tụgbua ije anyi. G'ẹphe hakọta; mẹ unyomu phẹ; mẹ
ụnwegirima phẹ tụko wụru tsoru anyi jasụ anyi lụfutabebe
lẹ Taya. Anyi lụfutabebeepho; anyi tụko gbushi ikpere
l'ọnu eze-ẹnyimu l'ẹka ono pfuru nụ Chileke.
6 Anyi l'ẹphe kwechaa ekele ikpazụ-a; anyi bahụ l'ụgbo
tụgbua. Ẹphebedua wụru lashịa ibe phẹ.
7 Anyi shi lẹ Taya l'ẹka ono kpọru ụgbo tụgbua. Anyi
bya akpọrwua l'alị Tọlemeyisu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ anyi
nọ-buhuru l'ụgbo l'ije anyi ọbu. Anyi bya eje ekelechaa
ụnwunna; anyi l'ẹphe nọo ujiku ophu l'ẹka ono.
8 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi gude ọkpa tụgbua bya
ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahụ l'ibe Filipu, onye
Ozi-ọma; anyi l'ẹphe nọdu. Filipu ono yị l'unwoke ẹsaa
phọ, a họtajeru g'ẹphe yeje ẹka phọ.
9 Ọ nwụtaru ụnwumgboko ẹno, ata alụdu ji.
Ụnwumgboko ono ẹphen'ẹno tụko epfuchijechaaru
Chileke.
10 Anyi nọkpoo ujiku olemole l'ẹka ono. A nọnyaa nwoke
lanụ, bụ onye mpfuchiru, ẹpha iya bụ Agabọsu shi lẹ Jiudiya
bya.
11 Ọ byapfuta anyi bya ewota akpọ, Pọlu atubutajẹ uwe iya
bya egude kegbabẹ onwiya ẹka waa ọkpa bya asụ: “Unme-
dụ-Nsọ sụru-a; l'onye nwe akpọ-a bẹ ndu Jiu l'e-ke ẹgube-a
lẹ Jierúsalẹmu kpụru iya nụ ndu amadụ Chileke.”
12 Anyi nụmachaa ya; anyi lẹ ndu nọ l'ẹka ono wata arwọ
Pọlu g'o to jeshi Jierúsalẹmu.
13 Ọ sụ: “?Ẹkwa ọwa, unu ara ọwa-a bụ gụnu? ?Unu gbẹ
eme g'obu nmafụ mu? Mu nọakwaa onwomu ree egude kẹ
Nnajịuphu, bụ Jizọsu nwụhu lẹ Jierúsalẹmu; ọ tọ bụdu-a
g'e kee mu ẹgbu kpụrumu.”
14 Anyi pfua nta pfua imo; ọphu o kwedu. Anyi parụ haa
sụ: “G'iphe, dụ Nnajịuphu l'uche mee.”
15 Anyi nọnyaa l'ẹka ono; anyi kwakọbe jeshia
Jierúsalẹmu.

16 Ụnwunna, nọ lẹ Sizariya harụ tsoru anyi. Ẹphe
dua anyi durwua ibe onye anyi eje anọdu, ẹpha iya bụ
Menesọnu onye Sayipurọsu; onye shi l'ọduu bụru onye kẹ
Kéreshi.

Pọlu eje ekele Jiemusu

17 Anyi rwua Jierúsalẹmu; ụnwunna natakpọo anyi
ọkpobe anata.
18 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi lẹ Pọlu swịru jeshia
ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu e meru ọgerenya Chịochi
dzugbuwaa l'ẹka ono.
19 Pọlu kelechaa phẹ bya eshi l'ishi kọkotaru phẹ iphe,
Chileke gude ozi, ya jeru ndu abụdu ndu Jiu meeru phẹ.
20 Ẹphe nụmachaa iphe ono, o pfuru ono bya atụko kele
Chileke ekele. Ẹphe sụ Pọlu g'o leanarọ g'iphe dụ l'ẹka-
a. Sụ iya l'ikpoto ndu Jiu bẹ kwetaakwaru l'ọo Jizọsu
bụ Nnajịuphu phẹ; tẹme ẹphe phubekwaphọ iphu l'eme
ekemu, shi l'ẹka Mósisu.
21 E pfuwaru phẹ l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'alị
ọzo g'ẹphe gwọbe ekemu Mósisu; g'ẹphe te ebujeshi ụnwu
phẹ úbvù; ọphu ẹphe etsohẹ omelalị ndu Jiu.
22 ?Anyi e-me iya imagha? Ọha a-gbakwa mkpu. Kẹle
ẹphe nụmajekwa l'ị lwawaru.
23 Iphe, ii-mekwa baa; ọ dụru ụmadzu ẹno, kweru Chileke
l'ẹphe edoberu iya onwophẹ iche; bya atụ-bua teke ẹphe e-
meberu iya.
24 Teke ẹphe tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru phẹ mee
nsọ, ntụrwu. L'ị pfụaru phẹ ụgwo iphe, iphe ono e-phu phẹ
k'ọphu ẹphe a-kpụshikwanu ishi. Ọo ya bụ g'onyemonye
amaru l'iphemiphe ono, a tụko epfu l'iime ono bụkota ụka.
Ẹphe amaru lẹ gụbedua l'onwongu atụkojekwaa g'ekemu
Mósisu pfuru emekọta.
25 Ọ -bụru kẹ ndu abụdu ndu Jiu, bụwaa ndu kẹ Kéreshi
bẹ anyi chịhaanaru-a idzu dewaa ẹkwo-ozi zilaarụ phẹ sụ
g'ẹphe te erijeshi iphe, a gwarụ iphe. Ọphu ẹphe atajẹkwa
mee-iphe. Ọphu ẹphe atakwa anụ, a swị-gburu aswị-gbu.
Ọphu ẹphe apharwụshijekwa onwophẹ.
26 Ọo ya bụ; Pọlu byanụ bya eduta ụmadzu ẹno ono yeru
onwiya. O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe l'iya je emee nsọ ono
l'eze-ụlo Chileke. Ẹphe shi ẹgube ono mee a madzuru l'a
-nọfua ujiku ẹsaa bẹ ẹphe lẹ ndu ọphuu e-gude iphe bya
g'e gweeru phẹ ẹja l'ẹhu l'ẹhu g'ọ gbaru.

Eegude Pọlu l'eze-ụlo Chileke

27 Abalị ẹsaa ono nọdu abvụwaa. O be ujiku lanụ; ndu
Jiu, shi Eshiya harụ hụma Pọlu l'ime eze-ụlo Chileke. Ẹphe

kpalia ikpoto nemadzụ l'ẹka ono; yeeru phẹ ọku; ẹphe gude Pọlu
28 chishia mkpu sụ: “Ízurẹlu! O-ji-l'ẹka tọgbo-o! Unu bya
eyeta ẹka-o! Waa nwoke-a, tsoru ẹkameka eje ezi nemadzụ
iphe; epfubyishi ndibe anyi bya ezibyi ekemu Mósisu bya
epfubyishi eze-ụlo Chileke-a. Ọphu ka njọ bụ l'o dutaru
ndu abụdu ndu Jiu dubata l'eze-ụlo Chileke shi ẹgube ono
merwushia ẹka dụru Chileke lẹ nsọ.”
29 Iphe, ẹphe gude epfu nno bụ l'ẹphe hụmajeru ẹka Pọlu
yẹe onye Efesọsu, ẹpha iya bụ Tirọfimosu swị ejephe lẹ
Jierúsalẹmu. Ẹphe dobesu lẹ Pọlu du nwoke ono bahụ l'ime
eze-ụlo Chileke.
30 Mkpụkpu gbaahaa gharagharaghara. Ẹphe gbakodzua
bya akpụta Pọlu kpụfuta iya l'ime eze-ụlo Chileke. A
gụchishia eze-ụlo Chileke ono teke ono teke ono.
31 Ẹphe nọdu emekwadụ-a g'ẹphe gbua Pọlu; onye-ishi
ndu ojọgu ndu Romu, bụ iya bụ onye-ishi ndu uswe iya ono
nụmanu l'ùtsú ada lẹ Jierúsalẹmu.
32 Onye-ishi ono chịtaepho ndu-ishi ojọgu waa ndu ojọgu
phẹ ẹgwegwa gbapfushia ikpoto ndu ono. Ẹphe hụmaepho
onye-ishi ono yẹe ndu ojọgu ono; ẹphe tsubuhu Pọlu iphe.
33 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya eje egude Pọlu bya akarụ
g'a tụa ya uzi mkpọro labọ. Bya agbẹ teke ono jịahaa sụ:
“?Bụ onye bẹ ọ bụ? ?Bụ gụnu bẹ o meru?”
34 Ndu echi l'o meru ọwa; ndu echi l'ọo ọphuu. A nọdu
epfuẹpho iphe, edoduru ẹnya k'ọphu onye-ishi ndu ojọgu
ono amaẹdu iphe, bụ l'ọo waa iphe, o meru baa. Ọ sụ ndu
ojọgu iya g'ẹphe kpụta Pọlu kpụba l'ọdu ndu ojọgu.
35 Ẹphe kpụru iya rwua ọnu-abata ọdu-ojọgu ono; ẹphe
palita iya apalita parụ; l'ẹka mkpụkpu ono ede igiji eme
g'ẹphe nata iya megbua.
36 Ẹphe nọdu eze gidigidi etso iya l'azụ echigbaa: “Chig-
bua ya! Chigbua ya!”

Pọlu eme g'ọ dzọo onwiya

37 Ẹphe jeshiẹpho g'ẹphe kpụba Pọlu l'ime ọdu ndu ojọgu
ono; ọ sụ onye-ishi ndu ojọgu ono: “Gẹ mu pfunaaru ngu
iphe.”

Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: “Inhi! ?Ị gbẹ maru opfu
Giriku?
38 ?Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu ngu bụ nwọphu Ijiputu ono,
kpalikwadụru-a opfu; chịta mgbugbụmadzu ụnu ụmadzu
iri, chịba l'echiẹgu, e budu ebubu je anọdu-a?” “?Tọbudu
ngu?”

39 Pọlu sụ iya: “Mbẹdua bụkwa onye Jiu, a nwụru l'alị
Silisiya gẹdegede. Mu shikwa Tasọsu, bụ mkpụkpu nweru
ẹnya. Jiko gẹ mu pfunuru nụ ndu-a.”
40 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya ekweta g'o yee ọnu. Pọlu
bya apfụru lẹ mkpokota ẹka eeshije enyiba l'ụlo bya achị-
liaru ikpoto ọha ono ẹka g'e gebe gẹ ya yee ọnu. Ẹphe
daẹpho kpiriri; Pọlu gude opfu Hiburu pfuaharu phẹ opfu:

22

1 “Mu sụ-a; unubẹ ụnwunna mu phẹ; mẹ nna mu phẹ!
Unu ngabẹru mu nchị gẹ mu dofu onwomu l'iphu unu!”
2 Ẹphe nụma l'oopfu opfu Hiburu; ọphu ọ dụedu onye
mebaru mẹ pyịmu. Pọlu wata asa opfu ono.
3 “Mu bụ onye Jiu, a nwụru lẹ Tasọsu, nọ l'alị Silisiya. Ẹka
a nọ hee mu bụ lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a. Onye ziru mu ẹkwo
bụ Gameliyẹlu. Ọ kwata zishia mu ekemu ndiche anyi phẹ
ike. Ọo g'unubẹ ndu nọkota l'ẹka-a adzọshi kẹ Chileke ike-a
bụ gẹ mu shi anọduje adzọ iya.
4 Ndu shi etso Ụzo Nnajịuphu ono bẹ mu shi akpashịje ẹhu
ike; mbụ shi egbuje phẹ egbugbu. Mu shi egudeje unwoke
phẹ mẹ ụnwanyi phẹ tụa mkpọro.
5 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya
unu bẹ a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a bụ ọkpobe-
opfu. Mu jeru je anata phẹ ẹkwo, e deru nụ unwune phẹ
ndu Jiu, bu lẹ Damasụkosu bya ejeshia ẹka ono gẹ mu
gudechaa ndu kwetarụ kẹ Jizọsu tụa phẹ mkpọro kpụru bya
Jierúsalẹmu g'a hụa phẹ ahụ̀hù.

Pọlu akọ gẹ ndzụ iya gude gbanwe

6 “No iya; mu nọdu eje; mu rwutashịepho Damasụkosu
g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; ìphóró shiẹpho l'imigwe
chaẹpho kẹ vaa chaphee mu mgburugburu.
7 Mu daa kpurumu l'alị. Mu nụma olu-opfu, epfu anụ mu
nụ sụ mu: ‘Sọlu! Sọlu! ?Bụ gụnu meru iphe, ịikpa mu ẹhu?’
8 Mu sụ iya: ‘?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?’ Ọ sụ mu: ‘Mu
bụ Jizọsu onye Nazaretu, bụ onye ịikpa ẹhu-a.’
9 Ndu mu l'ẹphe swị hụmachaa ìphóró ono obenu l'ẹphe
ta anụmaduru opfu ono, onye ono epfu anụ mu ono.
10 Mu jịa sụ: ‘Nnajịuphu; ?bụ gụnu bẹ mu e-me?’ Ọ sụ mu:
‘Gbalihu bahụ l'ime mkpụkpu Damasụkosu. I -rwuwarọ
ẹka ono bẹ aa-karụ ngu-a iphemiphe, dụ Chileke g'i mee
ya.’
11 Ìphóró ono mee mu tsụahaa ishi. Ndu mu l'ẹphe swị
kpụru mu l'ẹka anyi bahụ lẹ Damasụkosu.
12 “Anyi rwua ẹka ono; ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ
Ananayasu: onye Chileke dụru lẹ nsọ. Oomekọtaje g'ekemu

pfuru; tẹme ọ bụru onye dụru ndu Jiu, bukọta l'ẹka ono lẹ nsọ.
13 Ananayasu ono byapfuta mu bya apfụ-kube mu bya asụ
mu: 'Sọlu nwune mu; ngwa wata aphụ ụzo ọzo!' Teke ono
teke ono mu wata aphụ ụzo bya ahụma iya.
14 Ọ sụ mu: 'Chileke ndiche anyi phẹ bẹ họtaakwaru ngu
g'ị maru iphe, dụ iya l'uche; l'ị hụma onye ono, pfụberekoto
kpoloko ono; nụma iphe, oopfu l'onwiya.
15 Kẹle ịi-gbaru mu ọdzori l'iphu ndiphe mgburugburu.
L'i pfuaru onyemonye iphe ono, ị hụmaru ono waa iphe
ono, ị nụmaru ono.
16 Nta-a; ?bụ gụnu ọzo bẹ ị ngabẹru? Gbalihu g'e mee ngu
baputizimu; l'i kweta kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu g'ọ safụ ngu
iphe-ẹji ngu.' "

Pọlu eje ezi ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma

17 "No iya; mu laphu azụ lẹ Jierúsalẹmu. Mu nọdu l'eze-
ụlo Chileke ẹka mu epfu anụ Chileke phụa ọphulenya hụma
Nnajịuphu.
18 Ọ sụ mu: 'Mee ẹgwegwa lụfu lẹ Jierúsalẹmu; kẹle ndu
ẹka-a taa ngakwa nchị l'iphe, ii-pfu k'ẹhu mu.'
19 Mu sụ: 'Nnajịuphu; ẹphe machachakwaru-a ren-
gurengu gẹ mu shi ejeje l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je atụa ndu
etso ụzo ngu mkpọro sụ g'e chia phẹ iphe.
20 Teke e gburu onye-ekebe ngu bụ Sutivinu; bẹ mu nọkwa
l'ẹka ono; tẹme mu zụa mgbede l'egbugbu, e gburu iya dụ
ree. Ọ bụru mbẹdua nọ swiru uwe ndu jeru iya atugbu.'
21 Nnajịuphu sụ mu: Tụgbua jeshia! Mu e-zi ngu ẹka dụ
ẹnya g'i jepfu ndu abụdu ndu Jiu."
22 "Ndu ono dakpọepho jii ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu
jasụ o pfuẹpho kẹ ndu abụdu ndu Jiu ono; ẹphe swọ-lihu
sụ: Unu wofu ẹgube onye ọwa-a lẹ mgboko! Ọ tọ dụkwa
k'anọdu ndzụ!"
23 Ẹphe nọdu atụ wọowoowoo; alashị uwe phẹ; ekpoka
urwuku; l'ẹka ẹhu eghu phẹ eghu.
24 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ gẹ ndu ojọgu iya kpụba
Pọlu l'ime ọdu ọgu ono. Ọ karụ phẹ g'ẹphe chia ya
iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparụ iphe, ndu Jiu atụru iya
woowoowoo g'ẹphe atụ iya ono.
25 A bya ekechaa Pọlu ẹgbu g'e chia ya iphe; ọ sụ onye-ishi
ojọgu ndu Romu lanụ, pfụru l'ẹka ono: "?E chije onye Romu
iphe l'ẹbe abụ l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru tọo?"
26 Onye-ishi ojọgu ono nụma iya bya ejepfu eze onye-ishi
ndu ojọgu je asụ iya: "?Ị maru-a iphe, ị sụru g'e mee? ?Ị
maru-a lẹ nwoke-a bụ onye Romu?"

27 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya ejepfu Pọlu je asụ iya:
“?Ị bụ onye Romu eviya?” Pọlu sụ iya: “Ee.”
28 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: Mu pfụkwaru
okpoga, parụ ẹka; tẹme mu bụru onye Romu. Pọlu sụ iya:
Obenu l'a nwụru mbẹdua anwụnwu lẹ Romu.
29 Ndu ono shi abya ajị Pọlu ajị ono parụ iya haa. Ndzụ
gụahaa eze onye-ishi ono g'ọ nụmaru lẹ Pọlu bụ onye Romu.
Ọ bụru nwa Romu bẹ ọ tụru mkpọro.

Pọlu nọ l'iphu ọgbo-ikpe ndu Jiu

30 O be lẹ nchitabọhu iya; Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ
g'a tụfu Pọlu mkpọro. Ọ bya ezia gẹ ndu-ishi uke Chileke
mẹ ndu ọgbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Ẹphe dzugbuẹpho; o
duta Pọlu dufutarụ phẹ. Ọ bụru iphe, ọochokpoo bụ g'ọ
maru iphe, ndu Jiu gudedoru Pọlu.

23

1 Pọlu bya atabẹ ọgbo-ikpe ono ẹnya bya asụ phẹ:
“Ụnwunna mu; ọ tọ dụkpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru
byasụ nta-a, bụ iphe, mu a-sụ l'ọowa mu obu mini l'iphu
Chileke.”
2 Noo ya; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke
gbalihuẹpho sụ gẹ ndu pfụ-kube Pọlu chia ya ẹka l'ọnu.
3 Pọlu sụ iya: “Gẹ Chileke chikwa ngu iphe gụbe igbulọ, e
teru ńdzú ono! Nta-a bẹ ị nọ l'ẹka-a eme g'i gude ekemu
kpee mu ikpe; tẹme ị nọdu emebyikwaphọ ekemu ono;
eshinu ị sụru g'e chia mu iphe.”
4 Ndu pfụ-kube Pọlu sụ iya: “Shịi! ?Tị madụ l'ọo onye-ishi
ndu-ishi uke Chileke bẹ ịiphu iphu ẹgube ono?”
5 Pọlu sụ: “Ụnwunna; mu te eshikwa maru l'ọ bụ onye-
ishi ndu-uke Chileke. L'opfu Chileke sụkwaru: Te ephukwa
onye bụ onye-ishi ngu iphu.*”
6 “Tọbudu iya bụ; Pọlu hụmaepho lẹ ndzukọ ọgbo-ikpe
ono dụ ẹbo; l'ọgbo ndu Sadusii dụ iya; ọgbo ndu Fárisii dụ
iya; o chishia: Ụnwunna mu; mu yịkwa l'ọgbo Fárisii. Ndu
nwụru mu nụ yịkwapho l'ọgbo Fárisii. Iphe, e kpedoru mu
ikpe iya-a bụkwa lẹ mu ele ẹnya lẹ ndu nwụhuru anwụhu
bẹ Chileke e-me ujiku lanụ g'ẹphe teta dzụru ndzụ.”
7 Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ọgbo Fárisii waa ndu
ọgbo Sadusii wata aswọ ụswo. Ọgbo-ikpe keha ẹbo.
8 Kẹle ndu Sadusii sụru lẹ Chileke tee medu ndu nwụhuru
anwụhu g'ẹphe teta dzụru ndzụ ọzo; sụ l'ụnwu-ojozi-
imigwe ta adụdu; ọphu ọ dụdu ndu ọzo, dụbaa nụ, bụ ndu
a ta ahụmadu l'ẹnya. Obenu lẹ ndu Fárisii tụkoru iphe ono
kwetakọta.

---

* **23:5 23:5** Gụnaa Awụ 22:28.

9 Ụzu nọdu atụ wọowoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu
ndu ọphu bụ ọgbo Fárisii harụ gbalihu epfushi ike sụ: "Ọ tọ
dụkwa iphe, dụ ẹji, anyi hụmaru, nwoke-a meru! ?A maru
bụ maa; ọzoo ojozi-imigwe epfujeru nụ iya."
10 A nọnyaa; ụswo ọbu paa ẹka k'ọphu eze onye-ishi ndu
ojọgu ono dobesu l'ẹphe a-lọkashi Pọlu nanụ nanụ. Ọ sụ gẹ
ndu ojọgu iya ye ishi je akpuphu Pọlu azụ l'ọdu ndu ojọgu
ono.
11 O be l'ẹnyashi iya; Nnajịuphu, bụ Jizọsu bya apfụ-kube
Pọlu sụ iya: "G'ike ta abvụkwa ngu Pọlu! Kẹle ọo g'ị gbaru
ọdzori mu lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a bụ g'i jefụtaje agbaarụ mu
iya lẹ Romu."

Aachị idzu egbu Pọlu

12 O be lẹ nchitabọhu iya; ndu Jiu bya edzukọbe bya erifu
nte l'ẹphe ta abyadụ atsọ nri ọnu; ọphu ẹphe etsudu ọnu
l'okoro jasụ teke ẹphe gbuadaru Pọlu.
13 Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ụkporo labọ.
14 Ẹphe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ
ọgerenya ndu Jiu je asụ phẹ: "Anyi rifuakwaru nte l'anyi
taa tsọdu nri ọnu jasụ teke anyi gburu Pọlu.
15 Ọo ya bụ; unu l'ọgbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojọgu
ndu Romu g'o dutaru unu Pọlu. Unu mee ya g'o dobesu
l'unu eme g'unu jịbaa ya ajị. Ọle anyịbedua a-kwabẹ gbua
ya l'ụzo; tẹme l'o rwua ẹka-a."
16 Noo ya; nwokorọbya lanụ nụmanu k'ewohagbaa on-
wophẹ l'ụzo kwabẹru Pọlu ono. Nwokorọbya ono bụ nwune
Pọlu kẹ nwanyị nwụru iya. O je l'ọdu-ọgu l'ẹka ono je
epfuaru iya Pọlu.
17 Pọlu bya ekua onye-ishi ndu ojọgu lanụ bya asụ iya:
"Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojọgu. Ọ dụru iphe,
oo-pfuru iya."
18 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya eduta iya bya edujeru eze
onye-ishi ndu ojọgu ono bya asụ iya: "Onye mkpọro ono,
bụ Pọlu kuru mu sụ gẹ mu dutaru ngu nwokorọbya-a l'ọ
dụru iphe, dụ mkpa, oo-pfuru ngu."
19 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya eduta iya bya eje
anọdu iche bya ajịa ya lẹ mpya sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ ị byaru
mu epfuru?"
20 Ọ sụ iya: "Ndu Jiu chịru idzu l'ẹphe a-sụ ngu g'i duta
Pọlu dufutaru ọgbo-ikpe echele. L'ẹphe aa-sụ ngu lẹ ndzukọ
ọgbo-ikpe achọ g'ẹphe jịbaa ya ajị.
21 Ọle ọo g'ị tị ngakwaru phẹ nchị; kẹle ọ dụru ndu
ghatarụ ụkporo labọ e-wohagbaa onwophẹ ewoha l'ụzo
kwabẹru iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ẹphe tee ridu nri;
ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe a-ngụ m'ọ bụdu l'ẹphe gbuadaru

Pọlu. Ẹphe doziwaru onwophẹ. Iphe, ẹphe kwabẹru nta-a
bụ g'i kweta g'e duru iya bya.”
22 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: “Ta adụkwa onye
ii-me g'ọ maru l'i pfuwaru mu iya.” Ọ sụ gẹ nwokorọbya
ono la. Ọ lashịa.

E du Pọlu je anụ nnajịoha, bụ Felikusu

23 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya ekua ndu-ishi ndu
ojọgu iya ụmadzu ẹbo bya asụ phẹ: “Unu je achịkobe ndu
ojọgu ụkporo iri; waa ndu ojọgu ụkporo ẹto l'iri; ndu a-
nọdu agba l'ịnya; waa ụkporo iri ọzo ndu a-chịru arwa.
Unu kwakọbe phẹ k'eje Sizariya lẹ nri-ẹnyashi ntanụ-a.
24 Harụ ịnya dozia, Pọlu a-nọdu agba g'unu duru iya nụ
nnajịoha, bụ Felikusu. G'ọ tọ dụkwa iphe, e-me iya nụ.”
25 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya edee ẹkwo-ozi sụ:
26 “Kulọdiyosu Lịsiyasu ede ẹkwo-a anụ Ọkalibe
Nnajịoha, bụ Felikusu asụ: Nnajịoha; mu ekele ngu-o.
27 Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu sụru g'e gude byapfuta
ngu-a eme g'ẹphe gbua. A nọnyaa e mee mu maru l'ọ bụ
nwa Romu. Mu gude ndu ojọgu mu je anafụ phẹ iya.
28 Mu meahaa gẹ mu maru iphe, ẹphe gudedoru iya. Mu
duru iya jepfu ndzukọ ọgbo-ikpe phẹ.
29 Mu hụma l'iphe, o meru ta abụdu iphe, ọ dụ kẹ g'a pfụ-
gbua ya; ọphu ọ dụkpodanu k'atụ mkpọro. Iphe, ẹphe epfu
l'o meru bụ opfu k'ekemu-alị ndu Jiu.
30 Mu nụma lẹ ndu Jiu chịru idzu g'ẹphe gbua ya; mu sụ
g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu sụ ndu epfu iphe, o meru
g'ẹphe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu.”
31 Ndu ojọgu ono bya emee g'e ziru phẹ. Ẹphe gude Pọlu
jee l'ẹnyashi ono jasụ lẹ Antipatirisu.
32 O be lẹ nchitabọhu iya; ndu ojọgu ono ndu ọphu gude
ọkpa laphushia azụ l'ọdu-ojọgu. Ndu ọphu gude ịnya duru
iya jeshia.
33 Ẹphe durwua ya Sizariya bya eworu ẹkwo ono nụ
nnajịoha bya eworu Pọlu ye iya l'ẹka.
34 Ọ bya agụebe ẹkwo ono; bya ajịa Pọlu alị ẹka a nwụru
iya. Ọ nụmaepho l'ọ bụ onye Silisiya;
35 ọ sụ: “Mu a-nụmawaro ọnu-mini ngu rengurengu mẹ
ndu epfu iphe, i meru byarwutaẹpho.” Ọ sụ g'e je dobe Pọlu
l'eze-ụlo Herọdu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu lẹ Pọlu meru

1 A nọepho abalị ise; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya l'ọgbo-ikpe ndu Jiu harụ

swịru jeshia Sizariya. Ẹphe gudekwaphọ onye maru eye ọnu l'opfu, ẹpha iya bụ Tẹtalosu gude jeshia. Ẹphe rwua bya atụko iphe, ẹphe sụru lẹ Pọlu meru doshiaru nnajịoha, bụ Felikusu.

2 A bya ekua Pọlu. Tẹtalosu wata epfu iphe, ẹphe sụru l'o meru sụ:

"Ọkalibe Nnajịoha; ọo g'i gude nwụbeberu anyi ẹnya ree meru g'o gude anyi buru lẹ nchị odoo. Ọ bụru nkwamẹnya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'ọoduru ndibe anyi lẹ ree.

3 Iphemiphe ono, iimeru anyi ono dụ anyi ree. Anyi nọdu l'ẹkameka ekele ngu ekele iya.

4 Mu te ejeẹkwa epfukwadụru ngu rọ ogologo opfu. Iphe, mu arwọ ngu bụ jiko g'i kweroọ nụma iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbuẹ ya phọ mkpirikpu.

5 Nwoke-a bẹ anyi hụmawaru l'ọ bụ onye shiberu ite ẹjo-iphe. Ọokpaje ùtsú l'ẹka ndu Jiu nọkpoo lẹ mgboko mgburugburu. Tẹme ọ bụru iya bụ ishi ndu ẹjo ọgbo ono, bụ ọgbo ndu Nazaretu.

6 Ọ nọdu eme g'o merwua eze-ụlo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-alị anyi kpee ya ikpe.

7 Ọphu eze onye-ishi ndu ojọgu, bụ Lịsiyasu ekwedu. Ọ bya eye iya ẹka; bya egude ẹka ike nata iya anyi.

8 Ọ sụ g'anyịbe ndu guderu iya nụ bya l'iphu ngu. Ị -jịa nwoke-a ajị bẹ ịi-hụmawaro iphe ọbu, anyi epfuru ngu l'o meru ọbu."

9 Ndu Jiu ọphuu ye iya ẹka sụ l'iphemiphe, Tẹtalosu pfuru bụkota eviya.

Pọlu edofu onwiya l'iphu Felikusu

10 Nnajịoha bya epheeru Pọlu ẹka g'ọ wata eye ọnu. Pọlu sụ:

"Mu sụ-a; mu maru l'i shiwaa ụzenya nọdu l'ishi ikpe l'alị-a. Noo g'o gude ẹhu nọdu atsọ mu ụtso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu.

11 Ọ tọko nọghadu abalị iri l'ẹbo, mu jeru Jierúsalẹmu je abarụ Chileke ẹja. Jịkwaa phẹ g'a maru ?mu l'adzụ ụka.

12 Ndu Jiu ta ahụmakwaru l'ọ dụru onye mu l'iya watarụ atụ ẹgo; ọphu ẹphe ahụmaduru mu l'ẹka ọ dụru ndu mu swọngaru l'ime eze-ụlo Chileke; ọzoo l'ụlo-ndzukọ phẹ; ọzoo l'ime mkpụkpu.

13 Ọzokpoonu g'ẹphe goshi l'ibo ono, ẹphe boshiru mu ono dụru ọphu bụ eviya.

14 Ọphu, mu kweru bụ lẹ mu abarụ Chileke ndiche anyi phẹ ẹja lẹ Ụzo Nnajịuphu ono, ẹphe ekuje ẹjo ọgbo ono.

Mu tụkokwarupho iphemiphe, e deru l'ẹkwo ekemu Mósisu
waa ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke kweta.
15 Iphe, ndu-a ele ẹnya iya bẹ mu elekwaphọ ẹnya iya, bụ
iya bụ lẹ Chileke e-mechaa mee onyemonye g'o shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ mẹ ndu ọma mẹ ndu ẹjo-iphe.
16 Ọ bụru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ẹhu g'obu ta
anọdu awa mu mini l'iphu Chileke mẹ l'iphu nemadzụ.
17 “Ọo ya bụ; mu nọchaa apha olemole l'ẹka ọzo; mu lwa
alị mu gẹ mu wolataru ndu alị mu okpoga gude yeru phẹ
ẹka; wakwaphọ gẹ mu nụ Chileke iphe-ngwẹja.
18 Ọ bụru gẹ mu mechaarụ nsọ, tso ngwẹja ono bẹ ndu Jiu
ọphu harụ shi Eshiya lwa hụmaru mu l'ime eze-ụlo Chileke
l'ẹka ono. Ọ tọ dụkwa ikpoto ndu mu l'ẹphe swị; ọphu mu
emekwaru gẹ mkpụkpu gbaa gharagharaghara.
19 Ọ kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu
l'ẹka-a bya epfua iphe, ẹphe sụru lẹ mu meru mẹ ọ -dụru
iphe, ẹphe epfu.
20 Ọzoo sụ gẹ ndu-a, nọ l'ẹka-a pfua ẹjo-iphe ẹphe
hụmaru, mu meru, bụkpoo iphe, e gege anma mu ikpe teke
ono, a jịru mu ajị l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe phẹ ono;
21 gbahakwa iphe lanụ ono, mu nọkwa-a l'iphu ndzukọ
ọgbo-ikpe ono pfushia ike sụ l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe
iya ntanụ-a bụ lẹ mu kweru lẹ Chileke e-mechaa mee ndu
nwụhuru anwụhu g'ẹphe shi l'ọnwu teta gbalihu dzụru
ndzụ.”
22 Ọo ya bụ; eshinu Felikusu magbuwaru kẹ Ụzo
Nnajịuphu ono ree; ọ sụ g'ẹphe la. “Mu e-kpe ikpe ono mẹ
eze onye-ishi ndu ojọgu, bụ Lịsiyasu byaẹpho.”
23 Ọ sụ g'onye-ishi ojọgu ndu Romu, Pọlu nọ l'ẹka letakwa
iya ẹnya ree; ọle ọo g'ọ hakwaa ya g'ọ tụsaru ẹhu; gẹ ndu
ọ̀nyà iya byajẹ g'ẹphe l'iya kwe; g'ẹphe mejeru iya iphe, bụ
mkpa iya.

Pọlu eye ọnu l'iphu Felikusu yẹe Durusila, nyee ya

24 A nọepho ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya
Durusila, bụ nwanyị Jiu byatashia. Ọ bya ezia; e je ekua
Pọlu. Ẹphe ngabẹru iya nchị; o pfuahaa k'ekweta kẹ
Kéreshi, bụ Jizọsu.
25 Pọlu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu k'apfụbekoto mẹ
k'esede onwonye; waa kẹ mbọku ikpe, a-bya nụ ono; ndzụ
rwuta Felikusu. Ọ sụ iya g'o jewarọ kẹ nta; lẹ ya e-ku iya-a
ọzo teke ụzo dụru iya.
26 Iphe, ọori bụ l'ọ dụru okpoga ụphalazu, Pọlu a-nụ iya.
Ọ bụru iphe ono bẹ meru g'o gude ọ nọdu abụjeru nta nta
l'o kua ya g'ẹphe bọo ụja.

27 A nọepho mgbarapha labọ; Felikusu lụfu. Ọ byalẹpho
alụfu ono; ọ parụ Pọlu haa l'ọka-mkpọro l'ẹka oome gẹ ya
mee iphe, dụ ndu Jiu ree. Nwoke ọzo, ẹpha iya bụ Pọshosu
Fẹsutosu bya anọdu l'ọkwa iya.

25

Pọlu epfu g'eze nnajịoha Romu kpee ya ikpe

1 A nọepho abalị ẹto, Fẹsutosu lwapfutaru ndu ono, ọ bụ
nnajịoha phẹ ono; o shi lẹ Sizariya jeshia Jierúsalẹmu.
2 E rwua ẹka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu
Jiu bya epfuaharụ iya iphe, ẹphe sụru lẹ Pọlu meru. Ẹphe
rwọo ya
3 g'o meeru phẹ iphe-ọma, bụ iya bụ g'o mee Pọlu g'ọ
lwa azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe nọdukwanu achị idzu g'ẹphe
kwabẹ l'ẹgbudu gbua Pọlu.
4 Obenu lẹ Fẹsutosu sụru phẹ lẹ Pọlu nọkwa mkpọro lẹ
Sizariya. Lẹ ya ta adụkwa gẹ ya anọ-beru ya alaphushia
azụ l'ẹka ono.
5 Ọ sụ phẹ: “Gẹ ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. Ọ
-bụru l'ọ dụru iphe, dụ ẹji, o meru; unu je epfua ya l'ẹka
ono.”
6 Ẹphe lẹ Fẹsutosu nọo iphe, ha g'abalị iri l'ẹka ono tẹme
ọ lashịa Sizariya. O be lẹ nchitabọhu iya; o je anọdu l'ụlo-
ikpe bya asụ g'e dubata Pọlu.
7 Pọlu bataẹpho; ndu Jiu, shi Jierúsalẹmu bya apfụ-phee
ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara,
ẹphe sụru l'o meshiru. Ọphu ọ dụdu ọphu ẹphe dụru ike
goshi l'ọ bụ eviya mẹ nanụ.
8 Pọlu bya edoahaa gẹ ya dofu onwiya sụ: “Ọ tọ dụkwa
teke mu pfubyijeru ekemu ndu Jiu; ọphu mu epfubyikwaru
eze-ụlo Chileke; ọphu ọ dụkwa teke mu pfuswejeru eze
nnajịoha Romu.”
9 Fẹsutosu meahaa gẹ ya mee iphe, dụ ndu Jiu ree; ọ sụ
Pọlu: “?Ọ dụ ngu ree g'i je Jierúsalẹmu g'e kpee ngu ikpe
iphe-a, ẹphe sụru l'i meru-a l'iphu mu l'ẹka ono?”
10 Pọlu sụ: “Ẹka-a, mu pfụru-a bụkwa l'iphu ọgbo-ikpe
eze nnajịoha Romu gẹdegede, bụ iya bụ ẹka ọ gbaru g'e
kpee mu ikpe. Gụbedua l'onwongu maru l'ọ tọ dụdu ẹjo-
iphe, mu meru ndu Jiu.
11 Kẹle ọme mu eme ẹjo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe
mpfugbu mẹ mu asụ ?Mu atsụhunu ebvu anwụhu? Obenu
teke iphe, ẹphe sụru lẹ mu meru phẹ ta abụdu eviya bẹ ọ tọ
dụkwa onye byakpọoru akpụru mu nụ phẹ. Iphe, mu pfuru
bụkwa g'ikpe mu laa l'iphu eze nnajịoha Romu.”

12 Noo ya bụ; Fẹsutosu yẹe ndu ọgbo-ikpe iya chịchaa
idzu; ọ sụ iya: “Eshinu ị sụru g'ikpe ngu laa l'iphu eze
nnajịoha Romu bụkwa l'iphu eze nnajịoha Romu ono bẹ
ii-je.”

Pọlu nọ l'iphu Agịripa yẹe Baniisu

13 O be ujiku lanụ; eze, bụ Agịripa waa nwune iya nwanyị,
bụ Baniisu bya Sizariya g'ẹphe kele Fẹsutosu.
14 Ẹphe nọepho ujiku olemole l'ẹka ono; Fẹsutosu bya
eworu kẹ Pọlu kọoru Agịripa. Ọ sụ iya: “Ọ dụru nwoke,
Felikusu harụ mu l'ụlo mkpọro.
15 Mu jee Jierúsalẹmu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu
bụ ọgerenya ọgbo-ikpe phẹ pfuaharu mu akpamara, ẹphe
sụru l'o meshiru. Ẹphe sụ mu gẹ mu nmaa ya ikpe.
16 Mu sụ phẹ l'ọ tọ bụkwa omelalị ndu Romu g'a kpụru
onye a sụru l'ọ dụru iphe, o meru nụ; l'ẹbe abụ lẹ yẹe ndu
ọodaru ẹphe l'iya nọ l'iphu l'iphu g'o dofu onwiya l'iphe
ono, a sụru l'o meru ono.
17 “O be mbọku, ẹphe dzuru l'ẹka-a; ọphu mu
ejekpọdaaro akpọ ụpfu. Mu jeshiẹpho l'ụlo-ikpe ono lẹ
nchitabọhu iya bya asụ g'e je edubata nwoke ọbu.
18 Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ọphu ọ dụdu mẹ ẹjo-
iphe, mu rịru l'o meru, dụru ọphu ẹphe sụru l'o meru.
19 Iphe, ẹphe pfuẹrupho bụerupho opfu g'ẹphe abajẹru
Chileke phẹ ẹja waa onye ọbu, a sụru l'ẹpha iya bụ Jizọsu,
nwụhuhawaru nụ; obenu lẹ Pọlu sụru l'ọ nọkwadu ndzụ.
20 Ọphu mu amadụ iphe, mu e-me l'ẹgube opfu ono. Mu
jịa Pọlu gẹ mu maru ?ọ dụ iya ree g'o jee Jierúsalẹmu g'e
kpee ya ikpe iphe, ẹphe sụru l'o meru-a l'ẹka ono.
21 Pọlu jịka sụ lẹ ya a-nọdua lẹ mkpọro jasụ teke Ọkalibe
eze nnajịoha e-kpe iya ikpe. Mu karụ sụ g'e che iya nche
jasụ teke mu e-zi iya g'o jepfu eze nnajịoha.”
22 Agịripa sụ Fẹsutosu: “Ọ dụkwa mu g'a sụ lẹ mu
nụmaru olu nwoke ọbu l'onwomu kwaphọ.” Fẹsutosu sụ
iya g'ọ haa l'echele bẹ ọo-nụma-a olu iya.
23 O be lẹ nchitabọhu iya; Agịripa yẹe Baniisu bya
akwakpọepho onwophẹ ọkpobe akwa ndu eze. Ẹphe bya
abahụ l'ụlo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ojọgu; mẹ ndu a
maru ẹpha phẹ lẹ mkpụkpu ono. Fẹsutosu zia; e je eduta
Pọlu bata.
24 Fẹsutosu wata epfu opfu sụ: “Ọnyibe, bụ Agịripa mẹ
unubẹ ndu nọkota l'ẹka-a. Unu hụmakwa nwoke-a, ndu
Jiu mgburugburu ndu ọphu nọ l'ẹka-a mẹ ndu ọphu nọ lẹ
Jierúsalẹmu tụkoru echi ichi iya ọbu. Ẹphe echi mkpu sụ
g'ọ tọ nọduhe ndzụ.

25 Ọle ọ tọ dụdu iphe, mu hụmaru, o meru bụ iphe, dụ k'e
gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude ọnu iya sụ g'ikpe iya
je l'iphu Ọkalibe eze nnajịoha bẹ mu sụkwaru lẹ mu e-zi
g'e dularu iya eze nnajịoha.
26 Obenu lẹ mu ta amadụ iphe, bụ l'ọwa-a iphe, mu e-
de l'ẹkwo sụ eze nnajịoha l'o meru. Nokwa iphe, mu gude
dutaru iya unu; mbụ dutaru iya gụbe Ọnyibe, bụ Agịripa
gẹdegede g'ọobukwanuru: e -lechaa ẹnya l'ikpe ọbu; mu
amakwanụru iphe, mu e-de l'ẹkwo.
27 Kẹle ọ dụ mbẹdua g'ọ bụ umere onye-eswe mbụ gẹ mu
sụ g'e duru onye mkpọro je; l'ẹbe egoshi iphe, a sụru l'o
meru."

26

Pọlu edofu onwiya l'iphu Agịripa

1 Agịripa sụ Pọlu: "A haakwaru ngu nta-a g'i yee ọnu. Ị
-makwarụ iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya." Pọlu bya
apalia ẹka kele iya bya awata edodo sụ:
2 "Ọnyibe, bụ Agịripa; ẹhu atsọ mu l'i kweru gẹ mu
pfụru ngu l'iphu pfua opfu; doo edo dofu onwomu ntanụ-a
l'iphemiphe, ndu Jiu sụru lẹ mu eme.
3 Ẹhu, atsọ mu nụ bụ l'ị maru omelalị ndu Jiu ree bya
amaru iphe, ẹphe adzọ. Jiko ngabẹkpoekwapho nchị ree
l'iphe-a, mu abya epfupfu-a.
4 "Ndu Jiu mgburugburu makọtaru gẹ ndzụ mu dụ
eshikpọo teke mu bụ nwata; kẹle mu shiẹpho lẹ mbụ buru
l'alị mu waa lẹ Jierúsalẹmu.
5 Ẹphe makwaruphọ; m'ẹphe -jenụ ekwe gbaa ekebe iya;
lẹ mu shiẹpho lẹ mbụ gbaru l'ọgbo ono, kachaa atụbe nvọ
l'ekemu Chileke anyi ono, bụ iya bụ ọgbo ndu Fárisii.
6 Nta-a bẹ mu pfụru l'ẹka-a; a nọdu ekpe mu ikpe; kẹle
mu ele ẹnya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phẹ
ukwe lẹ ya e-me ono.
7 Ọo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bẹ ọkpa-ipfu iri
l'ẹbo ndibe anyi phẹ elekpọo ẹnya iya gude ẹhu anmanma
iya abarụ Chileke ẹja eswe l'ẹnyashi-a. Sụ-a; Ọnyibe; nta-a
bẹ ndu Jiu sụru lẹ mu mesweru; kẹle mu ele ẹnya iphe lanụ
ono.
8 ?Bụ gụnu meru g'o gude ọ nọdu atsụ unubẹ ndu Jiu l'ẹhu
ekweta lẹ Chileke e-me ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe shi
l'ọnwu teta gbalihu dzụru ndzụ?
9 "Mbẹdua l'onwomu shikwaphọ dobesu l'ọme ọ dụru
iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakpọoru k'ẹpha
Jizọsu onye Nazaretu mẹ mu emewaa iya.
10 Noo iphe, mu meru lẹ Jierúsalẹmu bụ ono. Mu jeru
anata ndu-ishi uke Chileke ẹkwo, egoshi l'ọo phẹ ziru mu

ozi. Mu je akpụta igwerigwe ndu-nsọ tụshia phẹ mkpọro.
Teke e kperu phẹ mpfugbu; mu ekweeru phẹ une.
11 Ugbo olemole bẹ mu zichawaru g'e chia phẹ iphe l'iphe,
bụkpoo ụlo-ndzukọ ndu Jiu; l'ẹka mu eme g'ẹphe sụ l'ẹphe
te ekwetahẹduru iphe ono, ẹphe kwetarụ ono. Kẹ nkephẹ
nọdu eghutaberu mu eghu shii k'ọphu mu shi agbẹshije
jeshia alị ọzo je phẹ avọta.”

Pọlu akọ gẹ ya gude gbanwee
waa k'ozi iya

12 “Ọ bụru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia
Damasụkosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe gẹ mu je; ọ bụru
phẹ bẹ mu nọ l'ẹka jeshia.
13 Noo ya Ọnyibe; ọ bụru l'echilabọ eswe ono gẹ mu nọ
l'ụzo bẹ mu hụmaru ìphóró, ka ẹnyanwu, nọ l'akpaminigwe
egbu nwịinwii. O nwuẹpho nwuphee mu lẹ ndu anyi l'ẹphe
swị mgburugburu.
14 G'anyi ha dakọta kpurumu l'alị. Mu nụma olu-opfu, e
gude opfu Aramu epfu sụ: ‘Sọlu! Sọlu!’ ‘?Bụ gụnu meru
iphe, ịikpa mu ẹhu? Ị -nọdu eme g'i mekata mu bẹ ọ bụkwa
onwongu bẹ iimekata. Ọ gbẹkwa dụ g'eswi, emeka onwiya
iphe-ẹhuka; kẹle ọogba ọkpa lẹ mpyịpyi oshi, onye nwe iya
nụ gude achị iya.’
15 Mu jịa ya sụ: ‘?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?’ Ọ sụ mu:
‘Ọo mu bụ Jizọsu; onye ịikpa ẹhu.’
16 ‘Gbalihu pfụru apfụru. Iphe, mu gude byapfuta ngu bụ
gẹ mu gụa ngu lẹ ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu
ọzo iphe-a, ị hụmaru ntanụ-a kẹ nkemu-a; waa iphe, mu
e-goshi ngu l'iphu.’
17 Mu a-dzọta ngu l'ẹka ndu Ízurẹlu waa l'ẹka ndu abụdu
ndu Jiu, bụ iya bụ ndu mu ezi ngu g'i je alị phẹ ọbu.
18 ‘Ii-je emee g'ẹphe saa ẹnya k'ọphu ẹphe e-shi l'ọchii
fụta bata l'ìphóró; waa k'ọphu ẹphe e-shi l'ẹka Nsetanu fụta
lwapfuta Chileke. Ọo ya bụ; mu agụaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji
phẹ gụru phẹ ye lẹ ndu mu họtawaru g'ẹphe bụru ndibe
mu.’
19 “Ọo ya bụ; Ọnyibe; mu ta asụkwaru waawaa lẹ mu tee
medu iphe ono, mu nụmaru l'ọphulenya, shi l'imigwe ono.
20 Mu vuru ụzo jee Damasụkosu; tẹme mu bya ejeshia
Jierúsalẹmu. Mu bya ejegbabẹ alị Jiudiya mgburugburu
shia jeshia alị ndu abụdu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru
ẹkameka ono bụru gẹ mu karụ phẹ g'izimanụ iphe-ẹji phẹ
lwa phẹ azụ g'ẹphe ghaa umere lwapfuta Chileke; ẹphe
emeje iphe, e-goshi l'izimanụ lwarụ phẹ azụ eviya.
21 Noo iphe, kparụ iphe, ndu Jiu guderu mu l'ẹka mu nọ
l'eze-ụlo Chileke eme g'ẹphe gbua mu.

22 Ọle Chileke eyekpọekwaru mu phọ ẹka byasụ ntanụ
ọwa. Noo g'o gude mu pfụru l'ẹka-a agba ekebe
g'onyemonye nụma; nwata mẹ ọgerenya. Mu nọdu epfu
iphe, abụdu iphe ọzo gbahaa iphe ono, Mósisu yẹe ndu
mpfuchiru Chileke pfuru sụ l'oo-me ono.
23 Ẹphe sụru lẹ Kéreshi ono, jefụtaje iphe-ẹhuka. E -
mechaa l'ọ bụru iya a-bụru onye Chileke e-vuru ụzo mee
g'o shi l'ọnwu teta gbalihu dzụru ndzụ; g'o pfukaaru ndu
Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu l'ọo ya bụ ìphóró, Chileke e-shi
dzọo phẹ."

Ọnu, Agịripa yeru Pọlu

24 Pọlu donyaẹpho iphe ono; Fẹsutosu raswerehu: "Pọlu!
Ọo bụakwaa ọbvu byaru ngu! Oke ẹkwo, ị nwụru
gbaghaakwaru ngu iphu!"
25 Pọlu sụ Fẹsutosu: "Ọbvu te emekwa mu Ọnyibe. Iphe,
mu epfu dokwaru ẹnya; tẹme ọ bụru ọkpobe-opfu."
26 ?Tọbudu Agịripa baa? Ọ makọtaru iphe-a, mu epfu-a
rengurengu; tẹme mu nọdu epfuẹ ya phọ hoo-haa; kẹle o
doru mu ẹnya l'ọ tọ dụdu iphe ono ọphu ọ nụmahaadaru;
eshinu ọ dụdu ọphu e meru l'edomi.
27 Sụ-a; Ọnyibe, bụ Agịripa; ?I kwetarụ iphe, ndu
mpfuchiru Chileke pfuru tọ? Mu maru-a l'i kwetarụ-a!
28 Agịripa sụ iya: "?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu
ẹgwegwa ẹgube ono gẹ mu bụru onye kẹ Kéreshi?"
29 Pọlu sụ iya: "?Ọ bụ ẹgwegwa-o; ?ọo-nọ ọdu-o; iphe,
mu epfu anụ Chileke bụ gẹ gụ lẹ ndu-a, nọkota l'ẹka-a bụru
iphe, mu bụ; mbụ gẹ ndu-a, anụ iphe-a, mu epfu ntanụ-a
bụekwarupho iphe, mu bụ; a -gụfukwaru unu kẹ mkpọro-
a."
30 O pfuchaẹpho nno; eze, bụ Agịripa waa Ọkalibe
nnajịoha Jiudiya, bụ Fẹsutosu waa eze-nwanyị, bụ Baniisu
waa ndu ọzo, ẹphe l'iya nọ l'ẹka ono tụko wulihu wụfu.
31 Ẹphe lụfuepho; ẹphe tụko pfuaharu nwibe phẹ sụ:
"Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'eje mkpọro; ọphu ọ
bụro k'apfugbu."
32 Agịripa sụ Fẹsutosu: "?Ị maru-a l'ọ tọ bụ lẹ nwoke-
a sụru g'ikpe iya lụfu l'iphu Ọkalibe nnajịoha lẹ Romu; e
gege apakwaru iya-a haa."

27

Pọlu nọ l'ụgbo-mini eje Romu

1 O be teke a chịru iya; ọ wụkoo l'anyi a-nọdu l'ụgbo jeshia
Ịtali; e woru Pọlu yẹe ndu mkpọro ọzo ye Jiuliyọsu, bụ
onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu l'ẹka. Onye ono bụ onye-
ishi "Ọgbo ndu ojọgu Ọgosutosu."

2 Anyi tụko wụba l'ụgbo-phẹrephere-apa, shi Adaramitiyọmu abya; eje l'ọdu ụgbo, nọgbaa l'agụga agụga alị
Eshiya. Ọ dụkwarupho nwoke Masedoniya, a nwụru lẹ
Tesalonayika, ẹpha iya bụ Arisutakọsu, anyi l'iya tụkoru
nọdu l'ụgbo ono jeshia.
3 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi rwua Sayịdonu. E rwua
ẹka ono; Jiuliyọsu gude eme odoo kwe gẹ Pọlu je ekelechaa
ọ̀nyà iya phẹ g'ẹphe anụchaa ya nwiphe, bụ mkpa iya.
4 Anyi shikwa l'ẹka ono tụgbua ọzo; kpọru ụgbo
kwasẹru ụzo ẹnyanwu awawa; shita agụga Sayipurọsu;
kẹle phẹrephere ezi anyi iziphu.
5 Phẹrephere ngata ụgbo ono anyi ghabua mini ono
l'agụga Silisiya waa Pamfiliya bata l'agụga Mayira, bụ
mkpụkpu, nọ l'alị Lisiya.
6 E rwua l'ẹka ono; onye-ishi ndu ojọgu ono hụma ụgbo-
phẹrephere-apa, shi Alẹguzandiriya. Ụgbo ono eje Ịtali.
Ọ chịru anyi ye iya.

7 Anyi tọkpoepho nwẹhu ngaa ụgbo ono ujiku olemole;
mbụ ọ tsụshikpoo l'ẹhu ike tẹme anyi ngarwua Knayidọsu
ntse. Ọphu phẹrephere ekwekpọedu g'anyi shia ono. Anyi
rọ-jia shia agụga mini ụzo Kiritu. Phẹrephere ono ngarụ
anyi shikube Salụmonu.
8 Eshi agụga Salụmonu ono tsụshikpoo anyi l'ẹhu ike.
Anyi bya ekukebekpọo ẹhu tẹme anyi rwua ẹka lanụ, eekuje
“Ọdu-ụgbo-ọma”; ẹka ono bẹ mkpụkpu Lasiya dụwaa ntse.

9 Anyi gude nno nọo ọdu l'ẹka ono k'ọphu anyi nọ-
rwuru teke ije ụgbo atsụje l'ẹhu bya anọghatawaa teke ndu
Ízurẹlu emeje omelalị aswị ẹgu. Pọlu nmaaru ndu ụgbo
ono mẹ ndu ojọgu phọ ọkwa sụ:
10 “Ndu mu; iphe, mu hụmaru bụ l'ije ụgbo anyi-a e-
mechakwaa dụ ẹhuka shii. Ọ tọ bụkwaa l'ivu, nọ l'ụgbo-
a mẹ ụgbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi bẹ aa-
lọkwapho alọlo.”
11 Ọ bụru iphe, onye-ishi ụgbo waa onye nwe ụgbo
pfuru bẹ onye-ishi ndu ojọgu ono ngabẹru nchị. Ọphu ọ
kwataduru yee ọnu lẹ kẹ Pọlu.
12 Eshinu ọdu-ụgbo-mini ono ta dụdu k'anọdu l'udzumini
ono; bẹ ọnu ka awụ nanụ sụ g'anyi tụgbua l'ẹka ono g'a
maru ?anyi a-dụ ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bụ ọdu-
ụgbo-mini, nọ lẹ Kiritu. Ẹka eeshije abahụ l'ọdu-ụgbo-mini
ono dụ ẹbo. E -chebe iphu l'ụzo ẹnyanwu arịba bẹ nanụ
gharụ iphu g'e jewaa ala l'ụzo ẹkutara; ọphuu gha iphu g'e
jewaa ala l'ụzo ẹkicha. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ anyi a-nọdukota
l'udzumini ono.

Oke phẹrephere byapfutaru
Pọlu phẹ l'echi ẹnyimu

13 Phẹrephere shi l'ụzo ndọhali wata ezi nwa rẹswereswe; ẹphe dobesu l'ẹphe a-dụ ike mekọta g'ẹphe tụberu. Ẹphe shi lẹ mini lọ-lita mgbọrígwè, a gọru g'ịkokoro, eegudeje lọ-de ụgbo lẹ mini wata anga ụgbo ono lẹ mgboru mgboru Kiritu.

14 A nọepho nwanshịi; oke phẹrephere shi l'ụzo isheli mini ono ziru byatashia.

15 O zikọtaepho ụgbo ono tụgbua; ẹbe o kweẹdu kwasẹru ibiya ono, phẹrephere shi abya ono. Ẹbe anyi amaẹdu g'anyi e-me iya; anyi parụ iya haa gẹ phẹrephere pata anyi tụgbua.

16 Anyi ghatashia mgboru alị, eekuje Kulawuda, nọ l'echi mini; ọphu phẹrephere ezishiẹdu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpọo ẹhu; tẹme anyi kpụru nwụgbo kẹ nshịi, eelibeje l'eze ụgbo ye l'eze ụgbo ono.

17 A kpụbatachaa nwụgbo ono, eegudeje agụfuta ne-madzụ ono ye l'ụgbo phẹrephere apa ono; ẹphe bya egude eri kee ụgbo mgburugburu kee ya kpụkpurukpu g'o shihu ike. Ndzụ gụahaa phẹ kẹ: ?a maru ụgbo te ejedu nụ emia l'evevee, dụ l'agụga mini lẹ Libiya. Ẹphe lọ-zetachaa ẹkwa ono, emeje gẹ phẹrephere nga ụgbo ono; phẹrephere tọ nwẹhu gude ụgbo ono jeahaa.

18 Oke phẹrephere ono nọdu ezikwaphọ ẹhuka ẹhuka akwanga ẹphe k'ọphu ẹphe watarụ achịshi ivu, dụ l'ụgbo tuphashiahaa lẹ mini lẹ nchitabọhu mbọku ono.

19 O be lẹ mbọku k'ẹto; ẹphe gude ẹka phẹ l'onwophẹ mịshiahaa iphe, e gude mee ụgbo ono tuphashiahaa lẹ mini.

20 A nọo ujiku olemole ọphu anyi ahụmaduru ẹnyanwu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ kpokpode tẹme oke phẹrephere ono nọdu ezishikwadụ ikike ikike; o mee k'ọphu anyi ta arịedu kẹ ndzụ.

21 Unwoke ono nọkpoo ọdu; ọphu ọ dụdu onye ọphu riru nri. Ọo ya bụ; Pọlu gbẹshi bya ejepfu phẹ je asụ phẹ: “Ndu mu; ọme unu kweru nkemu haa afụta lẹ Kiritu mẹ anyi te etuphashịkwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nụ-a.

22 Nta-a bẹ mu arwọ unu sụ g'obu shihu unu ike. Ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, etupha ndzụ iya. Ọo 'ẹpho ụgbo-a a-la l'iswi.

23 L'ẹnyashi-a, larụ nụ-a bẹ ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke ono, mu bụ nkiya; tẹme ọ bụru iya bẹ mu ejeru ozi ono byapfutaru mu;

24 bya asụ mu: ‘Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Pọlu l'i jefụtaje
je apfụru l'iphu eze nnajịoha Romu. Ọzo bụ lẹ Chileke e-
gudekwaphọ iswi ẹhu ngu dzọo iphe, bụ ndu gụ l'ẹphe nọ
l'ụgbo-a.’
25 Ọo ya bụ; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kẹle o doru mu
ẹnya lẹ Chileke e-mekọta iphemiphe g'e pfuru mu iya.
26 Ọle ọ dụru nwalị, ẹnyimu sọ-pheru mgburugburu,
ụgbo-a a-parụ anyi je asụbe.”
27 O be l'ẹnyashi k'ujiku iri l'ẹno; phẹrephere ono nọdu
apakwadụ-a anyi eje lẹ mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abalị;
ndu ụgbo sụ l'ọ dụkwa g'alị adụwaa anyi ntse.
28 A bya eworu nwiphe, anyị ẹrwa libe l'eri bya echie ya
l'ime mini ono. A tụá ya; ogbu mini ono bụru iphe, ha gẹ
ọnyeka ụkporo. A nọnyakwa; a bya atụa ya ọzo; ọ bụru
ọnyeka iri l'ise.
29 Ndzụ gụahaa phẹ l'ụgbo anyi e-je ekwoo onwiya l'oke
mkpuma rikashịhu. Ẹphe mịfu ẹgube mgbọrígwè-ọnu-
ịkokoro phọ ẹno, dụ l'azụ ụgbo ono gude eri tụ-zetachaa
ya; ọ bahụ l'ọhu mini gudeshia ụgbo ono. Ẹphe nọdu arwọ
gẹ nchi e-me bọhu.
30 Ndu ụgbo ono meahaa g'ẹphe gbado ụgbo-
phẹrephere-apa ono. Ẹphe bya apazeta ụgbo kẹ nshịi
phọ parụ dẹe lẹ mini. Ẹphe mee nno g'e dobesu l'ẹphe eje
agbẹ l'iphu eze ụgbo ono ye mgbọrígwè-ọnu-ịkokoro lẹ
mini.
31 Pọlu sụ onye-ishi ndu ojọgu ono waa ndu ojọgu ono lẹ
ndu ụgbo-a -pfụfuwaa bẹ unu ta alwakwa.
32 Ọo ya bụ; ndu ojọgu ono bya ebufu eri nwụgbo nshịi
ono; mini pata iya.
33 Nchi bọhushia; Pọlu rwọahaa phẹ g'ẹphe kabẹro ria
nri. Ọ sụ phẹ: “Nta bẹ unu nọwaru abalị iri l'ẹno; ọphu ọ
dụdu iphe, unu riru.
34 Jiko unu ria nri g'ike adụ unu; kẹle ọ tọ dụkwa g'ọ ka
mma l'ọo ẹgbushi, dụ unu l'ishi, etuphahụ nụ.”
35 O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke
l'iphu phẹ g'ẹphe ha bya awata atata.
36 Obu shihu phẹ ike. G'ẹphe ha rikọtakwapho nri.
37 Iphe, anyi dụ l'ụgbo ono bụ ụmadzu ụkporo ụkporo
mgbo iri l'ẹto l'ụmadzu iri l'ishii.
38 Onyemonye rijichaa ẹpho; a pashịa ereshi, e vu l'ụgbo
ono tụshia lẹ mini g'ụgbo a-dụ nphe.

Ụgbo, phẹrephere apa tsukpọshihuru

39 Nchi bọhuepho; ẹbe ndu ụgbo ono amaẹdu mg-
badagba, ẹphe nọ. Ọo 'ẹpho l'ẹphe hụmaru l'alị zawaru phẹ
ntse. Ẹphe hụma ẹka mini gwọru agwọ̀gwò; hụma l'ẹka ono

bẹ alị dụ baswaa l'agụga mini ono. Ẹphe sụ g'ẹphe maru ? ẹphe e-me g'ụgbo ono je eliru l'evevee l'agụga mini ono.
40 Ẹphe gbubushia eri, gude mgbọrígwè-ọnu-ịkokoro ono hakọta iya lẹ mini bya atọshia ụdo, e gude kegbabẹchaa eku-ụgbo, eegudeje agọ-zi ụgbo ono teke ono kwaphọ. Ẹphe bya apalia ẹkwa, nọ l'eli oshi, shi dụ l'iphu ụgbo gẹ phẹrephere awatakwanụ enwu ụgbo ono. Ẹphe nọdu agọ-zi iya; jasụ ọ lashịa l'ẹka ono, mini gwọru agwògwò ono.
41 Ụgbo ono je agbaba l'ikpo evevee, dụ l'ime mini ono; ishi ụgbo phẹ liru l'evevee ono k'ọphu ụgbo ono kwarụ l'ẹka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azụ ụgbo ono iphiriba iphiriba.
42 Ndu ojọgu ono rịahaa k'egbushi ndu mkpọro ono g'ọ tọ dụ onye ọphu e-bvufu gbala.
43 Obenu l'onye-ishi ndu ojọgu ono eme g'ọ dzọo Pọlu. Ọ sụ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-gbu. Ọ sụ iphe, bụkpoo ndu maru ebvu mini g'ẹphe pfụbachaa lẹ mini vuru ụzo bvufu eli-mgboko.
44 Gẹ ndu ọphuu gudegbaa ẹka l'ogodo ụgbo; ọzoo ibiribe oshi ụgbo ono gude iya bvufu. Ọ bụru g'anyi gude bvufukọta eli-mgboko bụ ono. Ọphu ọ dụdu onye iphe meru.

28

Iphe, eme lẹ Mọluta

1 Anyi bvufukọtaepho eli-mgboko; a sụ anyi l'ẹka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, ọoza bụ Mọluta.
2 Ndu ẹka ono phụaru anyi obu-imemini shii. Ẹphe kpọberu anyi ọku sụ g'anyi nyaa; kẹle teke ono bụ udzumini; oyi nọdu atsụ.
3 Pọlu rwuta ẹyonku je achịru yee l'ọku ono. Agwọ shi iya wụfuta g'ìrè ọku ono byaru iya l'ẹhu. Ọ bya ataa Pọlu l'ẹka kepfuru.
4 Ndu ẹka ono hụma g'ẹjo agwọ ono tarụ Pọlu l'ẹka kepfuru; ẹphe pfuahaa sụ: “Nwoke-a nọkpokwaa l'ọchì. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alị ta ahadụru iya.”
5 Obenu lẹ Pọlu phefuru agwọ ono chie l'ọku; ọphu o mekadụru iya iphe mẹ ilile.
6 Ẹphe nọdu ele ẹnya teke ẹka e-ko Pọlu gbapfuru; ọzoo teke ọo-da gba nwụhu; ọphu ọ dụdu. A kpọepho ụpfu nwanshịi; ẹphe hụma l'ọ tọ dụdu iphe, meru iya nụ; ẹphe ghakọbe sụ lẹ Pọlu bụ oke agwa.
7 Nwoke, bụ onye-ishi mkpụkpu ono bẹ alị-ihe iya jeru bya asụbe lẹ mgboru ẹka ono. Ẹpha iya bụ Pabuliyọsu. O

seeru anyi ẹbyaa; bya achịta anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ẹbyaa ujiku ẹto.
8 Anyi jeshia; ododo-ẹnya gudeshiwaa nna iya; tẹme ẹpho-anụ̀nù nọdu emekwa iya phọ. Pọlu bya abahụ l'ime ụlo iya bya epfuru nụ Chileke bya ebyibe iya ẹka; mee ya o wekọrohu.
9 Noo ya; iphe ono mechaẹpho; iphe, bụ ndu iphe emegbaa l'alị ono wụru bya; e mekọta phẹ ẹphe wekọrohuchaa.
10 Ẹphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atụgbu; ẹphe gwekọkpoepho iphe, bụ mkpa anyi yejiaru anyi ụgbo.

Eshi lẹ Mọluta eje Romu

11 Anyi nọo ọnwa ẹto l'ẹka ono, bya etsoru ụgbo, shi Alẹguzandiriya tụgbua lashịa. Ụgbo ono bẹ eekuje "Unwune, a nwụru ẹbo." Ọ nọkotawaru udzumini ono l'ọdu-ụgbo l'alị ono.
12 Anyi rwua mkpụkpu Sayirakusu bya anọo l'ẹka ono abalị ẹto.
13 Anyi shi l'ẹka ono kpọkpoepho mgburugburu mgburugburu jasụru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabọhu iya; phẹrephere shi l'ụzo ndọhali shi anyi l'azụ wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli.
14 Ọ dụru ndu kẹ Kéreshi, anyi hụmaru l'ẹka ono. Ẹphe rwọo anyi g'anyi l'ẹphe nọo abalị ẹsaa; anyi nọo nno. E mechaa; anyi tụgbua jeshia Romu.
15 Ndu kẹ Kéreshi, nọ lẹ Romu nụmahawaru l'anyi abya; ẹphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apyịyosu waa ọma mkpụkpu, "Ụlo nri ẹto." Pọlu hụma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

16 Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojọgu; ọ nọdu eche iya nche.
17 A nọepho abalị ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'ẹka ono ndzukọ. Ẹphe dzuẹpho; ọ sụ phẹ: "Ụnwunna mu; a tụru mu mkpọro lẹ Jierúsalẹmu kpụru mu nụ ndu Romu l'ẹbe adụ iphe, mu meru ndibe anyi; ọphu ọ dụdu iphe, mu mebyiru l'omelalị, shi lẹ ndiche anyi phẹ.
18 Ndu Romu ono jịchaa mu ajị bya emeahaa g'ẹphe haa mu; kẹle ẹphe hụmaru l'ọ tọ dụdu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfụ-gbua mu.
19 Ndu Jiu jịka. A kwarụ mu ye; mu sụ g'i kpe mu fụta l'iphu eze nnajịoha l'ẹbe adụ iphe, mu a-sụ l'ọwa-a iphe, ndibe anyi meru mu.

20 Noo iphe, mu gude kua unu; kẹle ọ dụ mu gẹ mu l'unu
hụma pfugba. Iphe, unu gude hụma mu lẹ mkpọro-a, a tụru
mu l'ẹka-a bụkwa lẹ mu ele ẹnya onye ono, anyịbe ndu Jiu
ele ẹnya iya ono.”
21 Ẹphe sụ iya: “Ọ tọ dụkwa ẹkwo, e shi lẹ Jiudiya detaru
anyi, epfu nkengu. Ọphu ọ dụkwa ụnwunna anyi, byaru
edo nkengu k'ẹji; ọzoo sụ l'ọ dụru iphe ọzo, i meru.
22 Ọ dụkwa anyi g'anyi nụma olu ngu; kẹle anyi maru
l'ẹkameka bẹ eepfuẹpho l'ọgbo-a, ị gbaa ta adụdu ree.”
23 Ẹphe tụaru Pọlu ọnu mbọku, ẹphe e-dzu. O be mbọku
ono; ẹphe kwatakpọo dụ igwerigwe bya l'ẹka Pọlu nọ. Pọlu
shi l'ụtsu kọoru phẹ iphe, ọ hụmaru, bụ iya bụ gẹ Chileke
shiwaa egoshi l'ọo yẹbe Chileke bụ eze; ọ kọo ya g'o doo phẹ
ẹnya ree kọ-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ẹkwo ekemu
Mósisu waa l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ ya pfuta
phẹ yeru Jizọsu.
24 Ọ dụru ndu ọphu gude iphe, oopfu kweta kẹ Jizọsu; ọ
dụru ndu ọphu ekwedu nụ.
25 Ẹphe gude k'iphe ono pfụgbaaru ẹkpa l'iche iche. Ẹphe
bya atụgbu; Pọlu sụ phẹ: “A-a! Iphe-a, Unme-dụ-Nsọ shi
l'ọnu Azáya; onye mpfuchiru Chileke pfuaru ndiche unu
phẹ-a bụ ọkpobe-opfu.
26 Ọ sụru:
“Je akaru ndu-a l'ẹphe
a-nga nchị nta ngaa imo;
ọ tọ dụdu iphe,
edo phẹ ẹnya.
Ẹphe e-lee ẹnya nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ahụma.
27 Kẹle ẹphe kpọ-chiru obu.
Ẹphe swọ-chiru nchị tanyịbe
ẹnya.
Ọ -bụru 'abụ m'ẹphe egude
ẹnya hụma;
gude nchị phẹ nụma;
obu phẹ emee g'o doo phẹ ẹnya;
m'ẹphe aghakọbe lwapfuta mu
gẹ mu dzọo phẹ.*
28 “Pọlu sụ phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozi-ọma ndzọta
ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o ziwaru g'e je ezia
ndu abụdu ndu Jiu. E zia phẹ iya; ẹphe natawa iya.” Noo
olu Pọlu.
29 O pfuchaa nno; ẹphe l'ẹphe tụkashiahaa ẹgo
atụshikpoo ya ike; ẹphe wụru tụgbua.

---

* **28:27 28:27** Gụnaa Azá 6:9,10.

30 Pọlu jịta ụlo buru pfụahaa ụgwo. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabataję onyemonye, byaru iya ekele.
31 Ọ nọdu anọduje epfu gę Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọduje ezi iphemiphe, kę Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọ nọdu asaję iphe ono g'ọ dụ iya. Ọphu ọ tsụdu ebvu; tęme ọphu ọ dụdu onye akpọshije iya ya nụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Romu

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe Pọlu; onye ejeru Jizọsu
Kéreshi ozi; bụru onye Chileke kuru gẹ mu bụru onye-ishi-
ozi ono; bya abụru onye Chileke họtaru gẹ mu bya ezia ozi-
ọma iya ono.
2 Ozi-ọma ono bụ iphe, Chileke shihawaa l'ọnu ndu
mpfuchiru nkiya kwehawaa ukwe iya teke dụhakpowaro
ẹnya ẹnya; tẹme a byakwaphọ edehawa iya l'ẹkwo-opfu
Chileke.
3 Ozi-ọma ono bụ kẹ Nwa iya, bụ iya bụ Nnajịuphu anyi
Jizọsu Kéreshi. A -bya l'abụbu, ọ bụ nemadzụ bụ l'a nwụru
iya ọ bụru Nwa Dévidi.
4 Chileke shi l'ike ono, meru iya ọ bụru onye dụ nsọ ono;
mee ya o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ egoshi l'ọ bụ Nwa iya.
5 Ọ bụ iya bẹ Chileke gbẹ l'ẹka iya meeru mu eze-iphe-
ọma ono, bụ kẹ gẹ mu bụru onye-ishi-ozi duru ọha, shikpọo
ẹkameka lẹ mgboko mgburugburu duba l'ụzo, ẹphe e-shi
kweta; meje iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke g'eeshi nno
kutsee ẹpha Kéreshi ono.
6 Gẹ mu edu ndiphe l'ophu ono bẹ unubẹ ndu Romu
yịchakwaa ya; mbụ unubẹ ndu Chileke kuru g'unu bụru
kẹ Jizọsu Kéreshi.
7 Ọo ya bụ lẹ mu ede ẹkwo-a anụ unu g'unu hakọta
lẹ Romu; mbụ unubẹ ndu Chileke yeru obu bya ekua
unu; g'unu bụru ndu-nsọ. Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe
Nnajịuphu ono, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma;
mekwaaphọ g'ẹhu dụ unu guu.

Pọlu epfu k'eje Romu

8 Iphe mbụ kpọada bụ lẹ mu gbẹ Jizọsu Kéreshi
l'ẹka ekeleru unu Chileke g'unu ha; kẹle e pfudzuwaru
k'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke l'eliphe mgburugburu.
9 L'ọ kwa Chileke bụ onye ekebe mu l'anọduje epfuru iya
opfu ẹhu unu eswe l'ẹnyashi mẹ mu -nọdu epfu anụ iya.
Ọo Chileke ono bẹ mu gude obu mu g'ọ ha ejeru ozi k'ezi
ozi-ọma kẹ Nwa iya ono, bụ Jizọsu.
10 Mu anọduje epfu anụ iya sụ g'o gude obu ọmaa ya mee
gẹ mu kabẹ kpata ụzo bya agbaphee unu.
11 L'ọogukpo mu agụgu gẹ mu l'unu hụma; k'ọphu mu
e-me g'iphe-ọma, shi Unme-dụ-Nsọ l'ẹka rwube unu ẹka.
L'eshi ẹgube ono mee g'obu shihu unu ike.

12 Mbụ lẹ-a; iphe, mu epfu bụ l'ekweta, unu kwetarụ e-
me g'obu shihu mu ike; ekweta nkemu emekwaaphọ g'obu
shihu unu ike. Ọo ya bụ; anyi eshi nno yeru nwibe anyi
ẹka.
13 Iphe, unu a-maru; ụnwunna mu; bụ lẹ tekenteke bẹ
mu asụje lẹ mu abyawaa unu agbaphe; ọle eshikpọo teke
ono bya asụ nta-a bẹ o nweẹrupho iphe, akpọshije mu
abyabya. Mu atụbeje lẹ mu a-bya gẹ mu aharu ndu ndu-
unu pfuta yeru Kéreshi gẹ mu epfukwa iya phọ l'ọhamoha
ọzo, abụkwapho ndu Jiu.
14 Lẹ mu jikwa onyemonye ụgwo ezi ozi-ọma ono. Mu ji
iya ndu Gurisu bya ejiru iya ndu abụdu ndu Gurisu. Mu ji
iya ndu gụru ẹkwo; bya ejiru iya ndu agụduru ẹkwo.
15 Noo g'o gude ọ nọdu agụ mu ẹgu abya ezi unubẹ ndu
nọ lẹ Romu ozi-ọma onokwaphọ.

Ike ọphu Chileke gude adzọ ndiphe

16 L'iphere ezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ono ta adụkwa mu.
Kẹle ọ kwa iya bụ ike, Chileke gude adzọ iphe, bụkpoo ndu
kwetarụ kẹ Kéreshi. O gude iya vuru ụzo adzọ ndu Jiu; ndu
ta abụdu ndu Jiu nọdu etso phẹ.
17 L'ọ kwa ozi-ọma ono bẹ Chileke gude egoshi apfụbekoto
nkiya, bụ iya bụ ekweta nkiya, shita l'ishi jasụ l'ikpetemazụ;
bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Onye
pfụberekoto e-gude ekweta nọdu ndzụ.”

Ikpe, nmarụ ndiphe l'ophu

18 Ọ bụru iya meru g'o gude Chileke shiwaa l'imigwe goshi
gẹ ya e-gude oke-ẹhu-eghu iya mee ndiphe; mbụ oke-ẹhu-
eghu, l'eghu iya nụ lẹ ndiphe kpọru iya ẹbo l'afụ; tẹme
ẹphe nọdu eme ẹjo ememe. Ẹphe gude ẹjo ememe, ẹphe
eme akpapya ọkpobe-opfu ono ishi.
19 Iphe, gbaru nemadzụ g'o gogo maru iya lẹ kẹ Chileke
bẹ dabyiru ẹba l'iphu iya; kẹle Chileke goshiru phẹ iya
l'onwiya.
20 Eshikpọo teke Chileke meru mgboko bẹ nemadzụ
shiwaa l'iphe, Chileke meshiru maru ẹgube onye ọ bụ
ọkpobe amaru. L'ike iya, nyịberu anyịbe a-nọ ojejoje;
tẹme ọ bụru iya gẹdegede bụ Chileke. Ọo ya bụ l'ẹphe ta
agọfuedu.
21 Lẹ nemadzụ machachaarụ lẹ Chileke dụ; ọphu ẹphe ak-
wabẹjedu iya ùbvù l'ọ bụ Chileke; ọphu ẹphe ekelejedu iya
ekele. Ọ chia iphe, meru nụ bụ l'egomunggo sweshihụwaru
phẹ; k'ọphu ọriri phẹ bụwaa iphe-mmanụ; ọ bụwaru eme
eswe jiru phẹ obu; k'ọphu obu phẹ gbahụwaru tsụkiribaa.

22 Ẹphe gude l'ẹphe sụru l'ẹphe maru iphe; kabakpọoro
abụru ndu eswe.
23 Ẹphe woru ùbvù, e gege akwabẹ Chileke ono, a-nọ je
adụwaruro adụru ono ye l'azụ bya abaaharụ ntẹkpe ẹja;
ntẹkpe, e megbaaru ọ dụ gẹ nemadzụ, ta adụdu ẹka ọo-nọ-
beru; ọzoo g'ẹnu, ephe l'eli; ọzoo g'anụ; ọzoo g'agwọ.
24 Noo g'o gude Chileke parụ phẹ haa; ẹphe melahaa ẹjo
ememe, bụ iphe, agụ obu phẹ. Ẹphe wata eme onwophẹ
njọ ememe.
25 Nemadzụ woru iphe, bụ ọkpobe-opfu kẹ Chileke ye
l'azụ; kweta iphe, bụ ụka; bya awata abarụ iphe, Chileke
meru ememe ẹja; akwabẹ iya ùbvù; haa Chileke ono,
meshiru iya nụ ono; bụ onye ọ gbarụ kẹ g'anyi tuje ẹpha
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.
26 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude Chileke parụ nemadzụ
haa; ẹphe wata ajị momomo; eme iphe dụ ideyideyi.
Kẹ g'ụnwanyi phẹ hajẹ ejepfu unwoke, bụ iphe, Chileke
medoru phẹ; wata ejepfu ụnwanyi ibe phẹ.
27 Nokwaphọ g'unwoke phẹ harụ ejepfu ụnwanyi, bụ
iphe, gbaru phẹ nụ; ẹgu ejepfu unwoke ibe phẹ nọdu
anọduje enwu phẹ phuruphuru g'ọku l'ẹhu. Nwoke yẹe
nwoke ibe iya wata akwakwa. Ẹphe watanụ ahụma urwu,
gbaru ọriri, sweshihuru phẹ nụ l'ẹhu phẹ.
28 Sụ-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, bụ ọkpobe-
opfu lẹ kẹ Chileke; Chileke parụ phẹ haa; ẹphe nọdu arịje
ọriri, enwedu ishi; watanụ eme iphe, agbadụru phẹ nụ.
29 Ọphu ọ dụdu ẹgube ẹjo ememe; mẹ iphe, apfụduru-
ọto, ẹphe te emedu; k'ọphu oobushihu phẹ ebushihu l'ẹhu.
Ẹphe nọdu ajị momomo g'ẹphe naa iphe, abụdu nkephẹ;
edoberu nwibe phẹ ọkpoma mgbashị. Ẹnya pfụrupfuru
paa phẹ ẹka l'ẹhu; ẹphe nọdu egbu ọchi; esephe opfu opfu
bya aghọ-phe ụgho; ẹphe nọdu eme iphe-ashị; bya asụ-phe
asụlasu.
30 Ẹphe nọdu evu nwibe phẹ nvu azụ; bụru ndu Chileke
dụ ashị; ndu anọduje eme nwibe phẹ iphe-iphere l'obu
ọku; bụru ndu eme nggangga bya etse etsetse. Ọ bụerupho
g'ẹphe e-me mee ẹjo-iphe bẹ ẹphe anọduje arị; tẹme ẹbe
ẹphe ekwejedu eme iphe, ne phẹ lẹ nna phẹ pfuru.
31 Ẹphe bụ ndu enwedu egomunggo; ọphu e gudedu ire
phẹ ẹka. Ẹphe ta aphụjeduru nwibe phẹ obu-imemini; ẹbe
ẹphe enwedu obu-ọma.
32 Ẹphe bụ ndu machachaarụ iphe, bụ ikpe Chileke; maru
lẹ ndu eme ẹgube ẹjo-iphe ono bụ ọnwu, bụ iphe, gbaru
phẹ nụ. Ọphu ọ bụdua l'ẹphe eme nno; obenu lẹ ndu eme
g'ẹphebedua agbẹje dụ phẹ ree.

2

Ikpe, Chileke nmarụ onyemonye

1 Noo g'o gude mu sụ ngu l'ị tị gọfukwapho gụbe onye
ọphu ekpe onye ọzo ikpe; onye ị bụhabe. Kẹle ọo iphe
ono, iikpe onye ọzo ikpe iya ono bẹ i gudekwaphọ anma
onwongu ikpe. Kẹle gụbedua, l'ekpe ikpe emekwaphọ iphe
ono, iikpe onye ọzo ikpe iya ono.
2 Ọle ọphu anyi makaharụ bụ l'ikpe Chileke pfụru-ọto
l'ẹhu ndu eme ẹgube iphe ono.
3 Gụbe nwọdumeka; ?I dobesu lẹ teke ịigbarwushije ndu
eme ẹgube iphe ono; bya emekwa iya phọ l'onwongu; ?i
dobesu l'ịi-nahụ ikpe kẹ Chileke?
4 ?Tọo; bụ eze odoo ọphu parụ ẹka apaa, Chileke emeje;
waa l'ọ bụjeru nemadzụ -mee iphe-ẹji l'ọ parụ iya haa; tẹme
ọ nọdu anọduje ata nshi shii; ?bụ iphemiphe ono, bẹ i woru
nmaa phulaphula? Ọphu ị madụ l'iphe, o gude Chileke nọdu
emejeru ngu odoo bụ l'oome g'izimanụ lwa ngu azụ; g'ị haa
eme iphe-ẹji lwapfuta iya.
5 Obenu lẹ nta-a bẹ i nweru ẹjo ọkpoma kwefu ike g'odoo,
Chileke eme te eme g'izimanụ lwa ngu azụ. Ọo ya bụ l'iime
g'iphe-ẹhuka nkengu ka shii mbọku ikpe ono, Chileke e-
goshi oke-ẹhu-eghu iya mẹ g'ikpe nkiya dụ, bụ iya bụ ikpe
pfụru-ọto ono.
6 Mbọku ono bẹ Chileke e-bukwa onyemonye nggo lẹ
g'iphe, o meru gbaru.
7 Ndu tarụ nshi nọdu eme iphe, dụ ree; kukebe ẹhu achọ
gẹ Chileke jaa phẹ ajaja; kwabẹ phẹ ùbvù; bẹ oo-me g'ẹphe
nọdu ndzụ ojejoje; ẹphe taa nwụhubaedu anwụhu.
8 Obenu lẹ ndu ono, bụ ndu kwefuru ike ono; ndu ata
ngadụru ọkpobe-opfu nchị; ọ chịa iphe, ẹphe etso bụ iphe,
apfụduru-ọto; ndu ono bẹ Chileke a-tụ-koshi oke-ẹhu-eghu
iya, parụ ẹka.
9 Iphe, bụ onye emekpọo ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta abyadụ
eburu ebvuru; tẹme o je l'e-je iphe-ẹhuka iya. Oo-vuru ụzo
dapfuta ndu Jiu; tẹme ndu abụdu ndu Jiu etsota iya.
10 Obenu l'onyemonye, eme iphe, dụ ree bẹ Chileke a-ja
ajaja; kwabẹ iya ùbvù bya emee; ẹhu adụ iya guu jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii. Oo-vuru ụzo meeru iya ndu Jiu;
tẹme ndu abụdu ndu Jiu etsota iya.
11 Kẹle Chileke ta adụdu onye oole ẹnya l'iphu.
12 Iphe, bụkpoo onyemonye, amadụ ekemu mee iphe-ẹji
bẹ Chileke a-nmakwa ikpe; ẹphe alaa l'iyi; obeta ẹbe ẹphe
amadụ ekemu. Iphe, bụkwanu ndu bụ ndu maru ekemu
bya emeẹlaa iphe-ẹji bẹ Chileke e-gudekwaphọ ekemu ono
nmaa ikpe.

13 L'ọ tọ bụkwa ndu anụmaje ekemu bẹ bụ ndu
pfụberekoto l'iphu Chileke; ọ chia ndu eme iphe, ekemu
pfuru bụ ndu Chileke a-gụ lẹ ndu pfụru-ọto.
14 Lẹ teke ọ bụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu, bụ iya bụ ndu amadụ
ekemu gbẹ egudeje uche phẹ eme iphe, dụ l'ekemu; bụ nụ
iya-a bụ l'ẹphe egoshi l'ẹphe maru iphe, gbaru phẹ l'ememe;
obeta ẹbe ẹphe amadụ ekemu.
15 Umere phẹ egoshi l'iphe, ekemu pfuru bẹ Chileke
dewaru phẹ l'obu. Tẹme egomunggo phẹ nọdu agbakwa
phẹ phọ ekebe; eshinu ọriri phẹ anọduje anmaa phẹ ikpe
bya ahajẹkwarupho aharu phẹ enge.
16 Mbọku ono, Chileke e-kpe ikpe ono bẹ ọo-gbẹ Kéreshi
Jizọsu l'ẹka kpee nemadzụ ikpe iphe, nemadzụ arịje domia
l'ọkpoma iya. Noo iphe, ozi-ọma ono, mu anọduje ezi onoya
pfuru.

Ndu Jiu ẹphe l'ekemu

17 A bya l'ẹhu gụbedua, bụ onye Jiu; ị nọdu etu onwongu
onye Jiu bya akpọru obu ye l'ekemu; bya egude gụle Chileke
aba l'abaa.
18 Ị maru iphe, bụ uche Chileke; tẹme ekemu iya nọdu
egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; mẹ iphe, agbadụru
ngu l'ememe.
19 Ị makaharụ l'ị bụ onye edu ndu atsụ ishi; bya abụru
ìphóró kẹ ndu nọ l'ọchii.
20 Ị bụru onye akpọ-ziru ndu eme eswe ụzo; bya abụru
onye ezi ndu bụ ụnwegirima iphe. Ị maru ekemu Chileke;
bya amaru ọkpobe-opfu dụ l'ekemu ono.
21 Ọo ya bụ; eshi ọphu ịinoduje ezi ndu ọzo; ?bụ gụnu
kparụ iphe, i tii zidu onwongu? Gụbe onye ara iya arara sụ
g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanụ iphuru l'onwongu?
22 Gụbe onye epfu sụ g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanụ
ogori? Gụbe onye ono, agbụru nshi, a gwọru agwọgwo
tụphe ?ti jejekwanụ ezita iphe, e doberu l'eze-ụlo-nshi?
23 Gụbe onye ono, aba abaa lẹ Chileke tụru ekemu doberu
ngu ono; ?tị nọdujekwanu emebyishi ekemu ọbu; gude iya
eme Chileke iphe-iphere.
24 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ndu ọhozo
epfubyishi Chileke; ọ bụru umere unu kparụ iya."
25 Urwu dụkwa l'ebu úbvù bụ eviya; ọle ọo 'ẹkwapho
mẹ ọ -bụru l'i meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke ọ bụ
l'ịinoduje emebyi ekemu bẹ gụ l'onye ebuduru úbvù a-gbaru
l'ẹji.
26 Nokwaphọ g'ọ dụ onye ebuduru úbvù. Teke ọ bụkwanu
l'onye ebuduru úbvù emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agụdu
iya l'onye buru úbvù tọo?

27 Ọo ya bụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu ono, bụ ndu ebuduru
úbvù ono l'a-nma gụbe onye Jiu ikpe. Unubẹdua, bụ ndu
Jiu nweru ekemu, e deru l'ẹkwo bya ebua úbvù; tẹme unu
gbẹ emebyi ekemu.
28 Onye bụepho onye Jiu l'ẹnya ndiphe ta bụkwa iya bụ l'a
bụ onye Jiu. Ọphu ebu úbvù ọphu eebu l'anụ-ẹhu abụkwa
iya phọ bụ l'e buru úbvù.
29 Iphe, bụ ọkpobe onye Jiu bụkwa onye bụ iya nụ l'ime
ọkpoma iya. Ọkpobe ebu úbvù; bụru ọphu eebu l'ime obu,
bụ iya bụ ọphu Unme Chileke buru nemadzụ; ọ tọ bụkwa
ọphu e buru l'ọo g'e mee ya g'e deru l'ẹkwo ekemu. Ẹgube
onye ono ta abụkwa nemadzụ ajajẹ iya ajaja; ọ kwa Chileke
bẹ ajajẹ iya nụ.

3

1 Sụ-a; ?bụkwanu gụnu bẹ onye Jiu gude ka onye abụdu
onye Jiu mma? ?Dẹnukwanu urwu, dụ l'ebu úbvù?
2 Ọ kwatakpọkwaaru baa urwu, ha shii l'ụzomuzo. Kẹ
mbụ kpọada bụ l'ọo ndu Jiu bẹ Chileke woru opfu, o pfuru
ye l'ẹka.
3 Lẹ-a; ọme ọ bụkwanu l'ẹphe harụ bụru ndu ekwetadụru
nụ teke ono; ?e gege gude l'ẹphe te ekwetadụru sụ lẹ Chileke
bẹ ta agbaẹduru g'e gude ire iya ẹka tọo?
4 Tụswekwa! G'e goshichikwa lẹ Chileke ta adụdu teke
ọ bụedupho onye ire-lanụ g'ọ bụ; o betakpọoru nemadzụ
mgburugburu je a-bụeberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e
deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Ọo l'opfu ngu Chileke bẹ
ee-shi goshi
l'ị bụ onye pfụru ọto.
Ọphu ọ dụdu teke e kuru ngu
ikpe g'i ti kpefu.”
5 Teke ọ bụkwanu l'ọo l'anyi ta agbadụru g'e gude ire anyi
ẹka emeje g'a hụma gẹ Chileke gbaberu k'egude ire iya ẹka;
?bụhunu gụnu bẹ anyi e-pfu? ?Anyi a-sụ lẹ Chileke meru
ẹjo-iphe l'ọ kpabẹru anyi oke-ẹhu-eghu iya? Nta bẹ mu
ajịkpoakwa ajị-a gẹ ndiphe ọzo anọduje ajị.
6 Tụswekwa! Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno mẹ ?Chileke emehụnu
imagha oo-kpe ndiphe ikpe?
7 Lẹ-a; teke ọ bụ onye ntuphu-ire; ọ bụru iya agbẹje mee
g'a kabaa amaru lẹ Chileke bụ onye ire-lanụ; jaa ya ajaja; ?
dẹnu g'o gude Chileke jehụnu a-nma mu ikpe lẹ mu bụ onye
iphe-ẹji?
8 ?Bụ gụnu kparụ iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu
anọduje agbaru anyi mgbamu; ebo anyi ibo sụru l'anyi

epfuje ono? Iphe ono bụ: “G'anyi meanarọ ẹjo-iphe g'ee-
shi gẹ k'ọma eshi iya fụta.” Ndu ono bẹ Chileke a-nmakwa
ikpe, bụ iphe, gbaru phẹ nụ.

Ikpe, nmarụ onyemonye

9 ?Nta-a-ee? Ọnodu anyịbe ndu Jiu ?ọ ka kẹ ndu abụdu
ndu Jiu mma tọ? Tụswekwa! Anyi ta akakpọdaa phẹ mma
ililekpọo. Iphe, anyi goshiru bụ l'anyịbe ndu Jiu; mẹ ndu
abụdu ndu Jiu tụkoru bụru ndu iphe-ẹji pyịtaru l'ẹkpiri.
10 L'e dekwaru l'ẹkwo opfu Chileke sụ:
“Ọ tọ dụkwa mẹ onye
pfụberekoto;
mbụkwa m'onye lanụ.
11 Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ,
nweru egomunggo;
ọphu ọ dụkwapho onye
eseje gẹ ya maru Chileke.
12 Onyemonye ghawarụ Chileke
azụ.
Ẹphe tụkowaru yifu.
Ọ tọ dụdu onye ọphu eme
iphe, pfụru-ọto
g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ.
13 Ẹkpiri phẹ bụ ilu, gheru ọnu.
Ire phẹ bẹ ẹphe egudeje
edephushi nwibe phẹ.
Opfu, shi phẹ l'ọnu nọdu
egbu egbugbu
g'ẹru ẹjo agwọ.
14 Iphe, jiru phẹ ọnu bụ ephu
iphu
yẹe opfu, shi l'ọkpoma
mgbashị.
15 Ẹphe ekwoje gburumu je
egbua nemadzụ.
16 Ụzo, ẹphe eshi bụ iphe,
adụje iya nụ bụ ọla-l'iswi
yẹle aphụ.
17 Ẹphe ta amadụ ụzo nchi
adụ-doo.
18 Ọphu ẹphe ta atsụdu Chileke
ebvu ililekpọo.”*
19 Ọphu anyi makahakpọoru bụ l'iphemiphe, e deru
l'ẹkwo ekemu Chileke bụ ndu a tụ-doru ekemu ọbu bẹ e
dedoru iya. Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye a-gọfu nụ. Ọnu

* **3:18 3:18** Gụnaa Ebvu 36:1.

abụru onyemonye kpụrukudukuu; wafụa g'onyemonye e-
shi ẹgube ono bụru onye-ikpe nmarụ l'iphu Chileke.
20 Iphe, o gude ọ dụ nno bụ l'ọ tọ dụdu onye a-sụ lẹ ya
e-gude eme g'ekemu pfuru bụru onye pfụberekoto l'iphu
Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bụ l'o meje gẹ nemadzụ
maru lẹ ya mewaru iphe-ẹji.

Apfụbekoto ọphu shi l'ekweta

21 Obenu lẹ nta-a bẹ e goshiwaru iphe, bụ apfụbekoto kẹ
Chileke, abụedu ọphu shi l'edobe ekemu. Iphe ono bụru
iphe, ekemu mẹ ndu mpfuchiru Chileke gbarụ ekebe iya.
22 Apfụbekoto kẹ Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetarụ kẹ
Jizọsu Kéreshi rwube anyi ẹka. Ọ tọ dụdu onye ọogufuje
mẹ nanụ;
23 kẹle onyemonye mewaru iphe-ẹji; shi nno nafụ onwiya
ọdu-biribiri kẹ Chileke.
24 Obenu lẹ Chileke mewaru onyemonye eze-iphe-ọma kẹ
mmanụ gụa ya l'onye pfụberekoto. Ọ bụru onye o shi
l'ẹka mee ya bụ Kéreshi Jizọsu onye meru g'ẹphe nweru
onwophẹ.
25 Chileke goshiru Kéreshi l'edzudzu-ọha g'ọ bụru ẹja, e
gwerụ gwefu iphe-ẹji ndiphe. Ọ bụru mee, Kéreshi ono
gbashịru teke ọ nwụhuru ono bẹ Chileke egudeje agụru
nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji iya; mbụ ndu woru onwophẹ ye
iya l'ẹka. Chileke shi ẹgube ono mee gẹ ya goshi lẹ ya
pfụberekoto. Lẹ teke ndiche bẹ Chileke shi abụjeru onye
meru iphe-ẹji l'ọ taẹlaa nshi lephua ya ẹnya.
26 Ọle nta-a bẹ oogoshije gẹ ya eshije mee ndiphe g'ẹphe
bụru ndu pfụberekoto; kẹle yẹbedua bụ onye pfụberekoto
bya abụkwarupho onye emeje iphe, bụ ndu kwetarụ kẹ
Kéreshi g'ẹphe bụru ndu pfụberekoto.
27 Sụ-a; ?ọ dụkwaduru onye dụru iphe, ọo-nọdu aba l'aba
nta? Ọ tọ dụekwa. ?Ọ bụru ẹka o meru imagha? ?Bụ l'anyi
eme iphe, ekemu pfuru tọo? Waawakwa. Ọ bụakwaa l'anyi
woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka.
28 Kẹle iphe, anyi maru bụ lẹ Chileke agụjeekwapho
nemadzụ l'onye pfụberekoto mẹ ọ -bụru l'onye ono kwetarụ
kẹ Kéreshi; ọ tọ bụkwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru.
29 Chileke ?ọ bụ Chileke ndu Jiu kpụrumu tọ? ?Tọ bụedu
Chileke kẹ ndu abụdu ndu Jiu? Ee! Ọ bụfua Chileke ndu
abụdu ndu Jiu.
30 Ọ bụepho Chileke lanụ dụ kpoloko. Ọ bụru iya a-gụ ndu
Jiu, kweru kẹ Kéreshi lẹ ndu pfụberekoto; bya abụkwaru
iya phọ a-gụ ndu abụdu ndu Jiu, kweru kẹ Kéreshi lẹ ndu
pfụberekoto.

31 ?Ọ pfụru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwụtoshia ekemu tọo? Tụswekwa! Iphe, anyi emechia bụkwa g'ekemu ngụru angụru.

4

Iphe-nggoshi, Ébirihamu meru

1 ?Dẹnu iphe, anyi e-pfu lẹ kẹ Ébirihamu, bụ nnajị ndiche anyi phẹ? ?Dẹnu g'ọ nwụru yẹ ya?

2 Lẹ teke ọ bụ l'ọo iphe-ọma, Ébirihamu metaru bẹ Chileke gude gụa ya l'onye pfụberekoto; bẹ o nwekwarụ iphe, o gogo gude aba l'abaa; ọle ọ tọ bụkwanu l'iphu Chileke.

3 Noo iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; a gụaru iya ya l'apfụbekoto."

4 Sụ-a; onye jeru ozi bẹ a ta sụjekwa l'iphe, a nụru iya lẹ k'ozi ono bụ iphe-ọma bẹ e meru iya; gbahaa l'ọo ụgwo, rwuberu iya nụ bẹ a pfụru iya.

5 Obenu lẹ teke nemadzụ gwọberu k'ese akanya ẹhu iya; bya ekweta kẹ Chileke ono emeje g'onye iphe-ẹji bụru onye pfụberekoto ono; a gụaru iya ya l'apfụbekoto.

6 Ọ kwaphọ iphe, dụ nno bẹ Dévidi tụberu epfu teke ono, o pfuru k'ẹhu-ụtso nwoke ọphu Chileke gụru l'onye pfụberekoto; l'ẹbe abụ l'o gude ẹka iya meta gẹ Chileke nata iya.

7 Ọ sụru:

"Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu a gụru nvụ
l'iphe, ẹphe mesweru; ndu a
safụbebewaaru iphe-ẹji, ẹphe megbabẹru.
8 Ẹhu-ụtso bụ k'onye Nnajịuphu taa
gụkoeduru iphe-ẹji ililekpọo."*

9 ?Ọ dụ g'ọ bụepho ndu buru úbvù kpẹekpu bẹ Chileke epfu l'ẹka-a g'ẹhu tsọo ụtso? Tọo; ?ndu ebuduru úbvù yị iya-a? Eshinu anyi sụru: "Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; a gụaru iya ya l'apfụbekoto."

10 ?Dẹnu g'eshiru gụaru iya ya? ?Bụ teke o toko budu úbvù; tọo g'o buwaru úbvù? Ọ gụadaru iya ya tẹme o bua úbvù.

11 Úbvù ono, o buru ono bụru iphe-ọhubama, goshiru lẹ Chileke gụru iya rọ l'onye pfụberekoto; kẹle o kwetarụ kẹ Chileke teke o toko budu úbvù. Ọo ya bụ gẹ Ébirihamu abụru nna k'iphe, bụkpoo ndu woru onwophẹ ye Chileke l'ẹka; ndu Chileke gụru lẹ ndu pfụberekoto l'ẹbe abụ l'ẹphe buru úbvù.

---

* **4:8 4:8** Gụnaa Ebvu 32:1,2.

12 Ọ bụkwarupho nna ndu buru úbvù; ọle ọ tọ bụkwa
nna phẹ; opfu l'ọo l'ẹphe buru úbvù; iphe, o gude bụru nna
phẹ bụ l'ẹphe tsoru ẹka Ébirihamu, woru onwiya ye Chileke
l'ẹka tẹme o bua úbvù.

Ọphu bụ ishi bụ ekweta

13 Chileke kweru Ébirihamu yẹe awa iya ukwe-iphe sụ
phẹ: l'ọo phẹ e-nweru mgboko. Ọ tọ bụkwa lẹ Ébirihamu
meru iphe, ekemu pfuru meru iphe, o gude kwe iya ukwe-
iphe ono. Ọ kwa l'o kweru kẹ Chileke meru iphe, Chileke
gụru iya ya l'apfụbekoto.
14 Sụ-a; ọme ọ bụ ndu eme iphe, ekemu pfuru bẹ e-
nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono mẹ ekweta
abụru iphe-mmanụ; mẹ ukwe-iphe, Chileke kweru tege
vukwaruphọ ire.
15 Kẹle ekemu akpatsuje oke-ẹhu-eghu. Noo l'ẹka ekemu
adụdu bẹ emeswe adụkwapho.
16 Noo g'o gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono
bụru iphe, shi l'ekweta; g'ee-shi g'ọo-bụru iphe, shi l'eze-
iphe-ọma, oome; mbụ ọphu o mekwarụpho gbabẹ awa
Ébirihamu. Ọ tọ bụekwapho ndu emeje iphe, ekemu sụru
g'e meje kpụrumu. Chileke dobekwaru iya phọ iphe, bụ ndu
kwetarụ nụ gẹ Ébirihamu kwetarụ. L'ọ kwa Ébirihamu bụ
nna anyi g'anyi hakọtakpoo.
17 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ: "Mu meakwaru ngu
nna igwerigwe ọha." Ọo ya bụ lẹ Ébirihamu bụ nna anyi
l'iphu Chileke, bụ onye o kweru nkiya; mbụ Chileke, emeje
ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe dzụru ndzụ ọzo; tẹme ọ nọdu
emeje iphe, eshihaada dụ nụ l'ọo-bya adụ.
18 Ébirihamu woru onwiya ye Chileke l'ẹka; bya anọdu
ele ẹnya iphe; teke adụdu iphe, ọ tụberu ele ẹnya iya. Ọo
ya bụ; ọ bụru nna ọhamoha, dụ igwerigwe, bụ iya bụ nụ
iphe, e pfuru iya sụ: "Noo g'awa ngu a-ha bụ ono."
19 Ọphu ọ dụdu teke Ébirihamu kwenyaarụ kẹ Chileke bya
akpọahaa ọkpolohu. Ọphu o pfuduru kẹle ya kahụwaru;
lịbahuchawaa alịbahu ọphu ya a-dụedu ike eye ime; l'ẹka
ọ nọwaru iphe, ha g'ụkporo apha ise eshinu a nwụru iya;
ọphu o pfuduru kẹ nyee ya, bụ Sera, ata tsụdu ime.
20 Ọ tọ dụdu teke obu bọjeru iya ẹbo l'iphe, Chileke kweru
iya ukwe iya; kẹle ọ nọshierupho ike l'ẹka Chileke akwabẹe
ya phọ ùbvù.
21 O dokpọoru iya ẹnya ọkpobe edodo lẹ Chileke sụru
emekọta iphe, o kweru iya ukwe iya.
22 Noo g'o gude Chileke gụaru iya ya l'apfụbekoto.

23 Ọ tọ bụkwa l'iswi ẹhu Ébirihamu kpẹekpu bẹ e dedoru
iphe ono, e deru sụ: A gụru iya ya l'apfụbekoto.
24 Ọ kwa l'iswi ẹhu anyịbedua bẹ e dedokwaru iya phọ, bụ
ndu Chileke e-mechaa gụa lẹ ndu pfụberekoto; mẹ ọ -bụru
l'anyi kweru kẹ Chileke, bụ iya bụ onye meru Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
25 Jizọsu ono bẹ Chileke harụ; o gude onwiya gwee ẹja
nwụhu k'ọphu oo-gwefu iphe-ẹji, anyi meshiru. Chileke bya
emee ya; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'e-shi gẹ ya agụa
anyi lẹ ndu pfụberekoto.

5

Adụ lẹ mma onye lẹ Chileke

1 Ọo ya bụ lẹ Chileke gụwaru anyi lẹ ndu pfụberekoto
opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a bẹ anyi shiwaa l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi; ẹhu dụwaa anyi guu
l'ọnodu anyi lẹ Chileke.
2 Ọo Jizọsu Kéreshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya
duba anyi l'eze-iphe-ọma ọwanawa, anyi gude dzụru ndzụ-
a. Ẹhu nọdu anọduje atsọ anyi l'anyi ele ẹnya l'anyi lẹ
Chileke e-mechaa gbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya.
3 Ọ tọ bụkwaa ono kpụrumu; ẹhu atsọjekwapho anyi ụtso
mẹ anyi nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'anyi hụmawaru l'ọo
l'iphe-ẹhuka bẹ eeshije nwụta ata nshi.
4 Ọ bụru ọta-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ọhutama. Anyi
eshi ẹgube ono kabaa apfụshi ike l'iphe, anyi ele ẹnya iya.
5 Ọphu ele ẹnya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi
iphu; kẹle Chileke l'onwiya mewaru anyi gbẹ l'ẹka Unme-
dụ-Nsọ, ọ nụru anyi maru gẹ n-yemobu iya habe shii.
6 L'ọ kwadụro teke adụdu ike, dụ anyi k'eme iphe, dụ ree
l'iphu Chileke bẹ Kéreshi byaru bya anwụhu-chiru ndu ata
tsụdu Chileke ebvu. Iphe ono bụru teke Chileke tụberu bẹ
o meru.
7 Kẹle ọ dụkwa lẹ ńtà gẹ nemadzụ e-shi nwụhu-chiru onye
pfụberekoto. Ọle a -chọje iya bẹ aa-hụmakwaa onye a-
nwụhu-chiru onye ọma.
8 Obenu lẹ Kéreshi nwụhuru l'iswi ẹhu anyi teke anyi
bụkwadu ndu eme iphe-ẹji; shi nno goshi lẹ Chileke
yenụkaru anyi obu.
9 Ọo ya bụ l'eshinu Chileke shiwaa l'anwụhu, Jizọsu
nwụhuru; gụa anyi lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya bẹ ọo-
kabakpọkwanu adụ ike shi l'ẹka Kéreshi ono dzọta anyi;
g'a taa tụ-koshidu anyi oke-ẹhu-eghu iya.
10 Sụ-a; eshinu anyi shi bụru ọhogu Chileke; Chileke bya
eshiwaa l'anwụhu, Nwa iya nwụhuru mewaa anyi bụru

ọ̀nyà iya; bẹ nta-a, anyi bụwaa ọ̀nyà iya-a bẹ ndzụ Kéreshi ọphu nọ anyi l'ẹhu a-kabakpọkwaanu adzọta anyi l'oke-ẹhu-eghu Chileke.

11 Ọphu ọ bụdua ono kpoloko; anyi nọkwapho l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ete ẹswa; mbụ onye ono, meru anyi lẹ Chileke doshiwaa ono.

Ádamu lẹ Kéreshi

12 Sụ-a; ọ kwa nwoke lanụ bẹ iphe-ẹji shi l'ẹka bata lẹ mgboko. Ọnwu shikwaphọ l'iphe-ẹji ono batakwaphọ lẹ mgboko. Ọo ya bụ; ọnwu shi nno swiru iphe, bụkpoo nemadzụ; kẹle onyemonye mewaru iphe-ẹji.

13 Iphe-ẹji dzuhaakwaru eliphe tẹme ekemu bya. Ọle a ta gụkoduru nemadzụ iphe-ẹji l'ẹka ekemu adụdu.

14 Ọle ọnwu shiẹlaa l'ọgbo kẹ Ádamu phẹ bụru eze jasụ l'ọgbo kẹ Mósisu; mbụ bụchaaru eze ndu emesweduru ekemu gẹ Ádamu mesweru.

Ádamu l'onwiya bụ onyonyo Kéreshi, bụ iya bụ onye ọphu, e-mechaa byanụ phọ.

15 Obenu l'iphe-ọma kẹ Chileke bẹ a ta tụkwa eyeru iphe-ẹji kẹ Ádamu. Kẹle ọ -bụru l'iphe-ẹji, onye lanụ meru; bẹ meru a dụ igwerigwe nwụhu; nokwaphọ gẹ Chileke a-kabakpọo eshi l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizọsu Kéreshi meeru ndu dụ igwerigwe eze-iphe-ọma, nyịberu anyịbe.

16 Ọphu iphe-ọma kẹ Chileke adụkwanu gẹ iphe-ẹji, onye lanụ meru. L'ikpe, nmakọtaru ndiphe mgburugburu k'iphe-ẹji ono. Obenu l'iphe-ọma ọphu Chileke meru nyịberu igwerigwe iphe-ẹji; shi nno mee agụhaa ndiphe lẹ ndu pfụberekoto.

17 Kẹle eshinu ọ bụ emeswe, onye lanụ mesweru bẹ ọnwu shi l'ẹka onye lanụ ono bụru eze; bẹ ndu ono, shiwaa l'ẹka Jizọsu Kéreshi nata eze-iphe-ọma kẹ Chileke ono, bụ iphe-ọma ọphu nyịberu anyịbe ono; waa iphe-ọma ọphu bụ apfụbekoto; ndu ono a-nọdu l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizọsu Kéreshi bụru eze lẹ ndzụ-a.

18 Ọo ya bụ l'ọo g'emeswe, onye lanụ mesweru kparụ iphe, Chileke nmakọtaru onyemonye ikpe; bụkwapho gẹ Chileke shi l'apfụbekoto Kéreshi mee g'ikpe kalẹru onyemonye gẹ ndzụ dụ phẹ.

19 Kẹle ọo gẹ nwoke lanụ ono meru iphe, Chileke sụru g'o to meshi; e shi ẹgube ono mee ndu dụ igwerigwe ẹphe bụru ndu iphe-ẹji; bụkwapho g'ee-gude k'onye lanụ ọphu meru iphe, Chileke sụru g'o mee; Chileke agụa ikpoto nemadzụ lẹ ndu pfụberekoto.

20 Iphe, e gude e mechaa tụa ekemu dobe bụkwa g'a
kabaa amaru g'iphe-ẹji habe shii. Obenu l'ọo teke a kabaa
amaru g'iphe-ẹji habe shii; eze-iphe-ọma kẹ Chileke akwata
kabakwaaphọ shii.
21 Ọ kwa anwụhu bẹ iphe-ẹji gude bụru eze. Nok-
waphọ g'ọ bụ apfụbekoto bẹ eze-iphe-ọma kẹ Chileke
gude bụkwarupho eze. Ọ bụru apfụbekoto ono, shi l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ono edu anyi ala lẹ ndzụ
ọphu ọnwu ta adụhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

1 Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi sụberu iya ishi nta-a? ?Anyi a-
nọduje eme iphe-ẹji g'eze-iphe-ọma kẹ Chileke aka shii tọ?
2 Tụswekwa! ?Dẹnu g'anyịbe ndu nwụhuwaru anwụhu
l'iphe-ẹji e-shi nọdukwapho ndzụ l'ime iya ọzo?
3 Tọo ?unu ta amadụ l'e shiwaa lẹ baputizimu mee anyi
dụ igwerigwe bụru ndu a tụgbaberu l'anwụhu ono, Kéreshi
ono?
4 Lẹ teke ono, e meru anyi baputizimu ono bẹ anyi l'iya
tụkoakwaru nwụhu; a tụko anyi l'iya likọta. Ọo ya bụ lẹ-a;
ọo ẹgube ono Kéreshi gude ike akpabiri kẹ Nna shi l'ọnwu
gbalihu dzụru ndzụ ono bụkwapho g'anyi a-dụ ike dzụru
ndzụ ọ̀phúú.
5 Ọ -bụru l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ l'anwụhu,
dụ g'ọphu ọ nwụhuru; ọ n'iya bụ Chileke emee g'anyi shi
l'ọnwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzụru ndzụ ọ̀phúú.
6 Ọphu anyi maru bụ ọwa-a: l'e wotaru akahụ onye anyi
shi bụru woru yẹe Kéreshi tụko kpọpyabe l'oswebe; ọo ya
bụkwanu; g'ee-mebyia ike k'ẹjo obu ono, anyi shi nweru
teke ono, bụepho iphe-ẹji bẹ anyi shi maru ono; g'anyi ata
abụeduru ohu k'iphe-ẹji.
7 L'ọ kwa teke nemadzụ nwụhuru bụ teke yẹle ike k'eme
iphe-ẹji tọkaharu ishi anamu.
8 Teke ọ bụkwanu l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru nwụhu bẹ
anyi maru l'anyi l'iya a-tụkokwapho dzụru ndzụ.
9 L'iphe doru anyi ẹnya bụ l'eshinu Chileke meru gẹ
Kéreshi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ ọ tọ nwụhubaedu
ọzo. Anwụhu ta abyadụ akabaa ya ike ọzobaa.
10 Anwụhu ọphu ọ nwụhuru bụ l'ọ nwụhuru mgbo lanụ
kpoloko kpẹekpu g'o mekpee iphe-ẹji. Ndzụ ọphu ọ dzụ
nta-a bụwaru gẹ yẹe Chileke bụru nanụ jasụwaruroya.
11 Nokwaphọ g'unu a-gụje onwunu l'unu bụwaa ndu
nwụhuru anwụhu mẹ a -bya l'ẹka iphe-ẹji nọ. Ọle eshinu

unu lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbawaru bụru nanụ bẹ bụwaa Chileke bẹ unu dzụru ndzụ.

12 Unu te ekwekwa g'iphe-ẹji bụru eze l'ẹhu unu ọwa-a, bụ ọphu a-nwụhu anwụhu-a; k'ọphu bụ l'ọo ẹjo-iphe, agụ unu, ọ sụru g'unu mee bẹ unu e-meje.

13 Unu te ewokwaru iphe, nọ unu l'ẹhu g'ọ hahabẹ nwanshịi haarụ iphe-ẹji g'ọ bụru iphe, o gude ejepfu iphe, pfụru ọto ọgu. Ọ chia iphe, unu e-me bụ g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu bụwaa ndu shi l'ọnwu fụta bya anọdu ndzụ. Ọo ya bụ gẹ Chileke egude unu alwụ ọgu iphe, pfụru ọto.

14 Iphe-ẹji ta akaẹdu unu ike; eshinu ekemu ekeẹduru unu ẹgbu; kẹle nta-a bẹ Chileke gudewaa eze-iphe-ọma iya tọo unu l'ẹgbu ekemu ono.

Abụru ohu k'apfụbekoto

15 Sụ-a; ?ọ pfụru l'anyi anọduwaro eme iphe-ẹji; opfu l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke tọfuwaru anyi; ẹbe ekemu ekeẹduru anyi ẹgbu tọ? Tụswekwa!

16 Unu ta amahaadaa lẹ teke unu woru onwunu haarụ nemadzụ bya emeje iphe, o pfuru g'ohu iya bẹ unu bụwaa ohu onye ọbu, unu emeje iphe, o pfuru ọbu. Teke ọ bụ l'unu woru onwunu haarụ iphe-ẹji; bụru ohu iya; unu anwụhu anwụhu, bụ iphe, tso iphe-ẹji l'azụ. Teke ọ bụkwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfuru; ọo ya bụ l'ọo-gụa unu lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya.

17 Ọle mu ekele Chileke ekele l'ọ dụru teke unu shi bụru ohu iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a bẹ unu gudewaa obu unu g'ọ ha eme iphe, bụ ọkpobe-opfu ono g'e ziru iya unu.

18 Eshinu a tọwaru unu l'ẹgbu, iphe-ẹji shi kee unu bẹ unu bụwaa ohu k'apfụbekoto.

19 Mu gudeakwaa ẹhu ohu lẹ nnajịuphu iya anmarụ unu ẹtu; ọdumeka bẹ iphe, mu epfu te edokwa unu ẹnya. Ẹgube ono unu shi woru onwunu haarụ ẹjo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfụduru-ọto g'e-shi g'iphe-ẹji akabaa shii ono; bụkwapho g'unu e-woru onwunu haarụ eme iphe, pfụru ọto nta-a; g'e-shi gẹ ndzụ unu abụkotaru kẹ Chileke.

20 Kẹle teke unu shi bụru ohu iphe-ẹji; bẹ unu eshidu eyeru apfụbekoto ọnu.

21 ?Bụhunu urwu gụnu bẹ unu ritaru l'ẹjo-iphe ono, unu shi eme ono; mbụ iphe ono, iphere iya byaru adụ unu nta ono? Kẹle ẹka iphemiphe ono sụberu ishi bụkwa anwụhu.

22 Obenu lẹ nta-a bẹ a tọwaru unu l'ẹgbu ono, iphe-ẹji shi kee unu ono; unu bụwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru

iya bụru lẹ ndzụ unu bụkotawaa kẹ Chileke. Ẹka ọ sụberu ishi bụru ndzụ ojejoje.

23 Ụgwo, aanata l'iphe-ẹji bụkwa anwụhu; iphe-ọma, Chileke eme bụkwanuru ndzụ ojejoje ọphu shi Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka.

7

Ẹtu iphe, emeje nụ l'alụlu

1 Sụ-a; ụnwunna mu; ?unu ta amadụ lẹ teke ekemu bụ-beru ishi lẹ ndzụ nemadzụ bụ teke onye ono nọ ndzụ? Ọ kwa unubẹ ndu tụkoru maru ekemu bẹ mu epfuru.

2 Kẹle ekemu bụ lẹ nwanyị, alụ ji nọfutaje l'ẹka ji iya jasụkporu teke ji iya l'a-nọ-beru. Ọle teke a nọnyaaru; ji iya nwụhu bẹ o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabẹ iya nụ ono ta adụedu iphe, ọ bụ.

3 Bụ iya bụ lẹ teke ji iya nọkwadu ndzụ; o je alụru ji ọzo; l'aasụ l'oori ogori; teke ọ bụ lẹ ji iya nwụhuwaru; l'ọ bụru nwanyị eke ji. Ekemu te egudepyabẹdu iya. Ọ tọ bụedu iya eri ogori mẹ o -je alụru ji ọzo.

4 Sụ-a; noo g'ọ dụ l'ẹhu unu bụ ono; ụnwunna mu. Ọo ekemu shi bụru ji unu; ọle unu lẹ Kéreshi tụgbawaru nwụhu. Ọo ya bụ l'eshi ọphu unu nwụhuwaru bẹ ekemu abụedu ji unu. Ẹbe ọ dụedu iphe, unu l'iya jigba. E mechaa; unu bya adzụru ndzụ ọzo teke ono, Kéreshi tetaru dzụru ndzụ ono. Nta-a, bẹ bụwaa onye ono, shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono bụ ji unu; k'ọphu anyi a-dzụru ndzụ, pfụru ọto meje iphe, dụ Chileke ree.

5 Kẹle teke ono, anyi shi nọdu ndzụ eme g'ọ gụru anyi ono bẹ ẹgu ẹjo-iphe, shi anọduje enwu phuruphuru l'ẹhu anyi meru anyi shi anọduje eme iphe-ẹji. Iphe, tso eme iphe-ẹji ono bụkwanuru ọnwu.

6 Ọle nta-a bẹ a dzọwaru anyi l'ẹka ekemu. Anyi nwụhuwaru; nahụ iphe ono, shi kee anyi ẹgbu ono. Ọo ya bụ l'anyi etsowaa ụzo ndzụ ọ̀phúú ọphu shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ejeru Chileke ozi. Anyi te etsohẹdu akahụ ụzo ono, bụ iya bụ ekemu ono, e deru l'ẹkwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-ẹji

7 ?Bụ gụnu bẹ anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?ọ bụ iphe-ẹji tọo? Tụswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bụ iphe-ẹji; ọme ekemu ta adụ. Mu tege amakwaru iphe, bụ nchamẹnya ọme ekemu ta asụ: “G'iphe onye ọzo ta agụjekwa ngu.”

8 Iphe-ẹji shinu l'ekemu ono kpata ụzo je akpatsushia mu iphe, bụkpoo ẹgu ẹjo-iphe ọzo, dụgbaa nụ. Kẹle ekemu -adụdu bẹ iphe-ẹji nwụhukwaru anwụhu.

9 Mbędua l'onwomu dụru teke mu shi nọdu ndzụ; ọphu
mu amadụ k'ekemu. A nọnyaa mu bya amaru k'ekemu ono;
iphe-ẹji jakerehu mu l'ẹhu; ọ bụru mu anwụhu.
10 Ekemu onoya bụ ekemu, gege eme g'a nọdu ndzụ ono
gbẹ bya abụru ikpe bẹ ọ nmarụ.
11 Kẹle iphe-ẹji kpatarụ ụzo; gude ekemu ono wọpyabe
mu l'ụgho; shi l'ekemu ono woru mu gbua.
12 Ọo ya bụ l'ekemu l'onwiya dụ nsọ. Iphe ono, a sụru g'e
meje ono dụ nsọ; bya abụru iphe, pfụru ọto; bya adụ ree.
13 ?Ọ pfụru l'ọo iphe ono, dụ ree ono gbẹ kpatarụ mu
anwụhu tọ? Tụswekwa! Ọ kwa iphe-ẹji gude iphe ono, dụ
ree ono kpatarụ mu anwụhu g'ee-shi g'iphe-ẹji abụru iphe,
aa-hụma l'ọ bụ iphe-ẹji. Ọo ya bụ lẹ Chileke shi l'iphe, e
deru l'ekemu eme g'iphe-ẹji goshigbua gẹ yẹbe iphe-ẹji dụ-
be ideyideyi.

Iphe labọ adzọ ẹnya l'ẹhu amadụ

14 Iphe, anyi maru bụ l'ekemu shi Unme Chileke l'ẹka;
obenu lẹ mu bụ nemadzụ mmanụ, iphe-ẹji gbaru ohu.
15 Umere mu l'onwomu agbachịjekwa mu ẹnya; kẹle mu
te emejedu iphe, dụ mu g'a sụ lẹ mu meru iya. Iphe, mu
emejechia bụ iphe, dụ mu ashị ememe.
16 Sụ eshi ọphu iphe, mu agbẹje eme bụ iphe, mu maru
l'ọ tọ dụdu mu ree; ọo ya bụ lẹ mu kweru l'ekemu dụ ree.
17 Ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ bụdu mbędua l'eme iya. Iphe, eme
iya nụ bụ iphe-ẹji ono, buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.
18 L'iphe, mu maru bụ l'ọ tọ dụkpodaa iphe, dụ ree, nọ
mu l'obu ililekpọo, bụ iya bụ l'obu ẹgube nemadzụ, mu
shi bụru teke mu shi anọduje eme ẹjo-iphe, agụgbabe mu
nụ. Mu emeje gẹ mu mee iphe, dụ ree l'ememe; ọle mu ta
adụjedu ike mee ya.
19 Kẹle mu te emejedu iphe, dụ ree, dụ mu g'a sụ lẹ mu
meru iya. Ọo 'ẹpho ẹjo-iphe ono, ata dụdu mu gẹ mu mee
ya ono bẹ mu emeje.
20 Sụ-a; ọ -bụru l'iphe, mu agbẹje eme bụ iphe, adụdu mu
ree; ọ n'iya bụ l'ọ tọ bụdu mbędua l'eme iya. Iphe, eme iya
nụ bụ iphe-ẹji ono, buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.
21 Noo ya bụ; mu shi ẹgube ono hụma ekemu, dụ adụdu;
l'ọ bụjeru; teke mu eme gẹ mu mee iphe, dụ ree; ọ bụerupho
ẹjo iya akpatajẹ mu ụzo l'ẹhu.
22 Mu -bya l'ime onwomu bẹ ekemu kẹ Chileke
anọdujekpokwaa atsọ mu ụtso l'obu.
23 Obenu lẹ mu hụmaru ekemu ọzo, anọduje adzọ ụzo
l'ẹhu mu. Ekemu k'ono bẹ yẹle ekemu ọphu dụ mu ree
l'egomunggo phọ anọduje akpa ẹnya. L'ọ tụa mu mkpọro

kpụru mu nụ iphe-ẹji. Ọ bụru ekemu k'ono bẹ aatụjeru mu ekemu ọphu kpụ mu lẹ ndzụ.

24 Nshịo mu! ?Bụkpoo onye a-dzọ mu l'ogwẹhu ọwa-a, edu mu ala l'ọnwu-a?

25 Nta bẹ mu nọ l'ẹka Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajịuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbụ lẹ mu egudeje egomunggo eme ekemu kẹ Chileke l'onwomu; mu egude anụ-ẹhu mu eme ekemu k'iphe-ẹji.

8

Unme, l'anụje ndzụ òphúú

1 Ọo ya bụ lẹ ntamanụ-a bẹ ọ tọ dụedu ikpe, nmakwadụru ndu nọ l'ẹka Kéreshi Jizọsu; ndu te emeẹdu iphe, agụ phẹ ẹgu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke sụru g'ẹphe mee.

2 Kẹle ekemu ọphu Unme Chileke atụru mu nta-a bụ ike, eshije Kéreshi Jizọsu l'ẹka duru nemadzụ bahụ l'ụzo ndzụ. Ọ bụru ike ono tọfuwaru mu l'ike k'ekemu, bụ iya eshije l'iphe-ẹji duru nemadzụ bahụ l'anwụhu.

3 Iphe, ekemu adụdu ike mee opfu lẹ nemadzụ ta adụjedu ike mee g'ekemu pfuru bẹ Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya gẹdegede; ọ bya abụru nemadzụ; nweru anụ-ẹhu, iphe-ẹji anọduje akpasa ụzo l'ẹhu g'ẹhu k'anyi; bya emee onwiya ngwẹja gwefu iphe-ẹji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-ẹji ono. Chileke shi l'ẹhu ono, Kéreshi nweru ono nmaa iphe-ẹji ikpe.

4 Iphe, Chileke gude mee iphe ono bụ k'ọphu anyi a-dụ ike meẹbekota iphe, pfụru ọto ono, ekemu pfuru ono. Kẹle nta bụwaa Unme Chileke bẹ anyi etso; anyi te etsoẹdu anụ-ẹhu.

5 Kẹle ndu etso anụ-ẹhu bụepho g'ẹphe e-me mee iphe, dụ anụ-ẹhu ree bẹ adụje phẹ l'obu. Ndu etso Unme-dụ-Nsọ bụru iphe, ọ sụru g'ẹphe mee bẹ ẹphe emeje.

6 Kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bụkwa ọnwu; akpọkwanuru obu ye l'eme iphe, dụ Unme-dụ-Nsọ ree bụru ndzụ waa ẹhu àgù.

7 Noo kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bụ ọhogu Chileke; kẹle o too tsodu ekemu Chileke; ọphu ọ byadu etso iya.

8 Ọphu ndu emeje iphe, dụ anụ-ẹhu ree 'abyadu adụ ike mee iphe, dụ Chileke ree.

9 Obenu l'unubẹdua te emejedu uche unu. Ọ bụwaa iphe, Unme-dụ-Nsọ epfu bẹ unu eme; bụkwa mẹ ọ -bụru-a lẹ Unme kẹ Chileke buphọ ebubu l'ime ẹhu unu. Iphe, bụkpoo onye enwedu Unme kẹ Kéreshi ono ta abụkwa onye nkiya.

10 Tẹme l'ọ -bụru lẹ Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu; bẹ
ogwẹhu unu ta anọekwa ndzụ eme iphe-ẹji; obenu lẹ Unme
Chileke bụwaa ndzụ l'ẹhu ndu pfụberekoto.
11 Teke ọ bụ lẹ Unme kẹ Chileke ono, meru gẹ Jizọsu
shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono, bu l'ime unu; ọo ya bụ lẹ
yẹbedua ono, meru gẹ Kéreshi Jizọsu shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ ono l'e-mekwaphọ g'ẹhu unu ono, bụ ọphu a-nwụhu
anwụhu ono dzụru ndzụ. Chileke e-shi lẹ Unme-dụ-Nsọ
ono, bu unu l'ẹhu ono mee iphe ono.
12 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; anyi jikwa ụgwo, abụdu g'anyi
meje iphe, dụ anụ-ẹhu ree.
13 Lẹ teke unu eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bẹ unu a-
nwụhukwa anwụhu. Obenu teke ọ bụ l'unu shi l'ẹka kẹ
Unme-dụ-Nsọ kpagbua umere ono, shi l'anụ-ẹhu unu ono;
ọo ya bụ; unu anọdu ndzụ.
14 L'ọ kwa iphe, bụkpoo ndu kweru gẹ Unme-dụ-Nsọ bụru
onye a-nọdu edu phẹ nụ bụ ụnwu Chileke.
15 Lẹ Unme-dụ-Nsọ, Chileke nụru unu ta abụkwa Unme,
e-me g'unu bụru ohu k'ọphu ndzụ a-nọdu agụ unu. Ọchia
iphe, unu natarụ bụ Unme, e-me g'unu bụru ụnwu kẹ
Chileke; anyi shi ẹgube ono arakuje iya sụ: "Abba! Nnana!"
16 Ọ bụru Unme Chileke ono l'onwiya bẹ anọduje agba
ekebe l'obu anyi l'anyi bụwaa ụnwu kẹ Chileke.
17 Ọo ya bụ l'ọ -bụru-a l'anyi bụwaa ụnwu iya; ọ n'iya
bụ l'anyi bụwaa ndu Chileke a-nụ iphe, o kweru ụnwu iya
ukwe iya. Ọo-nụ anyi iphe ono, ọ nụwaru Kéreshi ono.
L'ọ -bụru-a l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru eje iphe-ẹhuka bẹ
Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbarụ mgba l'ọdu-biribiri
kẹ Kéreshi.

Ọdu-biribiri ọphu dụ l'iphu

18 Iphe, doru mu ẹnya bụ l'iphe-ẹhuka ọwana, anyi eje
nta-a ta asụkpoda nụ g'ee-wota iya atụ eyeru ẹgube ọdu-
biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi.
19 Iphemiphe, Chileke meru ememe bẹ ọonma anmanma
l'ẹhu g'ẹphe hụma teke Chileke e-goshi ụnwu iya l'ọdu-
biribiri ono.
20 Kẹle iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono bẹ
Chileke tụru ọnu g'ọ tụko bụru iphe, larụ l'iswi. Ẹbe
ọ bụkwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-ẹji
k'onwiya. Ọ kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmarụ nemadzụ lẹ
nemadzụ mesweru. Ọle Chileke mekwarụpho g'iphemiphe
ono, o meru ememe ono lekwaphọ ẹnya
21 l'ujiku lanụ bẹ ya a-gọshi ọnu ono, ọ tụru iya sụ
g'o rekashịhu ono. Ọogbe teke ono mee g'iphemiphe ta

abụheru ohu iphe-ẹji; g'ọ bahụ-chia l'ọdu-biribiri k'ụnwu yẹbe Chileke.
22 Iphe, anyi maru bụ l'iphemiphe, Chileke meru ememe
l'atsụgbaa ude iphe-ẹhuka gẹ nwanyị, ime eme; mbụkwa
byasụ nta-a.
23 Ọle ọ tọ bụlekwaa phẹ-a kpụrumu. Anyịbedua
l'onwanyi, bụ ndu nwewaru Unme Chileke; mbụ Unme,
Chileke yeru anyi l'ẹhu gude goshi lẹ ya e-mechaa meeru
anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsụkwapho
ude; g'anyi ele ẹnya gẹ Chileke mee anyi g'anyi bụru ụnwu
iya, g'ọ gbata ogwẹhu anyi l'ophu.
24 Kẹle a dzọtawaru anyi; ọ bụru iya bụ iphe, anyi
elekwadu ẹnya teke oo-dzu oke. Kẹle ọ -bụru lẹ nemadzụ
natawaru iphe, oole ẹnya iya; ?o lekwadụ ẹnya iya kẹ gụnu
ọzobaa?
25 Teke anyi teke anatadụ iphe, anyi ele ẹnya iya; ọo ya
bụ; anyi ata nshi nọdunupho ele ẹnya iphe ọbu.
26 Nokwaphọ gẹ Unme Chileke anọduje eyeru anyi ẹka;
kẹle ike ta adụdu anyi; tẹme ẹbe ọ bụdu l'anyi maru g'e
pfuje anụ Chileke g'ọ gbaru anyi. Ọo ya bụ l'ọo Unme-dụ-
Nsọ l'onwiya egudeje atsụ ude ọphu bụepho yẹbedua maru
iphe, o pfuru epfu anụru anyi Chileke.
27 Ọo Chileke, bụ yẹbedua, l'enyoje ime obu nemadzụ bẹ
mawaru iphe, bụ uche kẹ Unme-dụ-Nsọ; kẹle Unme-dụ-
Nsọ anọduje epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu ndu-nsọ lẹ g'ọ dụ
Chileke ree.
28 Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ẹhu ndu yeru Chileke obu
anọduje emekọta g'ọo-dụru phẹ lẹ ree; mbụ ndu Chileke
kuru g'ọ tụberu.
29 Kẹle Chileke mahawarụ ndu nkiya tẹme mgboko dụ;
bya ahọtahawaa phẹ g'ẹphe bụru ndu a-dụ gẹ Nwa iya dụ;
gẹ Nwa iya ono bụru ọgerenya mẹ a -gụjekwanu ụnwunna
iya l'ophu.
30 Ọo ndu Chileke họtahawaru bẹ o kuru. Ọ bụru ndu
ono, o kuru ono bẹ ọ gụru lẹ ndu pfụberekoto. Ọ bụru
ndu ono, ọ gụru lẹ ndu pfụberekoto ono bẹ o dobewaru
l'ọdu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ẹhu ndu kẹ Kéreshi

31 ?Bụ ọnu gụnu bẹ anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? Ọ
-bụru lẹ Chileke agbaru anyi ọdzori; ?bụ onye sụru g'oo-me
anyi gụnu?
32 Mbụ onye ono te sephuduru Nwa iya azụ; obenu l'ọ
gbẹchia duru iya ye g'ọ bya anwụhu-chiru anyi g'anyi ha.
?Bụ ẹgube iphe gụnu bẹ ọ tọo gbẹdu Nwa iya ono l'ẹka nụ
anyi kẹ mmanụ?

33 ?Bụ onye sụru eku ndu Chileke họtaru ikpe? L'ẹka ọ
gbẹ bụwaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kalẹru phẹ.
34 ?Bụ onye bẹ sụru phẹ anma ikpe? Ọo kwa Kéreshi
Jizọsu l'onwiya bụ onye gude iswi ẹhu phẹ nwụhu. Ọphu ọ
bụledaa ono kpẹekpu; ọphu kachaakpọnu bụ l'o shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ je anọdu l'ẹkutara Chileke epfu anụru anyi
Chileke.
35 ?Ọ dụkpooru iphe, sụru akpọshi gẹ Kéreshi te eyehẹ
anyi obu? ?Bụ eje iphe-ẹhuka; tọo oke mkpa; tọo
mkpawere; tọo ẹgu ememe; tọo ta ahụma iphe, gagbobe
l'upfu? ?tọo iphe, alọ ishi onwonye alọlo? ?Tọo l'e gbugburu
anyi lẹ mma sụru iya ememe?
36 Ọ dụa g'iphe, e deru sụ:
“Ọo l'iswi ẹhu ngu bẹ ọ tọ
dụdu teke
ọnwu ta anọdujedu
eme g'o gbua anyi
mbọku-mbọku.
Aanọduje eme anyi g'atụru,
a chịtaru eje egbushi.*”
37 Ọ tọ dụkpodaa; noo l'iphemiphe ono e-mekọta; ọle anyi
eshije l'ẹka onye ono, yeru anyi obu onoya kakọta iya ike;
mekpee ya.
38 L'ọphu doru mu ẹnya bụ l'anwụhu; ọzoo ndzụ; ọzoo ndu
ojozi-imigwe; ọzoo ndu ọchi-ọha imigwe; ọzoo ndu ọkpehu
dụ; ọzoo iphe, dụ nta; mẹ ọphu e-mechaa dụ nụ;
39 ọzoo igwe; ọzoo alị; ọzokpoo iphemiphe ọzo, Chileke
meru ememe; ta adụdu ọphu sụru akpọshi gẹ Chileke te
eyehẹ anyi obu ọphu, o shi l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Kéreshi
Jizọsu yee anyi.

9

Chileke lẹ ndu ọ họtaru

1 Iphe, mu epfu bụ ọkpobe-opfu. Mu bụ onye kẹ Kéreshi;
ẹbe mu adzụdu ụka. Unme-dụ-Nsọ bu mu ebubu l'ime obu
bya emeje g'obu mu marwetajẹ iphe, gbaru iya nụ. Ọ bụru
obu mu ono meru g'o doo mu ẹnya lẹ mu ta adzụdu ụka.
2 Aphụ ejije mu obu. Ẹbe ọ dụdu teke ọ tọ nọdujedu atsụ
mu l'ẹhu; k'ọphu oorwujechaa mu l'anụ mee
3 Ọoduje mu g'a sụ lẹ mu bụ onye a tụru ọnu; ọphu mu lẹ
Kéreshi atụgbaeduru; mẹ ọ -bụru l'ọo iphe ono a-dzọ ndu
anyi lẹ phẹ bụ mee lanụ;
4 bụ iya bụ ụnwu Ízurẹlu. Ẹphebedua bẹ Chileke họtaru
g'ẹphe bụru ụnwu iya. Ọ bụru phẹ bẹ o goshiru ọdu-biribiri

* **8:36 8:36** Gụnaa Ebvu 44:22.

iya; ẹphe l'iya nọdu l'ọgbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phẹ
g'a-abajẹru iya ẹja.
5 Ẹphe bụ awa ndiche anyi phẹ; tẹme Kéreshi l'onwiya
bụru eri phẹ; mẹ a -bya l'abụbu, ọ bụ nemadzụ. G'e tuje
Chileke, kangokọtaru iphemiphe ẹpha jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.
6 Sụ-a; ẹbe ọ bụkwanu kẹ g'a sụ l'iphe ono, Chileke pfuru
ono bụwaa iphe-mmanụ; kẹle ọ tọ bụgbabekwa ndu shi lẹ
Ízurẹlu bụ ọkpobe ndu Ízurẹlu.
7 Ọphu g'ẹphe ha abụebedu ọkpobe ụnwu Ébirihamu
opfu l'ẹphe bụ awa iya. Ọ kwa g'ọ dụchia baa: "Ọo ndu
shi l'ọkpa Áyizaku bẹ bụ ndu a-bụru ụnwu ngu kpụrumu."
8 Iphe, iphe ono egoshi bụ l'ọ tọ bụdu iphe, bụ ndu a
nwụru anwụnwu mmanụ bẹ bụ ụnwu Chileke. Ọo ndu
Chileke kweru Ébirihamu ukwe l'ọo-nwụta bụ ndu aagụ eye
l'ọkpobe ụnwu Ébirihamu.
9 Lẹ gẹ Chileke gude kwe Ébirihamu ukwe-iphe ono bụ l'ọ
sụru iya: "Ẹgube nta apha ọzo bẹ mu a-bya agbaphee ngu;
Sera anwụta nwa nwoke."
10 Ẹbe ọ bụledaa ono kpụrumu; ụnwu Ribeka tụkokwa
shi lẹ nna lanụ, bụ Áyizaku, bụ iya bụ nna anyi kẹ ndiche.
11 Mbụro teke eteke anwụdu ụnwegirima labọ ono; ọphu
ẹphe eke emedu iphe, dụ ree; ọzoo iphe, dụ ẹji bẹ o pfuru
opfu ẹhu phẹ; k'ọphu iphe, Chileke tụberu e-me; lẹ k'ahọta,
ọ họtaru ndu nkiya, l'ẹbe abụ l'ẹphe meru ree; ọzoo l'ẹphe
meru ẹji.
12 Ọ bụru iya meru g'o gude a sụ Ribeka: "Ọo onye
k'ọgerenya e-mechaa ejeru onye kẹ nwata ozi."
13 Bụ iya bụ iphe, e deru sụ: "Jiékọpu bẹ mu yeru obu;
Ịso dụkwanu mu ashị."
14 ?Dẹnu g'anyi e-ye iya ọnu nta? ?Anyi a-sụ lẹ Chileke te
emeduru iphe, pfụru ọto tọo? Tụswekwa!
15 Kẹle ọ sụru Mósisu: "Ọ -dụru onye ọ dụ mu gẹ mu
phụaru obu-imemini; mu aphụaru iya ya. Teke ọ dụru onye
ọ dụ mu gẹ mu doberu obu-ọma; mu edoberu iya ya."
16 Ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu uche nemadzụ; ọzoo iphe, eeme
l'ẹka; ọo Chileke aphụje obu-imemini.
17 Kẹle ẹkwo-opfu Chileke pfukwaru sụ lẹ Chileke sụru
Fero: "Iphe, mu gude mee ngu eze ta adụkwa iphe ọzo, ọ
bụ; gbahaa gẹ mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafụa gẹ
ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bụ."
18 Ọo ya bụ lẹ Chileke bụ onye ọ dụ iya g'ọ phụaru obu-
imemini bẹ ọ phụjeru iya; ọ nọdu akpọ-chije obu onye dụ
iya g'ọ kpọ-chia ya.

Ẹhu-eghu mẹ obu-imemini kẹ Chileke

19 Ịi-sụkwa mu rọ: Ọ -bụru l'ọ dụ ẹgube ono ?bụhunu gụnu meru g'o gude Chileke nọdu anọdujekwapho ata nemadzụ ụta? Chileke -gbẹ tụbewaa l'ọo ọwa-a iphe, ya e-me; ?bụ onye sụru akpọshi iphe, Chileke tụberu lẹ ya e-me?
20 Ọle gụbe nwa nemadzụ ọphu a-sụ l'iphe, Chileke meru ta adụdu ree; ?Ị bụ gụnu? ?Iphe, a kpụru l'ụrwa, ọojije onye kpụru iya nụ sụ: "?Ọ nwụru ịnwagha bẹ o gude ị kpụa mu g'ị kpụru mu-a?"
21 ?Tọbudu ọ-kpụ-ite maru g'oo-me ụrwa iya? Ọ -dụ iya g'o gude uzi ụrwa lanụ kpụa ite labọ gẹ nanụ bụru ite, e meru ọna; ọphuu abụru ite, e medụru ọna; ?tọo kpụdu iya?
22 ?Ịi-sụkwanu agha mẹ ọ -bụru l'ọo Chileke eme ẹgube ono? Ọ dụru ndu Chileke meru gẹ ya gude goshi oke-ẹhu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwarụ-a lẹ ndu ono gbawaru g'o gege egude oke-ẹhu-eghu iya mebyia phẹ; ọle ọotaru phẹ nshi shii.
23 Ọ dụkwanuru ndu ọphu Chileke gude eme gẹ ya goshi l'ọdu-biribiri iya te nwedu ẹtu. Ndu k'ono bẹ ọ phụru obu-imemini, bụ iya bụ ndu ono, ọ tụbehawaru lẹ yẹle ẹphe a-gbaru l'ọdu-biribiri iya ono.
24 Ọ bụru anyịbe ndu k'ono, o shi lẹ ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu kua ono bẹ ọ phụru obu-imemini ono.
25 Ọ bụru iphe ono bẹ o pfuru l'ẹkwo Hosiya sụ:
"Ndu eshidu bụru ndibe mu
bẹ mu e-mechaa kua
ndibe mu.
Ọha ono, mu eshidu yee obu
ono bẹ mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.
26 Tẹme ọ bụru l'echilabọ ẹka
ono,
e shi sụ phẹ l'ẹphe ta
abụdu ndu kẹ Chileke
bẹ aa-nọdu kua phẹ
ụnwu Chileke;
mbụ Chileke nọ ndzụ.*"
27 Tẹme Azáya chikwaaphọ mkpu ẹhu ndu Ízurẹlu sụ:
"Ụnwu Ízurẹlu -hakpọo mẹ obeta ẹphe je l'aha g'ẹja, kụru l'ẹnyimu; ọ kwaphọ nwa ndu ọphu abadu ishi bẹ aa-dzọta.
28 Noo kẹle Nnajịuphu e-mekọta iphemiphe, o pfuru ndiphe.
Oo-mechachaa ya ẹgwegwa; mee ya rengurengu g'ọo-dụ."

---

* **9:26 9:26** Gụnaa Hos 1:10.

29 Ọ dụhukwaa g'iphe, Azáya pfuhawaruọ tẹme o mee sụ:
“Ọ tọ bụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike te ekwedu g'awa
anyi bvụebe mẹ anyi abvụ gẹ Sọdomu; mbụ mẹ o mee anyi
iphe, o meru Gọmóra.”

Ụpfu, adụ ndu Ízurẹlu l'ọkpa

30 Nta-a ?bụ awe bẹ anyi a-sụbekwanu iya ishi? Ndu ono,
abụdu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ẹhu eme g'a gụa phẹ
lẹ ndu pfụberekoto ono; bụakwaa ndu pfụberekoto; kẹle
ẹphe kwetarụ.
31 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu, bụ ndu kukeberu ẹhu eme g'a
gụa phẹ lẹ ndu pfụberekoto ono; ta adụkwa ike bụru ndu
pfụberekoto.
32 ?Ọ bụru gụnu kparụ iya? Ọo kẹle ẹphe te egudedu
ekweta chọo ya; ọ gbẹ bụru iphe, ẹphe gude ike k'ẹka phẹ
meta; opfu l'ẹphe eme iphe, ekemu pfuru bẹ ẹphe gude
chọo ya. Ẹphe jenụ evukota oke mkpuma ono daa iko.
33 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ:
“Unu hụmakpodapho!
Mu woakwaru
mkpuma,
a-nọdu adụ ndiphe ụpfu
tọgbo lẹ Zayọnu;
mbụ mkpuma ẹphe
e-vukota daa iko.
Ọphu onye kweru nkiya
abyadụ akwa izimanụ.†”

10

1 Ụnwunna mu; iphe, dụkpoo mu ree l'obu; tẹme ọ bụru
iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke g'o meeru iya ndu
Ízurẹlu bụ g'o mee g'a dzọo phẹ.
2 L'ọphu mu makpọoru bụ l'ọophu phẹ aphụphu l'ẹhu
emeje uche Chileke; ọle ẹphe te egudedu mmamiphe eme
iya.
3 L'eshinu ẹphe amadụ k'apfụbekoto ọphu shi Chileke
l'ẹka; ẹphe gbẹ achọ apfụbekoto k'ẹka phẹ; bẹ ẹphe shi
nno jịka eworu onwophẹ dẹe l'apfụbekoto kẹ Chileke.
4 Lẹ Kéreshi meakwaru g'ekemu ta abụhe ụzo, Chileke
shi agụ nemadzụ l'onye pfụberekoto; g'iphe, bụkpoo
onye kweru kẹ Kéreshi bụru onye Chileke a-gụ l'onye
pfụberekoto.

Ndzọta bụ kẹ ndu kẹ Kéreshi

† **9:33 9:33** Gụnaa Azá 28:16.

5 Wakwa gẹ Mósisu deru k'apfụbekoto ọphu shi l'ekemu
baa: “Onye eme iphemiphe ono bụkwa iya bẹ oo-gude nọdu
ndzụ.”
6 Obenu l'ọ waa iphe, e deru lẹ k'apfụbekoto ọphu shi
l'ekweta baa: “Ta adụkwa teke ii-je arị sụ: ?Bụ onye a-dụ
ike laa l'imigwe.” Mbụ je ekuzeta Kéreshi.
7 Ọzoo; “?Bụ onye l'e-nyiba l'alị-maa?” Mbụ je ekufuta
Kéreshi.
8 ?Bụ gụnu bẹ eepfukwanu? “Opfu Chileke nọakwa ngu
ntse. Ọ kwa iya bụ opfu, ịikpu l'ọnu; bya abụru iya bụ iphe,
nọ ngu l'egomunggo.” Ọo ya bẹ bụ ozi-ọma ono, anyi ezi
onoya, bụ iya bụ opfu k'ekweta-a.
9 Teke ọ bụ l'i gude ọnu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jizọsu
bụ Nnajịuphu ọbu; bya egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta
lẹ Chileke meru iya; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; l'a dzọo
ngu.
10 Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke agụa ya l'onye
pfụberekoto; ọ bụru ọnu bẹ eegudeje pfua kẹ Kéreshi hoo
haa; l'adzọ onye ọbu.
11 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Onyemonye,
woru onwiya ye iya l'ẹka bẹ iphere tee mekwa.”
12 Ọ tọ dụekwa mkpọcha, dụ nụ. L'onye phọ bụ onye
Jiu; onye ọphuu bụru onye Gurisu ta adụekwa; kẹle ọ
bụhukwapho Nnajịuphu lanụ ono bụ Nnajịuphu phẹ g'ẹphe
ha. Ọ nọdu emeru iphe, bụkpoo ndu epfuje anụ iya nụ eze-
iphe-ọma, parụ ẹka apaa.
13 Kẹle “ọ kwa iphe, bụkpoo onye l'eku ẹpha Nnajịuphu
bẹ aa-dzọta.”
14 ?Dẹnu g'ẹphe e-shikwanụ eku ẹpha iya m'ẹphe ekwe-
tadụru nkiya? Tẹme ?dẹnu g'ẹphe e-shi kweta k'onye ẹphe
teke anụmaswee nkiya? ?Dẹnukwanu g'ẹphe e-shi nụma
iphe, adụdu onye pfuru phẹ iya nụ?
15 ?Dẹnukwanu gẹ ndu-ozi-ọma e-shi je ezi ozi-ọma; l'ẹbe
abụ l'e ziru phẹ g'ẹphe je? Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ:
“Lenu iphe, ọkpa phẹ ama; mbụ ọkpa ndu ezi ozi-ọma kẹ
nchi adụ doo; tẹme ẹphe nọdu ezi iphe, dụ ree.”
16 Ọle ọ tọ bụebedu g'ẹphe ha bẹ meru iphe, ozi-ọma ono
pfuru. Kẹle Azáya pfukwaru sụ: “Nnajịuphu ?bụhunu onye
bẹ kweru kweta iphe, ọ nụmaru anyi l'ọnu?”
17 Ọo ya bụ l'ekweta shi l'anụma iphe. Iphe, aanụma
bụkwanuru Opfu Chileke.
18 Ọle gẹ mu jịeshikwa: ? Bụ anụma bẹ ẹphe ta
anụmaduru ozi-ọma ọbu tọo? Waawakwa! Ẹphe
nụmachacharu iya-a!
“A nụma-dzukwaru olu phẹ
l'ẹkameka l'eliphe.

Mbụ l'opfu phẹ ngakọtaru
eliphe jasụ
l'ẹka igwe beru;
alị beru.*”
19 Mu byakwa ajịa sụ: ?Bụ ẹnya bẹ ozi-ọma ono eshidu doo
ndu Ízurẹlu tọo? Lẹ Mósisu vuhaakwaru ụzo yee ya ọnu
sụ:
“Mu e-gude ọha, abụdu
ọkpobe ọha
meru okophoo ye unu l'ẹhu.
Mu e-gude ọha, eme eswe
kpatsu unu ẹhu-eghu.†”
20 Tẹme Azáya kabakwaa ya rọ epfushi ike sụ:
“Ọ kwa ndu te eshidu achọ
mu nụ bẹ hụmaru mu
nụ.
Ọ bụru ndu te eshidu ajị ajị
mu bẹ mu goshiru
onwomu.‡”
21 Ọ byakwanụ l'ẹhu ndu Ízurẹlu; ọ sụ: “Ọ tọ dụdu teke mu
ta amachịjedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu
ike ono; mbụ ndu ẹjo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta
azụ lwapfuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke aphụru ndu Ízurẹlu

1 Mu byakwa ajịa ọzo sụ: ?Bụ ajịka bẹ Chileke jịkawaru
ndu nkiya tọo? Tụswekwa! Mbẹdua l'onwomu bụkwa-a
onye Ízurẹlu. Mu bụ oshilọkpa Ébirihamu; bya abụru onye
ọkpa-ipfu Benjiaminu.
2 Chileke ta ajịkakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ụzo
mahawarụ. ?Unu ta amadụ iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru;
mbụ gẹ Elayịjia gude chia Chileke ichi ndu Ízurẹlu sụ:
3 “Nnajịuphu; ẹphe tụkoakwaru ndu mpfuchiru nkengu
gbuẹbe; bya enwukpọshia ọru-ngwẹja ngu. Ọ bụwaru
mbẹdua phọduru kpoloko; ẹphe nọdu emekwaphọ g'ẹphe
gbua mu.”
4 Ọle, ?Bụkwanu gụnu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ sụru iya:
“Mu dobekwaru iphe, ha g'ụnu nemadzụ iri l'ẹsaa l'ụmadzu
ụkporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balụ
l'alị.”
5 Nokwaphọ g'ọ dụ nta. Ọ dụkwaru-a nwa ndu Chileke
gudeẹpho k'eze-iphe-ọma, oome harụ họta.

---

* **10:18 10:18** Gụnaa Ebvu 19:4. † **10:19 10:19** Gụnaa Dit 32:21. ‡ **10:20 10:20** Gụnaa Azá 65:1. § **10:21 10:21** Gụnaa Azá 65:2.

6 Teke ọ bụkwanu l'ọo eze-iphe-ọma bẹ e gude họta phẹ; ọ
n'iya-a bụ l'ọ tọ bụedu iphe, e setarụ l'akanya; ọdumeka bẹ
eze-iphe-ọma ta abụekwa eze-iphe-ọma. Teke ọ bụkwanu
l'ọo iphe, e setarụ l'akanya; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ bụedu eze-
iphe-ọma; ọdumeka bẹ akanya ta abụekwa akanya.
7 Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi a-sụbe opfu ọbu ishi nta-a? Ọ tọ
bụebekwa ndu Ízurẹlu l'ophu natarụ iphe, ẹphe riru aphụ
iya; ọ kwa ndu a họtaru natarụ iya. Ndu ọphuu bụkotaru
ndu a kpọ-chiru ọkpoma.
8 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Chileke nụakwaru phẹ maa meru mgbẹnya nọdu erwe
phẹ. Ẹphe te egudeẹdu ẹnya aphụ ụzo; ọphu ẹphe
anụmajeedu iphe lẹ nchị byasụ ntanụ-a.”
9 Tẹme Dévidi pfukwaaphọ sụ:
“Gẹ nri, ẹphe eri eriri
bụkwaru phẹ
ọ́nyà-ẹnu
yẹle ọ́nyà-anụ,
ẹphe a-nmalahụ.
L'ọ bụru ụpfu dụ phẹ l'ọkpa;
g'e gude iya gwata phẹ
ụgwo iphe, ẹphe meru.
10 G'ẹnya gbahụkwa phẹ ọchii
g'ọ tọ dụ iphe,
ẹphe a-hụma.
G'apfụ hụfukwa phẹ bụkilii
jasụ l'ojejoje.”
11 Mu byakwa ajịa ọzo sụ: ?ọkpa kabẹ tsụa ndu Ízurẹlu
ntsụ k'ọphu ẹphe darwuwaru alị; ẹbe ẹphe agbalihubaẹdu
tọo? Tụswekwa! Ọchikwa l'ọkpa, tsụru phẹ ntsụ ono meru
g'o gude ndzọta rwube ndu ọhozo; g'eeshikwanụ ẹgube ono
gẹ ndu Ízurẹlu awata phẹ ekoru okophoo.
12 L'eshinu ọ bụ emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'o gude
urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru
ndu Jiu mekwaaphọ g'urwu kwata gbaaru ndu abụdu ndu
Jiu. Mbụ l'urwu a-kwatakwa kabaanụ shii ọkpobe akaka
mẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha lwaphuta azụ lwapfuta Chileke.

Ndzọta kẹ ndu abụdu ndu Jiu

13 Nta-a bụkwa unubẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ mu epfu
eyeru. Sụ-a; eshinu mu bụ onye-ishi-ozi kẹ ndu abụdu ndu
Jiu; bẹ mu gudekwa ozi ono eku onwomu.
14 K'ọphu bụ; g'ọ dụhabe; mu egudeje iya eme gẹ ndu alị
mu ono awatarụ unu ekoru okophoo; gẹ mu eshi nno harụ
phẹ dzọo.

15 L'ọ -bụru teke ẹphe jịkaru Chileke bẹ Chileke gbẹ mee
gẹ yẹle ndiphe bya adụ lẹ ree; ?bụ gụnu e-mekwanụ mẹ
Chileke nataẹ phẹ phọ ọzo? Ndu nwụhuru anwụhu a-
gbẹshikwa dzụru ndzụ ọzo.
16 L'ọ -bụru lẹ mebyi-iphe-mbụ ono dụ nsọ; bẹ mkpukoro-
phu iya dụkotanaa nsọ. Ọ -bụru l'ọgbarabvu-oshi dụ nsọ
bẹ ẹkali iya l'ophu dụkotaakwapho nsọ.
17 Sụ-a; ndu Jiu dụ g'oshi olivu unuphu, a harụ ẹkali iya
kwashịa. Unubẹdua, abụdu ndu Jiu bụru ẹkali-oshi olivu
ẹgu, e wotaru bya edepfube l'ẹka a kwafụru ẹkali k'unuphu
phọ. E depfube iya; ọ dzụru ndzụ. Nta-a bẹ unu shiwa
l'ọgbarabvu olivu unuphu phọ amịtaje mini gude nọdu
ndzụ.
18 Ọo ya bụ lẹ-a; te ejekwa asụ l'ọ tọ dụdu iphe, ẹkali
iya ọphu a kwashịru phọ bụ. ?Bụ kẹ gụnu bẹ ii-gude eku
onwongu? Nyatakwa l'ọ tọ bụdu ngu gudeshi ọgbarabvu-
oshi ono; l'ọ chia ọgbarabvu-oshi ono gudeshi ngu.
19 Ịi-gbẹnu sụ: “A kwafụakwaru ẹkali-oshi ono; g'e
depfube mbẹdua.”
20 Ọle makwarụ l'iphe, kparụ iphe, e gude kwashịa ya
bụkwa l'o to woduru onwiya ye Kéreshi l'ẹka. Gụbedua
nyịkatakwanu pfụru pfụshia ike; kẹle i kwetarụ. Ọo ya bụ
lẹ-a; te etsenụpho etsetse; gẹ ndzụ gụjekwa ngu.
21 Eshinu Chileke ahadụru ọkpobe ẹkali-oshi ono kẹ
mmanụ; ?bụ-chia gụbedua bẹ ọo-ha kẹ mmanụ?
22 Nowarọ g'ii-gude hụma lẹ Chileke emeje odoo;
hụmakwapho l'oomeje nemadzụ iphe kpangangaa. O meru
ndu jịkaru iya nụ iphe kpangangaa. O mekwanaaru
gụbedua odoo; mbụkwa mẹ ọ -bụru l'i kweru nọpyabe
l'odoo ọbu, oomeru ngu; ọdumeka bẹ ọ kwafụjekwa ngu
phọ.
23 Teke ọ bụ lẹ ndu kẹ Jiu jịka-buhuru eze-iphe-ọma kẹ
Chileke bẹ Chileke e-wolẹkwaru phẹ-a dophu azụ l'ẹka ẹphe
shi nọdu; kẹle Chileke a-dụkwaa ike dophu phẹ azụ l'ẹka
ẹphe shi nọdu.
24 Ọo ya bụ lẹ-a; ọ -bụru l'a kwafụru ngu l'oshi olivu-
ẹgu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu phọ;
mbụ ọ bụru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu ọwa-a,
bụkwanu phẹ bụ ẹkali-oshi olivu-unuphu ono gẹdegede bẹ
ọo-kabakwanụ Chileke nphe eworu ẹkali iya, o shi kwafụ
akwafụ phọ woru depfube l'oshi, ẹkali iya ono shi nọdu.

Obu-imemini Chileke l'ẹhu onyemonye

25 Ụnwunna mu; o nweru ọkpobe-opfu, e domiru
edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejejedu arị l'unu
manụkawaru iphe. Iphe, unu a-maru bụ lẹ-a; ọ tọ bụkwa

gẹ ndu Ízurẹlu bụ ẹjo-ọkpoma nta-a bụ g'ẹphe a-dụwaro
jeadụru. Teke ẹjo-ọkpoma phẹ ono a-nọ-beru bụkwa teke
ndu abụdu ndu Jiu, Chileke họtaru l'a-tụkowa lwaphutawa
azụ byapfuta iya.
26 Ọo ya bụ; teke ono; aa-tụko iphe, bụ Ízurẹlu mgburug-
buru dzọo, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Onye-Ndzọta e-shi lẹ Zayọnu
bya.
Ọo-tụko ẹjo ememe,
ụnwu Jiékọpu
shi eme wofukọta phẹ
l'ẹhu.
27 ‘Kẹle ọwa-a bụkwa ọgbandzu,
e-shi mu l'ẹka laaru
phẹ teke ono,
mu a-gụkotaru phẹ nvụ
l'iphe-ẹji,
ẹphe mekọtaru ono.*’ ”
28 A -bya lẹ k'ozi-ọma ono bẹ ọ gbẹkwa bụru iphe kweru
unu l'ẹphe bụ ọhogu Chileke. Obenu l'a -bya lẹ k'ahọta,
Chileke họtaru ndu Jiu bẹ ẹphe bụkwanu ndu Chileke yeru
obu l'opfu ẹhu ndiche anyi phẹ.
29 Lẹ Chileke ta agbanwejekwa iphe, ọ rịhawaru k'ememe
l'ẹhu ndu ọ họtaru g'ẹphe bụru ndu nkiya.
30 L'unubẹ ndu abụdu ndu Jiu shi bụru ndu te kwejedu eme
iphe, Chileke pfuru; obenu lẹ nta-a bẹ Chileke phụru unu
obu-imemini opfu lẹ ndu Jiu te ekwejedu eme iphe, o pfuru.
31 Nokwaphọ g'ọ dụ ndu Jiu bụ ono. Nta-a bẹ ẹphe te
ekwekwaphọ eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi gẹ Chileke
aphụaru phẹ obu-imemini g'ọ phụru unu.
32 Ọo ya bụ lẹ Chileke harụ onyemonye ụzo g'ẹphe te
ekweshi eme iphe, o pfuru gẹ ya a-phụaru onyemonye obu-
imemini.

Ọdu-biribiri Chileke

33 Ha-oo! nkwamẹnya yẹle mmamiphe kẹ Chileke pak-
warụ omilomi. Ikpe, ookpeje ta adụkwa onye sụru iya
amaẹberu; ẹbe ọ dụkwa onye sụru amakọtaru g'o meje
iphe iya.
34 “?Bụ onye maru uche Nnajịuphu? ?Bụ onye egoshije
iya iphe, ọo-nọduje eme?
35 ?Bụ onye nụjeru iya iphe; k'ọphu ọo-sụ g'ọ pfụkwaa ya
ụgwo iphe iya?”
36 Ọo ya meru iphemiphe. Ọ bụru iya bẹ iphemiphe shi
l'ẹka iya dụ; ọ bụkwaru iya phọ bẹ iphemiphe, dụ dụ-doru.

* **11:27 11:27** Gụnaa Azá 27:9.

G'ajaja bụru kẹ Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

12

Adzụru ndzụ je ozi Chileke

1 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; eshinu Chileke aphụru anyi obu-imemini nno bẹ mu arwọ unu sụ g'unu woru onwunu nụ Chileke ọkpobe anụnu; unu bụru iphe, dzụ ndzụ, unu gude gweeru Chileke ngwẹja, dụ nsọ bya abụru ọphu Chileke natarụ. Noo iphe, bụ ọkpobe abarụ Chileke ẹja bụ onoya, bụ iphe, gbarụ iya nụ.

2 Unu te ekwekwa eme g'ụnwu-eliphe anọduje eme. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu haarụ Chileke onwunu g'ọ bụru iya l'a-nọduje agbanwe obu unu; g'uche unu bụru iphe ọphúú g'unu a-dụje ike maru iphe, bụ uche Chileke, bụ iya bụ iphe, dụ iya ree; bụru iphe, ọ natarụ bya abụru iphe, dụebe ree.

3 Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfupfu-a bụkwa lẹ Chileke mewaru mu eze-iphe-ọma; mu nọdu epfuru iya unu g'unu ha sụ g'unu ta arịjekwaru onwunu g'unu ahadụ. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu deje ẹnya lẹ mini maru iphe, unu arị. Chileke hẹwaru onyemonye oke iphe-ọma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo iphe, e-goshije onyemonye iphe, ọo-nọdu arịru onwiya bụ ono.

4 L'ọ kwa g'ọ dụ l'ẹhu nemadzụ bụ ono; l'ogwẹhu lanụ enwejekwaru mpfụkashi, dụ igwerigwe; mbụ ẹphe nọdu atụkoje emegbaa iphe, dụ iche iche.

5 Nokwaphọ g'anyi dụ igwerigwe; ọle anyi shiwaa l'atụgba, anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru ogwẹhu lanụ. Onyenọnu l'oome gẹ yẹle nwibe iya dogba ẹhu.

6 Anyi nwegbaarụ iphe-ọma, Chileke meru nụ anyi l'ẹhu l'ẹhu; onye g'eze-iphe-ọma nkiya ha. Nta-a bụ g'anyi gudeje iya mee iphe, g'ọ gbaru. Ọ bụru mpfuchiru, g'onye ono pfujekwa iya g'o goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru.

7 Teke ọ bụ onye Chileke meru iphe-ọma k'eje ozi; g'onye ọbu yeru ẹhu l'eje ozi. Teke ọ bụ ezi iphe; g'onye ọbu zijekwa iphe.

8 Teke ọ bụ adụ obu; g'onye ọbu nọduekwapho l'adụ nemadzụ obu. Teke ọ bụ l'anụ iphe; g'onye ono sajẹkwa ẹka asasa nụ iya. G'onye nọ l'ishi kukebejekwa ẹhu jeshi ozi ike; g'onye aphụ obu-imemini phụjekwa iya l'ẹhu-ụtso.

N-yemobu

9 Gẹ n-yemobu i yeru nemadzụ ta abụkwaru l'ẹregede. Kpajẹru iphe-ẹji l'aphara; gudeshia ẹka l'eme iphe, dụ ree.

10 G'onyenọnu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi
l'unu tụkoru bụru ụnwunna lanụ. G'onyenọnu kajẹkwa
akwabẹ nwibe iya ùbvù eme l'onwiya.
11 Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa ẹnyiru. Hakwaa gẹ
Unme-dụ-Nsọ meje ngu ire l'ẹhu; shi ẹgube ono mee g'ejeru
Nnajịuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu.
12 G'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono meje g'ẹhu tsọ unu
ụtso. Unu atakwaphọ nshi mẹ unu -nọdu eje iphe-ẹhuka.
Unu epfu anụ Chileke mkpụrumkpuru.
13 Unu yejeru nwibe unu, unu l'ẹphe tụkoru bụru ndu
kẹ Chileke ẹka lẹ mkpa, dụru phẹ nụ. Unu ekukebeje ẹhu
kwaa ẹbyaa, byaru unu.
14 Unu gọjeru ọnu-ọma nụ ndu eme unu mkpawere. Mbụ-
a unu gọjekwa ọnu-ọma; unu ta atụjekwa nemadzụ ọnu.
15 Ndu ọzo -nọdu ete ẹswa; unu tsojekwarụ phẹ tee ẹswa;
ndu ọzo -nọdu ara ẹkwa; unu tsokwaru phẹ raa ẹkwa.
16 G'uche unu lẹ nwibe unu bụjekwaru nanụ. Unu te
edobejekwa onwunu g'unu ahadụ. Ọ chia iphe, unu e-meje
bụ g'unu lẹ ndu ẹnya lwarụ megbajẹ. Unu ta abụjekwaru
nwọmaru-ọ-machata.
17 Unu te egudejekwa ẹjo-iphe pfụa nemadzụ ụgwo ẹjo-
iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje ẹhu meje iphe,
onyemonye a-maru l'ọo iphe, dụ ree.
18 Unu kukebe ẹhu seje g'unu l'onyemonye nọdu lẹ nchị-
odoo; l'iphemiphe, unu eme; mẹ oo-je l'ekwe ememe.
19 Ndu mu yeru obu; unu te emelatajẹkwa ụgwo iphe,
e meru unu. Unu hajẹkwa gẹ Chileke gude oke-ẹhu-eghu
iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Emelata bụkwa mu bẹ ọ dụru; ọ bụru mu l'a-pfụ ụgwo.”
Noo iphe, Nnajịuphu eepfu.
20 Ọ chia iphe ii-meje bụ: “Ọ -bụru l'onye opfu ngu bẹ
ẹgu agụ; nụ iya nri. Teke ẹgu mini agụ iya; kee ya mini
g'ọ ngụa; lẹ ị -nọdu eme nno bẹ ị kpọberu iya icheku-ọku
l'ishi.”
21 Te ekwejekwa g'ẹjo-iphe mekpee ngu; gudejechia iphe-
ọma mekpeje ẹjo-iphe.

13

Akwabẹ ndu-ishi ùbvù

1 G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi phẹ sụru g'e meje.
L'ọ tọ dụkwa onye byaru abụru ishi mẹ ọ -bụdu l'o shi l'ẹka
Chileke; tẹme ọ bụru Chileke bẹ yeru ndu ọphu bụ iya nụ
nta-a.
2 L'onye jịkaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bụkwa ndu-ishi,
Chileke yeru bẹ onye ono jịkaru. Ndu ajịkakwanu phẹ nụ
bụru ikpe bẹ ẹphe esekọ ekpu onwophẹ l'ishi.

3 Lẹ ndu eme iphe, dụ ree ta atsụjekwa ndu-ishi ebvu.
Ndu atsụ ndu-ishi ebvu bụkwa ndu eme ẹjo-iphe. Teke ọ
bụ l'ọ dụ ngu g'ị b'atsụjeshi ndu-ishi ebvu; ọ n'iya bụ g'i
meje iphe, dụ ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja.
4 Kẹle onye-ishi ono bụkwa onye-ozi Chileke; iphe, oome
bụru iphe, a-dụru ngu lẹ ree. Ọle teke i mekwanụru iphe,
adụdu ree; tsụkwaa ya ebvu; kẹle e te eyekwaru iya kẹ
mmanụ. Ọ bụ onye-ozi Chileke; bụru onye ahù ndu eme
ẹjo-iphe ahùhù gude egoshi oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke.
5 Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; ọ tọ
bụledaa g'unu agbalaaru oke-ẹhu-eghu Chileke; obenu l'ọ
bụfukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadụ unu ikpe.
6 Nokwaphọ iphe, meru g'o gude unu je apfụje akịriko.
Noo kẹle ndu-ishi ono bụ Chileke bẹ ẹphe ejeru ozi; ẹphe
nọdu anọduje eme g'ẹphe jee ya g'ọ gbaru.
7 Unu mejeru phẹ iphe, rwuberu phẹ nụ. Onye o rwuberu
l'atụru akịriko nụ; unu atụru iya nụ iya; onye o rwuberu
l'atụru ụtu nụ; unu atụru ụtu nụ iya; onye ọ gbaru l'eyeru
nsọ; unu eyejeru iya nsọ; onye ọ gbaru l'akwabẹ ùbvù; unu
akwabẹ iya ùbvù. Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu
iya nụ.

Eye nemadzụ ibe ngu obu

8 G'ọ tọ dụkwa ụgwo, unu e-jijeru nemadzụ; gbahaa ụgwo
n-yemobu. Kẹle onye yeru nwibe iya obu mekọtaakwaru
iphe, ekemu sụru g'e meje.
9 Kẹle iphe, bụkpoo ekemu-a g'ọ hakọtakpoo, bụ iya bụ;
te erikwa ogori; ọphu i gbukwa ọchi; ọphu i zikwa iphuru;
ọphu iphe, onye ọzo agụjekwa ngu; mẹwaro ụnwu ekemu
ọzo, yịgbaa ya nụ. Ekemu ono g'ọ hakọtakpoo jeru asụbe
ishi lẹ: “Yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.”
10 Onye yeru nemadzụ ibiya obu te emejekwa iya ẹjo-
iphe. Noo g'o gude n-yemobu bụru emeẹbe iphe, ekemu
pfuru.

Akwakọbe k'abyabya Kéreshi

11 Sụ-a; iphe mefụaru g'o gude unu je atụkoje iphemiphe
ono eme bụ gẹ nta-a gbaru; mbụ l'o rwuwaru teke unu e-
shi lẹ mgbẹnya tehu. Noo kẹle nta bẹ ndzọta anyi kawaa
ntse eme lẹ g'o shi dụ-be ẹnya mẹ a -gbẹ lẹ teke anyi beberu
kweta kẹ Kéreshi.
12 Ọ dụkwaa ẹnya abalị keru ẹbo; nchi abọhu dụkwaa
ntse. Ọo ya bụ; unu g'anyi gwọbenu iphe, eeme l'ọchii;
kwaa onwanyi ngwọgu ọphu anyi e-gude alwụ ọgu l'ìphóró.

13 G'anyi meje ọkpobe umere, eme l'ìphóró; anyi ahaa
eme kẹ nwanyị ọzoo kẹ nwoke; haa angụnuka mẹe. Anyi
ahakwaaphọ emephe opfu; haa iji-ẹnya.
14 Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu tụkokpoepho umere
Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meje g'ọha. Unu ta ahàkwaru
obu ẹgube nemadzụ, unu shi bụru ụzo; mbụ k'ọphu unu
e-mejeẹpho ẹjo-iphe agụ iya nụ.

14

Anma nemadzụ ikpe l'egomunggo

1 Onye ekwekwe iya dụ nyẹgenyege; unu hajẹkwa iya
g'unu l'iya nọdu. Ọ l'ọo g'unu l'iya te ejejekwa atụ ẹgo l'iphe,
ọ sụru l'ọo ọwa-a g'ọ dụ iya bụ ọwa.
2 Ọ dụru ndu adụdu iphe, ẹphe asọ nsọ eriri; o bekwanụ
l'onye ọphuu, ekwekwe iya dụkwadu nyẹgenyege phọ
bụepho iphe, oorije bụ ẹba-ophe.
3 Ọo ya bụ; g'onye ono, ta adụdu iphe, ọoso nsọ phọ ta
akpọkwanu onye ọphuu ẹbo l'afụ l'o to ridu gẹ ya eri. Noo
kẹle Chileke nataakwarụpho yẹbedua.
4 ?Ị bụ gụnu? kẹ g'ọ bụru onye ejeru onye ọzo ozi bẹ
ịi-nọdu agbarwụshi. Ọo Nnajịuphu iya bẹ a-nma iya ikpe
l'oome ẹji; ọzoo l'ọosu l'oome ree. O bekwanụ l'ọo-nọdu
eme ree; kẹle Nnajịuphu sụru g'oo-me iya g'o me ree.
5 O nweru onye a-họta eswe ujiku lanụ dobe l'ọo eswe
ono kakọta ndu ọphuu mkpa; nweru onye a-rị sụ l'eswe ta
adụdu ọphu ka nwibe iya mkpa. G'onyenọnu pfụerupho
l'ọphu ọ pfụru pfụshia ya ike.
6 Onye rịru l'o nweru mbọku ọphu ka nwibe iya mkpa
dobe iya iche; l'eme iya gude akwabẹ Nnajịuphu ùbvù.
Onye adụdu mbọku, dụru iya lẹ nsọ bụkwarupho Chileke
bẹ oomeru iya. Onye adụdu iphe, ọoso nsọ eriri l'eri iya
gude akwabẹ Nnajịuphu ùbvù. Noo kẹle ookeleje Chileke
ekele iya. Onye asọ iphemiphe nsọ bụru Nnajịuphu bẹ
ọosoru iphemiphe nsọ; tẹme ọ nọdu ekeleje Chileke ekele
iya.
7 Ọ tọ dụkwa g'anyi ha; onye nọ ndzụ nọ-doru onwiya;
ọphu ọ dụkwa onye anwụhu anwụhu anwụhu-doru on-
wiya.
8 Anyi -dzụru ndzụ; bụ Nnajịuphu bẹ anyi dzụru iya;
teke anyi anwụhu anwụhu; ọ kwaphọ Nnajịuphu bẹ anyi
anwụhu alapfu. Ọo ya bụ l'anyi bụ kẹ Nnajịuphu: mẹ anyi
nọ ndzụ; mẹ anyi anwụhu anwụhu.
9 Kẹle Kéreshi nwụhuchaaru bya adzụru ndzụ ọzo g'ọo-
bụru Nnajịuphu ndu nwụhuru anwụhu; mẹ kẹ ndu dzụ
ndzụ.

10 Sụ-a; ?dẹnu g'o gude ị nọdu agbarwụshi nwanna ngu
l'ime obu ngu? Ọzoo; ?o meru imagha bẹ o gude ị nọdu akpọ
iya ẹbo l'afụ? ?Tị madụ lẹ g'anyi ha l'e-mechaa pfụkotaru
l'iphu Chileke; onye bụ iya l'e-kpekọta anyi ikpe?
11 Noo l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“ ‘Eshinu mu dzụ ndzụ’;
bẹ onyemonye
e-mechakwaa gbuaru mu
ikpere l'alị.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Onyemonye e-mechaa
pfukọta l'ọo mu bụ
Chileke.*”
12 Ọo ya bụ lẹ g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha nọdu l'iphu
Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

13 Ọo ya bụ; g'anyi ta anọdujeshinu agbarwụshi nwibe
anyi. Ọ chia g'anyi tụko tubua g'anyi ta abụjeru ụpfu dụ
nwanna anyi l'ọkpa; ọzoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-ẹji.
14 Eshinu mu lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu tụgbaru bụru nanụ
bẹ ọphu dokpọoru mu ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọ tọ dụdu
iphe, eeri eriri, mu asọkwadu nsọ. Ọle teke ọ bụ l'o nweru
onye pfuru sụ l'iphe, dụ ẹgube-a bẹ ya asọ nsọ; ọo ya bụ;
iphe ono a-bụru iphe, aasọ nsọ l'ẹhu onye ono kwa.
15 Teke ọ bụ l'i gude k'iphe, iiri l'ọnu mee nwanna ngu;
k'ọphu ẹhu ebvuduru iya ebvuru; ọo ya bụ l'i ti mehẹdu
iphe, egoshi l'i yeru iya obu. Ọo ya bụ; g'iphe, iiri l'ọnu
ta akpatakwa gẹ nwanna ono, Kéreshi nwụhu-chiru ọnwu
ono laa l'iswi.
16 Te ekwekwa g'iphe, dụ ree, iime vuta ẹjo ẹpha.
17 L'iphe, bụ lẹ Chileke bụ eze ta abụkwa l'iphe, eeri l'ọnu;
ọzoo l'iphe, aangụ angụngu. Ọ kwa apfụbekoto; yẹle nchị-
adụ-doo; waa ẹhu-ụtso ọphu shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ.
18 Onye ejeru Kéreshi ozi ẹgube ono eme iphe, jiru
Chileke ẹpho; bya emekwaphọ iphe, dụ ndiphe ree.
19 Ọo ya bụ; g'anyi tụbeepho nvọ l'iphe ono, emeje gẹ
nchị dụ doo onoya; mbụ iphe ono, l'a-nọdu eme gẹ nwibe
ngu pfụshia ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Chileke ono.
20 Te egudekwa k'iphe, iiri l'ọnu mebyia iphe, Chileke eme.
Iphemiphe, eeri eriri, dụebekwa ree. Ọle ọ tọ gbadụru gẹ
nemadzụ ria iphe, a-kpata gẹ nwibe iya mee ẹji.
21 Ọ kakwa ree g'ị tị tashị anụ; ọphu ị ngụshi mẹe; ọphu ọ
dụkpoo iphe, ii-je ememe, bụ iphe, a-bụru ụpfu dụ nwanna
ngu l'ọkpa mee ya g'ọ daa; ọzoo mee ya g'ọ dụ nyẹgenyege.

---

* **14:11 14:11** Gụnaa Azá 45:23.

22 G'iphe, bụkpoo iphe, i kweru bụekwarupho iphe, dụru
gụ lẹ Chileke. Onye ẹhu atsọ ụtso bụkwa onye meru iphe, ọ
rịru l'ọ dụ ree ememe; ẹbe ọ dụdu teke obu anma iya ikpe
l'iphe, o meru.
23 Obenu l'onye abọ obu ẹbo bẹ ikpe nmakwaru mẹ o -ria
iphe ọbu; kẹle ọ tọ nọdu Chileke l'ẹka eme iphe, oome. Kẹle
iphemiphe, nemadzụ eme; ẹbe ọ nọdu Chileke l'ẹka eme iya
bụakwaa ya eme iphe-ẹji.

15

Etso ẹka Jizọsu Kéreshi

1 Anyịbe ndu shihuru ike; l'a-nọduje ata nshi l'iphe, ndu
eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeẹkwapho ẹhu anyi ẹhu
anyi.
2 Onyenọnu g'anyi ha meje iphe, a-tsọ nwibe iya ụtso; l'ọ
bụru iphe, ee-gude kutsee ya. Ọo ya bụ; g'obu akabakwanaa
ya eshihu ike l'iphe, kẹ Chileke.
3 Lẹ Kéreshi ta abụkwa ẹhu iya ẹhu iya bẹ o shi emeje.
Iphe, meru nụ bụepho iphe ono, e deru sụ: "Iphe, bụkpoo
ẹjo-opfu, ndu epfuru ngu ẹjo-opfu pfuru ngu bụ mbẹdua
vutaru ọnwu iya."
4 L'iphemiphe, e dekọtaru teke ndiche bẹ e dekwaru g'o
zia anyi iphe. Ọoduje anyi obu g'anyi adụje ike taa nshi
nọdu ele ẹnya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya.
5 Gẹ Chileke ono, bụ iya emeje g'anyi tajẹru iphe nshi; bya
adụje anyi obu ono mee g'unu gude etso ẹka Kéreshi Jizọsu
g'obu bụru unu nanụ.
6 Ọo ya bụ; g'unu atụko g'unu ha tụgba; gude obu lanụ;
gudekwaphọ olu lanụ aja Chileke ajaja; mbụ Chileke, bụ iya
bụ Nna kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi.

Ozi-ọma bụ kẹ ndiphe mgburugburu

7 Ọo ya bụ; unu gudeje obu unu haa g'unu lẹ nwibe unu
tụgba; gẹ Kéreshi hakwarụpho; unu l'iya tụgba; noo ya bụ
g'aa-jakwanaa Chileke ajaja.
8 L'iphe, mu epfu bụ lẹ Kéreshi byaru bya abụru onye-ozi
ndu buru úbvù; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche
anyi phẹ ukwe iya phọ vụkota. Ọo ya bụ; g'oo-shi nno goshi
lẹ Chileke bụ onye ire-lanụ, emeje iphe, o pfuru.
9 Wafụa gẹ ndu abụdu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'ọ
phụnukaru phẹ obu-imemini, bụ iya bụ iphe, e deru sụ: "Ọo
ya meru g'o gude mu je l'etu ngu ẹpha l'echilabọ ndu abụdu
ndu Jiu. Mu e-gude ẹpha ngu gụa ebvu jaa ngu ajaja."
10 Tẹme e dekwaaphọ sụ: "Unubẹ ndu abụdu ndu Jiu; unu
lẹ ndu Chileke họtaru tụko tee ẹswa!"

11 Ọzo bụru: “Unu tua Chileke ẹpha; unubẹ ndu abụdu
ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe mgburugburu; unu tua ya ẹpha!”
12 Tẹme Azáya byakwaphọ bya epfua sụ: “Oshiḷọkpa Jiesi
l'a-bya! Ọo ya e-tsefuta bya abụru eze k'iphe, bụ ndu bụ
ndu abụdu ndu Jiu. Ọ bụru iya bụ onye ẹphe a-nọdu ele
ẹnya iya.”
13 Gẹ Chileke, onye bụ iya emeje g'anyi lee ẹnya
iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ẹhu-ụtso unu dzua oke;
l'oomekwaaphọ g'ẹhu dụebe unu guu g'unu ha; kẹle unu
kweru nkiya. Ọo ya bụ; g'unu egude ike kẹ Unme-dụ-Nsọ
kabakpọo ele ẹnya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpatarụ Pọlu ede
ẹkwo-ozi-a ẹgube-a

14 Ụnwunna mu; unubẹdua bẹ mu maakwaru majia ẹnya;
l'iphe, unu maru bụepho eme iphe, dụ ree; l'unu maru iphe,
bụ uche Chileke ọkpobe amaru; k'ọphu unu sụru g'unu a-
nọdu akpọ-ziru nwibe unu ụzo.
15 Ọle g'ọ dụhabe; o nwekwarụpho nwiphe, mu eme gẹ
mu harụ nyatachaarụ unu; ọ bụru iya meru g'o gude mu
harụ pfua iphe ono pfushia ya ike; mbụ ọphu mu atsụdu
ebvu; kẹle Chileke mewaru mu eze-iphe-ọma.
16 O mewaru mu; mu bụru onye-ozi Kéreshi Jizọsu; gẹ
mu je ezia ndu abụdu ndu Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye
uke Chileke l'ezi ozi-ọma ono, shi l'ẹka Chileke onoya. Ọo
ya bụ gẹ Chileke anatakwanu ngwẹja ndu abụdu ndu Jiu.
L'ọ bụru iphe, Unme-dụ-Nsọ e-me g'ọ bụru iphe, e doberu
Chileke iche.
17 Ọo ya bụ lẹ mu a-nọdu etukpọ onwomu ẹpha ozi, mu
ejeru Chileke; eshinu mu lẹ Kéreshi tụgbawaru bụru nanụ.
18 Ọ tọ dụkwa iphe, mu atụ ama epfupfu, abụdu iphe ono,
Kéreshi gbẹ mu l'ẹka mee ono, bụ iya bụ l'o meru gẹ ndu
abụdu ndu Jiu kweta bya abụru ndu emeje iphe, Chileke
pfuru. Iphe ono bẹ Kéreshi gude opfu ọnu mu; mẹ iphe,
mu eme ememe; mee ọ dụ ẹgube ono.
19 O gudekwaphọ ike k'eme ọhumalenya, dụgbaa biribiri;
mẹ ike kẹ Unme-dụ-Nsọ gude mee ya. Ọo ya bụ; e shi
ẹgube ono mu nọdu asajẹ ozi-ọma kẹ Kéreshi ono g'ọ gbaru
l'ẹkameka; e -shi lẹ Jierúsalẹmu jasụ mu rwua Ilirikumu.
20 Ọ bụerupho iphe lanụ, anọduje evu mu evuvu l'obu
bụ eje epfu opfu Chileke; ọle ọ tọ bụkwa gẹ mu je iya
epfupfu l'ẹka a mahawarụ kẹ Kéreshi; gẹ mu ta agbẹ gbẹshi
je akpụahaa ụlo l'eli ọkpa ụlo, onye ọzo tụhawaru.
21 Ọ dụa g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Ndu e teke pfusweeru nkiya
l'a-hụma l'ẹnya.

Ndu e teke anụma-swee nkiya bẹ kẹ nkiya ono e-do ẹnya.”

Pọlu e-je g'ẹphe lẹ ndu Romu kwee

22 Ọo iphe ono meru g'o gude o nweru iphe,
kpọshichawaru mu ugbo olemole gẹ mu ta abya agbaphee
unu.
23 Obenu lẹ nta-a bẹ eshinu mu jeẹbewaru iphe, gbaru
mu l'ejeje l'uswe iya ọwa; tẹme mu nọwaa apha olemole,
mu shi meta gẹ mu e-me gẹ mu bya gẹ mu l'unu kwee;
24 bẹ mu arịkwa lẹ mu e-megha iya nta. Mu arị lẹ mu a-
bata mẹ mu -jejeẹpho Supenu. Mu l'unu kpọchaa nwụpfu
nwanshịi g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu rọ ije; gẹ mu
jeshia ẹka ono.
25 Ọ -bụru kẹ nta-a bụkwa ndu kẹ Chileke nọ lẹ
Jierúsalẹmu bẹ mu gude iphe ewojeru g'ẹphe mee ẹka atsụ
phẹ l'ẹhu.
26 Lẹ ndu kẹ Kéreshi lẹ Masedoniya; mẹ ndu kẹ Akaya
bẹ chịru idzu; tụa iphe g'a nụ ndu-nsọ lẹ Jierúsalẹmu; ndu
ọphu adụdu g'ọ dụ phẹ.
27 Ẹphe tụkpooru obu phẹ onyo nụ iphe ono. Tẹme e -
jejekpọo ya epfupfu bẹ unu maru l'ọ dụwaa g'ụgwo; ẹphe
jiru iya ndu kẹ Chileke lẹ Jierúsalẹmu; lẹ teke ọ bụ lẹ ndu
abụdu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu ọphu bụ ndu Jiu gba mgba
l'iphe-ọma, shi Unme-dụ-Nsọ ono, Kéreshi meru nụ ndu Jiu
onoya l'ẹka; ọo ya bụ l'ọ gbaru g'ẹphe gudeje ẹku ọphu ẹphe
kpatarụ gude yeru ndu Jiu ono ẹka.
28 Teke mu jechaẹrupho ozi onoya; nụchae phẹ phọ
okpoga ono, a tụtaru onoya l'ọo-bụru mu eje Supenu; mu
e-shiwarọ bata teke onoya.
29 Ọphu mu maru bụ lẹ teke mu byaru bẹ mu e-me g'iphe-
ọma, shi Kéreshi l'ẹka dzua unu oke l'ẹka.
30 Ụnwunna mu; mu arwọ unu sụ g'unu gude k'iswi ẹhu
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi waa k'eye obu ọphu shi
Unme-dụ-Nsọ l'ẹka lwubude mu ọgu ono. Unu pfuje opfu
ẹhu mu nụ Chileke.
31 Gẹ Chileke te ekwekwa gẹ ndu jịkaru ozi-ọma ono
l'alị Jiudiya fụaru mu l'ụzo; yẹfua g'iphe, mu gude eje
dụkwapho ndu-nsọ lẹ Jierúsalẹmu ree anata.
32 Ọo ya bụ; ọ -bụru uche Chileke; mu egude ẹhu-ụtso
byapfuta unu g'anyi l'unu nọta; k'ọphu ọo-bụwaruro mu
l'unu atụta unme.
33 Gẹ Chileke ono, emeje gẹ nchị dụ doo ono swikwaru
unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

16

Pọlu ekelegbaa ndu ọ maru l'ẹhu l'ẹhu

1 Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyị, bụ Fibi; onye
l'ejeru Chịochi, nọ lẹ Kenkiriya ozi.
2 Unu gude iswi ẹhu Nnajịuphu anyi nata iya ọkpobe
anata g'ọ gbaru ndu-nsọ l'ememe; unu eyejeru iya ẹka
l'iphe, bụkpoo iphe, mkpa iya dụru iya l'echilabọ unu; l'o
yekpọakwaru ikpoto nemadzụ ẹka; mẹkpoo mbẹdua l'ishi
onwomu.
3 Unu keleru mu Pirisila yẹe Akwịla; ndu anyi l'ẹphe
tụkoru ejeru Kéreshi Jizọsu ozi;
4 ndu gude iswi ẹhu mu lọo ishi phẹ alọlo. Ọ tọ bụlekwa
mu-a l'ekele phẹ nwẹkinyi mu k'iphe, ẹphe meru mu.
Iphe, bụkotakpoo Chịochi, nọ l'alị ndu abụdu ndu Jiu
mgburugburu l'ekelekwa phẹ phọ.
5 Nokwaphọ g'unu e-keleru mu Chịochi ono, edzukọje
l'ibe phẹ ono.
Unu kelekwaru mu phọ Epenitọsu; ọkpobe ọ̀nyà mu, mu
yeru obu. Ọo ya bụ onye vuchakpọo ụzo woru onwiya ye
Kéreshi l'ẹka lẹ Eshiya.
6 Unu kelekwaru mu phọ Meri; onye jeru anyi ozi jeshia
ya ike.
7 Unu ekelekwaphọ Andurọnikosu yẹe Jiuniyasu; ndu mu
l'ẹphe bụ ndu Jiu lanụ bya abụru ndu mu l'ẹphe shi tụko
nọdu mkpọro. Ẹphe bụ ndu kwatakpọoru dụru onyemonye
lẹ nsọ mẹ a -bya l'ẹka ndu-ishi-ozi nọ; tẹme ẹphe vuru mu
ụzo bụru ndu kẹ Kéreshi.
8 Unu kelekwaphọ Ampuliyatọsu; onye mu yeru obu l'ime
Nnajịuphu.
9 Unu ekelekwaphọ Ubanọsu; onye anyi l'iya tụkoru ejeru
Kéreshi ozi; mẹkwapho onye ono, mu yeru obu ono, bụ
Sutakisu.
10 Unu kelekwaphọ Apẹlisu; onye gudewaa umere iya
goshi lẹ ya pfụ-shiru ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Kéreshi.
Unu ekelekwaphọ ndibe Arisutọbulosu.
11 Unu kelekwaphọ Herọdiyonu onye mu l'iya tụkoru
bụru abụbu. Unu ekelekwaphọ ndu bu l'ibe Nasịsosu; ndu
nọwaa Nnajịuphu l'ẹka.
12 Unu kelekwaphọ Tirayifina yẹe Tirayifọsa ndu ejeru
Kéreshi ozi ejeshikpọo ya ike. Unu ekelekwaphọ onye mu
yeru obu, bụ Pesisu; onye jewaru Kéreshi ozi jeshikwaa ya
phọ ike.
13 Unu kele Rufọsu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi kẹ
Nnajịuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye dụhukwapho
g'ọ bụwaa ne nkemu.
14 Unu kelekwaru mu phọ Asinkiritọsu; waa Fulẹgonu;
waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hẹmasu; mẹkpowaro
ụnwunna ọzo, ẹphe l'ẹphe tụkoru nọdu l'ẹka ono.

15 Unu kele Fịlologosu; waa Jiuliya; waa Niriyọsu; waa
nwune iya kẹ nwanyị; waa Ọlimpasu; mẹkpowaro iphe,
bụkotakpoo ndu-nsọ, ẹphe l'ẹphe nọ l'ẹka ono.
16 Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phẹ akpa, dụ
nsọ. Ndu kẹ Kéreshi, nọ l'iphe, bụkota Chịochi l'ophu
ekelekọtakwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

17 Ụnwunna mu; mu arwọkwa unu arwọrwo sụ g'unu
letakwa ẹnya m'ọbvu ndu ono, anọduje eme g'ékwò dụ
onoya; ndu egudeje ẹgube ono agbaghashị iphe, Chịochi
kwetarụ l'ọ bụ ọkpobe-opfu. Iphe, ẹphe anọduje eme bẹ
yẹe iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajẹdu. Unu kpakwaru
phẹ l'aphara.
18 Kẹle ndu eme ụdu iphe ono ta abụkwa Nnajịuphu anyi,
bụ Kéreshi bẹ ẹphe ejeru ozi; ọ kwa iphe, ẹkpiri iya dụ phẹ
bẹ ẹphe eje ozi iya. Ẹphe eteje manụ l'opfu; gude ire mecha
mecha edephushi ndu enwezidu egomunggo.
19 Ọle onyemonye tụkoru maru g'unu emeberu iphe, ozi-
ọma ono pfuru. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹhu nọdu
anọduje atsọ mu ụtso. Ọle ọ dụ mu g'a sụ g'unu gudeje
mmamiphe majẹru iphe, bụ iphe, dụ ree; sefuje ẹka l'iphe,
adụdu ree.
20 Chileke onye bụ iya bẹ nchị-adụ-doo shi l'ẹka taa
nọekwa ọdu g'o to mee g'unu zọpyashia Nsetanu l'ọkpa.
Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mekwaaru unu eze-
iphe-ọma.
21 Timoti, mu l'iya tụkoru eje ozi-a; l'ekelekwaphọ unu.
Lusiyọsu; waa Jiasọnu; mẹ Sosipeta phẹ; ndu anyi l'ẹphe
tụkoru bụru abụbu l'ekelekwarọ unu.
22 Mbẹdua, bụ Teshiyọsu, l'ede ẹkwo-ozia; bya
abụru onye unu l'iya tụgbaru nanụ l'ime Nnajịuphu
l'ekelekwaphọ unu ekele.
23 Gayọsu-a, mu bu l'ibe iya-a; tẹme ọ bụru l'ibe iya
bẹ Chịochi l'ophu edzukọje-a; l'ekelekwaphọ unu-o! Nok-
waphọ gẹ Ẹrasutosu; mbụ onye ọwa-a, bụ iya edobejeru
ọha okpoga phẹ-a; l'ekelekwaphọ unu yẹe nwanna anyi, bụ
Kwọtosu.
24 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu g'unu
hakọta eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Aja Chileke ajaja, Pọlu gude
kpọ-chia ozi ishi

25 G'anyi jaa Chileke ajaja; l'ọo ya l'a-dụ ike mee g'unu
pfụru pfụshia ike l'ekwekwe, unu kweru nkiya. Ọ bụru ozi-
ọma ono, mu ezi ono bẹ oogudeje eme g'unu pfụshia ike

ono; mbụ ozi-ọma ono, l'epfu kẹ Jizọsu Kéreshi onoya; bya
egoshikwaphọ iphe ono, e shi domia edomi ono, a phụru
l'ọphulenya eshi l'edenwede ono.
26 Ọ bụru iphe ono bẹ ọ gbẹ nta-a bya emee g'a maru.
Nta-a bẹ ọkpobe-opfu ono shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru
Chileke deru bahụ g'ite; a nụma-dzuru iya. Nta-a bẹ
Chileke ono adụdu teke aa-sụ l'o shi; ọphu ọ dụdu teke aa-
sụ l'o noo teke ọono-beru ono; ziru e woru ọkpobe-opfu
ono mee; ọhamoha mgburugburu madzuru iya; k'ọphu ee-
kwetadzuru meje iphe, ọ sụru g'e mee.
27 G'e shi Jizọsu Kéreshi l'ẹka jaa Chileke ajaja; mbụ onye
lanụ ono, bụ yẹbedua nwẹkiya bụ Chileke; tẹme ọ bụru
iya nwẹkinyi iya nwe kẹ mmamiphe. G'a jaa ya jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọrentu

1 Ọwaa bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede; mbụ onye ono,
Kéreshi Jizọsu kuru bya emee ya ọ bụru onye-ishi-ozi iya.
Ọ bụru g'ọ bụ uche Chileke bụ ono. Onye mu l'iya tụkoru
ede ẹkwo ono bụ nwanna anyi, bụ Sosutenisu.
2 Ndu eede iya anụ bụ ndu Chịochi kẹ Chileke, bụ
ndu ọphu nọ lẹ Kọrentu; gude iya ekele unubẹ ndu
Chileke doberu iche g'unu bụru ndu dụ nsọ opfu l'unu lẹ
Jizọsu Kéreshi tụgbaru bụru nanụ. Eedekwa iya phọ anụ
onyemonye, nọ l'ẹkameka, bụ ndu abajẹru Nnajịuphu anyi,
bụ Jizọsu Kéreshi ẹja. Jizọsu ono bụ Nnajịuphu phẹ bya
abụru Nnajịuphu anyịbedua kwaphọ.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ gẹ nchị dụ
unu doo.

Ekele k'iphe-ọma, shi l'ẹka Kéreshi

4 Mu anọduje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-iphe-
ọma, o shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu emeru unu.
5 L'unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ; unu shi ẹgube
ono baa eze l'iphemiphe, shi iya l'ẹka. Unu tụko opfu ọnu
magbuaru tụko mmamiphe magbuaru.
6 Ozi kẹ Kéreshi ono bẹ e mewaru ọ nọshia unu ọkpobe
ike l'obu;
7 k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe Unme Chileke anụ
anụnu mẹ nanụ, dụru ọphu dụru unu ụko; mbụ g'unu nọ
ngabẹ teke Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-lwa azụ
goshi onwiya l'ọdu-biribiri iya.
8 Jizọsu ono e-me unu g'unu shihu dụngu dụngu nno jasụ
l'ikpetemazụ. Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụ ẹka aata unu ụta mbọku
ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi e-kpe ikpe ono.
9 Chileke apfụshijekwa ike l'iphe, o pfuru. Ọ bụru Chileke
ono bẹ kuru unu g'unu lẹ Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi
bya bya abụru nanụ gbarụ mgba l'iphemiphe; mbụ onye
bụhukwapho Nnajịuphu anyi ono.

Ekwo, dụ lẹ Chịochi

10 Sụ-a; ọ kwa Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ mu
nọ l'ẹka arwọ unubẹ ụnwunna anyi sụ g'unu wụje ọnu nanụ
g'unu hakọta l'iphemiphe, bụ iphe unu epfu. Ọo ya bụ
g'ekwo ta adụ l'echilabọ unu. Unu tụgbakwa bụru nanụ

ọkpobe abụru. G'egomunggo bụru unu nanụ; idzu unu
abụjeru nanụ.
11 Ụnwunna mu; l'iphe, mu epfu ono bụkwa lẹ ndibe
Kuloyi byaakwaru akọoru mu kọ-rwuaru mu iya alị sụ l'unu
kwarụ lẹ ntụmego.
12 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ l'a sụru l'unu anọduje
adzọkashi iya. Onye ọphu asụ lẹ ya larụ Pọlu; onye asụ
lẹ ya larụ Apọlosu; onye asụ lẹ ya larụ Pyịta; onye asụ l'ọo
Kéreshi bẹ ya larụ.
13 ?A gbẹnu keshiwaa Kéreshi ekeshi? ?Bụ Pọlu bẹ
apfugburu l'oswebe l'iswi ẹhu unu? Tọo ?bụ ẹpha Pọlu bẹ
e gude mee unu baputizimu?
14 Mu ekele Chileke ekele l'ọ -tọ bụ Kirisupọsu yẹe Gayọsu
mẹ mu asụ l'ọ tọ dụdu g'unu ha mẹ onye lanụ mu meru
baputizimu.
15 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye a-sụ l'e gude ẹpha mu mee ya
baputizimu.
16 Aa! Ndu mu mefụaru baputizimu bụ Sutifanasu yẹe
ndibe iya. O to doduru mu ẹnya l'ọ dụbaaru ndu ọzo, mu
meru baputizimu abụdu ndu ono.
17 Kéreshi ta abụkwa baputizimu bẹ o yeru mu gẹ mu
bya emeje. Iphe, o ziru mu gẹ mu bya emeje bụkwa gẹ
mu zije ndiphe ozi-ọma ono. Gẹ mu te egudekwa opfu,
egoshi mmamiphe ndiphe zi iya; a -nọnyaa ọ tụrwua ike,
dụ l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru l'oswebe.

Kéreshi bụ ike bya abụru mmamiphe, shi l'ẹka Chileke

18 L'opfu k'anwụhu Kéreshi l'oswebe ono bẹ bụkwa iphe-
eswe l'ẹnya ndu ala l'iswi; obenu l'anyịbe ndu a dzọtaru bẹ
ọ bụ ike, shi l'ẹka Chileke.
19 L'e dekwaru sụ:
“Mmamiphe ndu maru iphe
bẹ mu e-mebyishi
emebyishi!
Mu emee nkwamẹnya ndu
manụkaru iphe
l'ọ bụru iphe-mmanụ.*”
20 Sụ-a; ?bụhunu awe bẹ ndu mmamiphe pfụru nta? ?Bụ
awe bẹ ndu edeje ẹkwo pfụru? ?Bụ awe bẹ ndu maru opfu
lẹ mgboko-a pfụru? ?Chileke te emeadaru gẹ mmamiphe,
ndiphe bụru iphe-eswe?
21 A makwarụ-a lẹ Chileke meru nemadzụ k'ọphu oo-shi
lẹ mmamiphe, ọ nụru iya maru iya; obenu lẹ nemadzụ te
egudedu iya maru iya. Noo g'o shitaru Chileke sụ lẹ ya e-shi

* **1:19 1:19** Gụnaa Azá 29:14.

l'iphe ono, ndu maru iphe sụru l'ọ bụ iphe-eswe ono, bụ iya
bụ k'ozi-ọma ono, anyi ezi ono; gude dzọo ndu kwetarụ nụ.
22 Ndu Jiu bẹ bụ iphe-ọhumalenya bẹ ẹphe sụru g'e goshi
phẹ; ndu Gurisu bụkwanuru mmamiphe bẹ ẹphe achọ.
23 Obenu l'iphe, anyịbedua ezi ozi iya bụ l'a kpọpyaberu
Kéreshi l'oswebe. Ono bụru ụpfu, adụ ndu Jiu l'ọkpa; bya
abụru iphe-eswe l'ẹnya ndu abụdu ndu Jiu.
24 Obenu lẹ ndu Chileke kuru; mbụ ndu Jiu mẹ ndu abụdu
ndu Jiu; bẹ Kéreshi ono bụ ike Chileke bya abụkwarupho
mmamiphe shi l'ẹka Chileke.
25 L'iphe, Chileke eme; ọ dụ ẹhu-eswe ẹhu-eswe; gbẹkwa
ka mmamiphe ndiphe shii; tẹme iphe, gbẹ dụ g'ọ bụ Chileke
arwụhu kakwaphọ ụnwu-eliphe ike.

Gẹ Chileke emeje iphe iya

26 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu; unu nyatajẹkwa iphe unu
shi bụru tẹme Chileke kua unu. Unu te eshidu dụ igwe
marwua iphe gẹ ndiphe, maru ẹkwo amajẹru iya; ọphu
unu eshidu dụ igwe nweru ẹnya; ọphu ndu shi l'oke amadụ
eshidu baa ishi.
27 Obenu lẹ Chileke họtaleru-a iphe, dụ ẹhu-eswe ẹhu-
eswe l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere.
Ọ bya ahọtakwapho iphe, rwụhuru arwụhu l'ẹnya ndiphe;
gude mee ndu ọkpehu dụ iphe-iphere.
28 Chileke họtaru iphe, ẹnya lwarụ l'eliphe; mbụ iphe,
ndiphe agụbeduru iphe, iphe, ẹphe sụru l'ọ tọ dụdu iphe,
ọ bụ; ọ họta iya gude mee iphe, ndiphe rịru l'ọ bụ ọkpobe
iphe g'ọ tọ dụ iphe, ọo-bụ.
29 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ nemadzụ, e-je aba abaa l'iphu
Chileke.
30 Obenu l'unubẹdua bẹ Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi
Jizọsu tụgba bụru nanụ; tẹme ọ byakwaphọ emee ya; ọ
bụru mmamiphe k'anyịbedua. Ọo ya bẹ o shi l'ẹka; ọ bụru
iya bụ l'anyi abụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke. Anyi
shi iya l'ẹka bụru ndibe Chileke; bya abụru ndu a gbatarụ
l'iphe-ẹji, pyịtaru anyi l'ẹkpiri.
31 Ọo ya bụ g'ọo-bụru iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru sụ:
"Onye ọ dụ g'ọ baa abaa; g'onye ono nọdu Nnajịuphu l'ẹka
ba iya."

2

Kéreshi l'oswebe

1 Sụ-a; ụnwunna mu; teke mbụ ono, mu byapfutaru unu
bya unu ezi ozi-ọma kẹ Chileke ono, a makaharụ l'ọ bụ
ọkpobe-opfu ono; mu te egudekwa opfu mecha mecha zia

ya unu; ọphu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwụru ẹkwo
bụru ọ-maru-ọ-machata.
2 Lẹ mu pfukpọakwaru sụ lẹ mu e-mekiritakpọoro
l'echilabọ unu g'ọ tọ dụdu iphe, mu maru; gbahaa Jizọsu
Kéreshi kpẹekpu, bụ iya bụ onye a kpọpyaberu l'oswebe.
3 Ọzo bụ lẹ teke ono, mu l'unu shi nọdu ono bẹ ike adụdu
mu; tẹme ndzụ shi nọdu agụ-shikwa mu phọ ike; tẹme ẹhu
shi etehụkwa mu phọ etete shii.
4 Ọphu iphe, mu pfuru epfupfu mẹ ozi, mu ziru ezizi,
abụdu iphe, mu gude ire mecha mecha k'ọphu manụkarunu
pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. Ọ chia iphe, meru nụ bụ lẹ mu
goshiru unu l'ọo Unme Chileke yẹe ike kẹ Chileke ere ire
l'opfu ono;
5 k'ọphu ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi tee shidu lẹ
mmamiphe nemadzụ; g'o shichia l'ike kẹ Chileke.

Mmamiphe Chileke

6 Ọle-a; ọ bụjekwaru-a; mu lẹ ndu kawaru ẹnya l'iphe
kẹ Unme Chileke nọdu epfu; mu egude mmamiphe epfu
eyeru phẹ. Ọle ọ tọ bụkwa mmamiphe ọphu shi l'ẹka
ndiphe; ọphu ọ bụkwa mmamiphe ọphu shi l'ẹka ndu eze
ndu mgboko l'ophu; ẹphebedua bẹ Chileke emewaa ike phẹ
g'ọ bụru iphe-mmanụ.
7 Mmamiphe ọphu mu egudeje epfu bụkwa mmamiphe
ọphu Chileke shi domia edomi; mmamiphe ọphu o meru
gẹ ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bụ lẹ Chileke
tubuhakpọwaruro tẹme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbarụ
mgba l'ọdu-biribiri iya.
8 Mmamiphe k'ono ta adụkwa ndu bụ ndu-ishi lẹ mgboko-
a mgburugburu maru iya nụ. Ọme ẹphe maru iya; m'ẹphe
te eje akpọpyabe Nnajịuphu ono l'oswebe; mbụ Nnajịuphu
ono, yẹe Chileke gba mgba l'ọdu-biribiri iya ono.
9 Obenu l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Iphe ẹnya ahụmajeduru;
ọphu nchị anụmajeduru
iya;
ọphu ọ dụdu onye
egomunggo rwujeru
l'oo-mee;
bẹ Chileke meru doberu
ndu yeru iya obu.*”
10 Chileke gbẹwa l'ẹka Unme nkiya goshi anyi iphe ono,
o shi domia edomi ono. Lẹ Unme Chileke avọfutajekwa
iphemiphe, bụkpoo iphe, e domiru edomi je akpachaa
l'ìdzù, Chileke chịruro l'ime obu iya k'ememe dobe.

---

* **2:9 2:9** Gụnaa Azá 64:4.

11 Lẹ-a; ?bụ onye maru iphe nọ nwibe iya l'obu? ?Tọbudu
ọ nọnu maru iphe, dụ l'obu nkiya. Nokwaphọ g'ọ tọ dụdu
onye maru iphe, nọ Chileke l'uche a -gụfu Unme Chileke.
12 Sụ-a; ọ tọ bụkwa unme ndiphe bẹ anyi natarụ; ọ kwa
Unme, shi l'ẹka Chileke bẹ anyi natarụ, bụ iya bụ Unme,
l'e-mekwanụ g'anyi makọtaru iphe-ọma, Chileke meshiru
anyi.
13 Ọo ya bụ lẹ-a; l'ọ tọ bụkwa opfu, e gude mmamiphe
ndiphe zia anyi bẹ anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi
egudeje epfu iya bụkwa opfu, Unme Chileke ziru anyi. Ọo
ya bụ g'anyi ewojeru ọkpobe-opfu, shi Unme Chileke l'ẹka
akọru ndu Unme Chileke bu l'ẹhu g'o doo phẹ ẹnya.
14 Onye Unme kẹ Chileke ta anọdu l'ẹhu ta anatajẹkwa
iphe, shi l'ẹka Unme Chileke; kẹle iphe ono adụje iya ẹhu-
eswe ẹhu-eswe l'ẹnya. Tẹme ọphu o dojedu iya ẹnya
eshinu ọ tọ byadu amaru urwu iya mẹ ọ bụdu lẹ Unme
Chileke, nọ l'ime iya eyeru iya ẹka.
15 Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ẹhu; amajẹru urwu
iphemiphe; ọphu nemadzụ mmanụ adụjekwanu ike maru
iphe onye ono eme.
16 Ọo ya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"?Bụ onye maru uche
Nnajịuphu, bụ Chileke?
?Bụ onye bẹ bụ onye adụ
ike kajẹru iya iphe,
oo-me?†"
O bekwanụ l'anyịbedua nweru uche kẹ Kéreshi, bụ iya
emeje g'anyi rị ọriri g'ọori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

1 Ụnwunna mu; mu ta adụkwa ike pfuaru unu opfu,
eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ẹhu. Opfu, mu pfuru unu
bụkwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbụ
ndu bụkwadu nwaswa l'iphe kẹ Kéreshi.
2 Noo g'o gude mu chee unu ẹra; ọphu mu ededụru unu
nri eshinu unu eshidu sụwaru k'eriri iya. Mbụ lẹ nta-a bẹ
unu teke asụkpokwaa ya nụ;
3 kẹle unu emekwadụa umere ndiphe. Eshinu unu
ejikwadu iji-ẹnya; tẹme unu nọdu adzọ-phe ẹnya; bya
anọdu ẹkpa l'iche iche; ?unu ta amadụ l'unu etsokwadu
ụzo kẹ ndu mgboko-a; l'unu emekwadua umere ndiphe.

† **2:16 2:16** Gụnaa Azá 40:13.

4 L'eshinu unu atụkoje epfugbaa sụ: “Mbędua lakwaru
Pọlu.” Onye ọphu asụ: “Mbędua lakwaru Apọlosu.” ?Unu
ta amadụ l'unu emekwadu umere ndiphe?
5 Mbụ-a; Apọlosu ono; ?ọ bụ onye? Tọo Pọlu; ?ọ bụ onye?
Ọ tọ dụkwa ndu ọzo, anyi bụ gbahaa ndu ejeru Chileke
ozi; ndu goshiru unu ụzo, unu shiru bya eworu onwunu
ye Jizọsu l'ẹka. G'anyi ha nwekọtaru iphe, Nnajịuphu sụru
g'anyi mee.
6 Iphe, anyi meru dụkwa g'ẹgube-a, aakụje akpụru oshi-a.
Ọ bụru mbędua bẹ kụru akpụru oshi ọbu akụku; Apọlosu
gbaa ya mini. Ọ bụkwanuru Chileke bụ onye meru g'o vua
evuvu.
7 Ọo ya bụ l'onye kụru akpụru oshi; mẹ onye gbaru iya
mini ta adụkwa iphe, ẹphe pfụbe bụru. Ọ kwa onye bụ
iphe bụ Chileke, bụ iya bụ onye meru iya g'o vua.
8 Onye kụru iphe akụku mẹ onye gbaru iya mini
tụkokwaru eje ozi lanụ. Ọle g'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu bẹ Chileke
e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru bẹ oo-bu nggo g'ozi, o jeru
gbarụ.
9 L'ọ kwa Chileke bẹ anyi l'iya tụkoru gbarụ mgba eje
ozi ono. Unubędua bụ opfu, Chileke kọru bya abụru ụlo,
Chileke akpụ.
10 Mu gude iphe-ọma, Chileke yeru mu l'ẹka gẹ mu
gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpụ ụlo ọkpobe
akpụkpu emeje. Mu tụru ọkpa-ụlo; onye ọzo nọdu
akpụkwanu ụlo ọbu akpụkpu. Ọle g'onye akpụ g'ọokpu;
letakwa ẹnya maru iphe, ọokpu l'eli ọkpa-ụlo ọbu.
11 Noo kẹle ọ tọ dụkwa onye ọzo, atụbaa ọkpa-ụlo ọzo
abụdu ọphu a tụwaru, bụ iya bụ Jizọsu Kéreshi.
12 L'eli ọkpa-ụlo ono bẹ ọ dụru ndu e-gude mkpọla-ododo
akpụ iya ụlo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa dụ;
ọ dụkwarupho ndu bụ oshi bẹ ẹphe e-gude akpụ nkephẹ;
ndu egude ẹji; ndu abụkpooruro ẹta bẹ ẹphe e-gude akpụ
nkephẹ.
13 Obenu l'onyemonye bẹ aa-maru g'iphe, o gude kpụa
nkiya dụ-be ree mbọku ikpe ono, Chileke e-woru iya tụa
jala onoya. L'ọku, e-tsu mbọku ono bẹ bụ o -tsuchaa; aa-
hụma ozi, onyemonye jeru iphu. Ọku ono e-tsu iya hụa ya
ama goshikwanụ g'ọ gbaru.
14 Onye ọku ekeduru iphe, o gude kpụa ụlo l'eli ọkpa-ụlo
ono; Chileke ebua ya nggo.
15 Onye ọku keru nkiya; l'ọolaaru iya l'iswi; yębedua l'ishi
onwiya b'aa-dzọtakwa-a; ọle adzọta nkiya a-dụtabewa
g'onye a lọfutaru l'ọku enwunwu.
16 ?Unu ta amadụ l'unu bụ eze-ụlo Chileke; lẹ Unme
Chileke bẹ bu ebubu l'ime unu?

17 Onye emebyi eze-ụlo Chileke bẹ Chileke e-
mebyikwaphọ. L'eze-ụlo Chileke dụkwa nsọ; ọ bụru
unubẹdua gẹdegede bụ eze-ụlo iya ọbu.
18 G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye anọduje aghọ-pheru
onwiya ụgho. G'onye arị lẹ ya maru iphe l'ọgbo ọwa-a;
hakwaa ẹgube ọriri ono bya abụru onye-eswe; e -mechaa
g'ọo-bụru onye maru iphe ọkpobe amaru.
19 Kẹle iphe, ndiphe gụberu mmamiphe lẹ mgboko-a bẹ
bụkwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu
Chileke sụ: "Ọo Chileke bụ onye anmataję ndu kwarụ ẹnya
lẹ nkwamẹnya phẹ."
20 A bya edekwaa ya phọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Nnajịuphu makwarụ-a l'egomunggo ndu maru iphe bụ
mkpọkpo iphe."
21 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa onye e-gudeje nemadzụ aba
abaa. L'e -pfujekpọo ya nụ epfupfu; iphemiphe tụkokwaru
bụru iphe unu iphe unu;
22 mẹ Pọlu-o; mẹ Apọlosu-o; mẹkpoo Pyịta-o; mgboko
l'ophu; mẹ ndzụ mẹ ọnwu. Iphe nta-a mẹ iphe e-me l'iphu;
iphemiphe ono tụkoru bụkotaru iphe unu.
23 Unubẹdua tụkokwanu bụkotaru iphe kẹ Kéreshi;
Kéreshi bụkwanuru kẹ Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozi Kéreshi egoshi anyi

1 Sụ-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bụ ndu ọzo gbahaa
ndu-ozi Kéreshi; ndu Chileke yeru g'ẹphe letaję ẹnya l'opfu
Chileke ono, bụ opfu ọphu Chileke shi domia edomi ono.
2 Iphe, eele ẹnya iya l'ẹka onye eleta ndu-ozi ẹnya bụ g'ọ
bụru onye e gude ire iya ẹka.
3 Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ọzoo lẹ
nemadzụ kperu mu ikpe k'ozi, mu jeru; mbẹdua l'onwomu
ta adụkpokwanu teke mu sụjeru l'ọ waa gẹ mu dụ;
4 o noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, mu hụmaru onwomu l'ẹhu,
bụ iphe, mu a-sụ l'o noo ẹka mu shiswewaru ụzo; ọle ọ tọ
bụkwa iphe ono goshiru lẹ mu kpefuwaru. Ọo Nnajịuphu
bụ onye e-kpe mu ikpe.
5 Ọo ya bụ g'unu ta adụshi onye unu a-nọdu anmawa ikpe
l'ẹbe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bụ teke Nnajịuphu
a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia
l'ọchii bya edobe l'ìphóró; l'ọ bya eworu iphe, amadụ chịru
k'ememe, bụ iphe, dụ iya l'ọkpoma; woru tụa jala. Noo teke
Chileke a-ja onyemonye ajaja, rwuberu iya nụ.
6 Ụnwunna mu; ọ kwa g'e-shi g'o doo unu ẹnya bẹ mu
gude woru iphemiphe ono dobe l'ẹhu mu lẹ Apọlosu; g'unu

anwụta iphe ono, e pfuru sụ: “Unu te etsoghatajẹkwa iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke.” Sụ-a; g'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye egudeje onye lanụ eku onwiya; woru onye ọphu nmaa phulaphula.

7 Sụ-a; ?bụ onye mekpọoru ngu ị ka onye ọzo? ?Bụ gụnu bẹ i nweru 'abụdu iphe, Chileke nụru ngu? Eshinu ọ bụ Chileke nụru ngu iya; ?dẹnukwanu g'o gude ị gbẹ gude iya eku onwongu g'ọ -bụ l'ọ tọ bụedu iphe, a nụru ngu anụnu?

8 Ẹpho gbẹ jichaakwanụ unu! Unu gbẹkwa nwekọtawaru nụ iphemiphe; bụchawaru nụ ndu eze; ẹbe anyịbedua abụdu. Ọ dụkwa ree. Ọ gbẹkwanu dụ mu g'a sụ l'unu bụchawaa eze ọbu; mẹ anyi abya g'anyi l'unu tụko bụru iya.

9 Obenu l'ọ dụkwa mu g'anyịbe ndu-ishi-ozi Kéreshi bẹ Chileke woru dobe l'ikpazụ. Anyi nọwaa gẹ ndu e doberu k'apfụ-gbu; mbụ g'anyi bụru iphe, mgboko mgbu-rugburu, a-byajẹ ahụma ahụma; mbụ ndiphe mẹ ụnwu-ojozi-imigwe.

10 Anyi gude opfu ẹhu Kéreshi bụru ndu eswe; unubẹdua gbẹwanu l'ẹka Kéreshi bụru ndu maru iphe. Anyi dụ arwụhu; obenu l'unubẹdua gbẹnu shihu ike! Anyi bụ ndu a nmarụ phulaphula; obenu l'unubẹdua bẹ a gbẹ kwabẹ ùbvù.

11 Sụ-a; ẹgu anọdujekwa agụ anyi; mbụkwa byasụ nta-a; ẹgu mini nọdu anọduje agụ anyi; anyi nọdu anma nkịrika ẹkwa; a nọdu etsu anyi iphe; anyi tsoru ẹkameka aghaphe; ọphu anyi enwedu unuphu.

12 Anyi gbẹ gude ẹka anyi ese akanya g'anyi e-meje anụ onwanyi nri. Teke a tụru anyi ọnu; anyi agọru ọnu-ọma nụ onye ọbu. A -nọdu akpa anyi ẹhu; anyi atarụ iya nshi.

13 Teke e pfubyishiru ẹpha anyi; anyi epfuru opfu bẹlebele nụ onye ọbu; anyi gbẹ bya abụwaru ikpọzu kẹ ndiphe; mbụ iphe, dụ ideyideyi, e gude ẹza zafụ l'ẹkameka; byasụ l'eswe, dụ gẹ ntanụ-a.

14 Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abụkwa g'o mee g'iphere dụ unu. Ọ kwa ẹka bẹ mu alọru unu lẹ nchị; l'unu bụ ụnwu mu, mu yeru obu.

15 L'unu -nwechakpọkwaaru m'obeta ọ bụru ụnubuku ndu eleta unu ẹnya l'ụzo kẹ Kéreshi; nna unu ta adụkwa igwerigwe. Ọ kwa mbẹdua bụ nna unu, nụru unu ndzụ, shi l'ẹka Kéreshi; eshinu ọ bụ mbẹdua byaru ezia unu ozi-ọma ono.

16 Noo g'o gude mu nọdu arwọ unu arwọrwo sụ; jiko unu tsoru ẹka mu.

17 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude mu zia Timoti sụ g'ọ byapfuta unu. Timoti ono bẹ eshinu mu ziru iya etso

Nnajịuphu bẹ ọ bụwaa nwa mu, mu yeru obu; tẹme ọ bụru onye goshiwaru lẹ ya gbaru gẹ mu gude ire iya ẹka. Sụ-a; g'ọ byapfuta unu bya anyatabaaru unu gẹ mu egudeje etso ụzo kẹ Kéreshi ono; mbụ gẹ mu ezije iya l'iphe, bụkpoo Chịochi g'ọ ha l'ẹkameka.

18 Ọ dụru ndu gbẹ hawaru nụ eku onwophẹ; g'ọ bụ lẹ mu ta abyadụ alwabaa azụ lẹ ndu-unu.

19 Ọle a taa nọedu ọdu; mu abyapfuta unu; mẹ Chileke kwenu. Noo teke mu a-hụma iphe, ndu ono, eku onwophẹ ono a-dụ ike mee; tọo ẹphe bụ ọ-pa-ọnu.

20 L'iphe, bụ lẹ Chileke bụ eze ta abụkwa opfu, eepfu l'ọnu; ọ kwa iphe, gude ike ere ire.

21 ?Bụ ole ka unu ree? ?Mu gude ẹchachi byapfuta unu? ?Tọo gẹ mu gude obu-ìphóró waa ewoze onwonye alị bya?

5

Ụrwu-alị, harụ dụ lẹ Chịochi

1 Sụ-a; mu anụkwa l'unubẹ ndu Chịochi harụ arwụ ụrwuali. L'ẹjo ụrwuali, unu harụ arwụ dụ-be ẹji; k'ọphu bụ lẹ ndu 'amadụ ekemu Chileke ta atụkpodanu ama ememe iya; kẹ gẹ nwoke duta nyee nna iya wata alụlu.

2 Unu nọdu ekukwaphọ onwunu; ọ bụru iphe, unu gege agbẹ agụ aphụ. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; g'ọ tọ nọduhekwa l'echilabọ unu.

3 L'a makwarụ-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka unu nọ ono; k'ọphu unu ele mu ẹnya; obenu l'obu mu nọkwa-a l'ẹka unu nọ. Noo g'o gude mu gude ike kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi nmaa onye ono, meru ẹbyi ono ikpe g'ọ bụ lẹ mu l'unu nọ l'ẹka ono.

4 Sụ-a; unu -nọkobeepho; teke ono obu mu anọdukwapho l'ẹka ono, unu nọ ono; ike kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu a-nọdukwapho l'ẹka ono, anyi nọ ono;

5 unu woru onye ono ye Nsetanu l'ẹka g'o mebyia ogwẹhu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nụ bụ ono. Ọo ya bụ gẹ Chileke a-dzọo ndzụ iya mbọku, Nnajịuphu a-bya.

6 Sụ-a; ekuku, unu eku onwunu ta adụkwa ree. ?Unu ta amadụ l'ọo nwọchileka iphe, ekoje buredi bẹ asụjeru ekoli ishi buredi ophu?

7 Unu tọ nwẹhu sashịa akahụ iphe-ekoje-buredi ono, g'unu abụru buredi ọ̀phúú, e te eyedụru iphe, ekoje buredi. Noo kẹle nwatụru Ojeghata ono, bụ Kéreshi bẹ e gbuakwaru.

8 Nta-a bụakwaa g'anyi wata abọ ọbo-iphe ono g'ọ gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ọphu akahụ iphe-ekoje-buredi ono dụ, bụ iya bụ ẹjo-iphe yẹe iphe-ashị gude bọo ya. Ọ kwa

g'anyi gude buredi ọphu iphe-ekoje-buredi adụdu ililekpọo
bọo ya, bụ iya bụ anọdu ndzụ ọphu ntụcha adụdu ilile waa
l'eme ire-lanụ.
9 Mu dehaakwaru unu ẹkwo sụ unu g'unu lẹ ndu eme kẹ
nwoke mẹ ndu eme kẹ nwanyị te emegbajẹkwa.
10 Ndu mu epfuru unu ta abụkwa ndu 'amadụ Chileke,
eme ẹgube iphe ono; ọzoo l'ọo ndu ẹnya-pfụrupfuru; ọzoo
ndu ana nfụ; ọzoo ndu agwọ nshi. Ndu k'ono bẹ unu -
jeshia phẹ ezeru; bụanaa iphe, gbaru unu l'ememe bụ g'unu
lụfuẹpho lẹ mgboko alụfu ophu.
11 Iphe, mu shi epfu bụkwa g'unu bujeru ụbara yeru onye
kuru onwiya nwanna tẹme ọ gbẹ eme kẹ nwanyị; ọzoo
eme kẹ nwoke; ọzoo nweru ẹnya-pfụrupfuru; ọzoo l'ọo gwọ
nshi; ọzoo l'ọo onye evu onye ọzo nvu azụ; ọzoo l'ọo onye
angụgharu mẹe ẹka; ọzoo onye ana nfụ. Ọo ẹgube onye
ono bẹ mu sụkwarupho g'unu l'iya te erigbajẹshi nri.
12 Ọ -bụru kẹ ndu amadụ Jizọsu; ?nkemu bụ l'ole; k'eje
phẹ anma ikpe? ?Tọbudu ndu ọphu nọ l'ime Chịochi bẹ ọ
gbaru anyi l'ekpe ikpe?
13 Obenu lẹ ndu ọphu anọdu l'ime Chịochi bụ Chileke e-
kpe phẹ ikpe. Ọo ya bụ lẹ-a; “Unu chịfujekwa onye njọ
l'echilabọ unu.”

6

Agbaru ụnwunna ẹkwo

1 ?Dẹnu g'o gude ọ nọdu abụjeru teke ọ bụ l'o nweru g'unu
ha onye opfu adaru yẹe nwibe iya; l'ọ gbẹ parụ iya jepfushia
ndu apfụbeduru ẹka ọto g'ẹphe kpee; ẹphe ta apapfudu iya
ndu-nsọ ibe phẹ?
2 ?Unu ta amadụ l'ọo unubẹ ndu-nsọ bụ ndu e-mechaa
kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu ọ bụ unu e-kpe ndiphe
l'ophu ikpe; ?unu ta akabẹdu sụru ekpe ụnwu iphiriba ikpe
onoya?
3 ?Unu ta amadụ l'ọo anyịbedua bẹ l'e-mechaa kpee
ụnwu-ojozi-imigwe ikpe? Ọ bụchiaru nụ opfu k'eliphe bẹ
unu ta adụdu ike kpeshia.
4 Ọ -bụru l'ẹgube opfu ono dụru unu; ?dẹnu g'o gude unu
gbẹ ewotajẹ iya eje edoru ndu unubẹ Chịochi sụru l'ọ tọ
dụdu iphe, ẹphe bụ?
5 Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ g'iphere iya dụ unu. ?Tọ
dụkpodaa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ l'echilabọ unu; bụ onye
maru iphe k'ọphu oodojeru unubẹ ụnwunna ono opfu?
6 Ọ gbẹ abụjeru nwanna -gbẹshi l'oo-je agbaarụ nwanna
iya ẹkwo l'iphu ndu ta amadụ Chileke.

7 Agba ẹkwo ono, unu anọduje agbaru nwibe unu ono
bụakwaa iphe, dụ ẹji bẹ unu anọduje emeta ekpu onwunu.
O shitachia ono; ?bụ gụnu kparụ iphe, unu ta adụjedu ike
taa nshi mẹ e -mee unu ẹji? ?Tọ kachidaa ree g'ọ bụchiaru
l'ọo unubẹdua bẹ onye ọzo gbẹchia gude ụgho emekputa?
8 Unubẹdua l'onwunu gbẹ anọduje eme nwibe unu ẹji;
gude ụgho eme nwibe unu iphe, apfụduru-ọto; l'ẹka nwibe
unu ono bụhukwapho ụnwunna unu.
9 ?Unu ta amadụ lẹ ndu apfụbeduru-ẹka-ọto bẹ ụzo
adụduru l'ẹka Chileke bụ eze? Unu te ekwekwa g'e duru
unu ghaa ụzo. Ndu ụrwuali; mẹ ndu agwọ nshi; mẹ ndu
eri ogori; mẹ onye nwoke araję nwoke ibe iya;
10 mẹ ndu-oshi; mẹ onye ẹnya-pfụrupfuru; mẹ ndu
angụghajeru mẹe ẹka; mẹ ndu evuje nvu azụ; mẹ ndu ana
nfụ; ta adụkwa g'ẹphe ha mẹ onye lanụ, abahụ l'ẹka Chileke
bụ eze.
11 Ọ bụru g'unu shi harụ dụchaa bụ onoya. Obenu lẹ
Kéreshi safụwaru unu iphe-ẹji unu; bya emee unu ndu kẹ
Chileke, dụeberu Chileke ree. Ọ bụru l'ẹka Jizọsu Kéreshi,
bụ Nnajịuphu waa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke shi gụa
unu lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya.

Ẹhu ngu l'ophu bụ kẹ Chileke

12 “Iphemiphe bẹ a harụ mu ụzo gẹ mu meje g'ọ dụ mu.”
Ọle ọ tọ bụkwanu iphemiphe bẹ bụ mu -mee ya l'ọ dụru mu
lẹ ree. “A harụ mu ụzo gẹ mu meje iphemiphe g'ọ dụ mu.”
Ọle mu tee kwekwanụ g'ọ dụru iphe, e-wota mu mee gẹ mu
bụru ohu iya.
13 “Nri bẹ e mekwarụ g'ọ laję l'ẹpho; bya emee ẹpho gẹ
nri laję iya.” Ọle Chileke e-mechakwanaa tụko ẹphenebo
mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwẹhu ta abụkwa g'e gude
iya pharwụshije onwonye; ọ kwa Nnajịuphu, bụ Jizọsu
bẹ o medoru iya; tẹme Nnajịuphu l'onwiya bụkwarupho
Nnajịuphu k'ogwẹhu.
14 Chileke kuliru Nnajịuphu o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ;
ọ bụkwarupho nno bụ g'oo-gude ike iya kulia anyịbedua.
15 ?Ọ dụ g'unu ta amadụ l'ogwẹhu unu bụ mpfụkata ẹhu
Kéreshi? ?Dẹnu gẹ mu a-gbẹ wota mpfụkata ẹhu Kéreshi
jeye l'ẹhu nwanyị ụkpara? Tụswekwa!
16 ?Unu ta amadụ l'onye jepfuru nwanyị ụkpara bẹ yẹ l'iya
tụgbawaru bụru onye lanụ? Eshinu e pfuru sụ: “Ẹphenebo
l'a-bụru onye lanụ.”
17 Obenu l'onye yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu
tụgbaakwanaru bẹ yẹ l'iya bụakwapho onye lanụ lẹ
Unme Chileke.

18 Unu buru ụbara yeru apharwụshi onwonye. Iphe,
bụkpoo iphe-ẹji ọzo, eemekpọo ememe ta adụkwa ọphu
emebyi anụ-ẹhu nemadzụ; obenu l'onye apharwụshi on-
wiya l'emebyi anụ-ẹhu iya.
19 ?Unu ta amadụ l'ogwẹhu unu bụ eze-ụlo kẹ Unme-dụ-
Nsọ ono, bu l'ime unu ono; mbụ Unme-dụ-Nsọ ono, unu
natarụ l'ẹka Chileke ono? Noo g'o gude ẹbe ọ bụedu unu,
nwe onwunu.
20 Unu bụwaa aswa, Kéreshi zụru azụzu. Ọo ya meru g'o
gude unu je l'egude ogwẹhu unu ekutse Chileke.

7

A bya lẹ k'alụ nwanyị

1 A bya abya lẹ k'iphe ono, unu deru mu l'ẹkwo-ozi ono.
Iphe, dụ ree bụkwa gẹ nwoke te ejejeshi alụ nwanyị.
2 Ọ bụwaa g'o to me g'amadụ wata eme kẹ nwanyị meru
g'o gude mu sụ: gẹ nwoke l'ẹhu l'ẹhu lụtaje nwanyị k'ẹka
iya; nwanyị nọnu eje alụru ji k'ẹka iya.
3 Gẹ nwoke lajẹru nyee ya l'ụlo g'ọ gbaru iya eshinu ọolu
iya alụlu. Nokwaphọ gẹ nwanyị a-lajẹru ji iya l'ụlo g'ọ gbaru
iya l'ọo ya bụ ji iya.
4 Lẹ nwanyị, aalụ alụlu te enwekwa ẹhu iya. Ọ kwa nwoke
nwe ẹhu nyee ya. Nokwaphọ g'ẹhu kẹ nwoke 'abụkwa iya
phọ nwe iya. Ọ kwaphọ nwanyị nwe ẹhu ji iya.
5 Gẹ nwoke ta ajịkajekwa ejepfu nyee ya; ọphu nwanyị
ajịkajekwa ji iya; gbahakwa l'unu chịru iya achịchi sụ l'ọo
g'unu haa onwunu kẹ nwateke ono; k'ọphu unu e-woru
uche dobe l'epfu anụ Chileke ọkpobe epfupfu. Ọle teke unu
tuburu k'epfu anụ Chileke ọbu bvụekwapho; unu watakwa
akwakwa ọzo; ọ -nọnyakwaa Nsetanu kwarụ unu ye l'iphe,
dụ ẹji opfu l'unu ta adụdu ike esede onwunu.
6 Ọle iphe-a, mu epfuru unu-a bụkwa kẹle mu kwetarụ g'ọ
dụ ẹgube ono; ọ tọ bụkwa l'ọo ekemu, a tụru atụtu dobe.
7 Lẹ mu -jeshia epfupfu; bụkwa iphe, dụkporo mbẹdua
ree bụ g'a sụ l'onyemonye dụ-dzuru gẹ mu dụ-a; obenu
l'onyemonye nwekọtaru iphe-ọma, dụ iche, Chileke seru ye
iya l'ẹka; onye nkiya adụ ẹgube-a; onye ọphu nkiya adụro
g'ọo-dụ.
8 Sụ: ọ -bụru kẹ ndu ta alụdu ji mẹ ndu ta alụdu nwanyị;
mẹ ụnwanyi ọphu ji phẹ anọedu; ndu k'ono bẹ iphe, mu
epfuru phẹ bụ l'ọ dụru phẹ ree g'ẹphe nọduepho ta alụhe
ji; ẹbe nwoke alụhe nwanyị; nọdu gẹ mu nọ-a.
9 Ọle ọ -bụru l'ẹphe taa dụdu ike emekọta iya; gẹ nwoke
lụkwaa nwanyị; gẹ nwanyị lụkwaru ji. L'ono kakwaphọ

mma eme l'anọdu taahaa nshi ọkpehu l'iphe, agụshi phẹ ike.

10 O be lẹ ndu ọphu alụwaanu bẹ mu atụru ekemu sụ; gẹ nwanyị b'adụkwa teke ọo-lụfuje libe ji iya. Mbụ l'ọ tọ bụkwa mu atụ ekemu ọbu; ọ kwa Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu.

11 Teke ọ bụkwanu l'ọ lụfuru; gẹ nwanyị ọbu kwakwaa b'alụ ji ọzo; ọdumeka g'ọ laphukwa azụ gẹ yẹle ji iya doshia. Gẹ nwoke ta adụkwa teke ọo-chifuje nyee ya.

12 A bya lẹ ndu ọphu phọduru nụ mu sụ-a; ọwa-a bụkwa mu epfu iya; ọ tọ bụkwa Nnajịuphu; teke ọ bụ l'onye kweru kẹ Kéreshi alụ nwanyị, te ekwedu kẹ Kéreshi; g'onye ono ta achịfukwa iya mẹ ọ -bụru lẹ nwanyị ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-tụko-a nọdu alụ.

13 Ọ -bụkwanuru l'ọo nwanyị, kweru kẹ Kéreshi alụ nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi; gẹ nwanyị ọbu ta alụfukwa l'ibe ji iya ọbu; mẹ ọ -bụru lẹ nwoke ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-nọdu alụ.

14 Kẹle nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi bya alụ nwanyị, kweru kẹ Kéreshi bẹ shiakwaa l'ẹka nyee ya bụwaru kẹ Chileke. Nokwaphọ gẹ nwanyị, ekwedu kẹ Kéreshi bya alụ nwoke, kweru kẹ Kéreshi shiakwaphọ l'ẹka ji iya bụwaru kẹ Chileke. Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno mẹ ụnwu unu phẹ abụjeru ndu aasọ nsọ; obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe dụkota nsọ.

15 Teke ọ bụ l'onye ọphu ekwedu kẹ Kéreshi bẹ sụru lẹ ya ta alụedu; g'ọ hakwaa. Onye nwoke ọzoo nwanyị kweru kẹ Kéreshi ono bẹ e tee kebutaẹkwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru lẹ nchị-ọdu-doo.

16 Mbụ-a; gụbe nwanyị, alụ ji; ?dẹnu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo ji ngu? Tọo ?dẹnu gẹ gụbe nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo nyee ngu?

Aadụ gẹ Chileke doberu onye

17 Ọo 'ẹpho g'onyenọnu mejeẹpho iphe, Chileke keru nụ iya g'o meje; mejekwa iya phọ gẹ Chileke sụru g'o meje iya teke o kuru iya. Ono bụ ekemu, mu atụ edoberu iphe, bụkpoo Chịochi, nọ l'ẹkameka.

18 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ; g'onye buru úbvù tẹme e kua ya te ejeẹkwa eme onwiya onye e buduru úbvù. G'onye ebuduru úbvù te ejeẹkwa ebu úbvù.

19 Kẹle e buru úbvù l'e te ebuduru te enwedu iphe, ọ bụ l'iphu Chileke. Iphe, bụ iphe bụ g'e meje iphe, Chileke karụ sụ g'e meje.

20 Ọo ya bụ g'onyenọnu dụjeepho g'ọ dụ teke Chileke kuru iya.

21 Teke ọ bụ l'ị bụ ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayọekwa ọshi. Gbahakwa l'ị maru ụzo, ii-shi gbaa onwongu; g'i menaa ya nweru onwongu.
22 L'onye Chileke kuru; ọ bya yẹe Kéreshi bya atụgba; teke onye ono bụ ohu; g'onye ono nyatakwa lẹ Nnajịuphu tọwaru iya l'ẹgbu, iphe-ẹji keru iya. Nokwaphọ g'onye 'abụdu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya abụru ohu Nnajịuphu, bụ Kéreshi.
23 Unu bụakwaa aswa, Kéreshi zụru azụzu. Ọo ya bụ; unu ta laẹkwa azụ je abụru ohu kẹ ndu mgboko-a.
24 Ụnwunna mu; g'onyenọnu jiko dụjeekwapho g'ọ dụ teke Chileke kuru iya; g'onye ono nọduakwaro l'atụgba, yẹle Chileke tụgbaru.

Ndu ata alụdu alụlu

25 A bya l'ẹhu k'ụnwanyi, ata alụdu ji mẹ unwoke, ata alụdu nwanyị; ọ tọ dụdu ekemu, mu a-sụ lẹ Nnajịuphu tụru doberu unu. Obenu lẹ mu e-ye ọnu, rwuberu mu nụ; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ọphu Chileke aphụru mu; mu bụru onye goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu ẹka.
26 Ọo ya bụ l'iphe, mu arịkwa bụ lẹ gẹ mkpawere habe shii nta-a bẹ iphe, kakwa ree bụkwa g'onyenọnu nọduerupho onwiya g'ọ nọ.
27 Teke ịiluwaa nwanyị; ta achịfukwa iya. Ọ bụkwanuru l'ị tị lụada nwanyị; te jeẹkwa alụta.
28 Ọle ọ tọ bụkwa eme iphe-ẹji mẹ i -je alụa nwanyị. Teke ọ bụkwanu lẹ nwamgbọko jeru je alụa ji; ọ tọ bụkwa iya phọ eme iphe-ẹji. Ọ kwa l'iphe, ọ bụ bụ lẹ ndu alụ nwanyị mẹ ụnwanyi, alụ ji bẹ vu iphe-ẹhuka kẹ mgboko-a l'ishi. Ọphu ọ dụkwanu mu g'a sụ l'unu dabarụ l'iphe-ẹhuka, dụ nno.
29 Mbụ l'iphe, mu epfu ụnwunna mu; bụ lẹ mbọku abvụakwa. Gẹ ndu alụ nwanyị shiẹpho nta-a metajẹkpooro g'ẹphe ta alụdu nwanyị.
30 Gẹ ndu aphụ tsọru metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu iphe, atsụ phẹ l'ẹhu. Gẹ ndu ẹhu atsọ ụtso mejekpọoro g'ẹhu ta atsọdu phẹ. Gẹ ndu nweru aswa, ẹphe azụ metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu iphe, ẹphe azụ.
31 Tẹme gẹ ndu emekpọo iphe, ẹphe eme lẹ mgboko-a metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu iphe, iphe ono bụ. Lẹ mgboko-a, dụ g'ọ dụ-a ta adụekwa g'ọo-nọ-beru.
32 Ọle iphe, mu eme gẹ mu karụ unu bụ g'unu haa ayọ-phe ọshi. Iphe nwoke, ta alụdu nwanyị a-nọdu epfu bụepho gẹ ya e-me jeeru Nnajịuphu, bụ Jizọsu ozi, bụ iya bụ gẹ ya e-me meje iphe, jiru Jizọsu ẹpho.

33 Obenu l'onye alụ nwanyị bẹ l'ayọ ọshi iphe mgboko, bụ
iya bụ gẹ ya e-me meje iphe, jiru nyee ya ẹpho;
34 shi nno chịta iphe labọ arị. Nokwaphọ gẹ nwanyị, ata
alụdu ji mẹ nwamgbọko, ta alụdu ji dụ bụ onoya; iphe, ẹphe
eyejeru ẹhu bụkwapho g'ẹphe e-me jeeru Nnajịuphu ozi;
g'ẹphe e-me wota ẹhu phẹ mẹ ọriri phẹ doberu Chileke iche.
Obenu lẹ nwanyị, alụ ji bẹ iphe, ọoyo ọshi iya bụ ọshi iphe
mgboko, bụ iya bụ gẹ ya e-me mee iphe, jiru ji iya ẹpho.
35 Sụ-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bụkwa lẹ mu
eme gẹ mu yeru unu ẹka. Mu te emekwa gẹ mu sede unu.
Ọ chikwaa iphe, mu eme bụ gẹ mu mee g'unu meje iphe,
pfụru nhamụnha, gbaru unu l'ememe; g'ọ tọ dụ iphe, a-
nafụje unu egomunggo l'eje ozi Chileke ono.
36 Teke ọ bụ lẹ nwoke, eje alụ nwanyị nọnyaru bya
emeahaa umere egoshi lẹ nwanyị ono agụshikpowa iya ike;
tẹme nwamgbọko ono kajiwaa akaji; ọ dụwaa nwoke g'ọ lụa
ya; bẹ ọ dụkwa ree g'ẹphe lụa. Ọ tọ bụkwa iya eme iphe-ẹji.
37 Obenu onye obu shihuru ike; o gude obu iya pfua ya
pfushia ya ike lẹ yẹe ya taa kwadụ; kẹle ọ maru l'ọ tọ
tsụdu iya l'ẹhu; l'ọo-dụa ike sede onwiya; ọ tọ dụkwa ẹji
mẹ onye ọbu nọdu; ẹbe yẹle nwanyị ọbu akwadụ. Onye
ono mekwarụ ree.
38 Ọo ya bụ l'onye lụru nwanyị meru ree. Onye alụduru
iya nụ kabakwarọ eme ree.

Nwanyị, ji iya anọhedu

39 Nwanyị, aalụ alụlu bẹ ji iya nwekwa enwenwe mẹ ji
iya -nọdukwadu ndzụ. Mbọku, ọ nọnyawaru ji iya nwụhu;
e -shi mbọku ono bẹ ọ tọ dụhedu iphe, gude iya g'o to je
alụru onye dụ iya ree. Ọle g'ọ lụkwaa onye kẹ Kéreshi.
40 Obenu l'ẹhu gege aka iya atsọ ụtso ọme ọ harụ alụ ji
ọzo. Nokwa gẹ mụbe Pọlu yeru ọnu bụ ono. Mu nọdu
arịkwa lẹ Unme Chileke bukwa mu phọ l'ẹhu.

8

Eri iphe, a gwarụ iphe

1 Ọnu, mu yeru lẹ k'iphe, a gwarụ iphe bụ lẹ-a; l'a
makwarụ-a l'unu sụru l'anyi tụkoru maru iphe. Ẹgube
mmamiphe ono emejekwa nemadzụ g'o ku onwiya; obenu
lẹ n-yemobu anọduje emetse emetse.
2 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye arịje lẹ ya maru iphe; onye ono
teke amarwukwa iphe g'ọ gbaru iya l'amama iya.
3 Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.
4 A bya lẹ k'eri iphe, a gwarụ iphe mu sụ; iphe, anyi
makpọadaru bụ l'ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe, aagwa agwagwa

mẹ ilile dụru iphe, ọ bụ; mbụ l'ọ bụkota okorophoo iphe. Anyi makwaruphọ l'ọ tọ dụedu Chileke ọzo, dụ nụ gbahaa Chileke lanụ ono kpoloko.

5 Kẹle ọ dụchakpooru nụ igwerigwe iphe, eeku agwa, nọ l'imigwe ọzoo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abarụ ẹja dụnaa igwerigwe; tẹme ndu ọphu ekuru nnajịuphu dụkwapho igwerigwe;

6 obekwanu l'iphe, anyịbedua makaharụ bụ lẹ Chileke dụ nanụ kpoloko kpẹekpu, bụ iya bụ Nna, onye iphemiphe shi l'ẹka; tẹme ọ bụru iya bụ onye anyi nọ-doru ndzụ. Ọ bụkwarupho Nnajịuphu lanụ kpoloko dụ, bụ iya bụ Jizọsu Kéreshi; onye bụ iya bẹ Chileke gbẹ l'ẹka iya mee iphemiphe; tẹme ọ bụkwaru iya phọ bẹ anyi shi l'ẹka iya nọdu ọkpobe ndzụ.

7 Ọle unu maru l'ọ tọ bụdu onyemonye marwuru iya ẹgube ono. Ndu ọphu egomunggo phẹ dụ l'agwa ono mbụkwadua ntanụ-a; l'erikwadụ iya l'ẹphe eri iphe, agwarụ iphe. Iphe ono, ẹphe eri ono emerwushia phẹ egomunggo; kẹle ẹphe te ekweshidụru ike.

8 Ọ tọ bụkwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpịritaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa ẹji; ọphu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

9 Ọo phọ g'unu kwabẹ ẹnya g'enweru onwonye unu ono ta abụru ụpfu dụ ndu ọzo l'ọkpa, bụ ndu ọphu ekweshidụru ike.

10 Kẹle ọ -bụru l'onye ekweta iya eshihụduru ike hụmaru gụbe onye ekweta ngu shihụru ike l'ẹka ị nọ l'ụlo agwa eri iphe, agwarụ iphe; ?tị madụ l'ị gbẹ eyeru iya ọkpu-ikike g'o je asẹe ya onwiya asẹe wata eri iphe ono, a gwarụ iphe ono?

11 Ọ n'iya bụ onye ono, ọkpobe-opfu ono teke eshihudu ike l'ọkpoma ono eshi l'amarụ iphe, ị maru laaru onwiya l'iswi; mbụ nwanna ngu ono, Kéreshi nwụhuru l'iswi ẹhu iya ono.

12 Ọo ya bụ lẹ teke unu meru ẹgube ono bẹ unu meswewaru ụnwunna unu; opfu l'unu mekawarụ phẹ iphe l'obu phẹ ono, dụkwadu nyẹgenyege ono. Ọ kwa iya phọ bụ l'unu shiwaa l'ẹhu ụnwunna unu ono meswee Kéreshi l'iphe ono, unu meru ono.

13 Noo g'o gude mu sụ: o -shita g'iphe eri l'ọnu kpata gẹ nwanna mu mee iphe-ẹji; mu ebuchiẹpho ata anụ lẹ phuruphuru gberegedege gẹ mu ta akpọru iya ọkpa ye l'eme iphe-ẹji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozi

1 Sụ-a mbędua; ?mu ta abụdu onye-ishi-ozi bya abụru
onye nweru onwomu; bya egudekwaphọ ẹnya mu hụma
Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajịuphu anyi? ?Tọbudu unu bụ iphe,
egoshi ozi, mu nọ l'ẹka Nnajịuphu anyi ono jee?
2 Mu 'abụdu onye-ishi-ozi Jizọsu l'ẹnya ndu ọzo; mu
abụru iya nụ unubędua. Ọo unubędua bụ iphe-ọhubama,
egoshi lẹ mu bụ onye-ishi-ozi Nnajịuphu; opfu l'unu
byawaru bya abụru ndu ẹphe lẹ Nnajịuphu tụgbaru bụru
nanụ.

3 Wakwa ọnu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta
abụdu iya baa:
4 Mu asụje phẹ: ?To rwubeduru mu g'aanụje mu nri waa
iphe, aangụ angụngu k'ozi, mu eje?
5 ?Tọ gbadụru mu eme gẹ ndu-ishi-ozi ọzo; mbụ eme
g'unwune Nnajịuphu phẹ; mẹ Pyịta phẹ? Mbụ l'ọ gbaru
gẹ mu ga lụta nwanyị, etso ụzo kẹ Kéreshi dujeru eje ẹka
mu ejekpọ.
6 ?Bụepho mu lẹ Banabasu kpoloko bẹ l'e-seje akanya nri,
anyi e-rije nọdu ndzụ tọ?
7 ?Bụ onye ojọgu gụnu jejeru ọgu apfụ onwiya ụgwo? ?
Bụ onye kọjeru opfu vayịnu; ọ haa eri akpụru, shi iya nụ?
?Bụ onye dobejeru atụru ọphu o ridu iphe, shi iya nụ?

8 ?Ọ dụ unu gẹ mu epfu iphe-a kẹle ọo iphe, ndiphe
epfuje? ?Tọo ta atụkwaru iya phọ l'ekemu?
9 Noo kẹle e deru iya l'ẹkwo ekemu, Chileke tụru nụ
Mósisu sụ: “Unu te ekechijekwa eswi ọnu mẹ unu mee ya
ọ nọdu azọshiru unu ẹswa l'ereshi.” ?Ọ dụ unu g'ọ bụ eswi
bẹ Chileke ayọ ọshi iya ono?
10 Ọ bụkpokwaa opfu ẹhu anyi bẹ oopfu ono. Ọo anyi bẹ
e dedoru iya. Kẹle onye akọ opfu anọduje akọ iya ele ẹnya
iphe, o-meta l'ẹka ono. Onye echishi ẹswa l'iphe, ọ kọru
anọdujekwapho echishi iya tọgbo ẹnya l'iphe, o-metakwa
iya phọ.
11 Anyi kụwaru iphe-ọma, shi l'ẹka Unme Chileke
l'echilabọ unu g'aakụje akpụru-iphe l'ẹgu-a. ?Ọ bụ iphe,
parụ ẹka mẹ anyi -shi unu l'ẹka kpataję iphe, eele l'ẹnya
rije nọdu ndzụ?
12 Eshinu ọphu unu agbęje kwe l'o rwuberu ndu ọzo
g'ẹphe rita iphe l'ẹka unu; ?tọ kachidaa anyi erwube g'anyi
rita?

Ọ dụchakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe.
Ọ chia iphe, mu emejechia bụ nshi bẹ mu atagbuje
iphemiphe g'eeshi gẹ mu ta agbẹ egbuchi ụzo ozi-ọma kẹ
Kéreshi.

13 ?Unu ta amadụ lẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke bụ nri
shi l'eze-ụlo Chileke bẹ ẹphe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngwẹja
Chileke nọdu eketajẹkwapho iphe, e gude gwaa Chileke.
14 Nokwaphọ gẹ Nnajịuphu tụru ekemu sụ gẹ ndu ezi ozi-
ọma rije iphe, shi l'ozi-ọma, ẹphe ezi.
15 Obenu lẹ mu teke ajị-swee unu ajị iphe, dụ ẹgube ono.
Ọphu ọ bụkwa l'ẹkwo-ozi-a, mu ederu unu-a bụ lẹ mu sụru
l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa mu ree lẹ
mu nwụhuru; eme l'o nweru onye meru g'aba ono, mu abaa
ono, bụru mkpọkoro opfu.
16 Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abụkwaa lẹ
mu ezi ozi-ọma ono. Ezi ozi-ọma bụkwa iphe, mu mefụtaje.
Nshịo mu mẹ mu ezidụru ozi-ọma ono!
17 Ọ -bụru lẹ mu tụru obu mu onyo ezi ozi-ọma ono; bẹ
obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu lẹ mu eje iya kẹle ọ
bụwaa ozi, e yeru mu l'ẹka.
18 ?Bụ gụnu bụ mu obunggo iya nta? Iphe, bụ mu obunggo
iya bụ lẹ mu anọduje ezi ozi-ọma ono; mu ta anatadụ aswa
iya, bụ iya bụ iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi ono, mu ezi ono.
19 A makwarụ-a l'ọ tọ dụdu nemadzụ, atụ̀ru mu iphe, mu
e-me; ọle mu gudewaa ẹka mu mee onwomu ohu onye-
monye; g'eeshi gẹ mu gude ozi-ọma ono kabaa epfubuta
igwerigwe nemadzụ.
20 Mu lẹ ndu Jiu nọdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi
gẹ mu pfubuta ndu Jiu. Mu lẹ ndu gude ekemu buru nọdu;
mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ọphu mu e-pfubuta
ndu gude ekemu buru.
21 Mu lẹ ndu ete pfudu k'ekemu nọdu; mu ahaẹkwapho
k'ekemu; egudekpọoro l'a ta hadụru mu gẹ mu b'e mee iphe,
ekemu Chileke pfuru; obenu lẹ mu gude ekemu Kéreshi
buru; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu.
22 Mu lẹ ndu ekweta phẹ dụ nyẹgenyege nọdu; mu abụru
onye ekweta iya dụ nyẹgenyege g'eeshi gẹ mu epfubuta
phẹ. Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo iphe, onyemonye bụ; mu
abụekwarupho iphe ono gẹ mu eshi nno dụ ike pfuta
ndiphe yeru Kéreshi g'ọ dzọo phẹ.
23 Iphe, mu gude emekọtakpoo iphe ono bụ lẹ mu ese iswi
ozi-ọma ono; g'eeshi gẹ mu ayịru l'iphe-ọma, dụ iya nụ.
24 ?Unu ta amahaadaa l'a -nọdu agba ọso bẹ a tụkoje agba
iya; ọle ọo onye lanụ kpẹekpu emechajẹ nata obunggo ọso
ọbu? Ọo ya bụ; g'unu kukebe ẹhu gba ọso ono g'unu abụru
ndu a-nata obunggo iya.
25 Onyemonye, bụkpoo onye akwakọ atụ ẹgo ọso
l'ekukebeje ẹhu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe,
oosede onwiya ono bụ g'ọ nata obunggo, dụ l'ọso ono; mbụ

obunggo ta adụdu g'ọo nọ-beru l'o mebyishihu. Obenu
l'anyịbe ndu etso Kéreshi esedeje onwanyi g'anyi anata
obunggo ọphu a-nọwaro jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
26 Noo iphe, meru g'o gude mu nọdu agba gẹ mu gbarwua
ẹka a kparụ mu oke gẹ mu gbarwua. Ọ bụkwarupho
iphe ono meru g'o gude ọphu mu etsudu ẹka g'onye etsu
phẹrephere ẹka.
27 Ọ chia iphe, mu emeje bụ lẹ mu etsuje onwomu iphe;
tsushia ya ike k'ọphu mu e-sede onwomu ọkpobe esede; g'ọ
tọ bụru mu -pfutachaa ndu ọzo yeru Kéreshi; e -mechaa mu
a-gbẹ bụru onye ọphu Chileke a-jịka ajịka.

10

Anma ọkwa

1 Sụ-a; ụnwunna mu; unu nyatajẹkwa g'ọ nwụru nna anyi
oche phẹ. Lẹ g'ẹphe hakọtakpoo bẹ nọkotaru lẹ mkpula
urwukpu ono. G'ẹphe ha jekọta ije l'alị ọkponku ono gude
ghaa eze mini ono.
2 G'ẹphe ha bẹ Chileke gude urwukpu ono waa eze-
ẹnyimu ono mee baputizimu g'ẹphe bụru ndu etso Mósisu.
3 G'ẹphe ha rikọtaru ụdu nri lanụ ono, shi l'imigwe ono
4 bya angụkotakwapho mini ono, shi l'ẹka Unme Chileke
ono. Kẹle ẹphe ngụru mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta
hụmajedu l'ẹnya ono. Mkpuma ono bụ iya bụ Kéreshi. Ọ
bụru mkpuma ono bẹ tsoru phẹ nụ ono.
5 Ọo l'ọobu; ndu ọphu mechaarụ mee iphe, ejiduru
Chileke ẹpho mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono bẹ ishi phẹ
tuphashịhururo teke ẹphe nọro l'echiẹgu.
6 Sụ-a; iphemiphe ono tụkokwaru bụru iphe, alọ anyi
ẹka lẹ nchị g'anyi gude kwaa ẹnya; g'ẹgu eme ẹjo-iphe ta
agụjeshi anyi g'ọ gụru ndu ono.
7 Unu ta agwajẹkwa iphe; l'ọ kwa g'ẹphe harụ mee teke
ndiche ono, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Ndu Ízurẹlu dọru eri nri; bya angụ mẹe; emechaa ẹphe
wulihu meahaa ẹmereme.”
8 G'anyi te ejekwa eme kẹ nwanyị ọzoo kẹ nwoke g'ẹphe
hakwarụpho mee; e mechaa ụnu ụnu nemadzụ ụkporo
labọ l'iri l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri nwụshihukota l'akpụru
ẹnyanwu lanụ.
9 Ọphu anyi ahụkwa Nnajịuphu ama, bụ iya bụ g'ẹphe
harụ hụa ya teke ndiche ono; agwọ tagbushia phẹ.
10 Ọphu unu agụjekwa aphụ; g'ẹphe hakwarụpho gụa
ono; ojozi-imigwe bụ O-gbu-nemadzụ, shi l'ẹka Chileke bya
eworu phẹ gbushia.

11 Sụ-a; iphemiphe-a mekọtaru l'ẹhu phẹ g'ọ bụru iphe, e gude anmarụ anyi ọkwa; tẹme e deshia ya l'ẹkwo g'ọ bụru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbụ anyịbe ọgbo ọwa-a, bụwaa teke iphemiphe e-meẹbekota-a.

12 Ọo ya bụ; g'onye rịru lẹ ya pfụshiru ike pfụkwaru kwabẹ ẹnya; a -nọnyaa ọ daa!

13 L'ọ tọ dụkwa ọhutama, byapfutajewaru unu, 'abụdu ẹgube ọhutama, abyapfutajẹkwapho ndu ọzo. Obenu lẹ Chileke bụ onye emeje iphe, ọ sụru l'oo-me. O to kwedu g'a hụa unu ama hụghata iya g'ike unu ha; ọ chia lẹ teke aahụ unu ama ono bẹ oo-goshikwaphọ unu ụzo, unu e-shi nahụ ọhutama ono. Ọo ya bụ g'unu adụ ike tagbua ya lẹ nshi.

14 Noo ya bụ lẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahụ egwe ẹja.

15 Ọ kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo bẹ mu epfuru unu-a. Unu leanarọ ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono.

16 Okoro ọnu-ọma ono, anyi tụkoru agọ anyata nri Nnajịuphu ono, bụkwapho iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?tọ bụdu mee Kéreshi bẹ anyi gba mgba l'okoro ono? Tọo; buredi ono, anyi awashije ata ono; ?tọ bụdu ẹhu Kéreshi bẹ anyi tụkokwarupho gbarụ mgba ono?

17 Eshinu ọ bụ buredi lanụ dụ bẹ anyi tụkokwaru bụru ẹhu lanụ; obeta ọ bụru l'anyi dụ igwerigwe; eshinu anyi tụkoru erigba buredi lanụ ono.

18 Unu leanarọ iphe, ndu Ízurẹlu emeje. Iphe, bụ ndu tarụ anụ ono, e gude bya egweeru Chileke ngwẹja l'ọru-ngwẹja ono; ?ẹphe ta abụada ndu eje ozi l'ọru-ngwẹja ọbu?

19 ?Bụkwanu gụnu bẹ mu eme gẹ mu pfua? ?Bụ l'ọ dụru iphe, ọbu mbụ iphe, aagwa agwagwa; ọzoo iphe, a tụshiru l'iphe tọo?

20 Waawakwa! Iphe, mu epfu bụkwa lẹ ngwẹja, ndu ta abụdu ndu Ízurẹlu egweje bụ ọbvu bẹ ẹphe egweru iya. Ọ tọ bụdu Chileke. Ọphu mu ekwekwanụ g'unu l'ọbvu tụgba bụru nanụ.

21 Unu ta abyakwa l'a-nọdu angụ iphe, shi l'okoro kẹ Nnajịuphu bya angụkwapho ọphu shi l'okoro k'ọbvu. Nokwaphọ g'unu ta abyadụ l'a-nọdu eri nri lẹ teburu kẹ Nnajịuphu bya erikwaphọ lẹ teburu k'ọbvu.

22 ?Anyi agbẹ kpata Nnajịuphu eko okophoo? ?Ọ dụ unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'ọbvu nwune ngu

23 Iphemiphe bẹ a hakwaru ụzo g'e meje; ọle ọ tọ bụkwanu iphemiphe bụ e -mee ya l'ọ dụru onye meru iya nụ lẹ ree. A hakwaru ụzo g'e meje iphemiphe; obenu l'ọ tọ bụdu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nụ emetse.

24 G'ọ tọ dụkwa onye anọdu achọ iphe, a-dụru iya lẹ ree.
G'onyenọnu chọjechia iphe, a-dụru ndu ọzo lẹ ree.
25 Iphe, bụkpoo anụ, ị zụru l'aswa; tajẹe ya phọ; te ejekwa
akpa ishi ẹka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe.
26 “Lẹ mgboko l'ophu; mẹ iphe dụkota iya nụ; bụkotakwa
kẹ Nnajịuphu, bụ Chileke.”
27 Teke onye te ekwedu kẹ Kéreshi ziru ngu lẹ nri; i kweta
l'ii-je; rịẹkwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajịkwa
ajị; m'ọbvu obu anma ikpe.
28 Obenu ọ -bụru l'ọ dụru onye tụfuru ọnu sụ ngu: “Iphe-
a bụkwa iphe, a gwarụ iphe”; te erikwa iphe ọbu; m'ọbvu
onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mẹkwapho m'ọbvu obu
anma ikpe. “Kẹle eliphe l'ophu mẹkpoo iphemiphe, nọkota
iya nụ bụkotakwa kẹ Nnajịuphu.”
29 Obu anma ikpe mu epfuru ta abụkwa nkengu; ọ kwa
k'onye ono. Kẹle-a; ?bụ obu anma ikpe k'onye ọzo; l'e-me
gẹ mu ta atụsaru ẹhu?
30 Eshinu mu ekeleje Chileke ekele mẹ mu -bya eri nri;
?dẹnuhunu g'o gude ọ bụru iphe ono, mu keleru Chileke
ekele tẹme mu rije iya ono bẹ aa-gbẹ epfubyishi mu.
31 Ọo ya bụ; m'obeta unu ria nri-o; ọzoo l'unu ngụru iphe,
aangụ angụngu-o; ọzoo iphe, bụkpoo iphe, unu meru; unu
meje iya g'ọ bụru iphe, unu gude aja Chileke ajaja.
32 G'ọ tọ dụkwa onye abụru ụpfu dụ onye ọzo l'ọkpa; m'ọ
bụ onye Jiu; m'ọ bụ onye abụdu onye Jiu; m'ọ bụ Chịochi kẹ
Chileke.
33 Ọo phọ gẹ mu emeje bụ g'unu e-meje; mbụ gẹ mu
anọduje eme gẹ mu mee iphemiphe g'ọ dụ onyemonye ree.
Mu ta achọjedu iphe, a-dụru mu lẹ ree; gbahaa iphe, a-dụru
ikpoto ndu ọzo lẹ ree g'eeshi g'a dzọo phẹ.

11

1 Ọo ya bụ; g'unu tsoje ẹka mu gẹ mu etso ẹka Kéreshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abarụ Chileke ẹja

2 Mu ajakpọo unu ajaja ụnwunna mu; l'unu anyatajẹ mu
tekenteke; tẹme unu gudeshia iphe ono, Chịochi ezije ono;
g'e yeru mu iya l'ẹka mu bya ezia ya unu.
3 Ọle iphe, mu eme g'unu makwaruphọ bụ l'ọo Kéreshi
bụ ishi iphe, bụkpoo onye nwoke; nwoke bụkwanuru ishi
kẹ nwanyị, ọolu alụlu. Ọ bụkwanuru Chileke bụ ishi kẹ
Kéreshi.
4 Nwoke, epfu anụ Chileke; ọzoo l'oopfuchiru Chileke; bya
ekpuru okpulishi; bụkwa ishi iya bẹ ọ tọo kwabẹdu ùbvù.
5 O bekwanụ lẹ nwanyị, epfu anụ Chileke; ọzoo
l'oopfuchiru Chileke; ọphu o kechiduru iphe l'ishi; bụkwa

ishi iya bẹ ọ tọo kwabẹdu ùbvù; kẹle ono dụwaa g'ọ
kpụshiru ishi akpụshi.
6 Lẹ teke ọ bụ lẹ nwanyị tee kebedu iphe l'ishi; gẹ nwanyị
ọbu kpashiẹnupho ẹgbushi iya akpashị. Ọle eshinu ọ
bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyị kpashịa ẹgbushi; ọzoo g'ọ
kpụshia ya akpụshi; ọ n'iya bụ gẹ nwanyị kebeje iphe
l'ẹgbushi.
7 Nwoke ta agbadụru g'o kpuru okpulishi eshinu Chileke
meru iya o yee ya tẹme ọ bụru iya egoshi gẹ Chileke dụ-be
biribiri; obenu lẹ nwanyị egoshi gẹ nwoke dụ-be biribiri.
8 Noo l'ọ tọ bụkwa nwoke bẹ e gude iphe, shi l'ẹhu nwanyị
mee; ọ kwa nwanyị bẹ e gude iphe, shi l'ẹhu nwoke mee.
9 Ọphu ọ bụdu nwoke bẹ o meru g'ọ bụru kẹ nwanyị; ọ
chia nwanyị bẹ o meru g'ọ bụru kẹ nwoke.
10 Noo g'o gude nwanyị je l'ekebeje nkelishi gude goshi
l'ọo ji iya nwe iya; wakwaphọ m'ọbvu ụnwu-ojozi-imigwe.
11 G'ọ dụhabekpoo; ọ tọ dụkwa iphe, nwanyị bụ mẹ e -
wofu nwoke; ọphu ọ dụkwa iphe, nwoke bụ mẹ e -wofu
nwanyị l'atụgba-a, anyi lẹ Kéreshi tụgbaru-a.
12 Ọ kwa iphe, shi l'ẹhu nwoke bẹ Chileke gude mee
nwanyị; ọ bụkwanuru nwanyị bẹ anwụje nwoke. Ọle
ẹphenebo shikọta Chileke, bụ iya meru iphemiphe l'ẹka.
13 Unu lewa iya rọ ẹnya l'onwunu. ?Ọ gbaru kẹ gẹ nwanyị
ghebeje ishi ọnu l'ẹka oopfu anụ Chileke tọo?
14 ?Unu ta amadụ lẹ gẹ nemadzụ gbakpọoru ụgbugba bẹ
nwoke eme onwiya iphe-iphere mẹ ọ -bụru l'ọ harụ ẹgbushi
iya; ọ lọshia ogologo?
15 Obenu lẹ teke nwanyị nweru ẹgbushi ogologo bẹ ọ
bụchaa ya adụ ùbvù. Ẹgbushi ogologo bẹ Chileke nụru
nwanyị g'ọ bụru iphe, e-kpuchije iya ishi.
16 Ọ -dụru onye atụ ẹgo l'ọ tọ dụdu ẹgube ono; anyi
te nweẹkwa omelalị ọzo; ọphu Chịochi kẹ Chileke en-
weẹkwapho.

Eri nri-ẹnyashi Nnajịuphu

17 A bya l'iphe ọwa-a, mu abya epfupfu-a; bẹ mu ta
ajakwa unu ajaja iya l'edzukọ, unubẹ Chịochi edzukọje
agbẹjekwanu bụru; o -shita ọphu ooye ẹka l'ọogbe egbuchi
ndu ọzo ụzo.
18 Kẹ mbụ iya kpọada; bụ lẹ mu nụmaru l'unu anọduje
akparu onwunu oke mẹ unu -dzukọbe; mbụ l'ọ dụkwa mu
g'iphe ono a-harụ bụru eviya.
19 Mu maru l'ọ bụ eviya l'ọ tọ dụdu g'eemehabẹ g'unu ta
anọdu ẹkpa l'iche iche. Ọo ya bụkwanu g'aa-majẹru ndu
ọphu eme iphe, dụebe ree l'iphu Chileke.

20 G'unu edzukọbeje ono; ta abụkwa nri-ẹnyashi
Nnajịuphu bẹ unu edzukọbeje g'unu ria;
21 eshinu ọobujeru; unu gbẹshi onyenọnu apata nri nkiya
eri angụ l'ẹbe akwabẹru onye ọzo. E -mechaa; ẹgu agụ ndu
ọo-nọdu agụ; mẹe atsụ ndu ọphu ọo-nọdu atsụ.
22 Ha! ?Ọ dụ g'unu te enweẹdu ụlo, unu a-nọduje l'ibe
unu eri angụ ọbu? Tọo; ?ọ bụkpoepho Chịochi kẹ Chileke
bẹ unu akpọ ẹbo l'afụ; bya eme ndu adụdu g'ọ dụ phẹ iphe-
iphere? ?Dẹnukpoo iphe, mu e-pfuru nụ unu? ?Mu a-nọdu
etu unu ẹpha iya tọ? Mu tee tukwa unu ẹpha iya!
23 L'iphe ono, mu ziru unu ono bụkwa Nnajịuphu l'onwiya
pfuru mu iya; lẹ yẹbedua, bụ Jizọsu wotaru buredi
l'ẹnyashi mbọku ono, e deru iya ye ono;
24 bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya
nyawashia bya asụ: "Nggẹ ta! Ọwa-a bụ ogwẹhu mu, e gude
gwee ẹja ẹhu unu. Unu meje iphe-a gude nyataję mu."
25 Nokwaphọ g'o wotaru okoro ono g'e richaaru nri-
ẹnyashi ono bya asụ: "Okoro-a egoshi ọgbandzu ọ̀phúú,
e gude mee mu gbaa. Teke bụkpoo teke unu ngụru iya; unu
gudeje iya nyata mu."
26 Kẹle teke unu ata buredi-a; bya angụ iphe, shi l'okoro-a;
bẹ unu epfukashiakwaa k'anwụhu Nnajịuphu ono; jasụ l'ọ
bya.
27 Sụ-a; onye bụkwanu onye riru buredi ono; ọzoo
l'ọ ngụru iphe, angụngu l'okoro kẹ Nnajịuphu ono
l'ụzo apfụduru-ọto; onye ono bẹ ikpe ogwẹhu yẹe mee
Nnajịuphu ono nmakwaru.
28 Ọo ya bụ gẹ nemadzụ nyochajẹadaa onwiya ime tẹme
l'o ria buredi ono ngụa iphe, shi l'okoro ono.
29 L'onye eri angụ; ẹbe ọ makahadụ iphe, ogwẹhu Kéreshi
bụ; l'eritakwa bya angụtakwapho ikpe eye onwiya l'ẹhu.
30 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude igwe ọha l'ime unu dụ
nyẹgenyege; ndu azẹe l'iphe-ememe; ndu ọnwu egbushia.
31 Obenu lẹ teke anyi vuwaa ụzo kpee onwanyi ọkpobe
ikpe; ọ n'iya bụ l'e tee kpeẹdu anyi ikpe.
32 Ọle teke ọ bụkwanu lẹ Nnajịuphu kperu anyi ikpe;
kpechaa bya ahụa anyi ahụhù; iphe, oome iya bụana g'oo
too jehẹdu achịgbabe anyi lẹ ndiphe tụko nmaa ikpe.
33 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu -nọdu edzukọ k'eri nri
Nnajịuphu ono; unu nọdujekwa kwabẹru nwibe unu.
34 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye ẹgu agụ; g'onye ono vuru ụzo
riadaa nri l'unuphu; ọ nọnyakwaa Chileke nmaa unu ikpe
k'edzukọ, unu edzukọje. Noo gẹ k'ono dụ bụ ono. A bya
l'iphemiphe ndu ọphuu; ono bụwaro mu -bya; mu eyefua
ya ọnu.

12

Iphe-ọma, shigba l'ẹka Unme-dụ-Nsọ

1 A bya lẹ k'iphe-ọma, shigbaa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ;
ụnwunna mu; gẹ mu mekwaa ya g'o doo unu ẹnya ree.
2 Unu maanarụ-a lẹ teke unu eshidu bụru kẹ Kéreshi bẹ
bụ ụnwu-ọbvu-a, ete pfudu opfu-a shi alọ unu kpurukpuru.
Ọ bụru iya shi anọduje egoshi unu ụzo unu a-nọdu eshi.
3 Noo g'o shitaru mu nọdu eme g'o doo unu ẹnya l'ọ tọ
dụkwa onye gude Unme Chileke epfu opfu abya asụ: "Gẹ
Jizọsu vukwaru ọnu." Ọphu ọ dụkwapho onye adụ ike
epfufuta sụ lẹ Jizọsu bụ Nnajịuphu gbahaa l'o gude Unme-
dụ-Nsọ epfu iya.
4 Iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ dụ iche iche; ọle ọ kwa
Unme lanụ kpoloko bụ Unme, anụkota iya nụ.
5 Nokwaphọ g'ụzo, e shi ejeru Nnajịuphu ozi dụkwapho
iche iche; ọ bụkwarupho Nnajịuphu lanụ ono bẹ a tụkoru
ejeru ozi ọbu.
6 Ike, Chileke eyeje nemadzụ l'ẹhu g'o gude meje iphe,
dụkwa iche iche. Ọle ọ kwaa Chileke lanụ emekọtaje ike
ono g'o ree ire l'ẹhu onyemonye, o yeru iya l'ẹhu.
7 Chileke gbẹ l'ẹka onyemonye l'ẹhu l'ẹhu egoshi g'ike
Unme-dụ-Nsọ erebe ire g'ọ bụru iphe, a-barụ onyemonye
urwu.
8 Mbụa; onye lanụ bẹ Unme-dụ-Nsọ ono eyeje ike l'ẹhu
k'ọphu oopfuje opfu mmamiphe; l'o ye onye ọzo ike l'ẹhu
k'ọphu oopfuje opfu, egoshije l'ọ maru Chileke ọkpobe
amama. Ọ bụkwaru-a Unme-dụ-Nsọ lanụ ono.
9 Ọ -gbẹshi l'ọobya eye onye ọzo ike l'ẹhu; ike k'ekweta
kẹ Chileke gudeje iya eme iphe, dụgbaa biribiri; l'ọo
bụkpoekwarupho Unme-dụ-Nsọ lanụ ono. Onye ọphu ooye
ike l'ẹhu k'emeje g'onye iphe, eme wekọrohu; ọ bụkwaru-a
Unme lanụ ono kpọekwapho.
10 Onye ọzo bẹ ooyeje ike l'ẹhu k'eme iphe-ọhumalenya;
l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu k'epfuchiru Chileke; l'ooye onye
ọzo ike l'ẹhu k'akọkahaje iphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ
l'ọphu eshidu iya nụ; l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu k'epfuje l'olu
Unme-dụ-Nsọ; l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu k'akọje iphe, eepfu
l'olu Unme-dụ-Nsọ ono.
11 Ọle ọ tụkokwaru bụru Unme-dụ-Nsọ lanụ atụkotaje
iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemonye iphe-ọma, dụ
iche iche g'ọ tụru obu iya onyo l'oome iya.

Ogwẹhu lanụ yẹle iphemiphe, pfụkashiru iya nụ

12 Lẹ Chịochi kẹ Kéreshi dụkwa g'ogwẹhu lanụ. Ogwẹhu
nemadzụ enwejekwaru mpfụkashi, dụ igwerigwe. A

makwarụ-a lẹ mpfụkashi iya dụ igwerigwe; ọle ọ bụenupho
ogwẹhu lanụ g'ọ bụ iya.
13 Kẹle iphe, bụkpoo g'anyi ha; ?ị bụ onye Jiu-o; ?ị bụ
onye Gurisu-o; ?ị bụ ohu-o; ?ị bụ amadụ-o; Unme-dụ-Nsọ
tụkoakwaru anyi jigba; anyi bụru ogwẹhu lanụ teke anyi
meru baputizimu; anyi tụko gbawaru mgba lẹ Unme-dụ-
Nsọ ono, bụ iya bẹ eyeje anyi ike l'ẹhu ono.

14 L'ogwẹhu l'onwiya ta akpụkokwaru ophu. Iphe, dụ iya
nụ dụkwa igwerigwe.
15 Ọ -bụ l'ọo kẹ g'ọkpa sụ l'eshinu ya abụdu ẹka bẹ ya
abụkwa iphe, dụ l'ẹhu; ?bụ iphe ono a-kpọshi iya abụru
iphe, dụ l'ogwẹhu?
16 Ọzoo l'ọo nchị sụru l'eshinu ya abụdu ẹnya bẹ ya
abụkwa ẹhu nemadzụ; ono taa kpọshikwa iya abụru iphe,
tepfuru l'ẹhu.
17 Ọme ẹhu l'ophu tụkoru bụru ẹnya lanụ; ?bụ gụnu bẹ e
gege egudeje anụ iphe? Mbụa ọme ogwẹhu l'ophu tụkoru
bụru nchị lanụ; ?bụ awe bẹ e gege egudeje anụ ishishi iphe?
18 Obenu lẹ g'ọ dụ nta-a bụ lẹ Chileke meru ẹhu nemadzụ
bya emobechaa ya mpfụkashi iya g'ọ tụberu.
19 Ọme iphemiphe ono tụkoru kpụkoo ophu; ?bụ awe
gege abụru ogwẹhu?
20 Obe lẹ g'ọ dụ nta-a bụ l'o nweru mpfụkashi igwerigwe;
ọle ọ tụkokwaru-a bụru ogwẹhu lanụ.

21 Ọ tọ dụdu teke ẹnya a-gbẹ gbẹshi l'ọ sụ ẹka l'ọ tọ dụdu
iya mkpa. Ọphu ọ dụkwapho teke ishi a-gbẹshi l'ọosu ọkpa
l'ọ tọ dụdu iya mkpa.
22 Ọ chia iphe, meru nụ bụ lẹ mpfụkata ẹhu anyi ibiya
ono, gbaru g'ọ bụ iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa ono bẹ gbẹ
yịhukwaru-a l'iphe, aba lẹ mkpa.
23 Tẹme mpfụkata ẹhu anyi ibiya ono, anyi rịru l'ọ tọ
kwataduru gbaa k'akwabẹ ùbvù ono bẹ anyi akwajẹ akwa
gude kwabẹ iya ùbvù, pfụru iche. Ibiya ono, anyi edomi
edomi ono bẹ anyi gbẹ akajẹnu eleta ẹnya;
24 mbụ eleta ẹnya, mkpa iya adụduru ibiya ọzo. Ọle
Chileke wolẹru-a ẹhu nemadzụ dzepfua nanụ; bya eworu
ùbvù, ka shii kwabẹ mpfụkata ẹhu anyi ibiya ono, aak-
wabẹ-ziduru ùbvù ono.
25 Noo ya bụ; gẹ mpfụkata ẹhu yẹe nwibe iya ata
adzọeduru onwophẹ ẹnya; gbahaa g'ẹphe tụkoje leta nwibe
phẹ ẹnya.
26 Teke iphe eme nanụ ẹhuka; oomedzukwaruphọ ẹhu
l'ophu. Teke a kwabẹru nanụ ùbvù; ẹhu l'ophu etedzuru
ẹswa iya.

27 Sụ-a; ọ kwa unu bụ ogwẹhu Kéreshi; onyemonye l'ẹhu
l'ẹhu bụru mpfụkata iya.
28 Chileke bya atụa nemadzụ ẹka iche iche lẹ Chịochi shi
nno goshi onyemonye iphe, ọo-nọdu eme. O vuru ụzo bya
edobe ndu-ishi-ozi; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nụ.
Ọ bya lẹ k'ẹto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje
iphe-ọhumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g'ẹphe
wekọrohu; waa ndu anọduje eye ẹka; waa ndu mkpozi-
ụzo; mẹ ndu epfuje l'olu Unme-dụ-Nsọ.
29 ?Bụ onyemonye bụ-dzuru ndu-ishi-ozi? ?Bụ onye-
monye bụ onye epfuchiru Chileke? ?Bụ onyemonye bụ onye
ezije iphe? Tọo ?bụ g'ẹphe ha nwedzuru ike eme iphe-
ọhumalenya?
30 ?Bụ g'ẹphe ha bẹ Chileke yedzuru ike l'ẹhu k'eme g'onye
iphe eme wekọrohu? ?Bụ ọha epfudzuru l'olu Unme-dụ-
Nsọ? Tọo ?bụ ọha adụje ike kọo iphe, eepfu l'olu, Unme-
dụ-Nsọ?
31 Sụ-a; g'onyenọnu yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe
ono ndu ọphu ka mkpa; ọle mu e-goshiadaa unu ụzo ọphu
bụ iya kwatarụ kabakpọoro mkpa.

13

N-yemobu

1 Sụ-a; ọ tọ dụkwa mẹ mu aghajẹ opfu-alị mu egudeje
iphe, bụkpoo opfu ụnwu-eliphe; ọzoo opfu ụnwu-ojozi-
imigwe epfu; n-yemobu rwụhu mu l'ẹhu bẹ mu bụekwaa
njaja ogena; ọzoo eze ọkunmengu, aha ịgbangu ịgbangu.
2 Mbụ-a; ọ tọ dụkwa mẹ Unme-dụ-Nsọ yechaaru mu ike
l'ẹhu gẹ mu pfuchijeru Chileke; mu bya amachaaru Chileke
ọkpobe amaru; makọtaru iphemiphe, o shi domia edomi;
bya akachakpọo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'ọphu
bụ mu -sụ úbvú g'ọ phọfu l'ẹka ọ nọ; l'ọ phọfu; ọphu mu
enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ dụkwa iphe, mu bụ.
3 Ọ tọ dụkwa mẹ mu tụkoru iphe, mu nweru enweru
mekọta iphe-ọma; bya ekwechaa g'e woru mu kpọo ọku;
ẹbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ dụkwa urwu, mu ritaru
iya.
4 N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-
ẹnya. Ẹbe ookudu onwiya; ọphu o tudu onwiya ọ-phụshia-
ụgbu.
5 O to kwejedu gẹ nemadzụ mee iphe, adụdu ree; ọphu
ookwejedu gẹ nemadzụ bụru o-pfu-nkiya-anụ-nkiya; ọphu
ẹhu eghujedu iya eghu ẹgwegwa; ẹbe ọ madụ k'edo iphe
l'ọkpoma.

6 O to tejedu ẹswa ekpu iphe, apfụduru nhamụnha. Ọ
chia iphe, bụ ire-lanụ bẹ o teje ẹswa ekpu.
7 Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nọdu ekwetajẹ iphemiphe;
ele ẹnya k'ọma l'iphemiphe; bya apfụ-shijẹ ike l'iphemiphe.
8 N-yemobu a-dụkwa gbururu jeadụru adụru. Ike
k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvụ; ike k'epfu l'olu
Unme-dụ-Nsọ abvụ. Ọ bụkwarupho ẹgube ono bẹ k'amaru
Chileke ọkpobe amama l'a-bvụ nkiya.
9 Kẹle anyi maru mapete; anyi nọdu epfuchiru Chileke
epfupete iya.
10 Obenu lẹ teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe
gbaru; bẹ iphe, bụkpoo iphe, edzuduru oke ephushihu.
11 Sụ-a; teke mu shi bụru nwata bẹ mu shi epfuje
g'ụnwegirima; mu shi nweru egomunggo ụnwegirima; shi
arije ọriri g'ụnwegirima. Mu bụerupho onye bụ ọgerenya;
mu tụko ẹhu nwata gwọbe.
12 Lẹ nta-a bẹ anyi gudekwa onyo aphụ iphemiphe ono
inyoki inyoki. O -rwua teke ono bẹ anyi lẹ Kéreshi a-
hụmagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a bẹ mu maru
iphemiphe ẹka lanụ ẹka lanụ; o -rwua teke ono bẹ mu a-
makọtaru iphemiphe ọkpobe amaru; gẹ Chileke makọtaru
mbẹdua nta-a.
13 Ọo ya bụ l'ọo ụzo iphe ẹto a-phọdu, bụ iya bụ ekweta;
waa iphe, eele ẹnya iya; waa n-yemobu; ẹphe n'ẹto tụkoru
bụru iphe, ta ayịdu bvụ abvụbvu; ọle ọphu kachaa shii bụ
n-yemobu.

14

Iphe-ọma kẹ mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ

1 Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-ọma, shigbaa
l'ẹka Unme-dụ-Nsọ gụ-shijekwa unu ike; kelekele k'iphe-
ọma k'epfuchiru Chileke.
2 L'onye epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ ta abụkwa nemadzụ bẹ
oopfu anụ; ọ kwa Chileke bẹ oopfu anụ. O gude Unme
Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi.
3 Obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ nemadzụ bẹ oopfu
eyeru. O shi ẹgube ono emetse onyemonye emetse; eyeru
phẹ ọku g'obu shihu phẹ ike bya adụkwa phẹ phọ obu.
4 Onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ bụkwa onwiya bẹ
oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ Chịochi bẹ
oometse.
5 Iphe, gege adụ mu ree bụ g'iphe, bụkpoo g'unu ha pfuje
l'olu Unme-dụ-Nsọ; ọle o gege akabaa mu rọ ree g'a sụ l'unu
epfuchiru Chileke. Kẹle onye epfuchiru Chileke kakwa onye
epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; gbahakwaa l'o nweru onye dụru

ike kọo iphe ono, oopfu ono. Ọo ya bụkwanu g'opfu ọbu
a-bụru iphe, a-nọdu emetse Chịochi emetse.
6 Mbụa; ụnwunna mu; mu -byapfuta unu bya egude
olu Unme-dụ-Nsọ epfu eyeru unu; ?dẹnu urwu, unu e-rita
iya? Gbahaa lẹ mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ọ̀phúú;
ọzoo lẹ mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke ọkpobe
amama; ọzoo lẹ mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ọzoo
lẹ mu byaru bya awata unu ezi iphe.

7 Mbụkpoonu iphe, dụ g'opu ọzoo ogumogu, bụgbaa
iphe, adzụdu ndzụ; a ta amajẹkwaru iphe, oopfu gbahaa
l'ọodafuta ọda ree.
8 Tẹme teke ọ bụ l'onye egbu opu-ọgu te egbuduru iya
g'eegbuje iya g'a maru l'ọgu abya; ?bụ onye abya akwakọbe
k'eje ọgu?
9 Ọo ya bụ l'o nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹhu unu bụ ono. Teke
ọ bụ l'unu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; unu nọdu epfu opfu, a
madụ iphe, ọ bụ; ?dẹnu g'ee-shihụnu maru iphe, unu eepfu?
Unu ta amadụ l'opfu, unu epfu bụ phẹrephere bẹ unu epfu
iya anụ.
10 A ta atụkwa iya ẹgo l'opfu-alị ndu dụgbaa iche iche, dụ
lẹ mgboko-a bẹ a ta agụtadu agụta; obenu l'o to nwedu mẹ
nanụ te edojedu ndu epfu iya nụ ẹnya.
11 Ọo ya bụ lẹ teke ọ bụ lẹ mu ta anụdu opfu-alị ọbu; mu
abụru ọhantsu l'ẹnya onye epfu iya nụ; onye epfu iya nụ a
bụkwanuru mbẹdua onye ọhantsu.
12 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹhu unu; eshinu iphe-ọma, shi
l'ẹka Unme-dụ-Nsọ agụ unu agụgu; unu kukebe ẹhu g'ọ dụ
unu shi l'ẹhu; g'ọo-bụkwanuru iphe-ọma, a-nọdu emetse
Chịochi emetse.

13 Ọo ya bụ; g'onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; pfujek-
waphọ nụ Chileke g'ọ nụ iya ike g'o gudeje kọo ya g'a maru
iphe, oopfu.
14 Lẹ teke mu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; bẹ bụkwa obu
mu bẹ epfu anụ Chileke; ọphu iphe, oopfu edokwanụru mu
ẹnya.
15 ?Bụkwanu gụnu ọzo bẹ gbaru mu l'ememe? Mu e-gude
Unme-dụ-nsọ epfu anụ Chileke; agụ ebvu, doru ẹnya.
16 L'ọ -bụru l'ịija Chileke ajaja l'olu Unme-dụ-Nsọ; ?dẹnu
g'onye ọzo, nọ l'ẹka ono iphe, iipfu edoduru ẹnya e-me sụ:
“Nokwa g'ọ dụ” l'ajaja ịija; eshinu ọ madụ iphe iipfu?
17 Ịinodukpokwa ekele ekele rengurengu; ọle o too
metsedu onye anụ iya nụ.

18 Mu ekele Chileke ekele lẹ mbẹdua l'onwomu kakọta
unu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ.

19 Ọle o -beta gẹ mu nọdu lẹ Chịochi gude olu Unme-
dụ-Nsọ pfua ụnubuku opfu; mu ahatachia epfu nwakpụru
opfu ise, doru ẹnya gude ezi ndu ọzo iphe.
20 Ụnwunna mu; unu ta arịjeshinu ọriri g'ụnwegirima
nshịi. Unu dụjekwa gẹ nwaswa mẹ a -bya l'eme ẹjo-
iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo
ọgerenya.
21 L'ẹkwo ekemu bẹ e dekwaru sụ:
“Mu e-gude opfu ndu alị ọzo,
dụgbaa iche iche;
mẹ opfu ndu ọhantsu gude
pfuru yeru ndu nkemu.
Ọle ọ tọ bụkpodanu l'ẹphe
angabẹ nchị l'iphe,
mu epfu.*”
Nokwa iphe, Nnajịuphu eepfu.
22 Ọo ya bụ l'epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ bụ iphe-
ọhubama, dụru ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ tọ bụdu kẹ ndu
kweru kẹ Kéreshi. Ọphu epfuchiru Chileke abụkwa kẹ ndu
ekwedu kẹ Kéreshi; ọ kwa kẹ ndu kweru nkiya.
23 Ọo ya bụ lẹ-a; teke Chịochi l'ophu dzukọberu; onye-
monye tụko epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; ndu shi eshishi;
ọzoo ndu te ekwedu kẹ Kéreshi byapfuta unu; ?ndu ono taa
sụdunu l'ọo ọbvu bẹ eme unu?
24 Obenu teke ọ bụ l'onyemonye bẹ epfuchiru Chileke;
onye ete ekwedu kẹ Kéreshi; ọzoo onye shi eshishi bya
abata; ?tị madụ l'iphe ono, ọonukota ono bẹ a-nọdu erwu
iya l'ẹhu; ẹnya agbarwua ya l'iphe-ẹji, o meshiru.
25 Iphe ono, ọonu ono atụaru iya iphe, ọori l'egomunggo
jala. Ọo ya bụ; onye ono adaa kpurumu l'alị wata abarụ
Chileke ẹja; watakwaphọ epfu sụ: “Ọ bụkpoo ọkpobe-opfu;
unu lẹ Chileke nọpho l'ẹka-a.”

Iphe, eeme ememe lẹ Chịochi

26 Sụ-a; ụnwunna mu; ?ọ dụ unu g'ọ bụ gụnu bẹ mu epfu?
Teke unubẹ Chịochi dzukọberu; onye egude ebvu-ọma;
onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye aphụ ọphulenya;
onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; onye akọ iphe, opfu
Unme-dụ-Nsọ ono bụ. G'onye eme ọphu oome mee ya g'ọ
bụru iphe, ee-gude emetse unu emetse.
27 Ọ -bụru l'ọ dụru ndu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ;
g'ọ bụru-a nwụmadzu ẹbo; ọzoo ẹto kpẹekpu; ọ l'ọo
g'onyenọnu pfuje nkiya mẹ o -rwube iya. G'onye lanụ lẹ
g'unu ha kọo iphe, opfu.

---

* **14:21 14:21** Gụnaa Azá 28:11.

28 Teke ọ bụ l'ọ tọ dụdu onye akọ iphe, ọ bụ g'ẹphe
tụkokwa dobegbaa ọnu doo lẹ Chịochi; g'onye ọphu nọnu
pfujeẹkwapho nụ onwiya pfukwaphọ nụ Chileke.
29 Gẹ ndu epfuchiru Chileke dụkwapho ẹbo; ọzoo ẹto
pfua; ndu ọphuu elerwee iphemiphe, ẹphe pfuru ẹnya.
30 Teke ọ bụ l'onye ọzo, nọ lẹ ndzukọ l'ẹka ono watarụ
ọphulenya; g'onye kẹ mbụ phọ, shi epfu opfu phọ
dobeẹkwapho ọnu doo.
31 Unu a-dụkwa ike epfuchiru Chileke nanụ nanụ; g'e-
shi g'onyemonye anwụta iphe; tẹme Unme Chileke eyek-
warụpho onyemonye ọku g'obu shihu iya ike.
32 G'onye epfuchiru Chileke dụjekwa ike sedeje onwiya
mẹ ọ -nọdu epfu iya.
33 Lẹ Chileke ta abụkwa onye mkpaka; ọ bụchikwaa onye
nchị-ọdu-doo; bụ iya bụ g'ọ dụgbaa l'iphe, bụkpoo ndzukọ
ndu-nsọ l'ophu.
34 Ụnwanyi unu dobejekwa ọnu doo lẹ Chịochi. Ụnwanyi
bẹ e te kwekwa g'ẹphe pfuje opfu mẹ ndu Chịochi dzukọbe.
Ọ chia g'ẹphe wozeje onwophẹ alị; l'o noo iphe, ekemu
pfuru bụ onoya.
35 Ọ -bụru l'o nweru iphe, agụ phẹ amaru; ẹphe -laa
unuphu; ẹphe akpataję ji phẹ ishi iya. L'ọ bụ iphe-iphere
kẹ gẹ nwanyị pfụjeru l'ẹka Chịochi dzuru edzumoke epfu
opfu.
36 Mu sụru; ?ọ dụ unu g'ọ bụ l'ẹka unu bẹ opfu Chileke
shi? Tọo ?bụ unu beberu nụma-sweru opfu Chileke?
37 G'onye rịru lẹ ya bụ onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya
natarụ iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ; g'o doo onye ono
ẹnya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bụ ekemu, shi l'ẹka
Nnajịuphu.
38 Onye agụbeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta
agụbekwapho onye ọbu iphe.
39 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; g'ọ gụje unu ẹgu epfuchiru
Chileke. Ọphu unu akpọshijekwa epfu opfu l'olu Unme-dụ-
Nsọ.
40 Ọo 'ẹpho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'o rwuberu
iya.

15

Eshi l'ọnwu teta kẹ Kéreshi

1 Ụnwunna anyi; nta-a bụ gẹ mu bya anyatabaaru unu
k'ozi-ọma ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-ọma ono bẹ unu
natarụ; ọ bụru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru kẹ
Kéreshi shihuru ike.

2 Ọo ya bụ l'e gude ozi-ọma ono adzọo unu; mbụkwa mẹ
unu -gudeshia ya ẹka ike gẹ mu ziru iya unu; gbahakwaa
l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.
3 Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia unu
ono; tẹme ọ bụhukwarupho iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu
Chileke l'o noo g'ọo-dụ bụ ono; bụ lẹ Kéreshi nwụhuru opfu
l'anyi meru iphe-ẹji.
4 E lia ya; o rwua lẹ mbọku k'ẹto Chileke kulia ya. Ọ
bụkwarupho g'e dehawaru iya l'ẹkwo-opfu Chileke.
5 Lẹ Pyịta hụmakpooru iya; ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo phọ
hụmakwa iya phọ.
6 E mechaa ụnwunna anyi ndu ghataru ụnu nemadzụ
l'ụkporo ụmadzu ise hụma iya lẹ mgbo lanụ. Ndu k'ono
hagbaru tụko nọdukwadua ndzụ nta-a; ọle o nwekwarụ-a
ndu ọphu harụ nwụhuwaa nụ.
7 E mechaa; Jiemusu bya ahụma iya; ndu-ishi-ozi
ọphunapho g'ẹphe ha hụmakwa iya phọ.
8 O be l'ikpazụ iya; mbẹdua l'onwomu hụma iya. Mbẹdua
dụwaa gẹ nwa a nwụru lẹ teke ọ kadụru akaka;
9 noo l'ọ kwa mbẹdua bẹ ẹnya kachaa alwalwa l'iphe,
bụkpoo ndu-ishi-ozi Jizọsu l'ophu; mbụ lẹ mu ta ag-
bakpọdaaru nụ g'ee-ku mu onye ishi-ozi Jizọsu; kẹle mu
shi akpajẹ Chịochi kẹ Chileke ẹhu.
10 Obenu l'e shi l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke, mu bụru onye-a
mu bụ-a; ọphu eze-iphe-ọma ono, Chileke meru nụ mu ono
abụdu iphe-mmanụ. Mu gbẹchianu bya akakọta ndu-ishi-
ozi ọphuu g'ẹphe ha ejeshi ozi ike; e gudekpọoro l'ọ tọ bụdu
mu meru iya l'onwomu; l'ọo eze-iphe-ọma Chileke reru ire
l'ẹhu mu.
11 Ọo ya bụ; m'ọ bụ mu ziru unu ozi ono; m'ọ bụ
ẹphebedua-o; ọo iphe lanụ ono bẹ unu kwetarụ.

Eshi l'ọnwu teta k'anyi

12 Sụ-a; ọ -bụru l'ozi-ọma ono bụ lẹ Kéreshi shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ; ?dẹnuhunu g'o gude unu gbẹ harụ sụ l'e
tee shidu l'ọnwu eteta?
13 Teke ọ bụ eviya lẹ ndu nwụhuru anwụhu tee shidu
l'ọnwu eteta; ọ n'iya-a bụ lẹ Kéreshi te etetadụru.
14 Teke ọ bụkwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o
shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ọ n'iya bụ l'iphe ono, anyi
ezi ono bụ iphe-mmanụ; ekweta, unu kwetarụ kẹ Kéreshi
bụkwarupho iphe-mmanụ.
15 Ọ tọ bụdua iphe-mmanụ kpụ; obenu l'ono egoshifua
l'anyi adzụ ụka atụ-kobe Chileke eshinu anyi epfu l'ọo
Chileke meru Kéreshi o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ. E

-mechaa; ọphu Chileke emeduru ndu nwụhuru anwụhu
ẹphe teta dzụru ndzụ eviya; ọ n'iya bụ l'anyi dzụru ụka.
16 Teke ọ bụ lẹ Chileke tee medu ndu nwụhuru anwụhu
g'ẹphe teta dzụru ndzụ ọzo; ọ n'iya bụ lẹ Chileke te
emekwarụpho Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
17 Teke ọ bụkwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ; bụ n'iya bụ l'ekweta, unu kwetarụ
kẹ Kéreshi bụ mkpọkoro iphe, enwedu ishi; tẹme iphe-ẹji,
unu meshiru dụkwapho unu l'ẹhu g'ọ dụ iya.
18 Ọ n'iya bụkwapho lẹ ndu onoya, ẹphe lẹ Kéreshi
tụgbaru tẹme ẹphe nwụhu ono bẹ lawarụ l'iswi.
19 Ọme ẹka anyi eleberu ẹnya iphe, Kéreshi e-meru anyi
bụ lẹ ndzụ-a, anyi nọ nta-a kpụrumu; mẹ anyi a-bụkwaru
ndu gege akachaa agba k'akụru ọshi lẹ mgboko-a.
20 Obenu lẹ Kéreshi shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ọ
bụwaru iya bụ onye mbụ lẹ ndu nwụhuru anwụhu, e-shi
l'ọnwu teta.
21 Ọ kwa g'ọnwu shi l'ẹka nwoke lanụ barahụ bụkwapho
g'eteta l'ọnwu e-shi l'ẹka nwoke lanụ vuru ire.
22 Ọo gẹ nemadzụ mgburugburu anwụhuje; kẹle ẹphe
shi l'ẹhu Ádamu bụkwapho g'iphe, bụ ndu ẹphe lẹ Kéreshi
tụgbaru bụru nanụ e-nweru ndzụ ọ̀phúú.
23 Obenu l'onyemonye e-teta nọdu ndzụ mẹ o -rwubeẹ ya
phọ; Kéreshi, bụ iya bụ onye mbụ-a vuwaa ụzo; ndu bụ
ndu kẹ Kéreshi etsota iya mẹ ọ -byaẹpho.
24 E -mechaa; l'a byarwuta lẹ teke ikpazụ, bụ teke Kéreshi
e-woru ike, o gude bụru eze ye Chileke, bụ Nna l'ẹka; teke
ono bẹ oo-mewaa g'ike bvụkota iphe, bụkotakpoo ọchi-ọha
mẹ ọ-nọ-l'oke-ọkwa mẹ o-gude-ike g'ẹphe ha.
25 Ọle Kéreshi bụfutaje eze, ndu mgboko l'ophu jasụ teke
Chileke e-me iya g'ọ zọpyabe ndu ọhogu iya l'ọkpa.
26 Iphe, bụ ọhogu ikpazụ, oo-mebyi ìrè iya bụ ọnwu.
27 “L'o meakwaru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa iya.” Ọphu
doru ẹnya bụ l'a -sụ l'ọ zọpyaberu “iphemiphe” l'ọkpa bẹ a
gụfuru Chileke; mbụ onye ono, meru ọ zọpyabe iphemiphe
l'ọkpa ọbu.
28 Teke Nwa kẹ Chileke bụepho ishi iphemiphe; noo teke
oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'ẹka; mbụ onye ono
meru g'ọ bụru ishi iphemiphe ono; k'ọphu Chileke a-bụru
ishi iphemiphe.
29 Ọ -bụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta; ?ee-mekwanụ ndu
ono imeagha? mbụ ndu ono, e meru baputizimu l'iswi
ẹhu ndu nwụhuru anwụhu ono? Ọ -bụru lẹ ndu nwụhuru
anwụhu te etetadụ ililekpọo; ?bụhunu gụnu meru g'o gude
a nọdu eme baputizimu l'iswi ẹhu ndu ono?

30 ?Bụ gụnu meru g'o gude anyi nọdu anọduje alọ ishi
anyi alọlo tekenteke?
31 Ụnwunna mu; ọ kwa eku onwomu, mu egudeje unu
eku k'atụgba, anyi l'unu tụgbaru lẹ Kéreshi meru g'o gude
mu nọdu epfuru iya unu sụ lẹ mu anọdujekwa ala maa
mbọku-mbọku.
32 Ọ -bụru lẹ mu l'ẹjo anụ-ẹgbudu lwụru ọgu lẹ Efesọsu ọ
bụru nemadzụ bẹ mu alwụdoru iya; ?bụ gụnu bẹ mu ritaru
iya? Ọ -bụru lẹ ndu nwụhuru anwụhu tee shidu l'ọnwu
eteta; “G'anyi watanụ eri g'ọ dụ anyi; ngụ g'ọ dụ anyi; o -be
echele; anyi anwụshihunu.”
33 Unu te ekwekwa g'e dephua unu. “Ọ kwa ẹjo ọswi
emebyi ama onye.”
34 Ọphu g'egomunggo lwadụpho unu azụ; g'unu ahaa eme
iphe-ẹji wata eme iphe, pfụru ọto. Iphe, mu epfukwa ọwa-a
bụkwa g'iphere kabẹ dụ unu. L'o nwekwarụ g'unu ha ndu
ọphu amadụ Chileke ililekpọo.

Ogwẹhu, ee-gude shi l'ọnwu teta

35 O nweru onye a-gbẹshi l'ọ jịa sụ: ?Dẹnukpoo gẹ ndu
nwụhuru anwụhu e-shi teta dzụru ndzụ? ?Bụ ogwẹhu dụ
ịdagha bẹ ẹphe e-nweru m'ẹphe teta ọbu?
36 Ị bụkwanu onye-eswe! Iphe, ị kọru l'alị te erwutajẹkwa
ọzo gbahaa l'o rehuru ẹwa
37 Ọzo bụ l'ọ tọ bụdu g'iphe, a kụru l'alị adụje mẹ o -
vugheẹpho bụ g'ọoduje teke anyi kụru iya. Iphe, akụje
bụkwa akpụru iya; mbụ dụ g'akpụru akpe mẹ akpụru-iphe
ọzo, dụgbaa l'ụdu iya l'ụdu iya.
38 Ọle Chileke egudeje ẹka iya meru ụgbugba nụ iya g'ọ
dụ yẹbe Chileke ree; ọ nụje akpụru iphemiphe ụgbugba,
gbaru iya nụ.
39 Anụehu iphemiphe ta agbadzukwarụ nanụ. Nemadzụ
nweru anụ-ẹhu nkiya; anụ nweru nkiya; ẹnu nweru nkiya;
ẹma nweru nkiya.
40 Iphe, dụ l'imigwe nweru ụgbugba nkiya. Iphe, dụ
l'alị nweru ụgbugba nkiya. Ọle biribiri k'ụgbugba iphe,
dụ l'imigwe bẹ dụ iche; biribiri k'ụgbugba iphe, dụ l'alị
dụkwapho iche.
41 Ẹnyanwu nweru biribiri nkiya iche; ọnwa nweru nkiya
iche; nokwaphọ gẹ kpokpode nweru biribiri nkiya. Kẹ
kpokpode bụ l'o nweru ọphu akajẹ ibe iya ekeke.
42 Nokwaphọ g'ọo-dụ teke ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
Ẹhu nemadzụ rehuru erehu teke e yeru iya l'alị. Ọle teke
oo-teta dzụru ndzụ bẹ ọo-bụru iphe, tee rehubaẹdu erehu.

43 E liru iya teke ọ dụ ideyideyi; ọle o -teta bẹ ọo-dụ biribiri
l'ẹnya. E liru iya teke ike adụdu iya; ọle teke oo-teta bẹ ike
a-dụ iya.
44 E liru iya teke ọ bụ ogwẹhu mmanụ; teke o-shi l'ọnwu
teta bẹ ọo-bụru ogwẹhu, shi l'ẹka Unme Chileke. Ogwẹhu
mmanụ dụkwa; ogwẹhu shi l'ẹka Unme Chileke dụkwapho.
45 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Onye ivuzọ, bụ
Ádamu bẹ e meru ọ bụru nemadzụ, dzụ ndzụ." Ọ bya emee
Ádamu k'ikpazụ, ọ bụru unme, emeje g'anọdu ndzụ.
46 Ọ tọ bụkwa ụgbugba, shi l'imigwe evujeru ụzo; ọ kwa
ụgbugba k'eliphe evujeru ụzo; k'imigwe etsota iya.
47 Nwoke mbụ bẹ e gude ẹja, shi l'alị mee; nwoke k'ẹbo
shikwanụ l'imigwe.
48 Ọo gẹ nwoke mbụ phọ e gude ẹja, shi l'alị mee phọ
dụ; bụ g'iphe, bụ ndu e gude ẹja, shi l'alị mee dụkota. Ọ
bụru gẹ nwoke ọphu shi l'imigwe dụ; bụ gẹ ndu k'imigwe
a-dụkotakwapho.
49 Ọo 'ẹpho g'anyi yeru onye k'ono, e gude ẹja, shi l'alị
mee ono bụ g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kéreshi l'a-bya ọzo

50 Ụnwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bụ; iphe,
nweru anụ-ẹhu bya enweru mee taa bahụkwa l'ẹka Chileke
bụ eze. Ọphu iphe, erehuje erehu ta anọjekwa je
adụwaruro adụru.
51 Unu ngabẹ nchị gẹ mu kọoru unu iphe, e shi do-
mia edomi. G'anyi ha taa nwụhugbukwa; obenu l'aa-
gbanwegbukọtakwanu anyi
52 lẹ ntabu-ẹnya lanụ mẹ e -gbuẹpho opu-ọgu ono, ee-
gbu gude goshi lẹ teke ikpazụ rwuwaru ono. Teke e
gbuẹrupho opu ono; ndu nwụhuru anwụhu etetakọta
dzụru ndzụ ọzo; k'ọphu ẹphe taa nwụhubaedu anwụhu;
l'ọ gbanwekwaaphọ anyịbedua.
53 Iphe, unu a-maru bụ l'ogwẹhu ọwa-a, l'e-rehu erehu-
a; chịtafutajekwa ogwẹhu ọphu tee rehuhẹdu erehu woru
kpube onwiya. Ogwẹhu ọwa-a, l'anwụhuje anwụhu-a
chịtajekwapho 'anwụhu anwụhu kpube onwiya.
54 Teke ogwẹhu-a, l'e-rehu erehu-a chịtaerupho ogwẹhu
ọphu tee rehudu erehu kpube onwiya; ogwẹhu ọwa-a,
l'anwụhu anwụhu-a chịta ọphu taa nwụhudu anwụhu
kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vụ g'e deru
iya. O pfuru sụ: "Ọnwu bẹ emekpewaru; lwụa ya ree."
55 Gụbe ọnwu ?dẹnuhunu
ọgba-kpịi ngu ọbu?
Gụbe ilu; ?dẹnuhunu iphe,

iigudeje emekpe ndzụ?*
56 Anwụhu bẹ ọgba-kpịi ya bụ iphe-ẹji; ike k'iphe-ẹji
bụkwanuru ekemu.
57 Ọle-a; Chileke dụkwa ike; yẹbedua meru g'anyi gbẹ l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi lwụ-kpee iphemiphe
ono.
58 Noo g'o gude mu sụ: unubẹ ụnwunna mu, mu yeru
obu; unu kpọo onwunu g'abara. Unu pfụru pfụshia ike;
te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'ẹka unu kan-
gojeẹkwapho l'ejeru Nnajịuphu ozi, nyịberu anyịbe teken-
teke; eshinu unu maru l'akanya, unu nọ l'ẹka Nnajịuphu
ese ta abụdu akanya ọla-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu kẹ Kéreshi ẹka

1 A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anụ ndu kẹ
Chileke lẹ Jierúsalẹmu ono; mu sụ g'unu meje iya ẹgube
ono, mu ziru Chịochi, nọgbaa lẹ Galeshiya g'ẹphe meje iya
ono.
2 Iphe, bụ Sonde, a-nwụta nụ g'onyenọnu wofutajẹ iphe
gẹ Chileke mekpọerupho o nweberu iphe; woru kwakọbeje
iche; g'ọ tọ bụepho mu -bya tẹmanu unu agbẹ teke ono
nakọahaa ya.
3 Teke mu byaẹrupho; mu ederu ẹkwo nụ ndu unu a-họta
g'ẹphe gude iphe ono, unu nụru ono wolaa Jierúsalẹmu.
4 Teke ọ bụ l'ọo iphe, gbaru k'ọphu mu e-je; mu l'ẹphe
aswịru jeshia.

Iphe, Pọlu rịru k'ememe

5 Mu a-kpapfutakwaa unu mẹ mu -shiẹpho alị Mase-
doniya; lẹ mu arịkwa k'eshita ẹka ono.
6 Ụzo -dụ; mu l'unu anọduwaro mẹ mu -bya; ọzoo mu a-
nọkpoonu udzumini ono; g'unu edukwanaa mu ije gẹ mu
jeshia ẹka bụkpoo ẹka mu eje.
7 L'ọ -bụru nta-a, mu aghabu aghabu-a bẹ ọ tọ dụkwa mu
g'a sụ lẹ mu l'unu hụmaru. Mu arị lẹ mu -byaẹpho bẹ mu
l'unu a-nọ nwọdu mẹ ọ -bụnuru lẹ Nnajịuphu kweru.
8 Ọle mu a-nọdu lẹ Efesọsu jasụ l'ọbo Pentikọsutu.
9 Lẹ Chileke gbuhaakwaru mu ụzo ọkpobe egbuha gẹ mu
jee ozi, e-ye ẹka shi; tẹme ndu l'eme g'ẹphe kpọshia mu iya
dụ igwerigwe.

Timoti yẹe Apọlosu

10 Teke Timoti byaru; unu letakwa ẹnya mee ya g'ọ tụsaru
ẹhu. L'unu maru l'oojeru Nnajịuphu ozi gẹ mu eje-a.

---

* **15:55 15:55** Gụnaa Hos 13:14.

11 Ọo ya bụ lẹ-a; g'ọ tọ dụkwa onye a-nma iya phulaphula.
Unu dukwaa ya ije; g'oogude ẹhu-ụtso lwa; lẹ mu elekwa
ẹnya lẹ yẹle ụnwunna anyi ndu ọphuu l'a-tụko swịru lwa.
12 Ọ -bụru kẹ Apọlosu; mbụkwapho onye k'ono, anyi l'iya
tụkokwarupho ejeru Nnajịuphu ozi ono; mu pfushikwaru
iya ike sụ iya gẹ yẹe ụnwunna anyi ndu ọphuu tụko swịru
kpapfuta unu; ọle ọ tọko dụdu iya g'ọ bya nta-a. Ọo-bya mẹ
ụzo dụleru iya phọ.

Opfu, Pọlu gude akpọchi iya ishi

13 Sụ-a; unu kwabẹjekwa ẹnya; unu apfụru pfụshia ike
l'ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi; unu mejekwa gẹ nwoke
l'iphe, bụkpoo iphe, unu eme ememe; unu eshihukwaphọ
ike.
14 Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme
ememe.
15 Ụnwunna mu; ọphu unu maru bụ l'ọo Sutifanasu yẹe
ndibe iya bẹ bụ ndu e vuchaa ụzo pfuta yeru Kéreshi l'alị
Gurisu; tẹme ẹphe họfutawaa onwophẹ dobe; sụ l'ẹphe a-
nọdujeepho eyeru ndu-nsọ ẹka.
16 G'ọ bụkwaru ẹgube ndu ono bẹ unu e-meje iphe, ẹphe
pfuru. Nokwaphọ g'unu e-meje k'iphe, bụkpoo ndu ẹphe
l'ẹphe gba mgba eje ozi bya esekwaphọ akanya ono.
17 Ẹhu atsọ mu ụtso lẹ Sutifanasu yẹe Fochiunetọsu mẹ
Akayikọsu bẹ byaru nụ; kẹle iphe, unu gege eme bẹ ẹphe
mekọtawaru.
18 Ẹphe mewaru g'ẹhu ka mu ebvuru ebvuru bya akak-
waphọ unubẹdua. Ọo ẹgube ndu ono bẹ a-dụjeru unu lẹ
nsọ.
19 Ndu Chịochi Eshiya l'ekelekwaphọ unu-o. Akwịla yẹe
Pirisila mẹ ndu Chịochi, l'edzukọje l'ụlo phẹ gudekpọo obu
phẹ ekele unu ekele; mbụ unubẹ ndu unu l'ẹphe tụgbaru
lẹ Kéreshi bụru nanụ.
20 Iphe, bụkpoo ụnwunna anyi l'ekelekọta unu ekele.
Unu ekelekwaphọ nwibe unu ekele nmata phẹ akpa, dụ
nsọ.

Ekele, shi l'ẹka Pọlu

21 Ekele ọwa-a bụkpokwaa mbẹdua, bụ Pọlu ede iya
l'onwomu ekele unu.
22 G'onye ete eyeduru Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi obu;
bụkwaru onye a tụru ọnu. Marana ta!*
23 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu kéreshi meeru unu eze-iphe-
ọma.
24 Mu yekọtaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tụkoru
tụgba lẹ Kéreshi, bụ Jizọsu. Nokwa g'ọ dụ.

---

* **16:22 16:22** Iphe, Marana ta fụtaru l'opfu ndu Aramu bụ: Jiko; bya Nnajịuphu!

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọrentu

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede; mụbe onye Chileke
kuru mee gẹ mu bụru onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Onye
mu l'iya ede ẹkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede
iya anụ bụ Chịochi kẹ Chileke lẹ Kọrentu mẹ iphe, bụkpoo
ndu-nsọ, bu l'alị Akaya l'ophu.
2 Anyi sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ
Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu
buru l'ẹhu-guu.

Pọlu ekele Chileke

3 Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya abụru Nna
kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọo ya bụ Nna
ọphu aphụ obu-imemini nkiya nyịberu anyịbe; bya abụru
Chileke, bụ iya bẹ ndumobu l'ophu shikọta l'ẹka.
4 Ọ bụ iya bụ onye adụje anyi obu l'iphe, bụkpoo iphe-
ẹhuka, anyi ejekpọo ejeje; g'anyi adụkwanu ike dụa ndu
ọzo obu m'ẹphe -nọdu eje iphe-ẹhuka g'ọ dụhabe. Anyi
egudekwanụ ndumobu ono adụ ndu ọzo.
5 L'ọ kwa g'anyi yị l'iphe-ẹhuka, nyịberu anyịbe, Kéreshi
jeru bụ g'anyi yịhukwapho lẹ ndumobu, nyịberu anyịbe
ọphu Kéreshi adụ anyi.
6 Sụ-a; ọ -bụru l'anyi eje iphe-ẹhuka; unu makwarụ l'iphe-
ẹhuka ono, anyi eje bụkwa g'ee-shi gẹ Chileke adụa unu
obu; tẹme ọ bụkwarupho g'ee-shi gẹ Chileke adzọo unu.
Teke Chileke adụkwanu anyi obu; ono abụru iphe, unu e-
gude shihu obu ike teke unu a-nọdu ata nshi eje ẹgube iphe-
ẹhuka ono, anyi eje ono.
7 Ọobujeru anyi -nyata unu; anyi asụ l'anyi maru-a l'unu
a-pfụshia ike. Noo kẹle anyi maru l'ọo g'unu yị l'iphe-
ẹhuka, anyi eje-a bụ g'unu yịhukwapho lẹ ndumobu ọphu
Kéreshi adụ anyi.
8 Ụnwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bụkwa
k'iphe-ẹhuka, anyi jeru lẹ Eshiya. Ewere, meru anyi
meghakwaru anyi ẹka k'ọphu ọ dụ g'onye e boru ivu, nyị-
kworu iya olu. Ọ tsụta-beru anyi l'ẹhu k'ọphu anyi eshiẹdu
rịkwadaa l'anyi e-mechaa dzụkwaduru ndzụ ọzo.
9 Mbụ-a; anyi shi rịa l'e kpewaru anyi mpfugbu; ọle
ono tụkoru bụru iphe, e-me g'anyi ta anọdu arị l'anyi a-
dụ ike dzọo onwanyi; mekwaaphọ g'anyi wotachia onwanyi
ye Chileke l'ẹka, bụ iya bụ Chileke l'adụje ike mee g'onye
nwụhuru anwụhu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.

10 Ọ dzọtaru anyi l'ẹjo ọgu ono, gege eri anyi ishi ono. Ọ
bụkwarupho g'ọo-nọduje adzọ anyi bụ ono. Ọo ya bụwaa
ẹka ẹnya anyi dụ l'ọo ya a-dzọta anyi.
11 Unubẹdua kwaphọ; unu yekwarụpho anyi ẹka; unu
pfuje nụru anyi Chileke. Ọo ya bụ; g'aa-dụ igwe kele Chileke
ekele ẹhu anyi; kele iya k'eze-iphe-ọma, o meru anyi; kẹle
ọ nụmaru olu ikpoto ndu epfu anụ iya nụ.

Pọlu agbanwe iphe, ọ tụberu

12 Obu anyi meru g'o doo anyi ẹnya rengurengu lẹ ndiphe
ta aghachadu umere anyi aghacha; ọphu ntuphu-ire adụdu
iya; kelekele mẹ a -bya l'ẹhu anyi l'unu. Umere anyi pfụru
nhamụnha l'iphu Chileke. Ọ bụru iphe ono bẹ anyi aba aba
iya. Ọ tọ bụkwa lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; ọ kwa
eze-iphe-ọma, Chileke l'eme.
13 L'iphe, anyi ederu unu bụkwa iphe, unu a-dụ ike gụta
maru iphe, o pfuru. Mu elekwa ẹnya l'oo-mechaa dogbua
unu ẹnya ree;
14 mbụ iphe ono, doru unu ẹnya ẹka lanụ ẹka lanụ nta-a
ono. Unu maru lẹ mbọku ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
a-bya ono bẹ unu a-hụma iphe, a-zọbe gude anyi aba l'abaa;
anyịbedua egudekwaphọ unu abakwaphọ.
15 Ọ kwa l'o doru mu ẹnya l'unu maru iphe ono; meru g'o
gude mu shi sụ lẹ mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu
gbaarụ unu k'ugbo ẹbo.
16 Mu eshiwarọ elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiẹpho
Masedoniya lwajẹ mẹ mu abatakwanụ ọzo byapfuta unu
mẹ unu edua mu ije gẹ mu jeshia Jiudiya.
17 ?Ọ dụ unu gẹ mu shi agha onwomu aghagha teke ono,
mu shi tụbe iya ẹgube ono? ?Tọo unu rịru lẹ mu epfuje
iphe nkemu gẹ ndiphe. L'ọ kwa ndiphe asụje: Ee l'iphe,
uche phẹ sụru: Waawa.
18 Tụswekwa! Ọ kwa gẹ Chileke l'onwiya bụ onye gbaru
g'e gude ire iya ẹka bụ g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya
ẹka lẹ Ee anyi bụ Ee; Waawa anyi bụru Waawa.
19 Lẹ Jizọsu Kéreshi ono, bụ Nwa Chileke ono, Sayilasu
pfuru unu opfu iya ono; Timoti pfuaru iya unu ono; mbẹdua
l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abụkwa ẹgube onye
asụje Ee l'iphe, uche iya sụru Waawaa. Ọ chikwaa iphe, ọ
bụ bụ lẹ Kéreshi ono -sụwaa Ee bẹ ọ bụ Ee.
20 Ọo ya bụ lẹ Chileke shi l'ẹhu Kéreshi ono emeẹbekota
iphemiphe, yẹbe Chileke kweru ukwe iya. Noo g'o gude
anyi nọdu eshije iya l'ẹka sụ “Amẹnu”; g'ee-shi nno kwabẹ
Chileke ùbvù.
21 Ọo Chileke meru g'onye l'unu shi l'ẹka Kéreshi pfụru
pfụshia ike; tẹme ọ bụkwaru iya phọ họtaru anyi.

22 O meru anyi iphe-ọhubama, egoshi l'anyi bụ ndu nkiya
bya eworu Unme-dụ-Nsọ nkiya ye l'obu anyi gude goshi
iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi
ono.
23 Ọo Chileke ono bẹ bụ ekebe mu. Mbụ; g'o mekwaa
mu g'ọ dụ iya ree mẹ ọ -bụdu ire-lanụ bẹ mu epfu-a: Iphe,
kparụ iphe, mu harụ abya Kọrentu bụekwapho gẹ mu ata
abadụru unu mba shii.
24 Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta;
eshinu unu pfụ-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi.
Ọ chia iphe, anyi shiberu ite iya bụ g'anyi tụko atụko mee
g'ẹhu kabaa unu atsọ-shi ụtso ike.

2

1 Noo g'o gude mu gude obu mu g'ọ ha sụ lẹ mu ta abyaẹdu
ndu-unu; bya unu akpatsu aphụ ọzo.
2 Lẹ teke ọ bụ lẹ mu kpatsuaharu unu aphụ ọzo; ?bụhunu
onye a-nọdu emehụnu g'ẹhu tsọje mu ụtso? ?Bụhukwapho
ndu ono, mu kpatsuru aphụ-a?
3 Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'ọ tọ
bụ ọme mu byaru; mẹ ndu gege eme g'ẹhu tsọo mu ụtso
agbẹ kpatsuahaa mu aphụ. L'iphe, doru mu ẹnya bụ l'unu
-mewaa g'ẹhu tsọ mu bẹ ẹhu a-tsọahakwapho unubẹdua
ụtso.
4 Teke mu ede ẹkwo ono bẹ o shikwa atsụ mu l'ẹhu k'ọphu
ẹhu eshidu bụru mu ẹhu; mbụ-a; aphụ jikwaru mu obu;
mu nọdu ehubu ẹnya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya gẹ
mu kpatsu unu aphụ. Ọ chikwaa iphe, mu gude dee ya bụ
g'ọoburu iphe, e-me g'unu maru lẹ mu yenụkaru unu obu.

Agụru onye a hụrù ahụhù nvụ

5 Ọ -bụru l'ọ dụru g'unu ha onye mewaru onye ọzo ẹgube
iphe, aphụ ono; unu makwarụ l'ọ tọ bụkwa mu bẹ o meru
iya; ọ kwa unubẹdua g'unu ha bẹ oome iphe, aphụ ọbu. Ọle
mu tee jedu iya rọ epfunụka. Ọo 'ẹpho iphe, mu epfu bụ l'o
ghuduru mẹ ọ bụwaru unu g'unu ha bẹ o meru iphe, aphụ
ono.
6 Onye ono bẹ mu epfukwa sụ l'ahụhù ono, unu ka l'ọtu
hụa ya ono dụkwaa ree; g'a ta hụekwa.
7 Ọ chia iphe, unu e-me nta-a bụ g'unu ghakọbe gụaru iya
nvụ dụa ya obu; a -nọnya o gude agụ aphụ; obu phefu iya.
8 Ọo ya bụ l'iphe, mu arwọ unu bụ g'unu mee g'ọ maru
l'unu yeru iya-a obu.
9 L'iphe, mu shi gude deeru unu ẹkwo phọ bụkwa gẹ mu
hụeshikwa unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu
sụru g'unu mee.

10 Iphe, bụkpoo onye unu gụru nvụ l'iphe, bụkpoo
iphe, o meweru bẹ mbẹdua l'ishi onwomu gụakwaru
nvụ. Iphemiphe, mu gụru nemadzụ nvụ iya; mbụ mẹ o -
nwekwarụ iphe, mu gụru nvụ iya; bẹ bụkwa l'iswi ẹhu unu
bẹ mu nọ l'iphu Kéreshi gụa ya.
11 Ọo ya bụ g'eeshi ẹgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ
gbahaa anyi l'ẹregede eshinu anyi machaarụ iphe, ọ tụberu
ememe majia ya ẹnya.

Teke Pọlu nọ lẹ Tirowasu

12 Sụ-a; lẹ teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-ọma
kẹ Kéreshi ono bẹ mu rwuru je ahụma lẹ Kéreshi mewaru
ụzo dụkpooru mu ọkpobe adụdu gẹ mu bya ejeeru iya ozi.
13 Ọle mu rwuru ọphu ẹhu ebvukpọdaaru mu ebvuru;
kẹle mu rwuru; ọphu mu ahụmaduru nwanna anyi, bụ
Tayitọsu l'ẹka ono. Tọbudu iya bụ; mu parụ phẹ haa; ọ
bụru mu eje Masedoniya.

Etso Kéreshi gbọo ọgboo

14 Mu asụ Chileke l'ọ dụ ike; yẹbedua, shiwaa l'iphe
ono, Kéreshi meru ono; eduphe anyi; anyi nọdu Kéreshi
l'ẹka agbọ ọgboo; k'ọphu bụ ẹkameka, anyi jeru eeshi
l'ẹhu anyi maru onye yẹbe Chileke bụ; waa k'ọphu ozi-
ọma ono a-vọ ẹkameka pfurupfuru g'iphe, mkpọ iya eshi
kwẹekweekwee.
15 L'iphu Chileke bẹ anyi dụ gẹ mkpọ ozi-ọma ono, eshi
kwẹekweekwee l'ẹhu ndu a dzọtaru; mẹ l'ẹhu ndu ala l'iswi
ono.
16 L'ọ dụru ndu ọphu mkpọ ozi-ọma ono atagbu l'ẹpho; ọ
dụru ndu ọphu o meru g'ẹphe nọdu ndzụ. Ọo ya bụ; ?bụ
onye sụru eje ẹgube ozi, dụ nno?
17 Anyịbedua ta arwụtoshikwa ozi-ọma ono arwụtoshi
gẹ ikpoto ndu ọzo eme iya. Anyịbedua, Chileke ziru-a
egudejekwa obu ìphóró epfu opfu ono l'iphu iya, bụ iya bụ
iphe, gbaru ndu ejeru Kéreshi ozi.

3

1 ?Ọ dụ unu g'anyi watawarụ aja onwanyi ajaja ọzo tọ?
?Bụ g'e dee ẹkwo l'anyi bụ ndu ire-lanụ nụ anyi g'anyi nụ
unu gẹ ndu ọzo anụje unu? Tọo ?Bụ g'anyi sụ g'unu nụ anyi
ẹkwo, l'egoshi l'anyi bụ ndu ire-lanụ g'anyi parụ gẹ ndu ọzo
apajẹru?
2 Ọ kwa unubẹdua l'onwunu bụ ẹkwo, e deru nụ anyi.
Ẹkwo k'ono bẹ e deru ye anyi l'ọkpoma g'onyemonye gụje
g'o doo ya ẹnya.
3 Ọ bụwaa g'unu goshije l'unu bụ ẹkwo ọphu Kéreshi deru
nụ anyi g'anyi pajẹru. Ẹkwo ọbu ta abụdu mini-ẹkwo bẹ e

gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bụ Unme, shi l'ẹka kẹ
Chileke; mbụkwa Chileke ọphu dzụ ndzụ. Ọphu ẹka e deru
iya abụdu lẹ mkpuma, dụ g'okwekpu; ẹka e deru iya bụ
l'obu nemadzụ.
4 Iphe, anyi gude epfu nno bụ lẹ Kéreshi mewaru anyi
g'anyi gudeje ire Chileke ẹka.
5 Iphe, mu epfu-a ta abụkwa l'o nweru ike, dụ anyi l'ẹhu,
bụ ike, anyi e-gude epfu l'anyi sụru eme ẹgube iphe ono.
Ike, anyi nweru bụkwa Chileke bẹ o shi l'ẹka;
6 yẹbedua, bụ iya meru anyi sụru eme g'a maru l'anyi bụ
ndu ejeru Ọgbandzu ọ̀phúú ono ozi. Ọ tọ bụkwa ekemu
ọphu e deru l'ẹkwo bẹ ọonuje anyi nta-a. Ọ kwa Unme-
dụ-Nsọ nkiya bẹ ọonuje anyi. L'ekemu ọphu e deru l'ẹkwo
egbukwa egbugbu; obenu lẹ Unme Chileke l'anụje ndzụ.
7 Sụ-a; ọ bụru l'ekemu mgbu-ọnwu ono e deru kaa ya
akaka lẹ mkpuma, dụ bachịbachi ono bẹ gburu nwịinwii;
k'ọphu bụ lẹ ụnwu Ízurẹlu ta adụdu ike lee Mósisu ẹnya
l'iphu; mbụ ogbu nwịinwii ọphu e-mechaa phukashịhu nụ;
8 bụchia ozi Unme-dụ-Nsọ eje taa kabadaa adụ akpabiri?
9 Teke ọ bụ l'ozi, nmarụ ikpe-ọnwu ono dụ-be akpabiri
ẹgube ono bẹ ozi k'apfụbekoto ono a-kabakwanụ adụ
akpabiri.
10 Ọo ya bụ; l'e -pfuje iya epfupfu; mu asụ l'ogbu-nwịinwii
ọphu ụzo mbụ phọ gude ta adụedu iphe, ọ bụ l'ẹka ogbu-
nwịinwii kẹ nta-a nọ. Ogbu-nwịinwii kẹ nta-a ono bụ ogbu-
nwịinwii, nyịberu anyịbe.
11 Lẹ teke ọ bụ l'iphe ono, l'e-mechaa phukashịhu nụ
ono dụ-be akpabiri ẹgube ono bẹ ọphu a-dụwaro adụdu
a-kabakwanụ adụ akpabiri.
12 Ọo ya bụ l'e -shinu ẹnya anyi dụ l'ẹgube iphe ono bẹ
anyi apfụshije ike asa kpaa kpaa.
13 Anyi te emedu gẹ Mósisu, jeru je achịta ẹkwa phuchia
iphu gẹ ndu Ízurẹlu ta ahụma iya iphu g'ogbu-nwịinwii ono
chihuada.
14 Ẹbe ọ bụkwa l'ẹphe ta ahụmaduru iya; Chileke
kwechikwaru phẹ phọ ẹnya; kẹle ọobujeru ẹphe -nọdu
agụkpoo ẹkwo ọgbandzu k'akahụ ono; mbụkwa jasụ
ntanụ-a; ọodu g'e gude ẹgube ẹkwa ono phuchikwaa phẹ
phọ iphu g'ẹphe ta amaru iphe, ẹphe agụ. Ọo 'ẹpho atụgba
onwonye lẹ Kéreshi kpụrumu l'a-phụfu ẹkwa ono.
15 Mbụ-a; ọobujeru teke ẹphe agụ ẹkwo ekemu Mósisu
ono; mbụkwa byasụ nta-a; ẹgube ẹkwa onoya aphụchie
phẹ phọ egomunggo.
16 Ọle ọ kwaa g'ẹkwo-opfu Chileke pfuru kẹ Mósisu
bụ g'ọo-dụ ndu Ízurẹlu; l'ẹkwo-opfu Chileke pfukwaru kẹ

Mósisu sụ: “Ọobujeru teke ọ ghawarụ Nnajịuphu iphu; ẹkwa ono aphụfu.”

17 Ọo Nnajịuphu ono bụ Unme-dụ-Nsọ ono. Ọ bụru l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono bẹ atọ l'ẹgbu shi.

18 Anyịbe ndu ono g'anyi ha bụ ndu adụdu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nọdu ele ogbu-nwịinwii kẹ Chileke ono ẹnya g'onye ele ẹnya l'onyo; ọ gbanwee anyi; anyi dụ g'ọ dụ; mbụ shi l'ogbu nwịinwii kaba egbu nwịinwii. Onye o shi l'ẹka bụru Nnajịuphu ono, bụ Unme-dụ-Nsọ.

4

Ẹku, nọ l'ite-ụrwa

1 Ọo ya bụ; l'eshinu Chileke phụru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'ẹka bẹ ike ta abyakwa abvụ anyi l'ozi ono.

2 Iphe, anyi jịkaru bụ iphemiphe, bụ iphe-iphere; mbụ iphe, eeme lẹ mpya. Anyi te emedu iphe ẹregede; ọphu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bụ l'anyi epfuje ọkpobe-opfu ono tụa ya jala. Anyi anọduje l'iphu Chileke eme ẹgube ono g'onyemonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bụ.

3 Lẹ teke ọ bụ l'ozi-ọma ono, anyi ezi ono bụ iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; ọ kwa l'ẹnya ndu ala l'iswi bẹ e kwechiru iya iphe ọbu.

4 Lẹ Obutuswe, bụ iya bụ ishi kẹ ndu mgboko-a bẹ woakwaru ẹka pyichia ndu bụ ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ọphu ẹphe taa hụmadu ìphóró, shi l'ozi-ọma ono, echiru phẹ swacha swacha ono. Ìphóró ono egoshi ogbu-nwịinwii kẹ Kéreshi. Ọ bụru lẹ Kéreshi ono bẹ a hụmaru Chileke l'onwiya.

5 Ọo ya bụ; l'ọ tọ bụkwa onwanyi bẹ anyi anọduje epfu g'a maru. Ọ kwa Kéreshi Jizọsu, bụ Nnajịuphu anyi ono. Anyịbedua l'ishi onwanyi bụekwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ẹhu Jizọsu.

6 Ọ kwa Chileke ono, sụru g'ìphóró shi l'ọchii nwua phoo ono bụhukwapho Chileke, meru g'ìphóró iya nwukwaaphọ phoo l'ime obu anyi. Ọo ya bụ gẹ ndiphe, amaru ọdu-biribiri kẹ Chileke; mbụ ọdu-biribiri, shi l'iphu Kéreshi egbu nwịinwii.

7 Sụ-a; anyi dụekwapho g'ite, e gude ụrwa kpụa, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bụ iya bụ ìphóró iya ono woru dẹe. Iphe, o gude dẹe ya nno bụ g'a hụma l'ike iya ono, nyiberu anyịbe ono te eshidu anyi l'ẹka; l'ọo yẹbedua bẹ o shi l'ẹka.

8 Aanọduje akpa anyị ẹhu tekenteke l'ẹkameka; ọle ọ tọ
bụkwanu l'aakpapyajẹ anyi ishi. A -nọnyaa iphe, aharu atsụ
anyi l'ẹhu k'ọphu anyi taa majẹeduru iphe, anyi e-me; ọle
ọkpoma eshihujeẹla anyi ike.
9 Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajẹkwanu anyi
ẹka. E chitsuje anyi; ọle e te echigbujekwanụ anyi echigbu.
10 Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi
jeru teke ono, ọobya anwụhu ono. Ọo ya bụkwapho g'aa-
hụma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu l'ẹhu anyi.
11 Ọ tọ dụkwa tekenteke anyịbe ndu ọphu dzụ ndzụ ta
atsọ-gejeduru atsọ-geru l'ọnu ọnwu; l'opfu ẹhu Jizọsu; g'aa-
hụma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu, dụ anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwụhu
anwụhu-a.
12 Ọo ya bụ l'ọnwu swiru anyi; ndzụ swikwanụru unu.
13 Sụ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sụ: “Mu kweru
kẹ Chileke. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude mu nọdu epfu
opfu iya.” Ọ bụru l'anyi kweru kẹ Chileke ẹgube ono meru
g'o gude anyi nọdu epfukwaphọ opfu iya.
14 Ishi iya bụ l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ
Nnajịuphu, bụ Jizọsu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono l'e-
mekwaphọ g'anyi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ opfu l'anyi lẹ
Jizọsu tụgbaru bụru nanụ; l'ọogbe teke ono tụko anyi l'unu
duta bya edobe l'iphu iya.
15 Iphemiphe ono bụkota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bụ g'eze-
iphe-ọma kẹ Chileke akabaa erwu ndu dụ igwerigwe ẹka.
Eze-iphe-ọma ono emee g'a dụ igwe kabaa ekele Chileke
ekele; shikwaphọ nno kwabẹ iya ùbvù.
16 Ọo ya bụ l'ike ta abyakpọda abvụ anyi l'ozi ono. A
makwarụ-a l'ẹhu anyi lịbahuwaru alịbahu tẹme ọ nọdu
abyawaa anwụhu; obenu lẹ ndzụ ono, Chileke nụru anyi
ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'ọ dụ ỏphúú ỏphúú.
17 Tẹme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, dụ nwanphe-a; tẹme ọphu
ọ dụdu g'ọo-nọ-beru-a; l'e-mechakwaa setarụ anyi ùbvù,
a-dụ shi; mbụ ùbvù ọphu nyịberu anyịbe k'ọphu aamadụ
g'aatụ ọnu iya; tẹme ọphu ọ bvụdu abvụbvu.
18 Iphe, anyi chịru ụpfu ye ta abụkwa l'iphe, eele l'ẹnya;
ọ chikwa l'iphe, ẹnya ta ahụmaduru. L'iphe, ẹnya l'ele
ta adụkwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'ọphu a ta ahụmadu
l'ẹnya l'a-nọ ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

1 Anyi maru lẹ teke a phọkataru nwa mkpu ọwa-a, anyi
bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwarụ

anyi. Ụlo k'ono ta abụdu ẹka bẹ e gude kpụa ya. Ọ bụ ụlo ọphu anyi a-nọ ojejoje l'imigwe.
2 Sụ-a; anyi a-nọjeekwapho atsụ pfụu lẹ mgboko-a jasụ
g'anyi a-nọ-beru. Iphe, ẹgu iya agụ anyi bụkwa teke Chileke
e-me anyi ewota ogwẹhu ọphúú ono, Chileke e-shi l'imigwe
nụ anyi ono yee g'uwe.
3 Ọo ya bụ; anyi -yewaa ogwẹhu ọphúú ono g'uwe; anyi
taa dụedu g'anyi gba ẹhu ọto.
4 Lẹ teke anyi nọkwadu l'ime ogwẹhu ọwa-a, anyi nweru
nta-a bẹ anyi atsụkwa pfụu g'anyi vu ivu-ẹrwa; ọphu ọ
dụkwanu anyi g'a sụ l'anyi tọgboru ogwẹhu ọwa-a, anyi
nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agụ anyi bụ g'a gbẹ
yepyabẹfua anyi ogwẹhu ọphúú ono l'eli iya. Ọo ya bụ
g'ogwẹhu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwụhu
anwụhu-a.
5 Ọ kwa Chileke l'onwiya bụ onye eme ire l'ẹhu anyi
g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwẹhu ọphúú ono g'uwe; kẹle ọ
nụru anyi Unme-dụ-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru
ukwe l'oo-me ono.
6 Ọo iphe ono meru g'o gude obu nọdu eshihuje anyi ike
tekenteke kpọo. Iphe, anyi maru bụ lẹ teke anyi nọ ndzụ
eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anọdu Nnajịuphu l'ẹka.
7 Iphe, anyi gude buru bụkwa l'anyi kwetarụ l'ẹbe abụ
l'anyi hụmaru l'ẹnya.
8 Obenu lẹ mbẹdua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; tẹme
ọ nọdu ehe anyi ihee aparu ogwẹhu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ
Nnajịuphu buwarụro eburu.
9 Ọo ya bụ l'iphe, anyi ese akanya iya bụ g'anyi meje iphe,
dụ iya ree; mẹ anyi nọ l'ibe iya; mẹ anyi nọ lẹ mgboko-a.
10 Lẹ g'anyi hakọtakpoo; byafụtajekwa bya apfụru l'iphu
Kéreshi mẹ ọ -byaẹpho ekpe ikpe. Ọo ya bụ; g'onyenọnu
a-nata iphe, rwuberu iya nụ; m'ọ bụ k'ọma-o; m'ọ bụ ẹjo
iya-o; onyenọnu anata ụgwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzụ lẹ
mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ọnyà

11 Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsụ Nnajịuphu ebvu opfu
l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'o gude anyi
nọdu anọduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu
l'ọo Chileke makọtaru g'anyi gbaru; tẹme ọ dụkwa mu phọ
g'unubẹdua l'onwunu makwaruphọ anyi l'obu unu.
12 Anyi te etukwa onwanyi ẹpha l'iphu unu ọzo; ọ chia
iphe, anyi eme bụ g'anyi goshi unu iphe, unu a-zọbe ọkpa
gude anyi eku onwunu; ọo ya bụ g'unu a-majẹru ọnu, unu
e-yeru ndu ono, egudeje g'ẹphe gbaru l'eli ẹhu aba abaa;
hakwaa g'ẹphe gbaru l'ime obu phẹ ono.

13 Ọ -bụkpooru nụ l'ọo egomunggo swehuru anyi bẹ iphe,
anyi epfu bụkwa Chileke bẹ anyi epfudoru iya. Teke ọ bụ
l'egomunggo anyi dụa nhamụnha bụkwa-a l'opfu ẹhu unu
bẹ ọ bụ.
14 L'iphe, bụ iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bụkwa eye
obu ọphu Kéreshi yeru anyi. Kẹle iphe, kwatakpọoru doo
anyi ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọo onye lanụ nwụhuru l'iswi
ẹhu ọha. Ọo ya bụ l'ọo ọha nwụhuru.
15 Ọ nwụhu-chiru ọha l'ophu. Ọo ya bụ gẹ ndu nọ ndzụ ta
adzụheru ndzụ ono dzụ-doru iya onwophẹ. Ọ chia g'ẹphe
dzụru ndzụ dzụ-doru iya onye onoya, nwụhu-chiru phẹ
ọnwu; e mechaa o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono.
16 Sụ-a; eshi nta-a bẹ ọ tọ dụekwa onye anyi elekwadu
ẹnya, ndiphe ele amadụ; tẹme anyi amaru g'onye ọbu
gbaru. Anyi -shi elejekpọonu Kéreshi ẹnya, ndiphe eleje
amadụ maru g'ọ gbaru; nta-a bẹ anyi te elehẹkwa iya ẹgube
ono.
17 Ọo ya bụ l'onyemonye, nọ l'ime Kéreshi bụwaa onye e
meru k'ọ̀phúú. Akahụ iphe bvụakwaru; iphemiphe bụwaru
iphe ọ̀phúú!
18 Iphemiphe-a bụkota Chileke bẹ o shi l'ẹka. Chileke
shikwanụ Kéreshi l'ẹka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu
ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka.
19 Ọo ya bụ lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka edoshi opfu dụru
yẹe ndiphe mgburugburu; ọphu ọogukoeduru phẹ iphe-ẹji,
ẹphe anọduje eme iya. Tẹme o yekwaaphọ anyi ozi k'edoshi
opfu ono l'ẹka.
20 Ọo ya bụ l'anyi bụ ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbẹ
anyi l'ẹka arwọ ndiphe arwọrwo. Anyi nọ-chiru Kéreshi
arwọ unu sụ: unu kwe g'e doshia opfu, dụru unu lẹ Chileke.
21 Kẹle Chileke meru iya o vuta iphe-ẹji anyi l'ophu l'ẹbe
abụ l'o mejeru iphe-ẹji; k'ọphu anyi e-shi iya l'ẹka tụko bya
abụru ndu pfụberekoto gẹ Chileke.

6

1 Ọo ya bụ l'anyịbe ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-
a; l'arwọkwa unu arwọrwo sụ g'unu ta anatakwa eze-iphe-
ọma kẹ Chileke-a mee ya g'ọ bụru ọla-l'iswi.
2 L'ọ sụkwaru:
“Teke ọ gbaru l'angabẹ nchị
bẹ mu ngabẹru ngu
nchị.
O rwua l'eswe ndzọta;
mu dzọo ngu.”*

* **6:2 6:2** Gụnaa Azá 49:8.

Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nta bụ eswe eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ kwa ntanụ bụ eswe ndzọta.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

3 Ọ tọ dụkwa onye ọ dụ anyi g'a sụ l'o pfutọshiru ozi, anyi eje. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude anyi nọdu eme g'ọ tọ dụ onye umere anyi a-gbẹ bụru ụpfu dụ iya l'ọkpa.
4 Ọ chia iphe, anyi emejechia bụ l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi ataję nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ọzoo mẹ oke mkpa -byaru anyi; ọzoo mẹ a -nọdu akpa anyi ẹhu.
5 Eechi anyi iphe; bya atụ anyi mkpọro; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwanyi l'ozi; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu.
6 Ntụcha ta adụkwa lẹ ndzụ anyi; iphe nọdu edoje anyi ẹnya; anyi nọdu atajẹru iphe nshi; nweru obu ọma; nọdu l'ẹka Unme-dụ-Nsọ; nweru n-yemobu ọphu abụdu l'eli-ọnu;
7 epfu ire-lanụ; nọdu l'ike kẹ Chileke chịru ngwọgu k'apfụbekoto l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha;
8 mẹ a -nọdu akwabẹ anyi ùbvù; ọzoo l'akwa anyi eswe; mẹ a -nọdu epfu l'anyi eme ẹji; ọzoo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bụ ndu ẹregede; obenu l'anyi bụ ndu ire-lanụ;
9 eeme anyi gẹ ndu amadụ amama; obenu l'a mak-wanụru anyi rengurengu; gẹ ndu anwụhu anwụhu; ọle anyi dzụkwanu ndzụ; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te echigbukwanu anyi echigbu;
10 gẹ ndu agụ aphụ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹswa tekenteke; gẹ ndu ụkpa; ọle anyi meru ikpoto ndu nemadzụ ẹphe nweru iphe; gẹ ndu adụdu iphe, ẹphe nweru; ọle anyi tụkoru iphemiphe, nweru.
11 Sụ-a; unubẹ ndu Kọrentu; anyi tọgboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya eghebewaru unu ọkpoma anyi ọnu.
12 Anyi te ewofukwaru unu obu; ọ chikwa unubẹdua wofuru anyi obu.
13 Sụ-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru ụnwu iya.

Ezehuru iphe, adụdu Chileke ree

14 Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atụgbakwa bụru nanụ. Kẹle-a; ?bụ gụnu bẹ apfụbekoto yẹle eme ẹjo-ememe gude bụru nanụ? ?Dẹnu g'ìphóró yẹle ọchii e-shi dogba ẹhu?

15 Kéreshi yẹe Obutuswe ta ayịkwa chịa ìdzù agbarụ
mgba mee iphe lanụ. Ọo ya bụ; ?bụhunu gụnu bẹ onye
kweru kẹ Chileke yẹe onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba?
16 Sụ-a; ?dẹnu g'eeshi wota eze-ụlo Chileke yẹe ụlo-nshi
dogbabẹ? Ọ kwa anyi bụ eze-ụlo Chileke; mbụ Chileke ọphu
nọ ndzụ. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya sụ:
"Mu e-buru eburu l'ime
phẹ tsojeru phẹ eje
ẹkameka, ẹphe eje.
Mu abụru Chileke,
doberu phẹ nụ;
ẹphe abụru ndibe mu."†
17 Noo g'o gude Chileke pfukwaaphọ sụ:
"Unu họfuta onwunu l'echilabọ
phẹ bya anọdu iche.
Unu te eyejekwa ẹka l'iphe,
aasọ nsọ gẹ mu
anatakwanụ unu.‡
18 Ọo ya bụ gẹ mu abụru nna
unu;
unu abụru ụnwu mu
unwoke mẹ ụnwu mu
ụnwanyi."§
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

7

1 Sụ-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe
dụ ẹgube-a; g'anyi safụkotanu onwanyi iphe, bụkpoo iphe,
emerwụ ogwẹhu bya emerwụ obu nemadzụ. G'anyi tsụje
Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ẹhu bụru ndu dobekọtaru
onwanyi iche k'ọphu anyi a-bụkotaru kẹ Chileke ọkpobe
abụru; meje iphe, ọ sụru g'anyi meje.

Ẹhu-ụtso Pọlu

2 Unu menaa g'anyi maru l'anyi dụkwadua unu l'obu. Ọ tọ
dụkwa g'unu ha onye anyi mesweru; ọphu ọ dụkwa onye
anyi dephuru; ọphu ọ dụkwapho onye anyi gudeje ụgho
mee iphe, apfụduru-ọto.
3 Iphe, mu epfua ta abụkwa lẹ mu agbarwụshi unu
agbarwụshi eshinu mu pfuhawaru sụ l'unu dụkwa anyi
l'obu shii. Anyi l'unu bụ nanụ; mẹ anyi dzụ ndzụ-o; mẹ
anyi nwụhuru anwụhu-o.
4 Mu anọduje asa kpaa kpaa l'opfu ẹhu unu; mu nọdu
egudeje unu aba l'abaa. Anyi nọ lẹ mkpamẹhu; ọle unu

† **6:16 6:16** Gụnaa Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ **6:17 6:17** Gụnaa Azá 52:11; Ezek 20:34,41. § **6:18 6:18** Gụnaa 2Sám 7:14; 2Sám 7:8.

adụjekwanu mu obu; tẹme ẹhu nọdu atsọje mu ntụmatu mẹ mu -nyata unu.

5 L'anyi batakwaru Masedoniya; ọphu ẹhu ebvubaẹduru
anyi ebvuru. A nọdu emeẹpho anyi mkpawere l'ẹkameka.
Opfu dụ l'etezi; ndzụ-agụgu dụ l'ime-ụlo.
6 Obenu lẹ Chileke, bụ onye adụje onye aphụ tsọru obu
bẹ gudewaa abyabya, Tayitọsu byaru gude dụa anyi obu.
7 Ọphu ọ bụdua abyabya, ọ byaru kpụrumu; edo, o
dokpọodaru anyi g'unu gude dụa ya obu yịchakwapho
l'iphe, dụru anyịbedua obu. O pfuru anyi sụ l'ọogushi
unu ẹgu ike gẹ mu l'unu hụma; l'unu agụ aphụ ọkpobe
agụgu k'iphe, unu meru; tẹme l'unu agbajẹru mu ọdzori
shii. Onoya bẹ mekpọoru mu ẹhu kabakpọo mu atsọ ụtso
nta-a.
8 L'o betakpọonu ẹkwo-ozi-a, mu deru-a nọdu eme g'aphụ
ji unu obu; mu ta atakwa onwomu ụta lẹ mu deru iya. Teke
mu gege ata onwomu ụta bụkwa teke mu hụmaru lẹ mu
gude iya mee g'aphụ ji unu obu; obetaru ọ bụerupho kẹ
nwa teke ono.
9 Obenu lẹ nta-a bẹ ẹhu atsọwaa mu ụtso. Ẹhu-ụtso mu
ta abụkwa l'ọo lẹ mu meru aphụ ji unu obu. Ẹhu-ụtso mu
bụkwa l'aphụ ono meru izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ.
Aphụ k'ono bụkwa aphụ ọphu meru g'unu mee iphe, dụ
Chileke ree. Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu iphe, anyi mekataru unu.
10 Kẹle nggụmaphu ọphu dụ Chileke ree emeje g'izimanụ
lwa nemadzụ azụ g'adzọo ya; ọphu atadụ onwonye ụta
iya k'ono. O bekwanụ lẹ nggụmaphu k'ụnwu-eliphe l'egbu
egbugbu.
11 Unu hụmaanaro iphe aphụ ono, dụ Chileke ree ono
meru. Unu hụmaanaro g'unu yeberu ẹhu l'eme g'a maru
l'unu pfụberekoto l'iphu Chileke. Unu hụmanu g'iphe,
meru nụ nwụ-beru unu ọku l'ẹhu. Sụ-a; unu hụmanu g'unu
atsụbe ebvu iphe e-menu. Unu hụmaru g'ọogube unu ẹgu
g'unu hụma mu; unu hụmaru g'oolwube unu l'obu g'unu
gbaaru mu ọdzori. Unu hụmaru g'ọ dụ-be unu g'unu hùa
onye ono, mesweru nụ ono ahùhù. L'ime iphemiphe ono
bẹ unu goshiru l'ọ tọ dụdu ẹka o deru unu.
12 Ọo ya bụ l'edede, mu deru ẹkwo-ozi ono ta akwatakwa
bụru k'iswi ẹhu onye ọphu mesweru nụ; ọzoo k'iswi onye
ọphu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bụkwa g'o mee
g'unu maru g'unu agbaberu anyi ọdzori l'iphu Chileke.
13 Noo ya bụ l'ọodu nụ phọ anyi obu.

A -gụfukpooro adụ obu ọphu unu dụru anyi; ẹhu
kabakpọoro anyi lẹ Tayitọsu ụtso l'unu tụkoru g'unu ha
mee ya ẹhu bvuru iya ebvuru.

14 Lẹ mu tụkwaru Tayitọsu ọnu unu; gude unu aba l'abaa;
e mechaa; ọ bụerupho gẹ mu pfuru bụ g'ọ dụ; ọphu
unu emeduru mu iphe-iphere. Ọ tọ dụdu teke anyi ete
epfujeduru unu iphe, bụ ọkpobe-opfu. Nokwaphọ g'iphe,
anyi pfuru Tayitọsu k'ẹhu unu tụkoru bụru eviya.
15 Ọ bụru iya meru g'o gude ọ nọdu akajẹbaa unu eyeshi
obu ike mẹ ọ -nyata l'unu g'unu ha atụkoje eme iphe, mu
sụru g'unu mee; waa mẹ ọ -nyata g'unu gude ndzụ-agụgu
gude ayọ ọshi k'anọnyakwaa unu mee iphe, adụdu iya ree;
unu gude ẹgube ono meshiaru iya l'ibe unu.
16 Nta-a bẹ ẹhu atsọkpoo mu atsọshi mu iya ike lẹ mu
gude ire unu ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe.

8

Gẹ ndu kẹ Kéreshi a-nụje iphe

1 Iphe, anyi eme g'unu maru; ụnwunna mu; bụ k'eze-iphe-
ọma, Chileke meshiru lẹ Chịochi, nọgbaa lẹ Masedoniya.
2 Kẹle mkpamẹhu, a kparụ phẹ hụru phẹ ama hụshia phẹ
iya ike. Ọle ẹhu tsọleru phẹ-a tsọshia phẹ iya ike teke ono;
k'ọphu ẹphe sarụ ẹka sagharu iya ẹka l'anụ Chileke iphe;
l'ẹbe abụ l'ẹphe nweru iphe ilile.
3 Gẹ mu e-pfubeẹru iya phọ bụ l'ẹphe nụru g'ẹka ha phẹ;
bya anụkwapho nụghata ẹgube ono. Ẹphe tụkpooru obu
phẹ onyo
4 rwọo anyi rwọshia anyi ike sụ g'anyi kwerọ g'ẹphe lẹ
ndu kẹ Kéreshi ọzo gbarụ mgba nụje iphe, g'e gude gbaaru
ndu-nsọ mkpu.
5 Ẹphe meberu iphe ono g'anyi arị-vujeduru l'egomunggo.
Ẹphe vukpọadaru ụzo gbẹshi bya eworu onwophẹ ye
Nnajịuphu l'ẹka; tẹme ẹphe gbẹshi bya eworu onwophẹ
yehụkwapho anyi l'ẹka, bụ iya bụ g'ọ dụ Chileke ree.
6 Noo g'o shitaru anyi rwọo Tayitọsu; yẹbedua, bụ iya
gbuberu ishi eje ozi ono; sụ iya g'o mekpọekwapho iphe,
oome; g'o yekwarụ unu ẹka g'unu jefụfu ozi ono, unu eje
ono l'ishi; mbụ ozi ono, unu eje k'eze-iphe-ọma ono.
7 Iphemiphe, unu nweru bẹ unu nwekwarụ nwegharu
iya ẹka; mbụ l'unu kwetarụ kwegharu iya ẹka; pfua opfu
Chileke pfugharu iya ẹka; maru kẹ Chileke magharu iya
ẹka; bya ekukebe ẹhu eye ẹka; bya eyekwaaphọ anyi obu
yeshia ya ike. Ọo ya bụ g'unu nụkwapho iphe nụgharu iya
ẹka g'e gude jee ozi k'eme iphe-ọma ono.
8 Iphe, mu epfua ta abụkwa l'ọo anmakobe; mu nọdu
anmakobe iya unu. Ọo iphe, mu eme bụ gẹ mu goshi unu
g'ọogu-be ndu ọzo ẹgu eye ẹka; shi ẹgube ono mee unu
g'unu goshi l'eye obu ọphu unu yeru bụa ọkpobe eye obu.

9 Kẹle unubẹdua mahụkwarupho eze-iphe-ọma, shi l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi; l'a makwarụ-a lẹ
Kéreshi nweru iphe shii; obenu l'o wolẹru-a onwiya mee
onye ụkpa l'iswi ẹhu unu. Ọ bụru iphe, o meru bụ g'oo-shi
l'abụru onye ụkpa ono mee g'unu nweru iphe shii.
10 Ọnu, mu e-ye l'opfu ono bụ lẹ-a; ọ karụ unu ree l'unu
gbẹ nta-a mefufu iphe ono, unu watarụ akaphụru ono l'ishi;
kẹle ọ tọ bụdua l'ọo unubẹdua vu ụzo chịa ìdzù iya; ọ
kwaphọ unubẹdua vu ụzo wata iya ememe.
11 Ngwa; unu kukebenu ẹhu mee ya gbiriri jasụ unu
emeẹbe iya. Ọ kwaphọ g'ọ phụru unu aphụphu l'ẹhu teke
unu watarụ iya ememe bụ g'emefufu iya a-nọdu aphụ unu
l'ẹhu. G'iphe, unu gude eme iya bụekwarupho g'ẹka beru
unu.
12 Lẹ teke ọ bụ l'ọogu ngu agụgu anụ Chileke iphe; bẹ
Chileke a-natakwaa iphe, ị nụru iya ọkpobe anata. Chileke
atụje iphe, onyemonye nụru iya lẹ g'onye ono nweberu. Ọ
tọo tụkwa iya lẹ g'onye ono enwedu.
13 Ọ tọ bụkwa iphe, mu epfu nta-a bụ l'ọo gẹ mu pata ivu
ndu ọzo bofua unu g'unu vuru; ẹphebedua agbaru ẹka.
14 Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru ẹka ọbu enweru
iphe shii kẹ nwa nta; bẹ iphe, dụ ree bụ g'unu gbatarụ phẹ
lẹ mkpa, dụru phẹ nụ. Teke mkpa dụkwanuru unubẹdua;
ẹphebedua nweru shii ẹphe a-gbatarụ unu. Ọo ya bụ l'unu
ibekẹboebo bẹ eyeru onwunu ẹka ẹnya nhamụnha.
15 Ọ n'iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya ẹka.
Ọphu onye kpotaru nwanshịi
ekpopeteduru."*

Tayitọsu yẹle ndu ẹphe l'iya swị

16 Anyi ekele Chileke ekele shii kẹ l'ọ kwaphọ g'ọophu anyi
l'obu eyeru unu ẹka bụ g'ọophuhukwapho Tayitọsu.
17 Ọ tọ bụdua l'ọ natarụ arwọrwo, anyi rwọru iya
kpụrumu; obenu l'ọophu iya l'ẹhu eye ẹka shii k'ọphu ọ
tụru obu iya onyo sụ lẹ ya a-byapfutashia unu.
18 Anyi yekwarụpho nwanna anyi nwoke gẹ yẹe l'iya
swịru. Nwanna anyi ono bụ onye a kwatakpọo akwabẹ
ọkpobe ùbvù l'iphe, bụkpoo Chịochi lẹ Chịochi. Ọ bụru
g'o gude ezi ozi-ọma ono.
19 Tẹme a -gụfukwaro onoya; ọ kwa Chịochi gẹ Chịochi
ha họtaru iya woru iya ye sụ g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi
gude agbatarụ ụnwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse

---

* **8:15 8:15** Gụnaa Awụ 16:18.

Nnajịuphu tẹme anyi gude iya egoshi l'ọ dụ anyi g'anyi yeje ẹka.
20 Anyi tọkwaru nwẹhu dee ẹnya lẹ mini eme k'ọphu ọ tọo
dụdu onye a-ta anyi ụta g'anyi gude eme k'iphe-ọma ono,
nyịberu anyịbe ono, e yeru anyi l'ẹka ono.
21 L'iphe, anyi tụberu ememe bụkwa g'anyi meje iphe, dụ
ùbvù l'ẹnya; ọ tọ bụkwaa ọphu dụ ùbvù l'ẹnya Nnajịuphu
bẹ anyi e-meje nkịnyi iya; obenu g'ọ bụkwarupho iphe, dụ
ùbvù l'ẹnya ndiphe.
22 Tẹme anyi yekwaphọ nwanna anyi ọzo sụ g'ẹphe swịru
bya. Nwanna anyi k'ono bẹ anyi ahụjekwa ama tekenteke
maru l'iphe, agụ iya nụ bụepho gẹ ya e-me eye ẹka. Nta-a
bẹ ọ kabakpọo ya aphụ l'ẹhu gẹ ya yeru unu ẹka; kẹle o
gude ire unu ẹka kẹ b'ama g'e-me iya.
23 A bya lẹ Tayitọsu; mu sụ l'ọo ya bụ mu onye ẹbo;
onye mu l'iya tụkoru eje ozi-ọma gude eyeru unu ẹka-
a. Ụnwunna anyi ọphuu, ẹphe l'iya swị-a bụkwanu ndu
ọphu nọ-chiru ẹnya Chịochi lẹ Chịochi tẹme ẹphe bụru ndu
ekutse Kéreshi.
24 Unu goshikwa ẹphebedua waa Chịochi l'ophu l'unu
yeru anyi obu ọkpobe eyeye; tẹme l'aba, mu egudeje unu
aba bụ-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-ọma

1 Mu te ejeẹduro unu ederu ẹkwo k'iche k'iphe, unu a-nụ
ndu-nsọ, nọ lẹ Jierúsalẹmu.
2 L'o doru mu ẹnya l'ọogua unu ẹgu eye ẹka; mu gudewaa
unu aba l'abaa l'iphu ndu Masedoniya. L'unubẹ ụnwunna
anyi, nọ lẹ Akaya kwakọbeakwaruro k'eye ẹka e -shi
k'akaphụ. L'aphụphu, ọophu unu l'ẹhu k'eye ẹka ono
kpatsuwaru ndu dụ igwerigwe.
3 Iphe, kparụ iphe, mu sụru g'ụnwunna-a bya bụ g'aba
ono, anyi gude unu aba ono ta abụ iphe-mmanụ. Ọ bụ-chia
g'ọ dụ gẹ mu pfuru sụ l'unu kwakọbewaru eye ẹka.
4 Ọdumeka; ọ -bụru lẹ mu lẹ ndu Masedoniya harụ swịru
bya; anyi bya ahụma l'ọ tọ dụdu g'unu kwakọberu; ọ
kwa iya bụ l'iphere abụru k'anyi; kẹle mu sụwaru l'unu
kwakọbewaru ree; ọ bụruro unu bẹ iphere k'unu a-kabaa
shii.
5 Noo g'o gude mu sụ l'ọ dụ ree g'ụnwunna-a vuru mu
ụzo byaadaa ibe unu bya evuru ụzo kwakọbe iphe ono, unu
kweru ukwe anụnu ono. Ọo ya bụ g'aamaru l'unu gude obu
unu g'ọ ha anụ iya; l'a ta atụpfubeduru iya unu atụpfube.

Eme omeluko

6 Iphe, unu a-nyatajẹepho bụ l'onye emebeduru iphe, ha
shii l'alị ta akpatajẹkwa iphe, ha shii. Onye mebekwanụru
iphe, ha shii l'alị bẹ akpatajẹ iphe, ha shii.
7 G'onyenọnu nụepho g'obu iya sụru g'ọ nụ. G'ọ tọ dụkwa
onye a-nụ ọphu ọogbe bụru; ọ -nụchaa ya l'ọ taahaa onwiya
ụta; ọphu ọ dụkwa onye anọdu anụ iya g'ọ bụ ụtu, ọ
tụfutaje; kẹle ọ kwa onye gude ẹhu-ụtso anụ bẹ Chileke
yeru obu.
8 Ọzo bụru lẹ Chileke sụkwaru emeru unu eze-iphe-ọma
mee k'etsutsu iya; k'ọphu unu e-nwekọtajeru iphemiphe,
bụ iphe, mkpa iya dụru unu; unu abyakwaphọ enweru iphe
nwegharu iya ẹka k'ọphu unu e-gude iya eme iphe, bụ iphe-
ọma.
9 Ọo ya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Ọosaje obu iya asasa nụ ndu
ụkpa iphe;
apfụbekoto nkiya anọje
jasụ l'ojejoje."*
10 Ọo Chileke, bụ iya anụje onye akọ opfu iphe, oomebeje
l'opfu iya; bya anụje iya nri sụ g'o ria-a; bẹ bụkwapho onye
a-nụ unu akpụru-iphe, mkpa iya dụru unu; unu akọo. Ọ
bụru iya bụ onye e-me g'iphe, unu meberu l'alị mehu emehu
k'ọphu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-
ọma ono, unu eme ono.
11 Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe ọkpobe enweru
k'ọphu unu e-meje iphe-ọma tekenteke; ọo ya bụ g'aa-
dụ igwe keleje Chileke ekele iphe-ọma, unu shi anyi l'ẹka
emeru phẹ.
12 L'ozi-a, unu eje-a ta abụlekwa-a mkpa ndu kẹ Chileke bẹ
oome kpụrumu. Iphe, o mefụa bụ l'aa-dụ igwe kele Chileke
ekele kelegharu iya ẹka.
13 Ọ kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi ẹgube ndu unu bụ.
Noo ya bụ aadụ igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'ọ tọ bụkwaa
l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru
k'ozi-ọma Kéreshi ono; unu egoshikwaphọ l'unu emeje iphe,
ozi-ọma ono pfuru. Bụ iya bụ l'unu asajẹ ẹka ọkpobe
asasa mee iphe-ọma g'ẹka beru unu; unu shi ẹgube ono
unu l'ẹphebedua mẹ ndu ọzo tụko gbarụ mgba l'iphe, unu
nweru enweru.
14 Ọo ya bụ l'ẹphe e-gudekpọo obu phẹ epfu anụ Chileke
l'iswi ẹhu unu; l'ọogukpo phẹ g'a sụ l'unu l'ẹphe hụmaru;
noo l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke nyịberu anyịbe l'ẹhu unu.
15 Sụ-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-ọma iya; mbụ
iphe-ọma ono, a ta amadụ g'aa-tụ ọnu iya ono.

---

* **9:9 9:9** Gụnaa Ebvu 112:9.

10

Pọlu agbaru ozi-ọma ọdzori

1 Nta-a bụakwaa mụbe Pọlu gẹdegede arwọ unu
arwọrwo ọwa-a. Mu gudeakwaa adụ gelee waa obu-ọma
kẹ Kéreshi arwọ unu. Mbẹdua abụjekwaru mu -nọdu
ntse mu epfuru unu opfu bẹlebele; teke mu nọ ẹnya; mu
epfuahaarụ unu opfu ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu.
2 Ọle iphe, mu arwọkwanu unu bụ g'unu te emekwaphọ
iphe, e-me gẹ mu pfuaharu unu ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu mẹ mu
-byaẹpho. Lẹ mu e-pfukwaru ndu ono, sụru l'anyi eme ẹhu
anyi ẹhu anyi ono ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu.
3 L'a makwarụ-a l'anyi bu lẹ mgboko-a; ọle anyi ta alwụdu
ọgu gẹ ndu mgboko-a l'alwụ.
4 Kẹle ngwọgu, anyi gude alwụ ọgu k'anyi ta abụkwa
ngwọgu kẹ ndu mgboko-a. Ọ bụ ngwọgu, shi l'ẹka Chileke;
bya abụru ngwọgu ọphu shihuru ẹjo ike. Ọ bụ ngwọgu
ọphu e gude egbuka ẹka ọhogu Chileke doberu obu ọkpehu
iya. Ọo ya bẹ anyi gude emebyi ntụmego-ụgho.
5 Ọ bụru ngwọgu ono bẹ anyi gude mebyishikọta eku-
onwonye ono, e gude tọ-chia ụzo tọ-buta g'a ta maru
Chileke ono. Iphe, bụkpoo ọriri, nemadzụ arị arịri bẹ anyi
alwụ-kpeje mee ya g'ọ dụ gẹ Kéreshi sụru g'ọ dụ.
6 Nta-a bẹ anyi kwageberu akwagebe k'ahù iphe, bụkpoo
a-nụ-lẹ-nchị ahùhù mẹ unu meẹbekotajeepho iphemiphe,
a sụru g'unu meje.
7 Iphe, unu l'iya eme bụkwa l'unu te elerwejedu iphe ẹnya
elerwe. Onye gụwaru onwiya lẹ ya bụ kẹ Kéreshi; g'onye
ono nyatajẹru onwiya l'ọ bụ gẹ ya bụ kẹ Kéreshi ono bụ
g'anyi bụkwapho.
8 L'ọphu unu a-makpọadaru bụ l'ọ tọ dụkwa mu iphere
m'obetaru mu kwata gudenụka ike ono, Nnajịuphu yeru
anyi l'ẹka ono aba abaa. Ike ono bẹ ọ nụkwaru anyi g'anyi
gude metse unu emetse. Ọ tọ nụkwaru iya anyi g'ọ bụru
iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka.
9 Noo iphe, mu epfu sụ g'unu b'edobesụkwa lẹ mu gude
ẹkwo-ozi mu-a eme gẹ mu yee unu ebvu.
10 Ọ dụkwaruro ndu agbẹ asụje: "Ẹkwo-ozi, Pọlu ede bẹ
opfu iya agbẹje adanụka kpaa kpaa; bya abụru opfu, erwu
nemadzụ l'ẹhu. Teke anyi l'iya nọepho l'iphu l'iphu; ọogbe
nyịhu; opfu iya te enweẹdu iphe, ọoburu."
11 G'o dokwaa ẹgube onye ono ẹnya l'ọ kwa iphe, mu deru
l'ẹkwo-ozi teke mu l'unu anọdu bụkwapho iphe, mu e-me
l'ẹka mẹ mu l'unu -nọduepho.
12 Ọphu anyi ata atụdu ama bụ kẹ g'anyi wota onwanyi je
agụkobe lẹ ndu ono, anọduje atụ ọnu onwophẹ ono. Ọzoo

kẹ g'anyi sụ l'anyi l'ẹphe atụru. Ọo ẹphebedua eme eswe; ẹphebedua egudeje onwophẹ atụru onwophẹ ama; gude gẹ nwibe phẹ ha amaru g'ẹphebedua ha.

13 Obenu l'anyịbedua taa tụdu ọnu onwanyi atụghata gẹ Chileke tụberu sụ g'anyi rwua. Anyi a-tụ-bejeẹrupho ọnu onwanyi g'ozi, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono bẹ ọphu anyi eje l'echilabọ unu tụkokwa yịru.

14 Anyi ta tụghakwaru ọnu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-ọma kẹ Kéreshi ono rwuchawaa ẹka unu nọ gẹdegede; tẹme ọ bụru anyi bụ ndu mbụ, gude iya byapfuta unu.

15 Ọo ya bụ; l'anyịbedua ta atụjedu ọnu onwanyi tụghata gẹ Chileke tụberu sụ g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ọzo aba l'abaa. Ọ kwa iphe, anyi ele ẹnya iya bụ l'unu -nọdu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabọ unu; kẹle anyi a-nọdujeepho eme iya gẹ Chileke sụru g'anyi mebejeru iya.

16 Ọo ya bụ g'anyi ezia ozi-ọma ono zighatachaa ya mkpụkpu unu; ziwa iya rọ kwasẹru; k'ọphu anyi ta anọdukwanu aba abaa ozi, onye ọzo jehawaru l'ẹka iya nkiya.

17 Ọoepho "G'onye aba abaa bajẹkwa iya l'iphe, Nnajịuphu meru."

18 Kẹle ọ tọ bụkwa onye atụ ọnu onwiya bẹ aagụbeje iphe; ọo kwa onye Nnajịuphu atụ ọnu iya.

11

Ndu-ishi-ozi ọphu abụdu ọkpobe iya

1 Jiko unu takwaa nshi gẹ mu kabẹkpo pfua g'onye eswe; mu makwarụ-a l'unu kwewaru.

2 Lẹ mu ekokwaru unu okophoo gẹ Chileke ekoje-a. Kẹle unu dụkwa mu gẹ nwamgbọko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee ọkpa; nwamgbọko, mu doberu k'eke ji; mbụkwa k'eke onye lanụ kpẹekpu, bụ iya bụ Kéreshi.

3 Ọle ndzụ anọduje agụ mu sụ ?a maru teke agbaghashịdu nụ unu obu; merwushia uche unu g'unu te egudehẹ obu unu g'ọ ha yee Kéreshi obu ọkpobe eyeye. Ọ kwa ẹgube ono bẹ agwọ meru gude ẹjo ẹregede dephua Ivu.

4 Kẹle unu gude ẹhu-ụtso kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu kẹ Jizọsu ọzo, abụdu ọphu anyi pfuru unu opfu iya-a; tẹme unu kwe natakwaphọ unme ọzo, dụ iche, abụdu Unme-dụ-Nsọ ọphu unu natahawaru; bya ekwekwaphọ nata ozi-ọma ọzo, dụ iche, abụdu ọphu unu kwetahawaru.

5 L'iphe, mbędua arịjekwa bụkwa l'ọ tọ bụdu mu bę ẹnya
gbę bya akachia alwalwa eme lę ndu ono, ezi unu ozi-ọma
ono, etu onwophę ọ-phụshia-ụgbu ono.
6 Ọ -bụru lę mu ta ama epfu opfu ẹrengete; mu
amakpọoru nụ Chileke ọkpobe amaru. Ono bę anyi shiwaa
l'ụzomuzo mee unu maru ọkpobe amaru.
7 ?Ọ gbę bụru iphe-ẹji bę mu meru; lę mu kuzetaru
onwomu alị g'ee-shi g'e kulia unu eli; ẹbe ọ dụdu iphe, mu
sụru g'unu pfụa mu k'ozi-ọma Chileke, mu byaru ezia unu?
8 Teke mu shi eje ozi l'echilabọ unu; bę bụkwa Chịochi
ọzo shi anọduje apfụgbaa mu ụgwo. Mu shikwa ana phę
nfụ; g'eeshi gę mu yeru unu ẹka.
9 Sụ-a; mkpa okpoga, dụru mu nụ teke ono, mu l'unu nọ
ono ta adụkwa onye mu pfuchijeru nchị sụ g'o yeru mu ẹka.
Kęle ụnwunna anyi ndu shi Masedoniya wotakọtawaru mu
iphe, bụkpoo iphe, mkpa iya dụru mu. Mbụ l'ọ tọ dụdu
iphe, mu zekpọoru unu nzeri iya. Ẹbe ọ dụkwa iphe, mu
byaru ezeru unu nzeri iya.
10 Mu gude ọkpobe-opfu kę Kéreshi ọphu dụ mu l'ẹhu ek-
weta ukwe-a sụ l'ọ tọ dụkwa nemadzụ, a nwụru anwụnwu
l'alị Akaya, sụru eme g'aba-a, mu aba-a bụru iphe-mmanụ.
11 ?Dẹnu g'o gude mu yee ya ọnu nno? ?Bụ lę mu te
eyeduru unu obu tọ? A-o! Ọ kwaphọ Chileke maru lę mu
yeru-a unu obu.
12 Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'ẹka eme nta-a. Ọo
ya bụ gę mu emekwanụ-a ndu-ozi ọphunapho g'ẹphe te
enwehę iphe, ẹphe a-zọbe ọkpa gude eku onwophę; kęle
ọ kwaphọ g'anyi ese akanya ozi-ọma ono bụ g'ẹphe ese.
13 Ndu k'ono ta abụkwa ọkpobe ndu-ishi-ozi Kéreshi.
Ẹphe bụkwa ndu eje ozi l'ụgho. Ndu ewojeru onwophę mee
g'e dobesu l'ẹphe bụ ọkpobe ndu-ishi-ozi kę Kéreshi.
14 Ọ tọ bụdu iphe, aa-sụ l'ọ kpọru ọnu opfu; eshinu
Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojozi, shi l'ogbu-nwịinwii
k'imigwe bya.
15 Ọo ya bụ l'ọ tọ bụedu iphe, dụ oke biribiri mę ọ -bụru lę
ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophę mee g'e dobesụ l'ẹphe
bụ ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mbọku ikpazụ bę
Chileke a-gwa phę ụgwo ọchi iphe, ẹphe meru.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

16 Gę mu pfukwaa ya ọzo; g'ọ tọ dụkwa onye arịje l'ọo
egomunggo swehuru mu. Teke ọ bụ l'unu arị l'egomunggo
swehuru mu; unu ahakpọkwaa mu rọ gę mu pfubaa g'onye
egomunggo swehuru. Ọo ya bụ gę mu abakwanaa aba
nwilile.

17 Ọle iphe-a, mu epfu nta-a bẹ mu makwarụ-a l'ọ tọ bụdu
Nnajịuphu sụru gẹ mu pfua ya. Mu -baaha aba bẹ mu
abakwa iya g'onye egomunggo swehuru.
18 Ọle eshinu ndiphe egudeje iphe kẹ mgboko-a aba abaa
bẹ mbẹdua l'a-bakwaphọ aba nkemu.
19 ?Tọ bụedu l'unu manụkaru iphe meru g'o gude unu
nọdu egudeje ẹhu-ụtso kwe haa ndu egomunggo swehuru
g'unu l'ẹphe nọdu.
20 Unu atajẹelaa nshi nọ-kirishia; a -nọnyaa onye lanụ
abya eworu unu mee nwohu iya; ọzoo bya anọdu tụko iphe
unu rịẹbe; ọzoo bya anọdu emephe unu l'ụji; ọzoo bya
awata unu anma phulaphula; ọzoo bya eworu ẹka waa unu
lẹ nchị kẹ gbaa.
21 Ha! Ọ gbẹkwa dụ mu iphere epfupfu; noo lẹ mbẹdua
ta adụkwa teke mu adụ ike eme unu ẹgube iphe ono.

Ọle-a; ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụkwa opfu, dụ gẹ
k'onye egomunggo swehuru. Sụ-a; e -pfujekpọo ya epfupfu;
mu asụ l'iphemiphe, bụkpoo iphe, ndu ọzo tụru ama egude
aba l'aba bẹ mbẹdua gudekwaa aba l'abaa nkemu.
22 Ọ -bụru lẹ ndu ono bụ ndu Hiburu; bẹ mbẹdua
bụhukwa iya phọ. Teke ẹphe bụ ụnwu Ízurẹlu; mbẹdua
bụhukwapho onye Ízurẹlu. Teke ẹphe bụ oshilọkpa
Ébirihamu; mbẹdua bụhukwaa oshilọkpa Ébirihamu
g'ẹphe bụ iya.
23 Mu sụ-a; ?ẹphe bụ ndu ejeru Kéreshi ozi tọo? Ono
bẹ mbẹdua gbẹkwa ka phẹ nụ abụbu. Nta-a bẹ mu
epfukpọakwa g'onye, ọbvu byaru. Mu kakwa phẹ iya
abụbu; gẹ mu gbẹ ka phẹ eje ozi kẹ Kéreshi ono; bya aka
phẹ eje mkpọro iya ijetọ; a kakwa mu phọ echi iphe iya
ichitọ. Ọphu ọ dụdu tekenteke mu ta atsogejeduru atsogeru
l'ọnu ọnwu lẹ k'ozi ono.
24 Akpọ ise bẹ ndu Jiu chiwaru mu ọnu ẹchachi ụkporo
labọ, e wofuru nanụ.
25 E chiwaa mu mgbọro akpọ ẹto; bya atụwaa mu
mkpuma akpọ lanụ. Akpọ ẹto bẹ ọ phọduchawaru
nwanshịi mẹ ụgbo ekpua mu. O nwecharu ọphu mu nọru
ujiku ophu lẹ mini eswe l'ẹnyashi mgburugburu.
26 L'ikpoto ije ono, mu jekọtaru ono bẹ mu lọwaru ishi mu
alọlo l'utso, gbaru nụ; lọo ishi mu alọlo l'ẹka ndu ana nfụ;
mẹ l'ẹka ndu Jiu ibe mu; mẹ l'ẹka ndu abụdu ndu Jiu. Mu jee
iphe mini pharu mu l'eze l'ọma mkpụkpu; mẹ l'echiẹgu; mẹ
l'echi ogbu eze-ẹnyimu; mẹ l'ẹka ndu abụdu ọkpobe ndu kẹ
Kéreshi.
27 Mu jewaa ozi kuta ẹphuru phee; mu bya anwụwaa
ẹnya ẹnyashi; ẹgu nri gụa mu; ẹgu mini gụa mu; ẹgu mee

mu tekenteke; mu gbaru ọto oyi tsụa mu.
28 A -gụfukpooro iphemiphe ono; bẹ o nwekpọerupho
iphe, anọduje akpọshi mu mgbẹnya mbọku-mbọku. Iphe
ono bụ k'iphe, bụkpoo Chịochi kẹ Kéreshi g'ọ ha.
29 ?Bụ onye bẹ ike bvụru; ọphu ọ dụdu g'ọ bụ mbẹdua
bẹ ọ bvụru ọbu? ?Bụ onye nmalahụru l'iphe-ẹji ọphu o
rwuduru mu l'ẹhu?
30 Ọ -bụru lẹ mu bafụtaje aba bẹ iphe, mu e-gude aba
abaa ọbu bụkwa iphe, egoshi gẹ mu dụ-be arwụhu.
31 Sụ-a; ọ kwa Chileke, bụ Nna Nnajịuphu onoya, bụ
Jizọsu ono, bụ onye ajaja bụ nkiya jasụ l'ojejoje ono bẹ bụ
onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adụdu ọphu bụ ụka.
32 Lẹ teke mu nọ lẹ Damasụkosu bẹ nnajịoha mkpụkpu
onoya, bụ iya bụ onye nọ-chiru ẹnya Aritasu, bụ eze ndu
ono; woru ndu ojọgu, eche nche woru dochia ọnu ọguzo
ẹka eeshije abata l'ime mkpụkpu ono sụ g'e gude mu.
33 Tọbudu iya bụ; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu
l'ụzo, dụ l'eli igbulọ, e gude kpụ-phee mkpụkpu onoya
mgburugburu; mu shi l'ẹka onoya nahụ iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Pọlu l'ọphulenya

1 A makwarụ-a l'aba aba ta abadụru l'urwu; ọle mu
bafụtaje aba. Nta-a bẹ mu a-wata epfu k'ọphulenya mẹ
iphemiphe, bụ mu iphe ọphúú, Nnajịuphu goshiru mu.
2 Ọ dụru nwoke lanụ, mu maru bụ onye kẹ Kéreshi,
Chileke zikọtaru; o jerwua mkpopfu igwe k'ẹto. A
nọakwaru apha iri l'ẹno, iphe ono meru. Ọle mu ta maẹdu
?o jeru ẹka onoya k'eviya; tọ ọ phụru iya l'ọphulenya? Ọo
'ẹpho Chileke nwẹkiya maru g'ọ nwụru.
3 Onye ono bẹ mu makwarụ; mẹ o jeru iya lẹ ndzụ-o; tọo
lẹ maa-o; bẹ mu amaẹkwa; ọ kwa Chileke bẹ o doru ẹnya.
4 E zikọtaru iya worwua ya ọkpoku Chileke gẹdegede. Ọ
nọdu l'ẹka ono nụmachaa iphe, kpọru ọnu epfupfu; mbụ
iphe, a sụru gẹ nemadzụ te epfushi.
5 Ọo ya bụ lẹ nwoke ono bẹ mu e-gude aba l'abaa. Ọle
mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa lẹ mu aba abaa
k'arwụhu dụ mu nụ.
6 Ọme mu jeshiaru aba abaa k'onwomu mẹ mu tege
abụkwaru onye egomunggo swehuru; kẹle iphe, mu g'epfu
gege abụerupho ọkpobe-opfu bẹ mu g'anọdu epfu. Obenu
lẹ mu te ejedu aba abaa; lẹ teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-
nweru ndu a-wata arị lẹ mu kabaa shii; parụ iphe, ẹphe
hụmaru mu l'ẹhu mẹ iphe, ẹphe nụmaru, mu pfuru parụ
haa.

7 Mu hụmakwaru iphe, dụgbaa oke biribiri l'ọphulenya.
Ọ bụru iphe ono meru g'o gude a lọru mkpọ dobe mu
l'ẹhu; ọ nọdu akpọ mu chẹrere. Iphe ono bụru iphe, ejeru
Nsetanu ozi bẹ byaru bya etsua mu iphe gude gọ-zeta mu
gẹ mu te eje ekunuka onwomu.
8 Iphe ono bẹ mu rwọwaru Nnajịuphu akpọ ẹto sụ iya g'o
mee g'iphe ono parụ mu haa.
9 Ọ bụru iphe, o epfujeẹru mu phọ bụ: "Eze-iphe-ọma, mu
meru ngu sụakwaru ngu; kẹle teke mu akajẹ ere ire l'ẹhu
ngu bụkwa teke ị dụ arwụdu." Ọ n'iya-a bụ lẹ mu a-nọdu
aba abaa l'arwụhu dụ mu; g'ike kẹ Kéreshi ree mu ire l'ẹhu.
10 Noo g'o gude mu sụ l'arwụhu ono, dụ mu nụ ono;
mẹkpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; mẹkpoo iphe ọtsu-
l'ẹhu; mẹ mkpamẹhu; mẹ mkpawere, aanọduje emephe mu
l'opfu ẹhu Kéreshi; meru ẹhu nọdu atsọ mu ụtso. L'ọ kwa
teke mu dụ arwụhu bẹ ike nkiya ere mu ire l'ẹhu.

Pọlu agba egomunggo kẹ ndu Kọrentu

11 Nta-a bẹ mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru
l'eku-onwonye ono; ọ bụru unu nwuru mu ye iya. Kẹle
unu gege anọdu aja mu ajaja; l'ọ tọ dụdu iphe, ndu-ishi-ozi
ọphuu gude ka mu; l'ẹbe adụ iphe, mu bụ.
12 Mu tarụ nshi meshia iphe-ọhumalenya, dụgbaa
biribiri; bya emeshikwaaphọ iphe ọzo, tụfugbaru ẹhu,
egoshi ike kẹ Chileke l'echilabọ unu. Iphe ono bụgbaaru
iphe, mu gude goshi unu lẹ mu bụ onye-ishi-ozi Kéreshi.
13 ?O nweru ụzo ọzo, mu kabaa eme Chịochi ọzo ree, mu
emeduru unu? ?Bụepho lẹ mu ta asụduru g'unu pfụa mu
ụgwo-a? A-o; wakwa ẹka l'alị-o; eshinu ono gbẹ bụwaru
ẹji; mu mee ya unu.
14 Ọwa-a kweakwa ugbo ẹto, mu jịkoberu abya ndu-unu.
Mu -bya; mu taa sụkwa g'unu pfụa mu ụgwo; kẹle iphe,
mu achọ abya ta abụkwa okpoga unu. Ọ kwa unubẹdua
l'onwunu bẹ mu achọ. Ọ tọ bụkwa ụnwegirima akpajẹ ẹku
doberu ne lẹ nna phẹ; ọ chikwa ne lẹ nna agbẹje akpa ẹku
edoberu ụnwu phẹ.
15 Mu e-gudekpọepho ọkpobe ẹhu-ụtso mephushiaru unu
iphe, mu nweru; tụa ishi onwomu g'eeshi g'ọ dụru unu lẹ
ree. ?Unu a-gbẹ yepete mu obu opfu lẹ mu kabaa unu eye
obu?
16 Ọ dụru ndu harụ kwe lẹ mu te eshidu bụru unu ivu-
ẹrwa. Ọle ọ dụkwanuru ndu a-sụ lẹ mu shi gbanụka
ẹregede; lẹ mu gude ụgho nmata unu.
17 ?Dẹnukwanu g'ọ nwụru? ?Ọ dụkpooru iphe, bụ ndu
ono, mu ziru g'ẹphe byapfuta unu ono onye ọphu mu gbẹ
shi l'ẹka iya ria unu urwu?

18 Mu rwọru Tayitọsu sụ iya g'ọ bya; bya asụ gẹ nwanna
anyi ọphuu tsoru iya. ?O nweru iphe, unu a-sụ lẹ Tayitọsu
byaru bya erita unu? ?Tọ bụedupho ụdu umere lanụ bẹ mu
l'iya l'eme; tọo tọ bụedupho ụzo lanụ bẹ mu l'iya l'eshi?
19 ?Tọ unu shi e -shi teke-a rịta l'iphe, anyi anọduje eme bụ
g'anyi e-me pfufu onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi anọduje
epfu bẹ anyi epfuje maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke;
tẹme l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ. Ọo ya bụ; ndu
mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi anọdujekpoo eme bẹ anyi
anọdujekwa eme g'anyi gude metsee unu.
20 Mu atsụkwa ebvu sụ: ?mu maru tọo bụkwaru nụ; mu
-byarwuta; unu taa dụedu gẹ mu rịru l'unu a-dụ; mu taa
dụekwapho unu g'unu rịru lẹ mu a-dụ. Mu atsụkwa ebvu
sụ: ?mu taa byakwanụ bya ahụma l'unu anọduje aswọ-phe
ụswo; ejiphe iji-ẹnya; bụru ndu obu ọku; l'unu akpaphe
ẹnya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu mgbamu;
ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka.
21 Mu atsụkwa ebvu lẹ mu -bya ọgiya-a, bẹ Chileke
ewoda mu alị l'iphu unu; mu agụru aphụ kpua ikpoto
ndu mehawaru iphe-ẹji; ọphu ẹphe ekwekwaphọ l'izimanụ
lwarụ phẹ azụ g'ẹphe haa ẹjo umere, rehuru erehu; haa
eme kẹ nwanyị; haa abụru ndu iphere bvụru l'iphu.

13

Anma ọkwa ikpazụ

1 Abyabya ọwa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo
ẹto, mu abya unu agbaphe. “Ọ kwa ekebe ụmadzu ẹbo;
ọzoo ẹto bẹ eegudeje bua ikpe.”
2 Mu nmahaakwaru unu ọkwa teke mu byaru k'ugbo ẹbo
phọ. Mu nọdu anmakwaru iya phọ unubẹ ndu eme iphe-ẹji
ono nta-a, mu ta anọdu l'ẹka ono-a; mẹ ndu ọzo; lẹ mu -bya
bẹ mu taa hakwa unu.
3 Ọo ya bụ; g'unu e -shi nno maru lẹ Kéreshi gude mu-a
epfu opfu; l'unu sụkwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu
maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kéreshi ono te emejekwa
g'onye ike bvụru mẹ ọ -nọdu eme unu iphe. Ọ chia iphe,
oo-me bụ l'oo-goshi g'ọkpehu iya habe l'ẹka unu nọ.
4 L'a makwarụ-a l'ike te eshidu dụkwadu iya teke a
kpọpyaberu iya l'oswebe; obenu lẹ nta-a bụ ike kẹ Chileke
bẹ o gude nọdu ndzụ. Ọ kwaphọ g'ike te eshidu dụkwadu
iya ono bụ g'o to shidu dụkwadu anyịbedua; obenu lẹ nta-
a bẹ ike kẹ Chileke e-me anyi adzụru ndzụ gẹ Kéreshi dzụ;
ike adụ anyi g'ọ dụ iya; k'ọphu ike a-dụ anyi l'iphe, anyi
emekpọo unu.

5 Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ? unu
kwetakwaduru-a? Unu hụkwa onwunu ama. ? Unu ta
amadụ lẹ Jizọsu Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu? gba-
haẹkwapho l'unu te ekwetaẹduru.
6 Ọphu mu gude ẹka bụ l'unu e-mechaa maru l'anyịbedua
ta agwọbeduru ekweta ono, anyi kwetarụ kẹ Kéreshi ono.
7 Iphe, anyi anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o to kwekwa
g'unu mee iphe, adụdu ree. Ọ tọ bụkwa g'e gude goshi
l'anyi mekọtaru; ọ chikwa g'unu meje iphe, pfụru ọto; o
rwuhakpọoru o jee a-dụ g'ọ bụ l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ
mbụ ono bẹ anyi ekweẹduru.
8 L'ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo iphe lanụ, anyi sụru
ememe k'emebyi ọkpobe-opfu kẹ Chileke; gbahachia l'anyi
a-nọduje eme iphe gude ese iswi ọkpobe-opfu ono.
9 Ọo ya bụ l'ẹhu anọduje atsọ anyi ụtso mẹ ọ -bụru l'anyi
dụ arwụhu; ike dụkwanu unu. Noo g'o gude ọ dụ anyi g'a
sụ l'unu lwarụ azụ l'ọnodu, dụebe ree.
10 Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anọdu l'ẹka ono-a.
Gẹ mu te eje egude ike ono gbẹ dụru unu ẹhuka mẹ mu
-bya. Mbụ ike ono, o yeru mu l'ẹka gẹ mu gude metsee unu
emetse ono gbẹchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazụ

11 Kẹ ikpazụ iya ụnwunna mu bụ; unu nọkwapho ọma-
o. Unu dụebekwa ree; iphe, mu arwọ unu bụ g'uche unu
bụkwaru nanụ. Unu eburu lẹ nchị-odoo. Gẹ Chileke ono
yeru anyi obu tẹme ọ nọdu emeje g'ẹhu dụ anyi guu ono
swikwaru unu eswiru-o.
12 Unu kelekwa onyemonye ekele l'ẹhu l'ẹhu nmata phẹ
akpa, dụ nsọ.
13 Iphe, bụkpoo ndu-nsọ l'ophu l'ekelekwaphọ unu.
14 Mu sụ g'eze-iphe-ọma kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi;
mẹ eye obu ọphu Chileke eyeje ndibe iya; mẹ ike ono, Unme-
dụ-Nsọ meru g'anyi l'unu gbarụ mgba ono dzukọtakwa oke
l'ẹhu unu g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Galeshiya

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mụbe Pọlu, onye-ishi-ozi Jizọsu
Kéreshi. Onye-ishi-ozi, e meru mu ta abụkwa nemadzụ
meru mu iya; ọphu ọ bụkwa nemadzụ bẹ o shi l'ẹka. Ọ
kwa Jizọsu Kéreshi yẹe Chileke, bụ Nna bẹ o shi l'ẹka, mbụ
onye ono bụ iya meru gẹ Jizọsu ono shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ ono.
2 Ụnwunna anyi, mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a bẹ mu l'ẹphe tụkoru
ekele iphe, bụ Chịochi, nọ lẹ Galeshiya.
3 G'eze-iphe-ọma; yẹle nchị-adụ-doo bụkwaru k'unu;
mbụ ọphu shi l'ẹka Chileke, bụ Nna; waa l'ẹka Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu Kéreshi,
4 bụ onye ono woru onwiya nụ g'e gbua g'ọ bụru ngwẹja,
e gude gwefu iphe-ẹji anyi; k'ọphu ọodzota anyi l'ẹka
mgboko-a, iphe-ẹji jiru ejiji-a. Iphe ono bụru uche Nna anyi,
bụ Chileke bẹ o meru ono.
5 Anyi sụ g'ajaja bụru kẹ Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ!

Ozi-ọma lanụ kpoloko dụ

6 Iphe ọwa-a dụkwa mu nụ biribiri l'ọ tọ dụedu g'ọ
nọberu unu gbẹ agbakụtawaru nụ Chileke unu ono azụ;
mbụ onye ono kuru unu ono gẹ Kéreshi eshi l'eze-iphe-ọma
ono, o meru unu ono dzọta unu; unu gbẹ wowarụnu iphu
ghaaru ozi ọzo gbaru iche;
7 mbụ ozi ọphu abụdu ozi-ọma ililekpọo; ọchia l'ọ dụru
ndu agbaghashị unu agbaghashị; ndu eme g'ẹphe gbanwee
ozi-ọma kẹ Kéreshi ono.
8 A-o; teke ọ bụkwa l'ọo anyịbedua; ọzoo ojozi, shi
l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-ọma ọphu yẹe ọphu
anyi ziru unu adagbadụru; g'a tụ-phukwaa ya l'ọnu.
9 Ọo iphe, anyi pfuhawaru bẹ mu epfu ọzo nta-a sụ: onye
ezi unu ozi-ọma ọphu yẹe ọphu anyi ziru unu adagbadụru;
gẹ Chileke tụ-phukwaa onye ono l'ọnu g'ọ laa l'iswi.
10 ?Ọ dụ unu gẹ mu eme gẹ mu pfua iphe, a-tsọ ndiphe
ọzoo Chileke ụtso lẹ nchị? Tọo ?Bụ gẹ mu mee gẹ ndiphe
sụ lẹ mu bụ onye ọma? Ọ bụ l'iphe, mu eme bụ g'a sụ lẹ mu
bụ onye ọma mẹ mu ta abụkwaru onye-ozi kẹ Kéreshi.

Pọlu epfu gẹ ya gude bụru
onye-ishi-ozi

11 Sụ: iphe, unu a-maru; ụnwunna mu; bụ l'ozi-ọma ọphu
mu ezije ta abụkwa l'uche nemadzụ bẹ o shi.
12 Kẹle ọ tọ bụdu nemadzụ bẹ o shi l'ẹka; ọphu ọ bụdu
nemadzụ kpọ-ziru mu ụzo iya. Ọo Jizọsu Kéreshi goshiru
mu onwiya l'ọphulenya bya eworu ozi-ọma ono ye mu l'ẹka.
13 Unu nụmawaru-a gẹ ndzụ mu shi dụ teke mu shi eme
k'omelalị, ndu Jiu egudeje abarụ Chileke ẹja; gẹ mu shi
eme Chịochi kẹ Chileke ewere emegharu iya ẹka. Unu
nụmawaru l'iphe, mu shi emekpọepho gẹ mu mee bụ gẹ
mu mebyia ya l'ophu l'ophu.
14 Mu shi atụkojekpoepho ekemu ndu Jiu ono mekọta
g'a tụru iya. Mu mekpọeru iya phọ metaberu iya k'ọphu
mu tụkoru igwerigwe ndu mu l'ẹphe bụ ọgbo gbaghakọta
l'ememe iya; tẹme eme omelalị ndiche anyi phẹ shi anọduje
aphụkpoo mu l'ẹhu shii.
15 Obenu lẹ Chileke, bụ iya doberu mu iche eshi l'ẹpho ne
mu; byaru ekua mu; ono bụru eze-iphe-ọma, o meru mu.
16 Ọ bya ekpuhaa nwa iya ono goshi mu k'ọphu mu awata
atụru ndu abụdu ndu Jiu ọnu iya. Ọphu ọ dụdu nemadzụ,
dzụ ndzụ mu chịkoshiru iya.
17 Ọphu mu ejekwaruphọ Jierúsalẹmu kẹ gẹ mu jepfu ndu
vuru ụzo bụru ndu-ishi-ozi-a je phẹ akpata ishi. Iphe, mu
mechiaru bụ lẹ mu gbẹshiru tụgbua bahụ lẹ Arebiya bya
eshi ẹka ono laphu azụ lẹ Damasụkosu.
18 A nọepho mgbarapha ẹto; mu tụgbua jeshia
Jierúsalẹmu gẹ mu je amaru Pyịta. Mu l'iya nọo idzu ẹto.
19 Ọle ọ tọ dụdu ndu-ishi-ozi ono ndu ọphuu, mu hụmaru
gbahaa Jiemusu, bụ nwune Nnajịuphu anyi.
20 Ọo Chileke nwẹkiya maru l'iphemiphe-a, mu nọ l'iphu
iya ederu unu-a ta adụdu ọphu bụ ụka, mu nọdu adzụ iya.
21 Tọbudu iya bụ; mu tụgbua jee alị Siriya bya ejee alị
Silisiya.
22 G'e pfukpọ-a ta abụkwa lẹ Chịochi Kéreshi lẹ Jiudiya
g'ẹphe ha dụru ndu ọphu mawaru onye mu bụ.
23 Iphe, ẹphe anụepho lẹ nchị bụepho l'a sụru lẹ “onye-a,
shi emephe anyi ewere-a bẹ asaakwa ozi-ọma kẹ g'e kweta
kẹ Kéreshi ono asasa. Mbụ ekwekwe ono, o shi eme g'o
mebyia emebyi ono.”
24 Noo g'o gude ẹphe nọdu ekeleje Chileke ekele opfu ẹhu
mu.

2

Pọlu ejepfu ndu-ishi-ozi ndu ọphuu

1 A nọepho apha iri l'ẹno mu lẹ Banabasu swịru laphushia
azụ lẹ Jierúsalẹmu. Mu duta Tayitọsu anyi l'iya swịfuaru.

2 Iphe, mu gude jee bụ lẹ mu hụmaru iya l'ọphulenya. Mu
lẹ ndu ono, bụ ndu-ishi ono bya anọo ndzukọ k'iche. Mu
bya eworu ozi-ọma ono, mu ziru ndu abụdu ndu Jiu ono
tọgboru phẹ ẹba. Ọo ya bụkwanu g'akanya, mu sehawaru
mẹ ọphu mu ese nta-a ta abụru mu kẹ mmanụ. Ẹphe zụa
mgbede.
3 Ọphu e kebutakpọdaru nụ Tayitọsu-a, abụdu onye Jiu-a,
mu l'iya swịa g'o bua úbvù.
4 Ọle g'ọ dụhabe; ọ dụkwarua ndu meru g'ẹphe bua ya
úbvù; ndu pyobataru eme g'ẹphe bụ ndu kẹ Kéreshi; 'ama
l'ẹphe ta abụdu iya; l'ọo ngge bẹ ẹphe byaru anwụnwu
g'ẹphe bya bya egeta g'anyi gbakụta-beru ekemu azụ opfu
l'anyi bụ ndu kẹ Kéreshi. Iphe, ẹphe shi achọ ụzo iya bụ
g'ẹphe mee anyi g'anyi mejeẹpho iphe ekemu phẹ pfuru
g'ohu anọje eme iphe onye gbaru iya nụ pfuru-a.
5 Ọphu anyi ekwekwanụ haarụ phẹ ụzo ahaha ophu kpọ
g'ọ ka mma l'ọo mgbo lanụ g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe
ono, bụ ọkpobe-opfu ono, bụ ozi-ọma onoya.
6 Obenu lẹ ndu ono, a sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi ono; mu
ta akpakwa ishi iphe, ẹphe bụ; kẹle Chileke ta adụkwa
onye oole ẹnya l'iphu; ndu ono, a sụru l'ẹphe bụ ishi ono ta
adụkwa iphe ọzo, ẹphe yeru ọnu sụ gẹ mu yebaa l'ozi-ọma
ono.
7 Ọ gbẹchikwa bụru iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe hụmaru
lẹ Chileke wowaru ozi-ọma ono ye mu l'ẹka gẹ mu je ezia
ya ndu abụdu ndu Jiu; mbụ ẹgube ono o wokwaru iya phọ
ye Pyịta l'ẹka g'o je ezia ya ndu Jiu.
8 Kẹle ọo g'ike kẹ Chileke reru ire l'ẹhu Pyịta; ọ bụru onye-
ishi-ozi zia ndu Jiu ozi-ọma ono; bụkwapho g'ike kẹ Chileke
reru ire l'ẹhu mu; mu bụru onye-ishi-ozi zia ya ndu abụdu
ndu Jiu.
9 Tọbudu iya bụ; Jiemusu mẹ Pyịta mẹ Jiọnu bụ ndu ono, a
sụru l'ọo phẹ bụ ndu-ishi, gudeshi Chịochi-a bya amaru l'ọo
Chileke yeru mu ozi-ọma ono l'ẹka. Ẹphe zụa mgbede; bya
ana mu lẹ Banabasu l'ẹka; bya ekweta l'anyi l'ẹphe tụkoru
bụru nanụ. Anyi l'ẹphe bya atụkokwapho wụa ọnu nanụ
lẹ mu lẹ Banabasu a-nọdu ezi ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma
ono; g'ẹphebedua zije iya ndu Jiu.
10 Iphe lanụ, ẹphe sụru g'anyi mee bụ g'anyi nyatajẹkwa
ndu akpa nri. Ono bẹ mu kukebekpọoru ẹhu eme.

Mba, Pọlu barụ Pyịta lẹ Antiyọku

11 O be gẹ Pyịta byaru Antiyọku; mu pfụru iya l'iphu
baarụ iya mba l'edzudzu-ọha; kẹle o nweru iphe, o meru
deru iya nụ.

12 Lẹ teke mbụ kpọ bẹ Pyịta yẹe ndu abụdu ndu Jiu
shi erigbajẹ nri. E mechaa gẹ ndu ẹphe lẹ Jiemusu nọ
byapfutachaẹru iya phọ; o bufu onwiya sụ l'ẹphe lẹ ndu
ono, abụdu ndu Jiu ono tee rigbaẹdu. Kẹle ọ watarụ atsụ
ndu Jiu ono ebvu, bụ ndu sụru l'onyemonye bufutajẹadaa
úbvù ono.
13 Ụnwunna anyi ndu Jiu ndu ọphuu bya eyefua ẹka
l'ogozi Pyịta phẹ ọbu. Mbụ lụfuchakpo lẹ Banabasu bẹ
ẹphe jịtachakwaru o tsoru phẹ bụru ndu ogozi.
14 O be teke mu byaru bya ahụma l'ẹnya mu; l'ẹphe te
etsodu ozi-ọma ono lẹ nhamụnha iya; mu pfụru l'iphu ndu
Chịochi g'ẹphe ha sụ Pyịta: “Hụmanu gẹ gụbedua bụ onye
Jiu; tẹme ị nọdu eme umere ndu abụdu ndu Jiu; ?Dẹnuhunu
g'o gude ị nọdu eme g'i kebuta ndu abụdu ndu Jiu g'ẹphe
meje ekemu ndu Jiu?”

Ekweta adzọ ndu Jiu waa ndu abụdu ndu Jiu

15 A makwarụ-a l'anyịbedua bẹ a nwụkpooru; anyi bụru
ndu Jiu; ẹbe anyi abụdu ndu iphe-ẹji gẹ ndu abụdu Jiu bụ.
16 Obenu l'anyịbedua maru l'ọ tọ bụdu eme g'a tụru
l'ekemu emeje nemadzụ g'ọ bụru onye pfụberekoto l'iphu
Chileke; l'ọo ekweta kẹ Jizọsu Kéreshi. Ọo ya bụ
l'anyịbedua kwaphọ, kwetawaru kẹ Jizọsu Kéreshi a-bụru
ndu pfụberekoto l'iphu Chileke; ọ tọ bụkwa kẹle anyi eme
iphe, a tụru l'ekemu. Noo kẹle ọ tọ dụdu onye Chileke
agụ l'onye pfụberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a tụru
l'ekemu.
17 Eshinu anyịbe ndu Jiu emekwaphọ g'anyi shi Kéreshi
l'ẹka bụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke; ọ n'iya bụ
l'anyi kwewaru l'anyi bụhukwapho ndu eme iphe-ẹji gẹ ndu
amadụ ekemu Chileke. Teke ọ bụ l'ọ dụ nno; ?ọ pfụru lẹ
Kéreshi eme g'eme iphe-ẹji kabaa shii tọo? Tụswekwa!
18 Kẹle ọ -bụru lẹ mu watarụ emekwaa iphe, mu shi
mebyiwaa emebyi bẹ mu bụakwaa onye emebyi ekemu.
19 Mu gudeakwa eme ekemu; mu hụma lẹ mu
nwụhuwaru anwụhu; l'ekemu gbuwaru mu egbugbu; g'ee-
shi gẹ mu a-dzụru Chileke ndzụ.
20 A kpọpyabewaru mu lẹ Kéreshi l'oswebe. Nta bẹ mu
nọakwaa ndzụ. Ọle ọ tọ bụdu mu nọ ndzụ ọbu; ọ bụakwaa
Kéreshi nọ ndzụ l'ime ẹhu mu. Ndzụ ọphu mu nọ l'eliphe
nta-a bụkwa lẹ mu kwetarụ kẹ Nwa Chileke bẹ mu gude
nọdu iya; mbụ onye yeru mu obu; woru ishi ndzụ iya tụa
l'opfu ẹhu mu.
21 Mu taa jịkakwa eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ -bụru
l'ọo eme ekemu bẹ e-me amadụ onye pfụberekoto l'iphu

Chileke; ọ n'iya bụ l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ọzoo eme ekemu

1 Oo-waa! Ẹgube g'eswe unubẹ ndu Galeshiya habekpọkwana! ?Bụ onye kabẹ rwaa unu ẹka l'iphu g'unu jịka ọkpobe opfu ono? ?Tọbudu unu bẹ mu tụkoru k'anwụhu, Jizọsu Kéreshi nwụhuru l'oswebe tọgboru ẹba; o doo unu ẹnya ree-a?

2 Iphe lanụ, mu ajị unu bụ: ?Bụada-a iphe, ekemu pfuru bẹ unu meru tẹme unu nata Unme-dụ-Nsọ ono, unu natarụ ono? ?Tọbudu l'unu nụmaru ozi-ọma kẹ Kéreshi ono bya ekweta?

3 ?Dẹnuhunu g'o gude unu gbẹ bụru ndu eswe? Lẹ mbụ bẹ unu gude Unme kẹ Chileke gbube ishi etso Kéreshi. ?Bụhunu gụnu meru iphe, unu parụ Unme Chileke ono buhaa dobesu l'ọo ike k'unu bẹ unu e-gude tsokọta Kéreshi ọbu?

4 ?Iphe-ẹhuka ono, unu jekọtaru ono bụ kẹ mmanụ tọ? Ọ tọ dụkwa mu g'ọ bụ kẹ mmanụ.

5 Chileke anọdujekwa anụ unu Unme-dụ-Nsọ bya emeshiru unu iphe-ọhumalenya. ?Ọ tụkoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru tọo bụ-a l'ọle unu nụmaru ozi-ọma ono bya ekweta?

6 Nokwaphọ gẹ Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; ọ gụaru iya ya l'apfụbekoto.

7 Ọo ya bụ l'unu eleana iya ẹnya; l'ọo ndu kwetarụ kẹ Chileke bẹ bụ ụnwu Ébirihamu.

8 Ẹkwo-opfu Chileke pfuhawaru sụ lẹ Chileke e-me ndu abụdu ndu Jiu g'ẹphe bụru ndu pfụberekoto m'ẹphe -kweta kẹ Chileke. E vuhawaa ụzo zia Ébirihamu ozi-ọma ono sụ iya: “Ébirihamu; ọo l'ẹka ngu bẹ e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-ọma.”

9 Ọo ya bụ; l'eshinu Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; Chileke gọoru iya ọnu-ọma; bẹ ọ bụkwapho ẹgube ono bẹ Chileke a-gọru ọnu-ọma nụ iphe, bụkpoo ndu kwetarụ nkiya.

10 Iphe, bụkpoo ndu chịru ụpfu kwẹe l'ekemu sụ l'ọo eme ekemu a-dzọ phẹ bẹ bụakwaa ndu a tụru ọnu. Kẹle ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: “Onye ta atụkoduru iphemiphe, e dekọtaru l'ẹkwo ekemu g'ọ ha eme bụakwaa onye a tụru ọnu.”

11 Iphe lanụ, dokpọoru ẹnya ree bụ l'ọ tọ dụdu onye a-dụ ike egude eme iphe, ekemu pfuru abụru onye pfụberekoto

l'iphu Chileke. Kẹle “Onye pfụberekoto bụkwa ekweta bẹ
oo-gude nọdu ndzụ.”
12 Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yẹe ekweta kẹ Chileke
ta adụkwa iphe, ẹphe jigba; kẹle e dekwaruphọ sụ: “Lẹ
ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa iya phọ
dzụru ndzụ.”
13 Kéreshi gbafụtaru anyi lẹ mburọnu, ekemu meru anyi
vuru; eshinu o vutachiru anyi mburọnu ono anyi shi vuru
ono. Kẹle ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: “Iphe, bụkpoo onye
a pfugburu l'eli oshi bụkwa onye larụ lẹ mburọnu.”
14 Kéreshi larụ lẹ mburọnu ono g'ee-shi g'eze-iphe-ọma,
Chileke sụru lẹ ya e-meru Ébirihamu eshi l'ẹka kẹ Kéreshi
Jizọsu rwua ndu abụdu ndu Jiu ẹka. Anyịbedua e-shikwanụ
l'ekwekwe, anyi kweru kẹ Kéreshi nata Unme ono, Chileke
kwehawaru ukwe lẹ ya a-nụ anyi ono.

Iphe, a tudoru ekemu waa iphe,
Chileke kweru ukwe iya

15 Ụnwunna mu; gẹ mu gudekpọadanu iphe, anyi emeje
nmaaru unu ẹtu ọwa-a. Amadụ -kee ekpe dee ya l'ẹkwo
byia ya ẹka ta adụkwa onye emebyi iya nụ; ọphu ọ
dụkwa onye eyekwa iya iphe; mbụ a makwarụ-a l'ọo ekpe,
nemadzụ keru.
16 Sụ-a; ọ kwa Ébirihamu yẹe oshilọkpa iya bẹ Chileke
kweru ukwe-iphe. Ọ tọ sụkwaru iya l'ọo yẹle ndu shi l'ọkpa
iya; g'ee-gudekwanụ nno makwanụru l'ọo ikpoto nemadzụ.
Ọ sụru iya l'ọo yẹe oshilọkpa iya, bụ iya bụ l'ọo onye lanụ,
bụ iya bụ Kéreshi ọbu.
17 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ lẹ-a; l'ọgbandzu ono, shi
Chileke l'ẹka bẹ Chileke kwetarụ ukwe sụ lẹ ya e-me iphe
ya pfuru. Sụ-a; ekemu, a nọadaru ụnu apha l'apha ụkporo
l'iri gẹ Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono tẹme ekemu ono
bya ta ayịkwa gbukaa iphe, Chileke kwewaru ukwe iya. O
to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'ọ bụru iphe-
mmanụ.
18 Ọme ọ bụada g'e me iphe, ekemu pfuru tẹme Chileke
emee iphe, o kweru ukwe iya mẹ aamanụru l'ọ tọ bụedu
ukwe-iphe. Obenu lẹ Chileke nụru Ébirihamu iphe, o kweru
ukwe iya; opfu l'o kwewaru iya ya.
19 Sụ-a; ?ọ bụhunuru gụnu bẹ a tụ-doru ekemu? Iphe, a
tụ-doru ekemu bụ g'ekemu goshi iphe eme iphe-ẹji bụ. A
tụ-doru iya g'ọ nọdu jasụ teke oshilọkpa Ébirihamu ọbu a-
bya, bụ iya bụ onye ọbu, Chileke kweru ukwe-iphe doberu
ọbu. Ọo Chileke tụru ekemu ono bya agbẹ l'ẹka ụnwu-ojozi-
imigwe woru iya nụ onye-ẹto bụ Mósisu, nọ-chiru ẹnya
nemadzụ g'ọ tụaru ndiphe.

20 L'ọ kwa a -dụ ẹbo eme iphe bẹ aachọje onye-ẹto;
obekwanu lẹ Chileke bụ onye lanụ.
21 ?Ọ pfụru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya
egbuka tọ? Tụswekwa! Kẹle ọme ọ -dụru ekemu, a tụru
g'o gude ndzụ mẹ apfụbekoto l'iphu Chileke eshinu l'edobe
ekemu.
22 Obenu l'ẹkwo-opfu Chileke egoshi lẹ ndiphe mgburug-
buru bẹ iphe-ẹji pyịtaru l'ẹkpiri. Iphe, o gude egoshi iya
ono bụ g'iphe ono, Chileke kwetarụ lẹ ya e-meru onye woru
onwiya ye Kéreshi ono l'ẹka abụerupho ndu woru onwophẹ
ye Kéreshi l'ẹka bẹ oo-meru iya kpoloko.
23 Kẹle teke k'ekweta teke adụdu bẹ ekemu shikwa tuchia
anyi atuchi g'anyi ta ahụma ụzo anyi e-shi kweta kẹ
Kéreshi.
24 Ọo ya bụ l'ekemu shi edu anyi ụzo g'onye eleta
ụnwegirima ẹnya; dua anyi jasụ Kéreshi bya g'anyi a-bụru
ndu Chileke gụru lẹ ndu pfụberekoto; opfu l'anyi woru
onwanyi ye iya l'ẹka.
25 Nta-a, Chileke gụhawaru anyi ụzo g'anyi woru onwanyi
ye Kéreshi l'ẹka-a bẹ anyi ta nọekwa l'ẹka onye ono, eleta
anyi ẹnya ono, bụ iya bụ ekemu.
26 Ọo ya bụ; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Kéreshi
l'ẹka; unu l'iya tụgba bụru nanụ bẹ unu bụkotawa ụnwu
kẹ Chileke.
27 Lẹ g'unu ha bụru ndu e gude ẹpha Kéreshi mee
baputizimu bẹ yeakwaru Kéreshi g'onye yeru uwe.
28 Mkpọcha l'onye-a bụ Jiu ẹbe onye-a abụdu ta adụekwa;
ọphu ọ dụekwa l'onye-a bụ ohu; onye-a bụru amadụ; ọphu
l'onye-a bụ nwoke onye ọphuu bụru nwanyị adụekwapho;
kẹle g'unu ha shiwaa l'ẹka Kéreshi tụgba bụru nanụ.
29 Sụ: unu -bụwaru ndu kẹ Kéreshi bẹ unu bụwaa
oshilọkpa Ébirihamu, bụ iya bụ ndu iphe ono, Chileke
kweru Ébirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

1 Sụ-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bụ
ọwa-a: l'onye bụ iya e-mechaa ria iphe nna iya; bẹ teke ọ
bụ nwata bẹ bụkwa g'eeme ohu bụ g'aanọduje eme iya. A
makwarụ-a l'ọo ya nwe iphemiphe;
2 ọle oonwejeru onye yẹe ya bu; onye a-nọdu emefuta iya
nụ; l'ọ dụkwarupho onye a-nọdu eleta iphe, o nweru ẹnya
jasụ teke nna iya pfuru sụ l'o noo teke nwata ono sụwaru
egweta iphe iya.
3 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹka anyi nọ bụ ono. Teke anyi te
eshidu maru iphe bẹ ọbvu, bụgbaa ishi mgboko ọwa-a shi
mee anyi ohu phẹ.

4 Ọle o rwuru teke ọ gbaru; Chileke ye Nwa iya sụ g'ọ
bya. Ọ bya abụru nemadzụ; nwanyị nwụa ya. Ọ bụru iphe,
ekemu sụru g'e meje bẹ oomeje;
5 g'oo-shi ẹgube ono gbata ndu ekemu keru ẹgbu; g'ee-
gude ẹgube ono Chileke anata anyi g'anyi bụru ụnwu iya.
6 Ọ bụru l'ọo l'unu bụwaa ụnwu iya meru g'o gude Chileke
woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbụ Unme ọphu emeje
g'e kuje Chileke "Nnana!"
7 Ọo ya bụ l'e shi Chileke l'ẹka; ọphu ị bụedu ohu; ị
bụwaru nwa Chileke. Eshinu ị bụwaa nwa Chileke bụanaa
ya-a bụ l'ị yịwaa lẹ ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu ụnwu
iya ono.

Pọlu agba egomunggo kẹ ndu Galeshiya

8 Lẹ mbụ teke unu eshidu maru Chileke bẹ unu shi
bụgbaaru ohu iphe, abụdu Chileke.
9 Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa;
gẹ mu pfuchia ya ẹgube-a; ọ chia nta-a, Chileke mawaru
unu-a; bẹ mu sụru: ?Dẹnuhunu g'o gude unu dakọbe
alaphu azụ alapfu ọbvu ono, adụdu ike dụ iya nụ; tẹme ọ
bụru iphe-mmanụ ono? ?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu
eme g'unu laphukpọoro azụ je abụru ohu phẹ ọzo?
10 Unu abọje mbọku l'ọbo-iphe; mẹ ọnwa; mẹ teke iphe
meru; mẹ apha.
11 Ndzụ unu anọdujekwa agụ mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu
ta abụduru mu nụ kẹ mmanụ?
12 Ụnwunna mu; mu arwọ unu arwọrwo; sụ g'unu dụnu
gẹ mu dụ; kẹle mbẹdua dụwaa g'unu dụ. Ọ tọ dụkwa iphe,
dụ ẹji, unu meru mu ililekpọo.
13 Unu maru-a l'ọo teke iphe eme mu bẹ mu byaru ezia
unu ozi-ọma ono lẹ mbụ.
14 E -gudekpọkwaaro l'iphe, eme mu nụ shi bụru unu oke
iphe-ọhutama; ọle mu ta adụkwanu unu ashị; ọphu unu
ajịkakwaru mu. Unu gbẹnu meberu mu ree gẹ mu bụ ojozi-
imigwe; ọzoo lẹ mu bụ Kéreshi Jizọsu l'onwiya.
15 ?Unu meru ẹhu-a, shi tsọo unu ụtso l'opfu ẹhu mu teke
ono-a imagha? Kẹle mu maru l'a ta tụdu iya ẹgo; l'ọme unu
dụru ike teke ono mẹ ọ bụchaaru k'unu aswọshi akpụru
ẹnya nkunu chiẹ mu.
16 ?Mu gbẹnu bụwaru onye opfu unu nta-a; opfu lẹ mu
pfuru unu iphe, bụ ọkpobe-opfu?
17 Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu ẹmereme
shii; ọo l'ọo g'unu makwarụ l'iphe, ẹphe emedoru unu
ẹmereme ono ta adụkwa ree. Ẹphe emekwa g'ẹphe bufu
unu l'ẹhu mu g'unu gbaru tsoru phẹ.

18 Agbatsoru ndu ọzo adụjekwa ree; ọo l'ọo g'unu
gbatsojekwaru ndu ọbu m'ẹphe -nọdu epfu iphe, dụ ree.
Unu mejekwa ẹgube ono tekenteke; g'ọ tọ bụekwapho teke
mu l'unu nọ.
19 Ụnwu mu! Mu nọkwa l'iphe-ẹhuka opfu ẹhu unu nta;
mbụ gẹ nwanyị, abya ezeda. Mu je a-nọdu l'iphe-ẹhuka ono
jasụnupho teke unu a-dụ gẹ Kéreshi.
20 Ọ dụe mu phọ g'a sụ lẹ mu l'unu nọ nta-a; mẹ mu amaru
gẹ mu gege dobe ọnu pfuaru unu opfu. Nta-a bẹ ọ tụfuru
mu ẹhu gẹ mu e-mekpọo k'ẹhu unu.

Ẹtu Hega yẹe Sera

21 Unubẹ ndu ọogu anọdu emeje iphe, ekemu pfuru; unu
kaẹshikwaru mu; ?unu ta anụmaduru iphe ekemu pfuru
tọ?
22 Kẹle e dekwaru sụ lẹ Ébirihamu nwụtaru ụnwegirima
unwoke labọ. Onye lanụ bụ nwanyị, bụ ohu nwụtaru iya
ya; onye ọphuu bụ amadụ yeru iya ya.
23 Onye ọphu, ohu yeru bẹ a tsụtaru ime iya ẹbe ọ dụdu
ukwe Chileke kweru swibe l'ẹhu iya k'iche. Onye ọphuu,
shi l'ẹka amadụ phọ bẹ a tsụtaru ime iya opfu lẹ Chileke
kweru ukwe l'aa-nwụ iya.
24 Mu gude iphe ono, mehawaru nụ ono anmarụ unu ẹtu.
Ụnwanyi ono ẹphenebo, bụgbaa ne phẹ ono nọ-chiru ẹnya
ọgbandzu labọ, shi Chileke l'ẹka. Onye ọphu, bụ Hega nọ-
chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọgbandzu shi l'eli
úbvú Sayịnayi. Ụnwu nkiya bẹ a nwụru g'ẹphe bụru ohu.
25 Hega nọ-chiru úbvú Sayịnayi ono nọ l'alị Arebiya. Ọ
bụru Arebiya ono bụ Jierúsalẹmu kẹ nta-a. Noo kẹle yẹe
ụnwu iya shi bụru ohu.
26 Obenu lẹ Jierúsalẹmu ọphu dụ l'imigwe ta abụdu ohu;
tẹme ọ bụru iya bụ ne anyi.
27 Kẹle e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

“Tee ẹswa gụbe nwanyị,
pfụru apfụru,
eteke atsụ-swee ime!
Gude ẹhu-ụtso tee ẹswa
gụbe nwanyị,
amadụ iphe,
eme lẹ nka nwanyị,
ime eme;
Kẹle nwanyị ono,
e shi gbado agbado ono
l'a-gbẹ kanụ enweru
nwa eme lẹ nwanyị

ọphu alụ ji.”*

28 Sụ-a; ụnwunna mu; anyịbedua bụakwapho ụnwegirima e kweru ukwe iya tẹme a nwụa phẹ gẹ Áyizaku.

29 Ọ bụkwarupho g'ọ dụ teke ono bụ g'ọ dụ nta-a. Teke ono bẹ onye k'ono, a tsụtaru ime iya gẹ kẹ ndu ọzo phọ shi anọduje akpa onye ọphu ndzụ iya shi l'ẹka Unme Chileke phọ ẹhu.

30 Ọle ?bụ gụnu bẹ ẹkwo-opfu Chileke pfuru? Ọ sụru: “Chịfukwa ohu yẹe nwa iya; kẹle nwa, shi l'ohu bẹ yẹe nwa, amadụ nwụru taa gbakwarụ mgba eke iphe nna phẹ.”

31 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; anyi ta abụkwa ụnwu, ohu nwụru; anyi bụkwa ụnwu, nwanyị bụ amadụ nwụru.

5

Enweru onwonye l'ime Kéreshi

1 Kéreshi tọakwaru anyi l'ẹgbu; sụ g'anyi ba bụheru ohu. Ọo ya bụ; unu pfụshia ike. Unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-gude ekemu mee unu g'unu bụru ohu ọzobaa.

2 Sụ-a; gẹ mụbe Pọlu karụ unu; ọ -bụru l'unu buru úbvù bẹ Kéreshi ta adụkwa urwu, ọ barụ unu.

3 Gẹ mu kasachakwaa onyemonye, buru úbvù nchị; l'o mefụtajekwa iphemiphe, bụ iphe, ekemu pfuru g'ọ ha.

4 Unubẹ ndu eme gẹ Chileke gụa unu lẹ ndu pfụberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'ẹka Kéreshi nọ. Unu nashịakwaru onwunu eze-iphe-ọma kẹ Chileke.

5 Ọ -bụru anyịbedua bẹ iphe anyi zọberu ele ẹnya eleshia iya ike lẹ Chileke a-gụ anyi lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya bụkwa l'anyi natarụ Unme-dụ-Nsọ; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka.

6 L'anọduwaa l'ime Kéreshi bẹ l'e buru úbvù; ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe, ọ bụ. Iphe, bụ iphe, bụakwaa ekweta kẹ Kéreshi ọphu shi lẹ n-yemobu.

7 Unu shikpọkwa etsokọtawa ụzo ono ree. ?Bụhunu onye kpọshiru unu anọdu eme iphe, bụ ọkpobe-opfu ono nta?

8 Ọphu a maru bụ l'ọ tọ bụdu Chileke-a, bụ iya kuru unu-a gbẹ bya apfubuta unu g'unu te emehẹ ọkpobe-opfu ono.

9 Ọ kwa nwa-ọ-chi-l'ẹka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu.

10 Ọle atụgba, anyi l'unu tụgbaru lẹ Nnajịuphu mekwarụ-a gẹ mu shihu obu ike l'ẹka unu nọ; l'unu a-lwa azụ bya etsozita ụzo wata arị iphe, mu arị; l'onye gbaghashịru unu

* **4:27 4:27** Gụnaa Azá 54:1.

agbaghashị; ọ -bụ onye; ọ -bụ onye-o; onye ono bẹ Chileke
a-nmakwa ikpe.
11 Obenu-a; ụnwunna mu; ọme ọ bụ l'ọo g'e buje úbvù
bẹ mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'ọ bụhunuru gụnu
bẹ o gude a nọdu a-kpakwadụ mu ẹhu? Ọ -bụ l'ọ dụ
ẹgube ono mẹ asasa, mu asa lẹ Chileke a-gụepho anyi lẹ
ndu pfụberekoto; opfu lẹ Kéreshi nwụhuru l'oswebe tege
adụkwa onye o gogo bụjeru iphe eghu.
12 Teke ọ bụ lẹ k'ebu úbvù aphụnuka ndu ono, agbaghashị
unu ono l'ẹhu g'ẹphe jenụ je ahachafụa onwophẹ ahaha.
13 L'unubẹdua ụnwunna mu; bẹ e kukwaru bya atọwaa
l'ẹgbu. Ọle-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anọduje agụ
unu ẹgu waa iphe, unu arị l'ọkpoma bya ekee unu ẹgbu
ọzo. Ọ chịkwa iphe, unu a-nọdu eme bụ g'onyemonye yee
nwibe iya obu k'ọphu unu anọduje eyeru nwibe unu ẹka.
14 Kẹle ekemu ono g'ọ hakọta tụkoru kpakọo l'akpụru
opfu lanụ, bụ iya bụ: “Yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru
onwongu.”
15 Obenu teke ọ bụ l'unu atakashi nwibe unu ẹru bya
anmabushi nwibe unu anụ; unu letakwa ẹnya a -nọnya unu
tụko onwunu taẹbe.

Unme Chileke waa ẹjo-iphe agụgbaa nemadzụ

16 Ọle mu sụru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije
unu ụzo. Ọo ya bụkwanu g'unu ete emejeẹdu ẹjo-iphe,
agụgbaa unu.
17 Kẹle ẹjo-iphe agụgbaa amadụ bẹ ta adụjekwa Unme
Chileke ree. Ọphu iphe, agụkwanu Unme Chileke adụjedu
uche amadụ ree. Noo l'iphe labọ ono dụru onwophẹ l'opfu.
Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹbe unu adụjedu ike mee
iphe, dụ ree, unu rịru k'ememe.
18 Obenu teke ọ bụ Unme Chileke egoshije unu ụzo; ọ n'iya
bụ l'ekemu te ekeẹduru unu ẹgbu.
19 Sụ-a; iphe shigbaa l'uche amadụ doru ẹnya, bụ iya bụ
eri ogori; apharwụshi onwonye; eme umere, rehuru erehu;
iphere abvụ l'iphu;
20 agwọ nshi; eme mgbashị; ndụmashi; alwụ ọgu;
okophoo; obu-ọku; akpa ẹnya; ẹkpa l'iche iche; ẹjo-nzi;
21 ẹnya-pfụrupfuru; egbu-ọchi; mẹe-atsụtsu; eri angụ-
sweshi iphu; mẹwaro iphe dụgbaa ẹgube ono. Noo iphe
shigbaa l'uche amadụ bụ ono. Sụ-a; gẹ mu lọkwaa unu ẹka
lẹ nchị gẹ mu lọhawaru iya unu; ndu eme nno taa bahụkwa
l'ẹka Chileke bụ eze.
22 Obekwanu l'iphe shigbaa lẹ Unme Chileke bụ: n-
yemobu; ẹhu-ụtso; nchị-adụ-doo; nshirima; eme odoo; eme
ọma; ekweta;

23 eme gelee; mẹ esede onwonye. Ọ tọ dụdu ekemu, a tụru
swibe ndu k'ono.
24 Ndu bụkwanu ndu kẹ Kéreshi Jizọsu; wowaru ẹjo-
iphe, agụgbaa phẹ nụ mẹ ẹjo umere, shigbaa phẹ l'uche
kpọpyabe l'oswebe.
25 Eshinu anyi gude Unme Chileke dzụru ndzụ; unu g'anyi
hanaa gẹ Unme ono goshije anyi ụzo.
26 G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja.
Ọphu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya eghu. Ọphu
anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-ẹnya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

1 Ụnwunna mu; teke ọ bụ l'ọ dụru onye e guderu
gẹdegede teke ọ dụru iphe, oome adụdu ree; g'unubẹdua,
Unme Chileke gude ndzụ unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya
azụ l'ụzo pfụru ọto. Ọle ọo g'onyemonye letakwa onwiya
ẹnya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-ẹji.
2 G'onyenọnu gbatajẹru nwibe iya l'iphe, atsụ iya l'ẹhu
g'unu e-gude ẹgube ono mekọtaje ekemu, Kéreshi tụru.
3 Kẹle onye rịru lẹ ya bụ iphe l'ẹka ọ dụdu iphe, ọ bụ;
onye ono bụkwa onwiya bẹ oome eswe.
4 Ọ kwa g'onyenọnu gudejekwa ẹnya lee onwiya maru
g'umere iya gbaru; l'i wotajẹ iphe, iime tụru yeru umere
gbaru ngu nụ. Ọo ya bụ; i ti jeẹduro ewota iphe, i meru
atụru eyeru k'onye ọzo.
5 Kẹle onyemonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.
6 G'onye, eezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ono hẹjekwa onye ezi
iya ya nụ iphe, dụ ree, o nweru.
7 Unu te ekwekwa g'e duswee unu ụzo; Chileke ta
abụkwa onye akwa eswe; noo l'ọo iphemiphe, onye kụru
bẹ ọowotaje akpụru iya.
8 L'onye eme ẹjo-iphe, agụ iya nụ bẹ a-lakwa l'iswi. Obenu
l'onye eme gẹ Unme Chileke ziru iya bẹ Chileke a-nụ ndzụ
ojejoje.
9 Ọo ya bụ g'ike ta abvụkwa anyi l'eme ree; kẹle anyi e-
ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya mẹ anyi -gudeshia ẹka
anyi g'anyi gudeshi iya.
10 Ọo ya bụ g'anyi mejeru onyemonye ree nta, ụzo dụru
anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajẹkpoo emeru ree ono
bụ ndu anyi l'ẹphe bụ ọnu-ụlo lanụ; opfu l'anyi tụkowaru
kweta kẹ Kéreshi.

Ekele

11 Nta-a bẹ mu gudeakwa ẹka mu gẹdegede ederu unu
ẹkwo ọbu. ?Unu ta ahụmaduru g'akpụru opfu ọbu hachaa
kakpọro kakpọro?
12 Ọ kwa ndu eme g'a jaa phẹ ajaja k'iphe, ẹphe sụru l'e
mefụtaje l'eli ẹhu bụ ndu ekebutajẹ unu sụ g'unu bua úbvù.
Iphe, ẹphe gude eme iya bụ gẹ ndu Jiu ta akpa phẹ ẹhu.
Ẹphe maru lẹ ndu Jiu gege akpa phẹ ẹhu; ọme ẹphe kweru
l'ọo 'ẹpho Kéreshi ono, nwụhuru l'oswebe ono a-dzọ phẹ.
13 Ndu ọbu, bukpọoru nụ úbvù ọbu ta abụkwa l'ẹphe
emeje iphe ekemu pfuru. Ọ kwa iphe, ọogu phẹ g'ẹphe mee
g'unu bua úbvù bụ g'ẹphe abaaha aba l'ẹphe meru unu; unu
mee iphe-ọhubama l'anụ-ẹhu.
14 A bya lẹ mbẹdua; tụswekwa! Mu ta ayịkwa baa
aba k'iphe ọzo gbahaa k'oswebe Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi. L'eshi ọphu ọ nwụhuru l'oswebe bẹ iphe kẹ
mgboko-a ta adụekwa iphe, ọ bụ mu; tẹme mbẹdua
dụakwapho g'onye nwụhuru anwụhu l'iphe kẹ mgboko-a.
15 Kẹle anọduwaa l'ime Kéreshi Jizọsu bẹ l'e buru úbvù;
ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe, ọ bụ, abụedupho abụru
onye Chileke meru k'ọphúú.
16 Gẹ Chileke mee g'ẹhu dụ iphe, bụkpoo ndu etsoje ụzo
ono, mu goshiru unu ono guu; phụkwaaru phẹ phọ obu-
imemini. Ọo phẹ bụ ọkpobe ndu Ízurẹlu kẹ Chileke.
17 Sụ-a; e -shi ntanụ-a g'ọ tọ dụkwa onye epfuchibaa
mu nchị. Ichii-iphe ọwa-a, mu vu l'ẹhu-a bụakwaa iphe-
ọhubama, egoshi lẹ mu bụ ohu Jizọsu.
18 Ụnwunna mu; gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi
mekwaaru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ!

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Efesọsu

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede. Mu bụ onye Chileke
ḥọtaru mee gẹ mu bụru onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Mu
ede iya anụ ndu dụ-nsọ, bu lẹ Efesọsu; mbụ ndu kwetarụ
kẹ Kéreshi Jizọsu; ẹphe l'iya tụgba bụru nanụ.
2 Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru
l'ẹhu-guu.

Ọnu-ọma, shi l'ẹka Kéreshi

3 Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya abụru Nna kẹ
Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi ekele; onye bụ iya gọru ọnu-
ọma nụ anyịbe ndu anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ.
Ọnu-ọma ono bụ lẹ Chileke meru; anyi shi Kéreshi l'ẹka
yịru l'ọha imigwe. Ọ bụru ẹka o shi bụ l'o wotaru iphe,
bụkotakpoo iphe, aanụ anụnu, shi l'ẹka ono woru nụ anyi.
4 Chileke byaru eme mgboko; o vuru ụzo shi l'atụgba ono,
anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ ono; ḥọtahawaro anyi
g'anyi bụru ndibe iya; k'ọphu anyi a-dụru iya iche; bya
abụru ndu adụdu ẹka ntụcha a-dụ l'ẹhu anyi l'iphu iya.
5 Ọo n-yemobu iya meru g'o gude ọ chịhawa iya l'ìdzù
dobe l'anyi a-bụru ụnwu iya; onye oo-shi l'ẹka bụru Jizọsu
Kéreshi. Ono bụerupho iphe, dụhawa iya ree ememe bya
abụkwarupho iphe dụ iya l'uche;
6 g'anyi etuje Chileke ẹpha k'eze-iphe-ọma ono, dụ biribiri
ono, o meru anyi kẹ mmanụ ono; mbụ anyịbe ndu anyi lẹ
Nwa iya ono, o yeru obu ono tụgbaru bụru nanụ.
7 Mbụ-a; Nwa iya ono bẹ gbashịkwaru mee ya; gude gbata
anyi; tẹme ọ bụkwaru iya phọ bụ lẹ Chileke agụaru anyi
nvụ l'iphe-ẹji anyi. Sụ-a; eze-iphe-ọma ono bụru iphe-ọma,
kwatakpọoru paa ẹka bẹ o meẹberu anyi ẹgube ono;
8 mbụ eze-iphe-ọma ọphu ọ kwatakpọoru gude
mmamiphe yẹle nkwamẹnya saa ẹka ọkpobe asasa meeru
anyi.
9 Ọ byakwaphọ bya emee g'anyi maru iphe; nweru
ọkpobe egomunggo; k'ọphu iphe, oome e-doje anyi ẹnya. O
meru; anyi bya amaru iphe, shi bụru iphe, o domiru edomi,
bụ iphe, ọ rịhawaru lẹ ya e-shi Kéreshi l'ẹka mee.
10 Iphe ono, ọ tụberu ono, bụ iphe, oo-me teke ọ gbaru
ono bụ l'ọo-tụko iphe, o gude ẹka iya mee tụko chịgbabe;
mbụ iphe, dụ l'igwe; mẹ ọphu dụ l'alị; l'o woru Kéreshi mee
ishi iya.

11 Ọo Kéreshi bẹ anyi l'iya tụgbaru; ọ bụru iya meru
g'anyi yịru l'iphe ono, o kweru ndu bụ nkiya ukwe iya
ono. Ọ bụru iya mekwarụpho g'o gude Chileke, emekọtaje
iphemiphe g'ọ tụbehawaru iya; mee ya g'ọ dụ iya l'uche;
vuhawaru ụzo họtahawaa anyi.
12 Ọo ya bụ g'anyịbedua, bụ ivuzọ ele ẹnya Kéreshi egude
umere anyi l'ophu egoshi g'ọdu-biribiri Chileke habe shii;
g'ee-gude iya jaa ya ajaja.

13 Nokwaphọ g'ọ dụ unubẹdua; l'unu nụmaerupho
ọkpobe ozi ono, bụ ozi k'adzọta ono, Chileke dzọtaru unu
ono; unu kweta kẹ Kéreshi. Ọ bụru iya bụ lẹ Chileke
egude Unme-dụ-Nsọ, o kwetarụ ukwe iya; mee unu iphe-
ọhubama; gude goshi l'ọo ya nwe unu.
14 Unme-dụ-Nsọ ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono,
Chileke kweru ndibe iya ukwe iya ono, bụ iphe, anyi a-nata
teke Chileke a-gbata ndibe iya ọkpobe agbata kẹ mkpọchi-
ishi; g'anyi jaa ọdu-biribiri iya ajaja.

Pọlu epfu anụ Chileke

15 Noo iphe, meru g'o gude mu nụmachaa k'ekwekwe unu
kweru kẹ nnajịuphu, bụ Jizọsu waa k'obu unu yekọtaru
ndu-nsọ ono;
16 ẹbe ọ dụdu teke mu ekelebuhujeru unu Chileke ekele.
Mu -nọdu epfu anụ iya; bẹ mu epfujekwaru iya phọ opfu
ẹhu unu.
17 Mu asụje gẹ Chileke kẹ Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi;
mbụ Nna bụ Ọ-ka-lẹ-biribiri; g'ọ nụ unu Unme iya, e-me
unu g'unu maru mmamiphe; phụa ọphulenya; k'ọphu unu
a-maru iya ọkpobe amaru.
18 Mu asụjekwa iya phọ g'o mee obu unu g'ọ hụma ìphóró
iya; k'ọphu unu a-maru iphe, bụ iphe, o kuru unu g'unu le
ẹnya iya; makwaruphọ l'iphe, o kweru ndu-nsọ ukwe iya
nyịberu anyịbe.
19 Wakwaphọ g'ike iya ono, bụ ike ọphu enwedu ẹtu ono
emeberu ire l'ẹhu anyịbe ndu kweru kẹ Jizọsu. Ike ono,
l'eme ire l'ẹhu anyi ono bẹ bụkwaa iphe lanụ yẹe eze ike
iya ono,
20 bụ iya bụ ọphu o gude mee gẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ; bya eworu iya dobe l'ẹkutara iya l'imigwe.
21 Kéreshi ono nọ-ngokọtaru iphe, bụkotakpoo ọchi-
ọha imigwe; mẹkpoo ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe g'ẹphe ha;
mẹkpoo o-gude-ike imigwe g'ẹphe ha; mẹkwapho nnajịoha
imigwe l'ophu; mẹkpoo iphe, bụkpoo iphe, e kuru ẹpha
l'eliphe-a; mẹkpoo l'eliphe ọphu abya nụ.

22 Chileke meru gẹ Kéreshi tụko iphemiphe zọpyabe
l'ọkpa; bya ewokwaru iya phọ yeru Chịochi g'ọ bụru iya
l'a-bụru ishi iphemiphe kpọo.
23 Chịochi l'ophu bụkwa ogwẹhu Kéreshi; ọ bụru
l'echilabọ ndu Chịochi bẹ iphe kẹ Kéreshi dzuru
edzumedzu. Ọ bụkwanuru lẹ Kéreshi bẹ iphemiphe kẹ
Chileke dzukwanụru edzumedzu.

2

Eshi l'ọnwu bahụ lẹ ndzụ

1 Ọ dụru teke unu shi bụru ndu nwụhuru anwụhu. Ọ
bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'unu te eyejeduru Chileke ọnu;
unu nọdu anọduje eme iphe-ẹji.
2 Teke ono bẹ unu shi etso ẹka ndiphe. Unu shi anọduje
eme iphe, epherephere pfuru, bụ iya bụ onye ọphu, bụ
onye-ishi l'ephekerephe bya abụru ọbvu ono, l'emeje gẹ
nemadzụ kwefuru Chileke ike ono.
3 Anyịbedua g'anyi ha shikwa tụko etso ụzo ono. Anyi
shikwa etsoẹpho iphe, agụ anyi ẹgu ememe. Iphe, anyi
shi emeje bụerupho iphe, dụ anyi ree l'ẹhu; mẹ iphe, dụ
anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa lẹ mbụ bụru ndu shi
tukotawaa oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke kpube onwanyi gẹ ndu
ọphuunapho.
4 Obenu lẹ Chileke bụ onye aphụje obu-imemini; phụa
k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharụ iya anyi ẹka.
5 Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; bụru ndu
nwụhuru anwụhu. Obenu lẹ Chileke mewaru; anyi lẹ
Kéreshi tụko bya adzụru ndzụ; ọ bụru eze-iphe-ọma iya
bẹ o gude dzọo unu.
6 Anyi lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbaru bụru nanụ; Chileke tụko
anyi l'iya mee; anyi teta dzụru ndzụ bya emekwaphọ g'anyi
l'iya tụko nọdu l'imigwe.
7 Iphe, o gude mee ya nno bụ g'oo-mecha goshi ọgbo ọphu
nọ l'iphu eze-iphe-ọma iya ọphu nyịberu oke anyịbe; waa
g'oo-goshi phẹ g'obu ọmaa ya, shi l'ẹka Kéreshi habe l'ẹhu
anyi.
8 Ọo l'ọo lẹ Chileke menụkaru eze-iphe-ọma meru g'o gude
ọ dzọo unu. Adzọdzo ono shi l'ekweta, unu kwetarụ kẹ
Kéreshi; ọ tọ bụkwa unu bẹ o shi l'ẹka; ọ bụepho iphe-ọma,
Chileke meru unu kẹ mmanụ;
9 ọphu ọ bụdu iphe, e setarụ l'akanya; g'ọ tọ dụkwanu
onye e-gude iya wata eku onwiya.
10 Anyi tụkokwaru bụru iphe, Chileke gude ẹka iya mee.
O shi Kéreshi Jizọsu l'ẹka kee anyi; k'ọphu anyi a-dụje ike
je ọkpobe ozi, ọ kwakọbehawaru anyi g'anyi jee.

Abụru nanụ l'ime Kéreshi

11 Ọo ya bụ; unu nyatakwa iphe, unubẹ ndu abụdu ndu Jiu
shi bụhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyị. Ẹphebedua
nọdu ekuje onwophẹ ndu buru úbvù. Ọle úbvù, ẹphe buru
bụepho iphe, nemadzụ gude ẹka ebu l'eli ẹhu.
12 Unu nyatajẹkwa lẹ teke ono bẹ unu te eshidu nọdu
Kéreshi l'ẹka; unu shi bụru ndu ọhozo, a gụfuru agụfu lẹ
ndu Ízurẹlu tẹme unu bụru mbyambya, ọphu unu eshidu
dụ l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ọphu ọ
dụdu iphe unu shi ele ẹnya iya lẹ mgboko-a. Ọphu unu
eshidu maru onye Chileke bụ.
13 Obenu lẹ nta-a bẹ o shiwaa l'ẹka Kéreshi; onye unu l'iya
tụgbaru bụru nanụ; Chileke kuritaru unu ntse; l'unubẹ ndu
shi nọdu iya ụzenya; ọ bụru mee Kéreshi bẹ e gude mee ya.
14 Ọ kwa Kéreshi l'onwiya bụ ẹhu-guu k'anyi; yẹbedua,
meru anyịbe ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu; anyi bụru ndu
lanụ. Tọbudu iya bụ; o shi ẹgube ono nwukpọfu ndụmashi
ono, shi bụru igbulọ nọ-buha anyi l'unu ono.
15 Iphe, o meru bụ l'o meru; ọphu ekemu erehẹdu ire;
mbụ ekemu ndu Jiu mẹkpoo nsọ nsọ; mẹ omelalị omelalị,
dụkota iya nụ. Iphe, Chileke eme g'o mee bụ gẹ Kéreshi e-
shi ẹgube ono gude mba labọ ono metaru onwiya ndu lanụ,
ẹphe l'iya tụgbaru bụru nanụ. Ndu ono abụru ḿbà ọ̀phúú.
Ọo ya bụ l'o gude ẹgube ono mee gẹ nchị dụ doo.
16 Kéreshi egudekwaphọ anwụhu ono, ọ nwụhuru
l'oswebe ono; mee gẹ ndụmashi ono bvụ. Ọo ya bụ; g'o
gude anwụhu iya l'oswebe ono; mee gẹ mba labọ ono bụru
nanụ. Ọo ya bụ g'ooduphuta phẹ azụ dupfuta Chileke.
17 Noo iphe, Kéreshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-
ọma nchị-adụ-doo ono; zia ya unubẹ ndu shi nọdu Chileke
ụzenya; zikwaa ya phọ ndu shi nọdu iya ntse.
18 Kẹle ọ bụ iya bẹ o shi l'ẹka anyịnebo tụko bụru ndu
adụje ike gude Unme lanụ bya apfụru l'iphu Nna.

19 Ọo ya bụ; l'unu ta abụhedu nlwamụlwa; ọphu unu
abụhedu ndu ọhozo. Nta bẹ unu bụwaa ndu ẹphe lẹ ndibe
Chileke tụkoru bụru ndu a nwụru l'ẹka lanụ; unu tụkowaru
bụru ndu ọnu-ụlo Chileke.
20 Nta-a bẹ Chileke gudeakwa unubẹdua akpụ-tse ụlo iya
ọphu ndu-ishi-ozi mẹ ndu shi epfuchiru Chileke tụru ọkpa
iya. Ọ bụru Kéreshi Jizọsu l'onwiya bụ mkpuma, gude ụlo
ọbu.
21 Ọo ya bụ onye gude ụlo ono g'ọ ha gudeshia ya ike bya
abụru iya e-me g'o vua bụru eze-ụlo, e doberu Nnajịuphu
nsọ.

22 Nokwaphọ g'unu l'iya tụgbaru; ọ tụkokwapho unu akpụ; unu lẹ ndu ọzo g'a kpụa unu akpụkpu g'ụlo; g'unu bụru eze-ụlo, Chileke e-shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ buru.

3

Ozi, Pọlu ejeru ndu abụdu ndu Jiu

1 Noo g'o gude mụbe Pọlu, onye nọru Kéreshi Jizọsu mkpọro l'iswi ẹhu unubẹ ndu abụdu ndu Jiu; nọdu anọduje epfu anụ Chileke.

2 O doru mu ẹnya l'unu nụmawaru lẹ Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-ọma iya ono; ye mu ozi-a l'ẹka sụ gẹ mu jee; g'ọoduru unu lẹ ree.

3 Ono bụru iphe, e domiru edomi e meru gẹ mu hụma l'ọphulenya. Gẹ mu dehaawaru iya unu lẹ mbụ; ọle mu gburu iya mkpirikpu.

4 Unu -gụepho iphe, mu dehawaru; unu agbẹ l'ẹka ono maru g'o doberu mu ẹnya; mbụ iphe kẹ Kéreshi ono, e shi domia edomi ono.

5 Lẹ teke ndiche bẹ Chileke te eshikwa emeje gẹ ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu lẹ Chileke shiwaa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ nkiya tọgbo iya ẹba nta; k'ọphu ndu ọ họtaru dobe iche; mbụ ndu-ishi-ozi iya mẹ ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono.

6 Mbụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu Jiu gbawaa mgba l'ọnu-ọma ọphu shi l'ẹka Chileke. Ẹphe tụkoru dzepfuwaa l'ẹhu onye lanụ; tụko yịwaru l'ukwe-iphe, Chileke shi l'ẹka Kéreshi kwee. Ọ bụru ozi-ọma ono meru g'anyi maru iya nta.

7 Ọo ozi-ọma ono bẹ mu ese akanya iya. Chileke họtaru mu gẹ mu jeje ozi-ọma ono; ono bụru eze-iphe-ọma, o meru mu kẹ mmanụ. O gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'ẹhu mu.

8 L'iphe, bụkpoo ndu ẹnya lwarụ lẹ ndu kẹ Chileke bụ mu bẹ ọ kachaa alwalwa; ọ bụleru mbẹdua-a bẹ Chileke gbẹ meeru eze-iphe-ọma ono kẹ gẹ mu bụru onye e-tsoru ọhamoha; pfukashiaru ndu abụdu ndu Jiu k'eze-iphe-ọma ono, shi l'ẹka Kéreshi ono parụ ẹka; k'ọphu nemadzụ ta asụdu g'ọo-rịvu g'ọ habe.

9 Ọo mu bẹ o yeru gẹ mu mee gẹ ndiphe l'ophu hụma gẹ Chileke eshije eme iphe, ọ tụberu. Chileke onye bụ iya meru iphemiphe chịhawaru iphe ono; tẹme o mee mgboko; ọle o shikpọepho e -shi teke ono domia ya edomi.

10 Ọ bụru nta-a bẹ Chileke shi Chịochi l'ẹka mee gẹ ndu ọchi-ọha imigwe; mẹkpoo ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe maru gẹ mmamiphe Chileke gbaẹbekotaru.

11 Chileke tụkoru iphemiphe ono mee g'ọ rịru iya rọ
l'edenwede. Ọ bụru onye o shi l'ẹka mee ya bụ Nnajịuphu
anyi, bụ Kéreshi Jizọsu;
12 onye anyi kwetarụ nkiya bya emee; anyi l'iya tụgba
bụru nanụ; k'ọphu obu te eteẹdu anyi ophe; anyi nweru
ọnu-opfu; tẹme anyi nweru ẹka anyi a-pfụru pfụshia ike
l'iphu Chileke.
13 Noo g'o gude mu nọdu epfuru unu sụ: jiko g'unu te
egudekwa k'iphe-ẹhuka-a, mu eje l'opfu ẹhu unu-a; tuwoo
Kéreshi ẹka; l'ọ bụkwa iphe e-wotaru unu ùbvù.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

14 Ọo iphe ono meru g'o gude mu nọdu anọduje egbu
ikpere l'alị epfu anụ Chileke, bụ Nna;
15 onye bụ iya bẹ ipfu l'ipfu l'imigwe mẹ l'eliphe shi l'ẹka
gbube ishi ndzụ phẹ.
16 Mu anọduje epfu anụ Chileke g'o shi l'ọdu-biribiri iya,
nyịberu anyịbe gbẹ l'ẹka Unme iya, dụ Nsọ; nụ unu ike
g'obu shihu unu ike;
17 gẹ Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu
unu kweru nkiya; wafụa g'eye obu mee unu g'unu gbaa
ọgbarabvu ngụru angụru;
18 g'unu lẹ ndu-nsọ g'ẹphe hakọta adụje ike g'o doo unu
ẹnya; mbụ gẹ adzọta, Chileke dzọtaru unu habe ọsa; waa
g'ogologo iya habe; mẹ g'ọ habe l'eli; mẹkpoo omilomi iya;
19 g'unu makwaruphọ lẹ n-yemobu kẹ Kéreshi parụ ẹka;
k'ọphu ọ dụdu onye abya iya amaẹberu. Ọo ya bụ g'aatụko
gẹ Chileke gbaru; hụmagbukotakpoo l'ẹhu unu.
20 Chileke adụje ike meeru anyi iphe megharụ iya ẹka
mebyikpọo ọkpobe emegharu; mbụ mechaa meghata g'anyi
adụje ike sụ g'o mee; mechaa mee ọphu anyi arị-vuduru
l'egomunggo. Ẹgube ike ọwa-a, o gude ere ẹgube ire ọwa-a
l'ẹhu anyi-a shihukwaru ike.
21 G'e shi Chịochi l'ẹka tuje iya ẹpha; shikwaphọ l'ẹka
Kéreshi Jizọsu tuje iya ẹpha jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Nokwa g'ọ dụ.

4

Ndu etso Jizọsu bụ nanụ

1 Noo g'o shitaru mbẹdua, bụ onye a tụru mkpọro; opfu lẹ
mu ejeru Nnajịuphu ozi-a nọdu arwọ unu sụ g'unubẹ ndu
kẹ Chileke dzụru ndzụ meje iphe, Chileke tụberu teke ono,
ọ họtaru unu ono.
2 Unu wozejekwa onwunu alị; unu emeje gelee bya abụru
ndu atajẹru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru

unu lẹ nshi; gude ẹgube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu.
3 Unu kukebeje ẹhu g'unu ta aha abụru nanụ ono, Unme
Chileke meru g'unu bụru ono. Gẹ Chileke mee gẹ nchị dụ
unu doo g'unu lẹ nwibe unu abụru nanụ.
4 Sụ-a; ọ kwa ogwẹhu lanụ dụ; waa Unme-dụ-Nsọ lanụ;
nokwaphọ g'ọ bụ iphe lanụ bẹ Chileke kuru anyi g'anyi le
ẹnya iya.
5 Ọo Nnajịuphu lanụ dụ; ọ bụru ekweta lanụ dụ;
nokwaphọ g'ọ bụ baputizimu lanụ dụ.
6 Ọo Chileke lanụ dụ; onye bụ iya bụ Nna anyi g'anyi ha;
bya abụru iya nọ-ngokọtaru; bya egudekọta onyemonye eje
ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.
7 G'anyi ha l'onye l'onye bẹ Chileke mekọtaru eze-iphe-
ọma. Ọ bụru gẹ Kéreshi gude kee ya bụ g'anyi natagbaaru
iya.
8 Noo iphe, o gude ọ sụ:
“Teke ono, ọ gbẹshiru lashịa
l'imigwe
bẹ o dutaru igwerigwe ndu
ọ kpụru lẹ ndzụ lashịa;
bya ekèeru ndiphe iphe
kẹ mmanụ.”
9 Ọ dụ ree; ọ -bụru l'a sụru l'ọ larụ l'imigwe; ọ n'iya bụ l'o
vuru ụzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'alị ree.
10 Ọ kwaphọ yẹbe onye ono, nyizetaru nụ ono; nyihuru;
tụko imigwe g'ọ ha nyighaa; k'ọphu ọ tụkoru ẹkameka
sweta.
11 Ọo ya bụ onye tụru ẹka lẹ ndu a-bụru ndu-ishi-ozi; tụa
ẹka lẹ ndu ọphu a-bụru ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu
ọphu a-bụru ndu-ozi-ọma; mẹ ndu ọphu a-nọduje eleta
Chịochi ẹnya bya atụkwapho ẹka lẹ ndu ọphu a-nọduje ezi
opfu Chileke.
12 Iphe, o gude mee ya nno bụ g'o shi phẹ l'ẹka mee ndibe
Chileke; k'ọphu ẹphe a-dụ ike jeeru Kéreshi ozi-a; wafụa
k'ọphu ogwẹhu Kéreshi ono e-tsehu etsehu.
13 Noo g'ọo-dụ jasụ teke anyi a-tụko bụru ndu tụgbaru
nanụ; opfu l'anyi tụkoru kweta kẹ Nwa Chileke ono;
mẹ opfu l'anyi majiru iya ẹnya. Noo iphe, e-me g'anyi
bụkwarupho ndu e-tsefuta; bụru mkpurophu onye lanụ,
dzuru oke l'ime Kéreshi.
14 Anyi taa bụeduru ụnwegirima, a-nọduje akwaphu akwa-
phu; ndu e gude ìphè opfu, shi l'ẹjo nzi ẹphe anọduje ezi;
gude ẹregede mẹ ụgho edephushi.
15 Iphe, anyịbedua g'emeje bụ g'anyi yeje nwibe anyi
obu; pfuje ire-lanụ; g'anyi egudeje ẹgube ono evu evuvu

l'iphemiphe; evu evupfu Kéreshi, yẹbedua bụ iya bụ ishi anyi.
16 Ọo ya emeje g'ogwẹhu l'ophu dzepfua lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; bụru nanụ. Teke ono bẹ ogwẹhu l'ophu a-tụko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; ọ dụ l'ẹhu tụkoru emegbaa g'ọ gbaru iya. Nokwaphọ g'ọo-dụ l'ẹhu Kéreshi mẹ ndu nkiya -yee nwibe phẹ obu.

Ndzụ ọphúú, shi l'ẹka Kéreshi

17 Ọo Nnajịuphu bẹ ziru mu nụ gẹ mu pfua ya pfushia ya ike sụ gẹ ndzụ unu ta adụhekwa gẹ kẹ ndu ta amadụ Chileke; ndu egomunggo swehuru;
18 ndu ọriri phẹ gbakọtaru ọchii; tẹme ebufu phẹ gẹ ndzụ ono, shi l'ẹka Kéreshi ono te erwube phẹ ẹka. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe kpọchiru ọkpoma; ọphu ọ tọ dụdu iphe kẹ Chileke, dụru ọphu ẹphe maru.
19 Iphere bvụwaru phẹ l'iphu; ẹphe woru onwophẹ tọgboru umere, rehuru erehu. Ẹphe wata eme okorokoto iphe, adụdu ree; k'ọphu ẹphe ajịwa momomo ala l'arwụ ụrwuali, dụgbaa iche iche.

20 Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bụ iphe, unu nwụtaru lẹ kẹ Kéreshi!
21 Ọphu doru ẹnya bụ l'unu nụmaru kẹ nkiya; tẹme e zikwaaphọ unu iphe, bụ ọkpobe-opfu, dụ l'ẹhu Jizọsu.
22 Ọo ya bụ g'unu haa ẹjo umere ono, bụ akahụ onye, rehuru erehu ono, bụ iya meru ẹbe unu amadụ l'ọo onwunu bẹ unu aghọru ụgho; ọ bụkwaru iya phọ emeje; unu alaa l'iswi.
23 Gẹ Chileke mee obu unu; mẹ uche unu g'ọ bụru iphe ọphúú.
24 Unu yeta umere ọphúú ono g'onye yetarụ uwe, bụ iya bụ umere ọphu Chileke meru o yee ya. Ẹgube umere ono egoshije onwiya l'ọkpobe ndzụ, pfụru ọto bya adụ Chileke ree.
25 Ọo ya bụ; unu ta adzuphehẹkwa ụka. G'onyemonye pfujeru nwibe iya ire-lanụ; eshinu anyi tụkoru dzepfua l'ogwẹhu lanụ.
26 Ẹhu -ghuahaa unu eghu; unu te ekwekwa g'ẹhu-eghu ono kpatarụ unu eme iphe-ẹji. Ọphu ọ dụkwa onye e-kweje g'ẹhu ghua ya eghu jasụ gẹ nchị jihu.
27 Unu te ekwekwa gẹ Nsetanu kpata unu ụzo l'ẹhu.
28 G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude ẹka iya wata ese akanya gude setajẹ iphe l'ụzo, pfụru ọto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ọzo, nọ lẹ mkpa ẹka.

29 Unu te epfujekwaru nwibe unu ẹjo opfu. Ọ chikwa opfu
ọma bụ iphe, e-shije unu l'ọnu, bụ iya bụ ẹgube opfu emetse
nemadzụ emetse; bya akwọje ndu nụmaru iya nụ lẹ mkpa.
30 Unu te emekwa Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke iphe aphụ.
Kẹle ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono bẹ Chileke gude mee unu
iphe-ọhubama dobe; kwabẹru mbọku, ya a-gbata unu.
31 Unu tụkokpo k'ẹhu nkọnko; mẹ obu ọku; mẹ ẹhu-
eghu parụ haa. Unu haa arachije nwibe unu nchị; mẹkpoo
ephu iphu. Ọphu unu edobejekwaru nwibe unu ẹjo obu g'ọ
dụhabe.
32 Ọ chia g'unu mejeru nwibe unu odoo; phụjeru phẹ obu-
imemini. Unu agụjeru nwibe unu nvụ; ẹgube Chileke shi
Kéreshi l'ẹka gụaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

1 Eshi ọphu unu bụ ụnwu Chileke, o yeru obu; unu nwụje
ẹka iya g'unu adụ g'ọ dụ.
2 Gẹ ndzụ unu g'ọ ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu
ẹgube ono, Kéreshi yeru anyi obu; mịa ẹnya lẹ ndzụ iya
l'iswi ẹhu anyi; woru onwiya gweeru Chileke ẹja, dụ Chileke
ree.
3 Sụ-a; eshinu unu bụwaa ndibe Chileke bẹ ọ tọ
gbadụru g'unu ye ẹka l'apharwụshi onwonye mẹ ẹjo ememe
ililekpọo. Unu te edobekwa ẹnya-pfụrupfuru l'ẹka iphe
nwibe unu nọ; ẹbe ọ dụkwa ẹjo-iphe ono, unu e-jejekpọ
ephota ephota ilile l'ẹka unu nọ.
4 Ọphu ọ dụkwa teke unu e-pfuje ẹjo epfupfu; ọzoo tụkpo
tụkpo tụkpo opfu; ọphu unu atujekwa ẹjo ntụ-ọnu. Ọ chia
iphe, unu e-meje bụ g'unu nọduje ekele Chileke ekele.
5 L'ọphu unu a-tụbe nvọ bụ l'ọ tọ dụdu onye arwụ
ụrwuali; ọzoo onye eme ẹjo ememe; ọzoo onye ẹnya-
pfụrupfuru, abya abahụ l'ẹka Kéreshi waa Chileke bụ eze.
Onye ẹnya-pfụrupfuru dụa g'onye agwa iphe.
6 Unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-gude mkpọkoro opfu
dephua unu. Ọ kwa iphemiphe ono bụ iphe, e-me gẹ Chileke
tukoshi ndu te eyejeduru iya ọnu oke-ẹhu-eghu iya.
7 Ọo ya bụ; g'unu l'ẹphe ta swịjekwa ọswi.
8 Unubẹdua l'onwunu shi nọdugbaa l'ọchii; ọle nta-a, unu
bụwaa ndibe kẹ Nnajịuphu-a bẹ unu nọakwaa l'ìphóró. Ọo
ya bụ g'unu meje umere, e-goshi l'unu bụ ndu nọ l'ìphóró.
9 Kẹle iphe, ìphóró akpataję bụepho ọkpobe eme ọma;
mẹ apfụbekoto; mẹ ire-lanụ.
10 Unu kukebeje ẹhu nwụje eme iphe, dụ Nnajịuphu ree.

11 Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abadụru urwu, bụ
iphe, ndu nọ l'ọchii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono,
ẹphe emeje ono tụjeru phẹ jalaa l'iphu.
12 L'iphe ono, ẹphe anọduje eme lẹ mpya ono dụta-beru
ẹji k'ọphu iphere iya te ekwekpọdanu g'e je iya ephota ilile.
13 Teke e wofutakọtawaru iphemiphe l'ìphóró bẹ a
hụmakotawaru g'ọ gbaru;
14 kẹle iphemiphe, bụkpoo iphe, e wofutawaru l'ìphóró
bẹ bụwaa ìphóró l'onwiya. Noo g'o gude a nọdu epfuje sụ:
"O-ku-mgbẹnya;
tehu nwụru ẹnya!
Shi l'anwụhu,
ị nwụhuru teta
gbalihu!
Gẹ Kéreshi bụru ìphóró
chiahaa l'ẹhu ngu."
15 Ọo ya bụ; unu kwakwaa ẹnya l'ẹgube umere, unu
emeje nta. Unu meje gẹ ndu maru iphe; te emehẹ gẹ ndu
amadụ iphe.
16 Teke ọ dụru nwụzo, unu kpatarụ k'eme iphe, dụ ree;
unu ta ahajẹkwa iya g'ọ laa l'iswi; opfu l'iphe-ẹji paakwaru
ẹka lẹ mgboko nta.
17 Ọo ya bụ; unu ta abụekwaru ndu eswe. Unu seje g'unu
maru iphe, dụ Nnajịuphu ree g'unu meeru iya.
18 Unu ta angụjekwa mẹe k'ọphu ọo-tsụ unu atsụtsu; kẹle
oodubajẹ l'iphere abvụ l'iphu. Ọ chikwaa iphe, unu e-meje
bụ g'unu kwe gẹ Unme-dụ-Nsọ ji unu ẹhu.
19 Unu gudeje ebvu ọma; mẹ ebvu ekele; mẹ ebvu
ọzowaro, shikọta lẹ Unme-dụ-Nsọ gude pfuru nwibe unu
opfu. Unu gụjeru Nnajịuphu ebvu ekele; unu agụjekwaru
iya phọ ebvu ọma. Unu egudejekwaphọ obu unu kele iya
ekele.
20 Unu gudeje ẹpha Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi
keleje Chileke, bụ Nna ekele k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yẹle nyee ya

21 Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ; gude
nno goshi l'unu kwabẹru Kéreshi ùbvù.
22 Unubẹ ụnwanyi; unu wozejekwa onwunu alị l'iphu ji
unu; g'ọ bụ Nnajịuphu, bụ Kéreshi bẹ unu emeru iya.
23 L'ọ kwa nwoke bụ ishi nyee ya ẹgube ọ bụ Kéreshi bụ
ishi Chịochi; bya abụkwarupho Onye-Ndzọta ogwẹhu iya
ono.
24 Ọ kwaphọ gẹ Chịochi wozeru onwiya alị l'iphu Kéreshi
bụ g'ụnwanyi e-wozeje onwophẹ alị l'iphu ji, alụ phẹ nụ
l'iphemiphe.

25 Unubẹ unwoke, unu yeje nyee unu obu gẹ Kéreshi yeru
Chịochi; woru ndzụ iya nụ opfu ẹhu Chịochi.
26 Iphe, o gude mee ya bụ g'ọo-bụru: o -gudechaa mini
yẹe opfu ọnu iya saa Chịochi ọ dụ ree; l'oogude iya mee ya
g'ọ dụru Chileke iche;
27 k'ọphu oo-kulataru onwiya Chịochi gẹ nwanyị, eje alụ
ji; mbụ nwanyị ama mma, adụdu iphe, takụru iya l'ẹhu;
ọphu iphu te esedu iya ẹli; mẹ iphe ọzo, dụkpoo ẹgube
ono; bya adụru Chileke iche; ẹbe ọ dụdu ẹka ụta dụ iya
l'ẹhu ilile.
28 Nokwaphọ g'unwoke e-yeje nyee phẹ obu g'ẹphe yeru
onwophẹ. Nwoke, yeru nyee ya obu bụakwaa onwiya b'o
yeru obu.
29 Ọ tọ dụdu onye akpọje ẹhu iya ashị. Ọ chia iphe, oomeje
bụ àzụ̀zù bẹ ọonoduje azụ iya; eleta iya ẹnya. Nokwaphọ
gẹ Kéreshi emejeru Chịochi.
30 Kẹle ọ kwa anyi bụgbaa mpfụkashi, dụ l'ogwẹhu iya.
Anyi bụ anụ-ẹhu iya mẹ ọkpu iya.
31 “Noo g'o gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yẹle
nyee ya atụgba. Ẹphenebo atụko bụru onye lanụ.”
32 Iphe ono bụru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu
opfu iya ono bụ kẹ Kéreshi yẹle Chịochi.
33 Ọle oopfukwaruphọ unu l'ẹhu l'ẹhu; sụ l'onyenọnu
yefutajẹ nyee ya obu g'o yeru onwiya; gẹ nwanyị nọnu
goshije lẹ ji iya dụru iya lẹ nsọ.

6

Umere, gbaru ụnwegirima mẹ ndu nwụru phẹ nụ

1 Unubẹ ụnwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwụru
unu, kweru kẹ Kéreshi sụru g'unu mee. Kẹle ọo iphe, dụ
k'ememe bẹ ọ bụ.
2 “Kwabẹje ne ngu lẹ nna ngu ùbvù;” bụ iya bụ ekemu
mbụ, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe.
3 “G'ọo-dụru ngu lẹ ree waa g'ịikakwapho nka lẹ mgboko-
a.”
4 Ndu bụ nna; unu te emejekwa ụnwegirima unu iphe e-
ghu phẹ eghu. Ọ chikwa iphe, unu e-meje bụ g'unu zije phẹ
iphe; hụje phẹ ahụ̀hù l'ụzo kẹ ndu bụ ndibe Kéreshi.

Ndu bụ ohu yẹe ndu nwe phẹ nụ

5 Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe ndu bụ nnajị unu
k'eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndzụ-agụgu; mẹ obu
awa mini me iya. Unu gudejekpọepho obu ìphóró me iya;
g'unu emeru iya Kéreshi.
6 Ọ tọ bụekwapho teke ẹphe ele unu ẹnya bẹ unu emeje
iya g'ee-shi g'ẹphe ajaa unu ajaja. Ọ chia g'unu gudeje obu

unu meje iphe, dụ Chileke ree, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu bụ ohu Kéreshi.
7 G'ẹhu tsọjekwa unu ụtso g'unu je ozi unu l'unu bụ ohu ejeru Nnajịuphu, bụ Jizọsu ozi; ọ tọ bụdu nemadzụ mmanụ bẹ unu ejeru iya.
8 Unu nyatajẹkwa lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu l'e-bu onye-monye obunggo iphe, dụ ree, o shi emeje; mẹ ?ị bụ ohu-o; mẹ ?ị bụ amadụ-o.
9 Unubẹ ndu bụ nnajị; unu mejekwaruphọ ohu gẹ mu sụru g'ẹphe mejeru unu ono. Unu hakwaa phẹ eye ebvu. Unu nyatajẹkwa l'unu l'ohu unu tụkoru nweru Nnajịuphu lanụ l'imigwe. Yẹbedua bẹ onyemonye ha ẹnya nhamụnha l'iphu iya.

Ngwọgu, Chileke anụje unu

10 Iphe, mu e-gude kpọchia ya ishi ụnwunna mu bụ; unu nọshia ike l'ẹka Nnajịuphu; g'ike iya, nyịberu anyịbe mekwa unu g'unu shihu ike.
11 Unu tụko ngwọgu, shi l'ẹka Chileke kwaa onwunu; g'unu adụkwanu ike pfụru pfụshia ike l'ẹjo ụgho kẹ Obutuswe.
12 L'ọ tọ bụkwa nemadzụ mmanụ bẹ anyi l'ẹphe alwụ ọgu. Ndu anyi l'ẹphe alwụ bụkwa ndu ọchi-ọha imigwe; mẹ ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe; mẹ ndu imigwe, nwe mgboko ọwa-a, agba ọchii-a; mẹkpoo igwerigwe ẹjo ojọgu, nọkota l'imigwe.
13 Ọo ya bụ; unu chilikọta ngwọgu ono, shi l'ẹka Chileke ono g'ọ ha! Ọo ya bụ; ẹjo mbọku ono -rwuẹpho g'unu adụ ike pfụru pfụshia ike; mbụ unu -lwụghechaa ya; unu akpọo abara g'unu kpọru.
14 Sụ-a; unu kwakọbe! Unu woru ire-lanụ kee onwunu l'upfu. Unu eworu apfụbekoto mee uwe-ígwè ndu l'eje ọgu.
15 Unu gudeshia ozi-ọma k'ẹhu-guu ono g'ọ bụru akpọkpa, unu yeru g'ẹturu ata alọdu unu.
16 Unu gudefụkwaapho ekweta, unu kwetarụ kẹ Jizọsu g'ọ bụru iphe unu e-gbobeje gude zeru onwunu; gude iya nashịje apfụ, Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe agba unu; mbụ apfụ ono, enwu ọku, shi l'ẹka Nsetanu.
17 Unu anata ndzọta dobe g'ọ bụru okpu-ígwè, unu e-kpuru. Unu atsụa opfu Chileke l'ẹka g'ọ bụru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l'ẹka.
18 L'iphemiphe ono bẹ unu a-nọduje epfuru Chileke sụ g'o yeru unu ẹka. Unu pfuje-kpọekwapho nụ Chileke gẹ Unme-dụ-Nsọ edu unu. Noo g'o gude unu je l'anwụjeru ẹnya mkpụrumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu ndu-nsọ.

19 Unu pfujekwarụpho nụ Chileke k'opfu ẹhu mu; gẹ mu saję opfu kpaa kpaa; mẹ mu -nọdu epfu iphe, e domiru
edomi ono, dụ l'ozi-ọma ono.
20 Ọo ese iswi ozi-ọma ono bẹ o gude mu bụru onye nọ-
chiru Jizọsu; egudekwarọ lẹ nta-a bẹ mu nọ lẹ mkpọro. Noo
iphe, mu epfu sụ g'unu pfuje nụ Chileke gẹ mu nweru obu
saję ozi-ọma ono kpaa kpaa g'ọ gbaru gẹ mu saa ya.

Ekele, Pọlu gude akpọchi iya ishi

21 Mu mawaru l'ọo-dụ unu g'unu maru gẹ mu eme ala
l'ẹka-a. Nwanna anyi Tikikọsu, anyi yeru obu; mbụ onye
e gude ire iya ẹka l'eje ozi kẹ Kéreshi e-pfukwarụpho unu
iphemiphe; k'ọphu unu a-maru gẹ mu eje iya.
22 Noo g'o shitaru mu nọdu ezi iya g'ọ byapfuta unu;
k'ọphu ọo-kọru unu g'anyi eme ala; g'obu eshihukwanu unu
ike.
23 Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajịuphu bụ Jizọsu Kéreshi
mekwaa g'ẹhu dụ unubẹ ụnwunna guu; mekwaphọ g'unu
yee nwibe unu obu; l'o mekwaphọ g'unu kweta nkiya.
24 Gẹ Chileke mekwaarụpho unu eze-iphe-ọma; unubẹ
ndu yeru Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi obu; yee ya
k'ojejoje. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Filipayi

1 Ọo mbẹdua, bụ Pọlu; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru
Kéreshi Jizọsu ozi l'ede ẹkwo-ozi-a anụ ndu-nsọ ono, bu
lẹ Filipayi g'ẹphe hakọta; mbụ ndu ono, ẹphe lẹ Kéreshi
tụgbaru bụru nanụ. Anyi edekwa iya phọ anụ ndu-ishi
Chịochi phẹ mẹ ndu ejeru Chịochi ozi.
2 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru
l'ẹhu-guu.

Pọlu epfu anụ Chileke l'opfu ẹhu ndu Filipayi

3 Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bụkpoo teke mu
rịtaru unu.
4 Tekenteke, mu epfukpọo opfu ẹhu unu g'unu ha anụ
Chileke bẹ mu egudeje ẹhu-ụtso epfu iya.
5 Noo kẹle e -shi kẹ mbọku mbụ ono, unu nụmaru ozi-ọma
kẹ Kéreshi ono bẹ unu shiẹpho e -shi teke ono eyeru mu ẹka
l'anọdu asa ozi-ọma ono asasa g'a nụma-dzuru gbiriri jeye
nta.
6 Iphe lanụ, mu ka akọta ọhu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya
bụ onye watarụ eme iphe-ọma ono l'ẹhu unu ono bẹ l'e-
gudeẹpho nno eme jeye teke oo-mefufu iya l'ishi lẹ mbọku
ono, Kéreshi Jizọsu a-bya ono.
7 Noo ẹgube ọriri, mu arịjeru unu bụ ono; kẹle ọo iphe,
gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'ọkpoma. Noo kẹle
g'unu ha bẹ anyi l'unu tụkoru gbarụ mgba l'eze-iphe-ọma
ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkpọro nta-a; anyi
l'unu tụkokwapho gbarụ mgba l'eze-iphe-ọma k'agbaru ozi-
ọma ono ọdzori; bya agbakwarụpho mgba l'eze-iphe-ọma
k'anọdu eme iya g'o shihu ike.
8 Sụ-a; ọ kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'ọo ọkpobe-opfu
bẹ mu epfu sụ l'oghoroko unu g'unu ha dụ mu shii; ono
bụru n-yemobu ọphu shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu.
9 Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu ono,
unu yeru nwibe unu ono nọdu akaẹpho shii eje; wakwaphọ
g'unu kabaa amaru Chileke ọkpobe amaru; mẹ g'unu dụ ike
marwetajẹ iphe, gbaru unu l'ememe.
10 Ọo ya bụ g'unu adụje ike họtaje iphe, ka ree mee;
k'ọphu bụkwanu mbọku ono, Kéreshi e-kpe ndiphe ikpe
ono rwuẹpho; oolewarọ l'unu doberu onwunu ọ̀rù; ọ tọ
dụedu iphe, ọo-ta unu ụta iya;

11 elekwaphọ l'umere, unu shikpọo meta lẹ ndzụ unu
l'ophu bụkota umere, pfụru ọto, shi Jizọsu Kéreshi l'ẹka;
umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ùbvù; jaa ya ajaja.

Egude ndzụ onye egoshi l'a nọ-doru Kéreshi

12 Ụnwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono,
dapfutaru mu nụ ono bẹ gbẹ yetabakwaanụ ẹka g'ozi-ọma
ono kabaanụ edzuru mgboko.
13 Noo kẹle iphe, bụkotakpoo ndu ojọgu, eche nche l'ibe
onye eze; mẹwaro iphe, bụ ndu ọzo bẹ tụkowaru makọtaru
nta-a l'ọo lẹ mu ejeru Kéreshi ozi bẹ meru g'o gude a tụa
mu mkpọro.
14 Nta-a bẹ mkpọro-a, a tụru mu-a mekwarụ; ikpoto
ụnwunna, anyi l'ẹphe kweru kẹ Kéreshi tụkowaa bụru ndu
obu kabawaa eshihu ike; k'ọphu ẹphe kabaa asa ozi-ọma
ono kpaakpaa; ọphu ọ dụdu onye ẹphe atsụ ebvu.

15 A makwarụ-a l'o nweru ndu gude ẹnya-pfụrupfuru ezi
ozi-ọma kẹ Kéreshi ọbu; mbụ ndu ezi iya nụ g'iphe, eeme
l'opfu; ọle o nwekwarụ-a ndu ọphu gude obu ìphóró ezi iya.
16 Ndu k'ono, gude obu ìphóró ezi iya ono bẹ ezi iya nụ;
opfu l'ẹphe yeru Kéreshi obu. Noo kẹle ẹphe maru l'ọo ya
bẹ kuru mu gẹ mu bya agbajẹru ozi-ọma ono ọdzori.
17 O be lẹ ndu ọphuu ezi iya nụ g'ọ bụ iphe, eme l'opfu
phọ; egudedu obu phẹ ezi iya ono; bụ iphe, ẹphe emelẹpho
bụ g'iphe-ẹhuka-a, mu eje lẹ mkpọro-a, mu nọ-a kabaa shii.

18 Ọle ọ bụ; ?mu eyekwanụru phẹ ọnu? Mbụ-a; ?e gude
obu ìphóró epfu iya-o; ?ọ bụ l'o nweru iphe, ndu epfu iya
nụ vu l'uche epfu iya-o; iphe, ọ bụ; iphe, ọ bụ; g'e pfu iya nụ
mee g'opfu ẹhu Kéreshi ono jedzuru mgboko. Ọ kwa iphe
ono e-me g'ẹhu tsọo mu ụtso. Mbụkwa ẹhu je anọdukwaro
atsọwa mu rọ nno.
19 Kẹle mu maru l'eshinu unu anọduje epfu anụru mu
Chileke; tẹme Unme Jizọsu Kéreshi nọdu anọduje eyeru mu
ẹka bẹ mu maru l'ee-mechaa haa mu.
20 Iphe, mu dobekpọoru ẹnya dobeshia ya ike bya abụru
iphe, mu ele ẹnya iya bụ lẹ g'iphe adụhabe bẹ mu ta abyadụ
emeru iphere nụ onwomu l'iphe, bụ iphe, mu eme. Ọ chia
iphe, obu eshihuje mu ike mu eme iya; mbụ emekwa iya
eme iya nta-a gẹ mu shi emehawa iya; bụ lẹ mu e-gude
ndzụ mu g'ọ ha ekutse Kéreshi; ?ọ bụ mu lẹ ndzụ? ?ọ bụ
mu l'ọnwu?

21 L'ẹhu nkemu bẹ bụkwa; mu -nọdu ndzụ; mu anodoru
iya Kéreshi; teke mu nwụhuru anwụhu; ono a-bụwaruro
urwu gbaaru mu.

22 Obenu teke ọ bụ lẹ mu nọ ndzụ l'eli-mgboko-a bẹ mu
a-ka ejetaru Kéreshi ozi; ọo ya bụ lẹ mu ta maẹdu ọphu mu
a-hata.
23 Uzi iphe labọ ono bẹ mu pfụru l'echi. Ẹphe tụko alọ
mu ibekẹboebo. Ọle ọphu ẹgu iya agụshi mu ike bụ gẹ mu
laa lapfu Kéreshi gẹ mu l'iya nọdu. Ono ka mu ree ọkpobe
akaka.
24 Obenu l'ọ kakwanụrupho unu ree ọkpobe akaka gẹ mu
nọdu ndzụ swibaaru unu.
25 Eshi ọphu o doru mu ẹnya ẹgube ono bẹ mu maru
lẹ mu a-nọdu-a ndzụ nọdu swiru unu g'unu ha; yetajẹru
unu ẹka g'ẹhu-ụtso unu akabaa shi, bụ iya bụ ẹhu-ụtso, shi
l'ekweta unu.
26 Ọo ya bụ; teke mu l'unu nọepho ọzo g'unu a-kabaa
enweru iphe unu a-zọbe gude mu aba abaa; eshinu mu
l'unu tụkoru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbaru bụru
nanụ.
27 Ọle g'ọ dụhabe; unu mejeẹkwapho umere, gbaru onye
anụ ozi-ọma kẹ Kéreshi ono; ọo ya bụ g'ọo-bụkwanuru: mu
-dụ ike bya ndu unu; ọzoo lẹ mu ta adụhedu ike bya; mu
anụle-a l'unu gude obu lanụ pfụru pfụshia ike; anụkwapho
l'unu ese iswi ekwekwe ono, unu kweru k'ozi-ọma ono.
28 Unu te ekwekwa g'ọ dụru iphe, ndu opfu unu e-gude yee
unu ebvu ilile. Ọo iphe ono l'e-goshi phẹ l'ọo ẹphebedua
l'emechaa laa l'iswi; unubẹdua a-bụru ndu aa-dzọta. Ọ
bụru Chileke a-tụko iya mekọta.
29 Kẹle unubẹdua bẹ Chileke mewaru g'unu kweta kẹ
Kéreshi; wafụa g'unu jeje iphe-ẹhuka l'opfu ẹhu iya.
30 Nta-a bẹ mu l'unu gbaakwaa mgba alwụ ọgu ono, mu
shihawaa alwụ ono, bụkwa iya phọ bẹ mu alwụ nta-a. Teke
ono, mu shi alwụ iya ono bẹ unu gude ẹnya unu hụma iya.
Ọle nta-a bụwaa lẹ nchị bẹ unu anụ iya.

2

Anwụ ẹka Kéreshi

1 Ọo ya bụ; ekweta unu kwetarụ kẹ Kéreshi; ?o meru
obu shihu unu ike tọ? Obu ono, o yeru unu ono ?l'ọ dụje-a
unu obu? ?Unu lẹ Unme-dụ-Nsọ tụgbaru-a bụru nanụ? ?
Unu emejeru-a nwibe unu odoo? Mbụ-a; ?unu aphụjeru-a
nwibe unu obu-imemini?
2 Ọo ya bụ; unu mee g'ẹhu tsọo mu ụtso tsọfu mu iya
l'ishi. G'egomunggo unu bụjeerupho nanụ; n-yemobu unu
abụru nanụ; obu unu mẹ uche unu abụkwarupho nanụ.
3 Unu ta akpajẹkwa ẹnya l'iphemiphe, unu eme. Ọphu
unu ekujekwa onwunu iphe, unu ahadụ g'ọo ya l'iphe, unu
emekpọo ememe. Unu wozeje onwunu alị l'ẹka nwibe unu

nọ. G'onyemonye rịjeepho l'iphe, gbaru k'ememe bụ g'a ka
akwabẹ nwibe iya ùbvù; eme lẹ yẹbedua.
4 G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye bụepho iphe, a-dụru iya
lẹ ree bẹ ọonoduje achọ kpụrumu; ọ kwa g'onyenọnu
chọjekwa iphe, a-dụru ndu ọzo lẹ ree kwaphọ.
5 G'uche unu yẹe kẹ Kéreshi Jizọsu bụjeru iphe lanụ.
6 Jizọsu bẹ shiẹpho lẹ mbụ
dụepho gẹ Chileke dụ.
Ọphu ọ dụdu teke ọ
rịjeru l'adụdu ono ọ
dụ gẹ Chileke ono bẹ
ya tee wofubaẹdu ẹnya.
7 Ọ chia iphe, o mechiaru
bụ l'o meru onwiya
onye adụdu iphe, ọ bụ;
bya eworu onwiya
mee nwozi.
E mee ya ọ bụru nemadzụ.
8 Eshinu e meru iya ọ
bụru nemadzụ;
bẹ o wozeru onwiya alị;
bya ekweta anwụhu;
mbụkwa anwụhu
k'eli oswebe.
9 Noo g'o gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
ọ kakọta iphemiphe l'eli.
Ọ bya agụa ya ẹpha,
kakọta shii l'iphe,
bụ ẹpha, aazajẹ azaza;
10 k'ọphu iphemiphe,
dụ l'imigwe;
mẹ ọphu dụ l'eli
mgboko ọwa-a;
mẹ ọphu dụ lẹ mkpula
alị a-bụru;
ẹphe -nụmaepho ẹpha
iya ono;
ẹphe egbushi ikpere;
baarụ iya ẹja;
11 waa k'ọphu onyemonye
e-pfu iya hoo haa
l'ọo Jizọsu Kéreshi bụ
Nnajịuphu;
shi ẹgube ono kwabẹ

Chileke, bụ Nna ùbvù.*

Abụru ìphóró, dụ l'ọchii kẹ mgboko-a

12 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nọdu bẹ
unu shikpọekwapho anụru mu opfu. Unu kabakwaa mu
anụru opfu nta-a, mu nọ unu ụzenya-a. Unu gude ndzụ-
agụgu mẹ ẹhu-anmanma; meje g'a maru l'adzọtawaru unu.
13 Noo kẹle ọo Chileke bẹ bụ onye ereshi ire ike l'ẹhu unu.
Ọo ya emeje g'unu chịa ìdzù mee iphe, dụ iya ree l'ọkpoma;
mee ya g'ọ tụberu.
14 Sụ-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agụjekwa aphụ me
iya; ọphu unu alọjekwaru ntụmego ye iya.
15 Ọo ya bụ k'ọphu unu l'a-bụru ndu adụkpodaa iphe,
aata unu ụta iya; unu abụru ndu dụebe ree; tẹme unu
abụkwarupho ụnwu Chileke; ndu adụdu iphe, ẹphe gude
merwushia onwophẹ l'echilabọ ẹjo ọgbo-a, egomunggo
swehuru; tẹme ẹphe nọdu anọduje eme ẹjo ememe-a. Ọ
bụru l'echilabọ phẹ bẹ unu nọ egbu nwịinwii g'ìphóró lẹ
mgboko-a;
16 mẹ unu -gude opfu ono, l'anụ ndzụ ono ewopfu phẹ. Ọo
ya bụ gẹ mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mbọku
ono, Kéreshi a-bya ọzo ono; k'ọphu ọso ono, mu agbakpọo
ono mẹ akanya ono mu ese ono taa bụduru mu ọla-l'iswi.
17 Ọphu ọ dụkwa mẹ obetaru e gbua mu gbashị mee
mu l'ekweta, unu kwetarụ waa l'ozi unu eje bẹ ẹhu a-
nọdulekwa-a atsọ mu ụtso; mu l'unu atụkolea ete ẹswa.
18 G'ọ bụkwarupho nno bụ g'ẹhu l'a-nọdu atsọ unubẹdua
ụtso kwaphọ; mu l'unu etekwaphọ ẹswa.

Timoti yẹe Epafurodayitosu

19 Mu arịkwa lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu eme mu-a gẹ mu
zia Timoti g'ọ bya agbaphee unu; k'ọphu ọo-bya akọoru mu
g'unu eme ala; gude dụa mu obu.
20 Ọ tọ dụekwa onye ọzo, mu nweru, dụ gẹ Timoti,
bụkwanu onye ọriri ẹhu unu echije ẹhu.
21 Ndu ọzo g'ẹphe ha bẹ abụjeerupho ọriri ẹhu phẹ bẹ
echije phẹ ẹhu. Ọphu ẹphe arị-vujeẹdu iphe ọphu bụwaa
kẹ Jizọsu Kéreshi l'ọriri.
22 Obenu lẹ Timoti bẹ unu mawaru-a l'o goshiwaru
onwiya lẹ ya bụ onye gbaru g'e gude ire iya ẹka. Kẹle o
shi teke ono ejeru mu ozi gẹ nwa ejejeru nna iya lẹ k'ozi-
ọma ono mu l'iya eje ono.
23 Ọo ya bụ lẹ mu arịkwapho lẹ mu e-zi Timoti ono ibe unu
ẹgwegwa mẹ mu -bebeẹpho maru g'oo-mechaa nwụaru
mu.

---

* **2:11 2:11** Gụnaa Azá 45:23.

24 Tẹme mu gudekwaphọ Nnajịuphu ẹka l'ọ tọ dụdu gẹ
mu anọ-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.
25 Mu byakwaphọ arịa lẹ mu zifutajẹ Epafurodayitosu, bụ
nwune mu bya abụru onye mu l'iya tụkoru eje ozi k'alwụ
ọgu ẹhu Kéreshi ono; bụkwarupho onye ono, unu ziru g'o
wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi dụru mu ono; g'ọ bya
ndu unu.
26 Noo kẹle oghoroko unu g'unu ha bẹ shiwaa ụzenya
dụta iya; mbụ l'o shihawaa ụzenya tsụta iya l'ẹhu l'unu
nụmaru l'iphe shi eme iya.
27 Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ọphu o ghuduru nwan-
shịi mẹ ọ nwụhu. Ọle Chileke phụru iya obu-imemini. Ọ tọ
bụdua yẹbedua nwẹkiya bẹ ọ phụru iya. Ọ phụkwaru iya
phọ mbẹdua; ọ-bụru-abụ mẹ aphụ atsọ mu ishi labọ.
28 Ọo ya bụ l'ọ gbẹnu ka mbẹdua ehe ihee gẹ mu zikebe
iya g'ọ bya g'unu l'iya kwee; k'ọphu ẹhu a-tsọkwanu unu
ụtso l'unu gude ẹnya unu hụma iya ọzo; gẹ mbẹdua
agbabuhukwanụru iya egomunggo.
29 Ọo ya bụ; unu gude ẹhu-ụtso gbobe ẹka labọ nata
iya ọkpobe anata; l'ọ bụ nwanna, unu l'iya mẹ Nnajịuphu
tụkoru tụgba bụru nanụ. Unu kwabẹjekwa iphe, bụkpoo
ndu dụ gẹ yẹbedua ùbvù.
30 Noo l'ọ phọduru nwanshịi mẹ ishi iya abaa l'eje ozi
Kéreshi. Ọ mịa ẹnya lẹ ndzụ iya; emeru mu iphe unu gege
anọdu emeru mu.

3

Ọkpobe apfụbekoto

1 Sụ-a; ẹka mu a-sụberu iya unu ishi; ụnwunna mu; bụ
g'unu nọdu Nnajịuphu l'ime tee ẹswa. Ọ tọo tsụkwa mu
l'ẹhu edephuru unu iphe, mu dehawaru azụ; noo kẹle oo-
me g'unu kabaa egude ẹka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono.
2 Unu kwabẹkwaru ndu ono, bụ nkụta ono ẹnya; mbụ
ndu ono l'anọduje eme ẹjo ememe ono. Unu kpakwaru phẹ
l'aphara; mbụ ndu ono, ekebutajẹ nemadzụ ekebuta g'o bua
úbvù ono.
3 Kẹle ọo anyịbedua buru ọkpobe úbvù; mbụ anyịbe
ndu gude Unme-dụ-Nsọ abarụ Chileke ẹja; tẹme anyi nọdu
anọduje l'ẹka Kéreshi Jizọsu ete ẹswa; ọphu ọ dụdu iphe,
anyi gụberu iphe, eeme l'anụ-ẹhu.
4 Ọme ọo iphe, eeme l'anụ-ẹhu adzọje nemadzụ mẹ ọ bụru
mbẹdua gege asụje l'ọo ya a-dzọ mu. Ọ -bụru l'ọ ẹgube
nemadzụ onye bụ l'adzọje iya; mẹ ọ -bụru mbẹdua gege
enwechiaru iphe, mu g'a-zọbeje sụ l'ọo ya l'a-dzọ mu.

5 Noo l'a nwụru mu; mu nọepho abalị ẹsato; e bua mu
úbvù; mu bụru onye Ízurẹlu gẹdegede; mu bụru onye
ọkpa-ipfu kẹ Benjiaminu. Mu bụkpoo onye Hiburu; mbụ
ọkpobe nwa, ndu Hiburu nwụru. A -bya l'eme iphe, ekemu
ndu Jiu pfuru; mu bụru onye Fárisii.
6 A -bya lẹ k'iphe, aphụ l'ẹhu bẹ mu shi bụru onye achị
nta Chịochi. A -bya lẹ k'iphe, ekemu pfuru sụ l'ọo ya bụ
onye -meru iya nụ; onye ono abụru onye pfụberekoto; ono
ta adụkwa ọphu aata mu ụta iya lẹ mu mesweru.
7 G'ọ dụhabe; iphemiphe ono, bụkota iphe, mu shi
anọduje arị l'ọo iphe, a-barụ mu urwu ono bẹ mu gudeakwa
iswi ẹhu Kéreshi wofukọta ẹnya; gụru iya ye l'iphe, bụ mu
iphe, ọla-l'iswi.
8 Ọ tọ bụdua iphemiphe ono; iphemiphe ọzo bẹ mu
tụkokwaru gụkota l'iphe, tụkoru bụru mu ọla-l'iswi; kẹle
urwu ọphu rwuberu mu ẹka, bụ ọphu nyịberu g'atụ ọnu
iya, bẹ bụ Kéreshi Jizọsu, bụ Nnajịuphu mu ono, mu
mawaru majia ẹnya ono. Ọ bụru l'iswi ẹhu iya bẹ mu
gude wofukọta ẹnya l'iphemiphe, mu nweru g'ọ bụru iphe,
iyi yifuru. Nta-a bẹ ẹphe bụkotawaa ntụ ekpofu l'ẹnya
mu; k'ọphu bụ l'ọ bụepho Kéreshi bẹ bụ urwu, mu e-rita
nwẹkinyi iya.
9 Mẹ k'ọphu mu e-goshikwanụ lẹ mu l'iya tụgbaru
bụru nanụ. Ọphu mu emeẹdu g'a sụje lẹ mu bụ onye
pfụberekoto, bụ ọphu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; ọ
bụwaru ọphu shi l'ekweta kẹ Kéreshi. Ọ bụru ono bụ
apfụbekoto ọphu shi Chileke l'ẹka bya eshikwaphọ l'ẹka kẹ
Kéreshi.
10 Gẹ mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ ono; mẹ gẹ mu lẹ Kéreshi ọbu atụko gbarụ
mgba l'iphe-ẹhuka ono, o jeru ono; mẹ gẹ Chileke emee gẹ
mu dụ gẹ Kéreshi l'anwụhu ono, ọ nwụhuru;
11 k'ọphu bụ lẹ g'ọ dụhabe mu eshi l'ọnwu teta nọdu ndzụ.

Agba ọso gbafu iya l'ishi

12 Iphe, mu epfu ta abụkwa l'o rwuwaru mu ẹka er-
wurwu; ọphu ọ bụkwa lẹ mu dụkotawaa ree; ọle iphe, mu
anọduje adzọbaa bụ gẹ mu nata obunggo ọso, mu gbaru;
eshinu Kéreshi Jizọsu natawaru mu mee mu bụru nkiya.
13 Ụnwunna mu; mu ta asụkwaru lẹ mu natawaru
obunggo ọso ono; obenu l'iphe lanụ, mu emejekpọepho
kpụrumu bụ lẹ mu atụkoje iphe, mu tọwaru azụ
zọhashichaa kukebeẹpho ẹhu agba agbapfu ọphu nọ mu
l'ụzo iphu.

14 Mu anọduje adzọ gẹ mu gbafụ ọso ono l'ishi; k'ọphu
mu a-nata obunggo, bụ iya bụ ndzụ ojejoje ono, Chileke shi
l'ẹka Kéreshi Jizọsu kua mu gẹ mu bya anata l'imigwe ono.
15 Ọo ya bụ; g'iphe, bụkotakpoo anyịbe ndu kawaru ẹnya
l'iphe kẹ Chileke bụekwarupho ẹgube iphe ono, mu arị ono
bẹ ẹphe l'a-nọduje arị. Ọ -bụkwanuru l'o nweru g'ọ dụ; unu
harụ arị iphe ọzo bẹ Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo
unu ẹnya.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu anyi gbawaru ọso ono gbarwua
ya l'ishi; g'anyi mejeẹkwapho iphe ono anyi mehawaru ono.
17 Ụnwunna mu; unu tụko g'unu ha meje gẹ mu eme. Anyi
egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tụko nwụtaepho ẹka
ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono.
18 Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bẹ mu
gudeakwaa ẹnya-mini ẹkwa epfuphuru iya unu azụ; sụ
l'o nweru ikpoto ndu umere phẹ egoshi l'ẹphe bụ ọhogu
oswebe Kéreshi.
19 Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kẹle ọo iphe, a-la phẹ
l'ẹpho bụ chi phẹ. Ọ bụru iphe, iphere iya gege adụje phẹ
bẹ ẹphe egudeje aba l'abaa. Ọ bụerupho l'iphe kẹ mgboko-a
bẹ ẹphe woru uche phẹ dobe.
20 A bya abya l'anyịbedua; ibe k'anyi bụru imigwe. Ọ
bụru l'ẹka ono bẹ Onye-Ndzọta anyi ono, anyi ele ẹnya iya
eleshi iya ike ono e-shi bya, bụ iya bụ Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi.
21 Ọo ya bụ onye l'a-gbanwe ogwẹhu anyi-a, adụdu iphe,
ọ bụ-a; mee ya l'ọ dụ g'ogwẹhu nkiya, l'egbu nwịinwii. Ike,
oo-gude mee ya bụ ike ono, o gude emekọta iphemiphe g'ọ
lwa iya lẹ mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu kẹ Kéreshi l'ememe

1 Ọo ya bụ; ụnwunna mu, mu yeru obu; unu pfụru
pfụshia ike l'ẹka Nnajịuphu. Oghoroko unu egbukwa mu
egbugbu. Ọo unu bụ ẹhu-ụtso mu; ọ bụkwarupho unu bẹ
bụ obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.
2 Mu arwọ ụnwanyi labọ ono, bụ Yuwodiya yẹe Sintiki sụ
g'obu bụru phẹ nanụ l'ẹka Nnajịuphu.
3 Tẹme gụbedua kwaphọ, bụ ọkpobe ọ̀nyà; mu l'iya
tụkoru eje ụdu ozi lanụ; mu arwọkwa ngu phọ sụ g'i yejeru
ụnwanyi ono ẹka g'ẹphe meje iphe ono, mu sụru g'ẹphe
me ono; noo l'ẹphe sekpọoru akanya ezikashi ozi-ọma ono;
mẹkpoo Kelementi yẹe ndu ọzowaro, bụ ndu anyi l'ẹphe
jegbaru ozi ono; bụ ndu ẹpha phẹ dụkota l'ẹkwo, Chileke
deshiru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejoje.

4 G'ẹhu tsọjeepho unu ụtso l'ẹka Nnajịuphu tekenteke. Gẹ
mu pfuphukwa iya azụ ọzo; g'ẹhu tsọjeekwapho unu ụtso.
5 Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu
bụ ndu obu ọma. Nnajịuphu nọakwa ntse.
6 G'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-jeje ayọ ọshi iya. Iphe, unu
e-mejechia bụ g'unu pfujeru nụ Chileke gude kajẹru iya
iphemiphe, mkpa iya dụru unu; unu ekelejekwa iya phọ
ekele.
7 Ọo ya bụ; g'ẹhu-guu kẹ Chileke, bụ iya kwata dakiri gẹ
nemadzụ e-gude uche iya maru; abụru iphe, e-wota obu
unu mẹ uche unu kwachia l'ime Kéreshi Jizọsu.
8 Ẹka mu l'a-sụberu iya unu ishi ụnwunna mu bụ; g'iphe,
l'e-shitajẹepho unu l'uche bụru ọriri k'iphe ono, bụkota
ọkpobe-opfu ono; mẹ iphe, bụkpoo iphe, gbaru kẹ g'e yeru
iya ùbvù; mẹ iphe, bụ iphe, pfụru ọto; mẹ iphe, bụkpoo
iphe, e te merwuduru emerwụ; mẹ iphe, bụ iphe, dụ ree
l'ẹnya; mẹ iphe, ọnu tụkoru wụkoo nanụ l'ọ dụkota ree;
mẹ iphe, dụ ùbvù; mẹkpoo iphe, bụ iphe, aaja ajaja.
9 Unu meje iphemiphe ono, unu nwụtaru lẹ ndzụ mu
ono; mẹkpoo ọphu mu ziru unu ezizi; unu emekwaphọ
iphemiphe, unu nụmaru mu l'ọnu; mẹ ọphu unu gude ẹnya
unu hụma l'ẹhu mu. Ọo ya bụ; Chileke ono, emeje g'unu
buru guu ono eswiru unu eswiru.

Pọlu ekele ndu Filipayi ekele kẹ ree, ẹphe meru iya

10 Sụ-a; ẹhu atsọ mu ụtso l'ime Nnajịuphu; kẹle nta-a bẹ
unu byawaru bya emeaharu mu ree ọzo. Iphe, mu epfu ta
abụkwa l'unu ta anọdujedu epfu opfu ẹhu mu; ọ chikwa
ụzo te eshidu adụjeru unu g'unu mee ya l'ẹka.
11 Mu te epfukwa l'o nweru iphe, ụko iya dụru mu; lẹ
mbẹdua nwụtaakwaru g'iphe, mu nweru g'ọ hahabẹ phu-
jeru mu l'ẹnya; m'obetaru ọ nọdu anwụru mu ịnwuagha.
12 Mu maru g'a bụjeru onye ẹjo ẹka dụru; bya amaru
g'a bụjeru onye nweru iphe. L'iphe, bụkpoo ẹka mu
nọ bẹ iphemiphe ono mewaru mu; ẹbe ọ dụedu iphe,
abụjekwaduru mu ẹnya-aphapha l'ẹhu nkemu; mbụ lẹ mu
rijiru ẹpho; ọzoo lẹ mu nọ ẹgu; ?mu nweru iphe; mẹ mu te
enwe-o; mu anọ-kirishilẹkwaa.
13 Ọ tọ dụdu iphe, mu ta adụdu ike emekọta; noo l'ọo
Kéreshi bẹ bụ onye emeje ike adụ mu k'ememe iya.
14 Sụ-a; unu nweru obu ọma l'ẹka mu nọ; yetarụ mu ẹka
teke ono, mu shi eje iphe-ẹhuka ono.
15 Tẹme unubẹ ndu Filipayi l'onwunu maru lẹ teke mu
watakpọoru ezi ozi-ọma ono lẹ mbụ; gẹ mu lụfutaru lẹ
Masedoniya bẹ ọ tọ dụdu Chịochi ọzo, mu l'ẹphe tụgbaru

nanụ; gbahaẹpho unubẹdua kpụrumu: ọo unu bụ ndu anụje mu iphe bya abụru unu bụ ndu anataję l'ẹka mu.
16 Mbụ je akpachakpọo lẹ teke mu nọ lẹ Tesalonayika;
unu shi emejeru mu mkpa; mẹ mkpa byaru mu; mbụ ẹbe ọ
bụkwaa ugbo lanụ kpụu bẹ unu meru mu iya.
17 Ọ tọ bụkwa iphe ono, unu anụje mu ono bẹ mu ele
ẹnya iya; ọ chia iphe, mu ele ẹnya iya bụ g'urwu gbaaru
unu bẹrebere.
18 Mu natakọtawaru iphemiphe ono, unu nụru Epafuro-
dayitosu g'o wotaru mu ono. Ọo-sụkpokwaaru iphe, mu
eme iya tsufu etsufu. Iphe ono bẹ unu vuru nụ iya
k'anyịnyi. Iphe ono, unu nụru mu ono dụ gẹ ngwẹja,
eshi kwẹekweekwee; ngwẹja, mkpọ iya akpụ tụuu alapfu
Chileke. Mkpọ iya ono atsọ Chileke ụtso; k'ọphu o gboberu
ẹka labọ nata iya.
19 Lẹ Chileke mu a-nụkotakwaa unu iphe, bụkpoo iphe,
mkpa iya dụru unu. Ọ bụru l'iphe o nweru, ọdu-biribiri iya
dakiri atụ ọnu iya ono, shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu ono bẹ o-shi
mee ya.
20 G'ọ bụru Chileke ono, bụ iya bụ Nna anyi bẹ ajaja l'a-
bụru nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele mkpọchi-ishi

21 Unu keleru mu iphe, bụ ndu-nsọ l'ẹhu l'ẹhu; mbụ ndu
ono, nọ l'ẹka Kéreshi Jizọsu ono. Ụnwunna anyi ndu mu
l'ẹphe nọ l'ẹka-a l'ekelekwaphọ unu.
22 Iphe, bụkpoo ndu-nsọ, nọkota l'ẹka-a g'ẹphe ha
l'ekelekọta unu-o; kelekele kẹ ndu bu l'ibe eze nnajịoha, bụ
Siza.
23 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-
ọma-o. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọlosi

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede. Mu bụ onye Chileke
họtaru mee gẹ mu bụru onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Onye
mu l'iya gba mgba ede iya bụ nwanna anyi, bụ Timoti.
2 Ndu anyi ede iya anụ bụ ndu kẹ Chileke; mbụ ndu ọphu
nọ lẹ Kọlosi, bụ ụnwunna anyi ndu ọphu nọ l'ẹka Kéreshi.
Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹle Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; l'o mekwaaphọ g'unu
buru l'ẹhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele iya ekele

3 Anyi anọdujeepho ekele Chileke, bụ iya bụ Nna kẹ
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mẹ anyi -nọdu epfu opfu
ẹhu unu anụ Chileke.
4 Noo l'anyi nụmawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike
l'ime Kéreshi. Anyi bya anụmaakwapho l'unu yeru ndu-
nsọ obu g'ẹphe ha.
5 Kẹle unu ele ẹnya iphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ
iphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu
ozi-ọma ono, bụ ọkpobe-opfu ono.
6 Ozi-ọma ono erekwa ire l'ẹkameka bya atụkoakwapho
mgboko ejedzuru. Ọ bụru ẹgube ono bụ g'o jedzuru ẹka
unu nọ bya ere ire lẹ ndzụ unu e -shi mbọku, unu nụmaru
iya; o doo unu ẹnya ree; mbụ iphe, eze-iphe-ọma Chileke
ono bụ.
7 Ọo Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'iya
tụkoru eje ụdu ozi lanụ bẹ bụ onye ziru unu ozi-ọma ono.
Epafurasu ono bụ onye goshiwaru lẹ ya bụ onye e gude ire
iya ẹka l'ejeru Kéreshi ozi; ọ bụru iya nọ-chiru ẹnya anyi
l'ibe unu;
8 tẹme ọ bụru iya pfuru anyi kẹ n-yemobu unu ono, shi
l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono.
9 Nokwa iphe, meru g'o gude ẹbe anyi atuwojedụru ẹka
l'epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; g'o mee g'unu makọtajeru
iphe, bụ uche iya; waa k'ọphu mmamiphe, shi l'ẹka Unme-
dụ-Nsọ edoje ẹnya ree.
10 Ọo ya bụ g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gẹ ndzụ unu
l'ophu bụru iphe, unu l'e-gude akwabẹ Chileke ùbvù; tẹme
unu emekwaphọ iphe, dụ Chileke ree l'iphemiphe, unu eme
ememe. Unu eshi ẹgube ono meje iphe, bụkpoo iphe-ọma
tekenteke; kakwaphọ amarweta onye Chileke bụ.

11 L'o gude ike iya ono, dụ biribiri mee unu g'unu shihu
ike ọkpobe eshihu; k'ọphu unu a-dụje ike gude ata nshi
nwejeru obu l'iphemiphe, byaru unu.
12 Unu egudejekwaphọ ẹhu-ụtso keleje Chileke, bụ Nna
ekele. Noo l'ọo ya bụ onye meru; unu bụru ndu gbaru g'unu
lẹ ndu-nsọ gbarụ mgba l'iphe, ọ kwakọberu phẹ l'ẹka ono,
bụ ìphóró dụkota iya ono.
13 Ọ dzọtaru anyi l'ẹka ọchii nweru ike bya eworu anyi je
edobe l'ẹka Nwa iya, o yeru obu bụ eze.
14 Ọ bụru iya bẹ e shi l'anwụhu iya gbata anyi; bya
agụkwaarupho anyi nvụ l'iphe-ẹji.

Onye Kéreshi bụ mẹ iphe, oomeje

15 Ọo ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahụmajedu l'ẹnya
ono; bya abụru iya bẹ Chileke doberu l'ọkpara l'iphe,
bụkpoo iphe, o meru ememe.
16 Noo kẹle ọo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mekọta iphe,
bụkpoo iphemiphe, bụ ọphu dụ l'imigwe mẹ ọphu dụ lẹ
mgboko; ọphu ẹnya ahụmaje mẹ ọphu a ta hụmadu l'ẹnya;
mbụ ndu eze ojozi-imigwe; mẹ ndu bụ nnajịoha; mẹ ndu
ọchi-ọha g'ẹphe hakọtakpoo; mẹ ndu ọphu nọ l'oke ọkwa,
nọkota l'imigwe. Ọo yẹbedua, bụ Kéreshi ono bẹ Chileke
shi l'ẹka iya mee iphemiphe kpọ; tẹme ọ bụru iya bẹ o meru
iya doberu.
17 Yẹbedua l'onwiya vukọta iphemiphe ụzo dụhaadaa. Ọ
bụkwarupho ike nkiya bẹ o gude mee iphemiphe, Chileke
meru ememe; ọ dụkota l'ẹka Chileke doberu iya.
18 Ọo ya bụ ishi, kpọ-pfuru l'ogwẹhu iya ono, bụ Chịochi.
Ọo yẹbedua bụ ẹka ndzụ l'ophu futaru. Ọ bụkwaru iya phọ
bụ onye ivuzọ, Chileke meru o shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ;
k'ọphu ọo-bụru iya a-kakọta shii l'iphemiphe, Chileke meru
ememe.
19 Ọo Chileke bẹ chịru iya l'obu iya mee g'ọ bụru l'ẹhu
Nwa iya bẹ aa-hụma-gbukpọo iphemiphe.
20 Waa g'ọo bụkwarupho l'ẹka Nwa iya ono bẹ ya e-shi
mee gẹ yẹle iphemiphe, nọ l'imigwe mẹ ọphu nọ lẹ mgboko
dụ lẹ ree. Ya eshi ẹgube ono gude mee ono, Nwa iya
gbashịru l'oswebe ono mee g'opfu ta adụheru yẹbe Chileke
yẹle iphemiphe, o meru ememe.
21 Noo l'o nwekwarụpho teke unubẹdua shi bụru ndu
'anọdu Chileke l'ẹka. Ọ bụru ẹjo-iphe unu shi anọduje arị
l'ọriri; eme iya l'umere bẹ shi mee; unu bụru ọhogu Chileke.
22 Ọle nta-a bẹ Chileke shiwaa lẹ ndzụ, Nwa iya shi nọdu
l'eliphe-a waa anwụhu, ọ nwụhuru; mee g'unu l'iya dụ lẹ
ree; k'ọphu Nwa iya ono e-duta unu; unu abụru ndu dụru
Chileke iche; ọ tọ dụdu iphe, aata unu ụta iya; ọphu unu

abụduru ndu aamaru ẹjo ẹka jasụ l'o duta unu bya apfụbe
l'iphu Chileke ono.
23 Ọle iphe, unu mefụtaje bụ l'unu a-pfụshi ike l'ekweta
unu; kpọo onwunu g'abara; ọphu unu ekwedu g'e mee
unu g'unu wofu obu l'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, bụ
iya bụ ozi-ọma ono, unu nụmaru ono, e zidzuru mgboko
mgburugburu ono; bya abụkwaru iya phọ bẹ Chileke ziru
mbẹdua, bụ Pọlu gẹ mu je ezia ndu ọzo.

Ozi, Chileke ziru Pọlu g'o je ezia Chịochi

24 Nta-a bẹ ẹhu atsọkpoo mu ụtso; kẹle ọo unu bẹ
mu ejedoru iphe-ẹhuka-a. Noo kẹle ọo iphe-ẹhuka-a, mu
eje nta-a bẹ mu gude eyeta ẹka eme g'o dzukọta mbụ
iphe, phọdukwaduru l'iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru jedoru
ogwẹhu iya ono, bụ Chịochi.
25 Ọo Chileke ono, bụ onye họtaru mu nụ gẹ mu bụru
onye-ozi Chịochi bẹ ziru mu ozi gẹ mu zia unu; gẹ mu mee
unu g'unu tụko iphe, ya pfuru makọtaru;
26 mbụ iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru
mgboko ono. O be nta ọ bya egoshi iya ndibe iya, dụ nsọ.
27 Ọ bụru phẹ bẹ Chileke họtaru lẹ ya e-goshi iphe ono,
nyịberu anyịbe ono, e shi domia edomi l'ẹnya ndu abụdu
ndu Jiu ono, bụ iya bụ l'ị -nọdu Kéreshi l'ẹka; l'ịi bụru onye
e-mechaa gbua nwịinwii.
28 Ọo opfu ẹhu iya bẹ anyi anọduje asa kpaa kpaa
g'onyemonye nụma-a; alọ onyemonye ẹka lẹ nchị gude
mmamiphe ezi iphe k'ọphu anyi e-me onyenọnu g'ọ bụru
onye nọ l'ime Kéreshi bụru onye dụebe ree.
29 Noo g'o gude mu nọdu anọduje eseshi akanya ike;
kukebe ẹhu eme gẹ mu e-me jeẹbe ozi ono, Chileke ziru
mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bẹ bụ ike ono, Kéreshi eyeje
mu l'ẹhu ono. Noo ike, l'ere ire l'ẹhu mu bụ onoya.

2

1 Iphe, mu eme g'unu maru bụ lẹ mu ese akanya unu
eseshi iya ike; mẹ akanya ndu Chịochi, nọ lẹ Layodeshiya;
mẹwaro iphe, bụkpoo ndu ọzo, mu l'ẹphe teke ahụma-
swee lẹ ndzụ-a.
2 K'ọphu obu e-shihu phẹ ike; wafụa g'ẹphe tụgba bụru
nanụ lẹ n-yemobu; ọo ya bụ g'ẹphe abya amaẹbekporu
ọkpobe-opfu ono; e-shi ẹgube ono iphe ono, Chileke shi
domia edomi ono edoo phẹ ẹnya ree, bụ iya bụ kẹ Nna yẹle
kẹ Kéreshi.
3 Ọo l'ime Kéreshi ono bẹ Chileke domiru iphe, bụkpoo
ẹku, dụ lẹ mmamiphe yẹle nkwamẹnya l'ophu.

4 Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ k'ọphu ọ tọ dụdu onye
a-bya egude ire mecha mecha duswee unu ụzo.
5 Kẹle a makwarụ-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka ono, unu nọ
ono; ọle ọ kwa-a l'ẹka ono, unu nọ ono bẹ obu mu dụ. Iphe,
atsọje mu ụtso bụ g'unu gude mekọbe onwunu bụru nanụ
waa g'unu gude bụru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu
kweru kẹ Kéreshi.

Jizọsu bụ nnajịoha

6 Ọo ya bụ; eshinu unu gbobewaru ẹka labọ nata Kéreshi
Jizọsu ọ bụru Nnajịuphu unu; unu l'iya tụgbaekwapho
bụru nanụ kwasẹru.
7 G'ọ bụekwarupho g'oshi agbabẹje ọgbarabvu l'ime alị-
a bụ g'unu a-gbabẹ ọgbarabvu l'ime Kéreshi. G'ọ bụru
Kéreshi bẹ l'a-bụru ọkpa-ụlo, unu a-nọdu akpụ ndzụ unu
l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono
kweshia ya ike. Unu egudejeẹpho obu unu g'ọ ha ekele iya
k'anyịnyi.
8 Iphe, unu akwabẹru ẹnya bụ g'ọ tọ dụ onye e-gude
mmamiphe nwọmaru-ọ-machata mẹ ụgho, enwedu ishi
bya atụrwua ekweta unu. Iphe ono bụkota iphe, shi l'iphe,
ndiphe ezi; bya abụru iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ
iphe, eshidu Kéreshi l'ẹka.
9 Noo l'ọo l'ẹhu Kéreshi ono, byaru bya abụru nemadzụ
ono bẹ Chileke l'onwiya byaru bya edzua oke egoshikọta
onye ya bụ.
10 Chileke bẹ shiwaa l'ẹka Kéreshi ono, unu l'iya tụgbaru
bụru nanụ ono mee gẹ ndzụ unu dzua oke. Ọ bụru
Kéreshi ono bụ onye-ishi, kakọta iphe, bụkotakpoo ndu
ọchi-ọha imigwe g'ẹphe hakọtakpoo; bya akakọtakwapho
ndu nọkwapho l'oke ọkwa l'imigwe.
11 Sụ-a; ọ kwa teke ono, unu l'iya byaru bya atụgba bụru
nanụ ono bẹ e buru unu úbvù; mbụ úbvù ọphu abụdu ẹka
bẹ e gude bua ya unu. Ọo Kéreshi l'onwiya bụ onye buru
iya unu. Úbvù ono, o buru unu ono bụkwa ogwẹhu unu
l'ophu bẹ o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbụ ogwẹhu
unu ọphu iphe-ẹji shi phawaa kutukutu.
12 Lẹ teke ono, e meru unu baputizimu ono bẹ a
tụkoakwaru unu lẹ Kéreshi likọta elili. Tẹme Chileke
tụkokwapho unu l'iya mee unu tụko shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ. Noo l'unu kwetarụ l'ike dụ Chileke bya achịru ụpfu
ye l'ike iya ono; mbụ ike ọphu, o gude mee Kéreshi o shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
13 O nweru teke unu shi nwụhu anwụhu kwaa l'ime
iphe-ẹji unu; ọphu unu ebuduru úbvù; ọle nta bẹ Chileke

byawarụ emee; unu lẹ Kéreshi tụko nọdu ndzụ; ọ gụkotaru
anyi nvụ l'iphe, bụkpoo iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha.
14 Ọ tụkochaa iphe ono, e deru edede l'ẹkwo ono
hushikọtachaa g'ọ ha; mbụ iphe ono, egoshi l'anyi
darwụkotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bụ iphe ono dụwaa
g'ụgwo, tọpyitaru anyi l'ẹkpiri ono. Chileke mechaa nno
bya atụko iphemiphe ono kpọpyabe l'oswebe shi ẹgube ono
mee ya o rebuhu ire. Ọphu oo-rebaẹdu ire je adụwaruro ya.
15 Ọo teke phọ, Kéreshi nwụhuru l'oswebe phọ bẹ o
chikpọru ike iphe, bụkpoo ọchi-ọha, nọkota l'ephekerephe;
mẹ ike iphe, bụkpoo ndu ọphu nọ l'oke ọkwa l'ephekerephe;
kpụa phẹ lẹ ndzụ kpụfuta l'edzudzu-ọha teke ono, yẹbedua
l'atụ okoo k'alwụ-gbu, ya lwụ-gburu phẹ ono.
16 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa onye a-bya anọdu akpọcha-
pheru unu mkpọcha l'iphe, unu eri eriri mẹ l'iphe, unu
angụ angụngu. Ọphu ọ dụkwa onye a-bya akpọchaaharu
unu mkpọcha kẹ l'ọwaa iphe, unu abọje; g'unu dobekwa
mbọku ọphuu bọje iya abọbo; ọzoo l'ọnwa fụkwaru
k'ọphúú g'unu watakwa iya abọbo; ọzoo k'iphe, unu e-meje
mbọku atụta unme.
17 Ekemu ndu Jiu ono g'ọ hakọta, e shi tụshia k'iphemiphe
ono bẹ shi bụkotaru onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphu.
Obenu l'ọphu bụ ọkpobe iya bụ Kéreshi.
18 Ọo ya bụ g'unu te ekwekwa g'ọ dụru onye l'abya
akpọshia unu anata obunggo ono, Chileke l'e-bu unu ono.
Unu b'ekwekwa gẹ ndu ono, ọonoduje atsọ ụtso l'ẹphe
emeje g'a sụ l'ẹphe wozeru onwophẹ alị ono nafụ unu
obunggo Chileke. Ẹphe anọduje epfu g'a bajẹru ụnwu-ojozi-
imigwe ẹja; ẹphe asụ l'iphe, ẹphe gbabẹru ọkpa epfu iya
bụ ọphulenya, ẹphe phụru. Ẹgube ndu ono anọdujeepho
eku onwophẹ iphe, ẹphe ahadụ g'ọo ya. Ọ bụerupho
egomunggo, enwedu ishi bẹ ẹphe anọduje agba.
19 Ẹphe ta anyatajẹedu l'ọ dụru onye bụ ishi, bụ ẹka
ogwẹhu dzepfuru lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; mẹkpoo akwara,
dụkota l'ẹhu. Ọ bụru ishi emeje ogwẹhu ono l'oovu evuvu
gẹ Chileke tụberu.

Anwụhu waa eteta k'onye lẹ Kéreshi

20 Sụ-a; eshi ọphu unu lẹ Kéreshi tụkoru nwụhukota bẹ
Chileke bọfuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe tọru ọkpa iya,
sụ g'e tsoje. ?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu emekwadua
gẹ ndu bụkwadu ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu
pfuru, bụ ọphu sụru:
21 “B'ebyikwa ẹka lẹ nri ọwa! B'edekwa ọwa-a ire; ọphu
i denyikwa ọphuu ẹka?”

22 Iphe, bụkpoo ekemu ono g'ọ ha tụkokwaru bụleru-a
iphe, nemadzụ ezi waa iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'etsoje.
Noo kẹle iphe, eeri eriri bụ e -richawa iya bẹ ọ bvụwaru.
23 Iphe ono, ẹphe ezi ono adụjekwa g'o shi lẹ mmamiphe;
bya abụru iphe, nemadzụ gude ẹka kotaru onwiya; bụru
ndu eme g'a sụ l'ẹphe wozetaru onwophẹ alị; bụru ndu anụ
ogwẹhu phẹ aphụ. Ọle iphemiphe ono ta adụkwa ọphu
eyetajẹru phẹ ẹka g'ẹphe sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, l'agụ
phẹ nụ.

3

1 Sụ-a; eshinu Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi tụko shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ; unu chọjenu ụzo, unu e-shi g'iphe
ono, dụ l'imigwe ono rwube unu ẹka; mbụ iphe, dụ l'ẹka
ono, Kéreshi nọ l'ẹkutara Chileke ono.
2 Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, dụ l'eli ono; unu te
ewoshiru iya dobe l'iphe kẹ mgboko l'ẹka-a.
3 Noo kẹle unu nwụhuru anwụhu. Ndzụ unu bẹ Kéreshi
wowaru domia l'ẹka Chileke. Kéreshi nọdukwanu l'ime
Chileke.
4 Ọo Kéreshi bẹ bụ ọkpobe ndzụ anyi g'anyi hakọta. Teke
ono, Kéreshi a-bya ọzo ono bẹ unu e-tsokwaru iya phọ bya.
Unu l'iya agbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya.
5 Ọo ya bụ; unu pyị-gbushia iphe, bụkotakpoo iphe kẹ
mgboko-a, bụ iphe, dzụkwadu ndzụ l'ẹhu unu, bụ iya bụ;
apharwụshi onwonye; umere, rehuru erehu mẹ ẹgu eme
ẹjo-iphe; iji-ẹnya mẹ ẹnya-pfụrupfuru, bụhukwapho agwa
ọbvu.
6 Ọo iphemiphe ono bẹ l'e-me g'oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke
dapfu ndu ta nụdu iphe lẹ nchị.
7 O nwekwarụ-a teke unubẹdua shi emegbaa iphemiphe
ono, bụ iya bụ teke ẹjo-iphe ono shi gudegbaa ndzụ unu
eme g'ọ dụ iya.
8 Ọle nta-a bẹ unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ẹhu-
eghu; obu ọku; edoberu nwibe unu ẹjo obu; ephu nemadzụ
iphu. G'opfu erehu te eshijekwa unu l'ọnu.
9 Unu ta adzụjekwaru nwibe unu ụka; eshinu unu
hakọtawaru akahụ umere ono yẹe ẹjo ememe, tso iya nụ.
10 Ọo ya bụ g'unu yee umere ọ̀phúú ono g'onye yeru uwe.
Ọ kwa Chileke ono, nụru unu umere ọ̀phúú ono anọduje
eme unu g'unu kabaa abụru ndu o meru k'ọ̀phúú. Ọo ya
bụ g'unu amakọtaru onye Chileke bụ; marwee ya amarwe
k'ọphu unu a-nọdu akabaa adụ g'ọ dụ kwasẹru.
11 Eshinu ọ dụwaa nno bẹ a ta akpahẹkwa ishi kẹ l'onye
ọphuu bụ onye Jiu; onye ọphuu bụru onye abụdu onye
Gurisu; onye ọphuu bụru onye buru úbvù; ọphu onye

ọphuu ebuduru. Onye ọphuu bụ nlwamụlwa; onye ọphuu
bụru onye ime-ọswa. Onye ọphuu bụ ohu; onye ọphuu
bụru amadụ. Ọ bụwaa Kéreshi bụ mkpakọ lẹ nswikọ; tẹme
o buru l'ime onyemonye.
12 Unu bụ ụnwu Chileke. O yeru unu obu bya ahọta
unu g'unu bụru ndu nkiya. Noo g'o gude unu je aphụjeru
nemadzụ obu-imemini; nwejeru obu ọmaa; unu wozeje
onwunu alị; meje odoo; unu atajẹru iphe nshi. Unu tụko
iphe ono g'ọ hakọta chịta yee g'onye yeru uwe.
13 Nwibe unu -mee unu ẹji; unu tagbuje iya lẹ nshi. Teke
nemadzụ meru unu iphe, unu a-ta onye ọbu ụta; unu
agụaru iya ya nvụ. Nnajịuphu gụakwaru unu nvụ l'iphe-
ẹji unu. Ọo ya bụ; unu gụjekwaru ndu ọzo nvụ m'ẹphe
meswee unu.
14 Ọphu kachakpọonu l'iphemiphe ono bụ g'unu yee
nwibe unu obu. G'ọ chịkobe unu g'unu tụgba bụru nanụ
ọkpobe abụru.
15 G'ẹhu-guu ọphu shi Kéreshi l'ẹka nọdukwa l'obu unu;
duzi unu ụzo; kẹle ọo ya meru g'o gude Chileke kukọbe unu
g'unu bya abụru ogwẹhu lanụ. Unu keleje Chileke ekele
iphe onoya.
16 Unu kwe g'opfu kẹ Kéreshi ono bya eburu l'ime obu
unu dzua ya oke lẹ mmamiphe; ezi iphe; yẹle adụ nwibe
unu obu. Unu egudekwa iya phọ alọru phẹ ẹka lẹ nchị.
Unu gụje ebvu-ọma nụ Chileke; mẹ ebvu ekele; mẹ ebvu
ọzo, shikọta Unme-dụ-Nsọ l'ẹka. Unu gude obu unu g'ọ ha
meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele.
17 Iphe, bụkpoo iphe, unu epfu epfupfu mẹ iphe, unu eme
ememe; unu gudeje ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi
mekọtaje iphe ọbu. Mbụ-a; unu shije Kéreshi l'ẹka
kelejekpọepho Chileke, bụ Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu kẹ Kéreshi

18 Unubẹ ụnwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu alị;
kẹle ọo ya bụ iphe, gbaru onye etso Nnajịuphu l'ememe.
19 Unubẹ unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta
adụjekwaru phẹ ẹhuka.
20 Unubẹ ụnwegirima; unu nụjeru ne lẹ nna, nwụru
unu opfu l'iphemiphe, ẹphe epfuru unu. Noo l'ọo iphe, dụ
Nnajịuphu ree bụ ono.
21 Unubẹ nna; unu te emejekwa ụnwegirima unu iphe,
e-ghu phẹ eghu; anọnya obu dahụ phẹ adzụlakpa.
22 Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe, ndu bụ nnajị
unu k'eliphe-a ziru unu. Ọ tọ bụekwapho teke ẹphe ele
unu ẹnya bẹ unu e-meje iya g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu

gudejekpọepho obu ìphóró me iya. Iphe, unu azọbeje eme
iya abụru lẹ Chileke dụru unu lẹ nsọ.
23 Iphe, bụ iphe, unu emekpọo; unu phubeje iphu me iphe
ọbu maru l'ọo Nnajịuphu anyi bẹ unu emeru iya. Unu te
emejekwa iya g'ọ bụ nemadzụ bẹ unu emeru iya.
24 Unu nyatajẹkwa l'ọo Chileke bẹ l'e-bu unu obunggo iya,
bụ iya bụ lẹ Nnajịuphu l'a-nụ unu iphe ono, o kwetarụ ndu
nkiya ukwe iya ono. Noo kẹle ọo Kéreshi bụ Nnajịuphu, bẹ
unu ejeru ozi.
25 Ọle onye eme iphe-ẹji bẹ Chileke a-pfụkwanu ụgwo
ọphu gbaru iya nụ; m'obeta onye ọbu bụru onye. Noo lẹ
yẹbedua, bụ Chileke ta adụdu onye oole ẹnya l'iphu.

4

1 Unubẹ ndu bụ nnajịuphu; unu mejekwaru ohu unu
iphe, pfụru ọto mẹ iphe, rwuberu phẹ nụ. Unu nyatajẹkwa
l'unubẹdua nwekwarụpho onye bụ Nnajịuphu unu, bu
l'imigwe.

Iphe unu e-meje

2 Unu yemia ishi l'epfu anụ Chileke; unu eche nche;
ekelejekpọe ya phọ ekele.
3 Unu pfujekwarụpho opfu ẹhu anyi nụ Chileke sụ iya g'o
mee g'anyi nwejeru ẹka anyi e-zije ozi-ọma ono; mbụ g'anyi
zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bụ iya bụ Kéreshi
l'onwiya. Ọ kwa k'ozi-ọma ono bẹ o gude a tụa mu mkpọro-
a.
4 Unu pfujekwarụpho nụ iya g'o mee mu gẹ mu dụje ike
pfuje iya g'o doo ẹnya lẹ g'ọ gbaru mu l'epfupfu iya.
5 Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abụdu ndu
kẹ Kéreshi. Unu ta ahajẹkwa ụzo dụru unu g'ọ laa kẹ
mmanụ.
6 G'opfu unu guje egugu; dụjeepho g'iphe, únú tsụru;
k'ọphu ooheje ndu unu epfuru iya ihee angabẹru unu nchị.
Unubẹdua amakwanụru g'unu e-yejeru onyemonye ọnu
l'opfu.

Ekele ikpazụ

7 Tikikọsu e-pfukọtarua unu gẹ mu eme ala. Yẹbedua bụ
nwanna anyi, anyi yeru obu; bya abụru onye-ozi-ọma, e
gude ire iya ẹka; bya abụru onye anyi l'iya tụkoru eje ozi
ono.
8 Mu ziru Tikikọsu ọbu g'ọ bya ndu-unu bya akọoru unu
g'anyi l'eme ala; tẹme l'oo-mekwaaphọ g'obu shihu unu ike.
9 Onye anyi tụkoru yẹ l'iya ezi g'ẹphe bya ndu-unu ono
bụ Onẹsimosu, bụ onye anyi yeru obu; bụkwarupho onye
goshifuakwaruphọ lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka; mbụ

Onęsimosu k'ibe unu. Ẹphenebo ono a-kọwaruro unu
g'iphemiphe, dụ l'ibiya-a.
10 Arisutakọsu, bụ onye mu l'iya tụkoru nọdu lẹ mkpọro
l'ekelekwarọ unu. Maku nọdu ekelekwaphọ unu; mbụ nwa
nwune-nna Banabasu. E zihaakwaru nzi ẹhu iya; o rwua
unu nchị. Teke o shitaru ụzo ibiya k'unu; unu goshijekwa
iya l'ẹhu atsọ unu ụtso l'ọ byaru.
11 Ọ nọdu ekelekwaphọ unu mbụ Jizọsu ono, eekuje
Jiọsutosu ono. Ọo ụmadzu ẹto ono bẹ bụkwadu ndu Jiu,
tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'ọo Chileke bụ eze
ono. Ọ bụru phẹ bẹ anọduje adụ mu obu.
12 Epafurasu k'ibe unu ekelekwaphọ unu. Yẹbedua bẹ
bụkwapho onye ejeru Kéreshi Jizọsu ozi. Oogudeje obu
iya g'ọ ha phube iphu epfu anụ Chileke l'ishi ẹhu unu
epfushi iya ike. Gẹ Chileke mee g'unu ba akpọjeru laa azụ;
l'oomekwaphọ unu: unu amakọtaru umere, gbaru onye
kẹ Kéreshi l'ememe ọkpobe amaru; l'oomekwaphọ g'o heje
unu ihee emeębekota iphe, dụ Chileke l'uche.
13 Mbędua epfukpọo l'onwomu sụ l'oosekpọ akanya ẹhu
unu eseshi iya ike; mękpoo akanya ẹhu ndu Layodeshiya;
mẹ kẹ ndu Hiyerapọlisu.
14 Onye dọkinta ono, anyi yeru obu ono, bụ Luku
l'ekelekwarọ unu. Ọ nọdu ekelekwaphọ unu mbụ Dimasu.
15 Unu keleru anyi ụnwunna anyi phẹ ono, nọ lẹ
Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa mẹ Chịochi ono,
edzukọbeje l'ibe iya ono.
16 Unu -gụchaa ękwo-ozi-a l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya
g'o rwua ndu Layodeshiya ęka k'ọphu ęphebedua l'a-gụkwa
iya phọ. Unu agụkwaapho ękwo-ozi ọphu shi Layodeshiya.
17 Unu zia Akịposu lẹ mu sụru g'o kukebekwa ẹhu jeębe
ozi ono, e ziru iya g'o jee l'ozi ono, anyi ejeru Nnajịuphu
ono.
18 Ọo mbędua, bụ Pọlu gude ęka mu ede ọwa-a nta-a gude
ekele unu. Unu ta azọhajekwa lẹ mu nọ lẹ mkpọro.
Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ, Pọlu Deru Nụ Ndu Tesalonayika

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pọlu alaru Chịochi
Tesalonayika, bụ ndu kẹ Chileke, bụ Nna; bya abụkwarupho
ndu kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu mu ẹphe tụkoru
dee ya bụ Sulivanusu yẹe Timoti.
Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'ẹhu
dụ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phẹ

2 Tekenteke, anyi epfu anụ Chileke, bụ Nna anyi bẹ anyi
l'anyatajẹkwa unu. Anyi nọdu anọduje ekele Chileke ekele
ẹhu unu g'unu ha.
3 Ọ tọ dụkpodaa teke anyi ta anyatajẹdu ozi unu gude
ekweta jee; mẹ g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya
ike; waa g'unu gude ọta-nshi nọdu Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi l'ẹka eleshiberu ẹnya mbọku ono ike.
4 Ụnwunna anyi; anyi makwarụ-a lẹ Chileke yeru unu
obu; bya ahọta unu g'unu bya abụru ndu nkiya.
5 Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-ọma ono; ọphu ọ bụdu-
a opfu ọnu bẹ anyi gude zia ya unu kpụrumu; Chileke
gudekwa iya phọ goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme
Chileke ono bẹ yekwarụpho anyi ẹka; anyi dụ ike mee;
unu maru ọkpobe amaru l'iphe anyi ezi bụ ọkpobe-opfu.
Umere, anyi meru teke anyi l'unu shi tụko nọdukota
mewaruọ unu maru ẹgube ndu anyi bụ. Ọ kwa g'ọo-dụru
unu lẹ ree meru g'o gude anyi mee ẹgube umere ono.
6 Tọbudu iya bụ; unu bya abụru ndu anwụ ẹka anyi. Ọ
bụwaruro unu anwụ ẹka Nnajịuphu. Ọphu unu eleduọ
kẹ l'unu eje iphe-ẹhuka teke e ziru unu ozi-ọma ono; unu
gudelaa ẹhu-ụtso ọphu shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ nata ozi ono.
7 Ọo iphe ono meru g'o gude unu bya abụru ndu iphe,
bụkota ndu ọphu, kweru kẹ Kéreshi lẹ Masedoniya waa
l'alị Gurisu byaru awata anwụ ẹka phẹ.
8 Ọ tọ bụdu-a l'ozi-ọma ono, shi l'ẹka Nnajịuphu, bụ
ozi, unubẹdua l'ezi ono dzuru Masedoniya yẹe Gurisu
kpụrumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ
ngakọtaakwaru ẹkameka k'ọphu ọ tọ dụedu onye anyi a-
bya akọaharu iya k'iche.
9 Iphe, bụkpoo ẹka anyi jeru bẹ aanọduje epfugbaa kẹ
g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajẹru ndu unu-a; mẹ
g'unu gude sefukọtawaa ẹka l'agwa ọbvu bya aghachiwaru

Chileke iphu; wata ejeru ọkpobe Chileke ono, nọ ndzụ ono
ozi;
10 bya awatakwaphọ ele ẹnya Nwa iya ono, e-shi l'imigwe
bya ono; mbụ Nwa iya ono bụ Jizọsu, o meru o shi l'ọnwu
teta nọdu ndzụ ono. Ọo ya bụ onye l'a-dzọ anyi l'oke-ẹhu-
eghu kẹ Chileke, ọ-tukoshi ndu eme iphe-ẹji.

2

Ozi, Pọlu jeru lẹ Tesalonayika

1 Sụ-a; unubẹdua l'onwunu; ụnwunna anyi; maru
l'akpapfuta, anyi kpapfutaru unu ta abụdu anyi kẹ mmanụ.
2 E -gudekpọoru l'anyi jewaru iphe-ẹhuka lẹ Filipayi mẹ
iphe-iphere, e meru anyi; ọle Chileke melẹkwaru-a obu
shihu anyi ike; k'ọphu anyi byaru ezia unu ozi-ọma kẹ
Chileke ono. Ọphu anyi ejedururọ epfu kẹle aakpobyi iphe,
anyi eme akpobyi.
3 Mbụ-a; teke ono, anyi l'arwọ unu g'unu bya abụru ndu
kẹ Kéreshi ono bẹ ọ tọ bụkwa g'anyi bya edephua unu
edephu; ọphu ọ dụkwa ẹjo-iphe, dụ anyi l'ọkpoma; ọphu
anyi abyakwaru g'anyi harụ unu ghọta l'ụgho.
4 Ọ chikwa g'ọ dụ Chileke l'uche g'anyi pfua bẹ anyi epfuje.
Noo lẹ yẹbedua bẹ lewaru anyi ẹnya maru l'anyi goshiwaru
l'ọ gbaru kẹ gẹ ya gude ire anyi ẹka; o woru ozi-ọma ono ye
anyi l'ẹka. Anyi te epfukwa g'ọ tsọje nemadzụ ụtso lẹ nchị;
gbahaa g'anyi pfuje iya g'ọo-dụ Chileke ree; mbụ onye ono,
l'eletajẹ ime obu anyi; maru iphe, anyi l'arị ono.
5 Unu maru-a l'onwunu l'ọ tọ dụkpodaa teke anyi gude ire
mecha mecha pfuru yeru unu. Ọphu anyi emeduru umere
g'ọ bụ l'ọo iphe, anyi abụdu bẹ anyi sụru l'anyi bụ; g'eeshi
g'anyi erita iphe l'ẹka unu. Ọ kwa Chileke bụ onye a-harụ
anyi enge iphe, anyi epfua.
6 Anyi te emekwaru gẹ ndiphe; ọzoo g'unubẹdua; ọzoo
gẹ ndu ọzo jaa anyi ajaja. A makwarụ-a l'eshinu anyi bụ
ndu-ishi-ozi Kéreshi bẹ ọ gbaru g'unu vuru mkpa-ẹhu anyi;
7 obenu l'anyi dụru unu odoo gẹ nwanyị adụjeru
ụnwegirima iya-a.
8 Anyi yeru unu obu shii; k'ọphu ọ tọ bụdu-a ozi-ọma
kẹ Chileke ono kpụrumu bẹ anyi l'unu gba mgba; anyi
gbakwaphọ ndzụ anyi mgba; kẹle unu dụnukaru anyi l'obu.
9 Mbụ-a; ụnwunna anyi; unu nyatajẹkwa ẹgube akanya,
anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ẹphuru phee. Teke ono
anyi l'ezi unu ozi-ọma ono, shi Chileke l'ẹka ono bẹ anyi jeru
ozi l'eswe jee ya l'ẹnyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ọ tọ dụ
onye anyi a-bụru ivu-ẹrwa swiru.

10 Unu a-nọdu agbakpọadaru anyi ọdzori. Nokwaphọ gẹ
Chileke a-nọdukwapho agbaru iya anyi. Umere, anyi shi
emejeru unubẹ ndu kwetarụ ozi-ọma ono gekwaru egeru
bya abụru umere, pfụru nhamụnha. Ọ tọ dụkpodaa ẹka
anyi metaru iphe, aata anyi ụta.
11 Unu maru l'ọo gẹ nna anọduje ehe ụnwu iya-a bụ g'anyi
shi gude ehe unu l'ẹhu l'ẹhu. Anyi dụru unu obu; bya emee
g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike;
12 sụ g'unu meje iphe, dụ Chileke ree; mbụ onye ono, kuru
unu g'unu bata l'ẹka ya bụ eze; waa l'ọdu-biribiri iya ono.
13 Iphe, meru g'o gude ọphu anyi atuwojedu ẹka ekele
Chileke ekele mẹ anyi -nọdu epfu anụ iya bụ; lẹ teke unu
nụmaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono bẹ unu
ta anatadụru iya gẹ opfu nemadzụ; obenu l'unu natarụ iya
gẹ Opfu Chileke; ọ bụkwarua Opfu Chileke bẹ ọ bụ eviya.
Noo kẹle ọo Chileke ono bẹ l'ere ire l'ime unubẹ ndu natarụ
ozi-ọma ono.
14 Ụnwunna anyi; ọo iphe ono, nwụru unu ono bụ iphe,
shi nwụaru Chịochi kẹ Chileke, bụ ndu ẹphe lẹ Kéreshi
tụgbaru bụru nanụ l'alị Jiudiya. Ọo 'ẹpho gẹ ndu alị unu
eme unu mkpawere bụ gẹ ndu alị ẹphebe ndu Jiu shi eme
phẹ iya.
15 Ọo ndu Jiu ono bẹ bụ ndu ono, gburu Nnajịuphu, bụ
Jizọsu; gbua ndu mpfuchiru Chileke; chịa anyịbedua chịfu
l'alị phẹ. Ẹphe gude ẹgube ono meta iphe, ta adụdu Chileke
ree swibe onwophẹ. Ẹphe bụru ọgu dụru onyemonye.
16 Ẹphe kpọshiru anyi ezi ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma,
l'adzọ phẹ nụ ono. Ọ tọ dụkpodaa teke ẹphe te emetajẹdu
iphe-ẹji jasụ l'oobe phẹ l'ẹkpiri. Ọle oke-ẹhu-eghu kẹ
Chileke bẹ mechakwanaarụ dapfuta phẹ.

Ọogu Pọlu ẹgu akpapfu ndu Tesalonayika

17 A bya abya l'ẹhu k'anyi; ụnwunna anyi; anyi nọakwaru
nwọdu ọphu anyi l'unu ahụmaduru; ọle obu anyi nọkwa-
a l'ẹka unu nọ. Oghoroko unu dụta-beru anyi; k'ọphu bụ
l'anyi shiwaa ụzenya seta g'eeshi g'anyi l'unu hụmakpoo
ọzo.
18 Anyi shi eme g'anyi eme kpapfuta unu; mbẹdua,
bụ Pọlu l'ishi onwomu tụkpoakwaru onyo abyabya ugbo
olemole; ọphu Nsetanu ekwedu g'anyi bya.
19 G'ọoduhabe; ?ọ dụru ọphu abụedu unu kpụrumu bẹ
bụ ndu anyi chịru ụpfu yeru bya abụru unu l'e-me g'ẹhu
tsọo anyi ụtso; bya abụru unu bẹ l'a-bụru obunggo, anyi
e-gudeje eku onwanyi l'atatiphu Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi mẹ ọ -byalẹpho ọzo.

20 Mbụ-a; ọ kwa unubẹdua bụ iphe, ee-gude jaa anyi ajaja
bya abụru unu bụ ẹhu-ụtso anyi.

3

1 No iya; a nọnyakpoo; oghoroko unu ono dụta-be anyi;
k'ọphu anyi adụedu ike tagbua ya lẹ nshi; anyi chịa ìdzù sụ
l'anyi a-nọduwanu lẹ Atẹnsu nkịnyi anyi.
2 Anyi zia Timoti, bụ nwune anyi nwoke; bya abụru onye-
ozi kẹ Chileke; bụru onye anyi l'iya tụkoru ese akanya k'ezi
ozi-ọma kẹ Kéreshi ono; g'ọ bya emee g'unu kabaa apfụshi
ike; l'o mekwaphọ g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu
kweru.
3 G'ọ tọ dụ g'unu ha onye e-gude k'ẹhu-a, aakpa
unu-a kpọlaahaa azụ; eshinu unubẹdua l'onwunu maru
l'iphemiphe ono bụ iphe, nwụfutajenu l'ẹhu anyi.
4 Lẹ-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi
nọ l'ibe unu ono sụ unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a bẹ
unu eleanaa l'ọ nwụwaru ẹgube ono ọbu; ọ bụru iphe, unu
tụkoru makọtaru.
5 Noo g'o gude mu nọnyaa; ọphu mu adụedu ike
takọta nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfụ-shiberu ike
l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke. Lẹ mu tsụhukwaru
ebvu sụ ?a maru nwandale ono ta ahụadaaru nụ unu ama;
akanya ono, anyi seru l'ẹhu unu ono bụru akanya ọla-l'iswi.
6 Ọle nta-a bẹ Timoti shiwaa l'ẹka unu nọ lwawaa
lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, dụ ree sụ l'unu kweshiru-a
ike; bya enweru n-yemobu; tẹme unu nọdu anọduje anyata
anyi ọkpobe anyata tekenteke. L'ọo g'oghoroko unu adụje
anyi bụkwapho g'oghoroko anyi dụ unu.
7 Ụnwunna anyi; ọ kwa l'unu pfụru pfụshia ike
l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke meru g'o gude obu nọdu
eshihuje anyi ike l'iphe, bụkpoo iphe-ẹhuka, anyi eje;
mẹkpoo ewere, eemekọta anyi.
8 Kẹle ọo nta-a bẹ ndzụ bụ anyi ọkpobe ndzụ; eshi ọphu
unu pfụru pfụshia ike l'atụgba, unu lẹ Nnajịuphu tụgbaru.
9 Sụ-a; ?dẹnukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele
ẹhu unu; mẹ k'ẹhu-ụtso ono, o meru ọ nọdu atsọ anyi l'iphu
yẹbe Chileke opfu ẹhu unu ono?
10 Eswe l'ẹnyashi bẹ anyi egudeje obu anyi g'ọ ha epfu
anụ Chileke epfushi iya ike sụ g'o mee g'iphu anyi l'unu
kpọgba; g'anyi e-mekwanaa; ẹka unu teke ekweshidu ike
g'unu kweshia ike.
11 Nta-a bụ gẹ Chileke anyi, bụ Nna anyi l'onwiya; mẹ
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi tọoru anyi ụzo, anyi e-
shi abya unu agbaphe.

12 Tẹme gẹ Nnajịuphu mekwaaphọ g'unu kabaa eye nwibe
unu obu; mbụ g'unu kwata ye phẹ iya yeshia phẹ iya ike;
ye phẹ iya k'anyịnyi. Nokwaphọ g'unu e-ye iya nemadzụ
mgburugburu. Ono bụkwarupho g'anyi yeru unu.
13 Ọo ya bụ; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfụru
l'iphu Chileke, bụ Nna anyi bụru ndu dụebe ree. Ọ tọ dụdu
ẹka ụta adụru unu teke ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi yẹe ndu nkiya a-swịru bya ono.

4

Umere, dụ Chileke ree

1 Ụnwunna anyi; iphe ọzo, anyi nọ l'ẹka Nnajịuphu anyi
bụ Jizọsu epfuru unu epfushiru iya unu ike bụ l'iphe, unu
nwụtaru l'ẹka anyi bụkwa g'unu l'e-shi gude ndzụ unu eme
iphe, dụ Chileke ree emeshi iya ike. Ọ bụerupho iphe ono
bẹ unu emeẹpho. Nta-a bụkwa g'unu kabaa ya emeshi ike.
2 Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'ẹka Nnajịuphu, bụ
Jizọsu tụaru unu ekemu.
3 Sụ-a; iphe, dụ Chileke ree g'unu meje iya bụ; g'unu
dobe onwunu nsọ l'ẹka Chileke; mbụ g'unu ta anọdukwa
apharwụshi onwunu ililekpọo.
4 Mbụ-a; g'onyenọnu lẹ g'unu ha majẹkwaru g'ooshi eme
ẹhu iya g'ọ dụ nsọ; bụru iphe, aakwabẹ ùbvù.
5 Unu te egudejekwa aphụ kparịkpari iya dalahụ iya je
alụa gẹ ndu abụdu ndu Jiu, bụ ndu amadụ Chileke.
6 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye e-meswe nwibe iya; ọphu ọ
dụkwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbụ-a; anyi pfuhaak-
waru iya tsụa ya unu atsụtsu lẹ nchị; sụ l'onye eme ẹgube
iphe ono bẹ Nnajịuphu a-gwakwa ọchi.
7 Noo lẹ Chileke ta abụkwa g'anyi bya emerwụshije
onwanyi bẹ o kuru anyi oku iya; ọ kwa g'anyi dụ nsọ.
8 Ọo ya bụ; l'onye jịkaru iphe ono, anyi ezi ono ta abụkwa
nemadzụ bẹ ọ jịkaru. Ọ kwa Chileke b'ọ jịkaru; mbụ Chileke
ono, anụje Unme-dụ-Nsọ iya ono.
9 A bya abya lẹ k'eye ụnwunna unu obu; ono ta abụhekwa
iphe, aa-bya awatarụ unu ederu l'ẹkwo. Noo kẹle unubẹdua
l'onwunu bẹ Chileke l'onwiya ziwaru eye nwibe unu obu.
10 Mbụ unu nọdu emeẹkwapho g'o ziru iya unu; bya eyee
ụnwunna anyi, nọkota lẹ Masedoniya mgburugburu obu
ẹgube ono. Ọle iphe, anyi epfushiru unu ike; ụnwunna bụ;
g'unu kabakpọoro eme ẹgube ono kwasẹru.
11 Unu kukebeje ẹhu g'unu nọdujeepho lẹ nchị odoo; leta
ẹnya l'eje ozi ẹhu unu; gude ẹka unu setajẹ iphe, unu e-gude
buru, bụhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a.

12 Noo iphe unu a-nọduje eme: ọ bụru iya bụ umere,
gbaru unu l'ẹka ndu ta abụdu ndu kẹ Kéreshi nọ; k'ọphu
ẹphe a-kwabẹje unu ùbvù; ọ tọ dụkwanu onye unu a-sụ l'ọo
ya tẹme unu emee mkpa, dụru unu.

Abyabya Nnajịuphu

13 Ụnwunna anyi; iphe, anyi eme g'o doo unu ẹnya bụ kẹ
ndu nwụhuru anwụhu; g'oo-too rwujekwanụ unu l'ẹhu shii
g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kẹle ẹphe lẹ Kéreshi emecha
nọdukota.
14 Anyi kwetawaru kweshia ike lẹ Jizọsu nwụhuchaaru
bya eteta nọdu ndzụ. Nokwaphọ g'anyi kwekwarụpho lẹ
Chileke e-shi Jizọsu l'ẹka tụko ndu woadaru onwophẹ ye
Jizọsu l'ẹka tẹme ẹphe nwụhu mee g'ẹphe lẹ Jizọsu tụko
teta nọdu ndzụ; mee ẹphe etsoru iya bya.
15 Sụ-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a bẹ bụkwa ozi, shi
Nnajịuphu l'ọnu; l'anyịbe ndu ọphu a-nọdukwadua ndzụ
teke ono, Nnajịuphu a-bya ọzo ono; bẹ tee vukwaru ndu
ọphu nwụhuhawaru nụ phọ ụzo.
16 Noo lẹ Nnajịuphu l'onwiya bẹ e-shi l'imigwe alwazeta
l'alị; gude olu eze onye-ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbuk-
waphọ opu Chileke. Tọbudu iya bụ; ndu ono kwetaadaru
kẹ Kéreshi tẹme ẹphe nwụhu ono evuru ụzo teta nọdukota
ndzụ.
17 Chileke ezichata anyịbe ndu ọphu nọkwadu ndzụ
teke ono; anyi l'ẹphe atụko nọdu l'ime urwukpu jeshia
Nnajịuphu, bụ Jizọsu ndzuta l'ephekerephe k'ọphu bụ; ẹka
Nnajịuphu nọkpoepho; anyi anọdu.
18 Ọo ya bụ; unu gudeje opfu-a dụa nwibe unu obu.

5

Anwụru ẹnya kwabẹru abyabya Nnajịuphu

1 Sụ-a; ụnwunna anyi; ọ tọ bụhekwaro iphe, aa-bya awata
ederu unu l'ẹkwo sụ unu l'ọ waa ẹgube teke ọ bụ; ọzoo l'ọ
waa mbọku, iphemiphe ono e-me.
2 Kẹle unubẹdua l'onwunu maru ọkpobe amaru lẹ
mbọku, Nnajịuphu a-bya bẹ a-tụ l'ụpfu g'iphuru, byaru oshi
l'ẹnyashi.
3 Kẹle ọo teke ndiphe sụru: “Ha! Mgboko dụkwaa jii
nta; ọo akwa g'onyenọnu jeje ẹka dụ iya ree.” Noo teke
bụ; a -bya amaru ọla-l'iswi atụ phẹ l'ụzorehu g'ezeda atụje
nwanyị, dụ ime-a; woru phẹ yifu; ọ tọ dụdu mẹ onye lanụ
anahụ nụ.
4 Obenu-a; ụnwunna anyi; unubẹdua ta anọkwa l'ọchii kẹ
gẹ mbọku ono tụ unu l'ụzorehu g'abyabya onye-oshi.

5 Noo kẹle g'unu ha bẹ bu ndu bu l'ìphóró mẹ l'ẹka bụ
eswe. Anyi ta abụkwa ndu bu l'ẹka bụ ẹnyashi; ọphu anyi
abụkwa ndu bu l'ọchii.
6 Ọo ya bụ; l'eshinu ọ dụ ẹgube ono; g'anyi te kukwaru
mgbẹnya gẹ ndu ọphuu ekugbaa. Ọ chia g'anyi nwụru ẹnya;
g'ẹnya doo anyi rịsaa.
7 Mbụ-a; ndu eku mgbẹnya bụkwa l'ẹnyashi bẹ ẹphe
ekuje iya. Ọ bụru l'ẹnyashi bẹ ndu angụtaje mẹe akpọ
kulakula angụje iya akpọ iya.
8 Obenu l'eshinu anyịbedua bu l'ẹka bụ eswe; g'ẹnya
donaa anyi rịsaa. G'ekwekwe, anyi kweru kẹ Chileke yẹe
eye obu, anyi yeru ibe anyi bụru uwe-ígwè, anyi e-yeje;
mbụ uwe-ígwè, l'egbobutajẹ anyi ọkpoma. G'adzọta ono,
anyi ele ẹnya iya ono bụru okpu-ígwè, anyi e-kpuru.
9 Chileke ta atụkwaru anyi ẹka g'anyi bụru ndu ya a-
tukoshi oke-ẹhu-eghu iya. Ọ chikwa g'anyi bụru ndu ya
e-shi Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka dzọta.
10 Mbụ Jizọsu ono, nwụhu-chiru anyi ono; g'ọo-bụru e -
mechaa; anyi l'iya atụko dzụru ndzụ teke ọo-bya; mẹ anyi
-nọ ndzụ; mẹ anyi -nwụhuru anwụhu.
11 Noo g'o gude anyi sụ unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe
unu ike. Unu eyejekwaruphọ nwibe unu ẹka g'ẹphe pfụshia
ike l'iphe, ẹphe kweru, bụnaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

12 Ụnwunna anyi; ọ kwa arwọrwo bẹ anyi arwọ unu
sụ g'unu kwatajẹ kwabẹ iphe, bụ ndu ono, l'ese akanya
ẹhu unu ono ùbvù, bụ phẹ bụ ndu ono, Nnajịuphu họtaru
g'ẹphe bụru ishi unu; bụkwarupho ndu a-nọdu akpọ-ziru
unu ụzo.
13 Unu egudekwaphọ k'ozi ono, ẹphe ejeru unu ono eyeru
phẹ eso; yekwaa phẹ phọ obu ọkpobe eyeye. Unu l'ibe unu
eburu lẹ nchị odoo.
14 Ọo arwọrwo bẹ anyi arwọkwapho unu ụnwunna; sụ
g'unu lọjeru ndu ẹnyiru-ozi ẹka lẹ nchị. Ndu ọphu obu
ebvuduru ebvuru bẹ unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu
ekweshiduru ike bẹ unu eyejeru ẹka g'ẹphe kweshia ike.
Unu atajẹru onyemonye nshi.
15 Unu letajẹ ẹnya g'ọ tọ dụ g'unu ha onye e-gudeje ẹjo-
iphe melata nemadzụ iphe-ẹji, o meru iya. Gbahaa iphe,
unu a-nọdujeepho achị nta iya bụ g'unu e-shi mejeru nwibe
unu ree; mekwaaru iya phọ onyemonye ọzo.
16 G'ẹhu tsọjekpoepho unu ụtso tekenteke.
17 Unu ta atuwojekwa ẹka l'epfu anụ Chileke
mkpụrumkpuru.

18 Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwụru unu g'iphe
adụhabe. Noo iphe, Chileke achọ unu l'ẹka bụ ono;
unubẹdua, unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ-a.
19 Unu ta agbanyịjekwa iphe, Unme-dụ-Nsọ eme.
20 Ọphu unu anmajẹkwa mpfuchiru phulaphula.
21 Ọle-a; unu hụjekwa iphemiphe ama; họta ọphu dụ ree;
gudepyabẹshia ya ẹka ike.
22 Unu esefukọta ẹka l'iphemiphe, bụ ẹjo-iphe g'ọ dụhabe.

Opfu mkpọchi-ishi

23 Anyi sụ-a; gẹ Chileke, bụ iya emeje g'anyi buru l'ẹhu-
guu mee unu g'unu bụru ndu nkiya ọkpobe abụru. G'o
dobe ndzụ unu l'ophu; mbụ uche unu mẹ obu unu mẹ
ẹhu unu; l'o dobe iya nno g'ọ tọ dụ ẹka ụta a-dụ iya teke
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo.
24 Iphe ono bẹ bụ iphe, oo-mekọta g'ọ ha; noo kẹle ọo ya
kuru unu; tẹme ọ bụru onye apfụshije ike l'iphe, o pfuru.
25 Ụnwunna anyi; unu pfujekwa nụ Chileke l'opfu ẹhu
anyịbedua.
26 Unu kelekwa iphe, bụ ụnwunna anyi g'ẹphe ha ekele
nmata phẹ akpa, dụ nsọ.
27 Iphe, mu eme gẹ mu pfuaru unu bụ; unu gụkwaa ẹkwo-
ozi-a g'o rwudzuru ụnwunna l'ophu lẹ nchị. Nnajịuphu
anụkwaa iphe-a, mu epfu-a.
28 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-
ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Ndu Tesalonayika

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pọlu alaru Chịochi
Tesalonayika, bụ ndu kẹ Chileke, bụ Nna anyi bya abụru
kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu anyi ẹphe gba mgba
ede iya bụ Sulivanusu yẹe Timoti.
2 Gẹ Chileke, bụ Nna yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi
meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mẹ ọ -byalẹpho

3 Ụnwunna anyi; ọ bụakwa iphe, anyi mefụtaje l'anyi a-
nọdujeepho ekele Chileke ekele ẹhu unu tekenteke; kẹle
ọ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹle ekwekwe, unu
kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpọo akaẹpho eshihu ike eje;
nokwaphọ gẹ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'ẹhu l'ẹhu
akaẹpho shii akaka eje.
4 Noo iphe, anyịbedua l'onwanyi egudeje unu aba abaa
l'iphe, bụkpoo Chịochi Chileke. Ishi aba abaa ono bụru
l'unu sụru ẹka l'obu kweshia ike l'iphe, unu kweru; l'ewere
ono, e mekọtakpooru unu ono; mẹ l'iphe-ẹhuka ono, unu
jekọtakpooru ono.
5 Ono bụru iphe, unu e-gudekwanụ ẹka maru l'ọ bụ
ọkpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje ikpe, pfụru ọto. Ọo
iphemiphe ono, l'eme l'ẹhu unu ono l'e-me unu agbaa
k'abahụ l'ẹka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe ọbu, unu anwụ
ọnwu iya nta-a.
6 Chileke bẹ bụ onye l'emeje iphe, pfụru ọto; mbụ l'iphe,
bụ ndu ono, meru unu nọdu eje iphe-ẹhuka ono bẹ oo-
mekwaphọ ẹphe ejee iphe-ẹhuka.
7 Unubẹdua ọbu, aakpa ẹhu nta-a bẹ oo-me unu en-
weru onwunu. Nokwaphọ g'oo-me anyịbedua. Teke oo-
me iphe ono bẹ bụ teke Nnajịuphu a-nọdu l'ọku enwu
phoophoophoo shi l'imigwe abya yẹe ụnwu-ojozi-imigwe
iya ono, bụ phẹ l'e-goshi g'ike iya habe shii ono.
8 Ọo bya agwaa ndu amadụ Chileke ọchi; waa ndu te
emedu iphe, ozi-ọma ẹhu Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi
epfu ono.
9 Ndu ono bẹ a-nụ chịipfuu bya achịfu phẹ l'iphu
Nnajịuphu mẹ l'ọdu-biribiri dụ l'ike iya; je dobe l'ẹka ẹphe
a-nọdu laa l'iswi jasụ l'ojejoje.
10 Noo iphe, e-me mbọku ono, ọo-bya. Ọo ya bụ gẹ ndu
nkiya, bụ ndu kwehawaru nkiya akwabẹ iya ùbvù; jakwaa
ya phọ ajaja. Unubẹdua l'onwunu anọdukwapho l'ẹka ono,

ndu nkiya nọ ono; kẹle unu kwetarụ k'ozi ono, anyi byaru
ezia unu ono.
11 Noo g'o gude anyi nọdu anọdujeepho epfu anụ Chileke
l'iswi ẹhu unu tekenteke; g'o mee unu g'unu dụ k'anọdu
ndzụ ono, o kuru unu g'unu nọdu ono. Unu adụje ike meje
iphe, dụ ree, l'agụ unu ẹgu ememe. L'o mekwaaphọ g'o dzua
oke; mbụ ndzụ ono, unu nọ; opfu l'unu kweru nkiya ono.
12 Ọo ya bụ; g'ee-shi l'ẹka unu kwabẹ ẹpha Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ùbvù; Chileke eshikwanụ
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka kwabẹ unubẹdua
ùbvù. Iphemiphe ono bẹ Chileke e-shikọta l'eze-iphe-ọma,
oome mẹ kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mekọta.

2

Ọ-chị-nta Kéreshi

1 A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi mẹ k'edzukọ, oo-me g'anyi dzukọbe g'anyi l'iya
tụgba bụru nanụ anyi nọdu arwọ unu ụnwunna anyi sụ;
2 g'ọ tọ tụfu-kebekwa unu ẹhu l'ọriri; ọphu obu awatake-
bekwa ete unu ophe; opfu l'a sụru unu lẹ mbọku ono,
Nnajịuphu a-bya ono erwuwaa. Unu te eyejekwa ọnu
m'obeta o nweru onye byaru bya asụ unu l'ọo iphe, Unme-
dụ-Nsọ pfuru bẹ ya l'epfu; ọzoo l'ọ kwa iphe, nemadzụ
pfuru iya bẹ ya epfu; ọzoo l'e deru iya l'ẹkwo-ozi, a sụru
l'ọo anyịbedua deru.
3 G'ọ tọ dụkwa onye e-duswe unu ụzo; kẹle mbọku ono ta
abyakwa abya abụdu lẹ teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke
ike ono vuadaru ụzo bya; mẹ teke ọ byaadaru mbụ nwa-
ogbuka-ekemu ono, bụ iya bụ onye ono lafụtaje l'iswi ono.
4 Ọ -byaẹpho bẹ ọo-sụ l'ọo-bụru kẹ yẹe iphemiphe, ndiphe
ekukpọo chi g'ọ ha; mẹ iphemiphe ndiphe abarụ ẹja. Oo-
woru onwiya dobe lẹ ya kakọta iphemiphe ono shii. Mbụ;
oo-jechakwaa je asụgabe onwiya l'eze-ụlo Chileke sụ l'ọo
yẹbedua bụ Chileke l'onwiya.
5 ?Unu ta nyatahẹduru lẹ mu pfuhawaru iya unu teke anyi
l'unu tụkoru nọdu?
6 Unubẹdua l'onwunu makwarụ-a iphe, akpọshi iya
abyabya nta-a. Ọ kwa k'ọphu a-hụma iya teke gbaru iya
nụ
7 Ike ono, a ta hụmadu l'ẹnya ono, bụ ike kẹ nwa-ogbuka-
ekemu ono nọdu erekwanụ ire nta. Ọle yẹbedua l'onwiya
ta abyadụ abya jeye teke onye ono, sedekwadụru iya nụ ono
l'e-tochiru iya.
8 O -tochiẹru iya phọ ono; ọo ya bụ nwa-ogbuka-ekemu
ono abya teke ono; l'aa-hụma-dzuru iya. E mechaẹpho;

Nnajịuphu, bụ Jizọsu egude uphere ọnu iya gbua ya. Ọ bụru nwịinwii ono, Nnajịuphu a-nọdu egbu teke l'ọo-bya ono bẹ bụ mkpakọ-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'ọ laa l'iswi.
9 Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya bẹ bụkwa l'ike kẹ Nsetanu bẹ oo-shi l'ẹka. Ọ -bya l'o meshiahaa iphe, dụ biribiri, dụgbaa iche iche, bụ iphe, a-kpọ ndiphe opfu. Nokwaphọ g'oo-gude ụgho emegbaa iphe-ọhumalenya, dụ biribiri.
10 Oo-gude ẹjo ụgho mgbashị gude eduphushi ndu ono, bụwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ẹphe e-gude laa l'iswi ono a-bụru l'ẹphe jịkaru l'ẹphe ta akpọduru obu eye l'ọkpobe-opfu ono, bụ iya gege adzọta phẹ nụ ono.
11 Noo iphe, meru g'o gude Chileke gbahaa phẹ ẹka; ẹphe shiswee ụzo; shiswee ya k'ọphu bụepho iphe, abụdu ọkpobe-opfu bẹ ẹphe ekwetajẹ l'ọ bụ ọkpobe-opfu.
12 Ẹka ọ wụkoru bụ l'iphe, bụkpoo ndu ono, ekwetaduru ọkpobe-opfu ono; ọ bụchiaru ẹjo-iphe ka phẹ ụtso ono bẹ Chileke a-nmakọta ikpe.

Apfụru pfụshia ike

13 Ụnwunna anyi; Nnajịuphu yekwarụ unu obu. Ọ bụakwa iphe, anyi mefụtaje; l'anyi a-nọdujeepho ekele Chileke ekele ẹhu unu tekenteke; kẹle Chileke shiẹpho lẹ mbụ họta unu k'ọphu ọo-dzọta unu; mbụ o jekwa e-shi Unme-dụ-Nsọ ono l'ẹka l'ere ire l'ẹhu unu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'ọkpobe-opfu ono; dzọo unu.
14 Ọo iphe ono bẹ o shi l'ẹka ozi-ọma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu lẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi gbarụ mgba nweru ọdu-biribiri iya.
15 Noo ya bụ; ụnwunna anyi; unu pfụru pfụshia ike; unu gudeshikwa ọkpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; mẹ anyi gude ọnu zia ya unu-o; mẹ anyi deru iya unu edede l'ẹkwo-ozi.
16 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'onwiya; yẹle Chileke, bụ Nna anyi, bụ onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii; meeru unu anyi eze-iphe-ọma; mekwaarụpho anyi iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono.
17 G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaaphọ unu g'unu shihu ike sụru k'eme iphe, dụ ree, unu emekpọo ememe; pfuje iphe, dụ ree l'ọnu.

3

Aarwọ g'epfuru nụ Chileke

1 Ẹka anyi a-sụbe opfu ono ishi ụnwunna anyi bụru; g'unu
pfuje nụru anyi Chileke g'ozi-ọma kẹ Nnajịuphu kabaa
edzuru ẹkameka ẹgwegwa; g'a kwabẹjekwapho ozi-ọma
ono ùbvù l'ẹkameka ẹgube ono, unu akwabẹje iya ono.
2 Wafụa g'ọ nafụtaje anyi l'ẹka ndu iwe mẹ l'ẹka ndu ẹjo-
iphe. Noo kẹle ọ tọ bụebedu ndiphe l'ophu bẹ kwetarụ
k'ozi-ọma ono.
3 Obenu lẹ Nnajịuphu bụ onye apfụshije ike l'iphe, o
pfuru. Ọo ya bụ onye e-me g'unu shihu ike; tẹme l'o
chekwaphọ unu g'ẹka Onye-Njọ ono te erwu unu l'ẹhu.
4 Anyịbedua bẹ Nnajịuphu meakwaru ọphu anyi
awahẹduru unu obu mini. O doru anyi ẹnya l'unu eme-
a iphe, anyi sụru g'unu meje; tẹme unu je l'e-meru iya
kwasẹru.
5 Gẹ Nnajịuphu kpọ-ziaru unu ụzo k'ọphu unu akabaa
anọdu eye Chileke obu eje l'iphu; mẹ k'ọphu ata nshi unu
l'a-bụ ọphu shi Kéreshi l'ẹka.

Ozi Nnajịuphu, e jefụtaje

6 Ụnwunna anyi; iphe, anyi nọ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi l'ẹka epfuru unu nta-a bụkwa; g'unu bujeru ụbara
yeru iphe, bụkpoo nwanna, ẹnyiru ozi dụ; ọphu o mejedu
iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono.
7 Noo l'unubẹdua bẹ maru-a l'unu nwụfutaje ẹka anyi.
Anyi te eshikwa bụru ndu ẹnyiru ozi teke anyi l'unu shi
nọdukota.
8 Ọ tọ dụkwa onye anyi natajẹru nri ria kẹ mmanụ. Ọ chia
iphe, anyi shi emejechia bụ l'anyi shi esekọtaje akanya eswe
l'ẹnyashi jasụ ike labọ abvụ anyi; g'ọ tọ dụ g'unu ha onye
anyi a-pata mkpa ẹhu anyi je ebo g'ọ bụru iya ivu-ẹrwa.
9 Iphe, anyi shi eme iya ta abụkwa l'ọ tọ gbadụru anyi
g'anyi a-sụ g'unu vuru mkpa ẹhu anyi. Ọ kwa g'anyi gude
umere anyi goshi unu iphe, unu e-letajẹ eme.
10 Mbụ lụfuchakwa lẹ teke anyi nọ l'ibe unu bẹ anyi
pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike sụ: “G'onye ete
kwedu eje ozi te erijekwa nri.”
11 Iphe, anyi gude nọdu epfu iphe-a bụ l'anyi nụmawaru
l'o nweru g'unu ha ndu harụ bụru ndu ẹnyiru ozi dụ; ndu
bụepho iphe, ẹphe nọ bụ o-jeru-opfu, 'e kuduru phẹ; ọphu
ọ dụdu iphe ọzo, ẹphe anọduje eme.
12 Anyi nọ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka akaru
ẹgube ndu ono alọkwaru phẹ phọ ẹka lẹ nchị sụ g'ẹphe
nọduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophẹ seta iphe,
ẹphe e-gude buru.
13 Sụ-a; ụnwunna anyi; g'ike ta abvụkwa unu l'eme iphe,
dụ ree.

14 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye jịkaru emeje iphemiphe-a,
anyi deru l'ẹkwo-ozi-a; unu hụbekwa onye ọbu ama. Unu
wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-dụ iya.
15 Ọle g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya dụru l'opfu.
Unu gudeje iya lọo ya ẹka lẹ nchị; kẹle ọ bụkwa nwanna
unu.

Opfu, mkpọchi-ishi

16 Gẹ Nnajịuphu l'onwiya, bụ iya bẹ ẹhu-ọdu-guu l'eshije
l'ẹka mekwaa g'ẹhu dụjekpoepho unu gubala tekenteke; mẹ
l'ẹkameka. Gẹ Nnajịuphu swikwaru unu eswiru g'unu ha.
17 Ekele-a, dụ l'ẹkwo-ozi-a bẹ bụ mbẹdua, bụ Pọlu gude
ẹka mu dee ya. Ọwa-a bụakwaa gẹ mu edeje iphe edede.
Ọo ya bụ iphe, unu e-gudeje hụbe ẹkwo-ozi, mu deru ama.
18 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-
iphe-ọma g'unu hakọta. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Ke Mbụ, Pọlu Deru Nụ Timoti

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbędua, bụ Pọlu; mbụ mụbe
onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Ọo Chileke ono, bụ onye
l'adzọje anyi; yẹe Kéreshi Jizọsu ono, bụ onye anyi ele ẹnya
iya-a; bẹ ziru mu gẹ mu bụru onye-ishi-ozi ono.
2 Onye mu ede ẹkwo-a anụ bụ gụbedua, bụ Timoti; onye
bụwaa ọkpobe nwa mu; l'ekweta ono anyi kwetarụ ono. Gẹ
Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajịuphu, bụ Kéreshi Jizọsu; meeru
ngu eze-iphe-ọma; phụaru ngu obu-imemini; mekwaphọ
g'ẹhu dụ ngu guu.

Alọ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchị

3 Sụ-a; teke ono, mu eje Masedoniya bẹ mu sụkwaru ngu:
jiko g'ị nọduekwapho lẹ Efesọsu k'ọphu ịi-harụ alọ ndu ẹjo-
nzi ẹka lẹ nchị g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abụdu ọkpobe-
opfu.
4 Ọphu ẹphe anọdujeshi akọ-phe mkpọkoro akọ-iphè ndu
Jiu. Ọphu ẹphe agụshijeshi ndzepfu ndzepfu ẹpha ndiche;
ẹpha ọphu ta abvụjedu abvụbvu. Ẹgube iphe ono bụepho
ịgoligoli bẹ ọokpa-lije. O to yejeduru nemadzụ ẹka g'o mee
iphe, Chileke tụberu g'o mee; mbụ iphe ono, anyi shi l'ozi-
ọma, anyi kwetarụ ono maru.
5 Iphe, kparụ iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bụkwa
gẹ ndu kẹ Kéreshi egude obu ìphóró yee nwibe phẹ obu;
gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta
kẹ Chileke ọkpobe ekweta.
6 Ọ dụru ndu hawaru shiswee ọkpobe ụzo ono; woru iphu
chee ichephu; shiwarọ nno wata epfuphe mkpọkoro opfu.
7 Ndu ono bẹ ọogu ẹgu abụru ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe
abụ l'opfu, ẹphe epfu doru phẹ ẹnya; ọphu iphe ono, ẹphe
epfushi opfu iya ike ono edokwaru phẹ phọ ẹnya.
8 Anyịbedua g'anyi hakọta bẹ tụkokwaru machaarụ
l'ekemu Chileke bẹ dụ ree mẹ a -nọdu emekwa iya g'ọ gbaru
g'e meje iya.
9 Ọle ọphu doru ẹnya bụ l'ọ tọ bụkwa ndu pfụberekoto bẹ
a tụ-doru ekemu ono. Ọ kwa ndu adarwụ ekemu adarwụ;
mẹ ndu bụ ọ-kari-ẹka; tụaru iya ndu anọduje akpọ Chileke
ẹbo l'afụ; mẹ ndu iphe-ẹji; tụaru iya ndu adụduru Chileke
nsọ; mẹ ndu ono adụdu iphe, bụ kẹ Chileke mẹ nanụ dụru
ọphu ẹphe eyeru nsọ ono; bya atụaru iya ndu egbuje nna
phẹ mẹ ne phẹ; bya atụaru iya ndu mgbugbụmadzu l'ophu.

10 A tụru iya doberu ndu arwụje ụrwuali; mẹ unwoke
ejepfuje unwoke ibe phẹ; bya atụa ya doberu ndu apa
nemadzụ l'oshi. A tụru iya doberu ndu adzụje ụka mẹ ndu
akpapyabẹje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atụa ya doberu
iphe, bụkpoo ndu eme iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono, e ziru
unu ono.
11 Ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono bẹ shikwa l'ozi-
ọma ono, Jizọsu Kéreshi yeru mu l'ẹka ono. Ozi-ọma ono
bụkwanuru ozi-ọma k'ọdu-biribiri Chileke ono, bụ Chileke
dụkota ree bya edzukọta oke l'ime onwiya ono.

Pọlu etu Chileke ẹpha

12 Mu etu Nnajịuphu, bụ Kéreshi Jizọsu ẹpha. Ọo ya bẹ
bụ onye meru; mu dụ ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya
ẹpha; kẹle o lewaru ẹnya hụma lẹ mu gbaru k'ọphu ya e-
gude ire mu ẹka; bya ahọta mu gẹ mu jeeru iya ozi ono.
13 A makwarụ-a lẹ mu shi anọduje epfutọshi Jizọsu
Kéreshi lẹ mbụlembu; shi anọduje achị nta iya; shikwaphọ
anọduje eme iya iphe-iphere. Ọle Chileke bẹ phụlekwaru
mu-a obu-imemini; kẹle iphemiphe ono, mu shi eme ono bẹ
mu shi eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa teke ono
l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu.
14 Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu anyi ono, bụ Jizọsu Kéreshi
ono bya aphụaru mu obu-imemini ọphu nyịberu g'aatụ ọnu
iya. O mee mu: mu bya ekweta l'ọo yẹbedua bụ Nnajịuphu;
mekwaa mu phọ: mu bya eyee ndu ọzo obu. Ono bụru iphe,
oomejeru iphe, bụkpoo ndu ẹphe l'iya tụgbaru bụru nanụ.
15 Ọwa-a bụ opfu, gbaru g'e gude iya ẹka; tẹme ọ dụ ree
g'onyemonye gbobe ẹka nata iya ọkpobe anata. Lẹ Kéreshi
Jizọsu byaru lẹ mgboko-a gẹ ya bya adzọo ndu eme iphe-ẹji.
Ọ bụru mbẹdua bẹ eme iphe-ẹji ọbu shi wụkoru.
16 Noo g'o gude Jizọsu Kéreshi phụaru mbẹdua obu-
imemini bya emee g'ọ bụru l'ẹhu mu bẹ ya e-shi goshi ndu
ọzo gẹ ya atabeje nshi shii. Ọo ya bụ lẹ Jizọsu Kéreshi bẹ
gude ẹhu mu egoshi ndu ọzo lẹ ya a-gbẹnu dzọo phẹ; nụ
phẹ ndzụ ojejoje; o betakpọoru iphe-ẹji phẹ dụ ịdagha; mẹ
ọ -bụru l'ẹphe kwetarụ nkiya.
17 Sụ-a; gụbe Chileke ono, bụ eze ojejoje; bya abụru onye
ta anwụhujedu anwụhu; bya abụru onye ata hụmajedu
l'ẹnya; bya abụru ngu bụ Chileke, maru iphe kpoloko;
g'a kwabẹ ngu ùbvù; jaa ngu ajaja; jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ bụ ono-o.
18 Sụ-a; nwa mu Timoti; mu anma ọkwa-a eye ngu l'ẹka.
Gẹ mu gude iya nyatarụ ngu iphe, ono ndu mpfuchiru
Chileke pfuru l'opfu ẹhu ngu ono; k'ọphu ii-gude iya lwụa
ọgu ẹhu Chileke ono.

19 Kwekpọekwapho kẹ Kéreshi; g'iphemiphe, iime
bụjeekwarupho iphe, obu ngu marwetaru l'ọo iphe, gbaru
iya l'ememe. O nwekwarụ ndu machacharu-a iphe, gbaru
phẹ l'ememe, obu phẹ sụru g'ẹphe mee; ọphu ẹphe emejedu
iya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ẹphe kweru
kẹ Kéreshi rikashịhu erikashịhu g'ụgbo-mini, jeru asụa
onwiya l'akpaa.
20 Ndu harụ yịru lẹ ndu ono bẹ bụ Hayimeniyọsu waa
Alẹguzanda. Ndu ono bẹ mu woakwaru ye Nsetanu l'ẹka
g'ọ nụa phẹ aphụ k'ọphu ẹphe a-nwụtakwanu l'ọ tọ dụdu
ree mbụ epfutọshi Chileke.

2

Abarụ Chileke ẹja lẹ Chịochi

1 Iphe mbụ, mu epfu epfushi ike bụ; g'e pfujeru nụ
Chileke sụ iya g'ọ gbaarụ ndiphe mkpu; l'o meeru phẹ iphe,
mkpa iya dụru phẹ. L'a rwọjekwa iya phọ arwọrwo ẹhu
onyemonye; ekelejekwa iya phọ ekele.
2 G'e pfujeru nụ Chileke l'iswi ẹhu ndu eze; mẹwaro iphe,
bụkpoo ndu bụ ndu-ishi. Ọo ya bụ k'ọphu nchị a-dụ anyi
doo; anyi eburu l'ẹhu-guu; anyi a-nọdu anụru Chileke opfu;
mẹkwapho k'ọphu anyi a-nọduje eme umere, gbaru anyi
l'iphemiphe, anyi eme.
3 Sụ-a; nokwa iphe, dụ ree bụ onoya. Tẹme ọ bụkwaru
iya phọ bụ iphe, dụ Chileke ree; mbụ Chileke ono, bụ Onye-
Ndzọta anyi ono.
4 Ọ dụ Chileke l'uche gẹ ya tụko iphe, bụkpoo nemadzụ
l'ophu dzọo. Ọ dụkwa iya phọ g'a sụ l'iphe, bụ nemadzụ g'a
ha byakọtaru bya amaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu onoya.
5 Noo kẹle ọo Chileke lanụ bẹ dụ nụ kpoloko; ọ
bụkwarupho onye lanụ kpoloko bẹ bụ onye apfụjeru lẹ
mgbaka Chileke yẹe nemadzụ. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi
Jizọsu, bụkwapho nemadzụ l'onwiya.
6 Onye woru onwiya nụ g'e gude ndzụ iya gbata ọha
l'ophu; agba ekebe iya l'orwuberu iya.
7 Noo g'o gude ọ họta mu mee mu gẹ mu bụru onye-ozi-
ọma; bụru onye-ishi-ozi ono; k'ọphu mu e-gude ozi-ọma
ono je araa arara l'alị ndu abụdu ndu Jiu; k'ọphu ẹphe e-
kwetakọta ọkpobe-opfu ono. Mbụa; ọ kwa ọkpobe-opfu bẹ
mu nọ l'ẹka Kéreshi epfu ono. Mu ta adzụkwa ụka.
8 Sụ-a; iphe, dụ mu ree bụ g'unwoke pfujekwa nụ Chileke
l'iphe, bụkpoo ẹkameka. G'ẹphe chilije ẹka phẹ gude
obu ìphóró epfu anụ Chileke. G'ẹhu te eghujekwa phẹ
eghu; ọphu ẹphe abọjekwa obu ẹbo m'ẹphe nọdu epfu anụ
Chileke.

9 A bya abya l'ụnwanyi; iphe, dụ mu ree bụ gẹ nwanyị
rịje ọriri maru ẹgube uwe, ooye l'ẹhu. Gẹ nwanyị yeje
uwe gbaru iya nụ. G'iphe, ẹphe e-gudeje eme omemma
bụru iphe, egoshi l'ẹphe doberu onwophẹ ọ̀rù bya esedeje
onwophẹ. G'ọ tọ bụkwa eme ẹgbushi g'ọ bụru iya bụ ẹka
ẹnya a-nọdu eje. G'ụnwanyi te egudejekwa mkpọla-ododo
yẹe aka eme omemma. Ọphu ẹphe eyejekwa uwe erenụka
ire gude akwa onwophẹ ngwa.
10 Iphe, ụnwanyi emejechia bụ g'ẹphe meje iphe-ọma,
bụkwanu iya bụ iphe, gbaru ụnwanyi, sụru lẹ Chileke dụru
phẹ lẹ nsọ l'ememe.
11 G'ụnwanyi wozejekwa onwophẹ alị ọkpobe ewoze;
nọduje nwa nggujingguji; nwụje iphe, eezi phẹ.
12 Mu te ekwekwa g'ụnwanyi zije iphe. Ọphu mu ekwedu
g'ọ dụru nwanyị, anọdu atụru unwoke iphe, ẹphe a-nọdu
eme. G'ụnwanyi jipyajẹepho onwophẹ nwadoo.
13 L'ọ kwa Ádamu bẹ Chileke vuru ụzo mee tẹme o meje
Ivu.
14 Ọphu ọ bụkwa Ádamu bẹ Nsetanu ghọru ụgho; ọ kwa
nwanyị bẹ ọ ghọru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke
tụru.
15 Ọle iphe, Chileke l'e-gude dzọo nwanyị bụ anwụshi
ụnwu; mẹ ọ bụkpowaru l'ọ nọ-shiru ike l'ekwekwe, o kweru
kẹ Kéreshi; bya eyee ndu ọzo obu; bụru onye kẹ Chileke
ọkpobe abụbu; bya edobe onwiya ọ̀rù.

3

Ndu-ishi ndu Chịochi

1 Iphe ono, e pfuru ono bụkwa ọkpobe-opfu: “Ọ -bụru
l'ọ dụru onye ẹnya dụ g'ọ bụru onye-ishi Chịochi; onye ono
bụkwa ọkpobe iphe bẹ agụ iya nụ.”
2 Onye-ishi Chịochi bụfutajekwa onye ụta adụdu lẹ ndzụ
iya; onye alụ nwanyị lanụ; bụkwarupho onye esedeje
onwiya; bụru onye nweru uche; onye umere iya dụ ree;
onye ooheje ihee akwa ẹbyaa; l'ọ bụkwarupho onye adụje
ike ezi ndu ọzo iphe.
3 G'onye ono ta abụkwaru onye angụje mẹe g'ọ tsụ iya
atsụtsu; ọphu onye ono abụkwaru onye eme ẹhuka. G'ọ
tọ bụkwaru onye eme ụghoro. G'onye ono buchiaru onye
atajẹru iphe nshi; onye ta aswọjedu ụswo; l'ọ bụru onye te
eyeduru ẹnya l'okpoga.
4 G'onye ono bụkwaru onye dụru ike leta ibe iya ẹnya ree;
onye ụnwegirima ibe iya anụru opfu bya akwabẹ ùbvù.

5 Lẹ teke ọ bụ lẹ nemadzụ ta adụdu ike bụru onye-ishi
l'ibe iya; ?dẹnuhunu g'onye ọbu e-me dụ ike bụru onye-ishi
Chịochi kẹ Chileke?
6 G'onye ono ta abụkwaru onye teke adụdu iphe, ọ
mawaru lẹ kẹ Chileke; k'ọphu onye ọbu ata watadu etse
etsetse; eshi ẹgube ono Chileke anmaa ya ikpe g'ọ nmarụ
Obutuswe.
7 Onye ono abụru onye ndu abụdu ndu Chịochi epfu
l'oome ree; ọo ya bụ g'ọ tọ dụkwanu onye a-sụ l'ọ phụu iphe,
onye-ishi Chịochi meru; a -nọnyaa Obutuswe gude ẹgube
iphe ono nmata onye-ishi onoya l'ọ́nyà.

Ndu ejeru Chịochi ozi

8 Nokwaphọ gẹ ndu ejeru Chịochi ozi bụfutaje ndu
eeyeru ùbvù. Ẹphe taa bụduru ndu ntuphu-ire; ọphu ẹphe
abụduru ndu ngụnukaru mẹe; ọphu ẹphe abụduru ndu
anọduje achọ urwu l'ụzo adụdu ree.
9 Ẹphe e-gude obu phẹ g'ọ ha gudepyabẹ ọkpobe-opfu
ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajẹkwa phẹ mini.
10 G'e vujeadakwaru ụzo hụadaa ndu ọbu ama; teke a
hụchaaru phẹ ama; ọphu ọ dụdu ẹka ọnu abọru phẹ ẹbo;
tẹmanu e yewa phẹ rọ g'ẹphe jejeru Chịochi ozi.
11 Nokwaphọ gẹ unyomu phẹ bụfutaje ndu eeyeru ùbvù;
ndu ta asụdu asụlasu; ndu adụje ike sede onwophẹ; ẹphe
abụru ndu e gude ire phẹ ẹka l'iphemiphe.
12 G'onye ejeru Chịochi ozi bụkwaru nwanyị lanụ kpoloko
bẹ ọo-nọdu alụ. L'ọ bụru onye dụru ike eleta ụnwu iya ẹnya
rengurengu; eletakwaphọ ibe iya ẹnya ree.
13 Noo lẹ teke ọ bụ lẹ ndu ejeru Chịochi ozi bẹ ejerwe
iya ejerwe bẹ ọ gbakwarụ kẹ g'a kwabẹje phẹ ùbvù, ha
shii. Ẹphe adụjekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi
kweru ono kpaa kpaa; mbụ iphe ono, anyi nọ Kéreshi l'ẹka
kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

14 Ẹkwo-ozi-a bẹ mu ede anụ ngu; ọle ọ tọ dụkwa gẹ mu
anọ-beru nta-a mu abyapfuta ngu;
15 k'ọphu bụ; mu -nọahaa ọdu abyabya l'ịi-maru g'i-
gudeje eme umere l'ụlo Chileke ono, bụ iya bụ Chịochi
kẹ Chileke ọphu dzụ ndzụ; bya abụru itso yẹe ọkpa-ụlo
k'ọkpobe-opfu onoya.
16 A tụkoru kwetakọta l'ọkpobe-opfu ono, Chileke shi
domia edomi onoya pfụbekpooru paa ẹka mebyi apaa.
Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya phọ. Ọkpobe-
opfu ọbu bẹ pfuru sụ:
Jizọsu bẹ byaru lẹ mgboko-a
bya abụru nemadzụ.

Unme Chileke goshi
l'ọ bụ
onye pfụberekoto.
Ụnwu-ojozi-imigwe
gudekwaphọ ẹnya
phẹ hụma iya.
E pfukọtaru ọhamoha,
nọ lẹ mgboko opfu
ẹhu iya.
Ndiphe kweta nkiya;
Chileke bya ekuta iya
kuba l'imigwe
je akwabẹ iya ùbvù,
ka l'ùbvù.

4

Ndu ẹjo-nzi

1 Unme Chileke bẹ epfuru iya anyi enwu iya anyi
enwunwu lẹ nchị sụ l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta
onoya wata anga nchị l'iphe, ndu ọbvu alọ-kpurukpuru
epfu; wata etso iphe, ọbvu ono ezi.
2 Gude opfu tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu adzụshi ụka; ndu e
gudewaa ọku mkpụrukpu-ígwè hụchishia egomunggo.
3 Ẹphe anọduje ezi g'a ta alụjeshi nwanyị; ọphu erijeshi
ẹgube nri ọwa-a ọzo ọphuu; mbụ nri, Chileke meru gẹ ndu
kweru nkiya bya amaru ọkpobe-opfu ono rije eriri.
4 Iphemiphe, bụkpoo iphe, Chileke meru bẹ dụkotakwa
ree. Ọ tọ dụkwa ọphu gbaru kẹ g'a jịkaje iya mẹ e kelewaa
Chileke ekele iya.
5 Noo kẹle opfu Chileke yẹe epfupfu, e pfuru nụ Chileke
onoya bẹ mewaru iphe onoya ọ dụ nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizọsu ozi ọkpobe ejeje

6 Ọ -bụru l'i woru iphe, bụ ọkwa-a, a nmakọtaru ngu-a g'ọ
ha nmakọtaru iphe, bụ ụnwunna g'ẹphe hakọta bẹ bụkwa
iya bụ l'ị bụ onye ejeru Kéreshi ozi eje iya ọkpobe ejeje. Ọo
ya bụ l'iigoshi l'ọo opfu Chileke ono, i kwetarụ mẹ ọkpobe
iphe ono, e ziru ngu ono, i shiẹpho k'eshinu ono tsota ono
bẹ bụ nri, i gude azụ onwongu.
7 Ta angabẹjekwa nchị lẹ mkpọkoro akọ-iphè ụnwanyi
ọgerenya, bụ akọ adụdu iphe, bụ ọkpobe-opfu, dụ iya
nụ ililekpọo. Iphe, ii-mechia bụ g'ị hùje onwongu ahùhù;
g'iigude nno nọdu ndzụ, dụ Chileke ree.
8 Kẹle ahùhù ọphu aahù ogwẹhu bẹ urwu, dụ iya nụ
hakwa nwanshịi; obenu l'ọphu urwu gbaru mgburugburu
bụ lẹ nemadzụ anụru Chileke opfu. Noo kẹle Chileke kweru

ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-iphe-ọma lẹ ndzụ
ọphu ẹphe nọ nta-a; bya emeeru phẹ iya lẹ ndzụ ọphu ẹphe
a-nọdu l'ọduliphu.
9 Opfu-a bẹ bụ opfu, e gude ẹka; mbụ opfu gbaru
g'onyemonye machịa ẹka labọ nata iya.
10 Ọo iphe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi
akanya iya ike; eje iphe-ẹhuka. Kẹle anyi kpọru obu
yeru Chileke, nọ ndzụ; mbụ Chileke ọphu bụ Onye-Ndzọta
ndiphe l'ophu; kelekele kẹ ndu kweru nkiya.
11 Pfuaru phẹ iphe onoya pfushiaru phẹ iya ike; l'iizikwaa
phẹ iya phọ ezizi.
12 Te ekwekwa g'ọ dụru onye a-nọdu eko ngu ọkpa l'ishi
opfu l'ị bụ nwata. Iphe, ịi-mechia bụ g'ị bụru iphe-leta-mee
l'opfu ọnu; mẹ abọ ụja; mẹ lẹ n-yemobu; mẹ l'ekweta kẹ
Chileke; mẹ l'adụebe ree.
13 Iphe, ịinodukpoepho emeje jasụ mu abya bụkwa: g'ị
gụjeru Chịochi ẹkwo-opfu Chileke; l'i meje g'obu shihu phẹ
ike; l'ị tọwashijekwaru phẹ phọ opfu Chileke g'o doo phẹ
ẹnya.
14 Ta akwaswekwaru ẹnya l'iphe-ọma ono, Chileke meru
ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nụru
phẹ pfuchiaru iya ono; mbụ teke ono, ndu e meru ọgerenya
Chịochi byabẹru ngu ẹka l'ishi ono.
15 Kebekpọepho ẹhu meje iphe ono; phube iphu me
iya ree; k'ọphu onyemonye l'a-hụma g'i gude ejekpọlepho
l'iphu l'iphu.
16 Kwabẹekwarupho umere ngu ẹnya; l'ị
kwabẹkwarupho ẹnya l'iphe ono, iizi ndu ọzo ono.
Mejeẹkwapho iphemiphe ono; kẹle i -nọdu emewaa ẹgube
ono; l'ị dzọo onwongu ndzụ; dzọo ndu anọduje anụ iphe,
iipfu.

5

1 Ta abajẹkwaru nwoke, ka ngu abụru ọgerenya mba;
tọjechikwa nwẹhu pfuru yeru iya g'ọ bụ iya bụ nna ngu. L'i
mejeru unwoke, ka abụru nwata gẹ gụ l'ẹphe bụ unwune.
2 Ụnwanyi ka abụru ọgerenya bẹ ịi-meje g'ẹphe bụ ne
ngu. L'iimejekwarụpho ụnwanyi, ka ngu abụru nwata gẹ
gụ l'ẹphe bụ unwune. Te emerwụshikwa onwongu l'ẹhu
phẹ.

Ụnwanyi, ji phẹ anọedu

3 Kwabẹjekwa ụnwanyi, ji phẹ anọedu ùbvù; mbụ ndu
ọphu adụdu g'ọ dụ phẹ ililekpọo.
4 Teke ọ bụ lẹ nwanyị, ji iya anọedu nweru ụnwegirima;
ọzoo ụnwu nwa-nwa; g'ụnwegirima ono nwụta l'ọo

ẹphebedua evukpọadaru ụzo leta ndu unuphu phẹ ẹnya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu kẹ Chileke bụ ono. Ọo ya bụ; g'ẹphe eshi nno melataru ndu nwụru phẹ nụ ree, ẹphe meru phẹ. Ọ kwa iphe ono bụ iphe, dụ ree l'iphu Chileke.

5 Ọle gẹ nwanyị, ji iya anọedu; ẹbe ọ dụdu g'ọ dụ iya ililekpọo; ọphu ọ tọ dụdu onye eleta iya ẹnya; bụkwaru Chileke bẹ ọo-nọdu ele ẹnya l'ẹka. G'ọ tọ tụ-gbejekwa ẹka l'anọdu epfu anụ Chileke eswe l'ẹnyashi. Iphe, ọonoduje epfuru Chileke bụ g'ọ kwọo ya lẹ mkpa.

6 Nwanyị, ji iya anọedu ọphu anọdujeepho eme iphe, bataru iya l'obu bẹ nwụhuakwaru anwụhu; l'ẹka ọ nọ ndzụ.

7 Noo iphe, ii-pfuru phẹ bụ onoya; mbụ pfua ya kwata pfushiaru phẹ iya ike; k'ọphu ẹphe a-nọdu eme umere, gbaru phẹ nụ. Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta phẹ ụta iya.

8 Ọ -bụru l'o nweru onye harụ ndu ẹphe l'iya bụ; ọphu ooletadu phẹ ẹnya; kelekele ndu ọphu bụ ndibe phẹ gẹdegede; onye ono bụkwa iphe, oogoshi bụ lẹ ya te ekwedu kẹ Kéreshi; mbụ l'onye te ekwedu kẹ Kéreshi bẹ gbẹkwa ka iya nụ mma.

9 G'e te edejekwa ẹpha nwanyị, ji iya anọedu l'ẹkwo; mbụ onye ọphu teke anọ-rwudu ụkporo apha ẹto lẹ mgboko; gbahaẹpho onye bụ nwoke lanụ kpoloko bẹ ọ lụjeru;

10 waa nwanyị, aatụ-dzuru ọnu iya; l'oome ree shii. G'ọ bụkwaru nwanyị, hefutaru ụnwu iya ree; bụru onye akwajẹ ẹbyaa ree; bụru nwanyị, gudewaa mini kwọo ndu-nsọ ọkpa; bya abụru nwanyị, yewaru ndu eje iphe-ẹhuka ẹka; bụkwarupho onye wowaru onwiya yekọta l'eme iphe-ọma mgburugburu kpọo.

11 Jịkajekwa ede ẹpha nwanyị, ji iya anọedu, bụkwadu nwẹpa. Noo kẹle ọobujeru teke ẹgu nwoke gụtaeru phẹ phọ; ẹphe aghaaru Kéreshi azụ wata achọ g'ẹphe e-me je alụru ji ọzo.

12 Ẹphe -mewa iya nno bụkwa iya bụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe l'ẹphe te emeẹdu iphe ono, ẹphe kweru Kéreshi ukwe ememe onoya.

13 Tẹme ọzo bụru l'ẹphe a-wata eme ẹnyiru; tsoru ekpuphe l'ụlo l'ụlo edophe gwẹrigwerigweri; bụru o-jeru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpọdaaru phẹ l'epfupfu.

14 Nokwa g'o gude mu sụ gẹ nwanyị, ji iya anọedu, bụkwadu nwẹpa je alụru ji ọzo; nwụshia ụnwegirima; leta ụlo iya ẹnya. Ọo ya bụ; g'onye ọhogu anyi ono te enwe iphe, ọo-hụma anyi l'ẹhu gude epfubyishi anyi.

15 L'o nwekwarụ ndu ọphu hawarụnu Kéreshi wata etso Nsetanu.

16 Ọo ya bụ; ọ -dụru nwoke ọzo nwanyị kweru kẹ Kéreshi,
nweru abụbu, ji iya anọedu ndzụ; g'onye ọbu letakwa
abụbu iya ono ẹnya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ẹhu
nwanyị ono bya ebo Chịochi. G'ọ bụekwarupho ndu ọphu
ji phẹ anọedu; ẹbe ẹphe amadụ g'ẹphe e-me onwophẹ bẹ
Chịochi a-nọduje eleta ẹnya.

Ndu e meru ọgerenya Chịochi

17 Iphe, gbaru g'e meje iya bụ g'a kwabẹje ndu e meru
ọgerenya Chịochi ùbvù ọkpobe akwabẹ; mbụkwa ndu
ọphu l'ejeru Chịochi ozi ree; kelekele kẹ ndu ono, kukeberu
ẹhu asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya phọ ezizi ono.
18 Noo kẹle e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Te
ekechijekwa eswi ọnu mẹ ọ -nọdu azọshiru ngu ereshi."
Bya asụkwapho: "Onye akanya gbaru k'anata ụgwo akanya
iya."
19 Ọ -bụru l'o nweru onye sụru l'onye e meru ọgerenya
Chịochi bẹ meru ẹji; te eyekwaru onye ọbu ọnu; a -gụfukwa
l'a dụ ẹbo; ọzoo ẹto gbaa ya ekebe iphe ọbu l'o meru iya
eviya.
20 Ndu ọphu, bụ ndu eme ẹji bẹ ịi-bajẹru mba l'edzudzu-
ọha. Ọo ya bụ gẹ ndu ọphunapho atsụhukwanu ebvu.
21 Mu nọkwa l'iphu Chileke; mẹ l'iphu Nnajịuphu, bụ
Jizọsu Kéreshi yẹe l'iphu ụnwu-ojozi-imigwe ono, ọ họtaru
ono epfushiru ngu iya ike sụ g'i mejekwa iphemiphe-a, mu
epfuru ngu-a g'ọ ha; g'ọ tọ dụkwa ọphu ii-mephodoje. Ọphu
ọ dụkwa iphe, ii-leje nemadzụ ẹnya l'iphu eme.
22 Rije-odakwa ọriri; tẹme l'ị byabẹ nemadzụ ẹka
l'ishi. G'ẹka ngu ta adụjekwa l'iphe-ẹji, ndu ọzo eme.
Dobeẹkwapho onwongu ọ̀rù.
23 Ọ tọ bụekwapho mini kpoloko bụ iphe, ịi-ngụje.
Ngụtajekwa mẹe nwanshịi m'ọbvu ẹpho ngu ono; mẹ ẹhu
ba adụ ike ngu onoya, bụ iphe ono anọduje eme ngu
tekenteke onoya.
24 O nweru ndu ẹjo-iphe, ẹphe eme dabyiru ẹba; mbụ ọ
gbẹkwanu dụ g'ọ bụ l'iphe-ẹji, ẹphe eme bẹ vuwaa phẹ ụzo
eje gẹ Chileke nmaa phẹ ikpe. O nwekwarụpho ndu ọphu
nkephẹ akpọadaa ụpfu tẹme l'ọo vọ-lishihu.
25 Nokwaphọ g'eme ree dụ. O nweru ree, nemadzụ e-me
l'ọ bụru ree, a tụkoru ele l'ẹnya. Teke ọ bụ l'o nweru ree,
e meru; ọphu a hụmaduru iya nta; a -nọnyakwaapho bẹ
ọo-tụkokwaa vọ-lishihukọta.

6

Ndu bụ ohu

1 G'iphe, bụ ndu bụ ohu gụje nnajịuphu, nwe phẹ nụ lẹ
ndu gbaru g'a kwabẹje phẹ ùbvù; k'ọphu e tee wotadu ẹpha
Chileke yẹe iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi.
2 G'ohu, ndu ọphu nnajịuphu phẹ bụ kẹ Kéreshi; te
ekojekwa phẹ ọkpa l'ishi; kẹle ẹphe bụ ụnwunna. G'ẹphe
gbẹjechikwa kabakpọo phẹ rọ ejeshiru ozi ike; eshinu onye
ono, nweru ohu ono kweru kẹ Kéreshi; bụru onye dụ
Chileke l'obu tẹme ọ nọdu anọduje emeru ohu iya ree gude
ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.
Noo iphe, ịi-nọduje ezi ezizi; anma ọkwa iya anmashia
iya ike.

Ẹjo nzi waa ọkpobe ẹku

3 Sụ-a; teke ọ bụ l'o nweru onye ọzo, byaru awata ezi iphe,
gbaru iche; ọphu iphe, oozi adagbadụru l'ọkpobe-opfu ono,
bụ opfu kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ono; onye
ọbu jịkafua iphe ono, anyi ziru lẹ kẹ g'ee-shije etso Chileke
ono;
4 onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ẹbe adụ iphe, ọ maru.
Iphe, yẹle onye ono eme bụkwa ntụmego; yẹe abaphe mba
l'opfu, enwedu ishi; opfu bụepho eme gẹ nemadzụ nwejeru
nwibe iya ẹnya-pfụrupfuru; adzọ-phe ẹnya; epfubyishi
nwibe phẹ; yẹe anọdu elephe nwibe phẹ ẹjo ẹnya;
5 mẹ alọru opfu chie lẹ mgbaka nwibe phẹ. Ndu
ono bụ ndu egomunggo phẹ dahụwaru adzụlakpa; bya
abụkwarupho ndu ta amadụ ọkpobe-opfu ono. Ẹphe
anọduje arị l'anụru Chileke opfu bụ ụzo, ẹphe e-shi rita
urwu. Kpajẹru ẹgube ndu ono l'aphara.
6 Obenu l'anụru Chileke opfu; yẹle iphe-ephuru-l'ẹnya
bụkwa urwu, parụ ẹka apaa.
7 L'ọ tọ dụkwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwaphọ
g'ọ tọ dụdu iphe, anyi e-gude eshi lẹ mgboko ala.
8 Ọo ya bụ; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono
phujeru anyi l'ẹnya.
9 Obenu lẹ ndu anọduje achọ g'ee-shi g'ẹphe kpaa ẹku bẹ
ẹjo-iphe ono, ẹphe anọduje achọ ono enwujeru ye l'eme
iphe-ẹji. Ọ bụru iphe ono abụjeru ọ́nyà nmata phẹ. Ikpoto
iphe, agụ phẹ nụ tụkokpoerupho bụru iphe-mmanụ; tẹme
ọ bụru iya ahụje phẹ ọnu l'ọku; tẹme ọ nọdu alọtaje phẹ
lọ-mia l'ẹka ẹphe a-nọdu mebyishihu; lakọta l'iswi.
10 Ọ kwa eye ẹnya l'okpoga bụ ọgbarabvu iphemiphe, bụ
ẹjo-iphe. O yekwarụ ndu bụ opfu l'ọo l'ẹphe achọ okpoga
bẹ o gude ẹphe shiswee ụzo; parụ ekwekwe, ẹphe kweru kẹ
Kéreshi parụ haa. Ọ bụkwaru iya phọ meru g'o gude ẹphe
shi ẹgube ono gude ẹka phẹ kpatarụ onwophẹ iphe-ẹhuka,
dụ igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

11 Ọle-a; gụbedua, bụ onye kẹ Chileke-a; gbalakwaaru ẹgube iphe ono g'ọ ha; kukebe ẹhu bụru onye pfụberekoto;
akwabẹ Chileke ùbvù; nweru ekweta; yẹe n-yemobu; mẹ
nshirima; yẹe eme odoo.
12 Gude ekweta lwụa ọgu ono lwụta ndzụ ojejoje, bụ iphe,
e kuru ngu oku iya ono; tẹme i pfụru l'edzudzu ọha gbua
ya tororo sụ l'i kwewaru kẹ Kéreshi ono.
13 Ọo l'iphu Chileke ono, bụ Chileke ọphu anụje
iphemiphe ndzụ; waa l'iphu Kéreshi ono, pfụru l'iphu
Payịleti gbaaru ọkpobe-opfu ono ekebe ono; ọo l'iphu phẹ
bẹ mu nọ epfu iya epfushiru ngu iya ike sụ ngu:
14 g'ị tụkojeekwapho ọkwa ọkwa-a, mu anmarụ ngu g'ọ
ha-a tsokọtaje. G'ọ tọ dụkwa ẹka ii-tsoswe iya mẹ ẹka
lanụ; ọo ya bụ g'ọ tọo dụkwanu ẹka aa-ta ngu ụta jeye teke
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo.
15 O -rwuẹpho bẹ Chileke e-me-a g'a hụma-dzuru Kéreshi
ọbu; mbụ onye ono, dụkota ree; bya edzukọta oke l'ime
onwiya; bụru Eze ndu eze; bya abụru Nnajịuphu ndu bụ
nnajịuphu.
16 Ọo ya kpoloko kpẹekpu bụ onye ta abyadụ anwụhu
anwụhu. Ẹka o bu bẹ ìphóró, dụ iya nụ te ekwejedu
gẹ nemadzụ zakube iya ntse. Ọ tọ dụkwa nemadzụ
igbakoroshienyi gudejewaa ẹnya hụma iya; ọphu ọ dụkwa
onye byaru ahụma iya nụ. G'ọ bụru iya bẹ ndiphe a-
kwabẹje ùbvù; ike ono, te enwedu abvụbvu ono abụru
nkiya. Nokwa g'ọ dụ-o!
17 A bya lẹ kẹ ndu nweru iphe lẹ mgboko-a; karụ
phẹ g'ẹphe te egudejekwa iya ku onwophẹ; ọphu ẹphe
edobekwa obu l'iphe ono, adụdu g'ọo-nọ-beru onoya.
G'ẹphe dobechia obu phẹ lẹ Chileke ono, bụ omeluko
onoya. Chileke ono anụkotaje anyi iphemiphe; nụ iya anyi
k'anyịnyi g'oomee g'ẹhu tsọmahu anyi.
18 Gẹ ndu nweru iphe meje iphe, dụ ree; mbụ-a; g'ẹphe
mejekpọo iphe, dụ ree tekenteke; g'ẹphe bụru omeluko; l'ọ
gụje phẹ ẹgu g'ẹphe lẹ ndu ọzo gbarụ mgba l'iphe phẹ.
19 Ọo ẹphe -nọdu eme nno l'ọ bụru iya bụ l'ẹphe nweru
ọkpobe iphe. Noo l'ẹphe e-shi ẹgube ono kpata ọkpobe
iphe kụberu onwophẹ; mbụ ọkpobe iphe ọphu a-nọduwaru
phẹ rọ jeyewarụro l'ụzo iphu. Ọo ya bụ; o -rwuẹpho; g'ẹphe
anata ndzụ ono, bụ ọkpobe ndzụ ono.
20 Sụ-a; jiko Timoti; kwabẹekwarupho iphe ono, e yeru
ngu l'ẹka ono ẹnya. G'i letajẹ ẹnya g'ị tị nọdu epfuphe
mkpọkoro opfu, bụ iphe eswe; ọphu ị nọdukwa atụ-phe
mkpọkoro ẹgo, ndiphe ahajẹru sụ l'ọ bụ mmamiphe.

21 O nweru ndu anọduje arị l'ẹphe maru iphe; ẹphe egude
nno phua ụzo ekwekwe ono, anyi kweru ono. Gẹ Chileke
meeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Timoti

1 Ọo mụbe Pọlu; onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu lẹ g'ọ bụ
uche Chileke l'ede ẹkwo-a; gẹ mu gude pfuaru ndiphe l'ophu
k'ọkpobe ndzụ ono, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-shi l'ẹka
Kéreshi Jizọsu nụ anyi ono.
2 Onye mu ede iya anụ bụ gụbe nwa mu ono, mu yeru
obu, bụ Timoti. Gẹ Chileke, bụ Nna; yẹe Nnajịuphu anyi, bụ
Kéreshi Jizọsu meeru ngu eze-iphe-ọma; phụkwaaru ngu
phọ obu-imemini; mekwaphọ g'ẹhu dụ ngu guu.

Pọlu ekele Chileke bya aadụkwapho Timoti obu

3 Mu etu Chileke ẹpha; mbụ onye mu gude obu mu g'ọ ha
ejeru ozi gẹ nna mu oche phẹ jeru iya; ọphu ọowadu mu
obu mini. Iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ Chileke
l'eswe mẹ l'ẹnyashi bẹ mu anyatajẹ tua ya ẹpha l'opfu ẹhu
ngu.
4 Timoti; mu nyatakwarụ-a ẹnya-mini ono, ghakashịhuru
ngu l'ẹnya ono. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude oghoroko
ngu dụ mu shii. Mbụ-a; ọ gụkwa mu g'a sụ lẹ mu lẹ ngu
hụmaru ọzo k'ọphu ẹhu-ụtso e-jikwanụ mu ọkpoma.
5 Mu anyatajẹkwa ọkpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ
Nnajịuphu anyi ono. Ekwekwe ono bẹ ne ngu oche,
bụ Loyisu yẹe nene ngu, bụ Yunayisu vuhaadaa ngu rọ
ụzo kwetaadaa; o dokwaa mu phọ ẹnya l'o nokwaphọ gẹ
gụbedua kwetarụ.
6 Noo g'o gude mu nọdu anyatarụ ngu sụ g'i mekwaa iphe-
ọma ono g'o ree ire; mbụ iphe-ọma ono, Chileke shi l'ẹka
ono, mu byabẹru ngu l'ishi nụ ngu teke ono, mu pfuru nụ
Chileke l'opfu ẹhu ngu ono.
7 Lẹ Unme-dụ-Nsọ ọphu Chileke nụru anyi ta abụkwa
Unme, l'e-me anyi g'anyi tsụje ebvu. Ọ kwa Unme a-nụje
anyi ike bya abụru Unme n-yemobu; bya abụru Unme
emejekwaphọ g'anyi dụ ike sedekọtaje onwanyi.
8 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa teke ịisoje ẹnya epfuru ndiphe l'ị
bụ onye kẹ Nnajịuphu anyi ono. Ọphu iphere ẹhu mbẹdua
adụjekwa ngu; mbụ mbẹdua ono, a tụru mkpọro l'opfu ẹhu
Nnajịuphu anyi ono. Iphe, ii-mechia bụkwa g'i jee òkè iphe-
ẹhuka nkengu l'iphe-ẹhuka ono, anyi eje gude ese iswi ozi-
ọma ono. Chileke bẹ e-mekwaa g'ị dụ ike ejeje iya.
9 Ọo Chileke ono bẹ bụ onye dzọru anyi; bya ekua anyi
oku, dụ nsọ ono; ọ tọ bụdu iphe, anyi setarụ l'akanya; ọ bụ
eze-iphe-ọma, bụ iphe, ọ tụbehawaru l'o noo gẹ ya l'eme

iya. Ono bụru iphe, ọ gbẹ l'ẹka Kéreshi Jizọsu meeru anyi tẹme mgboko dụ.

10 Ọle nta-a bẹ ọ byaru emee: a hụma-dzuru eze-iphe-ọma ono; kẹle Kéreshi Jizọsu ono, bụ Onye-Ndzọta anyi ono bẹ byawaru eliphe-a bya emebyiwaa ike k'anwụhu. Nta-a bẹ o shiwaa l'ozi-ọma ono mee g'ahụma-dzuru ndzụ ono; mbụ ndzụ ọphu bụ a -dzụwaru iya; a taa nwụhubaedu anwụhu.

11 Ọ bụru iya bẹ a họtaru mu gẹ mu saję àsàsà; mu abụkwarupho onye-ishi-ozi iya; bụru onye ezi iphe ezizi.

12 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude mu nọdu ejekọtakpoo iphe-ẹhuka-a, mu eje-a; ọphu ọ bụdu l'iphere iya adụje mu; noo lẹ mu maru onye mu kweru nkiya; tẹme o doo mu ẹnya ree l'ọo-dụ ike kwakọbe iphe ono, mu yeru iya l'ẹka ono jeye mbọku ono.

13 Gudeshiękwapho ọkpobe-opfu ono, ị nụmaru mu l'ọnu ono; g'ọ bụru iya a-nọdu akpọ-ziru ngu ụzo g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nọdu Kéreshi Jizọsu l'ẹka yee nwibe ngu obu.

14 Kwabękwaru ẹguru iphe ono, e yeru ngu l'ẹka ono ẹnya. Ọo Unme-dụ-Nsọ ono, bu l'ime anyi ono e-me g'ị dụ ike letakọta iya ẹnya.

15 ?Ọ kwa l'ị maru lẹ ndu Eshiya, g'ẹphe ha bẹ tụkoakwaru g'ẹphe ha gbakashịhu parụ mu haa; mbụ je akpaa lẹ Fayigẹlosu yẹe Hemojinizu.

16 Gẹ Nnajịuphu phụaru ndibe Onęsiforosu obu-imemini; kẹle o shi anọduje agba mu unme; ọphu iphere mu adụjedu iya gẹ mu nọ mkpọro-a.

17 Teke o beberu byarwuta Romu bẹ ọ wataẹru mu phọ achọshi ike jeye teke ọ hụmaru mu.

18 Gẹ Nnajịuphu jiko yekwarụ iya ẹka; gẹ Chileke phụaru iya obu-imemini mbọku onoya; gụbedua l'onwongu mawaru-a g'o yetaberu mu ẹka lẹ Efesọsu.

2

Ọkpobe onye ojọgu kẹ Kéreshi

1 Ọo ya bụ; gụbedua, bụ nwa mu; gẹ Chileke mee g'i gude eze-iphe-ọma ono, shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu ono shihu ike.

2 Ị nụmawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-ọha ono. Woru iya ye l'ẹka ndu goshiwaru l'ẹphe gbaru g'e gude ire phẹ ẹka bụkwanu ndu a-dụ ike zikwaa ya phọ ndu ọzo.

3 Takwaa nshi jee òkè iphe-ẹhuka nkengu l'opfu ẹhu Kéreshi Jizọsu, bụ iphe, gbaru ọkpobe onye ojọgu kẹ Kéreshi.

4 Ọ tọ dụkwa onye ojọgu, nọ l'ẹka ọgu ekpo ọku, ewojeru
onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'o mee iphe, dụ
onye họtaru iya nụ ono ree.
5 Ọzo bụru l'onye agba ọso bẹ e te bujekwa nggo k'onye
kachaa agbagba mẹ ọ -bụdu l'ọ gbaru iya g'aagbajẹ iya.
6 Ọo onye akọ opfu, ejeshi ozi ike bẹ ọ gbaru kẹ g'o vujeru
ụzo ria iphe, o metaru l'opfu iya ọbu.
7 Rịkwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono arịri. Gẹ
Nnajịuphu yetakwaru ngu ẹka g'iphemiphe dokọta ngu
ẹnya.
8 Nyatakwa Jizọsu Kéreshi ono, Chileke meru: o shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono. Jizọsu ono bụ eri Dévidi; ọ
bụru iphe ono bụkotakpoo iphe ozi-ọma ono, mu ezi ono
epfukpọ.
9 Ọ kwa l'ọo lẹ mu ezi ozi-ọma ono meru g'o gude mu nọdu
eje iphe-ẹhuka-a, mu eje-a; g'ọ bụ lẹ mu bụ onye meru ẹjo-
iphe. Ọle ọ bụ; a -tụchaa mu mkpọro; ?a tụhunuru ozi-ọma
ono mkpọro?
10 Noo g'o gude mu gude k'ẹhu ndu Chileke họtaru
atagbukọta iphemiphe ono lẹ nshi; ọo ya bụ gẹ Chileke
eshikwanụ l'ẹka Kéreshi dzọkwaa phẹ phọ; shi ẹgube ono
nụ phẹ ndzụ ojejoje, dụ biribiri.
11 Opfu-a bẹ bụkwa opfu, e gude ẹka, pfuru sụ:

Ọ -bụru l'anyi lẹ Kéreshi
bẹ tụkoru nwụhukota
bẹ anyi l'iya
a-tụkokwapho
nọdukota ndzụ.
12 Ọ -bụru l'anyi atagbukọtaje
iphemiphe lẹ nshi
bẹ anyi lẹ Jizọsu
a-tụkokwapho bụru eze.
Ọ -bụru l'anyi sụru l'anyi
ta amadụ onye ọ bụ
bẹ ọo-sụkwapho lẹ
ya ta amadụ ndu anyi bụ.
13 Ọ -bụru l'anyi ta
apfụshijedu ike l'iphe,
anyi pfuru bẹ yẹbedua
apfụshijekwa ike l'iphe,
o pfuru.
Kẹle ọ tọ gbanwejedu iphe,
o pfuru.

Onye e kweru l'oojerwe ozi ejerwe

14 Nyatajẹru onyemonye iphemiphe ono; l'ị nọduje l'iphu
Chileke pfuaru phẹ iya pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ g'ẹphe
ta nọdujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi. Ọ tọ dụkwa
urwu dụ iya nụ. Ọ 'ẹkwapho emebyi bẹ oomebyije ndu anụ
iya nụ.
15 Kukebe ẹhu goshije phẹ lẹ Chileke hụkotawaru ngu
ama bya agụa ngu l'onye gbaru kẹ g'i jejeru iya ozi; mbụ
l'ị bụ onye-ozi, iphere ozi, ooje adụdu; tẹme ị bụru onye
anọduje ezirwe ọkpobe-opfu ono ezirwe.
16 L'i zejeru onwongu g'ị tị yịjeshi lẹ ndu epfu mkpọkoro
opfu, bụ iphe eswe. Noo kẹle ẹgube opfu ono e-me ndu
anụ iya nụ: ẹphe alaa azụ azụ; ẹphe te eyehẹduru Chileke
ùbvù.
17 Iphe, ẹphe ezi adụje g'onwo, ababushi anụ. Ndu
harụ yịru lẹ ndu ono, epfu iphe ono bụ Hayimeniyọsu yẹe
Filitosu.
18 Ẹphe gwọbewaru etso ọkpobe-opfu ono; kẹle ẹphe
sụru lẹ ndu nwụhuru anwụhu gbẹ shiwanụ l'ọnwu teta
dzụru ndzụ. Ẹphe gude ẹgube ono nweru ndu ọphu ẹphe
harụ enwunga enwunga; gude nno nwufu phẹ l'ekwekwe
ono, ẹphe kweru kẹ Chileke ono.
19 Ọle ọkpa-ụlo ono, shihuru ike ono, Chileke tụru ono
bẹ bụkwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ọhubama, Chileke
deru l'ọkpa-ụlo ono bụ: Nnajịuphu maru ndu bụ ndu nkiya.
Iphe ọzo, o dekwaru iya phọ bụ: G'iphe, bụkpoo onye sụru
lẹ ya bụ kẹ Nnajịuphu anyi; wofukwaphọ ẹka l'eme ẹjo-
iphe.

20 “Eze-ụlo, ha shii ta abụekwapho ụdu ite, dụ iche iche,
e gude mkpọla yẹle ope, vu aswa kpụa bẹ adụje iya nụ
kpoloko. Iphe, a pyịru l'oshi mẹ ọphu a kpụru l'ụrwa
adụjechakwaa ya. Ndu abụru iphe, aanọdu akwabẹ ùbvù;
ndu abụerupho iphe, e gude eme iphe.
21 Ọo ya bụ; ọ -bụru l'o nweru onye safụkotaru onwiya
ẹjo-iphe ono, mu gụshiru ono; ọ kwa iya bụ l'onye ono
a-bụru ite, aakwabẹ ùbvù ono, e doru nsọ ọ bụru iphe, e
gude ejeru Nnajịuphu ozi; tẹme edozia ya g'e gude iya jeje
iphemiphe, dụ ree.
22 Ọo ya bụ; gbalajẹru ẹgu eme ẹjo-iphe ono, l'anọduje
agụ ụnwokorobya ono. Iphe, ii-mechia bụ g'i bụru onye
pfụberekoto; l'i kweta kẹ Kéreshi; nweru n-yemobu; nweru
nchị-adụ-doo unu lẹ ndu ono, egudeje obu-ìphóró akpọku
Nnajịuphu ono.
23 Te eyejekwa ọnu l'opfu ntụmego eswe, enwedu ishi; l'ị
maanarụ-a l'ẹgube iphe ono bẹ bụepho ụswo bẹ e gudeje
iya aswọ.

24 L'onye-ozi kẹ Nnajịuphu bẹ bụfutajekwa onye ta
aswọjedu ụswo; onye emejeru onyemonye odoo; onye
maru g'ezije iphe; bụru onye atajẹru iphe nshi.
25 Ọ bụfutaje onye ewozeje onwiya alị; akpọ-ziru ndu
agbajẹ iya opfu agbagba ụzo. Kẹle o nweru g'oo-me Chileke
agbẹ yeru phẹ ẹka; izimanụ ẹjo-iphe ono alwa phẹ azụ;
ẹphe alwapfuta Chileke; ẹphe abya amakọtaru ọkpobe-
opfu onoya.
26 Ọo ya bụ; ẹnya abya ekosahụ phẹ teke ono; ẹphe emefu
l'ọ́nyà ono, Obutuswe nmataru phẹ onoya, bụ iya shi mee
phẹ: ẹphe nọdu eme iphe, bụ uche Obutuswe onoya.”

3

Umere ndiphe lẹ mbọku ikpazụ

1 “Sụ-a; iphe lanụ, ịi-maru ọkpobe amaru bụ l'o -rwuẹpho
teke k'ikpazụ bẹ ọkpobe iphe-ẹhuka a-byakwa.
2 Noo lẹ teke ono bẹ ndiphe a-bụjeerupho onwophẹ bẹ
ẹphe e-yeje obu kpoloko; ẹphe abụru ndu nchamẹnya
okpoga; bụru ndu atụ ọnu onwophẹ; bụru ndu eku
onwophẹ ekuku; bụru ndu anọduje ephu ndu ọzo iphu; ndu
karikọtaru ne lẹ nna, nwụru phẹ nụ ẹka; ndu amadụ iphe-
ọma, e meru phẹ; ndu ta adụdu iphe, adụjeru phẹ lẹ nsọ
ẹmeme.
3 No iya; ẹphe a-bụru ndu nemadzụ dụ ashị; ndu iphe
ta abvụjedu l'obu; ndu atukobeje nemadzụ ibe phẹ iphe, o
medụru; ndu te esedejedu onwophẹ; bụru ndu eme ẹnari;
ndu iphe, dụ ree adụje ashị.
4 Ẹphe a-bụru o-deru-oye; bụru 'anụma anụma phẹ; bụru
ndu etse etsetse; ẹphe abụru ndu ka eye iphe-ụtso obu eme
lẹ Chileke;
5 ndu anọduje eme g'ẹphe kweru kẹ Chileke l'ẹbe ẹphe
ekweta lẹ Chileke ere ire. Jiko pakwarụ ẹgube ndu ono haa.
6 “Ndu dụ nno bẹ bụ phẹ l'ahajẹru abaphe l'ụlo l'ụlo
edusweshi ụnwanyi, enwedu egomunggo; mbụ ụnwanyi
metawaru ẹjo-iphe; ọ kwọwaru phẹ ẹhu; iphe, l'alọ-phu
ẹgube ụnwanyi ono bụru ẹgu ẹjo-iphe, dụgbaa iche iche,
anọduje agụ phẹ nụ.
7 Ẹgube ụnwanyi ono bẹ ọonoduje eheshi ihee ike; mbụ
g'ẹphe nwụta iphe; ọle ẹphe ta abyakwanụ adụ ike takebe
marweta ọkpobe-opfu onoya.
8 Ndu ono, l'anọduje eduphushi ụnwanyi ono bẹ
kwachiru ọkpobe-opfu ono ụzo gẹ Jianẹsu yẹe Jiambirisu
kwachiru iya Mósisu teke ndiche ono. Ẹphe bụ ndu
egomunggo phẹ dahụwaru adzụlakpa; ekwekwe, ẹphe
kweru bẹ bụ ekwekwe, daru l'ẹba l'ẹnya kẹ Chileke.

9 Ọle ndu ono ta adụdu ẹka ẹphe ejebebaaru; onye-
monye atụko hụmakota l'ẹphe bụ ndu eswe; mbụkwapho
g'onyemonye hụma-dzuru lẹ Jianẹsu yẹe Jiambirisu bụ ndu
eswe.”

Ọkwa, Pọlu nmarụ gude
kpọchia ozi-a ishi

10 “Ọle gụbedua mawaru iphe, mu ezi; ọkpobe amaru;
bya amaru umere mu; maru iphe, mu tụberu; maru ekweta
mu; maru gẹ mu ejeberu iphe-ẹhuka; maru n-yemobu mu;
maru nshirima mu;
11 maru mkpamẹhu ono, a kpakọtakpooru mu ono g'ọ
ha; mẹkpoo iphe-ẹhuka ono, mu jegbabẹru onoya, bụ iphe,
tụkoru dapfukọta mu lẹ Antiyọku; waa lẹ Ayikoniyomu;
waa lẹ Lịsutura. Sụ-a; mkpamẹhu, dapfutakọtaru mu nụ
ta abụkwa iphe epfupfu! Ọle Nnajịuphu dzọkotakwaru mu
l'iphemiphe onoya.
12 Mbụ-a; iphe, bụkpoo ndu bụ ndu ọogu g'ẹphe lẹ
Kéreshi Jizọsu tụgba bụru nanụ; g'ẹphe shi ẹgube ono
nọdu ndzụ, dụ Chileke ree bẹ aa-kpakọtakwa ẹhu.
13 Obenu lẹ ndu bụ ndu eme ẹjo-iphe; mẹ ndu anọduje
aghọ ụgho; g'ẹphe ha bẹ a-nọduepho aka ẹji akaka eje l'eme
ẹjo-iphe, ẹphe eme; ẹphe egude nno duphushia ndu ọzo;
ndu ọzo eduphushikwaphọ ẹphebedua.
14 Ọle ọ bụ; gụbedua l'onwongu; pfụshiekwapho ike
l'ọkpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bụ iya bụ iphe, i
kwetarụ; opfu l'ị makọtaru ndu bụ phẹ ziru ngu iya.
15 L'ị nyatajẹkwapho l'i shi lẹ nwata makọtaru iphe, e
deru l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọo iphe ono, e deru l'ẹkwo-opfu
Chileke ono, dụ nsọ ono bẹ a-dụ ike mee ngu l'i nweru
mmamiphe k'ọphu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru kẹ
Kéreshi Jizọsu dzọo ngu.
16 Iphe, bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ
shikọtakwa l'ẹka Unme Chileke. Ọ dụ ree l'egudeje zia
ọkpobe-opfu ono; mẹ g'e gudeje iya goshije nemadzụ ẹka
o meru ẹji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa
g'e gude iya mefụtaje nemadzụ g'onye ọbu bụru onye
pfụberekoto l'iphu Chileke.
17 Ọo ya bụ g'onye kẹ Chileke abụru onye a kwakọbewaru
ọkpobe akwakọbe k'ejeru Chileke ozi ono, dụ ree ono, dụru
iya nụ ono g'ọoduhabe.”

4

1 Sụ-a; mu nọakwa l'iphu Chileke yẹe Kéreshi Jizọsu
anmarụ ngu ọkwa anmashiru ngu iya ike sụ ngu g'ị
nyatakwa lẹ Kéreshi Jizọsu ono, bụ iya bụ onye e-kpe ndu

nọ ndzụ mẹ ndu nwụhuru anwụhu ikpe ono a-lwakwa azụ
ujiku lanụ bya egoshi l'ọo ya bụ eze.
2 Sàjẹkwa ozi-ọma Chileke ono kpaa kpaa; m'ọ dụ ndu
ịisaru iya nphe anụma-o; m'ọ bụ l'ọ tọ dụdu phẹ nphe-o;
letaẹkwapho ozi ngu ẹnya. Goshije nemadzụ ẹka onye ọbu
meswerụ; bajẹru onye meru ẹji mba; gudejekpọekwapho
ọta-nshi meje g'obu shihu phẹ ike; ẹbe ị hajẹkwa phẹ ezi
iphe.
3 Noo kẹle o nweru teke ndiphe e-mechaa jịkaaha
ọkpobe-opfu ono, anyi ezi ono; ọ bụerupho ẹgu ẹjo-iphe,
agụ phẹ nụ bẹ ẹphe a-gbatsoru. Ẹphe achịkoo ikpoto ndu
ezi iphe ọzo sụ g'ẹphe bya bya ezije phẹ iphe, atsọ phẹ ụtso
lẹ nchị anụma.
4 Ẹphe te ekweẹdu angabẹ nchị l'ọkpobe-opfu onoya. Ọ
bụru ọphu ẹphe a-nọdu anga nchị bụ akọ-iphè.
5 Ọle-a; gụbedua l'onwongu; sedekọtajekwa onwongu
l'iphemiphe kpọ; tajẹkwaru iphe-ẹhuka nshị; l'ịisà ozi-ọma
ono àsàsà; ejekọta ozi, gbaru ngu nụ; l'ị bụ onye-ozi-ọma
kẹ Chileke.
6 Lẹ mbẹdua bẹ bụkwaa iphe-ngwẹja; tẹme ọ gbabewaa
mu l'alala.
7 Mu lwụakwaru ọkpobe ọgu ono lwụ-ghee. Mu jegheak-
waru ozi mu. Mu pfụshiepho ike l'ekwekwe, mu kweru kẹ
Kéreshi.
8 Iphe, phọduru nụ nta-a bụwaa gẹ Chileke bua mu
obunggo, o doberu mu; mbụ lẹ Nnajịuphu ono, l'ekpeje
ikpe nhamụnha ono bẹ a-gụ mu l'onye pfụberekoto mbọku
onoya. Mbụ ọ tọ bụlekwa mu-a kpụrumu bẹ oo-bu nggo
ono; oo-bukọta iya iphe, bụkpoo ndu gude obu phẹ g'ọ ha
kwabẹru abyabya iya.

Ozi, Pọlu ezi Timoti k'iche

9 Maẹkwarupho g'ii-me byapfuta mu ẹgwegwa.
10 Kẹle Dimasu bẹ pakwarụ mu haa tụgbushia; kẹle
iphe kẹ mgboko-a bẹ ka iya ree eme lẹ Chileke. Nta-a
bẹ ọ tụgbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu bẹ jeru
Galeshiya. Tayitọsu jee Dalumesha.
11 Nta-a bụwaa Luku kpoloko bẹ muẹ ya nọ. Gẹ gụ lẹ
Maku swịkwaru jiko mẹ ị -byajẹ kẹle mkpa iya dụkwaru
mu shii; g'ọ bya eyetajẹru mu ẹka.
12 Tikikọsu bẹ mu ziru Efesọsu.
13 Teke ị byajẹru; chịtakwaru mu uwe-ukpo mu phọ, mu
harụ l'ibe Kapọsu lẹ Tirowasu phọ. L'ị chịtakwaru mu phọ
iphe, bụkpoo ẹkwo ono g'ọ ha; kelekele kẹ ndu ọphu e gude
akpọ-atụru mee.

14 Alẹguzanda ọphu akpụje ụzu bẹ mekwarụ mu ẹjo-
iphe, ha shii. Ọo Nnajịuphu bẹ a-pfụkota iya ụgwo iphe,
o meru mu.
15 Kpakwaru iya l'aphara gụbedua l'onwongu; l'ọ kwatak-
warụ kwachia ozi-a, anyi ezi-a ụzo.
16 Edo mbụ, mu vuchakpọo ụzo pfụru doo l'ụlo-ikpe ono
ta adụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ shi agba eyeru mu
nụ. Onyemonye tụkoerupho buhaa mu. Gẹ Chileke jiko ta
agụkwaru iya yeru phẹ l'ọ bụ iphe-ẹji, ẹphe mee ya.
17 Ọo Nnajịuphu bẹ bụ onye pfụ-kube mu nụ eyeru mu
ọkpukpu ike; ọo ya bụ k'ọphu mu e-zikọta ozi ono g'ọ ha gẹ
ndiphe mgburugburu nụma-dzuru iya. Ọ kwa iya phọ bụ
onye nafụtaru mu l'ọnu oduma.
18 Ọ kwaphọ Nnajịuphu ono bẹ l'a-nafụta mu l'iphe,
bụkpoo ẹjo-iphe mgburugburu kpọ; dua mu gele gele je
edobe l'ẹka ọ bụ eze l'imigwe. G'ajaja bụru nkiya jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele, Pọlu gude kpọchia ozi iya ishi

19 Keleru mu Pyịrisuka yẹe Akwịla mẹ ndibe Onẹsiforosu.
20 Ẹrasutosu nọkwa lẹ Kọrentu. Tirọfimosu bẹ mu
hakwaru lẹ Militọsu; kẹle iphe eme iya.
21 Kukebekwa ẹhu byaadaa tẹmanu l'o rwua l'udzumini.
Yubulosu l'ekelekwa ngu rọ. Ọ nọdu ekelekwa ngu phọ mbụ
Pudẹnsu yẹe Layinọsu; yẹfua Kulọdiya; mẹwaro ụnwunna
anyi ndu ọphuu g'ẹphe ha.
22 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi dobekwa ngu ndzụ-o.
Chileke emeeru unu g'unu ha eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ
Tayitọsu

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe Pọlu, bụ onye ejeru
Chileke ozi bya abụru onye-ishi-ozi Jizọsu Kéreshi. Chileke
họtaru mu bya ezia mu gẹ mu bya emee gẹ ndu Chileke
họtaru kabaa ya anọshi ike l'ẹka; mu emekwaaphọ g'ẹphe
maru iphe, bụ ọkpobe-opfu kẹ Chileke; g'ẹphe atsụje iya
ebvu lẹ ndzụ-a, anyi nọ-a;
2 noo l'anyi ele ẹnya ndzụ ojejoje. Ndzụ ojejoje ono bẹ
Chileke, onye ta adzụjedu ụka pfuhawaruọ tẹme mgboko
dụ; sụ lẹ ya a-nụ anyi.
3 O be teke ọ gbaru; Chileke, bụ Onye-Ndzọta anyi mee
g'e shi l'ozi-ọma iya maru ndzụ ono, o kweru ukwe iya ono.
Ozi-ọma iya ono bẹ o woru ye mu l'ẹka sụ gẹ mu tọwashiaru
iya ndiphe g'o doo phẹ ẹnya.
4 Mu nọdu ede ẹkwo-a anụ ngu Tayitọsu. Ị bụ ọkpobe
nwa mu; opfu lẹ mu lẹ ngu kwetarụ iphe lanụ!
Gẹ Chileke, bụ Nna; waa Kéreshi, bụ Jizọsu bya abụru
Onye-Ndzọta anyi meeru ngu eze-iphe-ọma; mee g'ẹhu dụ
ngu guu.

Ozi Tayitọsu lẹ Kiritu

5 Iphe, mu gude haa ngu lẹ Kiritu bụkwa g'i dozia iphe,
phọduru nụ; waa g'ị họta ndu a-bụru ọgerenya Chịochi lẹ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu gẹ mu pfuhawaru ngu ono.
6 G'onye ọgerenya Chịochi bụkwaru onye a ta madụru
ẹjo ẹka; onye alụ nwanyị lanụ; onye ụnwegirima iya
wowaru onwophẹ ye Kéreshi l'ẹka; ọphu ẹphe adụdu
gaphugaphugaphu; tẹme ọphu ẹphe akpadụ opfu.
7 L'onye-ishi Chịochi bụfutajekwa onye ụta adụdu lẹ ndzụ
iya; eshinu ọ bụ onye-ishi, eleta ozi Chileke ẹnya. Onye
abụdu opfu-nkiya-anụ-nkiya; ọphu ọ bụdu onye obu-ọku;
ọphu ọ bụdu onye angụje mẹe g'ọ tsụ iya atsụtsu; onye te
emedu ẹhuka; ọphu ọonodujedu achọ urwu l'ụzo, adụdu
ree.
8 Ọo g'ọ bụ-chiaru onye bụ ọ-kwa-ẹbyaa; onye maru
l'iphe, dụ ree bẹ dụ ree; onye nweru egomunggo; onye
pfụberekoto; bya adụ nsọ; bya abụru onye esede onwiya.
9 Onye ono bụfutaje onye nọ-shiru ike l'opfu ono, a maru
l'ọ gbaru k'egude ẹka ono g'e ziru iya ya; g'ọo-dụ ike gude
ezi ọkpobe iphe ono, oozi ono dụshia ndu ọzo obu ike; tẹme
oogoshi ndu jịkaru iphe, oozi ẹka o jeberu; ụzo kpọ-swehu
phẹ.

10 Kẹle ọ dụru ndu dụ igwerigwe, bụ ọkarieka; ndu epfu
mkpọkoro opfu gude aghọta ndu ọzo l'ụgho; kelekele kẹ
ndu k'ono, e buje úbvù ono.
11 G'a kpọ-bujeru opfu ye ẹgube ndu ono l'ọnu; kẹle ẹphe
egudeje ezi iphe, ẹphe tege zidu gbaghashia unuphu l'ophu
g'eeshi g'ẹphe erita urwu, apfụduru ọto.
12 L'onye lanụ lẹ ndu Kiritu, bụ onye ẹphe sụru l'ọ bụ
onye agbajẹ ẹja sụkwaru: “Ndu Kiritu shi lẹ mbụ bụru
atukporoko; ẹphe bụ ẹjo anụ-ẹgbudu; ndu ẹnyiru, iphe ka
ụtso l'ọnu.”
13 Iphe nwoke ono pfuru bụru ọkpobe-opfu; ọo ya bụ;
bashijekwaru phẹ mba ike; g'ekweta phẹ abụru ọkpobe iya.
14 G'ẹphe ta angahẹ nchị l'akọ-iphè ndu Jiu; ọzoo ekemu,
ndu jịkaru ọkpobe-opfu tụru l'onwophẹ.
15 Ndu obu gụru ìphóró bẹ iphemiphe gụru ìphóró.
Obenu lẹ ndu merwushiru onwophẹ emerwụshi; mbụ ndu
te ekwedu kẹ Kéreshi; ta adụdu iphe, 'abụdu phẹ nsọ nsọ.
Ọriri phẹ rwụhuru arwụhu; ọphu ẹjo-iphe awajẹhedu phẹ
obu mini.
16 Ẹphe anọduje epfu l'ọnu l'ẹphe maru Chileke; ọle ẹphe
egudeje umere phẹ egoshi l'ẹphe ta amadụ iya. Ẹphe
dụ ashị bya abụru ndu ta nụdu iphe lẹ nchị; bya bụru
ọgalemkpa, adụdu iphe, dụ ree, ẹphe dakafụru ememe.

2

Ọkpobe-opfu, eezi ezizi

1 Obenu gụbedua l'onwongu; g'iphe, iizi yẹle ọkpobe-
opfu, eezi ezizi dagbakwa.
2 Zia unwoke ndu bụ ọgerenya g'iphe, ẹphe eme doje phẹ
ẹnya; g'ẹphe meje umere, egoshi l'ọ gbaru g'e yejeru phẹ
ùbvù; g'ẹphe sedeje onwophẹ; g'ekweta, ẹphe kwetarụ kẹ
Kéreshi; mẹ eye obu phẹ; mẹ atanshi phẹ bụru ọkpobe iya.
3 G'ị karụ ụnwanyi ọgerenya kwaphọ g'ẹphe meje umere,
egoshi lẹ Chileke dụru phẹ lẹ nsọ; g'ẹphe ta abụkwaru ndu
asụlasu; ọphu ẹphe angụnukajeshi mẹe; ọ chia g'ẹphe zije
iphe, dụ ree.
4 Ọo ya bụ; g'ẹphe eshi ẹgube ono zụa ụnwanyi ọphu
bụkwadu nwẹpa g'iphe, ẹphe eme doje phẹ ẹnya; ẹphe
eyeje ji phẹ waa ụnwegirima phẹ obu.
5 Ẹphe enweru egomunggo; dobe onwophẹ ọ̀rù;
kwakọbeje ụlo phẹ; bụru ndu obu ọma; bụru ndu anụru ji
phẹ opfu; g'e te egude iswi ẹhu phẹ pfubyishiahaa opfu kẹ
Chileke epfubyishi.
6 Nokwaphọ g'ii-pfuru ụnwokorobya g'ẹphe sedeje on-
wophẹ.

7 G'ọ dụhabe; gụbedua l'onwongu l'a-bụru onye e-letaję
ẹnya eme umere ọma; l'iizije iphe, doru rịsaa; gbanwụje
ẹhu gude ire-lanụ zije iya ọkpobe ezizi.
8 Pfuje opfu, nweru ishi; mbụ opfu, aata avọdu ẹchi; g'ii-
gude ẹgube ono mee ndu epfuru ngu nụ iphe-iphere; eshinu
ẹphe taa maęduru ẹjo-iphe, ẹphe e-gude epfuru anyi.
9 Pfujeru ndu bụ ohu g'ẹphe nụjeru ndu gbaru phẹ nụ
opfu; g'iphemiphe, ẹphe eme jije ndu gbaru phẹ nụ ẹpho;
g'ẹphe ta awọjeshi phẹ opfu;
10 ọphu ẹphe ezikwa iphuru. Ọo g'ẹphe goshije l'ẹphe
bụ ndu gbaru kẹ g'e gude ire phẹ ẹka ọkpobe egude
l'iphemiphe. Ọo ya bụ; g'ẹphe egudekọta umere phẹ g'ọ ha
kutsee iphe, eezi ezizi kẹ Chileke, bụ iya bụ Onye-Ndzọta
anyi ono.
11 Noo lẹ Chileke goshiwaru eze-iphe-ọma iya, o gude adzọ
onyemonye.
12 Eze-iphe-ọma ọphu ezi anyi g'anyi e-shi haa anọdu
ndzụ, ùbvù Chileke adụdu; mẹ g'anyi e-shi haa ẹgu ẹjo-iphe
kẹ mgboko-a; bụru ndu esedeje onwanyi; ndu pfụberekoto;
waa ndu eyejeru Chileke ùbvù lẹ mgboko-a.
13 Anyi nọakwa kwabẹru mbọku ẹhu-ụtso ono, bụ iphe,
anyi ele ẹnya iya ono. Ọo mbọku ono e-goshi ọdu-biribiri kẹ
Ọkalibe Chileke ono, bụ Onye-Ndzọta anyi, bụ iya bụ Jizọsu
Kéreshi.
14 Onye woru onwiya nụ l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi ẹgube
ono gbata anyi l'ẹka iphe-ẹji; waa g'ọ saa obu anyi g'anyi
bụru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme ọma anọduje ehe
ihee.
15 Sụ-a; tụko iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemadzụ
nchị; gudekwa iya phọ goshije nemadzụ ẹka o mesweru;
gude iya duphuta iya azụ. G'ọ tọ dụkwa onye a-sụ l'ọ tọ
dụdu iphe, ị bụ.

3

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

1 Nyatajẹru ndiphe g'ẹphe nọduje ndu-ishi waa ndu-
mbekee l'ẹka; meje iphe, ẹphe sụru g'e meje; g'ẹphe bụru
ndu doziru onwophẹ k'eje iphe, bụkpoo ozi, geru asa.
2 G'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfujeru ẹjo opfu; g'ẹphe
ta aswọjekwa ụswo; g'ẹphe bụchiaru ndu dụ àgù; ẹphe
emejeru onyemonye odoo.
3 L'anyịbedua l'onwanyi dụkwaru teke anyi shi bụru ndu
eswe; bụru ndu ta adụdu onye ẹphe anụru opfu; ndu e
dusweru ụzo kẹ Kéreshi; ndu shi bụru ohu ẹgu ẹjo-iphe,
anọduje agụgbaa nemadzụ mẹ ohu ẹkpiri iphe, dụgbaa

iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mbọku-mbọku
bụerupho ẹjo ọriri waa ẹnya-pfụrupfuru; anyịbe ndu shi
dụ ndu ọzo ashị; tẹme nemadzụ ibe anyi dụkwapho anyi
ashị.
4 O be teke Chileke, bụ Onye-Ndzọta anyi goshiru anyi obu
ọmaa ya waa g'o yeberu anyi obu;
5 ọ dzọta anyi; ọphu ọ bụkwa kẹ l'ọo iphe, anyi gude eme
ọma meta; obenu l'ọ bụepho obu-imemini, ọ phụru anyi bẹ
o gude dzọta anyi. Adzọta ono shi l'asasa, ọ sarụ obu anyi gẹ
Unme-dụ-Nsọ mee anyi g'anyi bụru ndu a nwuphuru azụ;
mekwaaphọ ndzụ anyi g'ọ bụru ndzụ ọphúú.
6 Chileke kwatakpọoru shi l'ẹka Jizọsu, bụ Onye-Ndzọta
anyi; nụ anyi Unme-dụ-Nsọ ono mebyikpọo anụnu;
7 g'anyi bụru ndu o gude eze-iphe-ọma iya gụa lẹ ndu
pfụberekoto l'iphu iya; waa ndu e-keta ndzụ ojejoje, bụ
iphe, anyi ele ẹnya iya.
8 Opfu-a bụ opfu, pfụru ọto.
Iphe, mu eme gẹ mu karụ ngu bụ g'i pfua ya pfushia ya
ike gẹ ndu kwewaru l'ọo Chileke bụ Nnajịuphu phẹ eletajẹ
ẹnya yeru ẹhu l'eme iphe, dụ ree. Iphe-a bụkota iphe, geru
asa ọkpobe egege bya abụru iphe, a-kwọ nemadzụ.
9 Ọle-a; zehuru ntụmego, enwedu ishi; zehuru atụ ẹgo
ndzepfu ndzepfu ẹpha, shi lẹ ndiche; mẹ aswọ ụswo;
mẹkpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atụ ẹgube ẹgo ono
bụkota iphe, adụdu iphe, ọ bụ; tẹme ọphu urwu adụdu iya.
10 Gẹ gụ l'onye ebukatajẹ ọgbo lẹ Chịochi ta adụkwa iphe,
unu e-megbajẹkwadu mẹ ị -nmawaru iya ọkwa iya ugbo
lanụ; ọzoo ugbo ẹbo; ọphu o kwedu.
11 Makwarụ l'ẹgube onye ono bẹ ọriri iya
gbajọshihuwaru agbajọshihu; ọ nọdu emewaa iphe-ẹji
bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitọsu e-meje

12 Mu -zịẹpho Atẹmasu; ọzoo Tikikọsu; ọ bya ibe ngu;
kukebekwa ẹhu byapfuta mu lẹ Nịkopolisu ẹgwegwa; kẹle
ọo l'ẹka ono bẹ mu tụru ọnu anọdu l'udzumini-a, aabya
abahụ-a.
13 Dufu Zinasu ọphu bụ onye lọya; waa Apọlosu g'ẹphe
tụgbua ije phẹ. Nụkwa phẹ iphe-ije g'ọ tọ dụ iphe, a-dụru
phẹ ụko.
14 Mee g'ụnwunna anyi nwụa g'ẹphe e-shije gude akanya
iphe, dụ ree, ẹphe ese dzọje ndu ọzo lẹ mkpa, kparụ phẹ
nụ. Ẹphe 'emedu ẹgube ono g'ẹphe makwarụ l'akanya phẹ
ta adụdu iphe, ọ bụ.
15 Iphe, bụ ndu mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a l'ekele ngu. Kelechaa
ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ẹphe tụkoru kweta kẹ

Nnajịuphu. Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Fayilimọnu

1 Ọo mbędua, bụ Pọlu ono, e gude k'iswi ẹhu Kéreshi
Jizọsu tụa mkpọro ono bẹ mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti
gba mgba ede ẹkwo-ozi-a. Onye anyi edekpọo ya anụ bụ
gụbe onye ono, anyi yeru obu, bụ Fayilimọnu, anyi lẹ ngu
tụkoru ejeru Kéreshi ozi ono.
2 Anyi edekwa iya phọ anụ gụ lẹ Apfiya, bụ nwune anyi
kẹ nwanyị yẹe Akịposu, onye anyi l'iya tụkoru alwụ ọgu
ẹhu Kéreshi; bya edekwa iya phọ anụ iphe, bụ Chịochi ono,
edzukọbeje l'ụlo ngu ono.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru
guu.

Pọlu l'ekele Chileke ekele ẹhu Fayilimọnu

4 Mu anọduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele
iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi ẹhu ngu.
5 Noo lẹ mu anụ l'i yekọtaru ndu-nsọ obu g'ẹphe ha; bya
anụkwapho g'ị nọ-shiberu ike l'ẹka Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
6 Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'i gude
ekweta ono, ị kwetarụ ono mee gẹ gụ lẹ ndu ọzo tụgba bụru
nanụ ọkpobe abụru; mbụ iphe, bụkpoo ndu ono, woru
onwophẹ ye Nnajịuphu, bụ Kéreshi l'ẹka ono. Ọo ya bụ;
g'unu eshikwanụ nno nọdu akabaa amarweta iphemiphe,
bụ iphe, bụkotakpoo iphe-ọma, gbaru anyi l'ememe k'ọphu
aa-nọdu akwabẹ Kéreshi ùbvù.
7 Sụ-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsọ ono
bẹ bụkwa iya bẹ kakọta eme g'ẹhu tsọo mu ụtso. O
mekwarụpho obu ka mu eshihu ike. Ọ bụru iphe, kparụ
iya nụ bụ l'ọo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono
meru obu ka phẹ eguzeta.

Pọlu arwọ Fayilimọnu kẹ ẹhu Onẹsimosu

8 Ọo ya bụ lẹ-a; a makwarụ-a l'ọ gbaru gẹ mu gege
anọduje l'ẹka Kéreshi pfugbuje g'ọnu ha mu; gude kajẹru
ngu iphe, gbaru ngu l'ememe;
9 ọle ọ nụpho n-yemobu ono kpanụrupho iphe, mu a-
nọdunupho arwọchia ngu arwọrwo. Ọ kwa mbędua, bụ
Pọlu, bụwaa nwoke ọgerenya bya abụkwarupho onye nọru
Kéreshi mkpọro nta-a bẹ l'arwọ ngu nụ ọbu.

10 Arwọrwo ono, mu arwọ ngu ono bụkwa kẹ ẹhu nwa
mu, bụ Onẹsimosu; bụ nwa mu nwụru nta-a, mu nọ
mkpọro-a.
11 Lẹ mbụ bẹ o shi bụru ngu 'ọgalemkpa nemadzụ; obenu
lẹ nta-a bẹ ọobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.
12 Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ọ lwaphuta azụ l'ibe ngu.
Yẹbedua ono bụkpokwa onye dụ mu l'obu shingushingu
kpọ.
13 Mu shikwa rịa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nọdu l'ẹka-a
k'ọphu ọo-nọdu emeru mu iphe, i gege anọdu emeru mu lẹ
mkpọro-a, mu nọ; opfu lẹ mu ezi ozi-ọma Chileke-a.
14 Obenu l'ọ tọ dụdu iphe, mu eme l'ẹbe abụ lẹ mu
pfuadaru ngu iya; g'ọ tọ dụ g'ọ bụ l'e guderu ngu egude ị
nọdu eme iya. G'ọ bụchiaru iphe, ị tụru obu ngu onyo eme.
15 Mu -jeshia epfupfu; mu asụ l'ọ gbẹ dụ g'agbafụ, ọ
gbafụru l'ibe ngu kẹ nwa teke ono bụ gẹ gụ l'iya emechaa
buwarurọ jasụ.
16 A makwarụ-a l'ọ bụ ohu; ọle ọ tọ buziẹkwa ohu nta-a;
ọ kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ ọ bụwaa nwanna anyi, anyi
yeru obu; kelekele kẹ mbẹdua. Gụbedua l'a-kakwa iya nụ
eye obu; eshinu ọ bụ ohu ngu; bya abụkwarupho onye yẹe
Nnajịuphu tụgbawaru bụru nanụ.
17 Mbụ-a; ọ -bụrupho l'ị gụru mu-a l'onye gụ l'iya tụkoru
ejeru Kéreshi ozi; nata iya ọkpobe anata g'i gege anata mu
ọme ọo mu byaru.
18 Ọ -bụru l'o nweru iphe, dụ ẹji, o meru ngu; ọ -bụ l'o
nweru ụgwo, o ji ngu; tụko iya bo mu.
19 Ọo mbẹdua l'a-pfụ ngu iphe ọbu, o ji ngu ụgwo iya ọbu.
Ọ kwa mbẹdua, bụ Pọlu bẹ gude ẹka mu dee iphe-a l'ẹkwo.
Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ị bụ onye ụgwo mu; mbụ
l'i ji mu ụgwo ndzụ ngu l'ophu.
20 Sụ-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bụ
g'i yeru mu ẹka-o; eshinu anyi tụkoru bụru ndu kweru
kẹ Nnajịuphu; g'i meerọ g'obu guzeta mu; eshinu anyi lẹ
Kéreshi tụkoru tụgba bụru nanụ.
21 Iphe, mu gude mu nọdu ederu ngu ẹkwo-ozi-a bụkwa
lẹ mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu sụru g'i mee; mbụ mee
ya meru etsutsu iya ye iya.
22 Ọzo, mu e-pfufu-a bụ g'ị kwakọberu mu ẹka mu a-
nọdu mẹ mu -bya. Lẹ mu arịkwa lẹ Chileke e-mekwarụ-a
unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-
mekwaa gẹ mu bya k'ọphu anyi l'unu a-hụma.

Ekele, Pọlu gude akpọ-chi ozi-a ishi

23 Epafurasu l'ekelekwa ngu rọ-o. Mu l'iya bẹ tụkokwaru
nọdu mkpọro l'ẹka-a l'opfu ẹhu Kéreshi Jizọsu.

24 Ẹphe nọdu ekelekwa ngu phọ; mbụ Maku yẹe Arisu-
takọsu mẹ Dimasu mẹ Luku. Ndu ono bẹ mu l'ẹphe tụkoru
nọdu l'ẹka-a ejeru Chileke ozi.
25 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mejeru unu eze-
iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, E Deru Nụ Ndu
Hiburu

Opfu, Chileke shi l'ọnu Nwa iya epfu

1 Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya
pfuru nụ ndiche anyi phẹ ugbo olemole l'ụzo, dụgbaa iche
iche.
2 O be lẹ nta, bụwaa ikpazụ-a; ọ bụru onye bụ Nwa iya bẹ
o gude pfuru nụ anyi. Ọ bụru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ
mee mgboko mgburugburu; tẹme ọ họtakwa iya phọ sụ l'ọo
ya bẹ iphemiphe kụru ishi l'ẹka.
3 Nwa ono egbu nwịinwii; shi ẹgube ono egoshi l'o
nọepho gẹ Chileke egbu nwịinwii bụ ono; tẹme ọ bụerupho
gẹ Chileke dụ bụ g'ọ dụkota kpamu. Opfu, Nwa iya ono
pfuru ereshi ire ike. Ọ bụru ire ono, oore ono bẹ o gude
gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ safụchaaru ndiphe
iphe-ẹji phẹ; ọ gbẹshi je anọdu anọo l'imigwe l'ẹkutara
Chileke, bụ iya bụ onye ono, kakọta ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

4 Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyịbekota ụnwu-ojozi-
imigwe; ọ bụkwarupho ẹgube ono bụ g'ẹpha, Chileke gụru
iya dangokwaruphọ ẹpha k'ụnwu-ojozi-imigwe.
5 Lẹ-a; ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:
"Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụwaa Nna ngu."
Ọzo bụru:
"Mu a-bụru iya Nna;
l'ọo-bụru mu Nwa."
6 Tẹmanu kwaphọ teke Chileke dubataru Nwa iya ono, bụ
ọkpara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ sụru:
"G'iphe, bụkpoo
ụnwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'ophu
bakọtakwaru iya ẹja."
7 A bya l'ẹka k'ụnwu-ojozi-imigwe; ọ bụru iphe, Chileke
pfuru bụ:
"O meru
ụnwu-ojozi-imigwe
iya ẹphe bụru phẹrephere;
bya emee ndu-ozi iya
ẹphe bụru ọku,
enwu phoophoophoo."

8 A byakwanụ lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ sụ:
“Aba-eze ngu gụbe
Chileke a-nọ ojejoje.
Ọ bụru apfụbekoto
a-bụru mgbọro-onye-eze,
ii-gude bụru eze ọbu.
9 Iphe, pfụru ọto dụ ngu ree;
iphe,
apfụduru-ọto dụkwanu
ngu ashị.
Noo g'o gude Chileke ono,
bụ Chileke ngu ono họta ngu;
bya akwabẹ ngu ùbvù;
mee ẹhu nọdu atsọ
ngu ụtso;
ùbvù mẹ ẹhu-ụtso
ọphu kwata ka kẹ ndu
unu l'ẹphe gba nanụ shii.”
10 Ọzo bụru;
“E -shikpọo lẹ mbụ bụ
gụbe Nnajịuphu
meru alị mee iphe,
nọ iya nụ;
tẹme ọ bụru ngu gude
ẹka ngu mee igwe;
bya emee iphemiphe,
nọ iya nụ.
11 Iphemiphe ono e-mechaa
mebyishihukọta;
obenu lẹ gụbedua
l'a-dụ g'ị dụ.
Iphemiphe ono
e-mechakwaa kashịhu
g'uwe.
12 L'ịipyakobe phẹ g'a
pyakọberu ukpo;
woru phẹ gbanwee
g'a gbanweru uwe.
Obenu lẹ gụbedua
bụepho onye ị bụ bẹ
ị bụ;
Ị nọwaa g'ịi-nọdu
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.”*
13 Tọo ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:

* **1:12 1:10-12** Gụnaa Ebvu 102:25-27.

“Nọdu mu l'ẹkutara
jasụ teke mu
e-me ndu ọhogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ịi-zọpyabe l'ọkpa?[†]”
14 Sụ-a; ?bụ gụnu bẹ ụnwu-ojozi-imigwe bụkpoo? Ẹphe
tụkoru bụru ụnwu-ojozi, a taa hụmadu l'ẹnya, ejegbaaru
Chileke ozi; bya abụru ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru
ndu oo-mechaa dzọta ẹka.

2

Ndzọta, parụ ẹka

1 Noo g'o gude anyi jee eyefụtaru ẹhu l'opfu ono, anyi
nụmaru onoya; g'anyi ta akpọnyaa gẹe gẹe gẹe kpọfu.
2 Kẹle ọ -bụru l'ozi ono, ụnwu-ojozi-imigwe zihawaru
onoya bẹ meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'ọphu
ndu jịkaru iya nụ yẹle ndu jịkaru eme iphe, Chileke pfuru
bẹ ọ gwarụ ọchi, bụ iphe, gbaru phẹ nụ;
3 ?dẹnu g'anyi e-shi nahụ mẹ ọ -bụru l'anyi weru eze
ndzọta ono gbẹgelegbegele, bụ ọphu Nnajịuphu vuhawaa
ụzo pfua opfu iya; ndu nụmaru iya nụ byakwanụ bya emee
g'anyi maru l'ọ bụ eviya.
4 Chileke l'onwiya goshikwaphọ l'ọ bụ eviya teke ono,
o gude ike iya meshia iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri
bya eworu iphe-ọma, shigbaa Unme-dụ-Nsọ l'ẹka keshik-
waaruphọ ndu kweru nkiya g'ọ dụ iya g'o kee ya ono.

Jizọsu egoshi ụzo ndzọta

5 L'ọ tọ bụkwa ụnwu-ojozi-imigwe bẹ Chileke meru
g'ẹphe bụru ishi lẹ mgboko ono, e-mechaa bya nụ ono, bụ
iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono.
6 L'ọ chia iphe, Chileke meru bụnua g'e pfuru l'ẹkwo-opfu
iya sụ:
“Gụbe Chileke;
?bụ gụnu bẹ nemadzụ
bụ kẹ g'ị rị-vuje iya?
?Bụ gụnu b'ọ bụ kẹ
g'i letajẹ iya ẹnya?
7 I meru iya ọ ka
ụnwu-ojozi-imigwe
ọlwali;
nọo ọdu nwanshịi;
bya eworu
ogbu-nwịinwii yẹle
ọkwabe ùbvù gude

[†] **1:13 1:13** Gụnaa Ebvu 110:1.

kpube iya okpu-eze;
8 bya emee ya ọ
nọngokota iphemiphe,
i meru ememe.”*
Eshinu o meru iphemiphe nọdu iya l'ẹka; bụna iya bụ l'ọ tọ
dụdu g'ọ ka mma l'ọo iphe lanụ, ọ gụfuru. Obenu lẹ nta-a
bẹ e teke ahụmadu g'o shiru bụru ishi iphemiphe.
9 Ọ chia Jizọsu bẹ anyi hụmaru g'e meru iya ọ ka ụnwu-
ojozi-imigwe ọlwali nọo ọdu nwanshịi; onye e kpuberu
okpu-eze, dụ biribiri yẹle ọkwabe ùbvù k'ọphu o shi l'eze-
iphe-ọma ọphu Chileke eme nwụhu-chiru onyemonye.
10 Ọ bụleru-a yẹbedua, bụ Chileke, iphemiphe shi l'ẹka
tẹme ọ bụru iya nwe iphemiphe bẹ ọ gbaru l'eshi l'iphe-
ẹhuka, onye-ndzọta ono jeru dzugbua oke l'ẹhu iya; shi nno
mee ndu dụ igwerigwe g'ẹphe bụru ndu egbu nwịinwii.

11 Lẹ yẹbedua ono, bụ Jizọsu ono, emeje gẹ nemadzụ
dụebe ree l'iphu Chileke onoya; mẹ ndu ọbu, o meru g'ẹphe
dụebe ree ọbu tụkokwaru shi lẹ nna lanụ ono. Noo g'o gude
ọphu iphere adụjedu iya eku phẹ ụnwunna iya.
12 L'ọ sụkwaru:

“Mu e-me g'ụnwunna
mu maru ngu;
mu a-nọdu l'edzudzu-ọha
gụa ebvu jaa ngu ajaja.†”
13 Bya asụkwapho: “Ọo ya bẹ mu a-dakobe.” Sụkwapho;
“Wakwa mu nọ l'ẹka-a mu l'ụnwegirima ono, Chileke chịru
nụ mu ono.”

14 Eshinu ụnwegirima onoya bụgbaa nemadzụ, furu ẹka
fua ọkpa bẹ ọ gbẹshierupho bya abụru nemadzụ g'ẹphe
bụ. Iphe, o gude mee nno bụ g'oo-shi l'anwụhu, ọ nwụhuru
mebyia ike onye ono, bụ iya bẹ anwụhu gude ere ire; onye
ono bụ Obutuswe.
15 Ọo ya bụ; o shi l'anwụhu ono, ọ nwụhuru ono tọo phẹ
l'ẹgbu; mbụ ndu ono, shi eshinu ẹphe fụtaru l'eliphe nọdu
bụru ohu ono; opfu l'ẹphe atsụ ebvu anwụhu.
16 Lẹ-a; ọphu doru ẹnya bụ l'ọ tọ bụdu ụnwu-ojozi-
imigwe bẹ ọ byaru g'o yeru ẹka; ọo oshilọkpa Ébirihamu
phẹ.
17 Noo g'o gude ọ bụru iphe, rwuberu iya erwube l'ọ
byafụtaje bya abụru nemadzụ g'ụnwunna iya bụ l'ụzo
iphemiphe. Ọo ya bụ g'oo-shi ẹgube ono bụru phẹ onye-
ishi uke kẹ Chileke; bụru onye obu-imemini; bụkwarupho

* **2:8 2:8** Gụnaa Ebvu 8:4-6. † **2:12 2:12** Gụnaa Ebvu 22:22.

onye e gude ire iya ẹka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-
shi ẹgube ono gẹ Chileke agụaru ndiphe nvụ l'iphe-ẹji phẹ
g'ọ ha.
18 Yẹbedua l'onwiya jewaru iphe-ẹhuka; tẹme ọhutama
byapfutakwaa ya phọ. Noo g'o gude ọ nọdu adụje ike yeru
ndu ọhutama byapfutaru ẹka nta.

3

Jizọsu kakwaphọ Mósisu

1 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu, dụ nsọ, bụ ndu a
gbẹkwapho l'imigwe kua; unu rịjekponaa ọriri kẹ Jizọsu
ono, bụ onye-ishi-ozi; waa onye-ishi uke Chileke mẹ a -bya
l'iphe ono, anyi sụru l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono.
2 Lẹ yẹbedua goshiẹkwarupho Chileke ono, họtaru iya
g'ọ bụru onye-ishi uke iya ono lẹ ya bụ onye o gude ire iya
ẹka; ẹgube e gudekwaphọ ire Mósisu ẹka l'ozi, o jeru ndu
ọnu-ụlo iya.
3 Ọle ọ gbakwarụ g'a ka aja Jizọsu ajaja eme lẹ Mósisu;
mbụ ẹgube ono aakajẹ akwabẹ onye kpụru ụlo ùbvù; eme
l'ụlo ọbu l'onwiya ono.
4 A makwarụ-a l'ọ tọ dụdu ụlo, abụdu nemadzụ kpụru
iya; obenu l'ọo Chileke bụ onye mekwanụru iphemiphe.
5 Sụ-a; Mósisu bụekwapho onye-ozi kpụ. O goshiru
Chileke lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka l'ozi, o jeru ndu
Ízurẹlu l'ophu, bụ ndu ọnu-ụlo Chileke. Ọ bụru iya goshiru
iphe, Chileke mechaarụ mee l'iphu.
6 A byakwanụ lẹ Kéreshi; ọ bụru Nwa, eleta ụlo Nna iya
ẹnya. Nna iya ono bụ Chileke. O goshikwaphọ Chileke l'o
gude ire iya ẹka. Ọ bụru anyi bụ ọnu-ụlo Nna iya ọbu mẹ ọ
-bụru l'ọkpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono,
anyi ele ẹnya iya ono.

Chileke e-me gẹ ndu nkiya tụta unme

7 Unme-dụ-Nsọ pfukwaru sụ:
“Teke unu nụmaru olu
iya ntanụ-a;
8 unu ta akpọ-chikwa
obu unu
gẹ ndiche unu phẹ shi
kpọ-chia ya
teke ono ẹphe kwefuru
iya ike l'echiẹgu;
teke ono,
ẹphe shi anọduje ahụ
mu ama onoya.
9 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ

ndiche unu phẹ
nọru hụa mu ama;
bya adalekwaa mu
phọ adale;
l'ẹka ẹphe
hụmakwaru-a iphe,
mu meru l'ime
ụkporo apha labọ.
10 Ọ bụru iphe ono meru
g'o gude ọgbo teke
ono mee ẹhu ghua
mu eghu mu sụ:
‘Ndu-a bẹ egomunggo phẹ
jephuhuakwaru
ejephuhu;
ọphu ẹphe amadụ iphe,
mu sụru g'e meje.’
11 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe
akpatsu oke-ẹhu-eghu mu;
mu ria angụ sụ: ‘Ẹphe
ta abyadụ anọdu
l'ọkpoku mu.’ ”*
12 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye ẹjo ọkpoma a-dụ l'echilabọ unu; ọphu ọ dụ onye a-bụru onye te ekwetajẹdu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bụ ọphu dzụ ndzụ ono.
13 Ọ chia iphe, unu a-nọdu eme bụ g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mbọku-mbọku, a gbẹshikpowaru kua “Ntanụa” g'ẹphe haa iphe-ẹji g'ọ tọ dụ onye iphe-ẹji e-dephu.
14 L'anyi tụkokwaru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi tụkoru gbarụ mgba l'iphe nkiya mẹ ọ -bụru l'anyi pfụ-shikpọerupho ike l'iphe ono, anyi shi lẹ mbụ dobe ọkpoma ono jasụ l'ikpazụ.
15 Eshinu e deru sụ:
“Teke unu nụmaru olu
Chileke ntanụ ọwa;
unu ta akpọ-chikwa
obu unu
gẹ ndiche unu phẹ
shi kpọ-chia ya
teke ono,
ẹphe kwefuru iya
ike ono.†”

* **3:11 3:11** Gụnaa Ebvu 95:7-11. † **3:15 3:15** Gụnaa Ebvu 95:7.

16 ?Bụ ndu ole bẹ nụmabebecharu olu Chileke ono bya
ekwefukwaru iya phọ ike? ?Tọ bụedu ndu ono, Mósisu
dufutaru l'alị Ijiputu onoya?
17 ?Bụ ndu ole bẹ kpatsukpọerupho Chileke ẹhu eghu
ụkporo apha labọ? ?Tọbudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa
odzu phẹ dakaa l'echiẹgu?
18 ?Bụ ndu ole bẹ o riru angụ sụ l'ẹphe ta abyadụ anọdu
l'ọkpoku iya-a? Tọbudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru
onoya.
19 Ọ n'iya bụ l'anyi hụmawaru l'o to kwedu g'ẹphe nọdu
l'ọkpoku iya kẹle ẹphe te ekwedu mee g'o pfuru.

4

1 Ọo ya bụ lẹ-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe
l'anyi a-bata l'ọkpoku iya; gẹ ndzụ gụje anyi g'anyi kwabẹ
ẹnya g'ọ tọ dụ onye aa-sụ l'o metaru iphe, e-me g'o to rwu
ẹka ono.
2 Kẹle ọ kwaphọ gẹ ndiche ono, Mósisu edu ụzo l'echiẹgu
ono nụmaru ozi-ọma ono bụ g'anyịbedua nụmaru iya nta-
a. Obenu l'opfu ono, ẹphe nụmaru onoya ta adụdu urwu,
ọ barụ phẹ; kẹle ẹphe nụmachaaru ukwe-iphe, Chileke
kweru bya emee g'ẹphe ta anụmaduru iya.
3 L'ọ bụekwapho anyịbe ndu nụmaru ozi Chileke ono -
kweta; anyi anọdu l'ọkpoku iya. L'o pfuakwaru sụ:
"Ẹphe kpatsuru
oke-ẹhu-eghu mu;
mu ria angụ sụ:
'Ẹphe ta abyadụ anọdu
l'ọkpoku mu.*' "
O pfua ya ẹgube ono l'ẹka ozi iya gbẹkwa bvụhawaro e -shi
teke o meru mgboko.
4 L'ọ dụkwaru ẹka e deru pfukuta mbọku k'ẹsaa sụ: "O be
lẹ mbọku k'ẹsaa; Chileke tụta unme iphemiphe, o meru."
5 Ọle o pfukwarụpho l'ẹka lanụ ono sụ: "Ẹphe ta abyadụ
abata l'ọkpoku mu."
6 Sụ-a; ọ dụkwarua ndu a-nọdu iya nụ; obenu lẹ ndu ono,
vuru ụzo nụma ozi-ọma ono ta abahụduru l'ẹka ono; kẹle
ẹphe kwefuru ike.
7 Noo g'o gude Chileke gbẹshikwa bya eworu mbọku ọzo
dobe, bụ iya bụ "Ntanụ-a." A bya anọkpoakwaro ọdu shii
g'abahụ ono rwụhuchaaru; tẹme Chileke shi l'ọnu onye
eze phẹ teke k'ichee, bụ Dévidi pfua opfu iya l'ẹka ono, e
pfuhawaru l'ọ sụru:
"Teke unu nụmaru olu
iya ntanụ-a;

* **4:3 4:3** Gụnaa Ebvu 95:11.

unu ta akpọ-chikwa
obu unu.”†
8 Kẹle ọme Jioshuwa meru ẹphe tụta unme ọbu; mẹ e
tege epfuhẹkwa k'edobe mbọku ọzo.
9 Ọo ya bụ lẹ teke ndu kẹ Chileke a-tụta unme ọbu
abyakwadu abyabya.
10 Onyemonye, yẹle Chileke nọ atụta unme bẹ ta adụedu
ozi, oojekwadụ; ẹgube ono, Chileke eje ozi nkiya ono.
11 Ọo ya bụ; g'anyi kukebe ẹhu nọdu l'ọkpoku iya ono; a
-nọnya ọ dụru onye ekwefu ike g'ẹphebedua.
12 L'opfu Chileke dzụkwa ndzụ bya ere ire. Ọ kakwa
ogu-echi, atsụ akpatiphu labọ atsụ nkọ; k'ọphu ọosujaje
nemadzụ sụ-rwua mgbaka ọkpu yẹe ụmi iya; mbụ sụ-
rwuchaa ẹka obu nemadzụ nọ; uche iya nọdu iya.
Ọovofutajechaa iphe, nemadzụ arị mẹkpoo gẹ nemadzụ
gbaru l'ime obu iya.
13 Ọphu ọ dụdu iphe, nọ lẹ mgboko, dụru ọphu Chileke
ahụmaduru. Iphemiphe, nọ lẹ mgboko gbakọta ọto dabyiru
l'ebederebadara l'iphu Chileke. Ọ bụru Chileke ono bụ onye
anyi pfụfutaje l'iphu iya kọkota iphe, anyi meru.

Jizọsu bụ Ọkalibe ishi uke Chileke

14 Noo ya bụ; unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono,
anyi sụru l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono ike; kẹle anyi nweru
Ọkalibe ishi uke Chileke; onye tụkoru igwe l'ophu ghakọta
je anọduro l'imigwe ẹka Chileke l'onwiya nọ. Onye ono bụ
Jizọsu, Nwa kẹ Chileke.
15 Ọkalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta
abụkwa ẹgube onye ata amajẹduru ẹka anyi dụ arwụhu.
Onye anyi nweru bụkwa onye ọhutama, dụ iche iche
byapfutawaru g'ọo byapfutajẹ anyi ono; ọphu o medụru
iphe-ẹji.
16 Ọo ya bụ; g'obu shihu anyi ike g'anyi jerwua aba-
eze eze-iphe-ọma ono; k'ọphu a-phụru anyi obu-imemini;
l'eemeeru anyi eze-iphe-ọma yejeru anyi ẹka lẹ mkpa.

5

1 L'iphe, bụkpoo onye-ishi uke Chileke g'ẹphe hakpọo bẹ
bụkwa ndiphe edzukọbeje shi l'echilabọ phẹ họta iya woru
iya mee onye a-nọ-chijeru ọha l'iphu Chileke; nụje Chileke
iphe, ndiphe nụru iya; gwejekwarụpho Chileke ngwẹja
k'iphe-ẹji phẹ.
2 Yẹbedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe ụzo; opfu l'ẹphe
bụ ndu amadụ iphe; eshinu yẹbedua l'onwiya bụkwapho
onye ahajẹkwarupho dụ arwụhu.

† **4:7 4:7** Gụnaa Ebvu 95:7.

3 Eshi ọphu yẹbedua bụkwapho onye emesweje nụ bẹ o
gwefutajẹnurupho Chileke ngwẹja k'iphe-ẹji ọphu yẹbedua
l'onwiya meru; yẹle ọphu ọha meru.
4 Iphe ọzo bụ; l'ọ tọ dụkwa onye agbẹshije họta onwiya
kwabẹ ùbvù-a. Ọo onye Chileke l'onwiya họtaru abụjeru
iya, bụ iya bụ g'ọ họtaru Erọnu lẹ teke ndiche.
5 Nokwaphọ g'ọ tọ bụdu Kéreshi gbẹshierupho; kwabẹ
onwiya ùbvù k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. Ọ Chileke
bẹ sụru iya:
"Ọo ngu bụ Nwa mu
nwoke.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụakwaa Nna ngu."*
6 Ọ byakwa epfu-a l'ẹka ọzo sụ:
"Ị bụ onye uke Chileke
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii;
gẹ Melikizedeku bụ iya."†
7 Teke Jizọsu bu l'eliphe ọwanawa bẹ o shi anọduje akwa
ẹkwa akwashị ẹnya-mini g'ọo-dzọta iya g'ọ tọ nwụhu. O
pfua nno; Chileke nụma olu iya; eshi ọphu ọ bụ onye
ewodajẹ onwiya alị kwabẹ Chileke ùbvù.
8 Sụ-a; a makwarụ-a l'ọ bụ Nwa kẹ Chileke; ọle ọo iphe-
ẹhuka, o jekọtaru bẹ o gude nwụta iphe, eme iphe, Chileke
sụru g'e meje bụ.
9 Ọ bụru g'ọ tụkoadaru gẹ Chileke tụberu meẹbekota bẹ ọ
byaru abụru onye adzọtaje iphe, bụ ndu eme iphe, o pfuru;
dobe jasụ l'ojejoje.
10 Ọ bụru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii gẹ Melikizedeku bụ iya.

Anma ọkwa g'a ta ala azụ

11 Ọ dụru igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe
ọwanawa; ọle ọotsu l'ẹhu g'ee-shi kọoru iya unu; kẹle iphe
te edojeẹdu unu ẹnya ẹgwegwa.
12 Ọle e -pfujekpọo ya epfupfu nta-a bẹ ọ gbaakwaru
g'unu gege abụwaru ndu ezi ndu ọzo iphe; obenu l'unu
gbẹ bya abụru ndu gbaru g'aa-nọdu ezi unu iphe, gbaru
g'unu vuru ụzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya abụru
ndu angụkwadu ẹra; l'unubẹ ndu gege anọdu eriwaa nri.
13 Onye angụkwadu ẹra bụ nwaswa bẹ ọ bụ. Opfu
k'apfụbekoto teke edodu iya ẹnya.

---

* **5:5 5:5** Gụnaa Ebvu 2:7. † **5:6 5:6** Gụnaa Ebvu 110:4.

14 Obenu lẹ nri bụ kẹ ndu bụwaa ọgerenya; ndu a zụwaru
azụzu ẹphe mawaru iphe k'ọphu bụ: ẹphe -lee iphe ẹnya;
ẹphe a-makaharụ ?ọ dụ ree tọ ọ dụ ẹji.

6

1 Eshinu ọ dụ ẹgube ono; unu g'anyi tụko gwọbe iphe ono,
gbaru g'anyi vuru ụzo maru iya l'ozi ono, e ziru anyi lẹ kẹ
Kéreshi ono; yeru ẹhu l'anwụ iphe, e-me g'anyi bụru ndu
karụ ẹnya l'ozi ono. G'anyi ta abyashị agarụ k'egbube ishi
ezi ndu k'ono ọzo; lẹ ndu k'ono bẹ unu mahawarụ. G'anyi
wofu obu l'arị l'ọo iphe-ọma, anyi metaru bẹ Chileke e-gude
dzọo anyi, mẹ l'ekweta kẹ Chileke;
2 mẹ lẹ k'eme baputizimu; mẹ abyabẹ nemadzụ ẹka l'ishi;
mẹ k'eshi l'ọnwu teta; mẹ k'ikpe ojejoje ono.
3 Ono bẹ anyi e-me-a mẹ Chileke -kwe.
4 Kẹle ọotsukwa l'ẹhu g'izimanụ e-shi lwaphuta phẹ azụ;
mbụ ndu iphe, shi dowaa ẹnya; iphe-ọma, shi l'imigwe ono
shi rwuwaa phẹ ẹka; tẹme ẹphe shi anatajẹwaa Unme-dụ-
Nsọ;
5 ẹphe shi anụmajewaa ọkpobe-Opfu Chileke ono;
mawaru k'ike, dụ l'ọgbo ọphu abyanụ;
6 mbụ ndu tụkoru iphemiphe ono, makọtaru bya ag-
bakụta iya azụ; lekebe ẹnya akpọpyabe Nwa Chileke
l'oswebe ọzo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-ọha.
7 Sụ-a; l'alị, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya
egudeje iya eme g'iphe, a kụru iya baarụ ndu kụru iya nụ
l'urwu bẹ Chileke a-gọkwaru ọnu-ọma nụ.
8 Obenu l'alị ọphu bụepho ẹwu-óbvú yẹe ọgarambo bẹ
efu iya nụ bụ mkpọkoro alị. Alị k'ono phọduru nwanshịi;
Chileke atụa ya ọnu. Ee-mechaa; ọoburu ọku, e-tsufu iya.
9 Ọle-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa ẹgube-a bụkwa
eviya; ọle anyi makwarụ-a ree l'unu e-tsoru-a ụzo ọphu ka
ree, e-me gẹ Chileke dzọta unu.
10 Lẹ Chileke ta adụkwa onye oomeje iphe, apfụduru-ọto.
Ọ tọo zọhakwa ozi, unu jeru; ọphu ọo-zọhakwa g'unu gude
yehawaru ụnwunna ẹka mẹ ọphu unu eyekwaphọ nta. Iphe
ono tụkoru egoshi l'unu yeru iya obu.
11 Iphe, agụ anyi bụ g'onyemonye lẹ g'unu ha meje goshi
gẹ kẹ Chileke aphụ-beru iya l'ẹhu; meje iya ẹgube ono jasụ
l'ikpazụ g'iphe, unu ele ẹnya iya erwua unu ẹka.
12 Iphe, anyi ese iswi iya bụkwa g'unu ta abụru ndu
ẹnyiru. G'unu nwụchia ẹka ndu ono, gude ekweta, ẹphe
kwetarụ opfu Chileke mẹ ata nshi, ẹphe ata gude anata iphe
ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

Abụru eviya k'ukwe-iphe Chileke

13 Sụ-a; teke ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe-iphe
onoya bẹ bụkwa onwiya bẹ o gude riaru iya angụ iya;
eshinu ọ tọ dụedu onye ọzo, kabaa ya shii k'egude ria angụ
ọbu.
14 Tọbudu iya bụ; ọ sụ: “Mu gọfutajeru ngu ọnu-ọma;
mee g'ụnwu ngu kwata dụ igwerigwe.”
15 Ébirihamu mechaa taa nshi; jasụ iphe-ọma ono, rwu
iya ẹka.
16 Onye eri angụ bụ ẹpha onye ka iya shii bẹ oogudeje ria
ya; tẹme ọ nọdu abụjeru: a -gụwaru ẹnwa ye l'iphe, aatụ
ẹgo; k'igọligoli alaa.
17 Kẹle Chileke eme g'o doo phẹ ẹnya; mbụ ndu ono, a-
nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; lẹ ya ta ayịdu
gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angụ ye iya.
18 Sụ-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; tẹme ọ bya eriru
angụ ye iya. Ụzo iphe labọ ono bụchaa iphe, ta agbanwedu
agbanwe; tẹme ọ bụkwarupho iphe, Chileke ta ayịdu dzụru
ụka ye. Ọo ya bụ g'obu eshihu anyi ike; anyịbe ndu
gbapfuru iya nụ g'ọ dzọo anyi; g'anyi te eje abọ obu ẹbo
k'a maru: ?ọo-nụa anyi iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono.
19 Iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono emeje g'obu bvuru anyi
ebvuru. Oosedeje anyi obu l'ẹka lanụ mee ya g'ọ ngụru
angụru. O mewaru anyi bahụ l'ime ime eze-ụlo Chileke,
bụ iya bụ ẹka Chileke l'onwiya nọ l'imigwe.
20 Ọo Jizọsu bụ onye vuru ụzo bahụchiru anyi l'ẹka ono;
kẹle ọo ya bụwaa onye-ishi uke Chileke. Ọ bụru iphe, ọo-
bụru bụ ono jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii, bụ iya bụ gẹ
Melikizedeku bụ.

7

Melikizedeku shi bụru eze bya abụru uke Chileke

1 Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi bụru eze ndu
Salemu teke k'ichee; bya abụru onye uke Chileke; mbụ
Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ. Ọ gbaru Ébirihamu
ndzuta teke o shi ọgu, ẹphe gbushiru ndu eze alwa; bya
agọru ọnu-ọma nụ iya.
2 Ébirihamu bya eworu iphemiphe, ọ lwụtaru l'ọgu; kee
ụzo iri; nụ iya ụzo lanụ. A -kọkahakpo ẹpha Melikizedeku
bẹ iphe mbụ, ọ bụ bụ: “Onye eze, pfụberekoto.” Ẹpha iya
bụfukwaapho Onye eze, shi lẹ Salemu, bụ iya bụ Onye eze
kẹ nchị-ọdu-doo.
3 Melikizedeku te enwedu ne; ọphu o nwedu nna; ọphu o
nwedu ọkpa-ipfu, o shi; ọphu o nwedu teke o shi; ọphu
o nwedu teke ọ nọ-beru. Ọo ya bụ l'ọ dụwaa gẹ Nwa

Chileke; opfu l'ọ bụwaa onye uke Chileke jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
4 Sụ-a; ?unu hụmaru gẹ Melikizedeku ono bụ-be oke
nemadzụ; ọ gbẹ bụchiaru yẹbedua bẹ Ébirihamu ono,
bụkpoo ya bụ onye-iche anyi ono gbẹ kee iphe, ọ kwatarụ
l'ọgu ụzo iri; woru uzi lanụ woru nụ iya.
5 Ọ kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Lívayi kpụ bẹ ekemu
Mósisu sụru gẹ ndu Ízurẹlu keje iphe phẹ ụzo iri woru
uzi lanụ nụje phẹ. Ọ bụru phẹ bẹ ekemu sụru g'ẹphe
nataję unwune phẹ iphe ono; mbụ ẹka ẹphe l'ẹphe gbẹkwa
tụkokwaa bụru ụnwu Ébirihamu.
6 Obenu lẹ Melikizedeku ta abụdu oshilọkpa Lívayi.
Ébirihamu ono gbẹ wolẹru-a iphe, o nweru kee ụzo iri;
woru uzi lanụ nụ iya. Melikizedeku bya agọru ọnu-ọma
nụ Ébirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono.
7 A ta tụdu iya ẹgo k'amaru: ?onye agọ ọnu-ọma bẹ ka
onye ọogoru iya shii tọo.
8 A bya l'ẹhu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Lívayi ono;
ọ bụru ndu e-mechaa nwụhu anwụhu bẹ anataję oke-lanụ-
l'ụzo-iri ono. Teke a byakwanụru l'ẹhu kẹ Melikizedeku;
ọ bụru onye ẹkwo-opfu Chileke pfuwaru l'ọ tọo nwụhudu
anwụhu bẹ natarụ iya nụ.
9 Mu -jeshia ya epfupfu mu asụ lẹ Lívayi kwaphọ,
aapfụjeru oke-lanụ-l'ụzo-iri nụ ono bẹ gbẹwaa l'ime
Ébirihamu pfụkwapho oke-lanụ-l'ụzo-iri nkiya.
10 Noo kẹle ọ nọwaa l'ime ẹhu ndiche iya phẹ teke ono,
ẹphe lẹ Melikizedeku dzudarụ ono.
11 Ọ -bụru l'adụebe ree shi l'ẹka ndu-uke kẹ ndu Lívayi;
g'ọ bụ iya bẹ a gbabẹru ọkpa nụ ndiphe ekemu-a; ?bụhunu
gụnu meru g'o gude mkpa onye-ishi uke ọzo dụkwadu, bụ
onye ọphu a-dụ gẹ Melikizedeku, abụdu onye ọphu dụ gẹ
Erọnu?
12 Ọle teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ọzo,
yẹle ọphunapho agbaędu; ọo ya bụ l'ọ gbanwefụtaje ekemu
phọ, ọ tụhawaru phọ.
13 Kẹle onye eepfu opfu iya-a bụkpokwaro onye ọkpa-
ipfu ọzo; ọphu ọ dụdu onye ipfu phẹ, jejeru ozi uke l'iphu
ọru-ngwẹja Chileke.
14 A makahakwaru lẹ Nnajịuphu anyi shi l'ọkpa-ipfu
Jiuda. Ọphu ọ dụdu teke Mósisu photajẹru Jiuda teke o
pfuru opfu kẹ ndu-uke Chileke.

Onye uke ọzo, dụ gẹ Melikizedeku

15 Mbụ l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ẹnya; mẹ ọ -bụru
l'onye-ishi uke ọzo, dụ gẹ Melikizedeku fụtaru.

16 Abụ uke nkiya ta abụekwa nsọ nsọ mẹ ekemu ekemu,
nemadzụ tụshiru dobe bẹ o gude bụru iya. Ọ kwa ike kẹ
ndzụ ojejoje ọphu ọ dzụ bẹ o gude bụru onye uke Chileke.
17 L'e dekwaru sụ: "Ịi-bụru onye uke Chileke jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii, bụ iya bụ gẹ Melikizedeku bụ iya."
18 Kẹle ekemu phọ, Chileke tụhawarupho bẹ Chileke
nwuchiakwaru; kẹle o too redu ire; tẹme ọ bụru mkpọkoro
iphe.
19 Iphe, o gude ọ dụ ẹgube ono bụ l'ekemu Mósisu ono
ta adụdu onye ọ dụru ike mee g'ọ dụebe ree l'iphu Chileke.
Nta-a bẹ anyi elewaa ẹnya iphe, ka ree. Ọ bụru iphe ono,
ka ree ono, anyi ele ẹnya iya ono bẹ anyi shiwaa akpọ-kube
Chileke ntse.
20 Ọzo bụ lẹ Chileke riru angụ ye l'abụru onye uke nkiya.
Ndu uke k'ọphunapho bẹ e te riduru angụ ye lẹ nkephẹ.
21 Obenu lẹ Jizọsu bẹ Chileke meru onye uke bya eria angụ
ye iya teke ono, ọ sụru:
"Nnajịuphu ribuwaru angụ;
ọphu ọ gbanweẹdu iphe,
ọ tụberu ememe.
Ịi-bụru onye uke
Chileke jasụ l'ojejoje."*
22 Ọ bụru angụ ono, Chileke riru ono meru Jizọsu ọ bụru
onye Chileke gude egoshi l'ọgbandzu ọwa-a, ya riru angụ
ye-a ka akahụ iya ree.
23 Iphe ọzo bụ lẹ ndu-uke Chileke k'ono dụ igwerigwe kẹle
anwụhu te ekwejedu g'ẹphe nọpyabe iya.
24 Obenu lẹ Jizọsu bụepho uke, ọ bụ; bụshia ya ike; opfu
lẹ yẹbedua a-nọ je adụwaruroya.
25 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ nọdu adụje ike
dzọo ndu gbẹ iya l'ẹka lwapfuta Chileke; dzọo phẹ ọkpobe
adzọdzo; noo kẹle yẹbedua dzụwaa ndzụ ojejoje epfuje anụ
Chileke l'iswi ẹhu phẹ.
26 Ọ bụru ẹgube onye-ishi-uke ono bẹ mkpa iya dụru anyi;
onye dụ nsọ ọphu ọ dụdu iphe-ẹji, o mejeru. Chileke họfuru
iya iche l'echilabọ ndu iphe-ẹji bya ewolia ya doghakọta
iphe, bụkpoo eligwe l'ophu.
27 Ndu-ishi uke Chileke ọphuu, shi l'ọkpa-ipfu Lívayi phọ
shi anọduje egwe ngwẹja mbọku-mbọku. Ẹphe shi anọduje
egwe ngwẹja ono k'iphe-ẹji phẹ bya egwedokwaru iya phọ
ọha l'ophu. Obenu lẹ Jizọsu bẹ ọ tọ gbadụru g'o gwee nkiya
g'ẹphebedua. O gwerụ nkiya ngwe lanụ sefu ẹka. Ngwe
lanụ ono bụ ọphu o gude onwiya gwee.

---

* **7:21 7:21** Gụnaa Ebvu 110:4.

28 Kẹle ekemu Mósisu bụkwa nemadzụ mmanụ bẹ ọ
sụru g'ẹphe bụru ishi uke Chileke; mbụ nemadzụ mmanụ,
ahajẹru meswee nụ. Obenu lẹ g'a nọnyaaru Chileke bya
eria angụ phọ shi ẹgube ono nwuchi ekemu ono bẹ ọ họtaru
Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yẹbedua, bụ Nwa
Chileke ono bẹ meẹbewaru iphemiphe lẹ kẹ gẹ ndiphe e-
meje bata l'ẹka Chileke nọ; gẹ Chileke tụberu iya. Iphe ono
bẹ o meẹbewaru g'ọo-dụ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

8

Jizọsu onye-ishi uke k'ọgbandzu òphúú

1 Waa iphe, bụkpoo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bụ
ọwanawa: anyi nweru ẹgube onye-ishi uke Chileke ono;
onye ọphu nọ anọo l'imigwe l'ẹkutara aba-eze Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ.
2 Yẹbedua eje ozi uke nkiya l'ẹka Chileke nọ gẹdegede,
bụ iya bụ l'eze-ụlo Chileke ọphu nọ l'imigwe. Ụlo k'ono ta
abụdu nemadzụ gude ẹka mee ya. Ọ bụro Chileke l'onwiya
meru iya.
3 L'iphe, Chileke họta-doru iphe, bụkpoo ndu-ishi uke iya
bụkwa g'ẹphe nụje iya iphe, ndiphe nụru iya; waa g'ẹphe
gwejekwaru iya phọ ngwẹja. Ọo ya bụnu l'ọ gbaru g'onye-
ishi uke ọwa-a nweru ngwẹja, ọo-nọdu egwe.
4 Sụ-a; ọme Kéreshi ono nọ l'eliphe-a mẹ e te ek-
wekpọkwanu g'ọ bụru onye uke Chileke; eshinu ndu bụ uke
Chileke kẹ mgboko-a egwejeru Chileke ngwẹja lẹ g'a tụru iya
l'ekemu ndu Jiu.
5 Iphe, ẹphe emeje l'ẹka eegwejeru Chileke ngwẹja lẹ
mgboko-a bụkwa iphe yeru ọphu onye-ishi uke k'anyi ono
eme l'imigwe; kẹ mgboko-a bụkwa onyonyo nkiya l'imigwe.
Lẹ teke Mósisu eme g'ọ kpọbe ụlo-ẹkwa, eegwejeru Chileke
ngwẹja ono lẹ teke ndiche bẹ Chileke sụkwaru iya: “Ny-
atakwa g'i mekọtakpoepho ụlo ọbu g'ọ dụepho gẹ ya tụru
ngu ọnu iya l'eli úbvú phọ.”
6 Obenu lẹ gẹ ọ dụ nta-a bẹ Chileke ziwaru Jizọsu eje
ozi uke iya; mbụ ozi ọphu ọkwa iya kwata ka shii; eme lẹ
kẹ ndu-uke k'ọphunapho. Nokwaphọ g'ọgbandzu ọphu shi
iya l'ẹka o gude gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzụ kwata ka
akahụ iya ree; eshinu o shi l'ọgbandzu k'ọwa-a; kwee anyi
ukwe-iphe, ka ree; eme l'ọphu o shi l'ọphunapho kwee.
7 Lẹ-a; ọ -bụ l'ụta ta adụ l'ọgbandzu kẹ mbụ m'o to jekwa
iya enwuchi k'agba ndzụ ọzo.
8 Obenu lẹ Chileke tarụ ndu nkiya ụta teke ndiche. Ọ sụru
phẹ:
“Mbọku abyakwa;

nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'ọnu-ụlo Ízurẹlu
waa ọnu-ụlo Jiuda a-gba
ndzụ ọphúú.
9 Ono taa dụedu g'ọgbandzu
ọphu mu lẹ ndiche phẹ
gbaru teke ono,
mu kpụtaru phẹ
l'ẹka kpụfuta l'alị
Ijiputu ono.
L'e mechakwaaru;
ẹphe mebyia
ọgbandzu mu l'ẹphe;
ọphu mu
eyebaẹduru phẹ ọnu.
Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.
10 Chipfu sụkwapho:
Ọwa-a bụ ọgbandzu
mu l'ụnwu Ízurẹlu
a-gba mẹ o -rwuẹpho
teke ono.
Ekemu mu bẹ mu
a-tụshi ye phẹ
l'egomunggo.
Ọ bụru l'ime ọkpoma
phẹ bẹ mu e-de
iya edede.
Mu abụru Chileke phẹ;
ẹphe abụru ndibe mu.
11 Ọ tọ dụedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ọzoo ziahaa nwune
iya sụ iya:
‘Maru Chipfu’.
Noo lẹ g'ẹphe ha a-tụko
maru mu;
nwata mẹ ọgerenya.
12 Mu a-phụru phẹ
obu-imemini l'emeswe,
ẹphe mesweshiru mu.
Ọphu mu anyatabaẹdu
iphe-ẹji,
ẹphe meshiru mu.”*

* **8:12 8:8-12** Gụnaa Jier 31:31-34.

13 Sụ-a; eshinu ọgbandzu-ọ̀phúú-a byaru bẹ kẹ mbụ phọ
bụakwa akahụ-iphe. Tẹme iphe, bụkpoo iphe, akahụwaa
akahụ bya atsụhuwaa mẹe ta adụdu g'ọono-beru; l'oo-
chịhu.

9

Abarụ Chileke ẹja l'ụzo k'akahụ mẹ k'ọ̀phúú

1 Sụ-a; ọgbandzu mbụ ono nwekpọkwaaru nsọ nsọ,
a tụru g'e dobeje mẹ a -nọdu abarụ Chileke ẹja bya
enwekwarụpho ụlo, nemadzụ gude ẹka mee, aanọduje mẹ
a -nọdu egwekwaru iya phọ ngwẹja.
2 Kẹle a kpọberu eze ụlo-ẹkwa. L'ime mkpuru iya kẹ mbụ
bẹ e doberu orọku; waa teburu, aatukobeje buredi, dụru
Chileke iche. Mkpuru kẹ mbụ ono aza Ẹka-dụ-nsọ.
3 A bya lẹ mkpuru k'ẹbo eku Ẹka-kakọta-adụ-nsọ bụ ẹkwa
bẹ e gude gebuta iya.
4 Iphe, dụ iya nụ bụru ọru-ngwẹja, e meru lẹ mkpọla-
ododo g'akpọje ụnwù-isẹnsu ọku; waa okpoko ọgbandzu,
e gude mkpọla-ododo kwekọta mgburugburu. Iphe nọgbaa
l'ime okpoko ono bụ ite, a wụru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, nọ
l'ime ite ono bụru nri ono, bụ mana; yẹe mgbọro Erọnu;
mbụ mgbọro ono, rwuru irwu tụa ige ono; waa mkpuma
labọ ono, e deru ekemu iri ono, bụ mkpuma ọgbandzu
onoya.
5 Iphe, dụ l'eli okpoko ono bụru ojozi-imigwe labọ, bụ
Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. Ẹphe woru ǹkù
phẹ sashịa gude gbobuta ẹka ono, Chileke aphụjeru ndu
nkiya obu-imemini; gụaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru
ono. Ọ gbabeẹpho bẹ e-pfubaa ono tụa ya jalaa.
6 Ọ bụru ẹka ono, e meru ẹgube ono bẹ ndu-uke Chileke
abahụje l'ime mkpuru kẹ mbụ onoya mbọku-mbọku je eje
ozi uke, gbaru phẹ nụ.
7 A bya lẹ mkpuru k'ẹbo phọ; ọ bụerupho onye-ishi uke
Chileke kpẹekpu l'abahụje iya. Abahụ ono, ọobahuje iya
ono bụkwa mgbo lanụ kpoloko l'apha. Ẹbe ọ yịkwa bahụ
iya mẹ o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngwẹja ẹhu
onwiya yẹle mee-iphe, ọphu oo-gude gwefu iphe-ẹji ndu kẹ
Chileke meru l'ẹbe ama ono.
8 Waa iphe, Unme-dụ-Nsọ gude iphe ono eme g'o doo
anyi ẹnya bụ ọwanawa. Lẹ teke ono, ẹka ono, nemadzụ
gude ẹka mee ono, eegwejeru Chileke ngwẹja ono nọkwadu
bẹ e teke agụhadu ụzo, e shi abahụ l'ẹka Chileke nọ
g'onyemonye bahụ.
9 Ẹka ono, eegwejeru Chileke ngwẹja ono nọkwa ọnodu
ẹtu, egoshi iphe, eme nta-a, bụ iya bụ l'iphemiphe, a nụru

Chileke mẹ iphe, bụ ngwẹja, e gwerụ nụ iya l'ẹka ono ta
ayịdu mee g'obu onye abarụ Chileke ẹja nmabuhu iya ikpe.
10 Ọ tụkoru bụru nsọ nsọ, eemegbaa ala lẹ kẹ nri; mẹ
k'iphe, aangụ angụngu; mẹkpoo kẹ nsọ nsọ, dụ l'asashị
iphe, e gudegbaa mee k'abarụ ẹja ono. Ọ tụkoru bụerupho
nsọ nsọ kẹ mgboko-a, Chileke sụru g'e tsoje jasụ teke ya e-
goshi ụzo ọphúú, ee-shije abarụ iya ẹja.

11 Obenu lẹ nta-a bẹ Kéreshi byawaru bya abụru onye-
ishi uke Chileke; mbụ onye-ishi uke k'ụzo ono, ka ree ono,
Chileke goshiwaru nta-a ono. Ẹka o jeru ozi uke iya kakwa
shii bya abụkwarupho ẹka Chileke ka egude mee g'iphe,
ya tụberu lẹ k'adzọta ndiphe ono meẹbekota gẹ ya tụberu
iya. Ẹka ono ta nọdu lẹ mgboko ọwa; eshinu ọ tọ bụdu ẹka
nemadzụ gude ẹka mee.
12 Ọ tọ bụkwa mee eghu ọzoo mee eswi bẹ o gude bahụ;
ọo mee nkiya gẹdegede bẹ o gude bahụ l'ẹka ono dụ nsọ
ono ugbo lanụ; k'ọphu anyi a-bụru ndu a gbatarụ l'itumo
jasụ l'ojejoje.
13 Lẹ mbụ bẹ ọobujeru e wotawaa mee eghu; ọzoo mee
eswi; ọzoo ntụ nwada eswi, a kpọru ọku woru phee ndu
tụrwuru nsọ; l'o mee ndu ọbu ẹphe adụebe ree lẹ gẹ nsọ
ekemu phẹ gude dụ.
14 Eshinu ọ dụ nno eviya bẹ mee kẹ Kéreshi l'a-
kabakwanụ ere ire. Kéreshi ono shi l'ẹka Unme Chileke,
anọ je-adụwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngwẹja,
adụdu ẹka ntụji dụ iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanụ asafụ
obu anyi g'ọ dụ ree l'iphu Chileke; k'ọphu anyi a-hakwanụ
eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe ọnwu; letachia ẹnya l'ozi
Chileke, bụ Chileke dzụ ndzụ.

15 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ bụru Kéreshi
gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzụ l'ọgbandzu ọphúú ono.
Ọo ya bụ gẹ ndu Chileke họtaru eshikwanụ l'ẹka Kéreshi
nọdu ndzụ ọphúú ono, Chileke kweru ukwe iya ono
jasụwaruro ya. Iphe, o gude ẹphe jee l'anọdu ndzụ ono bụ
lẹ Kéreshi nwụhuwaru; gude nno gbata phẹ l'iphe-ẹji, ẹphe
megbabẹru teke ono, ọgbandzu kẹ mbụ phọ, shi Chileke
l'ẹka phọ shi vukwaduru ire.

16 Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ọgbandzu nkiya
dụkwa g'onye keru ekpe. L'ọobujekwaru; e -kee ekpe dobe
bẹ aavọjeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe ọbu
nwụhuwaru; tẹme l'ọ dụru g'ee-me iphe iya ọbu.
17 Noo l'ekpe, nemadzụ keru te evujeduru ire teke onye
ono nọkwadu ndzụ. Teke ooreje ire bụ mẹ onye ono
nwụhuchaa.

18 Noo g'o gude ọ bụru mee bẹ e gude mee ọgbandzu mbụ phọ; o reahaa ire.
19 Iphe mbụ bụ lẹ Mósisu pfuru ndu Ízurẹlu iphe, bụkotakpoo nsọ nsọ, dụ l'ekemu onoya g'ọ hakpọo. Ọ gbẹshi ọzo bya ewota oshi ịsopu yẹle ẹji atụru, e meru ọ nọdu eke uswe-uswe; woru tsẹe lẹ mee nweswi; waa mee eghu; bya atsẹkwaa ya phọ lẹ mini bya egude iya phedzuru l'ẹkwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukwaru iya phọ iphe, bụ ndu ono g'ẹphe ha.
20 Ọ nọdu ephe iya bya epfuje sụ: "Ọwa-a bụ mee, egoshi l'ọgbandzu unu lẹ Chileke gbaru vuwaa ire; mbụ ọgbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gẹ yẹbedua emekwanaa iphe, ya pfuru unu."
21 Nokwaphọ g'o woru mee ono phedzuru ụlo ono, e gude ẹkwa mee ono; mbụ ụlo ono, aanọduje gweeru Chileke ngwẹja onoya; bya ephedzukwaru iya phọ l'iphe, bụkpoo iphe, e gude abarụ iya ẹja.
22 Mbụ-a; e -tsojekpọo ya g'ekemu dụ; l'ọ bụru nwanshịi mẹ iphemiphe abụkotaru mee bẹ eegudeje mee ya g'ọ safụ dụ ree. Tẹme ọphu aa-gbatadu nemadzụ abụdu l'ọ dụru iphe, e gburu gbashị mee ya.

Ẹja Kéreshi egwefu iphe-ẹji

23 Ọ bụ iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ nsọ nsọ gbashịada mee ono; mee g'iphemiphe ono, tụkoru bụru iphe, yeru k'ọkpobe iya ọphu dụ l'imigwe ono; g'iphemiphe ono tụko bụru iphe, safụru dụ ree. Ọle ọkpobe iphe ono, dụ l'imigwe ono bụ iphe, gbaru iya nụ bụ ngwẹja ọphu tụkoru kakọta ọphu eegbuje anụ gude gwee ree.
24 L'ẹka Kéreshi bahụru ta abụkwa ẹka eegwejeru Chileke ngwẹja ọphu bụ nemadzụ gude ẹka mee ya; mbụ ẹka yeru ọphu bụ ọkpobe iya phọ. Ẹka ọ bahụru bụkwa l'imigwe gẹdegede, bụ iya bụ ẹka ọ nọ l'iphu Chileke epfu opfu ẹhu anyi.
25 Onye-ishi uke kẹ ndu Jiu l'egudeje mee, abụdu kẹ yẹbe onye-ishi uke ono bahụ lẹ Ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono aphagapha je egwee ẹja. Obenu lẹ Kéreshi bụ ugbo lanụ kpoloko bẹ ọ bahụru l'ẹka ono je egude onwiya gwee ẹja.
26 Ọdumeka bẹ Kéreshi e-je iphe-ẹhuka k'o -jechaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'ọ byaru ejee iphe-ẹhuka ono mgbo lanụ sefu ẹka; gẹ mgboko abvụwa-a; gude onwiya gwee ẹja nwụhu; shi nno gwefu iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha.
27 Iphe, dụru onyemonye bụ l'onyemonye nwụhufutaje akpọ lanụ; ọ nwụhuchaa; iphe ọzo, e-mefụanu bụ lẹ Chileke e-kpe iya ikpe.

28 Nokwaphọ gẹ Kéreshi gude onwiya gwee ẹja mgbo
lanụ kpụrumu nwụhu g'ooshi ẹgube ono gwefu iphe-ẹji,
igwe ọha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ẹbo; obenu
l'ọ byaẹpho k'ugbo ẹbo bẹ ọ tọ byadoẹduru iphe-ẹji. Iphe,
ọobyawaa bụ g'ọ dzọta ndu echeru iya nụ.

10

1 Ekemu bụkwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, dụ ree,
Chileke tụberu l'oo-me l'iphu; ọ tọ bụdu ọkpobe iya. Ọ
bụru iphe ono meru g'o gude ọphu ọ byadụ eme gẹ ndu
byaru abarụ Chileke ẹja dụebe ree; eshinu aanọduje egwe
ẹja ono mkpụrumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphagapha.
2 Ọ -bụ lẹ ndu ono, agwajẹ Chileke ẹgube ono shiwaa
l'egwe ẹja ono safụ iphe-ẹji phẹ mgbo lanụ; bụwaru ndu
pfụberekoto l'iphu Chileke; mẹ obu phẹ anmabuhuhawaa
phẹ ikpe iphe-ẹji phẹ; ẹphe ahaa egwe ngwẹja anụ Chileke.
3 Obenu l'iphe, emeje nụ bụ l'ọo ẹja ono, ẹphe anọduje
egwe ono emeje g'ẹphe nọdu anyata iphe-ẹji phẹ apha-
gapha.
4 Lẹ mee eswi; mẹ k'eghu ta asụkwa egwefu iphe-ẹji.
5 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude; teke Kéreshi abya
mgboko ọ sụ Chileke:
“I ti ledu ẹnya g'e wota
iphe gbua gweeru
ngu ẹja;
ọzoo g'e gwerụ
iphe-ngwẹja nụ ngu.
Obenu l'i meru mu bụru
nemadzụ,
nweru anụ-ẹhu.
6 Iphe ngwẹja,
akpọkotaru ọku nụ ngu;
mẹ ọphu e gwerụ
k'iphe-ẹji ta adụkwa
ọphu jiru ngu ẹpho.
7 Noo ya bụ; mu sụ:
‘Waa mu Chileke;
mu byawaru gẹ mu
mee iphe,
dụ ngu l'uche;
gẹ mu mee g'e deru
kẹ nkemu l'ẹkwo
ekemu.’ ”*
8 Ovukpọadaru ụzo sụ: “Iphe, e gburu gweeru ngu ngwẹja;
ọzoo ngwẹja, e gwerụ nụ ngu; ọzoo iphe-ngwẹja, a

* **10:7 10:7** Gụnaa Ebvu 40:6-8.

kpọkotaru ọku nụ ngu; mẹ ọphu e gwerụ k'iphe-ẹji ta adụdu
ọphu iile ẹnya iya; ọphu ọ dụdu ọphu jiru ngu ẹpho.” E -
gudekpọoro l'iphe, bụkpoo ẹjameja ono bẹ eegwekọtaepho
g'a tụru iya l'ekemu.
9 O pfuchaa nno bya asụ: “Waa mu Chileke! Mu byawaru gẹ
mu mee iphe, dụ ngu l'uche.” Tọbudu iya bụ; ọ bya eworu
kẹ mbụ phọ docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'ọ ngụru angụru.
10 Jizọsu Kéreshi meru iphe, dụ Chileke l'uche teke o woru
onwiya gweeru Chileke ẹja mgbo lanụ sefu ẹka; shi nno
mee anyi dụ nsọ.
11 Iphe, bụkpoo onye uke Chileke apfụjeru eje ozi uke
iya mbọku-mbọku; ọ bụru ẹgube ẹja, o gwehawaru bẹ
oogwephuje azụ tekenteke; ọphu ẹgube ẹja ono ayịdu dụ
ike safụ iphe-ẹji.
12 Obenu l'onye uke ọwa-a gwerụ ngwẹja k'iphe-ẹji mgbo
lanụ sefu ẹka; bya eje anọdu l'ẹkutara Chileke.
13 Ọ bụru ẹka ono bẹ ọo-nọdu jasụ teke Chileke e-woru ndu
ọhogu iya mee g'ẹphe bụru iphe, ọo-zọpyabe l'ọkpa.
14 Ọo ya bụ; o shi ẹgube ono bụru akpọ ngwẹja lanụ bẹ
o gwerụ gude mee gẹ ndu ọ safụru iphe-ẹji phẹ bụru ndu
pfụberekoto l'iphu Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
15 Lẹ Unme-dụ-Nsọ goshikwaruphọ anyi l'iphe ono bụ
eviya; kẹle o vuchaaru ụzo sụ:
16 “Ọwa-a bụ ọgbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mẹ
mbọku ono -rwuẹpho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Ekemu mu bẹ mu a-tụshi
ye phẹ l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phẹ.†”
17 Ọ gbẹshikwa ọzo sụ: “Mu ta anyatabaẹdu iphe-ẹji phẹ
mẹ ẹjo-ememe ẹphe eme ọzobaa.”
18 Ọo ya bụ; lẹ teke ọ bụ lẹ Chileke gụwaru ndu nkiya nvụ
l'iphemiphe onoya; bụnu iya bụ lẹ mkpa egwe ngwẹja ono
k'egwefu iphe-ẹji ta adụedu.

Akpịritaru Chileke ntse

19 Nta-a; ụnwunna mu; bẹ anyi ta atsụedu ebvu eshi lẹ
mee Jizọsu bahụ l'ẹka ono, Kakọta-adụ-nsọ ono.
20 Lẹ Kéreshi gudeakwaa ogwẹhu iya gụhaaru anyi ụzo
ọ̀phúú; ọphu anụ ndzụ. Ọ bụru ogwẹhu iya ono nọ ọnodu
g'ẹkwa ono, egbobutajẹ ẹka eeshije abahụ l'Ẹka-kakọta-
adụ-nsọ ono. Ẹkwa ono mechaarụ gbajahụ ẹbo; shi ẹgube

† **10:16 10:16** Gụnaa Jier 31:33.

ono egoshi l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru gụhawaru anyi ụzo
ono g'anyi bahụ l'ẹka ono.
21 Eshinu anyi nweru onye-ishi uke kẹ Chileke dụ ẹgube
ono; onye bụ iya bẹ ndu ọnu-ụlo Chileke dụ l'ẹka;
22 bụnu iya bụ g'anyi gude obu anyi g'ọ ha; mbụ obu,
kwetashikpọoru ike lẹ Chileke a-nata anyi gude kpịritaru
iya ntse. Lẹ Jizọsu gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu g'ọ ka mma l'ọo nwantekuru iphe-
ẹji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi dụakwapho gẹ ndu e
gudewaa mini, doru edodo saa.
23 Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sụru l'anyi
ele ẹnya iya ono ike; g'anyi ta tụhu mgbeleke ele ẹnya
iphe ọbu; kẹle Chileke yẹbedua, kweru anyi ukwe-iphe ọbu
l'apfụshijekwa ike l'iphe, o pfuru.
24 Unu g'anyi yejeru ẹhu l'iphe, a-dụru nwibe anyi lẹ ree;
k'ọphu anyi e-meje ndu ọzo g'ẹphe yeje nwibe phẹ obu; waa
g'ẹphe meje iphe, dụ ree.
25 Unu g'anyi ta ahakwa edzukọbeje l'ẹka lanụ ono, anyi
edzukọbeje ono; noo l'ọ dụakwaru ndu ọphu watawarụ
agbala; ọ chia g'anyi meje g'ọkpoma shihu nwibe anyi ike;
kelekele g'unu elenaa ẹnya lẹ teke ọbu dụwaa ntse-a.
26 Sụ-a; anyi -gbẹ nta-a, anyi mawaru ọkpobe-opfu-a
bya elekebe ẹnya eme iphe-ẹji bẹ ọ tọ dụekwa ngwẹja,
egwefukwadu iphe-ẹji anyi.
27 Ọ chia iphe lanụ, dụ nụ kpẹekpu bụ ndzụ-agụgu k'iphe
l'e-me nụ, bụ iya bụ ndzụ ikpe Chileke; kẹle ọo ẹjo ọku ono,
abya igiri onoya bụ ọku ọphu e-mebyishi iphe, bụkpoo ndu
kwefuru Chileke ike.
28 Ọ bụjekwaru onye darwụru ekemu Mósisu; a -dụwaa
ẹbo; ọzoo ẹto; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru
onye ọbu megbua emegbu; a ta phụduru iya obu-imemini.
29 Unu leanarọ g'ọo-dụ onye lephuru Nwa kẹ Chileke.
Onye ono bẹ Chileke a-kabakwaanụ anụ aphụ; mbụ onye
woru mee ọgbandzu ono zọtoshia gụa ya l'iphe, adụdu nsọ;
bya eworu Unme-dụ-Nsọ ono, emejeru anyi eze-iphe-ọma
ono nmaa phulaphula.
30 L'anyi makwarụ onye ono, pfuru sụ: “Ọ kwa mbẹdua
nwe emelata; ọ bụru mu bẹ apfụ ụgwo dụ l'ẹka.”
Sụkwapho: “Ọ kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe.”
31 Mbụ lẹ-a; adaba Chileke ono, nọ ndzụ ono l'ẹka bụkwa
iphe, gbarụ g'a tsụa ya ebvu.
32 Unu nyatajẹkwa g'o shi dụru unu lẹ mbụlembu teke
ono, unu hụmaru ìphóró kẹ Chileke onoya. Unu nyatajẹkwa
g'unu gude jee iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; unu taẹlaa nshi;
ọphu unu ekwedu g'ọ kapyabẹ unu ẹnya.

33 O nwechaaru teke e shi achịjechaa unu ọchi; mee
unu iphe-iphere l'edzudzu-ọha; obenu l'ọ bụjeru akpadụ
unubẹdua ẹhu; unu agbaẹla ọdzori ndu ọphu aakpa iya.
34 Unu aphụ-tabejewaru ndu ọphu nọ lẹ mkpọro g'ọ bụ
unu, nọ lẹ mkpọro ọbu. Aanakọtaje unu iphe, unu nweru
enweru lẹ mgboko; unu egudeẹlaa ẹhu-ụtso tagbua ya lẹ
nshi; opfu l'unu maru l'unu nweruro iphe ọzo, kabaa ree,
bụ ọphu a-nọwaro ojejoje.
35 Sụ-a; g'ọkpoma shihuẹkwapho unu ike g'o shihuru iya
unu; unu ta abọkwa obu ẹbo; lẹ Chileke e-mechakwaa pfụa
unu ụgwo iya l'iphe, ha shii.
36 Iphe, mkpa iya dụru unu bụ ata nshi g'unu emejekwanụ
iphe, dụ Chileke l'uche; shi ẹgube ono nata iphe, o kweru
ukwe iya.
37 L'ọ fụkwaa nwanshịi onye ono, byafụtajenu ono abya.
Ọ tọ nọekwa ọdu.
38 Ọle onye pfụberekoto
e-gude ekweta nọdu
ndzụ.
Teke ọ bụkwanu l'ọ
tsụphuru azụ;
bẹ ọ tọ dụkwa mu
ree l'obu.‡
39 O bekwanụ l'anyi ta abụdu ndu ọphu tsụlaru azụ, a-la
l'iswi. Anyi bụchia ndu woru onwanyi ye iya l'ẹka; a dzọo
anyi.

11

Iphe, ekweta bụ

1 Iphe ono, bụ ekweta bụ: achịru ụpfu ye l'iphe, eele ẹnya
iya; bya abụru amakaharu l'iphe ono, a hụmaduru l'ẹnya
ono dụ phọ eviya.
2 Kẹle ọo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phẹ bụru
ndu ajarụ àjájá l'ẹphe eme ree.
3 Ọo ekweta meru g'o gude o doo anyi ẹnya lẹ mgboko-a
bụ opfu ọnu bẹ Chileke gude mee ya; mbụ l'iphemiphe-a,
akpụrenya elegbaa bụ iphe, aahụmaduru l'ẹnya bẹ e gude
mee ya.
4 Sụ-a; ọo ekweta Ebẹlu meru g'o gude o gweeru Chileke
ngwẹja, ka kẹ Kénu ree. Chileke nata iya gụa ya l'onye
pfụberekoto; ọ nwụhuchakpoo iphe, o meru nọdu ep-
fuẹlaa opfu byasụ nta.
5 Ọ bụru ekweta Inọku meru g'o gude ọ nọdukwaduro
ndzụ; Chileke bya ewolita iya g'anwụhu te egbu iya egbugbu

‡ **10:38 10:38** Gụnaa Hab 2:3,4.

ophu; ẹbe ọ dụdu onye maru g'o meru; kẹle Chileke woliwaru iya; tẹmanu e wolia ya ono bẹ ajarụ iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke ẹpho.

6 Unu maanarụ-a l'ọ tọ dụdu onye a-dụ ike eme iphe, jiru Chileke ẹpho; gbahaa l'onye ọbu kwetaadaru kẹ Chileke. Kẹle onye akpịritaru Chileke ntse vufutajẹ ụzo kweta lẹ Chileke dụ; kwetakwaphọ l'oo-buje ndu achọ iya nụ nggo.

7 Sụ-a; ọo ekweta Nuwa meru g'o gude ọ ngabẹru Chileke nchị teke Chileke nmarụ iya ọkwa iphe, e-mechaa mee nụ, bụ iphe, ọ tọko hụmadu l'ẹnya. O mee iphe, Chileke pfuru; kụa eze ụgbo, Chileke gude dzọo yẹe ndibe iya ndzụ. O shi ẹgube ono goshi nemadzụ l'umere ndiphe dụ ẹji. Ọ bụru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gụa ya l'onye pfụberekoto. Opfu lẹ Chileke agụje ndu kwetarụ nkiya lẹ ndu pfụberekoto.

8 Ọo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o mee gẹ Chileke pfuru teke o kuru iya. Ọ tụgbua lụfu jeshia alị, Chileke kweru iya ukwe lẹ ya a-nụ iya g'ọ bụru nkiya. Ébirihamu shi l'alị iya tụgbua ije; l'ẹbe ama ẹka ooje.

9 Ọo ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'alị ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwarụ alwalwa. Ụlo, yẹe Áyizaku waa Jiékọpu shi ebujeru bụerupho ụlo, e gude ẹkwa mee. Ẹphebedua bẹ Chileke kwekwarụpho ukwe-iphe lanụ ono, o kweru Ébirihamu onoya.

10 L'iphe Ébirihamu ele ẹnya iya bụ eze mkpụkpu ono, a tụru ọkpa iya; k'ọphu ọo-nọwaro ojejoje ono; mbụ eze mkpụkpu ọphu bụ Chileke gude ẹka iya tụa ya g'ọo-dụ bya egude ẹka iya kpụa ya l'onwiya.

11 Ọ bụru ekweta Sera l'onwiya mechakwarụpho g'o gude ọ bụru nwanyị, nọru; ẹbe ọ tsụjeduru ime jasụ ọ nọghaa atsụta ime bẹ Chileke meẹluru-a g'ọ dụ ike tsụta ime lẹ nka. Iphe, kparụ iya nụ bụru l'o doberu Chileke l'onye apfụshije ike l'iphe, o kweru ukwe iya.

12 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ bụru nwoke lanụ ono, bụ Ébirihamu mechaarụ bụru nna, nwụru igwe ọha; mbụ nwoke ono shiwaa kahụwaa dụwaa g'onye nwụhuru anwụhu. Ụnwu iya mechaa bya ajaa àjàjà; ha l'ọtu gẹ kpokpode dụ l'igwe; ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'alị; bụru 'agụta agụta.

13 Iphe, bụ ndu ono, a gụshiru ono chịru ụpfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phẹ ukwe iya ono jasụ ẹphe nwụshihu; ọphu o rwukwaru phẹ ẹka teke ẹphe nọkwadu ndzụ. Obenu l'ẹphe hụmakotaru iphe ono, nọkwadu ẹnya ono bya etee ẹswa iya. Ẹphe saa ya asasa l'ẹphe hụmawaru

l'ẹphe bụ mbyambya bya abụru ndu kpafụtaru ụri lẹ mgboko-a.
14 Ndu epfu nno bụ iphe, ẹphe egoshi bụ l'ẹphe achọkwadu alị, e-mechaa bụru nkephẹ.
15 Ọzo bụ l'ọme oghoroko alị phẹ ono, ẹphe shiru fụta ono shi adụje phẹ m'ẹphe achọle-a ụzo laphushia ya azụ.
16 Obenu l'ẹka ẹnya dụ phẹ bụ l'alị ọphu ka ree, bụ iya bụ ọphu dụ l'imigwe. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu iphere adụdu Chileke l'ẹphe kuru iya Chileke phẹ; kẹle ọ dụru mkpụkpu ọ kwakọberu doberu phẹ.
17 Sụ-a; ọo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bụ Áyizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru gẹ ya dalee ya ono. Ọ bụru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanụ, o nweru jeshia egbugbu.
18 Ọ bụkwaru onye-a Chileke sụru: "Ọo lẹ Áyizaku bẹ ii-shi nweru ụnwu nwanwanwaranwa-a."
19 Ébirihamu bụerupho iphe, o lechawaru ẹnya hụma bụ lẹ Chileke a-dụa ike mee Áyizaku g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ, bụnu iya bụ l'e -pfuje iya epfupfu bẹ Áyizaku shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ; eshinu e mechaarụ o tsoru Ébirihamu laphu azụ.
20 Ọ bụru ekweta Áyizaku meru g'o gude ọ gọru ọnu-ọma nụ Jiékọpu yẹe Ịso; gọoru phẹ iphe, e-me l'iphu.
21 Ọo ekweta Jiékọpu meru g'o gude ọ gọru ọnu-ọma nụ ụnwu Jiósẹfu l'ẹhu l'ẹhu tẹme ọ nwụhu. Ọ pfụru apfụru; woru mgbọro iya sụbe l'alị; phozeta l'eli iya; baarụ Chileke ẹja g'ọ gọ ọnu-ọma ono.
22 Ọo ekweta Jiósẹfu meru g'o gude ọ bya l'anwụhu; o vuru ụzo pfua opfu awụfu, ndu Ízurẹlu mechaarụ shi l'alị Ijiputu wụfu lashịa alị, Chileke kweru phẹ ukwe iya. Ọ bya egoshikwaphọ g'ee-me ọkpu iya m'ẹphe -wụfuje.
23 Ọo ekweta ne lẹ nna Mósisu meru g'o gude ẹphe domia Mósisu ọnwa ẹto g'a nwụchaaru iya; opfu l'ẹphe leru iya ẹnya l'ọ bụ nwata, dụ ùbvù l'ẹnya; ọphu ndzụ agụeduru phẹ emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu tụru sụ g'e gbuje iphe, bụ nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ọphúú.
24 Ọo ekweta Mósisu ono meru g'o gude o vutaẹpho; ọ jịka g'e te ekuhẹ iya nwatibe nwa nwanyị eze ndu Ijiputu.
25 Ọ hatarụ etsoru ụnwu Chileke jee iphe-ẹhuka; eme l'anọdu l'ẹka ẹhu atsọ iya ụtso eme iphe-ẹji; mbụ ẹhu-ụtso, adụdu ẹka ọono-beru.
26 Iphe, ọ kparụ ẹka bụ l'a -nọdu eme iya ewere l'opfu ẹhu Onye-Ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọo-bya lẹ

mgboko ono bẹ ọ ka iya ree eme lẹ ya nwekọtaru ẹku, dụ l'alị Ijiputu mgburugburu. Onoo kẹle ẹnya dụ iya l'obunggo ọphu dụ l'iphu.

27 Ọ bụru ekweta Mósisu meru g'o gude ọ haa Ijiputu tụgbushia; ọphu ndzụ agụduru iya l'ẹhu e-ghu eze ndu Ijiputu eghu. Ọ sụa ẹka l'obu nọ-kirishia g'ọ -bụ l'ọ hụmaru Chileke ẹnya; l'ẹbe abụ lẹ Chileke bụ onye aahụmaje l'ẹnya.

28 Ọo ekweta Mósisu meru g'o gude o gbube ishi k'ọbo Ojeghata; teke ono, ọ sụru ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe woru mee nwatụru phedzuru l'iphe, bụkpoo ọnu mgbo ụlo phẹ; g'ojozi-imigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta adụ ọkpara kẹ ndu Ízurẹlu, oo-gbu.

29 Ọo ekweta ụnwu Ízurẹlu meru g'o gude ẹphe wụghaa l'echi ògbú Ẹnyimu-uswe eje l'ọma alị g'onye eje l'echi gborоro. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikọta phẹ.

30 Ọ bụru ekweta ndu Ízurẹlu meru g'o gude ig-bulọ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ẹphe jephechaaru iya mgburugburu abalị ẹsaa.

31 Ọo ekweta, nwanyị ovuọba ono, bụ Réhabu meru g'o gude a haa ya; ọphu a tụkoduru yẹe ndu kwefuru Chileke ike mee g'ẹphe laa l'iswi; opfu l'o domijeru ndu Ízurẹlu ono, byaru ngge lẹ mkpụkpu Jieriko phọ; shi ẹgube ono dzọo phẹ.

32 ?Mu e-le ole agụ? ?Dẹnu teke mu a-nọdu gụshiwaro Gidiyọnu phẹ mẹ Beraku; mẹ Samụsinu; mẹ Jiẹfuta; mbụkpoo Dévidi phẹ; mẹkpoo Sámẹlu; waa ndu mpfuchiru Chileke.

33 Ọo ekweta phẹ bẹ meru g'o gude ẹphe tsoo ọhamoha ọzo ọgu; lwụ-kpee phẹ; bya eme iphe, pfụru ọto; bya anata iphe, e kweru phẹ ukwe iya; mee g'oduma ta adụ ike kụhaa ọnu akụha;

34 bya egude iya zọnyia ọku, ata rịriri; bya egude iya nahụ ndu gude ogu-echi achị phẹ k'egbugbu. Ẹphe shi bụru ndu ike te eshidu dụ; e mechakwanaa ẹphe bya abụru ndu ọkpehu dụ. Ẹphe shi bụru ọ-kariẹka l'ọgu; k'ọphu ẹphe shi achịje ojọgu ndu ọhozo nanụ nanụ.

35 Ụnwanyi, kwetarụ nụ hụmaru ndibe phẹ, nwụshihuru nụ g'ẹphe shi l'ọnwu tetagbaa.

Ọ dụru ndu e meru l'iwe jasụ ẹphe nwụhu. Ẹphe nata sụ l'o -shita ọphu ẹphe a-jịka Chileke g'e-shi g'a haa phẹ g'ẹphe gbalaa; g'e gbuchia phẹ rọ g'ẹphe nwụhu. Iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe ele ẹnya lẹ Chileke e-mechaa mee g'ẹphe teta dzụru ndzụ ọphu ka ree.

36 Ọ dụru ndu a harụ chịa ọchi; chia phẹ iphe; tụa phẹ mkpọro; nwuru phẹ ye l'ọka mkpọro.

37 Ọ dụru ndu a tugbushiru lẹ mkpuma; dụru ndu e
kwobuharu ẹbo; dụru ndu e gude mma gbugbushia; ẹphe
shi etsojeru aghapheẹpho; bụru iphe, ẹphe shi eyeje bụ
akpọ eghu mẹ akpọ atụru. Ẹphe kparụ nri; a kpaa phẹ
ẹhu; mee phẹ ewere.
38 Mgboko dụ-be phẹ ẹji; k'ọphu ọ tọ gbadụru k'ọphu ẹphe
a-nọkota iya. Ẹphe shi anọduje aghaphe l'echiẹgu, e te
budu ebubu mẹ l'ẹka úbvú dụ; ẹphe shi ebuje l'ọgba mẹ
l'obu-alị gẹ ndu agba ọso ndzụ.
39 Sụ-a; ndu-a tụkokwaaru bụru ndu a sụru l'ẹphe shi
eme ree. Ọ bụru ekweta phẹ kparụ iya. Ẹphe nọelaa; ẹbe
iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru phẹ ẹka.
40 Ọle Chileke achịru anyi idzu, ka ree; k'ọphu bụ l'ọoepho
anyi l'ẹphe -tụgba; tẹme ẹphe a-bụru ndu dụebe ree.

12

Chileke emetse anyi

1 A bya l'ẹhu k'anyịbedua; iphe, bụ ndu ono tụkoakwaru
sọ-phee anyi mgburugburu g'onye urwukpu sọpyaberu;
agbaru anyi eze ekebe ono. Ọo ya bụ g'anyi gwọbe
iphemiphe, bụ iphe, esela anyi azụ; gwọbekota iphe,
bụkpoo iphe-ẹji ono, ete ekwedu anyi aha ẹka onoya. G'anyi
gude ẹka l'obu maa ọso-amama ono, dụru anyi ono.
2 G'anyi tabẹkpoepho Jizọsu ẹnya gba ọso ọbu; l'ọo ya bụ
onye vutaru ụzo k'ekweta ono; tẹme ọ bụru iya e-me g'anyi
gbaa ya gbafụ l'ishi. Yẹbedua mawaru ẹhu-ụtso, Chileke
doberu iya; ọ bụru iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-
ẹhuka jasụ a kpọpyabe iya l'oswebe; ọ nwụhu; ọphu iphere,
e shi l'ẹgube anwụhu ono, ọ nwụhuru ono mee ya adụdu
iphe, ọ bụ iya. Nta-a bẹ o jewaru anọdu anọo l'ẹkutara aba-
eze Chileke.
3 Unu rịjekponaa kẹ Jizọsu ono, tụkoru iphe-ẹhuka ono
jegbabẹ. Ọ tụkoru ẹjo ememe, ndu iphe-ẹji meru iya mẹ ẹjo
opfu ẹphe pfuru iya gbagbukọta lẹ nkụchi. Unu nyataję iya
g'ike ata abvụdu unu; ọzoo sụ l'unu ta agbaẹdu ọso ono.
4 L'ọgu, unu l'iphe-ẹji alwụ bẹ unu teke alwụ-rwukwa
k'ọphu unu a-lwụ iya nwụhu.
5 ?Unu zọhawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu
shihu unu ike l'unu bụ ụnwu iya ono? Ọ sụru:
“Nwa mu; te edobesụjekwa
l'ahụ̀hù,
Chipfu ahụ̀ ngu ta
adụdu iphe, ọ bụ.
Te egudejekwa l'ọ barụ
ngu mba wata ala

azụ azụ;
6 kẹle ọ kwa onye
Chipfu yeru obu
bẹ ọohuje ahụ̀hù.
Ọ bụru onye ọ natarụ
g'ọ bụru nwa iya
bẹ oochije iphe.”*
7 Ọo ya bụ; Chileke -nọdu ahụ unu ahụ̀hù; unu tajẹkwa nshi;
l'ahụ̀hù ono bụkwa ahụ̀hù, nna ahụje nwa iya; kẹle unu bụ
ụnwu iya. ?Unu hụmajeru nwa, nna iya ahụduru ahụ̀hù?
8 Teke ọ bụ lẹ Chileke ta ahụ̀du unu ahụ̀hù g'unu maru iphe
g'ọohù ụnwu iya ọzo; ọo ya bụ l'unu ta abụdu ụnwu iya;
unu bụ ụnwegirima, enwedu nna.
9 Ọobujeru; nna anyi l'eliphe-a -nọdu echi anyi iphe; anyi
eyelẹru phẹ-a nsọ. ?Bụchia Nna anyi ọphu nọ l'imigwe bẹ
anyi ta akabadaa eworu onwanyi nụ g'anyi eshi ẹgube ono
nweru ndzụ.
10 Nna anyi l'eliphe ahụ-tabejeẹpho anyi ahụ̀hù nwapha
olemole g'ọ dụ phẹ ree. Obenu lẹ Chileke ahụje anyi ahụ̀hù
g'ọo-dụru anyi lẹ ree; g'anyi adụebe ree gẹ yẹbedua.
11 Ọobujeru teke aahụ anyi ahụ̀hù l'oome anyi ẹhuka;
ẹhu taa tsọdu anyi ụtso. Ndu kweru; a hụa phẹ hụta;
l'emechajẹkwa bụru ndu eme ree; bya abụkwarupho ndu
ẹhu emechajẹ dụ guu.

Anma ọkwa

12 Ọo ya bụ lẹ-a; unu lọchinaa ẹka ono, tsụhuwaru unu
mẹe ono; yẹle ọkpa ono, aphụwaa unu kpaṛịkpari ono.
13 Unu mechia gbororo, unu eshi g'ọ pfụru nhamụnha; a
-nọnyaa ọkpa ono, aphụ kpaṛịkpari ono shiswee ụzo; g'e
mechia ya g'ọ gbakerehu shihu ike.
14 Unu kukebeje ẹhu meje g'unu l'onyemonye nọdu lẹ nchị
odo; unu abụru ndu dụ nsọ; kẹle onye adụdu nsọ ta ayịkwa
hụma Nnajịuphu.
15 Iphe, unu a-kwabẹru ẹnya bụ g'ọ tọ dụ onye a-
gbakụtaru eze-iphe-ọma kẹ Chileke azụ. Unu eletakwaphọ
ẹnya g'ọ tọ dụ onye a-bya adụ g'ọgbarabvu-oshi, atsọ ilu
kpọ-futa l'echilabọ unu bya egburwashịahaa unu ẹhu; shi
ẹgube ono merwushia igwe ọha.
16 Unu letakwa ẹnya g'ọ tọ dụ onye a-nọdu eme kẹ nwanyị;
ọphu ọ dụ onye anọdu elephu iphe, kẹ Chileke gẹ Ịso. Lẹ
Ịso gudekwa aphụ kpaakpaakpaa nri; woru ọkpara, ọ bụ
ree nwune iya.

---

* **12:6 12:5-6** Gụnaa Jio 5:17; Ẹtu 3:11,12.

17 L'unu maanarụ-a l'e mechaarụ; ọ chọahaa gẹ nna iya
gọoru iya ọnu-ọma. A sụ iya l'ọ gbawaru iya l'azụ; kẹle ọ tọ
dụedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tọbudu
iya bụ; o gude ẹnya-mini ẹkwa chọo ọnu-ọma nna iya
onoya; ọphu ọ dụdu.

18 L'ẹka unu byaru ta abụkwa úbvú, unu e-denyi ẹka;
tẹme ọku, nọdu enwu iya phoophoophoo. Ọphu ọ bụkwa
ọchii ono; ọzoo ẹka ono, gbahụru tsụkiribaa ono bẹ unu
bataru. Ọphu ọ bụkwa oke phẹrephere ono byaru.

19 Ọ tọ bụkwa ọda opu ono; ọzoo olu-opfu ono, daru
g'egbigwe ono bẹ unu nụmaru. Lẹ teke ndu Ízurẹlu nụmaru
olu ono bẹ ẹphe rwọkwaru sụ g'o to pfuhẹkwa yeru phẹ
ọzo.

20 Kẹle ekemu, Chileke tụru bẹ ẹphe sụru l'ọ kariru phẹ
ẹka, bụ iya bụ ekemu sụru: "O betakpọo ọ bụru anụ bẹ ẹhu
iya rwutaru l'úbvú ono g'a tugbua ya lẹ mkpuma; ọzoo g'a
nmagbua ya l'arwa."

21 Iphe, ẹphe hụmaru l'ẹka ono paa biribiri; k'ọphu
Mósisu sụru: "Ndzụ agụshikwa mu ike; k'ọphu ẹhu anma
mu anmanma."

22 Ọ chia ẹka unu byaru bụ úbvú Zayọnu; mbụ mkpụkpu
kẹ Chileke, dzụ ndzụ; mbụ Jierúsalẹmu ọphu dụ l'imigwe.
Unu byapfutaru ụnwu-ojozi-imigwe ọphu bụ 'agụta agụta.

23 Ẹka unu byaru bụkwa ẹka ụnwu Chileke, o
dobekọtawaru l'ọnodu ọkpara dzukọru; mbụ ndu e deru
ẹpha phẹ l'ẹkwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye
bụ iya e-kpe onyemonye ikpe. Ndu unu byapfutaru bụ ndu
nwụhuhawaru nụ, pfụberekoto; ndu Chileke meru g'ẹphe
dụebe ree l'iphu iya.

24 Sụ-a; onye unu byapfutaru bụkwa Jizọsu; onye bụ iya
gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzụ l'ọgbandzu ọphúú ono;
unu byapfutakwaphọ mee ono, ọ gbashịru l'oswebe onoya,
bụ mee ọphu egoshi iphe, ka ree eme lẹ kẹ Ebẹlu.

25 Ọo ya bụ g'unu kwabẹ ẹnya g'unu ta jịka angabẹru
onye ono, epfu opfu onoya nchị. L'eshinu ndiche anyi phẹ
anahụduru ikpe Chileke; opfu l'ẹphe te eyeduru ọnu l'iphe
ono, a lọru phẹ ẹka lẹ nchị lẹ mgboko-a bẹ anyịbedua taa
nahụkwa mẹ ọ -bụru l'anyi jịkaru onye ono, nọ l'imigwe alọ
anyi ẹka lẹ nchị onoya.

26 Teke ndiche onoya bẹ olu-opfu iya nmakọtaru eliphe
mgburugburu jiijiijii; obenu lẹ nta-a bẹ o pfuwaru sụ:
"Ugbo lanụfua bẹ mu a-nmafụa eliphe jiijiijii; nmachaa
nmaa imigwe."

27 Chileke sụru l'ọo "ugbo lanụfua." Ugbo lanụfua ono, o
pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono bẹ oo-mekọta

g'ọ nmaa jiijiijii; l'oowofu iya. Ọo ya bụ gẹ ndu ọphu anmadụru jiijiijii anọdukwanu.
28 Ọo ya bụ g'anyi keleje Chileke ekele; kẹle ọ nụwaru anyi ẹka ọ bụ eze; mbụ ẹka adụdu iphe sụru iya anma jiijiijii. G'anyi keleje iya; gudeje atsụ ebvu akpabiri iya; woda onwanyi alị; kwabẹje iya ùbvù;
29 lẹ Chileke anyi bụkwa ọku, ekepyashije iphe, ọ bapfuru.

13

Eme iphe, dụ Chileke ree

1 Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru ụnwunna unu ono.
2 Unu ta azọhakwa akwajẹru ndu byaru abyabya ẹbyaa; l'ọ dụkwaru ndu gudechawaa l'ẹphe akwaa ẹbyaa; ẹphe kwaaru iya ụnwu-ojozi-imigwe; ọphu ẹphe amadụ.
3 Unu nyatajẹkwapho ndu mkpọro; g'ọ dụjekwapho unu g'ọ bụ unu nọ mkpọro ọbu. Unu nyatajẹkwapho ndu eje iphe-ẹhuka; g'ọ dụjekwapho unu g'ọ bụ unu eje iphe-ẹhuka ọbu.
4 G'alụlu bụkwaru iphe, akwabẹ ùbvù; g'iphe, bụ ndu alụ alụlu te emerwụshijekwa iphe-azẹe phẹ; kẹle nwoke eme kẹ nwanyị; ọzo nwanyị, eme kẹ nwoke; mẹ ndu eri ogori bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.
5 Unu te eyenụkakwa okpoga ẹnya. G'iphe, unu nweru jijeẹkwapho unu ẹpho. Lẹ Chileke pfuakwaru iya l'onwiya sụ: “Mu ta agbahakwa ngu ẹka; ọphu mu a-gwọbekwa ngu.”
6 Ọo ya bụ; unu g'anyi pfụshijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsụjekwa ebvu epfupfu iya. G'anyi pfuje sụ:
“Ọo Chipfu bụ onye eyeru
mu ẹka;
ndzụ ta abyadụ agụ mu;
nemadzụ ta adụdu iphe,
oomebata mu.”
7 Unu nyatajẹ ndu ono, vu ụzo goshi unu ụzo ono, bụ iya bụ ndu ono, ziru unu ozi-ọma Chileke ono. Unu kpọo egomunggo ọkpolohu; nyata g'ẹphe shi anọduje eme teke ẹphe nọ ndzụ jasụ ẹphe nwụhu; g'ekweta unu dụkwa gẹ nkephẹ.
8 Jizọsu Kéreshi bẹ bụ onye ono, ọ bụ ụnyaphu; bya abụru iya ntanụ-a; o jee l'abụ iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
9 Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dụgbaa iche iche shi uswe bya akpọ-swee unu ụzo. Ọ dụ ree g'anyi gude eze-iphe-ọma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsọ nsọ, tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'o tokọ dụ-swekwaa onye tsojeru iya ẹgube ono, o yejeru ẹka.

10 Anyi nwekwarụ ọru-ngwẹja bụ ẹka ndu egwekwadụru
Chileke ẹja l'ụlo-ẹkwa ono ta agbadụru g'ẹphe ria iphe, shi
iya nụ.
11 Onye-ishi uke Chileke phẹ egudeje mee ụnwu anụ, e
gburu egbugbu gude abahụ lẹ Ẹka-kakọta-adụ-nsọ l'eze-ụlo
Chileke; g'o gude iya gwee ẹja gwefu iphe-ẹji; obenu l'anụ
ono, a phụwaru aphụphu ono bẹ eewotajẹ lụfu alụfu je l'ẹka
eebudu ebubu je akpọo ya ọku.
12 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude Jizọsu nọdukwapho
l'azụ mkpụkpu jee iphe-ẹhuka nwụhu; g'eeshi g'oogude mee
ya safụ iphe-ẹji ndiphe.
13 Ọo ya bụ; unu g'anyi jepfu iya l'azụ mkpụkpu g'a tụko
anyi l'iya mee iphe-iphere.
14 Kẹle ọ tọ dụdu mkpụkpu, anyi nweru l'eliphe-a, bụ
mkpụkpu ọphu l'a-dụ ojejoje; ọ chia iphe, meru nụ bụ l'anyi
achọ mkpụkpu ọphu abya nụ.
15 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa teke anyi a-ha etuje Chileke
ẹpha; g'etu ẹpha ono abụru ẹja, anyi shi l'ẹka Jizọsu egwe.
Ọo ẹpha ono, anyi etu iya ono a-bụru iphe, shi anyi l'ọnu,
egoshi l'anyi bụwaa ndu nkiya.
16 Unu ta ahakwa eme iphe, dụ ree; ọphu unu ahakwa
egudeje iphe, unu nweru yeru nwibe unu ẹka; kẹle ọo
ẹgube ngwẹja ono bụ ọphu dụ Chileke ree.
17 Unu meje iphe, ndu-ishi unu sụru g'unu meje; m'obeta
ọ nọdu atsụ unu l'ẹhu ememe. L'ọ kwa ndu ono, bụ ndu-ishi
ono anọduje eche ndzụ unu echeche; eshinu ẹphe e-mechaa
pfụru l'iphu Chileke doo g'ẹphe jetaberu ozi ẹhu unu. Unu -
nọdu emejewaa iphe, ẹphe sụru g'unu meje bẹ ẹphe e-gude
ẹhu-ụtso jee ozi phẹ ono. Teke ọdumeka bẹ ẹphe a-gbẹkwa
atsụ ude eme iya; ono ta adụdu urwu, ọo-barụ unu.
18 Unu pfujekwaru nụru anyi Chileke. Ọphu anyi maka-
harụ bụ l'obu ta anmadụ anyi ikpe; ẹbe ọ dụdu teke ọ tọ
bụedupho g'anyi mee iphe, dụ ree l'iphemiphe, anyi eme
ememe bẹ anyi eshibeje ite iya.
19 Iphe, mu arwọshikpoo unu ike; ụnwunna mu; bụ g'unu
pfuje nụ Chileke; gẹ Chileke kwe gẹ mu byapfuta unu ẹgwa.

Epfu anụ Chileke

20 Gẹ Chileke ono, bụ iya emeje g'ẹhu dụ guu ono; mbụ
onye ono meru gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono; bụ iya bụ Eze onye eche
atụru ono, l'eche atụru ono; ọ bụru mee, ọ gbashịru teke
ono, ọ nwụhuru ono bẹ o gude mee ukwe-iphe, Chileke
kweru tukobe l'ọgbandzu yẹle nemadzụ g'o vuru ire jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii ono;

21 mee g'unu dụebe ree l'iphemiphe, bụ iphe, dụ ree, unu
eme; g'unu meje iphe, bụ uche iya. Gẹ Chileke shikwaphọ
Jizọsu Kéreshi l'ẹka mee iphe, dụ iya ree l'obu anyi. G'ajaja
bụru kẹ Kéreshi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ
dụ.

Ekele, e gude akpọchi ishi ẹkwo-ozi-a

22 Ọ kwa arwọrwo bẹ mu arwọ unu; ụnwunna mu; sụ
g'unu takwaa nshi nụma ozi-a; l'ẹkwo-a, mu deru unu-a ta
adụkwa ogologo. Ọo ya bụ g'oomee unu g'obu shihu unu
ike.
23 Iphe, mu eme g'unu maru bụ lẹ nwune anyi, bụ Timoti,
e shi tuchia bẹ a haakwaru. Ọ -bya ẹgwa bẹ mu l'iya a-tụko
swịru mẹ mu -byatashia unu agbaphe.
24 Unu kelechaaru mu iphe, bụkpoo ndu-ishi unu mẹ iphe,
bụkpoo ndu bụ ndu kẹ Chileke. Ụnwunna anyi ndu Ịtali
l'ekelekwaphọ unu.
25 Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma g'unu hakọtakpoo.
Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi,
Jiemusu
Deru

1 Mụbe Jiemusu, onye bụ onye-ozi Chileke; bụru onye-ozi
Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ekele ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ono,
dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

2 Ụnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dụhabe byaru
unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru ẹswa.
3 Kẹle unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi
iya nwụta ọta-nshi.
4 Unu takpọepho nshi tafụ iya l'ishi g'unu a-dụebe ree;
dzukwaphọ oke g'ọ tọ dụ iphe, a-phọdu l'ẹhu unu.
5 Teke ọ dụru g'unu ha onye mmamiphe phọduru; g'onye
ono sụ Chileke g'ọ nụ iya mmamiphe. Ọo-nụ iya ya; eshinu
Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu ìphóró nụ
onyemonye iphe, ọ sụru g'ọ nụ iya.
6 Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfu gẹ Chileke nụ iya
bẹ ọo-nụ iya. G'ọ bọ bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo
dụkwa g'akpara-mini eze-ẹnyimu, bụ phẹrephere anọduje
enwunga iya. Ọ -kwarụ iya shia ọphuu; ọ kwarụ iya shia
ọphuu.
7 G'ẹgube onye ono ta arịekwa l'ọ dụru iphe, ọo-nata l'ẹka
Nnajịuphu;
8 kẹle onye abọ egomunggo ẹbo ta apfụshijekwa ike
l'iphemiphe, oomekpọo ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

9 Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke
kuliru iya eli.
10 Nokwaphọ g'onye ọphu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha
l'ẹnya lwarụ iya; kẹle oo-mechaa rifu g'okoko ẹswa;
11 kẹle ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ọphu oomeje
ẹswa anwụa lwaa; okoko iya erishihu; mma iya abvụ. Noo
g'onye nweru iphe a-gbabuhukwaphọ nwụhu l'ẹka oome
iphe, dụ iya mkpa.

Ahụta ama waa enwu eye

12 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye tarụ nshi l'ọhutama; kẹle
teke a hụcharu iya ama ọbu; ọphu ọ daduru bẹ ee-kpube
iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzụ; bụru obunggo, Chileke sụru
lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu.

13 Ọo ya bụ; onye aahụ ama g'o mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agụgu; g'ọ tọ sụkwa l'ọo Chileke enwu iya eye g'o mee ya. Kẹle ọ tọ dụkwa onye Chileke enwuje eye g'o mee ẹjo-iphe; ọphu ọ dụkwa onye enwu Chileke eye g'o mee ẹjo-iphe.
14 Ọo eme ẹjo-iphe, agụ nemadzụ bẹ edetajẹ iya nụ; l'ọ nmalahụ iya.
15 Ọo ya bụ; teke ẹgu ẹjo-iphe tsụtaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheẹpho; l'ọonwua anwụhu.
16 Ụnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa ụzo.
17 Iphe, aanụ anụnu, dụ ree waa iphe-ọma, adụdu ẹka ntụcha dụ iya shikọta l'imigwe. O shi l'ẹka Nna kẹ ìphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ọphu te echibuhujedu g'ẹnyanwu abụjeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a.
18 Ọ tụru obu iya onyo gude ọkpobe-opfu ono nwụa anyi; g'anyi dụ g'akpụru iphe-mbụ l'iphemiphe, o meru ememe.

Anụma emee

19 Ụnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ ọwa-a: g'onyemonye bụkwaru onye angabẹje nchị l'iphe, eepfu tẹmanu ooyee ya ọnu; bụru onye ẹhu te eghujedu eghu ẹgwegwa;
20 kẹle iphe, eeme l'ẹhu-eghu taa bụkwaru iphe, pfụru ọto l'iphu Chileke.
21 Ọo ya bụ; unu tọfu onwunu iphe, bụkpoo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bụkpoo iphe-ashị; jia obu oyi; nata opfu ono, a kụru l'ime ọkpoma unu ono, bụ iya l'a-dụ ike dzọo unu ono.
22 Ọle-a; unu bụkwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abụkwaru ndu anụ iya anụnu kpụrumu; kẹle ono bụkwa eme onwunu eswe.
23 Onye anụepho opfu ono anụnu; ọphu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo.
24 Mbụ onye lechaẹkwadurupho ẹnya l'onyo bya atụgbua bya azọhaehukwapho g'iphu gbaru iya.
25 Obenu onye enyoje ekemu ono, adụdu ẹka ntụcha dụ iya; mbụ ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; ọ -dụru onye phuberu iya iphu; ọphu ọ bụdu ọnuma-ọzohaa; ọ -bụru onye emeje iya ememe; onye ono bẹ ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-ọma.
26 Onye dobesu lẹ ya bụ onye kẹ Chileke l'ẹbe abụ l'oosedeje ire iya eme onwiya eswe. Onye ono bẹ eme kẹ Chileke nkiya bụ kẹ mmanụ.
27 Abụ onye kẹ Chileke ọphu Chileke, bụ Nna kweru l'ọ bụ ọkpobe iya bya abụru ọphu ntụcha adụdu ono bẹ bụ akwọ unwogbee lẹ mkpa, dụru phẹ nụ; waa eyeru ụnwanyi, ji phẹ anọhedu ẹka; waa ewofu ẹka lẹ mkparwụ kẹ mgboko-a.

2

Anma ọkwa abọ nemadzụ ẹbo

1 Ụnwunna mu; g'unubẹ ndu kweru kẹ Nnajịuphu anyi,
bụ Jizọsu Kéreshi-a; mbụ Nnajị akpabiri; unu ta abọjekwa
nemadzụ ẹbo.
2 Kẹle-a; ọ -bụru l'onye nweru iphe gbacharu mgbụguru
bya akwaa onwiya yẹgele bataru l'ụlo-ndzukọ unu; onye
ụkpa -yee nwankịriba iphe batakwaphọ;
3 teke unu kwabẹru onye phọ, kwarụ akwaphọ ùbvù sụ
iya: "Bya asụgabe onwongu l'okposhi-echi-a" bya asụ onye
ụkpa phọ: "Pfụru l'ẹka ono" ọzoo: "Bya anọdu l'alị l'ẹka-a
nọ-kube mu";
4 ?tọ bụdu nemadzụ bẹ unu abọ ẹbo ẹgube ono; tẹme unu
gude ẹjo egomunggo ekpe ikpe?
5 Unu ngabẹkpodapho nchị; ụnwunna mu, mu yeru obu.
?Tọ bụdu ndu ụkpa lẹ mgboko-a bẹ Chileke họtaru g'ẹphe
bụru ndu shi l'ekweta, ẹphe kwetarụ nweru iphe l'iphu
Chileke; bụkwarupho ndu e-nweru ẹka ọ bụ eze, bụ iphe, ọ
sụru lẹ ya a-nụ ndu yeru iya obu-a.
6 Unu gbẹnu meru iphe-iphere kpua ndu ụkpa ?Tọbudu
ndu nweru iphe bẹ l'akpajẹ unu ẹhu-a? ?Tọ bụdu phẹ bẹ
l'akpụjeru unu je edobe l'ụlo ndu-ikpe-a?
7 ?Tọbudu phẹ anọduje epfubyi ẹguru ẹpha ono, unu aza
ono epfubyi-a?
8 Unu -nọdu emewaa eze ekemu ono bẹ unu emewaa ree,
bụ iya bụ eze ekemu, nọ l'ẹkwo Opfu Chileke, sụru: "G'i yee
nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu."
9 Obenu lẹ-a; unu -nọdu abọje nemadzụ ẹbo bẹ unu
emekwa iphe-ẹji; tẹme ekemu nọdu anmakwaphọ unu ikpe,
bụ iphe, gbaru onye emebyi ekemu.
10 Kẹle onye meẹbekotaru iphe, ekemu pfuru g'ọ ha;
mephodo nanụ bẹ ikpe nmakwaru l'o mebyikọtaru iya g'ọ
ha.
11 Kẹle ọ bụkwapho onye sụru g'i ti rishi ogori sụru g'i ti
gbushi ọchi. Ọ -bụru l'i ti ridu ogori; ị nọdu egbu ọchi; ị
bụakwaa onye emebyi ekemu.
12 Ọo ya bụ; unu pfuje; tẹme unu emejekwaphọ gẹ ndu
ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee
ikpe.
13 Kẹle onye ta aphụduru onye ọzo obu-imemini bẹ a taa
phụkwarupho obu-imemini mẹ e -kpeje ikpe. Obu-imemini
atụjeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yẹle iphe, eeme ememe

14 Ụnwunna mu; ?dẹnu urwu, dụ lẹ nemadzụ sụru lẹ ya
nweru ekweta; ọphu oogoshidu iya l'umere? Ẹgube ekweta
ono ?ọo-dụ ike dzọo ya?
15 Teke ọ bụ l'ọ dụru nwanna kẹ nwoke; ọzoo kẹ nwanyị,
gbagbuwa ọto; tẹme ọphu ọ hụmajedu nri ria;
16 onye lanụ g'unu ha sụ iya: "Tọkwa ẹhu-o! Laa je
anyaru ọku; g'ẹpho ji ngu" l'ẹbe abụ l'ọ nụru iya iphe, bụ
mkpa ẹhu iya; ?dẹnu urwu, dụ l'ẹgube iphe ono?
17 Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme
ememe bụ iphe, nwụhuru anwụhu.
18 Obenu l'a sụ mu: "Gụbedua nweru ekweta; mbẹdua
nọdu ejekwanụ ozi." Ọ dụ ree; goshiẹkwa mu ekweta ngu
mẹ ii -jedu ozi, dụ iya nụ. Mbẹdua-a egudekwanu ozi, mu
eje goshi ngu ekweta mu.
19 I kweru lẹ Chileke bụ Chileke lanụ; i meru ree.
Ono bụkwapho g'ọbvu kwegbaaru gude iya anmagbaa
pyaapyaapyaa.
20 Ọle iphe, ịi-maru gụbe onye mmanụ ono bụ l'ekweta,
eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abụdu ọkpobe iya.
21 ?Dẹnu g'onye-iche anyi, bụ Ébirihamu gude bụru onye
pfụberekoto l'iphu Chileke? O shi l'iphe, o meru; kẹle o
gude Áyizaku, bụ nwa iya je egbugbu gẹ ya gude gweeru
Chileke ngwẹja l'ọru-ngwẹja.
22 ?Tị hụmaduru g'ekweta iya yẹe iphe, o meru dagbaru?
Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu.
23 Iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya;
kẹle ọ sụru: "Ébirihamu kweru kẹ Chileke; ọ gụaru iya ya
l'apfụbekoto"; tẹme ọ gụa ya ẹguru ọ̀nyà iya.
24 Unu hụma l'ọo iphe, nemadzụ eme bẹ e gude agụ iya
l'onye pfụberekoto; ọ tọ bụdu-a ekweta kpụrumu.
25 Nokwaphọ gẹ nwanyị ovuọba-a, bụ Réhabu-a dụ. Ọo
iphe, o meru bẹ o gude bụru onye pfụberekoto; kẹle o
kweru gẹ ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phẹ
ẹka; ẹphe shia ụzo ọzo laa.
26 Kẹle ọo g'anụ-ẹhu, unme adụdu nwụhuru anwụhu-a
bụ g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwụhuru.

3

Ire bụ ọgu

1 Ụnwunna mu; unu ta adụkwa igwe bụru ndu ezije
iphe; kẹle unu maru l'anyịbe ndu ezije iphe bẹ Chileke a-ka
ekpeshi ikpe ike.
2 G'anyi ha etsosweje iphe, dụ igwerigwe. Ọ kwa onye
opfu teke edeswe bụ onye dụebe ree. Ọ bụru ẹgube onye
ono adụjekwapho ike sede onwiya.

3 Anyi -woru mkpụrukpu-ígwè-ịnya kobe ịnya l'ọnu g'o
meje iphe, anyi sụru g'o mee bẹ anyi emeje ịnya l'ophu;
l'ooshi ẹka anyi sụru g'o shia.
4 Ọzokwapho ụgbo-mini; ?Ị hụmaru g'ọ habe shii; tẹme ọ
bụru oke phẹrephere anọduje akpọ iya; ọle ọo nwa gbẹrere
eku ụgbo bẹ eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bụkpoo ẹka
onye-ishi ụgbo anga iya eshi.
5 Nokwaphọ g'ire bụ nwiphe nshịi; ọle ootuje onwiya
ẹpha lẹ ya erenụka ire.
?Tị hụmaduru g'ọswa habe shii? ọle akpụru ọku lanụ
etsuje obote-ẹgu.
6 Sụ-a; ire bụ akpụru ọku. Ire nọ-chiru ẹnya iphe, bụkpoo
ẹjo-iphe, nọ lẹ mgboko-a l'ẹhu anyi. Ire epfurwuje ogwẹhu
nemadzụ mgburugburu; tẹme ọ nọdu alọtaje ọku-alị-maa
tsọbe lẹ ndzụ nemadzụ; l'ootsua ya tsufu; ooshiẹpho teke a
nwụru onye ono; tsua jasụ g'ọo-nọ-beru.
7 Ọ tọ dụdu ẹgube anụ-ẹgbudu; ọzoo ẹnu; ọzoo iphe,
akpụ akpụkpu; ọzoo iphe, bu lẹ mini, nemadzụ ata
agọtajedu agọta; l'ooburu l'unuphu; ọphu ọ dụdu ọphu a
gọtaadaru; o buru l'unuphu.
8 Obenu l'ire ta adụdu amadụ sụru iya agọta; ọ bụ ẹjo-
iphe, e te gudeshijedu egudeshi. Ọ dụ g'ẹ́rú ẹjo agwọ, te
edodu onye ọ tarụ edodo.
9 Ọ bụ iya bẹ anyi gude aja onye ono, bụ Nna bya bụru
Nnajịuphu ono; ọle ọ bụhukwa iya phọ bẹ anyi gude atụ
nwibe anyi ọnu; mbụkwa onye e meru; ọ dụ gẹ Chileke.
10 Ọ bụru ọnu lanụ ono bẹ agọ ọnu yẹe atụ ọnu shi.
Ụnwunna mu; ọ tọ gbadụru g'ọ dụ ẹgube ono.
11 Ọ tọ dụdu nggele, asọfutaje mini, atsọ ilu bya
asọfutajekwapho mini, atsọ ụtso mgbo lanụ.
12 Ụnwunna mu! Oshi figu ta amịjekwa akpụru olivu.
Ọphu vayịnu amịjekwa akpụru figu. Nokwaphọ g'e te
ekutadu mini, atsọ ụtso l'ụmaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

13 ?Ọ dụru onye arị lẹ ya maru iphe; nweru uche g'unu ha?
Onye ono goshiẹshikwa iya l'eme umere ọma; waa l'eme
gelee ọphu shi lẹ mmamiphe.
14 Teke ọ bụkwanu l'unu eji iji-ẹnya, atsọ-ilu bya abụru
ndu akpa ẹnya; unu te ejekwa etu onwunu ẹpha kẹ
mmamiphe ono; kẹle ọo ụka bẹ unu gude emebyi ọkpobe-
opfu.
15 Ẹgube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'ẹka
ndiphe. O to shidu l'ẹka Unme Chileke. O shi l'ẹka Nsetanu.
16 Kẹle ẹka iji-ẹnya yẹe akpa ẹnya dụ bẹ mkpaka
dụkwapho; ọphu ọ dụdu ẹgube ẹjo-iphe, adụdu iya nụ.

17 Obenu lẹ mmamiphe ọphu shi l'igwe dụebe ree; bya
abụru nchi-adụ-doo; bya eme gelee; bya eme ọnu-ụtso;
bya aphụ obu-imemini; bya amị ọkpobe mebyi; ọphu
ọokpochadu mkpọcha; ọphu ọ bụdu tụko l'ẹhu-atụko-
l'obụ.
18 Tẹme mebyi, ndu eme gẹ nchi dụ doo amịje bụ
apfụbekoto.

4

Eshita ndiphe ọ̀nyà

1 ?Bụ awe bẹ abaphe mba yẹe esephe opfu ono shigbaa
unu? ?Tọbudu ẹka o shigbaa unu bụ l'iphe, ẹkpiri iya dụ
unu? ?Tọbudu iya bụ iphe, bụ ọgu, dụ l'ẹhu unu?
2 Ọobujeru iphe, agụ unu erwuduru unu ẹka; unu egude
k'iphe ono gbuaharu ọchi. Unu -chabẹ ẹnya l'iphe onye
ọzo; ọphu ọ dụdu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu
ta ahụmaduru ụzo iphe, agụ unu; kẹle unu ta asụduru g'a
nụ iya unu.
3 Unu nọdu asụje g'a nụ unu iphe; a ta nụdu iya unu; opfu
l'unu egudeje ọriri, adụdu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude
iya mee iphe, agụ unu ẹgu.
4 Unubẹ ụnwanyi mẹ unwoke, eri ogori ono; ?unu ta
amadụ l'onye yẹe iphe-ụtso, dụ lẹ mgboko-a eshi ọ̀nyà
bụwaa onye ọhogu Chileke? Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu m'obeta
ọ bụru onye dụ ịdagha hatarụ g'ẹphe lẹ ndiphe shiru ọ̀nyà;
onye ono emekwa onwiya onye ọhogu Chileke.
5 Tọ ?ọ dụ unu g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke bụ kẹ
mmanụ, sụru lẹ "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o
buru l'ime anyi ono?"
6 Ọle eze-iphe-ọma kẹ Chileke ka shii. Noo iphe, e
deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Chileke apfụchijekwa ndu
nggangga ụzo. Ọ nọdu emejeru eze-iphe-ọma nụ ndu
wozeru onwophẹ alị."
7 Ọo ya bụ; unu nọdu Chileke l'ẹka. Unu apfụ-chia
Obutuswe ụzo; hụma l'ọo-gbaru unu ọso.
8 Unu kpịritaru Chileke ntse; hụma l'ọo-kpịritakwarupho
unu ntse. Unu kwọo onwunu ẹka unubẹ ndu eme iphe-ẹji.
Unu sachaa obu unu ree unubẹ ndu abọ obu ẹbo.
9 G'o rwua unu l'ẹhu; g'aphụ ji unu obu; unu kwashịa
ẹnya-mini. G'achị ọchi bụru unu aphụ; g'ẹmereme bụru
unu iphere.
10 Unu wozeje onwunu alị l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma ọkwa epfurwushi nwanna onye

11 Ụnwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu.
Onye epfurwushi nwanna iya; ọzoo onye anma nwanna iya

ikpe bẹ epfubyikwa ekemu; tẹme ọ bụru ekemu bẹ ọ gbẹ ekpe ikpe. Obenu lẹ teke iikpe ekemu ikpe bẹ i ti meẹkwa iphe, ekemu pfuru. Ọ kwa onye-ikpe bẹ ị bụ.

12 Onye lanụ kpụrumu bụ onye atụje ekemu; tẹme ọ bụru iya bụ onye-ikpe; mbụ onye ono, adụje ike dzọo ndzụ; dụkwapho ike gbua nemadzụ. Obenu ?bụ onye b'i dobesu l'ị bụ gụbe onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma ọkwa etu onwonye ẹpha

13 Unu ngabẹru mu nchị; unubẹ ndu sụru "Ntanụ-a; ọzoo echele bẹ ọ dụru mkpụkpu, anyi e-je je anọgba apha; gbaa nghọ rita urwu;"

14 l'ẹbe abụ l'unu maru g'echele a-dụ. ?Ndzụ unu bụ gụnu? Ọ bụ ẹnwuru-ọku, akpụ-lihuje; a nọekwapho nwanshịi l'oophukashịhu.

15 Noo iphe, unu gege asụje-chia: "Ọ -dụ Chileke l'uche bẹ anyi a-tụko nọdu ndzụ; mee ọwa-a; ọzoo ọphuu."

16 Obe l'ọwa bẹ unu etse etsetse bya etu onwunu ẹpha. Ẹgube ekuku ono g'ọ hakọta dụkwa ẹji.

17 Ọo ya bụ l'onye maru ree, o gege eme; ọphu o medụru iya bẹ ọ bụkwa onye ọbu eme iphe-ẹji.

5

Anmaru ndu nweru iphe ọkwa

1 Nta-a bụ k'unubẹ ndu nweru iphe; unu kwashịa ẹnya-mini; chia mkpu ẹjo-aphụ, abyaru unu.

2 Ẹku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Tẹme ńgwá unu bụru iphe, nsụ sụkashichawaru.

3 Mkpọla-ododo unu mẹ kẹ mkpọla-ọchaa unu gbaak-waru ẹgba. Ọo ẹgba iya ono a-pfụru agba unu ekebe. Oo-kepyashị anụ-ẹhu unu g'ọku. Nta-a bẹ unu kparụ ẹku kụberu onwunu l'ikpazụ-a.

4 Ndu jeru unu ozi ẹgu bẹ unu ta apfụduru ụgwo; aphụ, ẹphe agụ bẹ erwuakwa l'igwe. Tẹme mkpu kẹ ndu kpatarụ unu iphe, unu kọru l'opfu rwuakwaphọ nchị Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike ono.

5 Unu buru lẹ mgboko; tụsaru ẹhu; eri gwọogwoo; eme ẹhu unu ẹhu unu. Unu tsụa onwunu ẹbà g'anụ-ẹbà kwabẹru mbọku egbugbu unu.

6 Unu nmarụ ndu pfụberekoto ikpe; gbua phẹ; l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, ẹphe akpọshijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anụ Chileke

7 Ụnwunna mu; unu takpọekwapho nshi nọdu jasụ teke Nnajịuphu a-bya. Unu hụmaru g'onye kọru opfu ataję nshi; kwabẹru opfu iya g'o rwuta iphe, barụ urwu. Ọotaje nshi;

igwe eshi l'awuze dzee mini dzekọta iya udzumini; l'ọotaa nshi jasụ l'ephefuta.

8 Unubẹdua kwaphọ; unu takwaphọ nshi; shihu obu ike; kẹle teke Nnajịuphu a-bya dụakwaa ntse.

9 Ụnwunna mu; unu ta agụjekwaru nwibe unu aphụ g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'ọopfuru l'ọnu mgbo!

10 Ụnwunna mu; unu nyatajẹkpoepho ndu shi epfuchi-jeru Nnajịuphu. Unu gudeje phẹ nwụa ọta-nshi teke unu eje iphe-ẹhuka.

11 Unu eleanaa; ọ kwa ndu tarụ nshi bẹ anyi ekuje ndu a gọru ẹhu-ụtso nụ. Unu nụmawaru atanshi kẹ Jiobu. Unu makwaruphọ iphe, Nnajịuphu nụru iya l'ikpazụ. Kẹle Nnajịuphu bụ onye obu-imemini bya abụru ọ-gba-mkpu.

12 Ọle ọphu kachakpọonu; ụnwunna mu bụ; unu te erijekwa angụ. Unu te egudejekwa igwe ọzoo alị ria angụ; ọphu ọ dụkwa iphe ọzo unu e-gudeje ria angụ. Unu -sụ “ee” g'ọ bụru ee; teke unu sụru “waawaa” g'ọ bụru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

13 ?Ọ dụru g'unu ha onye eje iphe-ẹhuka? G'onye ono pfuru nụ Chileke. ?Ọ dụru onye ẹhu atsọ? G'onye ono gụa ebvu ajaja!

14 ?Ọ dụru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kukọo ndu e meru ọgerenya Chịochi g'ẹphe pfuru opfu ẹhu iya nụ Chileke. Ẹphe egude ẹpha Nnajịuphu wụa ya manụ l'ishi.

15 Opfu, e pfuru nụ Chileke bya ekweta l'oo-mee bẹ a-dzọta onye iphe eme; Nnajịuphu abya emee; l'o wekọrohu. Teke ọ bụ l'ọo iphe-ẹji bẹ o meru; a gụaru iya ya nvụ.

16 Noo ya bụ; unu kọshijeru nwibe unu iphe-ẹji unu; tẹme unu epfukwaphọ anụru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekọrohu. Opfu, onye pfụberekoto pfuru nụ Chileke bẹ ike dụkwa l'ere ire.

17 Elayịjia bụ nemadzụ mmanụ g'anyi bụ. O pfuru nụ Chileke pfushia ya ike sụ g'igwe buchia mini. Ọ nọo mgbarapha ẹto l'ọnwa ishii; ọphu mini atadaduru l'alị.

18 Ọ bya epfuru nụ Chileke ọzo; igwe bya mini. Iphe, a kụru l'alị mịahaa mebyi ọzo.

19 Ụnwunna mu; ọ -dụru g'unu ha onye shisweru ụzo l'ọkpobe-opfu ono; onye ọzo duphuta iya azụ l'ụzo, pfụru ọto;

20 g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-ẹji azụ; mbụ onye l'eshi ụzo, gberu nggọ; onye ono bẹ dzọtaru nemadzụ l'ẹka ọnwu; tẹme o meakwaruphọ; a gụaru iya nvụ l'ikpoto iphe-ẹji.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ,
Pyịta
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbędua, bụ Pyịta, bụ onye-ishi-ozi
Jizọsu Kéreshi. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu Jiu ono,
a chịkashiru unu laa ọhozo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ
Pọntosu; ndu eburu lẹ Galeshiya mẹ lẹ Kapadosiya; mẹchaa
lẹ Eshiya yẹe Bitiniya.
2 Mbụ unubẹ ndu Chileke, bụ Nna họtaru mee; unu bụru
nkiya. Chileke họtaru unu; kẹle o shikpọoro lẹ mbụ maru
l'unu l'a-bụru ndu nkiya. Tọbudu iya bụ; ọ bya ezia Unme-
dụ-Nsọ; o mee unu: unu bụru nkiya; k'ọphu unu a-nọdu
anụjeru Jizọsu Kéreshi opfu; wafụa gẹ Jizọsu ono egude
mee ya safụkota unu iphe-ẹji, unu mekọtaru g'ọ ha.
Mu sụ gẹ Chileke mee g'eze-iphe-ọma nkiya yẹe nchị-ọdu-
doo rwube unu ẹka; rwube iya unu k'anyịnyi.

Ele ẹnya ndzụ ojejoje

3 G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọo ya bụ Nna Nnajịuphu
anyi Jizọsu Kéreshi. Ọ phụwaru anyi obu-imemini ọphu
nyịberu g'aa-tụ ọnu iya. O mewaru Jizọsu Kéreshi: o shi
l'ọnwu teta nọdu ndzụ. Ọ gbẹ l'ono nwụ-phu anyi azụ ọzo.
Nta-a bẹ anyi elewaa ẹnya ndzụ ọphu anyi a-dzụru jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
4 Anyi elekwaphọ ẹnya l'anyi l'unu e-mechaa tụko gbarụ
mgba nweru iphe-ọma, Chileke doberu unu l'imigwe; mbụ
iphe-ọma ọphu ta abyadụ erehu erehu; ọphu ọ byadu
emebyihu emebyihu; ọphu ọ yịdu kahụ akahụ.
5 Ọo kẹle ọo l'unu woru onwunu ye Jizọsu l'ẹka bẹ meru
g'o gude ọ nọdu egudeje ike iya akwachi unu g'ọ tọ dụ iphe
l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ ya dzọhawaruro unu.
Ọ kwarọ l'ikpazụ bẹ oo-goshi iya unu.
6 Ono bụkpoadanu iphe unu a-nọduje ete ẹswa iya; a
makwarụ-a l'unu jefụtaje iphe-ẹhuka, dụ iche iche, a-hụ
unu ama; ọle ono bụ-a kẹ nwa nta-a; ọ tọ dụdu g'ọo-nọ-
beru;
7 k'ọphu e-gude iphe-ẹhuka ono hụta ekweta unu ama
maru ?tọ dụdu nụ nyẹgenyege. Unu leanarọ mkpọla-
ododo. Ọ bụ iphe, vu oke aswa tẹme ọ nọdu emebyihujek-
wanu emebyihu. Ọ bụleru-a l'ọku bẹ aahụje iya gude maru
?ọ bụ ọkpobe iya. Nokwaphọ g'aahụta ekweta unu ama
g'a maru ?ọ bụ ọkpobe iya. Ekweta ono bẹ unu maanarụ-
a l'aswa iya ka kẹ mkpọla shii. A -dalechaa ya; ọ -bụru

ọkpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphóró, shi Chileke l'ẹka; aakwabẹkwapho unu ùbvù. Ọ bụru mbọku ono, Jizọsu Kéreshi a-bya ono bẹ ọo-nwụkota nno.

8 Onye unu yeru obu; l'ẹbe abụ l'unu gude ẹnya hụma iya; unu ta ahụmaduru iya l'ẹnya kẹ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹswa; ẹhu nọdu atsọ unu k'ọphu aamadụ g'a-tụ ọnu iya.

9 Iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, rwua unu ẹka; mbụ l'obu unu bẹ a dzọtaru.

10 Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-ọma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọkpooru nwẹhu chọo ndzọta ono ọkpobe achọcho.

11 Ẹphe mee g'ẹphe maru teke Unme Kéreshi, nọ phẹ l'ime epfu ama ẹka l'ọo teke Kéreshi e-je iphe-ẹhuka; yẹe teke a-kwabẹ iya oke ùbvù.

12 Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ẹphe maru l'ozi ono, ya ziru phẹ ono ta abụdu ozi ẹhu phẹ; l'ọo unubẹdua bẹ e ziru phẹ iya g'ẹphe bya ezia. Nta-a bẹ unu shiwaa l'ẹka ndu-ozi ono, bụ phẹ byaru ezia ya unu ono bya amaru iya. Ẹphe byaru bya egude ike kẹ Unme-dụ-Nsọ zia ya unu. Unme-dụ-Nsọ ono bụ Chileke bẹ shi l'imigwe ye phẹ iya l'ẹhu. Ozi ono, e ziru unu ono bẹ agụchakwaa agụ ụnwu-ojozi-imigwe. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'o nwekpọoru g'e meru: o doo phẹ ẹnya.

Umere, dụ Chileke ree

13 Ọo ya bụ; unu chịkobe egomunggo unu l'ẹkalanu; g'ọ kwabẹ akwabẹ g'onye liru anamụ l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwaphọ ẹnya eze-iphe-ọma ono; Chileke e-meru unu teke Jizọsu Kéreshi e-goshi onwiya ono.

14 Lẹ teke unu te eshidu mawaru ọkpobe-opfu ono bẹ bụ ẹgu ẹjo-iphe, shi anọduje agụ unu shi kpụru unu l'ẹka. Nta-a, unu bụwaa ndu l'anụru Chileke opfu-a unu te ekweẹkwa g'ẹgu ẹjo-iphe kpụkwaduru unu ẹgube ono, o shi kpụru unu ono.

15 Iphe, unu e-mechia nta-a bụkwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu dụ nsọ; lẹ Chileke ono, bụ iya kuru unu ono bẹ dụkwa nsọ.

16 L'e dekwaru sụ: “Unu dụkwa nsọ; lẹ mbẹdua dụkwa nsọ.”

17 Ọobujeru; unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu eku iya Nna; mbụ Chileke ono, bụ iya bụ onye ekpejeẹpho onyenọnu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ọphu ọ dụdu onye oomeje ele ẹnya l'iphu. Noo g'o gude unu je anọdu ndzụ unu l'ophu; tsụje iya ebvu lẹ mgboko ọwa-a, a byaru abyabya-a.

18 Unu nyatajẹkwa iphe, o phuru Chileke tẹmanu ọ gbata
unu l'ẹka mkpọkoro umere ono, unu nwụtaru l'ẹka nna,
nwụru unu phẹ ono. Iphe, o gude pfụa aswa ishi unu
gbata unu ta abụkwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-
mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo.
19 Iphe, o gude gbata unu bụ mee ono, aswa iya parụ ẹka
ono, bụ iya bụ mee Kéreshi. Kéreshi ono bẹ dụ gẹ nwatụru,
e gude eje egwe ngwẹja; nwatụru, adụkpodaa ẹka ụta dụ
iya l'ẹhu ilile; tẹme ẹbe ọ dụdu ẹka iphe, takụru iya l'ẹhu.
20 Ọo iphe ono bẹ Chileke họta-doru iya. Ọ họtaru iya
rọ tẹme mgboko dụ; o rwua lẹ nta-a, bụ ikpazụ-a; o gude
k'iswi ẹhu unu goshi iya ndiphe.
21 Ọo Kéreshi ono bẹ unu nọ l'ẹka iya kweta kẹ Chileke;
ọ bụru Chileke ono meru iya o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ;
bya abụkwaru iya phọ kwabẹru iya ùbvù ọphu shi l'imigwe.
Ọo ya bụ; l'unu nọwa Chileke l'ẹka elekwaphọ ẹnya l'ọo ya
l'a-dzọ unu.
22 Sụ-a; unu anọduje eme iphe, ọkpobe-opfu ono pfuru.
Unu shi ẹgube ono safụkota iphe, dụ ẹji lẹ ndzụ unu;
k'ọphu bụ l'unu byaru bya eyewa ụnwunna unu obu; ọphu
obu ọbu, unu yeru ụnwunna unu ọbu abụkwa tụko-l'ẹhu-
atụko-l'obu. Ọo ya bụ; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu.
Unu kukebejekwa ẹhu gude ọkpoma unu l'ophu yee nwibe
unu obu.
23 Kẹle e gudewaa opfu Chileke ọphu dzụ ndzụ ojejoje
nwuphu unu azụ; ọphu o to shidu lẹ ndzụ erehuje erehu; ọ
chia ọphu tee rehedu erehu.
24 Kẹle
“Nemadzụ l'ophu dụkota
g'ẹswa.
Mma kẹ nemadzụ
dụkwapho g'okoko
ẹswa ono.
Ẹswa -kpọhuwaa nkụ bẹ
okoko iya erishihuje
dashịhu.
25 Obenu l'opfu, Nnajịuphu
pfuru
a-dụepho jeye l'ojejoje.”*
Opfu ono bẹ bụ iya bụ ozi-ọma ono, a byaru ezia unu onoya.

2

Mkpuma, dzụ ndzụ; bụru iya gude ụlo

* **1:25 1:24-25** Gụnaa Azá 40:6-8.

1 Ọo ya bụ; unu tụa onwunu ẹkpu tụshia iphe, bụkpoo
ẹjo-iphe, unu eme. Unu haa adzụ ụka; ọphu ọ dụhe onye
a-bụru tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu; unu ahaa ẹnya-pfụrupfuru;
haa epfubyishi nemadzụ ibe unu.
2 G'ọ bụru g'ẹgu ẹra l'anọduje agụ nwamee nshị-a bụ
g'opfu Chileke anọduje agụ unu; mbụ opfu Chileke ono, e
te emerwụshiduru emerwụshi ono; ọo ya bụ g'unu e-gude
iya vua evuvu; vuta k'ọphu Chileke a-dzọ unu.
3 Lẹ unu lẹ Nnajịuphu megbabẹwaru iphe; unu hụma l'ọ
dụ ree.
4 Sụ-a; unu byapfuta Nnajịuphu ono. Ọo ya bẹ bụ
mkpuma ono, dzụ ndzụ ono, Chileke gude tụa ọkpa ụlo
iya ono. Mkpuma-a bẹ ndiphe họfuru tuphaa sụ l'ọ bụ
ọgalemkpa. Ọle hụmanu; l'ẹnya kẹ Chileke bẹ ọ gbẹchikwa
bụru iya bẹ ọ họtaru kwabẹ ùbvù.
5 Unubẹdua kwaphọ, bụ ndu dụ gẹ mkpuma, dzụ ndzụ;
bẹ Jizọsu Kéreshi gudekwa akpụ ụlo Unme-dụ-Nsọ; edozi
ọgbo uke, dụ nsọ kẹ Chileke. G'unu bụru ndu a-nọduje anụ
Chileke ngwẹja, dụ iya ree.
6 Kẹle e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Lenu; mu gudeakwa ẹka mu
tọgbo mkpuma lẹ Zayọnu.
Mkpuma ono bẹ mu họtaru;
ọ bụru
mkpuma vu oke-aswa;
tẹme ọ bụru itso gude ụlo.
Iphe, bụkpoo onye daphuberu
iya nụ bẹ
ta abyakwa akwa izimanụ.”
7 Ọ kwa l'ẹhu k'unubẹdua, kwetarụ kẹ Kéreshi bẹ mkpuma
ono bụ iphe, akwabẹ ùbvù; a bya l'ẹhu kẹ ndu te ekwedu
kẹ Kéreshi bẹ;
“Mkpuma ono, ndu l'akpụ
ụlo jịkaru ono
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gude ụlo.”
8 Tẹme e dekwaaphọ sụ:
“Mkpuma ono bẹ bụkwa
mkpuma,
anọduje adụ ndiphe
ụpfu
bya abụkwarupho epfu,
ẹphe e-vukotajẹ daa iko.”*

* **2:8 2:8** Gụnaa Azá 8:14.

Noo kẹle ẹphe jịkaru ekweta opfu Chileke. Ọ bụru gẹ
Chileke dobekpọhawaru l'ọo-dụ phẹ bụ onoya.
9 Obenu l'unubẹdua bụ ndu Chileke gude ẹka iya họta.
Unu bụ ọgbo uke kẹ Chileke; bya abụru ọha dụ nsọ; bụru
ndu Chileke nwe enwenwe; k'ọphu unu e-me g'ajajẹ iya
ajaja; mbụ onye ono kufutaru unu l'ọchii kuru unu ye
l'ìphóró iya, dụ biribiri ono.
10 Ọ dụkwaru teke unu eshidu bụru ndu kẹ Chileke; nta-
a bẹ unu bụwaa ndu nkiya. Ete shidu phụaru unu obu-
imemini; obenu lẹ nta-a bẹ ọ phụwaru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kéreshi tọwaru l'ẹgbu

11 Ndu mu yeru obu; unu bụkwa nlwamụlwa lẹ mgboko-
a; tẹme unu byakwa iya phọ g'onye kpafụtaru ụri. Ọo iphe
ono meru g'o gude mu nọdu epfuru iya unu; epfushiru iya
unu ike sụ unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu tọgboru
ẹgu ẹjo-iphe, dụ iche iche, anọduje agụ nemadzụ ẹgu
ememe. Ọ kwa ndzụ ọ̀phúú ono, Chileke nụru unu ono bẹ
ẹgu eme ẹjo-iphe ono anọduje etso ọgu.
12 G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu kẹ
Chileke; k'ọphu bụ ẹphe -bokpọonu unu ibo l'unu bụ ndu
eme ẹjo-iphe; ẹphe eleanaa umere unu l'ọ dụnukaru ree;
ẹphe egudekwanụ iya jaa Chileke ajaja mbọku ono, ọo-bya
ekpee phẹ ikpe ono.
13 Unu wozejekwa onwunu alị l'iphu ndu ọha meru ndu-
ishi; m'ọbvu Nnajịuphu; l'iphu ndu-eze, bụ phẹ bẹ ike dụ
l'ẹka;
14 mẹ l'iphu ndu bụ ọ-chị-ọha, bụ ndu e yeru g'ẹphe hụ̀je
ndu eme ẹjo-iphe ahụ̀hù; ẹphe ajajẹ ndu ọphu eme iphe,
dụ ree ajaja.
15 Noo kẹle iphe, dụ Chileke l'uche bụ g'unu gude
umere ọma mechishia ẹhu-eswe ẹhu-eswe ndu amadụ iphe
anọduje epfuru unu ono.
16 Kéreshi bẹ tọakwaru unu l'ẹgbu. Ọle ọ tọ bụkwa g'unu
bya eworu onwunu saarụ eme iphe-ẹji ọgbo. Unu mejechia
umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi.
17 Unu kwabẹje onyemonye ùbvù. Iphe, bụkpoo ndu bụ
ụnwunna; mbụ ndu nọ Kéreshi l'ẹka; bẹ unu eyekọtaje
obu. Unu tsụjekwa Chileke ebvu. Unu akwabẹjekwapho
eze ùbvù.

Iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru bụ anyi iphe-leta-mee

18 Unubẹ ndu ejeru nemadzụ ozi; unu wozejekwa onwunu
alị l'iphu nnajịuphu unu; kwabẹje iya ùbvù. Iphe, bụkpoo
iphe, ẹphe sụru g'unu mee; unu mejekwa iya. G'ọ tọ
bụekwapho onye ọphu nnajịuphu iya dụru odoo bya emeru

ọnu ụtso bẹ a-kwabẹje iya ùbvù kpoloko. G'onye ọphu nnajịuphu iya dụru ẹhuka kwabẹjekwa iya phọ ùbvù.

19 Chileke bẹ ẹhu atsọjekwa ụtso mẹ ọ -bụru l'unubẹ ndibe iya gude iya ata nshi eje iphe-ẹhuka, byaru unu; mbụ iphe-ẹhuka, e meru unu; unu nọdu eje l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, unu meru, dụ ẹji.

20 Ọle ọ tọ bụkwa: a -nọdu ahụ ngu ahụhù iphe, dụ ẹji, i meru ị nọdu ata nshi; ono ta agbakwarụ g'a jaa ngu ajaja iya. Ọ kwa onye meru iphe, dụ ree; a nọdu echi iya iphe ẹheni; onye ono nọdu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bụ ono.

21 Noo l'ọ kwa eje iphe-ẹhuka ẹgube dụ Chileke ree ono bẹ Chileke kudoru unu oku iya. Lẹ Kéreshi l'onwiya gudekwa k'iswi ẹhu unu jekwaaphọ iphe-ẹhuka. Ono bụwaruro iphe-leta-mee bẹ o meru doberu unu; k'ọphu unu a-nọdu anwụ ẹka iya.

22 “Onye adụdu iphe-ẹji, o mejeru; ọphu ntuphu-ire adụjeduru iya l'ọnu.”

23 A kwagọkpokwaaru iya ìphù; ọle o to phulatadụru. E mee ya mkpawere; ọphu ọ dụdu onye ọ sụjeru lẹ ya e-melata. Iphe, o mechiaru bụ l'o woru onwiya ye Chileke l'ẹka; mbụ Chileke ono, bụ onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfụru nhamụnha ono.

24 Kéreshi l'onwiya bẹ vutawaru iphe-ẹji, anyi meru g'ọ hakọta l'ẹhu onwiya teke ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyịbedua ono, nọ l'eme iphe-ẹji nwụhu anwụhu ono abya adzụru ndzụ bụru ndu pfụberekoto. Ọ kwa igbiri ẹchachi e chiru iya bẹ e gude mee g'unu wekọrohu.

25 Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'atụru, ephu ụzo; obenu lẹ nta-a bẹ unu lwaphutawaru azụ; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche atụru; bya abụkwarupho onye eleta ndzụ unu ẹnya ono.

3

Umere, gbaru nwanyị yẹe ji iya

1 Nokwaphọ g'ọ dụ unubẹ ụnwanyi, alụ ji. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka ji unu nọ. Ọo ya bụ k'ọphu bụ; o -nweru ji unu phẹ ndu ọphu te eyejedu ọnu l'opfu Chileke; ẹphe ahụma ẹguru umere, unu eme gude iya bya emelahaa opfu, Chileke pfuru; m'obetaruro ọphu unu epfuduru phẹ kẹ Chileke.

2 Noo kẹle ẹphe e-gudewarọ ẹnya phẹ ahụma umere, adụdu ẹka ụta dụ iya, unu eme eyeru phẹ; opfu l'unu atsụ Chileke ebvu.

3 Omemma unu ta agbakwarụ g'ọ bụru iphe, eme l'akpọ-
ẹhu, bụ iya bụ aswịngashi ẹgbushi; waa egude ụnwu iphe,
e meshiru lẹ mkpọla-ododo kwaa onwunu ngwa; yẹle eye
ẹrengete uwe.
4 G'ọ bụjechiaru g'unu e-me dozirwee ime ọkpoma unu
g'ọ tọ bụru ẹka retọshihuru eretọshihu; g'ọ bụru omemma
k'eme odoo yẹe eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ tụkokwaru
bụkotaru iphe, aswa parụ ẹka l'ẹnya kẹ Chileke.
5 Kẹle ọo ẹgube ono bụ g'ụnwanyi shi egudeje eme
omemma nkephẹ teke k'ichee. Ẹphe shi edobejeru onwophẹ
Chileke iche; tẹme ẹphe shi anọduje ele Chileke ẹnya l'ẹka.
Ẹphe shi ewozeje onwophẹ alị l'iphu ji phẹ.
6 Ọo ẹgube ono bẹ Sera shikwaphọ anụru Ébirihamu opfu
ekuje iya nnajịuphu. Nta-a bẹ unubẹdua bụakwaa ọkpobe
ụnwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfụru ọto; ọphu ọ
dụdu iphe, eyejekwadu unu ebvu.
7 Unubẹ ndu ọphu bụkwanu unwoke, alụgbaa nwanyị;
unu mejekwaruphọ nyee unu umere, dụ ree. Unu maru
onwunu ẹhu l'alụlu, unu alụ nwibe unu. Unu kwabẹjekwa
phẹ ùbvù; eshinu unu maanarụ-a l'ụnwanyi bẹ ụvohu ka
b'adụ; eme lẹ nwoke. Unu letajẹ phẹ ẹnya; mejeru phẹ
iphe, mkpa iya dụru phẹ. Noo kẹle unu l'ẹphe a-tụko shi
l'ẹka Chileke gbarụ mgba nweru eze-iphe-ọma ono, bụ iya
bụ ndzụ ojejoje. Unu mejekwa umere, dụ ẹgube ono k'ọphu
ọ tọ dụdu iphe, akpọshi unu epfu anụ Chileke.

Ewere, eeme onye pfụberekoto

8 Ẹka mu a-sụbe opfu ono ishi bụ; g'uche unu bụjekwaru
nanụ. G'iphe-ẹhuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ẹhu g'o
rwuru onye ọ byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo
kẹle unu bụ ndibe Chileke. Unu bụkwaru ndu obu-imemini.
Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ.
9 Onye -meru unu ẹji; unu te egudejekwa eme ẹji pfụa ya
ụgwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajẹkwa.
Ọ chikwaa iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gọjechiaru ọnu-
ọma nụ onye ọbu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya
bụkwa gẹ ya gọru ọnu-ọma nụ unu.
10 “L'iphe, bụ onye ọ dụ g'a
sụ lẹ ndzụ iya e-tse ogologo;
tẹme ọ dụkwa iya phọ g'a
sụ lẹ
mbọku-mbọku abụjeru
iya k'ọma;
g'onye ono te egudehẹkwa
ire iya tụ ịkpoki;
ọphu onye ọbu adzụjekwa

ụka.
11 G'onye ono gbakụtaru
eme iphe-ẹji azụ
watachia eme iphe,
dụ ree.
G'onye ono kukebeje ẹhu
chọ iphe,
bụ o -mee ya nchị-adụ-doo.
Ọ -chọta iya g'ọ tọ tụwokwa
iya ẹka.
12 Noo kẹle Nnajịuphu,
bụ Chileke
bẹ anọdujeepho eleta
ndu pfụberekoto
ẹnya.
Ọ nọdu angabẹjekwapho
nchị nụma epfupfu,
ẹphe epfu anụ iya.
Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe
bẹ ọoghajeru azụ.”*
13 Sụ-a; ?dẹnukpoo onye sụru unu emekata mẹ ọ -nọdu
ehe unu ihee eme iphe, pfụru nhamụnha?
14 Ọ -bụkpooru nụ l'unu a-nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu
l'unu eme iphe, pfụru-ọto; g'ẹhu tsọjekwa unu. Gẹ ndzụ ta
agụjekwa unu m'ẹphe -nọdu eye unu ebvu; ọphu ọ dụkwa
iphe, unu ejejekpọo ayọ ọshi iya.
15 Iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gudeje obu unu g'ọ ha
kwabẹje Kéreshi, bụ Nnajịuphu unu ùbvù; gude goshi iya
l'ọo ya bụ Nnajịuphu unu. Unu kwagebejẹpho akwagebe
tekenteke k'ọphu bụ l'ọ -dụru onye jịru unu k'iphe ono, unu
ele ẹnya iya ono; unu eyeeru iya ọkpobe ọnu; goshi iya
iphe, meru g'o gude unu nọdu ele ẹnya iphe ono, unu ele
ẹnya iya ono.
16 Unu meje nno g'obu ataa awajẹkwanu unu mini; k'ọphu
bụkwanu o -nweru ndu l'epfuru unubẹ ndu kẹ Kéreshi ẹjo
opfu; unu egude umere ọma ono, unu eme ono meru iphere
kpua phẹ.
17 L'ọ kakwa ree lẹ nemadzụ jeru iphe-ẹhuka; opfu l'oome
iphe, dụ ree; m'ọ -bụkwaru l'ọ bụ iphe, dụ Chileke l'uche bụ
onoya; eme lẹ nemadzụ anwụ ọnwu ẹjo-iphe, o meru.
18 Kẹle Kéreshi l'onwiya jekwarụpho akpọ iphe-ẹhuka
lanụ nwụhu kẹle ndiphe eme iphe-ẹji. Ọ bụru onye ono,
pfụberekoto ono bẹ nwụhu-chiru ndu apfụbeduru-ẹka-
ọto; k'ọphu oo-duta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bụ egbugbu

* **3:12 3:10-12** Gụnaa Ebvu 34:12-16.

mmanụ bẹ ẹphe gburu ogwẹhu iya. Obekwanu lẹ Unme Chileke meru iya ọ nọdu ndzụ.

19 Ọ bụru ike Unme Chileke ono bẹ o gude bahụ lẹ maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru lẹ mkpọro ono je epfuaru phẹ opfu Chileke.

20 Lẹ teke ndiche ono, Nuwa kụru eze ụgbo ono bẹ ndu teke ono jịkakwaru angabẹ nchị l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpọepho nshi ngabẹkotaru phẹ; ọphu ọ dụdu; jeye teke ọ nọnyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikọta phẹ. Ọ bụerupho nwa ndu abadu ishi bẹ bahụru l'eze ụgbo ono; iphe, ẹphe dụ bahụ iya bụ ụmadzu ẹsato kpoloko. Ọ bụru mini ono, ụgbo ono ese eli l'eli iya ono bẹ Chileke shi dzọo phẹ.

21 Mini ono bẹ nọ ọnodu baputizimu, e gude adzọ unu kwaphọ. Ọ tọ bụkwa l'a asafụje anyi inyi l'ẹhu; ọ chịkwa l'anyi egudeje iya arwọ Chileke g'o mee g'obu ta awa anyi mini. Ọ bụru l'eteta, Kéreshi shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ bẹ ooshije dzọo anyi.

22 O tetaru ono lashịa je anọdu l'imigwe l'ẹkutara Chileke, bụ Nna. Iphe, bụkota ojozi-imigwe g'ẹphe hakọtakpoo; mẹkpoo iphemiphe, ike dụ l'ẹka; mẹ iphemiphe, bụkotakpoo ndu-ishi l'imigwe nọdukota iya l'ẹka.

4

Ndzụ òphúú

1 Kéreshi bẹ jeru iphe-ẹhuka teke ọ nọ lẹ mgboko-a. Ọo ya bụ; g'ọ bụekwarupho gẹ k'iphe-ẹhuka ono dụ Kéreshi bụ g'ọo-dụje unu; mbụ g'unu kwakọbekwa k'eje ẹgube iphe-ẹhuka ono. Ọ tọ dụkwa onye jeẹbejeru ẹgube iphe-ọtsu-l'ẹhu ono lẹ mgboko-a ọ gbẹshi jeye ẹka l'eme iphe-ẹji ọzo.

2 Ọo ya bụ; unu wataẹkwapho eme iphe dụ Chileke l'uche. Ọ bụru g'unu e-gudewa iya rọ ememe bụ onoya lẹ nwa nta-a, unu nọkwadu l'eliphe l'ẹka-a. Unu te eyeẹkwaru ẹgu ẹjo-iphe agụgbabe ụnwu-eliphe ọnu.

3 Unu lewarọ ime teke unu shi meta iphe, ụnwu-eliphe eme. Unu shi bụru ndu iphere bvụru l'iphu; unu nọdu ewojeru onwunu haarụ ẹgu ẹjo-iphe; yẹe angụnuka mẹe yẹe ẹjo-uzere; mẹ etsojeẹrupho achọ-phe ẹka unu angụ mẹe; yẹe anọdu agwaphe agwa mẹ ọbvu.

4 Nta-a bẹ ọ gbẹkwa bya adụ ndu ono, ta amadụ Chileke ono biribiri l'unu te etsojeẹduru phẹ emephe ẹjo ememe ono; ọphu unu l'ẹphe anọedu ndzụ ọla-l'iswi ono. Ọo iphe ono meru g'o gude ẹphe nọdu anọduje epfubyishi unu.

5 Ọle mbọku, Chileke e-kpe phẹ ikpe abyaakwaa. Ọo mbọku ono bẹ ẹphe a-bya apfụru Chileke l'iphu; gude

ọnu phẹ shi ishi lanụ dokọtaru iya iphe, ẹphe meru l'eli-mgboko-a; mbụ Chileke ono gbẹ kwakọbehawanu k'ekpe ndu nwụhuru anwụhu mẹ ndu nọ ndzụ lẹ mgboko-a ikpe ono.
6 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude e je ezia ndu maa ozi-ọma ono k'ọphu e-kpe phẹ ikpe, dụru ogwẹhu; ẹphe anọdukwanu ndzụ ọphu Chileke nọ.

Egude iphe-ọma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

7 Sụ-a; teke iphemiphe-a l'abvụ bẹ dụkwaa ntse. Ọo ya bụ g'unu sedeje onwunu; g'ẹnya doo unu rịsaa; k'ọphu unu a-dụje ike epfu anụ Chileke.
8 Ọphu kachakpọo nụ bụ g'unu yeẹkwapho nwibe unu obu ọkpobe eyeye kwasẹru; kẹle ẹgube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-ẹji.
9 Unu kwajẹru nwibe unu ẹbyaa. Ọle g'unu ta agụjekwa aphụ iya.
10 Eshi ọphu Chileke megbawaru unu eze-iphe-ọma, dụ iche iche; bya anụchakwaapho onyemonye iphe-ọma l'ẹhu l'ẹhu; g'onyemonye gude iphe-ọma ọphu Chileke nụru iya mee iphe, a-barụ nwibe iya urwu. Ọ kwa unu mee nno l'ọ bụru iya bụ l'unu bụ ndu letaru ẹnya ọkpobe eleta l'iphe-ọma, Chileke nụru unu.
11 Ọ -dụru onye epfu opfu; g'onye ono pfujeẹ ya phọ g'ọ bụ Chileke l'onwiya epfu iya. Ọ -dụru onye eyetaru ndu ọzo ẹka; g'onye ọbu yetajẹ iya gẹ Chileke nụ-beru iya ike. Ọo ya bụ; g'ee-shikwanụ l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizọsu Kéreshi l'ẹka kwabẹ Chileke ùbvù; mbụ onye ono, ọkwabe ùbvù mẹ eze ike, parụ ẹka apaa; bụ nkiya ono jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe-ẹhuka, ndu nọ Kéreshi l'ẹka eje

12 Ndu mu yeru obu; g'ẹjo iphe-ẹhuka ono, abyapfutajẹ unu ono ta adụjekwa unu biribiri. Ẹgube oke iphe-ẹhuka ono bụkwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu nọshiru-a ike l'ẹka Chileke. G'ọ tọ dụjekwa unu g'ọ bụ iphe, ẹtu iya adụjeduru bẹ byapfutaru unu.
13 Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'ẹhu tsọje unu ụtso l'unu tụkoru gbarụ mgba eje ụdu iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru; e -mechaa g'ẹhu akwata tsọo unu tsọshikpoo ya unu ike mbọku ono, Chileke e-goshi ọdu-biribiri Kéreshi ono; mbụ unu a-kwata gude obu unu g'ọ ha tee ẹswa.
14 Ọ -bụru l'egude iswi ẹhu Kéreshi akọ unu ọnu; bẹ unu bụkwaa ndu a gọru ọnu-ọma nụ; noo kẹle Unme Chileke, bụ iya emeje g'unu gbarụ mgba l'ọdu-biribiri Chileke anọpyabewaro unu l'ẹhu kwasẹru.

15 Ọle ọ -dụru onye l'eje iphe-ẹhuka; g'iphe-ẹhuka, ooje
ta abụkwaru k'iswi ọchi, o gburu; ọzoo iphuru o ziru; ọzoo
ẹjo-iphe ọzo, o meru; ọzoo kẹle ọ bụ onye eseje opfu.
16 Ọ chia teke unu eje iphe-ẹhuka opfu l'unu bụ ndu kẹ
Kéreshi; g'iphere iya ta adụkwa unu; ọ chia g'unu keleje
Chileke ekele l'ọo ẹpha Kéreshi bẹ eeku unu.
17 Lẹ teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dụkwaa ntse. Ọ bụru
ndibe iya bẹ oo-vuru ụzo dabẹ ikpe ọbu l'ẹhu. Teke ọ bụ lẹ
Chileke vu ụzo dabẹ anyi ẹgube iphe ono l'ẹhu; doanaa mu
rọ g'ọo-dụkpoo ndu ono, jịkaru ozi-ọma Chileke ono.
18 "Teke ọ bụkwanu lẹ
g'e-me dzọta onye
pfụberekoto
shihuru ike ẹgube ono;
leanarọ g'ọo-dụru
ndu ta atsụdu Chileke
ebvu mẹwaro iphe,
bụkpoo ndu ọzo,
ta anụduru Chileke
opfu g'ẹphe ha."*
19 Ọo ya bụ; g'iphe, bụkpoo ndu eje iphe-ẹhuka lẹ g'ọ
dụ Chileke g'ẹphe jee ya; mejekwa umere ọmaa. G'ẹphe
wokwaru ndzụ phẹ ye Chileke ono l'ẹka, bụ onye ono, meru
phẹ nụ; tẹme ọ bụru onye epfuje iphe; pfụshia ike l'iphe, o
pfuru.

5

Eleta ndu Chịochi ẹnya

1 Iphe-a, mu abya epfupfu-a bụkwa ndu e meru ọgerenya
Chịochi bẹ mu epfu eyeru. Lẹ mbẹdua, bụ Pyịta bụkwa
onye e meru ọgerenya Chịochi g'unu bụ tẹme mu gudekpọo
ẹnya mu hụmakota iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru onoya g'ọ
hakọtakpoo gberegedege. Mu yịkwarupho lẹ ndu onye lẹ
Kéreshi gbawaa mgba nweru ọdu-biribiri iya, bụ iphe, ata
dụedu g'ọo-nọ-beru Chileke emee l'aa-hụma-dzuru iya.
2 Sụ-a; unu chejekwa ụnwu atụru Chileke ono nche, letajẹ
phẹ ẹnya ree. Unu egude obu unu meje iya ẹgube ọ dụ
Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'ọ bụ iphe, e kebutaru
unu ekebuta; ọ chia g'unu yeru ẹhu l'eje ozi ono. Unu te
ejekwa iya nweru ẹkpiri okpoga.
3 Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'ẹka
ono g'ẹphe bụ ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu
bụchikwaaru phẹ iphe-leta-mee.

---

* **4:18 4:18** Gụnaa Ẹtu 11:31.

4 Ọo ya bụkwanu g'ọo-bụru teke onye-ishi ndu nche atụru
ono byaẹrupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nọdu ndzụ
ojejoje, bụ iya bụ obunggo, dụ biribiri, ata yịdu mebyihu
emebyihu.

5 Nokwaphọ gẹ mu akakwarụpho unubẹ ndu ọphu ka
abụru ụnwegirima; unu wozejekwa onwunu alị l'iphu
ndu bụ ọgerenya. Mbụ-a; iphe, mu epfuru unu g'unu
ha bụ; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje
onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ. Unu eyetajẹru nwibe unu
ẹka; kẹle "Chileke ajịkajekwa ndu eku onwophẹ; ọ nọdu
emejekwanụru ndu ọphu wozeru onwophẹ alị eze-iphe-
ọma."

6 Ọo ya bụ; unu wozeta onwunu alị l'iphu Chileke; k'ọphu
oo-woli unu eli mẹ o -rwuẹpho. Chileke ono bụkwa iya bẹ
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

7 Unu tụko iphe, bụkpoo iphe, unu ayọ ọshi iya tụko ye
Chileke l'ẹka; kẹle ẹnya iya ta alụfujedu alụfu l'ẹka unu nọ.

8 G'ẹnya doo unu rịsaa g'unu nọdu che nche l'onye ọhogu
unu, bụ Nsetanu tsoakwarụ ejephe g'oduma, tsoru aba
hanyịhanyi achọ onye ọo-dzụ-gbu lajashịa taa.

9 Unu pfụ-chije iya ụzo; unu apfụ-shikwanaa ike
l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke; l'unu maakwaru-a
l'ụnwunna unu g'ẹphe hakọta l'eliphe-a bẹ tụkoru ejekọta
ẹgube iphe-ẹhuka ono.

10 Obenu l'ọo Chileke ono, bụ iya bụ onye eze-iphe-ọma
kpakọru mịkoo l'ẹka ono bẹ kuru unu g'unu lẹ Kéreshi
tụgba bụru nanụ; ọo ya bụ g'unu l'iya atụko nọdukota l'ẹka
lanụ, bụ ẹka ọdu-biribiri iya ono, ata bvụdu abvụbvu ono
nọ. Ọo ya bụ l'unu -jetaẹpho iphe-ẹhuka ono nwanshịi;
yẹbedua l'onwiya emee unu; unu adụkota ree; mee unu;
unu eshihu ike; bya emekwaphọ unu; unu akabaa apfụshi
ike l'ekwekwe, unu kweru.

11 G'ikemike bụkotaru nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele mkpọchi-ishi

12 Mu pfuakwaru nwakpụru opfu olemole deeru unu
l'ẹkwo-ozi-a. Ọ bụru Sulivanusu bẹ gude ẹka iya deeru
mu iya. Sulivanusu ono bụ nwanna anyi, mu maru l'ọ bụ
onye e gude ire iya ẹka. Sụ-a iphe, mu ederu iya unu bụ
gẹ mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; tẹme mu nọdu
emekwaphọ gẹ mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono bẹ
tụkoru bụru eze-iphe-ọma, shi Chileke l'ẹka. Unu pfụkwaru
l'eze-iphe-ọma ono; pfụshia ya ike.

13 Lẹ ndu kẹ Chileke, nọ lẹ Bábilọnu; mbụ Chịochi, Chileke
họtakwarupho g'ọ họtaru unu bẹ l'ekelekwarọ unu. Maku,
bụ nwa mu ekelekwarọ unu.
14 Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phẹ akpa, dụ nsọ.
Gẹ Chileke mee g'unubẹ ndu unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru
nanụ g'unu ha buru guu. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo
Pyịta
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Sayịmonu Pyịta,
onye ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bya abụkwarupho onye-
ishi-ozi iya. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu ono
shi l'apfụbekoto kẹ Chileke mẹ kẹ Onye-Ndzọta bụ Jizọsu
Kéreshi nata ekweta ọphu bụ ọkpobe iya gẹ k'anyịbedua.
2 Gẹ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mek-
waaphọ g'unu kabaa amaru Nnajịuphu anyi bụ Jizọsu
ọkpobe amaru eje. G'eze-iphe-ọma mẹ ẹhu-guu, shi iya
l'ẹka rwube unu ẹka rwube iya k'anyịnyi.

Chileke kuru unu bya ahọta unu

3 Anyi maru Nnajịuphu ono marweta iya ree; mbụ onye
ono, bụ iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbarụ mgba
l'ọdu-biribiri iya; waa l'iphe-ọma, ọonoduje eme. Ọo
l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ Chileke shi gude eze
ike nkiya nụ anyi iphemiphe, mkpa iya dụru anyi g'anyi
gude nọduru iya ndzụ; emekwaphọ umere, egoshije l'anyi
akwabẹ iya ùbvù.
4 Ọo eze ike iya ono bẹ o gudekwaphọ kweshia anyi
ukwe-iphe, dụkota ree ọkpobe adụdu; ukwe-iphe dakiri atụ
ọnu iya; ọo ya bụ g'unu egudekwanụ k'ukwe-iphemiphe
ono gbakụta azụ l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-
a l'emebyishi onwophẹ; kẹle ẹphe eyedzujeru ọnu l'ẹgu
ẹjo-iphe anọduje agụgbabe phẹ nụ; waa g'unu lẹ Chileke
agbarụ mgba meje umere ọmaa ono, oome ono.
5 Ọo ya bụ g'unu kukebeje ẹhu se g'unu meje umere ọmaa
yekwa l'ekweta unu. Iphe ọzo, unu e-yekwa l'umere ọmaa
abụru anwụta.
6 Iphe ọzo, unu e-yekwafụa l'anwụta iphe abụru esede
onwonye. Iphe, unu e-yekwakwanụ l'esedeje onwonye
abụru ọta-nshi. Iphe, a-nọdukwa nụ etso ọta-nshi abụru
akwabẹ Chileke ùbvù.
7 Akwabẹ Chileke ùbvù abụru iphe, a-nọdu etso iya nụ bụ
ehe onwunu. Iphe ọzo, unu e-yekọbefua l'ehe onwunu ono
abụru n-yemobu.
8 Unu -nọdu emewaa ẹgube umere ono eje l'iphu bẹ
unu taa bụkwaru 'ọgalemkpa; ọphu unu abụeduru ndu ta
amịdu mebyi; l'amama unu maru Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi.

9 Ọle-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹka; atsụkwa
ishi; mbụ l'onye ono ta ahụmajedu iphe, nọ ẹnya. Tẹme
onye ono zọhawaa l'ọo Jizọsu bẹ sashịkotaru iya iphe-ẹji, o
shi mehawaa.
10 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu; ọ kwa unu bụ ndu Chileke
kuru họta unu mee unu bụru ụnwu iya. Ọo iphe ono meru
g'o gude unu jee ekukebeje ẹhu eme g'unu gude umere
unu egoshi l'unu bụpho ụnwu iya ọbu eviya; lẹ teke unu
emewaa iphemiphe ono bẹ unu ta abyakpọkwa eshiswe
ụzo.
11 Unu -nọdu emewaa nno ta adụkpoekwa iphe, byakpọo
anọ-chi unu ụzo g'unu ta abahụshi l'alị-eze Jizọsu Kéreshi,
bụ Nnajịuphu anyi, bya abụru Onye-Ndzọta anyi.

12 Noo g'o gude mu nọdu arị lẹ mu a-nyatajẹkpoerupho
unu iphemiphe ono. Mu makwarụ-a l'unu machahawaru
iya; tẹme l'unu pfụshiwaru ike l'ọkpobe-opfu ono, e ziru
unu ono.
13 Ọ bụru iya meru mu nọdu arị l'ọ ka ree gẹ mu
nyatakọtaru unu iphemiphe ono nta-a, mu nọkwadu ndzụ
l'ụlo-ẹkwa k'ogwẹhu-a gude yeru unu ọ́kú;
14 eshinu mu mawaru l'ọ tọ dụdu g'ọo nọ-bekwaduru nta-
a; mu alashịa; noo kẹle Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ
goshiwaru mu l'o rwuwaru mu l'alala.
15 Mu e-kukebekpọepho ẹhu anyataru iya unu; k'ọphu bụ
mu -anọedu; unu ta azọhabaedu iya azọha.

Ndu gudekpọo ẹnya phẹ hụma ùbvù, Chileke kwabẹru Kéreshi

16 Lẹ teke anyi ziru unu k'ike Jizọsu Kéreshi ono, bụ
Nnajịuphu anyi ono, bụ ike, oo-gude bya ọzo ono; bẹ ọ tọ
bụkwa akọ-iphè, nemadzụ rịtaru l'ọriri iya bẹ anyi kọru
unu. Anyịbedua bẹ gudekpọkwa ẹnya anyi hụma ọdu-
biribiri iya.
17 Kẹle Chileke, bụ Nna kwabẹru iya ùbvù bya emee ya o
gbua nwịinwii teke ono, ẹguru olu-opfu ono shi l'akpabiri
Ogbu-nwịinwii rwua ya nchị sụ: “Onye ọwa-a bụ Nwa mu
nwoke, mu yeru obu; o jiru mu ẹpho.”
18 Anyịbedua l'onwanyi nụmakwaru olu-opfu ono, shi
l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tụkoru nọdu l'eli úbvú,
dụ nsọ ono.

19 Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mp-
fuchiru Chileke pfuhawaru ono bẹ bụkota ọkpobe-opfu g'ọ
ha. Ọo-bụru unu eme ree mẹ unu -nọdu angabeje iya nchị;
unu dụ g'ìphóró, nọ l'ẹka ọchii agba jasụ nchi abọhu; gẹ
kpokpode nchi-abọhu ono ekeahaa paapaapa l'obu unu.

20 Ọle ọphu kachakpọonu, bụ ọphu unu e-vukpọadaru ụzo maru bụ lẹ-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adụkwa ọphu ẹphe shi l'uche phẹ pfua g'ọ dụ phẹ.
21 Kẹle mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzụ. Obenu lẹ ndu mpfuchiru, dụ-nsọ pfuru opfu, shi Chileke l'ọnu gẹ Unme-dụ-nsọ meru g'ẹphe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

1 Lẹ teke ndiche bẹ o nwekwarụ ndu mpfuchiru shi epfuje iphe, Chileke epfuduru. Nokwaphọ g'ọ dụru ndu a-nọdu l'echilabọ unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Ẹphe a-jịkachakwa jịka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu; mbụ onye ono, bụ iya gbafụtaru phẹ l'ẹka iphe-ẹji ono, ẹphe shi eme ono. Ọo iphe ono meru g'o gude iphe-ẹji, ẹphe meshiru tukoru phẹ l'ishi. Ọ bụru iya e-me ẹphe alaa l'iyi ẹgwegwa.
2 Ikpoto nemadzụ e-mechakwaa tsoahaa phẹ; meahaa ẹjo ememe. Ọoburu iphe, ẹphe a-nọdu emegbabẹ bẹ ndu ta abụdu ndu kẹ Chileke ee-gude wata epfubyishi ọkpobe-opfu ono, bụ iya bụ ụzo kẹ Chileke ono, anyi etso ono.
3 Ndu ono, anọduje ezi unu iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono bụekwapho ẹkpiri okpoga bẹ eshitajẹ phẹ iphu. Ẹphe -gbẹshi; ẹphe atụko ụka, nọ lẹ mgboko dzụshia wụshiru unu. Ẹphe egude nno ghọpyabe unu l'ụgho; ria unu ọkpobe okpoga. Ọle ọ tọ dụekwanu g'ọo-nọ-beru nta-a; Chileke anmaa ẹgube ndu ono ikpe. Noo kẹle Chileke pfuhawaru iya rọ teke ndiche dobe edobe. Mbụ l'iphe ono, bụ iya e-gbu ndzụ phẹ ono te ekujekwa mgbẹnya.
4 Lẹ-a; ọ -bụru lẹ Chileke ta ahadụru ụnwu-ojozi-imigwe, meru iphe-ẹji g'ẹphe ria ya kẹ mmanụ; ọ tụa phẹ mkpọro chịru ye l'ọku-alị-maa; lẹ tsụkiribaa ẹka agba ọchii g'ẹphe nọdu ngabẹru mbọku ikpe onoya;
5 ọ -bụru lẹ Chileke ta ahadụru ndiphe ono, meru iphe-ẹji teke ndiche ono kẹ mmanụ; obenu l'o gude utso bya atụko ụnwu-eliphe ono rigbushia; ndu ọ dzọtaru bụerupho Nuwa, bụ onye ezi phẹ k'apfụbekoto waa ụmadzu ẹsaa ọzo kpoloko;
6 ọ -bụru l'ọ nmarụ Sọdomu yẹe Gọmóra ikpe gude ọku tsufukọta phẹ ẹphe bụru ntụ; ẹphe chịhu lẹ mgboko l'ophu; shi nno mee gẹ ndu ta akwabẹdu Chileke ùbvù maru ẹgube iphe, ya e-me phẹ;
7 tẹme ọ bụerupho Lọtu, bụ onye pfụberekoto bẹ ọ dzọru l'ẹka ono, ndu eme ẹjo-ememe bu ono. Nno l'o shi abụjeru; ndu alị ono -nọdu eme ẹjo umere, rehuru erehu ono; l'ọodu Lọtu ẹji shii; bya atsụkwa iya phọ l'ẹhu atsụshi iya ya ike.

8 Mbụ-a; ọ tọ dụdu mbọku-mbọku, nwoke ono
pfụberekoto ono te eshidu aphụrwushije ẹnya; anụrwushi
nchị l'ẹjo-ememe, ndu iphe-ẹji ono shi anọduje eme; k'ọphu
bụ l'ẹjo-ememe, oogudeje ẹnya hụma mẹ ọphu ọonu lẹ nchị
shi anọduje agbawashị iya obu.

9 Ọniya bụ l'ọ -bụru l'o noo g'ọ dụ bụ ono; ọo ya bụ lẹ
Nnajịuphu maru-a g'oo-me dzọo ndu kweru nkiya; maru
g'oo-me yeru phẹ ẹka g'ẹphe nahụ iphe-ẹhuka, byapfutaru
phẹ nụ; bya amakwarụpho g'oo-shi tuchia ndu iphe-ẹji l'ẹka
ẹphe a-nọdu; l'ọ nụa phẹ aphụ k'iphe-ẹji, ẹphe meru; ọ
bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jeye mbọku ikpe.

10 Mbụ-a; ndu ọo-kachakpọo njọ bụ ndu ẹjo-iphe ono;
mbụ ndu ono, bụepho iphe, ẹphe anọdujeepho achọ
bụ g'ẹphe mee iphe, bụkpoo iphe, ẹgu iya enwu phẹ
phuruphuru l'ẹhu; mbụ iphe, bụ ẹphe -mee ya; ẹphe
emerwushia onwophẹ; ndu adụdu onye ẹphe anụru opfu;
mbụ ndu ono, ezi iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono; ndu bụ
'anụ-lẹ-nchị; ndu anọduje eku onwophẹ ekuku; ndu ata
atsụjedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahụmajedu l'ẹnya
l'ogbu-nwịinwii imigwe ono.

11 L'ụnwu-ojozi-imigwe bẹ kakwa ndu ono ike ọkpobe
akaka bya akakwa phẹ phọ enweru unme; ọle ẹphe te
ejejekwa anọdu l'iphu Chileke epfurwushi phẹ sụ l'ẹphe
meru ẹji.

12 Obenu lẹ ndu ọwa-a; bụ iphe, edoduru phẹ ẹnya bẹ
ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-ẹgbudu, enwedu
egomunggo, bụ iphe, a nwụdoru phẹ bụ g'a nmataję phẹ
l'ọ́nyà gbua; ọ bụru g'e meru anụ-ẹgbudu bụ g'ee-me phẹ;
ẹphe alaa l'iyi.

13 Ọo iphe ono a-bụru urwu, ẹphe e-rita l'ẹjo-iphe ono,
ẹphe yeru ẹka ememe ono. Je akpachakpọo l'echilabọ eswe
bẹ ẹphe anọdujeela-a eme g'ẹphe ria iphe ono, ẹgu iya
enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu ono; ẹphe -nọdu eme iya ẹhu
atsọle phẹ-a ụtso. Ono bụ iphe, iphere bya abụru iphe, ụta
mẹ unu -nọdu ahaję phẹ g'unu l'ẹphe tụko eri nri; mẹ unu
dọkobe eri nri.

14 Lenaa l'ọobujeru; ẹnya phẹ -hụmawaa nwanyị; l'ọogue
phẹ phọ g'a sụ l'ẹphe lẹ nwanyị ono kwarụ. Ọphu ọ dụdu
teke ẹgu eme ẹjo-iphe agụ-buhuje phẹ agụ-buhu. Ntanta-
a ẹphe edetawa ndu ọphu anọ-shiduru ike l'iphe, ẹphe
kwetarụ; ẹphe anma l'ọ́nyà phẹ. Iphe, doru phẹ ẹnya
bụepho g'ẹphe e-shi kpaa okpoga. Ono bẹ ẹphe metawaru
jeye o ria phẹ ishi; ẹphe bụru ndu a tụwaru ọnu!

15 Ẹphe parụ ọkpobe ụzo ono, pfụru nhamụnha ono haa
eje phururugbadaa; bya eetsowaa ẹka Belamu, bụ nwa

Bosoru; mbụ onye ono bụ iphe, o yeru ẹnya bụ okpoga, ọokpa l'ụzo apfụduru ọto ono.

16 A baarụ iya mba ẹjo-ememe ono; k'ọphu bụ lẹ nkapfụ-ịgara, ete pfujedu opfu sarụ ọnu pfua opfu gẹ nemadzụ gude kpọshia onye mpfuchiru ono eme umere onye ọbvu.

17 Ndu ono, ezi iphe, abụdu eviya ono bụ 'ọgalemkpa. Ẹphe dụ g'obvu, mini tahụru. Ẹphe dụ g'igwe -rwuchaarụ erwurwu k'edze mini; phẹrephere zikaa ya. Chileke nmawaru phẹ ikpe. Ẹka akwakọberu phẹ bẹ gbahụru tsụkiribaa.

18 Ẹphe anọdujeepho epfu g'ọ bụ phẹ kachaa amama; tẹmanu opfu ọbu abụkwarupho mkpọkoro opfu. Ẹphe nọdu egudeje iphe ono, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu ono gbabẹ ọ́nyà nmata ndu buwokwadụ-a bẹ ẹphe nahụru ndu eshiswe ụzo.

19 Ẹphe ekweje phẹ ukwe enweru onwonye; ọle ẹphebedua l'onwophẹ te enwekwanụ onwophẹ. Ẹphebedua bụ ohu umere, rehuru erehu ono, ẹphe anọduje eme ono. Noo kẹle ọo iphe, ka amadụ ike; lwụ-kpee ya bẹ amadụ bụ ohu iya.

20 Mbụ lẹ ndu ono nwekwarụ-a teke ẹphe shi maru Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ọkpobe amaru; mbụ Onye-Ndzọta anyi ono. Sụ ọphu ẹphe eshiẹdu eshi ẹjo ụzo ono, emerwụje ụnwu-eliphe ono. A nọnyaepho; ẹjo umere ono, ẹphe shi hawaa ememe ono lwa azụ bya eria phẹ ishi ọzo; ka phẹ ike lwụ-kpee phẹ. Ọ kwa iya bụ l'ọnodu ẹhu onye ono abya aka njọ; eme lẹ g'ọ dụhawaa lẹ mbụ.

21 Mbụ-a; o gogo kakwaru ẹgube onye ono ree; ọme ọ tọ dụkpodaa teke ọ majẹru ụzo bụ o -shia ya; Chileke agụa ya l'onye pfụberekoto; eme l'onye ono machaarụ ụzo kẹ Chileke bya atsụ-phu azụ haa emeje ekemu ono, Chileke tụru iya ono.

22 Ọ kwa iya bụ l'iphe ono, aanmajẹ l'ẹtu ono a-vụa l'ẹhu onye ono, bụ iya bụ ẹtu, a nmarụ, sụru lẹ “Nkụta nwachaaru ẹnwa laphu azụ je erichaa ya.” Ẹtu ọzo bụru lẹ “Ezi bẹ a wụchaaru ẹhu; ọ laphu azụ je ebvua ẹpuchi.” Noo gẹ ndu ono dụ bụ onoya.

3

Nnajịuphu a-bya ọzo

1 Ndu mu yeru obu; ọwa kweakwa akpọ ẹkwo-ozi ẹbolechiko, mu dewaru unu. L'ime ẹkwo-ozi labọ ono bẹ mu dewaru gude yeru unu ọ́kú; nyatarụ unu g'unu rịje ọriri iphemiphe ono, e ziru unu ono.

2 Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke
ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bụ ndu eeyeru ùbvù. Unu
anyatajẹkwapho iphe ono, Nnajịuphu, bụ Onye-Ndzọta ono
shi l'ẹka ndu-ishi-ozi iya zia unu.
3 Iphe, e-vukpọadaru ụzo doo unu ẹnya bụ ọwa kpọada;
mgboko-a bya l'abvụ bẹ o nwekwarụ ndu e-mechaa bụru
ndu taa dụjedu ike sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, enwu
phẹ phuruphuru l'ẹhu; bụkwarupho ndu a-nọduje aja unu
ewẹnu.
4 Iphe, ẹphe e-pfuje bụ; "?Dẹnuhunu Jizọsu ọbu, kweru
unu ukwe lẹ ya a-bya ọzo ọbu? Kẹle e -shi teke nna anyi
oche phẹ nọru laa bẹ iphemiphe dụekwapho g'ọ dụ; e -shi
teke e meru mgboko."
5 Ẹphe elekebekpọepho ẹnya; jịka jịnyia ẹnya l'ẹphe taa
rịdu ọriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'ọo
opfu, Chileke pfuru l'ọnu kpoloko bẹ o gude mee igwe mee
alị. Alị shi lẹ mini dụ; ọ bụru mini ono meru iphe ndzụ dụ
lẹ mgboko.
6 Tẹme lẹ Chileke meru igwe dzee mini; rigbukọta iphe,
shi dụ lẹ mgboko ọphu shi dụ teke ono l'ophu; ọ bụru ọla-
l'iswi.
7 Igwe yẹle alị, bụ ọphu dụ nta-a bụkwa opfu ọnu bẹ e
gude sede iya g'ọ nọdu jeye mbọku, ọku e-kepyashị iya, bụ
iya bụ mbọku oke ikpe ono. Noo mbọku, Chileke a-nma ndu
ta anụduru iya opfu ikpe; mee phẹ ẹphe abụru ọla-l'iswi.
8 Ọle-a; ndu mu yeru obu; iphe lanụ unu ata zọhajedu
bụ l'ẹnya nnajịuphu bẹ ujiku lanụ dụkwa iya-a g'ụnu-kụru-
ụnu apha; ụnu-kụru-ụnu apha dụkwa iya phọ g'ujiku lanụ.
9 Nnajịuphu ta akpụkwa ẹhu akpụkpu eme iphe, o kweru
ukwe iya, bụ iya bụ iphe, ndiphe anọduje arị. Ọ kwa nshi
bẹ ọotaru anyi kẹle ọ tọ dụdu onye ọ dụ iya g'a sụ l'ọ larụ
l'iswi; ọ chịa g'izimanụ lwa onyemonye azụ.
10 Mbụ lẹ mbọku, Nnajịuphu a-bya bẹ ọo-byakwa g'onye-
oshi byaru oshi l'ẹnyashi. Mbọku ono bẹ igwe e-deru
riiriirii mihu. Iphemiphe, dụ l'igwe; kpokpode mẹ ọnwa mẹ
ẹnyanwu bẹ ọku e-kekọta. Mgboko l'ophu mẹkpoo akanya,
ndiphe seru dobe l'ime iya bẹ ọku e-kepyashịkotakwa.
11 Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, dụ lẹ mgboko-
a bụkota iphe, e-kepyashịhu l'ọku; unu kwabẹkwarupho
onwunu ẹnya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nụjeru
Chileke opfu; unu eworu ndzụ unu g'ọ ha ye iya l'ẹka g'ọ
bụkotaru nkiya.
12 Unu chịerupho ẹnya yee l'ụzo; ngabẹru mbọku, Chileke
a-bya emebyia mgboko-a. Ọo mbọku ono bẹ Chileke a-tụ
ọku l'igwe; oke okpomọku apaa ẹka; k'ọphu iphe, nọkota
iya nụ a-dazehụkota.

13 Ọle-a; Chileke bẹ kwekwaru anyi ukwe emefụta igwe
ọphúú yẹe mgboko ọphúú. Ono bụwaa ndu pfụberekoto
l'ẹnya Chileke bụ ndu e-buru iya nụ kpoloko. Ọ bụru
mgboko ọphúú ono bẹ anyi ele ẹnya iya.
14 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele ẹnya
iphemiphe-a; unu kukebeẹpho ẹhu dobe onwunu ọrù g'ọ tọ
dụ iphe, aa-ta unu ụta iya l'iphu Chileke. G'unu lẹ Chileke
dụ lẹ ree.
15 Unu anyatajẹkwa l'iphe, meru g'o gude Nnajịuphu nọdu
ata nshi ono bụ g'unu bya gẹ ya dzọo unu. Ọ kwaphọ iphe
ono bẹ nwanna anyi Pọlu, anyi yeru obu dehaakwaruphọ
unu l'ẹkwo-ozi, o detaru unu. Ọ kwa Chileke bẹ nụru iya
mmamiphe, o gude dee ya.
16 Lẹ-a; iphe, bụkotakpoo ẹkwo-ozi, o deru g'ọ ha bẹ
o pfukọtakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nụ-a l'iphe,
bụkpoo ẹkameka, o pfuru opfu gbaa ya ọkpa. Iphemiphe
ono, Pọlu deshikọtaru ono nwekwarụ ndu ọphu oopfuje,
te ekwejedu edo ẹnya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude
ndu amadụ iphe; mbụ ndu apfụshiduru ike l'ekwekwe,
ẹphe kweru kẹ Chileke; nọdu ewojeru iya gha ịgharaphu,
bụhukwaa g'ẹphe aghajẹ ikpoto iphe ọzo, e deru l'ẹkwo-
opfu Chileke. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje gude ẹka
phẹ meta ọla-l'iswi tukobe onwophẹ l'ishi.
17 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ụzo
makọtaru iphemiphe-a; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya gẹ
ndu ẹjo-mbọku ono te eduphu unu; g'ẹphe te eme unu g'unu
kweta l'ụka ono, ẹphe anọduje adzụshi ono bẹ bụ ọkpobe-
opfu; shi nno mee g'ọkpa chiswafụ unu g'unu lụfu l'ọkpobe
ụzo ono, unu pfụru pfụshia ike ono.
18 Ọo ya bụ lẹ-a; g'eze-iphe-ọma kẹ Chileke nọdu aka
shii l'ẹhu unu; unu akakwaphọ amaru Nnajịuphu anyi bya
abụru Onye-Ndzọta anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ọkpobe amaru.
Ọo ya kpoloko kpẹekpu bụ onye aa-nọdu akwabẹ ùbvù
mbọku-mbọku jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ
dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ,
Jiọnu
Deru

Opfu, bụ ndzụ, shi Chileke l'ẹka

1 Iphe, anyi ede l'ẹkwo-ozi-a anụ unu-a bụkwa k'onye ono,
ẹpha iya bụ Opfu Chileke-a, bụ iya bụ kẹ Opfu, bụ ndzụ,
shi Chileke l'ẹka-a. Opfu ono, anụje ndzụ ono shikpọ lẹ
mbụlembu dụ. Anyi nụmakpooru iya lẹ nchị; bya ahụma
iya l'ẹnya; gbua ya ẹnya igo; bya ebyia ya ẹka.
2 Onye ono, bụ ndzụ ono bẹ e meru k'ọphu eegudeje ẹnya
hụma iya; anyi hụmawa iya. Ọ bụru iya bẹ anyi atụru unu
ọnu iya-a, bụ iya bụ kẹ ndzụ ojejoje onoya. Ndzụ ono bụ yẹe
Chileke, bụ Nna shihawaa nọduta. Chileke bya egoshiwa
iya anyi; mee anyi maru iya.
3 Ọ bụ iphe ono, anyi hụmaru l'ẹnya bya anụma lẹ nchị
ono bẹ anyi akọkwarupho unu-a g'anyi l'unu atụgbabe
onwanyi. Atụgba ono bụ atụgba ọphu anyi lẹ Chileke, bụ
Nna waa Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi tụgbaru.
4 Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a bụ g'ẹhu atsọfu
anyi l'unu ụtso l'ishi.

Chileke bụ ìphóró, ngarụ ẹgu

5 Ọwa-a bụ ozi, anyi nụmaru iya l'ọnu; bụ iya bẹ anyi
akọru unu-a, bụ iya bụ lẹ Chileke bụ ìphóró; ọchii ta adụdu
iya ililekpọo.
6 Teke anyi sụru l'anyi l'iya tụgbaru onwanyi; l'ẹka anyi
nọ l'ọchii; bụkwa ụka bẹ anyi adzụ; tẹme ọphu anyi emedu
ire-lanụ.
7 Obenu teke anyi bu l'ìphóró gẹ yẹbedua nọ l'ìphóró-a;
ọo ya bụ l'anyi lẹ nwibe anyi tụgbaru; mee Jizọsu, bụ iya
bụ Nwa Chileke nọdu asafụkotaje anyi iphe-ẹji, anyi meru
g'ọ ha.
8 Teke anyi sụru l'anyi te emedu iphe-ẹji bụkwa onwanyi
bẹ anyi aghọru ụgho; tẹme ọphu ọkpobe-opfu ono adụdu
anyi l'ẹhu.
9 Teke anyi kọshiru iphe-ẹji, anyi meshiru b'ọo-gụru anyi
nvụ l'iphe-ẹji ono g'ọ ha; bya asafụkota anyi iphe, bụkota
ẹjo umere, anyi eme; eshinu ọ bụ onye apfụshije ike l'iphe,
o kweru ukwe iya; bya abụru onye emeje iphe, pfụru ọto.
10 Teke anyi sụru l'anyi te emeduru iphe-ẹji bẹ anyi
mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹme ọphu opfu iya adụdu
anyi l'ẹhu.

2

Kéreshi agbajẹru anyi mkpu

1 Ụnwegirima mu; iphemiphe-a bẹ mu edekwaru unu
l'ẹkwo g'unu te emeje iphe-ẹji; ọle teke ọ dụru onye meru
iphe-ẹji bẹ anyi nwekwarụ-a onye epfuchiru anyi l'iphu Nna
anyi. Onye ono bụ Jizọsu Kéreshi, bụ onye pfụberekoto.
2 O woru onwiya gwee ẹja ọha; gude gwefu iphe-ẹji,
anyi meshiru mẹkpoo iphe-ẹji, ndu mgboko mgburugburu
meshiru; ọ tọ bụdu-a ọphu anyi meshiru nwẹkiya.
3 Teke anyi emeje iphe, Chileke tụru ekemu sụ g'e meje;
ọo ya bụ anyi amakaharu l'anyi maru iya.
4 Onye sụru lẹ ya maru iya; ọphu oomedu iphe, ọ tụru
ekemu sụ g'e meje bụ onye ntuphu-ire; ọkpobe-opfu ta
anọdu iya l'ẹhu.
5 Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ bụ onye yeru
Chileke obu yefukpọo ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi
makaharụ l'anyi l'iya tụgbaru bụru nanụ bụ onoya.
6 Onye sụru lẹ yẹe Chileke tụgbaru bẹ ọ gbaru kẹ g'ọ nọdu
ẹgube ndzụ ono, Jizọsu shi nọdu ono.

Ekemu òphúú

7 Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta
abụekwa ekemu òphúú; ọ bụwaa akahụ ekemu, unu
shikpọ lẹ mbụlembu nweru; akahụ ekemu ono bụ ozi, unu
nụmahawaru.
8 Ọle mu edekwaru-a unu ekemu òphúú; kẹle ọkpobe-
opfu iya ono bẹ a gbẹ nụmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu
unubẹdua; noo l'ọchii abvụwaa abvụbvu; ọkpobe ìphóró
gbẹ shiwaa unu l'ẹhu abyawaa adụdu.
9 Onye sụru lẹ ya nọ l'ìphóró ono; tẹme nwanna iya
dụkwa iya phọ ashị bẹ bụkwa l'ọchii bẹ ọ nọkwadu byasụ
nta-a.
10 Onye yeru nwanna iya obu nọ l'ìphóró ono; ẹbe ọ dụdu
iphe, onye ono emejekpọo bụ iphe, e-me g'onye ọzo dalahụ
l'eme iphe-ẹji.
11 Obenu l'onye nwanna iya dụ ashị nọ l'ọchii ono; tẹme ọ
nọdu eje daadishi l'ọchii; ọphu ọ madụ ẹka ooje; kẹle ọchii
ono mewaru ẹnya gbahụkota onye ono tsụkiribaa.
12 Mu ede ẹkwo-a anụ unubẹ ndu bụ ụnwegirima; kẹle
Chileke gudewaa k'ẹhu Jizọsu gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu
meshiru.
13 Mu ede iya anụ unubẹ ndu bụ nna; kẹle unu maru onye
ono, shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu nọdu ede iya anụ unubẹ
ndu bụ okorọbya; kẹle unu lwụ-kpewaru Onye-Njọ ono, bụ
Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anụ unubẹ ụnwegirima; kẹle
unu maru nna ono.

14 Mu dewaru iya nụ unubẹ ndu bụ nna; kẹle unu maru
onye ono shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu bya edewa iya nụ unubẹ
ndu bụ okorọbya; kẹle unu shihuru ike; opfu Chileke buru
unu eburu l'ẹhu; tẹme unu lwụ-kpewaa Onye-Njọ ono, bụ
Obutuswe.
15 Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzoo iphe, dụ iya l'ime.
Onye yeru mgboko-a ẹnya bẹ te eyekwaru Chileke bụ Nna
ẹnya.
16 Kẹle iphemiphe, dụ lẹ mgboko-a, bụ iya bụ ẹgu ẹjo-
iphe, agụgbaa nemadzụ; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya
hụmaru; mẹkpoo eku-onwonye ọ-phụshia-ụgbu l'iphe
mgboko-a ta abụkwa l'ẹka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lẹ
mgboko.
17 Mgboko-a mẹ iphe, dụ iya nụ, bụ iphe, agụgbaa ne-
madzụ tụkokwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye
eme iphe, dụ Chileke l'uche a-dzụru ndzụ jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.

Onye-achị-nta-Kéreshi

18 Ụnwegirima mu; nta-a bụakwa teke ikpazụ. Unu
nụmawaru l'onye-achị-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu
achị-nta-Kéreshi dụakwaa igwerigwe. Ọ bụru iphe ono
meru g'o gude anyi maru lẹ nta-a bụwaa teke ikpazụ.
19 Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lụfu; anyi l'ẹphe
shihaakwa nọduta; ọle ọ tọ dụdu teke ẹphe bụjeru anyi.
Ọme ẹphe bụ anyi mẹ anyi l'ẹphe anọdukwaa; obenu l'ẹphe
lụfuru g'ọo-bụru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dụdu g'ẹphe ha mẹ
onye lanụ, bụ anyi.
20 Obenu l'unubẹdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dụ-Nsọ
l'ẹhu; unu makọtaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu ono.
21 Sụ-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwo-a ta abụkwa l'unu ta
amadụ ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; tẹme unu
makwaruphọ l'ụka g'ọoduhabe ta abụdu l'ọkpobe-opfu bẹ
ooshije.
22 ?Bụhunu onye bụ onye tarụ ishi k'adzụ ụka, abụdu
onye ekwedu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu, Chileke kweru
ukwe iya. Noo onye bụ onye-achị-nta-Kéreshi bụ ono; mbụ
onye jịkaru Nna jịka Nwa.
23 Kẹle onyemonye, jịkaru Nwa jịkawaru Nna. Obenu
l'onye kwetarụ kẹ Nwa bẹ woakwaruphọ onwiya tụgbabe
l'ẹhu Nna.
24 A bya l'ẹhu k'unubẹdua; mu sụ g'ozi ono, unu nụmaru
eshi lẹ mbụ ono nọ-shiẹkwapho unu ike l'ọkpoma; g'unu
gudeshia ya ike. Ọ -bụru l'iphe ono, unu nụmaru eshi lẹ
mbụ ono nọ-shiru unu ike l'ọkpoma; noo ya bụ; unu lẹ Nwa
mẹ Nna atụgba bụru nanụ; g'unu tụgbaru iya kwasẹru.

25 Ọwa-a bụ iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bụ iya
bụ ndzụ ojejoje.
26 Ono bụkwa kẹ ndu eme g'ẹphe mee unu mkpurukpuru-
ẹnya; duswee unu ụzo l'iphe kẹ Kéreshi bẹ mu deru unu
ono.
27 Obenu l'unubẹdua bẹ Chileke yewaru Unme-dụ-Nsọ
nkiya l'ẹhu. Mkpa onye ọzo, ezi unu iphe ta adụeduru
unu; eshinu Unme ono ezikọtaje unu iphemiphe; tẹme iphe,
oozije bụru ọkpobe-opfu; ọphu ọ dụdu ụka, dụ iya nụ. Ọo
ya bụ; unu lẹ Kéreshi tụgbakwa bụru nanụ g'unu tụgbaru
iya kwasẹru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu bụ ono.
28 Nta-a bụ lẹ-a; ụnwegirima mu; unu l'iya tụgbakwa
bụru nanụ g'unu tụgbaru; g'ọoburu teke o goshiẹrupho
onwiya g'obu eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsụhu
iya ebvu teke ọobya.
29 Teke ọ bụ l'unu maru lẹ Chileke bụ onye pfụberekoto;
g'o dokwaaphọ unu ẹnya l'onyemonye, eme iphe, pfụru ọto
bẹ bụ nwa, Chileke nwụru.

3

Abụru ụnwu Chileke

1 Unu hụmaru ẹgube gẹ Chileke, bụ Nna yebewaru anyi
obu kẹ g'ọ kua anyi ụnwu iya; tẹme ọ bụru iphe, anyi bụ
bụ ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadụ anyi bụ l'ẹphe ta
amadụ iya.
2 Ndu mu yeru obu; nta-a bẹ anyi bụakwaa ụnwu Chileke.
Iphe, anyi e-mechaa bụru teke afụtakwa; ọle iphe, anyi
maru bụ lẹ teke Kéreshi byaẹrupho bẹ anyi a-dụ g'ọ dụ;
eshinu ọ bụepho g'ọ dụ bụ g'anyi a-hụma iya.
3 Noo ya bụ; onye nọ Jizọsu l'ẹka ele ẹnya abyabya iya
ono; l'a-bụjeru onye dụebe ree; lẹ Jizọsu ọbu l'onwiya bẹ
bụkwa onye dụebe ree.
4 Onyemonye meru iphe-ẹji bẹ ikpe nmaakwaru l'o
mebyiru ekemu Chileke; kẹle eme iphe-ẹji bụ emebyi ekemu
Chileke.
5 Unu maru l'ọo Kéreshi ọbu byaru g'ọ bya ewofu
nemadzụ iphe-ẹji l'ẹhu; tẹme yẹbedua l'onwiya ta adụkwa
iphe-ẹji, dụ iya l'ẹhu.
6 Ọ tọ dụkwa onye yẹe Kéreshi tụgbaru bụru nanụ
emejekwadu iphe-ẹji; ọphu ọ dụkwa onye emeje iphe-ẹji
hụmajewaru iya nụ; ọphu ọ bụro k'amaru iya amaru.
7 Ụnwu mu; unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-duswee
unu ụzo l'iphe kẹ Kéreshi. Onye eme iphe l'ụzo, pfụru ọto
bẹ bụkwa onye pfụberekoto gẹ Kéreshi bụkwapho onye
pfụberekoto.

8 Onye eme iphe-ẹji bụ kẹ Obutuswe; kẹle Obutuswe anọduje emeswe Chileke e -shikpọo lẹ mbụ. Iphe, Nwa
Chileke byadoru bụkwa g'o mebyia iphe Obutuswe eme
emebyi.
9 Onyemonye, Chileke nwụru te emejeẹdu iphe-ẹji; kẹle
Unme Chileke l'erewa ire l'ẹhu onye ono; k'ọphu ọ tọ byadu
emeje iphe-ẹji; eshinu ọ bụ Chileke nwụru iya.
10 Waa g'ee-gude maru ndu bụ phẹ bụ ụnwu Chileke;
mẹ ndu bụ ụnwu Obutuswe bụ ọwa-a: onyemonye ete
emejedu iphe l'ụzo pfụru ọto te shikwa lẹ Chileke; ọphu
onye eyeduru nwanna iya obu eshikwaphọ lẹ Chileke.

Eye nwibe onye obu

11 Unu makwarụ l'ozi-ọma ono, e shi lẹ mbụlembu zita
unu ono bụ g'anyi yee nwibe anyi obu.
12 G'anyi ta adụkwa gẹ Kénu. Lẹ Kénu nọkwa l'ẹka Onye-
Njọ ono, bụ Obutuswe gbua nwune iya. Sụ-a; ?bụ gụnu
kparụ iphe, o gburu nwune iya ọbu? Iphe, kparụ iya nụ bụ
lẹ Kénu ọbu l'onwiya bẹ umere iya dụ ẹji; umere kẹ nwune
iya bụru umere, pfụru ọto.
13 Ụnwunna mu; g'ọ tọ dụjekwa unu biribiri l'unu dụ
ndiphe ashị.
14 Ọphu anyi makpọadaru bụ l'anyi shi nwụhu anwụhu;
ọle anyi shiwaa l'anwụhu ono fụtawaa; bahụ lẹ ndzụ. Ọ
bụru iphe, anyi gude maru l'o noo g'ọ dụ bụ ono bẹ bụ l'anyi
yeru ụnwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzụ ibiya
obu bẹ nwụhukwaru anwụhu g'ọ nwụhuru.
15 Iphe, bụkpoo onye nwanna iya dụ ashị bụakwaa ọchi
bẹ o gburu; unu maanarụ-a l'onye gburu ọchi bẹ ndzụ
ojejoje ta nọdu l'ẹhu.
16 Sụ-a; g'anyi gude maru iphe, bụ eye obu bụ lẹ Kéreshi
harụ g'e gbua ya l'opfu ẹhu anyi. Ọo ya bụ l'anyịbedua bẹ
o rwubekwaruphọ ahajẹ g'e gbua anyi l'opfu ẹhu onye anyi
l'iya tụkoru nọdu Chileke l'ẹka.
17 Ọle teke ọ bụ l'ọ dụru onye ẹku mgboko-a byaru; ọ
bụru onye yẹe ya tụkoru nọdu Chileke l'ẹka bẹ mkpa byaru;
obeta ọphu ọogbaru iya mkpu ọ kpọ-chiaru iya ọkpoma; ?
bụ gụnu bẹ ẹgube onye ono a-gbabẹ ọkpa sụ lẹ ya yeru
Chileke obu?
18 Ụnwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'ọnu l'ọnu;
g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a bẹ anyi yeru phọ obu
eviya.

Enweru ọkpoma l'iphu Chileke

19 Ọo ya bụ; anyi -nọdu eme nno; anyi egude iya maru
l'anyi shi-a l'ọkpobe-opfu ono. Ọobuwaru iya rọ bẹ anyi
e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke;

20 mẹ ọ -dụru teke obu anma anyi ikpe; kẹle Chileke ka
obu anyi shii; tẹme ọ maru iphemiphe.
21 Ụnwunna mu; ọ -bụru l'obu ta anmajẹdu anyi ikpe;
bụnu iya bụ lẹ ndzụ ta agụedu anyi l'iphu Chileke.
22 Anyi anatajẹ l'ẹka iya iphe, bụkpoo iphe, anyi sụru g'ọ
nụ anyi; kẹle anyi emeje ekemu, ọ tụru; tẹme anyi nọdu
eme iphe, dụ iya ree.
23 Iphe, bụ ekemu ono, Chileke tụru sụ g'anyi meje ono bụ
g'anyi woru onwanyi ye l'ẹka Nwa iya bụ Jizọsu Kéreshi;
wafụa g'anyi yee nwibe anyi obu, bụ iya bụ iphe, ọ tụru
anyi l'ekemu sụ g'anyi meje.
24 Onye emeje ekemu Chileke bẹ bukwa ebubu l'ime
Chileke tẹme Chileke bukwaruphọ l'ime iya. Iphe, anyi
egudeje maru lẹ Chileke bu l'ime anyi bụ Unme iya, ọ nụru
anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

1 Ndu mu yeru obu; ọ tọ bụebekwa ndu sụru lẹ Unme
Chileke bu phẹ l'ẹhu bẹ l'a-bụjeru ẹphe -pfua iphe; unu
ekweta l'ọ bụ eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu
maru; ?Unme ọbu shia l'ẹka Chileke? L'o nwekwarụ ndu
mpfuchiru wụfuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke
epfuduru.
2 Sụ-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ọphu shi
Chileke l'ẹka baa. Iphe, bụkpoo onye pfukpọwaru
l'edzudzu-ọha sụ lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya abụru
nemadzụ eviya lẹ mgboko-a; unu amaru lẹ Unme, bu onye
ono l'ẹhu bụa Unme, shi Chileke l'ẹka.
3 Iphe, bụkpoo unme te ekwejedu epfu lẹ Jizọsu Kéreshi
byaru-a bya abụru nemadzụ lẹ mgboko; unu amaru l'unme
k'ono te eshidu l'ẹka Chileke. Unme k'ono bụ unme k'onye
ono, bụ iya bụ ọchi-nta-Kéreshi. ?Ọ kwa l'unu nụmawaru
l'onye-achị-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? Ọ byaakwaru.
Ọ nọakwa lẹ mgboko anọno.
4 Obenu lẹ-a; ụnwu mu; unubẹdua shikwa lẹ Chileke. Unu
mekpeakwaru phẹ. Noo kẹle onye bu unu l'ime kakwaa
onye bu lẹ mgboko-a ọkpehu.
5 Sụ-a; ẹphe shikwa lẹ mgboko-a; opfu ẹphe epfu shi lẹ
mgboko-a; ndu mgboko-a nọdu anụru phẹ opfu.
6 Anyịbedua bụ kẹ Chileke. Ọ bụru ndu maru Chileke
bụ ndu ekweje lẹ k'anyi bụ iya. Ndu abụdu kẹ Chileke te
ekwejedu lẹ k'anyi bụ iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharụ
unme ire-lanụ yẹle unme ntuphu-ire.

Chileke bụ n-yemobu

7 Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tụko yee nwibe anyi obu
l'eye obu shikwa l'ẹka Chileke; tẹmanu onye yeru nwibe iya
obu bẹ bụkwa onye Chileke nwụru; tẹme ọ bụru onye maru
Chileke.
8 Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kẹle
Chileke bụkwa eye obu l'onwiya.
9 Gẹ Chileke gude goshi anyi gẹ ya yeberu anyi obu bụ
l'o ziru Nwa iya lanụ, ọ nwụru kpoloko; g'ọ bya lẹ mgboko
g'anyi eshi iya l'ẹka dzụru ndzụ.
10 Ẹka n-yemobu ọwa-a gude shia iche bụ lẹ-a; ọ tọ bụdu
l'ọo anyịbedua yeru Chileke obu; ọ bụ-chia Chileke bẹ
goshiru l'ọo yẹbedua yeru anyi obu. G'o gude goshi iya bụ
l'o woru Nwa iya ye g'ọ bya eworu onwiya gwee ẹja ọha;
gude gwefu iphe-ẹji, anyi meru.
11 Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu
ẹgube ono bẹ ọ gbakwarụ-a anyi g'onyemonye eyegbaa
nwibe iya obu.
12 Chileke bẹ o tokọ dụ-swekwaa onye hụmajewaru iya
nụ. Obenu lẹ-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; ọo ya bụ
Chileke ebukwanụru anyi eburu l'ẹhu; tẹme n-yemobu
Chileke edzuhukwaaphọ oke l'ẹhu anyi.
13 Lẹ Chileke nụkwaru anyi Unme nkiya gẹdegede. Ọ
bụru Unme ono, ọ nụru anyi ono meru g'o gude anyi maru lẹ
Chileke bu ebubu l'ime anyi; tẹme anyịbedua bukwaruphọ
l'ime iya.
14 Tẹme anyi hụmawaa l'ẹnya; bya epfuru iya onyemonye
sụ lẹ Nna yeru Nwa iya g'ọ bya abụru Onye-Ndzọta ụnwu
eliphe.
15 Ọo ya bụ l'onye dụwaru ike pfụru l'edzudzu-ọha; pfua
lẹ Jizọsu bụ Nwa Chileke bẹ a maẹrupho lẹ Chileke buwa iya
ebubu l'ẹhu; tẹme onye ọbu bukwaruphọ l'ẹhu kẹ Chileke.
16 Sụ-a; anyi maakwaru lẹ Chileke yeru anyi obu; anyi bya
ewowaru onwanyi ye iya l'ẹka; opfu l'anyi kwetarụ l'o yeru
anyi obu eviya.

Chileke bụkwa n-yemobu l'onwiya. Ọo ya bụ l'onye gude
n-yemobu buru bẹ buwa ebubu l'ime Chileke; tẹme Chileke
bukwaruphọ l'ime onye ọbu.
17 Iphe e-goshi lẹ n-yemobu dzuru oke l'ẹhu anyi bụ l'obu
e-shihu anyi ike mbọku ikpe ono. Noo l'ọo gẹ ndzụ Kéreshi
dụ bụ gẹ ndzụ anyi dụkwapho lẹ mgboko-a.
18 N-yemobu te enwedu ndzụ-agụgu. N-yemobu, ọphu
dụebe ree agbẹjechikwa chịfu iphe, bụkpoo ndzụ-agụgu
g'ọ ha. Noo lẹ nemadzụ -nọdu eme iphe; ndzụ nọdu agụ
iya; bẹ ọ maru l'aa-hụ iya ahụhù. Ọo ya bụ l'onye ono ndzụ
agụ ono bẹ n-yemobu iya adụebedu ree.

19 Anyi yeru iya obu; kẹle o vururọ ụzo yee anyi obu.
20 Teke ọ bụ lẹ nemadzụ bẹ nwanna iya dụ ashị; l'ẹka onye ọbu sụkwaru lẹ ya yeru Chileke obu; ọ kwa ụka bẹ onye ọbu dzụru. ?Dẹnu g'ọ bụ onye yẹe ya bụ nwanna, bụ onye ọ hụmaru l'ẹnya bẹ o to yedụru obu; ọ bụchiaru Chileke, ọ tọ hụmaduru l'ẹnya bẹ ọo-gbẹ yechia obu.
21 Jizọsu l'onwiya tụkwaru ekemu-a sụ g'onye yeru Chileke obu yekwaaphọ nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atụ ekpu iphe mgboko

1 Sụ-a; iphe, bụkpoo onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-zi g'ọ bya ọbu; onye ono bụakwaa nwa Chileke. Ọzo bụ l'onyemonye, bụ onye yekpọwaru onye nwụru nwa obu l'atụkojekwa onye ọbu yẹe nwa iya ọbu yee obu.
2 Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, ọ tụru; ọo ya bụ anyi amaru l'anyi yeru ụnwu Chileke obu.
3 Lẹ g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bụkwa emeje iphemiphe, Chileke tụru l'ekemu sụ g'e meje. Ọphu iphe, ọ tụru l'ekemu iya ọbu abụkwa l'ọotsu l'ẹhu ememe.
4 Onyemonye, Chileke nwụru; alwụ-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. Ọ bụru l'ọo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'ẹka meru iphe, anyi lwụ-kpewaru iphe mgboko; tụru okoo kpua ya.
5 Mbụ-a; ?bụ onye dụ ịdagha bụ onye atụje okoo kpua iphe mgboko? ?Tọbudu onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Nwa Chileke?

Anọru Jizọsu l'ekebe

6 Ọ kwa Jizọsu Kéreshi bụ onye ono, byaru nụ ono. Teke ọ byaru bẹ bụ mini bẹ o gude bya; bya egudekwaphọ mee. Mbụ-a; ọ tọ bụdu mini kpoloko bẹ o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bụ eviya bụ Unme Chileke; kẹle ọo Unme Chileke l'onwiya bụ ọkpobe-opfu ono.
7 Kẹle ẹphe dụ ẹto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bụ Nna; yẹle Opfu-Chileke; yẹle Unme-dụ-Nsọ. Ẹphe n'ẹto ono tụgbaru bụru nanụ.
8 Ẹphe dụkwapho ẹto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bụ Unme Chileke yẹle mini waa mee. Ẹphe n'ẹto tụkoru tụgba nanụ.
9 Anyi ekwetaję ekebe, nemadzụ agba. Ekebe, Chileke agba gbẹkwa kabaa eshihu ike. Ono bụru gẹ Chileke gude egoshi lẹ Jizọsu bụ Nwa iya.

10 Ọo ya bụ l'onye wowarụ onwiya ye Nwa Chileke ono
l'ẹka bẹ ekebe ono dụwaa l'ọkpoma. Onye te ewokwanụru
onwiya ye Chileke l'ẹka bẹ meakwaru iya onye ntuphu-ire;
kẹle o to kwedu l'ekebe Chileke agba lẹ k'ẹhu Nwa iya bụ
eviya.
11 Ekebe ono bụ lẹ Chileke nụru anyi ndzụ ojejoje; waa lẹ
ndzụ ono bụ l'ẹhu Nwa iya bẹ o shi.
12 Onye yẹe Nwa iya ono tụgbaru bụru nanụ bẹ nweakwa
ndzụ ono; ọphu onye yẹe Nwa iya ono atụgbaduru bụru
nanụ enwekwanụ ndzụ ono.

Ndzụ ojejoje

13 Sụ-a; iphe-a, mu ede-a bụkwa unubẹdua, unu lẹ Nwa
Chileke tụgbaberu bụru nanụ-a bẹ mu ederu iya; g'unu
amakwanụru l'unu nwewaru ndzụ ojejoje ono.
14 Obu eshihuje anyi ike l'iphu Chileke; noo l'ọonumaje
olu anyi mẹ ọ -bụru l'iphe, anyi sụru g'ọ nụ anyi bẹ anyi
pfuru g'ọ dụ iya l'uche.
15 Ọ n'iya bụ l'eshinu anyi maru l'ọonumaje olu anyi
l'iphe, bụkpoo iphe, anyi sụru g'ọ nụ anyi; bẹ anyi maanarụ-
a l'anyi natawaru iphe, anyi sụru g'ọ nụ anyi ọbu.
16 Ọ -dụru onye hụmaru nwanna iya ẹka oome iphe-ẹji,
abụdu e -mee ya; l'o gbua onye meru iya nụ; g'onye ono
pfukwaru nụ Chileke gẹ Chileke woru ndzụ nụ nwanna iya
ono, meru iphe-ẹji ono. Nokwaphọ iphe, Chileke e-me l'ẹhu
ndu eme iphe-ẹji, dụ ẹgube ono. Ọ dụkwanuru iphe-ẹji
ọphu bụ e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nụ. Mu ta
asụkwaru g'e pfuje nụ Chileke k'ẹgube iphe-ẹji k'ono.
17 Iphe, bụkotakpoo iphe, e meru l'ụzo, apfụduru-ọto
bụakwaa iphe-ẹji; ọle ọ dụkwarupho iphe-ẹji ọphu abụdu
e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nụ.
18 Anyi maru l'onyemonye, Chileke nwụru te emejedu
iphe-ẹji. Kẹle Nwa ono Chileke nwụru ono anọduje eleta
onye ọbu ẹnya ọkpobe eleta; k'ọphu Onye-Njọ ono, bụ
Obutuswe tee byidu iya ẹka.
19 Anyi maakwaru l'anyi bụ kẹ Chileke; lẹ ndiphe mg-
burugburu bẹ Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tụru gburumu
swịswia.
20 Ọphu anyi makpọadaru bụ lẹ Nwa Chileke byaru; anyi
bya amakwarụpho l'o meru g'ẹnya sahụ anyi; k'ọphu anyi
byaru bya amaru onye ono, bụ iya bụ ọkpobe Chileke ono.
Onye ono bụ ọkpobe Chileke ono bẹ anyi l'iya tụgbaru bụru
nanụ. Ọ bụru onye o shi l'ẹka bụ Nwa iya ono, bụ Jizọsu
Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizọsu Kéreshi bụ ọkpobe Chileke
ono; bya abụru iya bụ ndzụ ojejoje ono l'onwiya.

21 Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ dụru iphe, unu
ahajẹ g'ọ bya anọ-chia ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo,
Jịọnu
Deru

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe onye e meru ọgerenya
Chịọchi. Onye mu ede iya anụ bụ eze-nwanyị ono, Chileke
họtaru ono yẹe ndibe iya, bụ ndu mu yeru obu; opfu lẹ mu
l'ẹphe tụkowaru bya amaru ọkpobe-opfu ono. Mbụ-a; ọ
tọ bụkwa mbẹdua nwẹkinyi mu yeru iya obu ọbu. Iphe,
bụkotakpoo ndu mawaru ọkpobe-opfu ono yekọtakwaru
iya phọ obu.
2 Noo kẹle ọkpobe-opfu ono buwa anyi ebubu l'ẹhu. Ọ
bụru g'oo-buwaruro bụ ono; swiru anyi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna yẹe Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi
meeru anyi eze-iphe-ọma; phụaru anyi obu-imemini; mee
gẹ nchị dụ anyi doo g'anyi gude ire-lanụ mẹ eye obu tụgba
bụru nanụ g'anyi tụgbaru iya.

Ọkpobe-opfu waa eye-obu

4 Ẹhu tsọshikporu mu ụtso ike gẹ mu harụ hụma ndibe
ngu; ndu ọphu eme ọkpobe-opfu ono gẹ Nna sụru g'anyi
meje iya.
5 Nta-a bụ iphe, mu arwọ gụbe eze-nwanyị bụ ọwa-a: unu
g'anyi yee nwibe anyi obu. Ọ tọ bụkwa lẹ mu ederu ngu
ekemu ọphúú; ọ kwa ọphu anyi natahawaru eshikpọo lẹ
mbụ ono, bụ iya bụ g'anyi yee nwibe anyi obu.
6 Wakwa iphe, bụ n-yemobu baa: g'anyi mejeẹpho iphe,
ọ tụru l'ekemu. Wakwanụ iphe, bụ ekemu baa: g'unu yeje
nwibe unu obu, bụ iya bụ iphe ono, unu nụmaru e -shi lẹ
mbụ ono.
7 Lẹ-a; ndu egudeje ẹregede dephua nemadzụ dụkwaa
igwerigwe; wụfu dzuru ẹkameka lẹ mgboko; ndu jịkaru
lẹ Jizọsu byaru-a bya abụru nemadzụ eviya lẹ mgboko-a.
Ẹgube onye ono bụ onye ọbu, egudeje ẹregede dephua
nemadzụ; tẹme ọ bụru iya bụ onye-achị-nta-Kéreshi ọbu.
8 Iphe unu a-kwabẹerupho onwunu ẹnya iya bụkwa
g'unu te eme g'iphe ono, unu jeru ozi iya ono nahụ unu;
tuphahụ kẹ mmanụ. Unu kwabẹru onwunu ẹnya; k'ọphu
unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.
9 Onyemonye, ete emejedu iphe ono, Kéreshi ziru ono
g'o ziru iya; onye ono bẹ yẹle Chileke atụgbakwaru bụru
nanụ. Onye emekwanụ iphe ono, Kéreshi ziru ono; ọ nọdu

emerwuẹ ya phọ l'oke; onye ono bẹ yẹle Chileke waa Nwa
iya, bụ Jizọsu tụgbaakwaru bụru nanụ.
10 Mbụ-a; ọ -dụru onye byapfutaru unu; ọphu ọ bụdu iphe
ono, e ziru anyi ono bẹ o gude bya; unu ta asụjekpokwaanu
onye ono: oshi adụ; ọphu unu ekelekpọkwaa ya nụ ekele.
11 L'onye sụru onye ono oshi-adụ bẹ yẹe ya dụkwaa ẹbo
gbaru l'ẹjo-iphe, oome.
12 Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; ọle ọ tọ
bụdu ẹkwo yẹe mini-ẹkwo bẹ mu e-gude degbuaru unu g'ọ
dụ mu; iphe, mu arịchia bụ lẹ mu a-kpapfutachia unu; anyi
l'unu abọgbawaro l'ọnu onwanyi; g'ẹhu atsọkwanu-a anyi
tsọfu l'ishi.
13 Ndibe nwanna ngu nwanyị, bụ onye Chileke họtaru
l'ekelekwa ngu phọ. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹto,
Jịọnu
Deru

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe onye e meru ọgerenya Chịochi. Onye mu ede iya anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya tụkowaru bya amaru ọkpobe-opfu ono.
2 Sụ-a; ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'o mekwaa g'iphemiphe, jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu dụkwapho guu.
3 Ọ dụru ụnwunna, harụ bya akọoru mu l'ị pfụ-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu ono; lẹ ndzụ ngu l'ophu bụkotaepho ndzụ ire-lanụ. Ẹhu tsọo mu ntụmatu.
4 Ọ tọ dụdu iphe, akajẹbaa mu eme g'ẹhu tsọo mu ụtso; 'abụdu lẹ mu nụmaru lẹ ndzụ ụnwegirima mu bụkotaepho ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

5 Ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe, iimekpọoru ụnwunna anyi; mbụkpoo mẹ ụnwunna, byaru abyabya.
6 Ẹphe kọru Chịochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbẹshi jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọeru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho.
7 L'eshinu ẹphe gbẹshikpooru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adụkwa iphe, ẹphe ekweje anata l'ẹka ndu abụdu ndu kẹ Kéreshi.
8 Noo ya bụ lẹ ndu dụ ẹgube ono bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-bụru iya bụ l'anyi l'ẹphe tụkoru gbarụ mgba l'eje ozi k'ọkpobe-opfu ono.

Dayotirifisu waa Dimitiriyọsu

9 Mu deru nwẹkwo-ozi nụ Chịochi; ọphu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi eyeduru mu ọnu.
10 Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro opfu, anọduje afụshi iya l'ọnu, oogudeje adzụshi ụka ekpu anyi. Tẹme ọphu ono ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbẹshi ọzo; ọ jịka g'ụnwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chịochi kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ dụ g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya ebufu phẹ lẹ Chịochi.
11 Ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; ta anwụkwa ẹka ẹjo-iphe; nwụchikwa ẹka iphe, dụ ree. Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njọ teke ahụma-swekwaa Chileke.

12 Dimitiriyọsu bẹ onyemonye tụ-dzuru ọnu eme ọma
nkiya; tẹme ọkpobe-opfu ono l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ
ajaja; mbẹdua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ. Unu maru
l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpọchi-ishi

13 Mu nwekwarụ ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ tọ
bụdu mkpara-ẹkwo yẹe mini-ẹkwo bẹ mu e-gude degbuaru
ngu g'ọ dụ mu.
14 Mu arị lẹ mu ta anọedu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi
lẹ ngu abọwaroya l'iphu l'iphu.
15 G'ẹhu dụkwa ngu guu.

Ọ̀nyà ngu phẹ l'ekelekwa ngu rọya-o. Kelekwaruphọ anyi
ọ̀nyà anyi phẹ l'ẹhu l'ẹhu.

Ẹkwo-ozi,
Jiudu
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru
Jizọsu Kéreshi ozi; bụkwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu
ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ẹphe bụru
ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya
akwakọbe unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.
2 Gẹ Chileke phụkwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu
dụ unu guu; l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tụko iphe ono
meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyịnyi.

Ndu ẹjo nzi

3 Ndu mu yeru obu; iphe, mu shi arị lẹ mu e-deru unu
l'ẹkwo-ozi-a bụ k'adzọta ono, Chileke dzọtaru anyi g'anyi
ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude dụa
unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ
ekweta ono e yeru ndu-nsọ kẹ Chileke l'ẹka ono.
4 Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ harụ nweru ndu ta
akwabẹdu Chileke ùbvù, tọru nwẹhu pyobata l'echilabọ
unu; ẹbe a madụ. Ẹphe anọduje ezi l'ọ dụa ree gẹ nemadzụ
meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke bụwanu onye
emeje eze-iphe-ọma. Ẹphe nọdu ajịkaje Jizọsu Kéreshi ono,
bụ iya bụ Nnajịuphu anyi kpoloko; bya abụkwaru iya phọ
kpoloko kpẹekpu bụ onye gude ndzụ anyi. Lẹ teke ndiche
bẹ e dehaakwaru iya rọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke
a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.
5 Iphemiphe-a bẹ unu makọtabebehaakwaru
rengurengu; ọle iphe, mu emelẹpho gẹ mu nyatarụ unu
bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajịuphu dzọkwaru ndu nkiya teke
ono, ẹphe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wụfuta
l'alị ono. Ọle ọ dzọchakwaaru phẹ ono; e mechaẹlaa; o
gbushiẹlaa ndu ọphu ekwedu nkiya
6 Tẹme ụnwu-ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu
ọphu, kwefuru ike l'ẹphe taa nọpyabedu l'ẹka Chileke
doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a sụru g'ẹphe
buru l'imigwe bẹ Chileke tụkwaru mkpọro mgbe-abvụ-
abvụ; chịru phẹ ye l'ẹjo ọchii ẹka gbahụru tsụkiribaa. Ọ
bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ
mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono.
7 Nokwaphọ g'ọ nwụru Sọdomu yẹe Gọmóra; mẹwaro
iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, ẹphe l'ẹphe
narụ ọnu-ẹgu ono. Ẹphebedua wokọtakwarupho onwophẹ

tọgboru eme kẹ nwanyị mẹ eme iphe, bụkpoo ẹbyi, adụdu k'epfupfu. A nụa phẹ aphụ k'ojejoje. Iphe ono bụru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ nchị.

8 Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono. Ẹphe arwọje nrwọ, emeje ẹphe emerwushia onwophẹ; ndu-ishi nọdu adụje phẹ ashị; ẹphe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahụmadu l'ẹnya l'ogbunwịinwii imigwe ono.

9 Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adụkwa g'ọ ka mma l'ọo Mayịkelu, bụ onye-ishi ụnwu-ojozi l'imigwe tụru iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayịkelu ono yẹe Nsetanu tụru ẹgo onye a-pata odzu Mósisu ono bẹ Mayịkelu 'atụkwaru ama ephu Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu bụepho: “G'ọ bụru Nnajịuphu a-barụ ngu mba.”

10 Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-ẹgbudu, enwedu egomunggo, bụepho iphe, agụ iya nụ bẹ ọomajeru; tẹme ọ bụerupho iphe ono bẹ oomeje. Nokwaphọ gẹ ndu ono emeje bụ ono. Ọo iphe, agụ phẹ nụ bẹ ẹphe anọduje eme; ọ bụru iya l'egbu phẹ.

11 Nshịo phẹ! Ọo ẹjo ụzo ono, Kénu tsoru teke ndiche ono bẹ ẹphe etsokwaphọ. Mbụ-a; ndu ọwa-a bụkwa ẹkpiri okpoga bẹ kparụ iphe, ẹphe shisweru ụzo ono, pfụru nhamụnha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbụ ọ bụru gẹ Kora kwefuru Chileke ike bụ g'ẹphe watarụ ememe. Ẹphe jekwanụ ala l'iswi g'ọ larụ.

12 Ọobujeru; ẹphe -bya anọ-kube unu; eri nri l'ẹka unu dọkoberu tụgba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ẹphe abụru iphe-iphere nọdu l'echilabọ unu. Ọphu iphere onwophẹ adụjedu phẹ; l'ọ bụepho onwophẹ bẹ ẹphe letaru ẹnya. Ẹphe dụ g'urwukpu, phẹrephere zikashịru; ẹgube-a igwe erwuchaa erwurwu; phẹrephere ezikaa ya; igwe te edzeẹdu mini-a. Ẹphe dụ g'oshi-ọmi; ọle ọ kwa ọphu ata amịjedu mebyi teke ọ gbaru iya l'amị mebyi. Ẹgube ndu ono bẹ ọnwu gbuwaru l'ọno-ndzụ; ọ tọ bụledua akpọ anwụhu lanụ bẹ ẹphe nwụhuru; noo kẹle e phefuwaru phẹ tuphaa g'eephefuje oshi-a.

13 Ẹphe dụkwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atụ l'ezeẹnyimu. Noo kẹle ẹphe aphụkpotaje ẹjo umere, rehuru erehu ono, ẹphe eme ono g'ẹka ụphu mini bulihuru. Ẹphe dụ gẹ kpokpode, ephu ụzo. Ọle ẹka Chileke doberu kwabẹru phẹ bụkwanu tsụkiribaa ẹka agba ẹjo ọchii. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

14 Ọ kwa Inọku, bụ onye ọgbo k'ẹsaa l'eri Ádamu bẹ
pfuru mpfuchiru kẹ ndu ono sụ: “Unu lenu; Nnajịuphu bẹ
yẹe ndu nkiya, dụ ụnubuku ugbo iri shikwa l'imigwe swịru
abya;
15 g'ẹphe bya ekpee ndiphe g'ẹphe ha ikpe. Oo-goshikọta
iphe, bụ ndu ono, ata madụ Chileke ono iphemiphe, ẹphe
meru iya, bụ iphe-ẹji; l'oo-gude emeswe ono, ẹphe mesweru
iya ono nmaa phẹ ikpe l'ẹphe ta akwabẹduru iya ùbvù; bya
anmakwa phẹ phọ ikpe iphe, bụkpoo ẹjo opfu, ẹphe gude
pfubyishia ẹpha iya.”
16 Ndu ono abụjeru; iphe -byaru phẹ; l'ọ bụerupho
Chileke bẹ ẹphe anọduje ata ụta iya; mbụ-a; iphe -byaru
phẹ; ẹphe agbẹ wata agụru Chileke aphụ iya. Ẹphe eworu
onwophẹ tọgboru ẹgu ẹjo-iphe, agụgbabe phẹ nụ. Iphe,
eshije phẹ l'ọnu bụerupho aja onwophẹ mkpọkoro ajaja.
Ẹphe -hụmakpowa l'o nweru urwu, ẹphe e-rita nemadzụ
l'ẹka; ẹphe ajakpọshikpoepho onye ọbu.

Anma ọkwa mẹ iphe, ee-meje

17 Ọle ọ bụ; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu
maru bụ; unu nyatajẹepho iphemiphe ono, ndu-ishi-ozi
Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi vuhawaa ụzo pfuaru unu
ono.
18 Mbụ iphe ono, ẹphe shi anọduje agụru unu l'ọgu ebvu
ono, bụ iya bụ: “L'o -rwujeẹpho teke mgboko-a l'a-bvụ bẹ
o nwechaaru ndu a-nọdu aja unu ewenu. Iphe, ẹphe a-
nọdujeepho awoko ẹka iya bụ g'ẹphe e-shi mee iphe, ẹgu
iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; mbụ iphe, ẹgu iya agụ phẹ;
opfu l'ẹphe ta akwabẹdu Chileke ùbvù.”
19 Ndu eme ẹgube ono bẹ l'akpataję g'ọgbo bua onwophẹ
ẹbo; wata akpa iche iche. Ọ kwa ẹgu iphe, dụ lẹ mgboko-a,
l'agụ phẹ nụ bẹ kpụ phẹ l'ẹka; ọ tọ bụkwa Unme-dụ-Nsọ
gude ndzụ phẹ.
20 Obenu lẹ-a; unubẹ ndu ọphu mu yeru obu; unu
pfụekwarupho pfụshia ike l'ekwekwe ono, dụ iche ono, unu
kweru ono; mbụ ekwekwe ono, shi Chileke l'ẹka ono. Unu
gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu haję gẹ Unme-dụ-Nsọ
goshije unu g'unu l'e-gudeje epfu anụ Chileke.
21 Unu nọpyabeekwapho lẹ n-yemobu Chileke; unu
anọdukwapho ngabẹru Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi g'ọo-
phụaru unu obu-imemini; mekwaaphọ g'unu nọdu ndzụ
ojejoje.
22 Unu phụjekwaru ndu abọkwadu obu ẹbo obu-imemini.
23 Ẹgube ndu ono bẹ unu e-yetajẹru ẹka; lọfuta phẹ l'ọku.
Unu aphụjekwaru phẹ phọ obu-imemini; mbụ ndu ono, bụ
ẹgu ẹjo-iphe agụ phẹ nụ bẹ gude ndzụ phẹ ono. Ọle-a;

unu ta akwaswejekwaru phẹ ẹnya mẹ unu -nọdu aphụru phẹ obu-imemini ọbu. Iphemiphe, bụ nkephẹ bẹ unu a-kpọkotajekwa ashị; mbụ je akpachaa l'uwe, ẹphe eye l'ẹhu, bụ ọphu ẹphe gudewaa ẹjo-ememe phẹ pharwụshia.

Ajaja bụ kẹ Chileke

24 G'anyi tua Chileke ẹpha; mbụ onye ono, a-dụ ike gudeshia unu g'unu ta ada; tẹme ọ bụkwaru iya phọ l'e-me g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu ụta iya teke oo-kuta unu dobe l'ọdu-biribiri iya. Ẹka ono bụ ẹka ẹhu a-nọdu atsọwaro unu ụtso.

25 G'anyi tua ya ẹpha l'ọo ya kpoloko kpẹekpu bẹ bụ Chileke. Ọ bụru l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ oo-shi dzọo anyi. G'ọdu-biribiri mẹ abụ Ọkalibe, kangoru nụ; mẹ ike; mẹ abụ ishi, bụhakpoada nkiya tẹme mgboko dụ; bụru nkiya nta; bụkwarupho nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe, Jizọsu Goshiru Jiọnu Lẹ Ọphulenya

1 Ọwa-a bụ ọphulenya Jizọsu Kéreshi, Chileke nụru iya
g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bụ iphe, adụedu g'ọo-nọ-beru
l'oomee. Tọbudu iya bụ; Jizọsu Kéreshi bya ezia ojozi-
imigwe iya sụ g'o je atụko iphe ono g'ọ ha goshi Jiọnu, bụ
onye-ozi iya.
2 Ọo iphemiphe, Jiọnu hụmaru bẹ ọ tụkoru g'ọ ha pfukọta-
a. Ọ bụru l'ẹkwo-a l'ẹka-a bẹ Jiọnu tụkoru opfu ono, Chileke
pfuru ono deshikọta. Iphemiphe ono bụkotaru ọkpobe-
opfu, Jizọsu Kéreshi ono goshikọtaru iya.
3 Ọnu-ọma bẹ a gọru nụ iphe, bụ onye agụ ẹkwo-a, e deru
opfu, epfuchiru Chileke-a mẹ ndu nụmaru iya nụ; ngabẹ
iya nchị bya emeje iya ememe; noo lẹ teke iphemiphe-a l'e-
mekọta bẹ zaakwaru ntse.

Jiọnu l'ekele Chịochi ẹsaa

4 Ọo mbẹdua, bụ Jiọnu bẹ ekele unubẹ Chịochi ẹsaa ono,
dụkota l'alị Eshiya ono ekele. Mu sụ g'eze-iphe-ọma yẹe ẹhu
ọdu guu, shi Chileke l'ẹka tso unu. Chileke ono bụ onye nọ
ndzụ; bya abụru onye shihawaa nọduta tẹmanu mgboko
dụ; bya abụru iya bụ onye ono, abya nụ ono. G'eze-iphe-
ọma, shi iya l'ẹka; mẹkwapho ọphu shi l'ẹka Unme ẹsaa
Chileke bụru k'unu jeyewaruọya. Unme ẹsaa, mu epfuru
bụ Unme ẹsaa ono, l'anọduje l'atatiphu Chileke l'ẹka ọ nọ
l'aba-eze iya ono.
5 Eze-iphe-ọma yẹe ẹhu-guu ono shikwaphọ Jizọsu
Kéreshi l'ẹka onye l'apfụshije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi;
bya abụru onye mbụ, Chileke meru o teta nọdu ndzụ. Ọ
bụkwaru iya phọ bụ onye-ishi iphe, bụkotakpoo ndu bụ
eze lẹ mgboko-a.
Ọ bụ onye yekpọoru anyi obu; k'ọphu ọ nwụhu-chiru anyi
anwụhu, anyi gege anwụhu. Ọ bụru mee ya b'o gude tọo
anyi l'ẹgbu ono, iphe-ẹji shi kee anyi ono.
6 Ọ bya emee anyi; anyi bụru eze; bya abụru uke Chileke;
ndu ejeru Chileke, bụkwapho Nna iya ozi. G'ajaja mẹ ike
bụkotaru kẹ Jizọsu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa
g'ọ dụ.
7 Unu lekwa l'ọ nọakwa anọno l'urwukpu abya. Onye-
monye l'e-gude ẹnya iya hụma iya. Iphe, bụ ndu ono, tụru
iya arwa ono bẹ a-hụmakwa iya phọ. Ọhamoha, dụ lẹ
mgboko-a bẹ l'a-rakọta ẹjo ẹkwa; ẹka meji a-tọfu phẹ mẹ
ọ -byaẹpho. Noo iphe, e-me nụ bụ onoya. Nokwa g'ọ dụ.

8 “Ọ mbędua bụ Alụfa bya abụru Omega. Mu bụ onye
mbụ bya abụru onye ikpazụ.” Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu eepfu; mbụ onye ono, bụ iya bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụru onye shihawaa nọduta tẹmanu mgboko dụ; bya
abụru iya bụ onye ono, l'abya nụ ono.

Ahụma Kéreshi l'ọphulenya

9 Ọo mbędua bẹ bụ Jiọnu, bụkwapho nwanna unu. Mu
bụ onye mu l'unu tụkoru bụru ndu ẹphe lẹ Jizọsu tụgbaru
bụru nanụ l'eje ẹjo iphe-ẹhuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu
tụkokwarupho nweru ọta-nshi. Ọ bụru ẹgube ono bẹ anyi
e-mechakwaphọ tụko gbarụ mgba nweru mgboko ọ̀phúú
ono, l'e-shi Chileke l'ẹka ono. L'o nweru teke a kpụtajeru
mu je edobe l'alị, ẹnyimu sọ-pheru. Iphe, eekuje ẹka ono bụ
Patụmosu. Iphe, e gude kpụru mu laa ẹka ono bụ l'ọle mu
asa opfu Chileke asasa; mẹkwapho lẹ mu anọduje epfuru
ndu ọzo l'edzudzu-ọha k'ọkpobe iphe ono, Jizọsu Kéreshi
goshiru mu ono.
10 Tọbudu iya bụ; o be l'eswe ujiku lanụ, bụ eswe
Nnajịuphu; Unme Chileke bya ejiẹ mu phọ ẹhu pyịmu.
Mu wata aphụ ọphulenya. Mu nụma olu-opfu, kwata
adashikpọ ike ike ike ike g'onye egbu opu-ọgu l'ụzo azụ mu.
11 Olu ono sụ: “Ọ kwa mbędua bụ Alụfa bya abụru
Omega; mu bụ onye mbụ bya abụru onye ikpazụ.
Tụkokpoepho iphe, ịibya ahụma-a dekọta l'ẹkwo; zikaaru
Chịochi ẹsaa-a, nọ lẹ Eshiya; mbụ ndu Chịochi, nọ lẹ
Efesọsu; waa ndu kẹ Sumena; mẹ ndu kẹ Pegamọmu;
waa ndu kẹ Tayatayira; waa ndu kẹ Sadisu; waa ndu kẹ
Filadelufiya; mẹ ndu kẹ Layodeshiya.”

12 Mu bya aghaa ẹnya l'azụ gẹ mu hụmaeshikwa onye
ono, epfu eyeru mu nụ onoya. Mu ghaa ẹnya ono mu hụma
orọku ẹsaa e mekọtaru lẹ mkpọla-ododo.
13 Ọ dụru onye dụepho gẹ Abụbu-Ndiphe, yekọtaerupho
akpawuru uwe, l'akpa iya l'ọgba-echi pfụru lẹ mgbaka
orọku ẹsaa ono. Uwe ono bẹ e gude akpọ-mkpọla-ododo
kebuta iya l'unme.
14 Ẹgbushi, dụ iya l'ishi nọdu achaẹpho kẹ phuuphuu
g'ẹji atụru, maru acha ụcha; mbụ kwata acha pemu pemu
g'aka-mini-sunoo. Ẹnya iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu
enwunwu.
15 Ọkpa iya labọ chakọta zịriri gẹ mkpụrukpu-ígwè, ama
mma, a hụru l'ọku jeye ọ chaa achacha; mbụ hụta iya
jasụ o gbuchafụ. Olu-opfu iya dụepho g'ẹka eze mini aphụ
gbudugbudu.

16 Ọ chịru kpokpode ẹsaa l'ẹkutara iya. Ogu-echi, atsụ
nkọ akpatiphu labọ nọdu alụfutaje iya l'ọnu. Iphu onye
ono nọdu egbuẹpho nwịinwii g'ẹnyanwu keru l'ishi.
17 Mu hụma iya bya adaa ya kpurumu lẹ mgboru ọkpa;
dabyiẹrupho g'onye nwụhuru anwụhu. Ọ bya ebyibe mu
ẹkutara iya bya asụ mu: "Ndzụ b'agụshi ngu. Ọo mbẹdua
bụ Onye Ivuzọ bya abụru Onye Ikpazụ.
18 Ọo mbẹdua bụ onye ono, shi nwụhu anwụhu; ọle mu
nọwaa ndzụ ojejoje nta-a. Nokwa g'ọ dụ. Ọ kwa mu gude
ire-igodo ọku-alị-maa mẹ k'anwụhu.
19 Dee iphemiphe-a, ị hụmawaru-a l'ẹkwo waa iphe, dụ
nta-a; mẹkwapho iphe, e-me l'iphu.
20 Waa iphe, e domiru edomi dụ lẹ kpokpode ẹsaa-a phọ,
ị hụmaru l'ẹkutara mu phọ; yẹle orọku mkpọla-ododo
ẹsaa phọ. Kpokpode ẹsaa ono bẹ bụ ụnwu-ojozi-imigwe,
l'anọduje eletagbaa Chịochi ẹsaa ono ẹnya; orọku ẹsaa ono
bụru Chịochi ẹsaa ọbu."

2

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Efesọsu

1 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Efesọsu baa:
Ọwa-a bụ ozi, onye ono, chị kpokpode ẹsaa l'ẹkutara ono
ziru; onye ejephe lẹ mgbaka orọku mkpọla-ododo ẹsaa ono.
2 Mu makọtakwaru iphemiphe, iimeje g'ọ ha; mu maru
g'iijeshiberu ozi ike; bya amaru g'ịi taberu iphe nshi. Mu
maru l'ị tị kwejedu gẹ ndu eme ẹjo-iphe shita ẹka ị nọ. L'ị
hụchawaru iphe, bụ ndu ono, sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi-ozi
ono ama; mbụ ndu sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi-ozi; l'ẹbe abụ
l'ẹphe bụ iya; i shi ẹgube ono maru l'ẹphe bụ ndu ntuphu-
ire.
3 Mu makwarụ-a l'ị tajẹru iphe nshi; l'ị jewaru iphe-
ẹhuka, dụ shii l'opfu ẹhu mu; ọphu ike abvụduru ngu;
4 ọle-a; o nweẹrupho ọru, mu hụmaru ngu l'ẹhu. Ọ tọ
bụedu g'i shi yee mu obu bụ g'i yeru mu iya nta-a.
5 Nyatanụ ẹka o jeberu ụzo kpọ-swehu ngu. G'izimanụ
lwa ngu azụ; g'ị wata eme iphe ono, i shihawaa lẹ
mbụlembu meta ono; ọdumeka bẹ mu a-byapfutakwa ngu
ẹgwegwa; bya apafụ orọku ngu l'ẹka ọ pfụru; gbahaa
l'izimanụ lwarụ ngu azụ.
6 Ọle g'ọ dụhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bụ l'ẹjo-iphe
ndu ọgbo Nịkolasu ono eme bẹ dụ ngu ashị; ọ bụru g'ọ
dụkwa mu phọ ashị bụ ono.
7 "G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụkpoo Chịochi g'ẹphe ha-a.

“Ọ kwa iphe, bụ onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-kwe
g'o ria akpụru oshi ono, emeje g'a nọdu ndzụ ono; mbụ oshi
ono, pfụru l'ọkpoku Chileke ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Sumena

8 “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Sumena baa:
“Ọwa-a bụ iphe, oopfu mbụ onye ono, bụ onye ivuzọ bya
abụru onye ikpazụ; onye ono, shi nwụhu anwụhu; ọle ọ
dzụwaa ndzụ ọzo ono.
9 Mu makwarụ-a l'iije iphe-ẹhuka; tẹme ị nọdu akpa nri;
obenu l'i nweru iphe shii. Mu makwarụ-a epfubyishi ono,
ndu ono, sụru l'ẹphe bụ ndu Jiu l'ẹbe ẹphe abụ iya ono
epfubyishi Chileke ngu ono; ndu ono bụ ụlo-ndzukọ ndu
abajẹru Nsetanu ẹja.
10 Ii byakwa eje iphe-ẹhuka nta-a; ọle ọo gẹ ndzụ ba
agụkwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chịta je
atụshia mkpọro; g'e shi ẹka ono hụa unu ama. Mbụ l'unu
e-je iphe-ẹhuka ujiku iri mkpurophu. Ọle; nọduekwa mu
phọ l'ẹka g'ị nọ iya jasụ l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu
ekpube ngu okpu-eze ono, bụ ndzụ.
11 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụkpoo Chịochi g'ẹphe ha-a.
“L'ọ kwa iphe, bụ onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ bụ onye
a ta abyadụ ekwe g'ọnwu mgbu labọ gbua.”

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Pegamọmu

12 Tẹme waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi
Pegamọmu baa:
“Ọwa-a bụ ozi, onye ono, gude ogu-echi, atsụ nkọ akpata
iphu labọ ono ezi.
13 Mu makwarụ-a l'i bu l'ẹka aba-eze Nsetanu nọ anọno.
Obenu l'i gudeshiẹpho ẹpha mu; ọphu ị gọjeduru ẹgo l'i
ti kweẹdu nkemu; mbụkponu teke ono e gburu Antipasu
l'ẹka Nsetanu bu ebubu; opfu l'ọo l'ọ pfụru l'edzudzu-ọha
pfua l'ọo mu bẹ ya nọ l'ẹka ono.
14 Ọle o nweẹkwarupho iphe olemole, bụ ọru, mu
hụmaru ngu l'ẹhu. O nweru ndu harụ nọdu ngu l'ime, bụ
ndu eme ẹjo-iphe, ẹphe nwụtaru l'ẹka Belamu, bụ onye ono
ziru Belaku g'o-shi dephua ụnwu Ízurẹlu; deru phẹ ye l'eri
iphe, a gwarụ iphe; yẹle apharwụshi onwophẹ.
15 Nokwaphọ g'ọ dụru ndu nọ l'echilabọ unu; eme iphe
ono, ndu ọgbo Nịkolasu ezi ono, bụkwapho iphe, dụ mu
ashị-a.
16 Ọo ya bụ; g'izimanụ lwakwa unu azụ; ọdumeka bẹ mu
a-byapfutakwa unu l'ẹka-ẹgwa bya egude ogu-echi ono, shi
mu l'ọnu ono gude tsoo ẹgube ndu ono ọgu.

17 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.

“Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu a-harụ nri ono,
bụ mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma
ọchaa ono, e deru ẹpha ọphúú ono. Ẹpha ono ta adụdu
onye ọzo, maru iya nụ; gbahaa onye ono, a nụru iya ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Tayatayira

18 “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Tayatayira
baa: ‘Ọwa-a bụ ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye ẹnya
iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu enwunwu; tẹme ọkpa
labọ chakọta iya kẹ zịriri g'ope, a hụru l'ọku o gbuchafụ
egbuchafụ.
19 Mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. Mu
maru n-yemobu unu; maru g'unu yeberu ẹhu l'ozi bya
amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi; maru
ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a bẹ nyịberu iphe,
unu shi eme lẹ mbụ.
20 Ọle-a; o nweẹrupho ọru, mu hụmaru unu l'ẹhu: Unu
kweru g'ẹjo nwanyị ono, bụ Jiezebẹlu nọdu l'echilabọ unu,
bụ nwanyị ọphu asụje lẹ ya bụ onye-mpfuchiru Chileke;
unu haa ya ọ nọdu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozi mu ẹphe
nọdu apharwụshi onwophẹ; eri iphe, a gwarụ iphe.
21 Mu hakpọoru iya ụzo nọo ọdu g'ee-shi g'izimanụ iphe-
ẹji iya lwa iya azụ; ọphu o kwedu g'izimanụ lwa iya azụ g'ọ
haa apharwụshi onwiya.
22 Mu abyakwa iya eme g'ọ zẹe l'ẹhu, e-mee iya l'ọ kwaa
l'ụlo. Ndu ono, ẹphe l'iya azẹje ono bẹ mu e-me g'ẹphe jee
ẹjo oke iphe-ẹhuka, parụ ẹka apaa; gbahaa l'izimanụ iphe-
ẹji phẹ lwarụ phẹ azụ; ẹphe haa etso nwanyị ono.
23 Ụnwu iya g'ẹphe ha bẹ mu e-chigbushikọta echigbushi.
Ọo ya bụ g'iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha amakwanụru l'ọo
mbẹdua bụ onye ono, l'enyochajẹ uche nemadzụ; nyochaa
ọkpoma iya maru iphe dụ iya l'egomunggo ono. Sụ-a; g'unu
hakọtakpoo l'onye l'onye bẹ mu a-nụkotachaa aphụ gbaru
iya nụ l'ẹhu l'ẹhu. Onyemonye bẹ mu a-nụ aphụ lẹ g'iphe,
o meru gbaru.
24 “ ‘A bya l'unubẹ ndu ọphu bukwaphọ lẹ Tayatayira;
unubẹdua te ekwedu ye ẹka l'ẹjo-iphe ono, ndu ono ezi
ono. Unubẹdua bụ ndu ọphu amadụ iphe ono, o nweru
ndu ahajẹru sụ l'ọo iphe, e domigbaru edomi k'ẹhu Nsetanu.
Unubẹdua ta adụekwa iphe ọzo, mu asụkwadu g'unu mee.
25 Ọ bụepho lẹ-a; g'ọ dụhabe; unu chịkwaru ẹka labọ
kwẹe l'iphe ono, bụwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasụ teke
mu a-bya ọzo.

26 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta yẹe onye emeje iphe,
mu pfuru; mbụ onye gude iya ememe jeye l'ikpazụ; nokwa
onye mu e-ye iya l'ẹka g'ọ bụru onye-ishi ọhamoha.
27 Oo-gude mgbọrígwè bụru ishi ọhamoha; gwee
ọhamoha ono uji. Ono bụru iphe, Nna sụru gẹ mu mee.
28 Ọzo bụ lẹ mu a-nụkwa iya phọ kpokpode nchi-abọhu.
29 " 'G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a,
Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.' "

3

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Sadisu

1 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Sadisu baa:
"Ọwa-a bụ ozi, onye ono ezi; mbụ onye ono gude
Unme ẹsaa Chileke ono waa kpokpode ẹsaa ono. Mu
makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. L'aanọduje
eku unu ndu nọ ndzụ; ọle unu bụ ndu nwụhuru anwụhu.
2 Ọ tọ dụekwa g'ọo-nọ-beru nta-a iphe ọbu, unu nweru
ọbu anyịhu ẹnya ree. Ọo ya bụ; unu tehukwa nwụru ẹnya;
kwabẹru iya ẹnya k'ọphu ọo-rọ-kerehu. Mu daleakwaru
unu hụmawaa l'iphemiphe, unu eme ta adụdu ọphu unu
metabewaru g'ọ gbaru l'iphu Chileke mu.
3 Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwapho ozi-ọma ono, unu gude
nchị unu nụma kwetakwaphọ ono. Unu pfụkwarupho
pfụshia ike l'iphe ozi-ọma ono epfu. G'izimanụ lwakwa unu
azụ. Teke ọ bụ l'unu te etehuduru nwụru ẹnya bẹ mu a-
tụkwa unu l'ụzorehu; mbụ byaẹpho g'onye-oshi, ata dụdu
onye amajẹ teke ọobya. Ọo ya bụ l'unu ta abyadụ ama teke
mu a-byapfuta unu.
4 Ọle g'ọ dụhabe; o nwekwarụ nwụmadzu olemole, unu
l'ẹphe nọ lẹ Sadisu; ndu te emerwụshiduru uwe phẹ. Ọ
bụru ndu ono bẹ e-ye uwe ọchaa; mu l'ẹphe eburu; kẹle
ẹphe goshiwaru l'ọo iphe ono rwuberu phẹ.
5 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ e-ye uwe ọchaa
ono. Ọphu mu abyakwa ehufu ẹpha onye ono l'ẹkwo, e
deshiru ẹpha ndu dzụ ndzụ ojejoje. Mu a-pfụru l'iphu Nna
mu; mẹ l'iphu ụnwu-ojozi iya, nọ l'imigwe; pfua ya hoo haa
l'onye ono bẹ bụkwa onye nọ mu l'ẹka.
6 " 'G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.' "

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Filadelufiya

7 Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Filadelufiya
baa:
"Ọwa-a bụ ozi, onye ono, dụ nsọ bya abụru onye ire-lanụ
ono ezi. Onye ono, bụ iya gude ire-igodo eze ono, bụ Dévidi.
Onye abụjeru: ọ -gụhaa ụzo; ọ tọ dụedu onye ọzo asụru iya

agụ-chi; teke ọ gụ-chiru iya agụ-chi; ọ tọ dụedu onye ọzo sụru iya agụha.

8 Sụ-a; mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha.
Mu gụhaakwaru ụzo gheberu unu ọnu; ọphu ọ dụkwa onye
sụru iya agụ-chi agụ-chi. Mu makwarụ-a l'ike ta adụ-zidu
unu; ọle unu pfụlekwaru-a pfụ-shia ike l'opfu ono, mu
pfuru ono; unu nọdu emekwa iya phọ ememe; ọphu unu
agọjedu ẹgo l'unu ta abụdu ndibe mu.

9 "Iphe unu a-hụma bụ lẹ ndu ono bụ ndu ndzukọ ọphu
abajẹru Nsetanu ẹja ono; ndu ono adzụje ụka sụ l'ẹphe bụ
ndu Jiu l'ẹbe ẹphe abụ iya ono; ndu ono bẹ mu e-me: ẹphe
abya egbushi ikpere l'alị baarụ unu ẹja. Noo gẹ mu e-shi
mee: ẹphe amaru lẹ mu yeru unu obu bụ ono.

10 Eshinu unu tarụ nshi ono, bụ iya bụ iphe, mu karụ
unu g'unu meje ono; bẹ mbẹdua e-gudeshikwaphọ unu
mẹ ọhutama -byaẹpho; mbụ ọhutama ono l'abya l'eliphe
l'ophu; g'ọ hụa iphe, bụ ndiphe l'ophu ama ono.

11 Ọ tọ dụekwa g'ọo-nọ-beru mu abya. Unu gudeshikwa
iphe ono, bụwaa k'unu ono ikike g'ọ tọ dụ onye l'anata unu
okpu-eze ono.

12 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-me g'ọ
bụru itso nọ l'ime eze-ụlo Chileke mu; ọphu ọo-lụfubaedu
iya alụfu. Mu eworu ẹpha Chileke mu dee ya l'ọnu-iphu;
dekwaa ya phọ ẹpha mkpụkpu kẹ Chileke mu ono, bụ iya bụ
Jierúsalẹmu ọ̀phúú. Mkpụkpu ono bụ l'imigwe ẹka Chileke
mu ono nọ bẹ oo-shi bya. Mu abya edefụkwaa phọ ẹpha
ọ̀phúú nkemu l'ọnu-iphu onye ono.

13 "G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Layodeshiya

14 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Layo-
deshiya baa:

"Ọwa-a bụ ozi, oozi; mbụ onye ono, ẹpha iya bụ: Nokwa
g'ọ dụ"; mbụ onye ono, ọ gbaru kẹ g'e gude ire iya ẹka
l'iphemiphe, oopfu ono; bya abụru iya bụ onye pfuru
anyi ọkpobe-opfu Chileke; bya abụkwaru iya phọ bụ onye
iphemiphe, Chileke meru dobe lẹ mgboko shi l'ẹka.

15 Mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha; l'unu
te ejidu oyi ọphu unu evudu ọku. Unu gege anọdu eji oyi;
ọzoo l'unu evu ọku.

16 Ọo ya bụ; l'eshinu unu dụ wụruwuru; unu te ejidu oyi
ọphu unu evudu ọku bẹ mu a-gbụfu unu.

17 L'unu anọduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabẹ
kweru unu; l'ọ tọ dụkpodaa iphe ụko iya dụru unu. Nshịo

unu; unu ta amaduro l'unu dụ k'ayọru ọshi; l'unu akpa nri;
unu nọdu atsụ ishi bya agbakwarụ phọ ọto.
18 Ọo ya bụ l'ìdzù, mu a-chịru unu nta-a bụ g'unu bya
azụta mu mkpọla-ododo mbụ ọphu a kpụru l'ọku-ụzu;
k'ọphu adụedu mkpaba dụ iya nụ; g'oo-mee unu g'unu bụru
ndu nweru iphe; unu abyakwaphọ bya azụta mu uwe ọchaa
g'unu yeje g'unu ta agbahẹru ọto; ọo ya bụ g'iphere adụ-
buhu unu. Unu azụtakwa mu phọ ọbvu ẹnya tee l'ẹnya
ono g'unu awata aphụ ụzo.
19 L'ọ kwa ndu mu yeru obu bẹ mu abajẹru mba; hụa
phẹ ahụ̀hù; g'ẹphe maru iphe. Ọo ya bụ; unu gude nụ obu
unu g'ọ ha meje gẹ mu pfuru ono; g'izimanụ iphe-ẹji unu
lwadụpho unu azụ.
20 Unu lenu; mu pfụakwaru l'ọnu mgbo akụ ẹka l'ụzo.
Onye nụmaru olu mu; gụhaaru mu ụzo; mu abata; mu l'iya
erigba nri; onye eria kẹ nwibe iya; onye eria kẹ nwibe iya.
21 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-kwe g'ọ nọ-
kube mu l'aba-eze mu; bụnaa gẹ mbẹdua lwụru lwụta bya
anọ-kube Nna mu l'aba-eze iya-a.
22 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme
Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.”

4

Abarụ Chileke ẹja l'imigwe

1 Tọbudu iya bụ; ono bvụchaepho mu byakwa elee ẹnya
ọzo; hụma ụzo, gheru ọnu l'imigwe. Olu mbụ phọ, mu shi
nụmahawaa phọ; mbụ olu phọ l'ada g'opu-ọgu phọ; sụ mu:
“Nyikota byakpọdapho l'ẹka gẹ mu goshi ngu iphe, e-me
l'iphu.”
2 G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ẹhu pyịmu.
E jeshia ele ẹnya; e dobewaa aba-eze l'imigwe l'ẹka ono. Ọ
dụkwarupho onye nọ iya nụ.
3 Onye ono, nọ iya nụ ono nọdu egbuẹpho kẹ nwịinwii gẹ
mkpuma jiásùpà. Iphu iya nọdu eke zaazaa gẹ mkpuma
kanélìyànù. Iphe nọ-pheru aba-eze ono mgburugburu
bụru ẹko-mini, ekelẹpho oyingo oyingo gẹ mkpuma, bụ
emeralụdu.
4 Aba-eze ụkporo l'ẹno ọzo nọ-phee aba-eze ono mgbu-
rugburu. Ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno nọduchaa anọ
l'aba-eze ono. Ẹphe yekọtaepho uwe, achagbaa pemu
pemu. Ẹphe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono
g'ọ ha bẹ bụkota mkpọla-ododo bẹ e gude wụa ya.
5 Ebemu-igwe nọdu eshijeẹpho l'ẹka ono, aba-eze ono
nọ ono alọ kẹ waa waa. Igwe nọdu ede riiriirii; ara ọ́rà;

atụ egbigwe. Orọku ẹsaa nọdugbaa l'iphu aba-eze ono
enwugbaa jajaja, bụ iya bụ Unme ẹsaa Chileke ono.
6 Iphe, dụfukwaapho l'iphu aba-eze ono bụ iphe, dụ g'eze-
ẹnyimu, aphụ ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.
O nweru iphe ẹno, nọgbaa ndzụ nọ l'echilabọ aba-
eze ono. Iphe ono bya anọ-phekwaaphọ aba-eze ono
mgburugburu. Iphe ẹno ọbu tụkoepho iphe, bụ ẹhu iya
l'ophu g'ẹhu iya ha mokashịa ẹnya ẹnya; iphu l'azụ.
7 Kẹ mbụ bẹ dụ g'oduma; k'ẹbo dụ gẹ nwa oke-eswi; k'ẹto
bẹ nweru iphu dụ gẹ kẹ nemadzụ; k'ẹno dụ g'ugo, ephe l'eli.
8 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono nwegbachaaru ǹkù ishii
ishii l'ẹhu l'ẹhu. Ẹhumehu bụkotaru phẹ ẹnya ẹnya mẹ eli
ẹhu phẹ mẹ l'ime ẹhu phẹ. Eswe mẹ ẹnyashi ta adụdu teke
ẹphe ta anọdujedu agụ ebvu sụ:
"Nsọ! Nsọ! Nsọ!
bẹ Nnajịuphu ono,
bụ Chileke, bụ iya
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
dụ.
Ọo ya bụ Chileke ono,
shihawaa nọduta
tẹmanu mgboko dụ ono;
bya abụru onye nọ
ndzụ nta
bya abụru iya bụ
onye ono,
abya nụ ono."
9 Iphe ẹno ono, nọ ndzụ ono bẹ agụ ebvu aja onye ono, nọ
ndzụ ojejoje ono ajaja; onye ono, bụ iya nọ l'aba-eze ono;
tẹme ẹphe nọdu agụkwa iya phọ gude akwabẹ iya ùbvù;
bya egude iya etu iya ẹpha. No iya; ọ nọdu abụjeru teke
ẹphe gụerupho ebvu ono;
10 ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono adakọtaepho
kpurumu l'iphu onye ono, nọ l'aba-eze ono baarụ iya ẹja;
mbụ onye ono, bụ iya nọ ndzụ ojejoje ono. Ẹphe abya
ekpushia okpu-eze phẹ woru wụshi l'iphu aba-eze ono gụa
ebvu sụ:
11 "Ọ gbakwarụ ngu gụbe
Nnajịuphu bya abụru
Chileke anyi;
g'aatụko g'a ha jaa ngu
ajaja;
kwabẹ ngu ùbvù;
anụru ngu opfu
l'ọo ngu kachaa ike.

Noo kẹle ọo ngu meru
iphemiphe dobe.
Ọo l'ọ dụ ngu l'uche meru
g'o gude ẹphe dụ;
bụru iphe,
e meru dobe.”

5

Nwatụru-ngwẹja, shi l'ẹka Chileke yẹle ẹkwo, a phụru aphụphu

1 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma l'ọ dụru ẹkwo, a phụru
aphụphu, o gude l'ẹkutara; mbụ onye ono, nọ l'aba-eze ono.
Ẹkwo ono bẹ e deru iphe l'iphu; dee ya l'azụ. A phụ-chia
ya aphụ-chi gude iphe-ọhubama ẹsaa nyachishia ya.
2 Mu bya ahụma ojozi-imigwe lanụ, e yeru ike, ha shii
l'ẹka; ẹka ọora iya arara arashi iya ike asụje: “?Bụ onye
bụ onye a-sụ lẹ ya maru onwiya; lẹ ya gbaru k'anyashị
iphe-ọhubama ono, e gude nyachishia ẹkwo ono, a phụru
aphụphu ono; ?onye a-bya anyashịa ya phụhaa?”
3 Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ l'imigwe; ọzoo l'eliphe; ọzoo
l'ime-alị, dụru ike phụhaa ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono;
ọphu ọ bụ kẹ lee ya ẹnya l'ime.
4 Ẹnya-mini bụru mu vurukutuku l'ẹnya l'ọ tọ dụdu onye
a hụmaru, gbaru k'aphụha ẹkwo ono, a phụru aphụphu
ono; ọphu ọ bụro onye eje epfu kẹ lee ya ẹnya l'ime.
5 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime ndu bụ ọgerenya ono
sụ mu: “Ta arashị ẹkwa! Lekwa l'onye ono, bụ Oduma
kẹ Jiuda; mbụ oshilọkpa Dévidi ono lwụakwaru ọgu ono
lwụta. Ọ bụru iya bụ onye a-dụ ike phụhaa ẹkwo ono, a
phụru aphụphu ono nyashịa ya iphe-ọhubama ẹsaa ono, e
gude nyachia ya ono.”
6 No iya; mu bya ahụma Nwatụru ono l'ẹka ọ pfụru lẹ
mgbaka aba-eze ono yẹe iphe ẹno phọ, nọgbaa ndzụ, nọ
l'echilabọ ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono. Nwatụru
ono bẹ dụepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu
ẹsaa; mokwaaphọ ẹnya ẹsaa, bụ iphe, nọ-chigbaaru ẹnya
Unme ẹsaa Chileke; mbụ Unme ẹsaa, Chileke ziru g'ẹphe
gbakashịhu dzuru mgboko l'ophu.
7 Ọ gbalihu bya ejepfu onye ono, nọ l'aba-eze ono bya
anata iya ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono, o gude l'ẹkutara
ono.
8 O wotaẹpho ẹkwo ono; iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ
ono mẹ ụkporo ndu bụ ọgerenya lẹ ndu bụ ọgerenya ẹno
phọ tụko daa kpurumu l'iphu Nwatụru ono baarụ iya ẹja.
Ndu bụ ọgerenya ono tụko pagbaarụ eze une l'ẹhu l'ẹhu
bya egudegbakwaaphọ eze-ochi, e gude mkpọla wụa. Iphe

dụgbaa ya nụ bụ ụnwù-isẹnsu, ẹnwuru-ọku iya anọduje
eshi kwẹekweekwee. Ẹnwuru-ọku iya ono nọ-chiru ẹnya
epfupfu ono, ndu-nsọ anọduje epfu anụ Chileke ono.
9 No iya; ndu bụ ọgerenya ono nọdu agụ ebvu ọphúú
asụje:
"Ọo ngu gbaru k'ewota ẹkwo ono;
nyịshia ya iphe-ọhubama ono,
e gude nyachishia ya ono.
E gburu ngu egbugbu;
I gude mee ngu gbatarụ
Chileke nemadzụ;
mbụ ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpọ l'ophu;
mẹ lẹ ndu shikọta l'iphe,
bụkota opfu-alị ndu
dụ iche iche,
nọ lẹ mgboko-a;
mẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu gẹ
mkpụkpu hakpọo l'ophu;
mẹkpoo ọhamoha kpọ
mgburugburu.
10 I mee phẹ: ẹphe bụgbaaru eze
bya emekwaa phẹ phọ:
ẹphe bụgbaaru uke kẹ
Chileke anyi.
Ọ bụru phẹ a-bụru ishi
ndiphe l'ophu."
11 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma ụnwu-ojozi-imigwe, dụ
igwerigwe. Mu nọdu anụkwapho olu phẹ. Ojozi-imigwe
ọbu bụkwa ụnubuku ụnubuku ugbo olemole; mbụ lẹ-a;
ẹphe habekpọepho l'igwerigwe; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye
adụ ike agụta phẹ l'ọgu. Ẹphe tụko g'ẹphe hakọta; ẹphe
l'iphe ẹno phọ, dzụgbaa ndzụ phọ; mẹ ndu bụ ọgerenya
phọ; tụko g'ẹphe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu.
12 Ẹphe nọdu agụ ebvu agụshikpoo ya ike asụje:
"Nwatụru ono, e gburu
g'ọ bụru ẹja ọha
ono bẹ ọ gbakwarụ
g'e mee g'ike tụko
lwa iya l'ẹka;
l'ọo tụko iphemiphe
nworu;
tụko mmamiphe nweru;
bụru onye-ishi iphemiphe.

G'a kwabẹje iya ùbvù;
jaję iya ajaja;
gọjeru ọnu-ọma nụ iya.”
13 Mu nụma g'iphe, bụkpoo iphe, Chileke meru dobe
l'imigwe; mę ọphu, o meru dobe l'eliphe; mę ọphu o meru
dobe l'ime-alị; mękpoo iphe, o meru dobe l'eze-ẹnyimu;
tụkoru agụ ebvu asụje:
“G'iphe, bụkpoo ọnu-ọma,
aagọ agọgo;
mę ùbvù g'ùbvù ha;
mę ajaja;
mę abụ ishi k'iphemiphe
tụko bụru kę gụbe
onye ono,
nọ l'aba-eze ono waa
gụbe Nwatụru ono
jasụ lę tuutuutuu
lę mịimiimii.”
14 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono tụko sụ: “Ọo g'ọ dụ.” Ndu
bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono tụko daa kpurumu baarụ
onye ono, nọ l'aba-eze ono waa Nwatụru ono ẹja.

6

Iphe-ọhubama, e gude
nyachishia ẹkwo ono

1 Tọbudu iya bụ; mu hụma gę Nwatụru ono nyafụru
kę mbụ l'iphe-ọhubama ẹsaa ono, e gude nyachishia
ẹkwo ono. Mu bya anụma gę nanụ l'ime iphe ẹno
ono, nọgbaa ndzụ ono gude olu, daẹrupho g'egbigwe sụ:
“Byakpọdaapho-o!”
2 Mu bya elee ẹnya; mu hụma ịnya, acha ụcha. Onye nọ
iya l'eli agba parụ ụta, eegudeje agba apfụ. Onye ono bę e
kpuberu okpu-eze l'ishi. Ọ nọdu l'ịnya ono; ọ bụru iya eje
ọgu. O jeshia alwụ ndu ọhogu iya g'ọolwụjehawaa phę.
3 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono
k'ẹbo bụ iphe, e gude nyachishia ẹkwo ono. Mu
nụmakwa gę k'ẹbo l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono sụru:
“Byakpọdaapho-o!”
4 Ịnya ọzo lụfutakwa. Ono nọdu eke uswe-uswe. Onye
nọ iya l'eli bę e woru ogu-echi, ha njọ ahaha pẹe. E zia
ya g'o je emee g'ụnwu-eliphe tsoje ibe phę ọgu; g'o mee
g'ụnwu-eliphe wata egbushi onwophę; k'ọphu ẹhu ọdu guu
ata adụbaedu lę mgboko.
5 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono
k'ẹto. Mu nụmakwa gę k'ẹto l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ
ono sụru: “Byakpọdaapho-o!” Mu bya elee ẹnya hụma

ịnya, eji kẹ hirihiri. Onye nọ iya l'eli parụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe.

6 Mu nụma iphe, dụ g'olu l'echilabọ iphe ẹno ono, nọgbaa
ndzụ ono l'ẹka ọosuje: "Iphe e-rekwa ire shii; k'ọphu nri,
e gude aswa ozi ujiku ophu kpata bụepho onye lanụ bẹ oo-
ji ẹpho kpẹekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanụ kpata
bụkwanuru ụmadzu ẹto bẹ oo-ji ẹpho kpụrumu. Ọ bụepho
g'e te emebyikwa manụ yẹe mẹe emebyi."

7 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono
k'ẹno; mu nụmakwa gẹ k'ẹno l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ
ono asụje: "Byakpọdaapho-o!"

8 Mu bya elee ẹnya hụma ịnya, gbachishihuru ag-
bachishihu. Onye nọ iya l'eli bụru Anwụhu gẹdegede. Alị-
maa nọdu etso iya l'azụ. A bya ekee mgboko ụzo ẹno; woru
ẹka lanụ ye phẹ l'ẹka; sụ g'ẹphe gude ogu-echi gbugbushia
iphemiphe bu iya nụ; g'ẹphe kpọ-gbushia phẹ l'ẹgu; gude
ẹjo iphe-ememe mẹkpoo ẹjo anụ-ẹgbudu megbushia phẹ.

9 Ọ byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono ọphu kwe iya
ise. Mu bya ahụma ọru-ngwẹja l'ẹka ono. Iphe, kụru lẹ
mkpula iya bụerupho maa ndu ono, e gburu l'ike opfu
l'ẹphe kwetarụ iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono; tẹme
ẹphe shi anọduje eme egoshi l'ẹphe bụ ndu kẹ Chileke.

10 Ẹphe tụko g'ẹphe ha ara ọ́rà arashi iya ike sụ:
"Nnajịuphu-e! Ọo ngu bụ onye dụ nsọ; bya abụru ngu bụ
onye emeje iphe, g'i pfuru iya. ?Bụ anyi nọ-beadaru ịno-
beagha tẹmanu l'i kua ndu bu l'eliphe kpaa ishi iphe, meru
anyi-a; gwaa phẹ ụgwo egbugbu-a, ẹphe gburu anyi-a?"

11 Tọbudu iya bụ; a bya ekeshikọtaru phẹ awurukpata
uwe, achagbaa nmalanmala l'ẹhu l'ẹhu. A sụ phẹ: "Unu
nọduro tụtaro unme, unu atụta. Unu tafụa nshi ngabẹfua
nwanshịi l'unu teke edzudu. Unu tụtakpoepho unme ono
jeye teke unu e-dzu tẹmanu. L'ọ kwa g'e gburu unubẹdua
bụ g'e gbujekwaphọ ikpoto ndu ọzo l'eliphe; ndu bụkwapho
ụnwunna unu, ejeru Chileke ozi g'unubẹdua jeru iya ya-a."

12 Mu nọdu elekpọepho ẹnya teke ọ nyafụru iphe-
ọhubama ono k'ishii. Noo ya; alị wata anma jiijiijii anmashi
iya ike; ẹnyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphụ, e meru l'éjí
eghu-ojii. Ọnwa l'ophu gbanwekọta keahaa meemee.

13 Kpokpode, dụ l'igwe dashịhuaha l'alị g'ẹka oshi figu
erishihu akpụru, akadụru akaka mẹ oke phẹrephere nọdu
ezi anma iya yiga yiga.

14 Igwe phụepho onwiya g'onye aphụ utute phụta phụfu;
a hụma-beru iya. Iphe, bụkpoo úbvú, dụ l'ẹkameka; mẹ
alị, mini sọ-pheru mgburugburu bụkotaru iphe, e wofuru
l'ẹka ẹphe shi nọdugbaa.

15 Tọbudu iya bụ; ndu eze kẹ ndiphe; mẹ ndu oke amadụ
phẹ; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu phẹ; mẹ ndu nweru iphe;
mẹ ndu ọkpehu dụ; mẹkpoo onyemonye mgburugburu;
ohu mẹ amadụ; tụko je edomikọta onwophẹ l'ọgba mẹ lẹ
mgbaka mkpuma, nọgbaa l'ẹka úbvú dụ.
16 Ẹphe tụko arakugbaa úbvú mẹ mkpuma ono asụje:
"Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, nọ l'aba-
eze ono ta ahụma anyi; waa gẹ Nwatụru ono ta atụ-koshi
anyi oke-ẹhu-eghu iya.
17 Noo kẹle mbọku ẹphe atụkoshi ndiphe oke ẹhu-eghu
phẹ bẹ rwuakwaru nụ. ?Dẹnu onye sụru iya akpafụ l'iphu
nta?"

7

Igwerigwe ndu Ízurẹlu, e meru
ọhubama l'iphu

1 E mechaa; mu bya ahụma ojozi ẹno l'ẹka ẹphe pfụru lẹ
mgboko l'uzi ẹka igwe bechaaru; alị beru uzi ẹno. Ẹphe
sede phẹrephere, eshije l'uzi ẹka ono ẹphen'ẹno g'o to
zihẹ lẹ mgboko. Phẹrephere zibuhu l'eliphe mgburugburu;
ọphu oozidu l'alị; ọphu oozidu lẹ mini; ọphu ọ dụdu g'ọ ka
mma l'ọo oshi lanụ ezi phẹrephere.
2 Mu hụmakwa ojozi-imigwe ọzo, shi l'ụzo ẹnyanwu
awawa ephe abya. Ojozi k'ono bẹ gude iphe, shi l'ẹka
Chileke ono, nọ ndzụ; mbụ iphe eegudeje eme iphe-
ọhubama l'ẹhu. Ọ bya araa ya arara rashịa ya ike sụ ụnwu-
ojozi-imigwe ẹno, Chileke ziru g'ẹphe je emebyishia alị;
mebyishia mini;
3 sụ phẹ: "Unu ta adụkwa iphe, unu e-mewaa mgboko;
ọzoo mini; ọzoo oshi; g'anyi vuadaru ụzo mee iphe, bụ ndu
ejeru Chileke anyi ozi iphe-ọhubama l'egedegee ọnu-iphu."
4 A kọo ụmadzu ole, e meru iphe-ọhubama Chileke ono
mu nụma; ẹphe dụ ụkporo ụnu nemadzụ iri l'ẹsato. Ndu
ono shikọta l'iphe, bụ ọkpa-ipfu Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu.
5 Ndu e meru ọhubama ono l'ọkpa-ipfu Jiuda dụ ụkporo
ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Rúbẹnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Gadụ dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
6 Ndu e meru ọhubama ono
l'ọkpa-ipfu Asha dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;

ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Nafụtali dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Manásẹ dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
7 Ndu e meru ọhubama
ono l'ọkpa-ipfu
Simiyọnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Lívayi dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Isaka dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
8 Ndu e meru ọhubama ono
l'ọkpa-ipfu Zebulọnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Jiósẹfu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Benjiaminu
dụ ụkporo ụnu l'ụnu iri.

Igwerigwe ndu ọzo, bụ agụta agụta

9 "E mechaa mu bya elee ẹnya hụma ikpoto ndu nmarụ ẹrupfu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu nemadzụ igbakoroshienyi sụru g'ọoguta phẹ l'ọgu. Ndu ono bụ ndu shigbakpọo l'ọhamoha, dụ lẹ mgboko; mẹ ipfu g'ipfu ha lẹ mgboko-a; mẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu l'ophu; mẹ lẹ ndu epfukọta opfu-alị ndu dụ iche iche, nọ lẹ mgboko-a. Ẹphe tụkoru g'ẹphe ha yekọta akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Ẹphe tụko g'ẹphe ha pfụgbaaru l'atatiphu aba-eze ono; mẹ l'iphu Nwatụru ono; bya apagbaaru igu l'ẹka.

10 Ẹphe tụko ara iya arara arashi iya ike asụje: Ndzọta bụkwa kẹ Chileke anyi, bụ iya nọ l'aba-eze ono; bya abụkwarupho kẹ Nwatụru ono."

11 Ndu ojozi-imigwe g'ẹphe ha tụko bya apfụ-phee aba-eze ono; yẹe ndu bụ ọgerenya phọ mẹ iphe ẹno, nọgbaa ndzụ phọ mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha tụko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baarụ Chileke ẹja;

12 sụ: "Nokwa g'ọ dụ bụ ono! G'agọ ọnu-ọma mẹ ajaja mẹ mmamiphe mẹ ekele mẹ akwabẹ ùbvù mẹ ike mẹ ọkpehu

bụru kẹ Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii! Nokwa g'ọ dụ!”

13 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime ndu bụ ọgerenya ono
bya ekua mu sụ mu: “?Ọ dụ ngu g'ọ bụ ndu ole bẹ ndu ono,
e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bụ? ?
Ọ dụ ngu g'awe bẹ ẹphe shi?”

14 Mu sụ iya: “Ọnyibe; ọ kwa ngu ka amama.” Ọ sụ mu:
“Ndu-a bụkwa ndu ono, shi l'ẹjo oke iphe-ẹhuka ono fụta.
Ẹphe gudewaa mee Nwatụru ngwẹja, shi l'ẹka Chileke saa
awurukpata uwe phẹ ono; ọ nọdu acha ụcha nno.

15 Noo g'o gude ẹphe nọdu l'iphu aba-eze Chileke ejeru
iya ozi eswe l'ẹnyashi l'ime eze-ụlo iya. Ọ bụru onye ono,
nọ l'aba-eze ono bẹ anọ-kubeje phẹ eche phẹ g'ọ tọ dụ iphe,
e-me phẹ nụ.

16 Ẹgu taa gụbaedu phẹ; ọphu mini agụbaedu phẹ. Anwụ
te echihẹdu phẹ; ọphu okpomọku adụedu phẹ.

17 Noo lẹ Nwatụru ono, nọ l'echilabọ aba-eze ono bẹ a-
nọduepho eche phẹ g'onye eche atụru. Oo-dujeru phẹ je
l'ẹka mini, anụje ndzụ futaru. Chileke a-tụko ẹnya-mini
ẹkwa phẹ hushichaa phẹ.”

8

Iphe-ọhubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono

1 Tọbudu iya bụ; Nwatụru ono bya anyafụepho iphe-
ọhubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono; ẹkameka
l'imigwe daẹpho kẹ nyọnyoronyo jasụ l'iphe, ha g'e kee awa
lanụ ẹbo.

2 No iya; mu bya ahụma ojozi-imigwe ẹsaa ono, apfụjeru
l'iphu Chileke ono. A bya achịe phẹ opu-ọgu ẹsaa.

3 No iya; ojozi-imigwe ọzo bya bya abata bya apfụru l'iphu
ọru-ngwẹja Chileke ono. Ọ parụ ochi, a wụru lẹ mkpọla-
ododo. A bya anụ iya ụnwù-isẹnsu, ha shii g'ọ gwakọbe
ẹnwuru ụnwù-isẹnsu ono l'epfupfu ono, ndu-nsọ g'ẹphe ha
anọduje epfu anụ Chileke ono; tụko gwee l'eli ọru-ngwẹja
mkpọla-ododo ono, nọ l'iphu aba-eze ono.

4 Ẹnwuru ọku ngwẹja ono kpụ-lihu yẹe epfupfu, ndu-nsọ
epfuje anụ Chileke; shi l'ẹka ojozi ono pfụru akpụepho tụuu
ala l'iphu Chileke.

5 Noo ya bụ: ojozi ono mechaẹpho bya agụta ọku l'ọru-
ngwẹja ono; gụ-jia ochi ono; bya eworu iya tụa kpoo
l'eliphe. Mgboko swọkobe. Igwe nọdu ede edede bya agbẹ
l'ẹka ono atụ egbigwe; ọ nọdu ara ọ́rà; ebemu-igwe nọdu
alọjeepho kẹ waa waa; alị nọdu anmakọta jiijiijii.

Opu-ọgu

6 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ẹsaa ono, chị opu-ọgu ẹsaa
ono bya akwakọbe g'ẹphe bya awata egbu opu-ọgu phẹ.
7 Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya egbua opu-ọgu nkiya. Akamini
mẹ ọku, a gwakọberu mee nọdu edzeẹpho gẹ mini l'eliphe.
Ọku kèé eliphe ẹto kepyashịa uzi lanụ; bya èkèé oshi, nọ
l'eliphe uzi ẹto kepyashịkwapho uzi lanụ; bya atụko ẹswa
oyi kepyashịa.
8 Ojozi-imigwe k'ẹbo bya egbua opu-ọgu nkiya. A parụ
iphe, dụ g'eze úbvú, ha shii, ọku etsu phuruphuru parụ chie
l'ime eze-ẹnyimu, dụkota lẹ mgboko l'ophu. Ẹnyimu kèé uzi
ẹto; ẹka lanụ bụkotaru mee.
9 Iphe, bụ iphe, nọ ndzụ, bukọta lẹ mini kèé uzi ẹto;
uzi lanụ nwụshihukota. Ụgbo mini kèé uzi ẹto; uzi lanụ
mebyishihukọta.
10 Ojozi-imigwe k'ẹto bya egbua opu-ọgu nkiya; eze
kpokpode shi l'imigwe bya adaa. Ọ nọdu eke jaajaajaa
g'ọku-apyịpyi bya èkèé iphe, bụkpoo mini mgburugburu
yẹle ẹka nggele nggele futaru; o kèé ya uzi ẹto daa l'ẹka
lanụ.
11 Ẹpha kpokpode ono bụru “Age.” Mini, nọ lẹ mgboko
kèé ẹto; ẹka lanụ tsọahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngụtaru
mini ono, bụ ndu nọ lẹ mgboko nwụshihu; ọ bụru iphe,
kparụ iya nụ bụ lẹ mini ono atsọ ilu.
12 Ojozi-imigwe k'ẹno bya egbua opu-ọgu nkiya. E kèé
ẹnyanwu uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé ọnwa ẹto
chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé kpokpode uzi ẹto chia ẹka
lanụ iphe; k'ọphu oke lanụ l'uzi ẹto l'ìphóró phẹ gbaaharu
ọchii. Eswe kèé ẹto; ọphu ìphóró adụdu l'ẹka lanụ. Ọ
bụkwarupho nno bụ g'ọ dapfuru ẹnyashi; mbụ o kèé ẹto;
uzi lanụ kabaa agba ọchii.
13 Mu bya elee ẹnya hụma ugo lanụ l'ẹka oophe
l'akpaminigwe. Ọ nọdu ara iya arara arashi iya ike asụje:
“Nshịo ụnwu-eliphe; nshịo ụnwu-eliphe; nshịo!
Aphụ atsọru ndu bu lẹ mgboko mẹ ojozi-imigwe ẹto-a, phọduru
nụ-a gbuẹpho opu-ọgu ọphu ẹphe abya egbugbu-a.”

9

1 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbua opu-ọgu
nkiya. Mu hụma kpokpode, shihawarọ l'igwe bya adaa
l'alị. E woru ire-igodo, eegudeje tụhaa ẹka eeshije enyiba
l'iduma, enwedu ọ́hú woru nụ iya.
2 Kpokpode ono bya atụhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma
ono. Iduma ono wata akpụ ẹnwuru tụutuutuu g'ẹka a
kpọberu ọku icheku. Ẹnwuru ọku ono mee anwụ mẹ
phẹrephere wata agba ọchii.

3 Noo ya bụ; igube shi l'ẹnwuru-ọku ono tsulihu tsuba
l'eliphe. Igube ono bẹ e yeru ike l'ẹka g'ọ gbajẹ g'akpị.
4 A kakọtaru igube ono g'ọ tọ dụkwa iphe, oo-me ẹswa, nọ
l'eliphe; ọphu o mebyikwa oshi; ọphu ọ dụkpoo iphe, futaru
l'alị bvuru lẹ mgboko; mbụ iphe ẹkwo dụ, oo-mebyi; gbahaa
ndu ọonu aphụ bụ ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama
Chileke l'egedegee ọnu-iphu.
5 Igube ono bẹ e ziru g'ọ nụa ndiphe aphụ ọnwa ise; ọle ọ
g'ọ tọ dụkwa onye oo-gbu egbugbu. Obenu l'ẹjo mkpamẹhu,
ọo-kpa ndiphe bẹ a-phụe phẹ phọ g'akpị aphụje onye ọ
gbaru-a.
6 L'ime ọnwa ise ono bẹ ndiphe a-nọdu achọ anwụhu
achọcho; ẹphe taa hụmadu iya. Ọo-gụ phẹ anwụhu; obenu
l'ọnwu phehuwaru.
7 Igube ọbu bẹ a -nọdu ele iya ẹnya bẹ ọodugbajeepho
g'ịnya, e doziru k'egude eje ọgu. Iphe, dụgbaa ya l'ishi
dụchaa g'okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee. Iphu phẹ
dụgbaa g'iphu nemadzụ.
8 Ẹgbushi, nọ phẹ l'ishi hachaẹpho ogologo ogologo
g'ẹgbushi ụnwanyi. Eze, nọ phẹ l'ọnu dụgbaa g'eze oduma.
9 Ẹphe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phẹ g'uwe-
ígwè, ndu eje ọgu eyeje gude gbobuta ọkpoma. Igiji, ẹphe
gude ǹkù phẹ ede dụepho g'igiji igwerigwe ụgbo-ịnya, e
gude eje ọgu.
10 Igube ono nwechakwaaru ụ̀dé, ẹphe egudeje agba
agbagba g'akpị. Ẹka ike dụ phẹ, bụ iya bụ ike ono, ẹphe
e-gude nụa nemadzụ aphụ ọnwa ise ono bụru l'ụ̀dé phẹ
ono bẹ ọ kpakọru nọdu.
11 Onye eze phẹ bụru ojozi-imigwe ono; ọphu bụ iya bẹ
iduma, enwedu ọhu dụ l'ẹka. Ẹpha ojozi ono l'opfu ndu
Hiburu bụ Abadọnu; o be l'opfu Giriku; ọ bụru Apọliyonu.
12 Tọbudu iya bụ; ẹjo iphe-ẹhuka kẹ mbụ abvụ. Ọ
phọdukwaduro uzi ẹjo iphe-ẹhuka labọ.
13 No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbua opu-ọgu nkiya;
mu nụma olu-opfu, eepfu l'ọru-ngwẹja ono, e gude mkpọla-
ododo mee ono. Opfu ono bẹ e pfuru l'ishishi mpu ọru-
ngwẹja ono ẹphen'ẹno l'ẹnya ẹka ono; a tụko nụmakota iya
mgbo lanụ. Ọru-ngwẹja ono bụerupho l'atatiphu Chileke
bẹ ọ dụ gẹdegede.
14 Olu ono sụ ojozi-imigwe k'ishii ono, bụ iya gude opu-
ọgu ono: “Tọshichaa ojozi-imigwe ẹno ono, e keru ẹgbu
l'eze-ẹnyimu Yufurétisu ono.”
15 No iya bụ; a parụ ojozi ẹno ono wehakọta. Iphe, e
meru phẹ dobedoru bụ g'ẹphe emee iphe ono, a sụru g'ẹphe
mee ono; lẹ teke ono; lẹ mbọku ono; l'ọnwa ono; l'apha

ono gẹdegede. G'ẹphe kèé ndiphe uzi ẹto; tụko uzi lanụ
megbushikọta.
16 A sụ mu lẹ ndu ojọgu ndu ọphu nọ l'eli ịnya bẹ dụ
miliyọnu ụkporo iri.*
17 No iya; mu hụma ndu agba ịnya ono l'ọphulenya ono;
bya ahụma ịnya, ẹphe nọgbaa l'eli iya agba. Uwe-ígwè,
bụ uwe ọkpoma, ndu ono yeru l'ọkpoma nọdu ekegbaa
uswe-uswe g'ọku; eke oyingo oyingo; bya ekekwaphọ ododo
ododo. Ishi dụgbaa ịnya phẹ ono g'ishi oduma. Ọku,
enwu phoophoophoo; mẹ ẹnwuru-ọku; mẹ nshị-egbe shi
phẹ l'ọnu afụshi.
18 Ọ bụru ẹjo iphe-ememe ẹto ono bẹ e gude kèé ndiphe
ẹto; gude ọku; yẹle ẹnwuru-ọku; yẹle ọku-nshi-egbe, shi
phẹ l'ọnu woru uzi lanụ gbushia.
19 Ẹka ike dụ ịnya ono bụ l'ọnu phẹ mẹ l'ọdzu phẹ. Ọdzu
phẹ ono dụgbaa g'agwọ bya enwegbaaru ishi. Ọ bụru ishi
ono bẹ ẹphe egudeje emeka nemadzụ iphe.
20 Ọphu izimanụ alwadụru ndiphe azụ; mbụ nwa ndu
ọphu e gbuphodoru l'ẹjo iphe-ememe ono. Ọphu ẹphe a
hadụru ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahadụru abarụ
ọbvu yẹe iphe, ẹphe pyịru apyịpyi ẹja; mbụ iphe ono, ẹphe
gude mkpọla-ododo ọzoo mkpọla-ọchaa wụa; mẹ ọphu
ẹphe kpụru l'ope; mẹ ọphu ẹphe pyịtaru lẹ mkpuma; mẹ
ọphu ẹphe pyịru l'oshi. Mbụ iphe tụkoru bụru iphe, ta
aphụdu ụzo; ọphu ọ nụdu iphe lẹ nchị; ọphu o jedu ije.
21 Ọphu izimanụ ẹjo-iphe ono alwadụru phẹ azụ; ọphu
ẹphe ahadụru egbu ọchi; eme mgbashị; apharwụshi
onwophẹ; waa ezi iphuru.

10

Ojozi-imigwe yẹle nwẹekwo,
a phụru aphụphu

1 Tọbudu iya bụ; mu hụma ojozi-imigwe lanụ, e yeru ike,
ha shii l'ẹka g'o shi l'igwe alwazeta lẹ mgboko; urwukpu sọ-
phee ya mgburugburu. Ẹko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu nọdu
egbu iya nwịinwii g'ẹnyanwu. Ọkpa iya ẹphenebo dụgbaa
g'ọku, kpụru oronmono g'òbvúrú.
2 Iphe, o gude l'ẹka bụru nwẹekwo, e kpuharụ ekpuha. O
woru ọkpa ẹkutara zọbe l'eli eze-ẹnyimu bya eworu ọkpa
ẹkicha zọbe l'eli-mgboko.
3 Ọ bya echia mkpu chishia ya ike. Ọ́rà iya dụepho
g'oduma sụru ekiri. O chiẹpho mkpu ono egbigwe ẹsaa ono
tụahaa gbaagbaa gude yeaharu iya ọnu.

---

* **9:16 9:16** Iphe, ọ bụ bẹ bụ “200,000,000” lẹ mbekee.

4 Mu nọdu emekwadụa gẹ mu dee iphe egbigwe ẹsaa
ono pfuru; mu nụma olu-opfu, shi l'imigwe sụ: "Iphe ono,
egbigwe ẹsaa ono pfuru ono ta abụkwa iphe, ii-je edede.
Ọphu ọ dụkwa onye ii-pfuru iphe ono, ị nụmaru ono."
5 Ojozi ono, mu hụmaru ono, zọberu ọkpa lanụ l'eli
eze-ẹnyimu bya azọbe nanụ l'eli-mgboko ono bya apalia
ẹkutara iya eli;
6 bya egude ẹpha Chileke, dzụ ndzụ ojejoje ono rifu angụ;
mbụ onye ono, bụ iya meru igwe; mee iphe, dụ iya nụ; bya
abụru iya meru eliphe yẹe iphe, dụ iya nụ; mee eze-ẹnyimu
yẹe iphe, dụkota iya nụ. Ọ bụru ẹpha Chileke ono bẹ o gude
rifu angụ sụ l'o rwuwaru teke oo-me iphe, ọ tụberu.
7 Lẹ teke ojozi k'ẹsaa gbuwaru opu-ọgu nkiya bẹ Chileke
e-megbu iphe, o domiru edomi, bụ iya bụ g'o pfuru iya ndu
shi ejeru iya ozi, bụ iya bụ ndu mpfuchiru iya.
8 Olu-opfu ono, e shihawaa gbẹ l'imigwe gude pfuru yeru
mu ono byakwa epfuru yeru mu ọzo sụ: "Je anata nwẹekwo
ono, e kpuharụ ekpuha ono, o gude l'ẹka mbụ ojozi ono,
zọberu ọkpa lanụ l'eli eze-ẹnyimu; zọbe nanụ l'eli-mgboko
ono."
9 Mu bya ejepfu ojozi ono je asụ iya g'ọ nụ mu nwẹekwo
ono. Ọ sụ mu: "Nggẹ ya; taa. Ị -tachaẹ ya phọ l'ọo-tsọo ngu
ilu jeye l'akụrepho. Ọle teke ịita iya bẹ ọo-nọdukwa atsọ
ngu ụtso gẹ manụ-ẹnwu l'ọnu."
10 Mu bya anata ojozi-imigwe ono nwẹekwo ono woru taa.
Mu nọdu ata iya; ọ nọdu atsọ mu gẹ manụ-ẹnwu l'ọnu. Mu
tachaa ya; ọ tsọo mu ilu jeye l'akụrepho.
11 No iya; ọ sụ mu: "Jekwa je apfụru l'edzudzu-ọha
pfuchiaru Chileke ugbo lanụfua; mbụ pfua iphe, Chileke shi
domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ
lẹ mgboko; mẹ ọhamoha; mẹ ndu shi l'iphe, bụkpoo l'opfu-
alị ndu dụ iche iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹ ndu eze."

11

Ụmadzu labọ, ara opfu Chileke arara

1 Noo ya bụ; a bya eworu ọwa, eegudeje atụ iphe nụ
mu bya asụ mu: "Gbẹshi je atụa eze-ụlo Chileke; yẹe ime
ẹka ono, e doberu ọru-ngwẹja Chileke ono; gụa ndu abarụ
Chileke ẹja l'ime eze-ụlo iya ono ọgu.
2 Ọle ọ g'ị tị tùkwà ọma ẹka ono, nọ-pheru eze-ụlo ono
mgburugburu ono. Pakwarụ ono haa; l'ono bẹ e dobekwaru
ọha, ata amadụ Chileke. Mkpụkpu ono, dụ nsọ ono bẹ ọha
ono e-gude ọkpa tee pyakapyaka ụkporo ọnwa labọ l'ọnwa
labọ.

3 Noo teke mu e-ye ụmadzu labọ, a-nọdu epfuchiru mu
nụ. Ụmadzu labọ ono e-yechaa uwe-aphụ. Ọ bụru ujiku
ujiku ụnu ẹto l'ujiku ụkporo ẹto bẹ ẹphe e-gude zikọta ozi,
Chileke ziru phẹ.”

4 Ụmadzu labọ ono bụ upfu olivu labọ ono mẹ orọku ono,
bvuru l'iphu Nnajịuphu, nwe mgboko ono.
5 O -nweru onye jeru gẹ ya meka phẹ iphe; ọku eshi phẹ
l'ọnu bya eworu onye ono yẹe ndu ẹphe l'iya achị ẹjo idzu
lanụ kegbushia; mbụ ndu ono, bụwaa ọhogu phẹ ono. Mbụ-
a; iphe, bụ onye jeru gẹ ya meka phẹ iphe bụ ẹgube ono bụ
g'ee-shi gbua ya.
6 E yeru phẹ ike l'ẹka; k'ọphu ẹphe a-gụ-chi akpaminigwe;
k'ọphu igwe ta abyadụ atada mini l'alị teke ono, ẹphe a-
nọdu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phẹ phọ ike l'ẹka
g'ẹphe dụje ike mee mini g'ọo-bụru mee; waa g'ẹphe
tụjekwapho ndiphe ẹjo iphe-ememe, dụkpoo phẹ ree teken-
teke, dụ phẹ ree.

7 Teke ẹphe ziębechaaru ozi ono, Chileke ziru phẹ ono bẹ
ẹjo anụ-ẹgbudu ono, e-shi l'iduma, enwedu ọ́hú fụta ono l'a-
bya etsoo ụmadzu labọ ono ọgu. L'ọolwu-kpee phẹ woru
phẹ gbushia.
8 Odzu phẹ bẹ a-wụshi l'echilabọ eze mkpụkpu ono, a
kpọpyaberu Nnajịuphu phẹ l'oswebe ono. Ẹpha mkpụkpu,
e gude anma ẹtu ẹhu mkpụkpu ono bụ Sọdomu yẹle Ijiputu.
9 Odzu ụmadzu ẹbo ono bẹ e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu
shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ iche iche; mẹ ipfu ipfu,
dụ iche iche; mẹ ndu shikọta l'iphe, bụkota opfu-alị ndu dụ
iche iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹ ndu shi l'ọhamoha, nọkpoonu
l'a-wụkotaru bya ahụma odzu phẹ. Ọ bụru g'aa-hụma odzu
phẹ bụ ono ujiku ẹto lẹ mkpirikpu iya.
10 Ẹhu atụko atsọ ndu bu lẹ mgboko l'ophu ụtso; opfu
l'e gburu ụmadzu ẹbo ono. Ẹphe abọo ya g'aabọje iphe-
a; nụchaa ibe phẹ iphe ọbo-iphe; kẹle ụmadzu labọ ono,
epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu lẹ mgboko ẹhu shii.
11 A nọepho abalị ẹto lẹ mkpirikpu iya Chileke kuru
unme-ndzụ ye phẹ l'ẹhu; ẹphe teta nọdu ndzụ. Ndzụ rwuta
iphe, bụkpoo ndu hụmaru phẹ nụ.
12 Tọbudu iya bụ; ụmadzu labọ ono nụma olu oku, e
kushiru ike, shi l'imigwe sụ phẹ: “Unu bata l'ime ẹka-
o.” Ndu ọhogu phẹ ono kụru ele phẹ ẹnya; ẹphe nọdu
l'urwukpu bahụ l'imigwe.
13 Alị wata anma oke jiijiijii teke onokwaphọ. Mkpụkpu
ono kèé uzi iri; ẹka lanụ bụkotaru mkpurupyata. Ndu alị
ono, nmarụ jiijiijii ono gburu egbugbu dụ ụnu nemadzụ iri

l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri.* Ndzụ rwuta ndu phọduru nụ. Ẹphe wata aja Chileke imigwe ajaja.
14 Ẹjo iphe-ẹhuka k'ẹbo bvụ. Ọle ọ g'unu lekwa lẹ k'ẹto abyaakwaa.

Opu-ọgu k'ẹsaa

15 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ẹsaa bya egbua opu-ọgu nkiya. Ikeropfu swọshihu l'imigwe asụje: "Nta bẹ ike k'alị-eze ụnwu eliphe l'ophu bụakwa kẹ Chileke anyi yẹe kẹ Kéreshi iya ono, bụ eze, o woru mgboko ye l'ẹka ono. O je l'abụru eze jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
16 Ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono, nọ l'aba-eze phẹ l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpube iphu l'alị baarụ Chileke ẹja;
17 sụ:
"Anyi ekele ngu ekele
Nnajịuphu, bụ Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Onye bụ Chileke, nọ ndzụ
bya abụru onye shihawaa
nọduta tẹmanu
mgboko dụ.
Anyi ekele ngu l'i
goshihawaru ọha
l'eze ike ngu ono parụ ẹka
apa.
I goshiakwaruphọ nta-a
l'ọo gụbedua bụ onye-eze,
iphemiphe dụ l'ẹka.
18 Ẹhu wata eghu ọhamoha
eghu;
ị tukoshi phẹ
oke-ẹhu-eghu ngu.
Ọle o rwuakwanaru teke
ii-kpe ndu nwụhuru
anwụhu ikpe;
mẹ teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mẹkpoo ndu-nsọ g'ẹphe
ha;
waa ndu akwabẹ ẹpha
ngu ùbvù;
onye upfu mẹ onye nta;
o rwuakwaaphọ teke
ii-mebyishi ndu ono,

* **11:13 11:13** Iphe, ọ bụ bẹ bụ "7,000" lẹ mbekee.

emebyishi mgboko l'ophu
ono.”
19 Ọo ya bụ; a gụhaa eze-ụlo Chileke ono, dụ l'imigwe ono.
A hụma okpoko ọgbandzu ono, shi Chileke l'ẹka l'ime eze-
ụlo ono. Igwe nọdu alọ ebemu kẹ waa waa; ọ nọdu ara ọ́rà;
ede ededе bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe. Alị wata anma
jiijiijii. Igwe nọdu atụ oke akamini.

12

Nwanyị yẹe ẹjo-oke-agiyi

1 A nọnyaa; oke iphe-ọhubama wata ememe l'imigwe. Ọ
dụru nwanyị lanụ, yeru ẹnyanwu g'onye yeru uwe. Ọ pfụru
apfụru l'eli ọnwa. O kpuru kpokpode iri l'ẹbo l'ishi g'onye
kpu okpu-eze.
2 Nwanyị ono bẹ ẹpho bewaru l'ezeda. Ime nọdu eme iya
emeshi iya ike k'anwụ nwa ono. O metabe iya k'ọphu ọ
rashịaru ẹkwa.
3 Iphe-ọhubama ọzo wata ememe l'imigwe. Ọ bụru ẹjo-
oke-agiyi, eke uswe-uswe bẹ fụtaru nụ. O nweru ishi ẹsaa;
bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono
ẹphe n'ẹsaa.
4 O gude ọdzu iya kèé kpokpode, nọ l'igwe ẹto chikoshia
uzi lanụ; ọ dashịhu l'alị. Ọ bya apfụru nwanyị ono, abya
ezeda ono l'iphu; g'ọo-bụru: ezeda, oozeda; ya apata nwa
iya taa.
5 Ọ bya ezeda; mbụ nwanyị ono; bya anwụa nwa nwoke.
Nwata ono bụ iya bụ onye e-mechaa gude mgbọrígwè bụru
eze ọhamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu
Chileke l'ẹka aba-eze iya nọ.
6 Nwanyị ono gbala gbaba l'echiẹgu. Ẹka ono bẹ Chileke
mematawaru iya ẹka oo-buru g'a nọdu anụ iya nri ụnu
ujiku ẹto l'ujiku ụkporo ẹto.
7 Ọgu tsu l'imigwe! Mayịkelu yẹe ojozi, etso iya l'azụ wata
etso ẹjo-oke-agiyi ono ọgu. Ẹjo-oke-agiyi ono yẹe ndu ojozi
iya wọta phẹ ọgu ono.
8 Mayịkelu phẹ lwụ-kpee phẹ; kẹle ike ta adụ-zidu phẹ. E
mechaa; ọphu ọ dụedu ẹka e kweru g'ẹphe nọdu l'imigwe.
9 A chịfu ẹjo-oke-agiyi ono l'imigwe. Ọ kwa-a ẹjo-oke-
agiyi ono bẹ bụ agwọ teke ndiche phọ. Ọo ya bụ onye
ono bụ Obutuswe bya abụru Nsetanu; mbụ onye anọduje
edephu ụnwu-eliphe l'ophu. A chịfu iya l'imigwe l'ẹka ono;
chịdata iya lẹ mgboko yẹe ndu ojozi iya g'ẹphe ha.
10 Mu nụma mkpu, eechi l'imigwe sụ: “Ọ nwụakwaru
nta-a. Chileke dzọakwaru anyi ọbu. Chileke goshiakwaru
nta-a l'ọo ya bẹ ikemike dụ l'ẹka. L'eze ono, Chileke yeru

ọ bya ono, bụ iya bụ Kéreshi bẹ goshiakwaru ike iya nta. A chịfuwaru onye mgbamu ono, shi anọduje edophe kwẹrikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'ẹnyashi onoya; epfuru iya k'ụnwunna anyi; l'onye phọ meswekwaru; onye phọ meswee.

11 Iphe, ụnwunna anyi phẹ gude lwụ-kpee Nsetanu bụ mee Nwatụru ono waa àsàsà ono, ẹphe apfụjeru l'edzudzuọha sàá ọkpobe-opfu kẹ Chileke ono. Noo kẹle ẹphe mịru ẹnya lẹ ndzụ phẹ sụ: l'ọ -bụru anwụhu; ẹphe anwụhu iya.

12 Ọo ya bụ; g'imigwe tee ẹswa; gẹ ndu bu iya nụ tekwaaphọ ẹswa. Obenu lẹ-a; nshịokwanu gụbe alị l'ophu; nshịo gụbe eze-ẹnyimu; kẹle Obutuswe gudewaa ẹhu-eghu bapfuta unu; eshinu ọ mawaru l'ọ tọ dụedu gẹ ya anọberu.”

13 Ẹjo-oke-agiyi ono hụmaepho l'e shiwaa l'imigwe chịfu iya chịru iya ye l'eliphe; ọ wata achị nta nwanyị phọ, nwụru nwa nwoke phọ.

14 A bya eworu eze ǹkù ugo; ǹkù ẹbolechiko chiẹ nwanyị ono g'o gude phefu nahụ ẹjo-oke-agiyi ono lashịa echiẹgu ẹka o bu; je ebua ẹka ono g'a zụa ya apha ẹto lẹ mkpirikpu iya. Ọphu ọ dụedu iphe, ẹjo agwọ ono jekwaduru iya ememe.

15 Tọbudu iya bụ; ẹjo agwọ ono wata agbọ mini l'ọnu; mini ono nọdu agba gborogborogboro g'eze nggele. Ọ bụru iphe, oome bụ gẹ mini ono bụru utso pata nwanyị ono.

16 Alị yeru nwanyị ono ẹka. Iphe, alị meru bụ l'ọ sarụ ọnu tụko mini ono, ẹjo-oke-agiyi ono gbọru ono mịkota.

17 Ẹhu ghuahaa ẹjo-oke-agiyi ono eghu l'opfu ẹhu nwanyị ono. Ọ tụgbua jeshia etso ụnwu nwanyị ono ndu ọphu phọduru nụ ọgu. Ndu ọbu, ooje etso ọgu ọbu bụ ndu obu phẹ dụ l'iphe, Chileke sụru g'e meje; mẹ ndu pfụru pfụshia ike l'ọkpobe-opfu ono, Jizọsu meru a maru ono.

18 Tọbudu iya bụ; eze ẹjo-oke-agiyi ono tụgbua je apfụru l'agụga eze-ẹnyimu.

13

Ẹjo anụ-ẹgbudu labọ:
nanụ shi lẹ mini; ọphuu shi l'alị

1 Tọbudu iya bụ mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu, shi l'eze-ẹnyimu ono afụta. O fua mpu iri bya enweru ishi ẹsaa. O kpuru okpu-eze lẹ mpu iya ono l'ẹhu l'ẹhu ẹphe n'iri. L'ishi iya ono g'ọ ha bẹ e dekọtakpoerupho ẹpha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi.

2 Ẹjo anụ-ẹgbudu ono, mu hụmaru ono dụepho g'agụ. Ọkpa iya dụgbaa g'ọkpa ẹjo nwanụ biyẹ. Ọnu iya dụgbaa g'ọnu oduma. Ẹjo-oke-agiyi phọ bya eworu ike, shi bụru

nkiya ye iya l'ẹka; bya eworu aba-eze iya nụ iya sụ iya g'o megbujekpọo g'ọ dụ iya.

3 Ishi ẹjo anụ-ẹgbudu ono nanụ bẹ ichii ọ́nyá, e gburu iya ya bẹ teke e gburu iya ya bẹ o gogo nwụhukwa. Ọle ọ́nyá ono kpọhuwaru. Ẹjo anụ-ẹgbudu ono dụ-dzuru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso.

4 Ẹphe wata abarụ ẹjo-oke-agiyi ono ẹja; kẹle o yewaru ẹjo anụ-ẹgbudu phọ ike iya l'ẹka. Ẹphe nọdu abakwarụpho ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja sụ: "?Bụ onye dụbaa g'ẹjo anụ-a? ?Bụ onye sụru g'ọo-kpafụ iya l'iphu k'ọgu?"

5 A parụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono haa g'o pfugbua g'ọnu ha iya. Ọ nọdu ajakpọshi onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya phọ ụzo g'o megbukpọo g'ọ dụ iya l'ime ụkporo ọnwa labọ l'ọnwa labọ.

6 Ọ saa ọnu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi ẹpha iya; mẹ ẹka Chileke ono bu; mẹkpoo ndu ọphu bu l'imigwe.

7 Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nsọ ono ọgu; lwụ-kpeje phẹ. A nọdu ahajẹ iya g'o mee g'ọ dụ iya l'ẹhu ndiphe; mbụ iphe, bụ ipfu ipfu l'ophu; mẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu l'ophu; mẹ lẹ ndu shikọta l'iphe, bụkota opfu-alị, dụ l'iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹkpoo iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ mgboko-a; ọ nọdu emejegbaa phẹ; ẹphe eme iphe, ọ sụru g'ẹphe mee.

8 Iphe, bụkpoo nemadzụ, bu l'eliphe mgburugburu a-nọdu abakọtaru iya ẹja. Mbụ l'ọ kwa ndu e te deduru ẹpha phẹ l'ẹkwo ono, e shi teke a tụru ọkpa mgboko deshita ẹpha ndu a-nọdu ndzụ ojejoje ono; bẹ bụ ndu a-nọdu abarụ iya ẹja ono.

9 G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya.

10 Ọ kwa onyemonye, aa-kpụ lẹ ndzụ bẹ a-kpụ lẹ ndzụ. Onye ee-gbu lẹ mma bẹ e gbufutajẹkwa lẹ mma. Ọ kwa iya bụ lẹ ndu-nsọ gbaru g'ẹphe bụru ndu a-ta nshi nọdu Chileke l'ẹka nọshia ya ike.

11 Mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu ọzo, bụ l'alị bẹ o shi emifuta. Yẹbedua furu ụnwu-mpu labọ, dụgbaa gẹ mpu nwa atụru; opfu, oopfu l'ọnu dụ gẹ k'ẹjo-oke-agiyi.

12 Ọ bya egude ike ẹjo anụ kẹ mbụ phọ meahaa iphe, bụkpoo iphe, dụ iya ree ememe l'atatiphu ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ onoya. Ọ bya emee: ndiphe wata abarụ ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ phọ ẹja; mbụ anụ k'ono, ọ́nyá e shi gbua ya l'ishi, bụ ọ́nyá, gege gbu iya nụ teke e gburu iya ya kpọhuwaru-a.

13 Ẹjo anụ-ẹgbudu k'ẹbo-a nọdu emeshiẹpho oke iphe-ọhumalenya. Ọ nọdu emejechaa mee ọku l'ooshi l'igwe bya adaa l'alị l'iphu ndiphe.

14 O gude oke iphe-ọhumalenya ono, a harụ iya g'o
meje l'atatiphu ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ ono; duphua iphe,
bụkota nemadzụ, bu lẹ mgboko. Ọ sụ ndiphe g'ẹphe kpụa
ntẹkpe, dụepho g'ẹjo anụ-ẹgbudu mbụ ono; bajẹru iya
ẹja; mbụ ntẹkpe dụ g'ẹjo anụ ono, e gburu ọ́nyá; ọphu ọ
nwụhuduru onoya-a.
15 E kwechaa sụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono k'ẹbo kuru unme
ye lẹ ntẹkpe ono, a kpụru: ọ dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ
phọ g'ọ dzụru ndzụ dụjechaa ike pfua opfu; l'oomee g'e
gbushia ndu te ekwedu abarụ yẹbe ntẹkpe ono, a kpụru:
ọ dụ g'ẹjo anụ ono ẹja.
16 Ẹjo anụ-ẹgbudu k'ẹbo ono kebuta onyemonye; onye
upfu mẹ onye nta; onye ụkpa mẹ oke amadụ; ohu
mẹ amadụ; kebuta phẹ; a gbashịa phẹ ngga ọhubama
l'ẹkutara; ọzoo l'egedegee ọnu-iphu;
17 k'ọphu ọ tọ dụdu onye azụ aswa; ọphu ọ dụdu onye
ere aswa erere; gbahaa l'ọ gbaru ngga ọhubama k'ẹjo anụ-
ẹgbudu ono. Ngga ọbu, aagbajẹ ọbu bụ ẹpha ẹjo anụ-
ẹgbudu ọbu; ọzoo ọ́gú, nọ ọnodu ẹpha iya.
18 Ono bụru iphe, gbaru gẹ nemadzụ goshi lẹ ya nweru
mmamiphe. G'onye nweru uche je arịa ọ́gú ẹpha ẹjo anụ
ono arịri jasụ teke ọo-maru iphe, ọ́gú ọbu bụ; kẹle ọ́gú ono
bụkwapho ẹpha nemadzụ. Ọgu ọbu bẹ bụ “666”, bụ iya bụ
ụnu l'ụkporo iri l'ẹto l'ishii.

14

Ebvu, ndu a gbatarụ agụ

1 Mu bya elee ẹnya; mu hụma Nwatụru ono g'ọ pfụru
l'úbvú Zayọnu. Ndu pfụ-kube iya nụ l'ẹka ono dụ ụkporo
ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹsato, bụ ndu e deru ẹpha Nwatụru
ono yẹe ẹpha Nna iya l'egedegee ọnu-iphu.
2 Mu bya anụma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua. Opfu
ono nọdu adaẹpho g'ẹka eze mini aphụ gbudugbudu; tẹme
ọ nọdu adahụkwapho g'ẹka igwe ede ededе atụ egbigwe.
Mu byakwaphọ anụma ọda ogumogu ndu akpọje ogumogu
akpọ.
3 Ikpoto ndu ono, pfụru l'iphu aba-eze ono mẹ l'iphu iphe
ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono; mẹ l'iphu ndu bụ ọgerenya ono;
nọdu agụ ebvu ọ̀phúú. Ọphu ọ dụdu onye sụru anwụta
ebvu ono gbahaẹpho ụkporo ụnu nemadzụ iri l'ẹsato ono,
bụ ndu a gbatarụ l'eliphe ono.
4 Ndu ono bụ ndu te emerwụjeduru onwophẹ l'ẹhu
ụnwanyi. Ndu doberu ẹka doo gẹ nwamgbọko, nwoke
teke engeswee ọkpa. Ẹphe bụ ndu ono, bụepho Nwatụru
ono bẹ ẹphe awụjeru etso eje ẹkameka, ooje ono. Ndu a

gbatarụ l'ẹka ndiphe nọ; ẹphe bụru akpụru iphe-mbụ a nụru Chileke yẹe Nwatụru ono.
5 Ẹphe bụ ndu teke adụ-swee onye a-sụ l'ẹphe dzụjeru ụka. Ọphu ọ dụdu iphe ụta, dụ phẹ l'ẹhu.

Ojozi-imigwe ẹto

6 Mu hụma ojozi-imigwe ọzo, epherọ ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. Ọ bụru iphe, e ziru iya bụ g'o je ezia ndiphe mgburugburu ozi-ọma ojejoje ono; g'o je ezia ya ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko; mẹ ipfu l'ipfu g'ipfu ha; mẹ lẹ ndu shikọta l'iphe, bụkota opfu-alị ndu dụ iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹ iphe, bụkpoo mkpụkpu, nọkpo lẹ mgboko.
7 Ọ nọdu ara iya arara asụje: "Unu tsụjekwa Chileke ebvu. Unu kwabẹjekwa iya ùbvù; lẹ teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajẹkwaru Chileke ẹja; l'ọ kwa iya meru igwe bya emee alị; bya abụru iya meru eze-ẹnyimu; mekọta iphe, bụkotakpoo ẹka mini futaru."
8 Ojozi-imigwe ọzo, bụ k'ẹbo nọdu ephe etso kẹ mbụ phọ l'azụ epfu sụ: "Ike bvụakwaru Bábilọnu! Ike bvụakwaru Bábilọnu! Mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu bẹ ike bvụakwaru nta. Mbụ mkpụkpu onoya, cheru ọhamoha mẹe ya ono, bụ iya bụ oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke ọphu Chileke a-tụ-koshi iya; opfu l'ọopharwushi onwiya."
9 Ojozi-imigwe ọzo, bụ k'ẹto pheru tsoru phẹ. Ọ nọdu arakwa iya phọ arashi iya ike asụje: "Onye abarụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja; bya abarụ ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ; onye kweru g'ọ gbaa ya ngga ọhubama l'egedegee ọnu-iphu; ọzoo l'ẹka;
10 onye ono bẹ a-ngụkwa oke-ẹhu-eghu Chileke gẹ mẹe, aagwaduru mini. Ee-gude ọku, enwu phuruphuru yẹe nshị-egbe nụa onye ono aphụ l'iphu ụnwu-ojozi-imigwe, dụ nsọ; waa l'iphu Nwatụru ono.
11 Ọku ono, ee-gude nụa phẹ aphụ ono bẹ ẹnwuru iya a-nọduepho akpụ tụutuutuu ala l'imeli jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Ndu ono bẹ a ta abyakpọda aha g'ẹphe tụta unme mẹ teke lanụ; eswe l'ẹnyashi; mbụ ndu ono, l'abajẹru ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja; bya abakwaru iya phọ ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ onoya; mẹ iphe, bụkpoo onye kweru: a gbaa ya ngga ọhubama, egoshi ẹpha ẹjo anụ-ẹgbudu onoya."
12 Ọ kwa iya bụ ọta-nshi kẹ ndu-nsọ; ndu anọduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu nọ Jizọsu l'ẹka.
13 Mu nụma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua sụ mu: "Dee iphe-a l'ẹkwo. Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu a-nwụhu shita nta-a kwasẹru; mbụ ndu a-nwụhu l'ọo l'ẹphe woru onwophẹ ye Nnajịuphu l'ẹka."

Unme Chileke nalita iya sụ: “Ọo ya-o! Ọo g'ọ dụ bụ ono. Ẹhu a-tsọ phẹ ụtso eviya; noo l'ozi, ẹphe jeru bẹ ẹphe jefụwaru l'ishi; atụtawa unme; e jekwanụ l'ebu phẹ obunggo ozi ono, ẹphe jeru onoya.”

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

14 Mu bya elee ẹnya hụma urwukpu ọchaa. Mu hụma onye nọ anọo l'urwukpu ono. Onye ono, nọ iya nụ ono dụepho gẹ nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpọla-ododo wụa; ọ pakwarụ phọ mma, atsụ nkọ l'ẹka.

15 Ojozi-imigwe ọzo, shi l'eze-ụlo Chileke lụfuta bya araku onye ono, nọ l'eli urwukpu ọchaa ono sụ iya: “Gude mma ngu ono kpatachaa iphe, e meberu l'alị l'ọ gbawaru l'akpakpa iya. Noo l'iphe, e meberu lẹ mgboko kachawarụ akaka gbawaa g'aakpata iya.”

16 Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua kẹ chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpajẹ iphe, e meberu l'alị-a.

17 O nwekwarụpho ojozi-imigwe ọzo, shikwaphọ l'eze-ụlo Chileke l'imigwe lụfuta. Yẹbedua gudekwaphọ mma, atsụ nkọ.

18 Ojozi-imigwe ọzo shi l'ime ẹka ono, ọru-ngwẹja Chileke nọ ono lụfuta. Yẹbedua bẹ ọku enwu phoophoophoo dụ l'ẹka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsụ nkọ ono oku; kushia ya ike sụ: “Gude mma ngu, l'atsụ nkọ yebutachaa mebyi vayịnu, dụ l'opfu-vayịnu, tụkoru mgboko dzuru; kẹle mebyi iya kachawarụ akaka!”

19 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabẹ l'eliphe bya atụkokpoepho mebyi vayịnu nọ iya nụ gbubutachaa bya achịru iya ye l'eze ẹka, aazọshije mẹe l'akpụru vayịnu, bụ iya bụ oke-ẹhu-eghu Chileke.

20 A bya azọshia mẹe l'akpụru vayịnu ono l'ẹka aazọshije iya l'azụ mkpụkpu. Mẹe ono bụru mee nemadzụ. Mee ono nọdu asọ gborogboro gẹ nggele l'ẹka ono. Ọ sọo sọ-rwua ẹka ogologo iya ha g'ụkporo manyịru iri. Tẹme ọ byakwaphọ utso, dụ-tabe ogbu; k'ọphu ọo-nọdu akpa ịnya l'ọnu mẹ ịnya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ẹjo iphe-ememe k'ikpazụ

1 Mu bya ahụma oke iphe-ọhubama, dụ biribiri ọzo, eme l'imigwe. Ọ bụru ojozi-imigwe ẹsaa bẹ gude ẹjo iphe-ememe ẹsaa. Ọ bụru iya bụ ẹjo iphe-ẹhuka ẹsaa k'ikpazụ, bụ oke-ẹhu-eghu Chileke a-tụkoshi ụnwu-eliphe.

Teke iphe-ẹhuka ono bvụerupho ẹphe n'ẹsaa; oke-ẹhu-eghu Chileke abvụ.
2 Mu hụmakwapho iphe, dụ g'eze-ẹnyimu, aphụ ngerengere g'e woru onyo yẹe ọku, enwu enwunwu gwakọbe iya. Mu hụmakwapho ndu lwụ-kperu ẹjo anụ-ẹgbudu phọ yẹe ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ phọ. Ndu ono bụkwapho ndu jịkaru l'ẹphe te ewoduru ùbvù akwabẹ ọ́gú ono, nọ-chiru ẹnya ẹpha ẹjo anụ ono. Ẹphe pfụru pfụ-kube eze-ẹnyimu ono, dụ g'onyo ono. Ẹphe pagbaarụ eze une, Chileke nụru phẹ.
3 Ẹphe nọdu agụ ebvu Mósisu ono, bụ nwozi Chileke; mbụ ebvu, bụkwapho ebvu Nwatụru ono sụ:
“Gụbe Chileke; ọo ngu bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Iphemiphe, i mekọtaru parụ
ẹka bya adụkwapho
biribiri.
Ọo ngu bụ eze l'ọhamoha.
Ụzo ngu pfụgbaaru
nhamụnha bya
abụgbaaru ọkpobe ụzo.
4 Nnajịuphu; ?bụkpoo onye
bụ onye a-sụ
lẹ ya taa tsụdu ngu ebvu;
ọphu ya taa akwabẹdu
ẹpha ngu ùbvù?
Ọ kwa ngu kpụrumu bụ
onye dụ nsọ.
Ọhamoha a-bya abaarụ
ngu ẹja.
Noo kẹle onyemonye
hụma-dzuwaru
iphemiphe, iime,
pfụru ọto.”
5 E mechaa; mu bya elee ẹnya ọzo. No iya; mu hụma eze-ụlo Chileke l'imigwe g'a gụharu ime iya agụha. Mbụ ime ẹka ono, ụlo ono, e gude ẹkwa mee bụ Chileke bẹ o shi l'ẹka ono nọ; mbụ ụlo ẹkwo ono, nọ-chiru ẹnya ọgbandzu, shi Chileke l'ẹka ono.
6 Ojozi-imigwe ẹsaa ono, bụ phẹ gude uzi ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono shi l'ime eze-ụlo Chileke ono lụfuta. Ẹphe yegbaa uwe, bụ asagụ-mini; egbu kẹ nwịinwii. Ẹphe gude akpọ, e gude mkpọla-ododo mee; gude kebuta iya l'ọkpoma.
7 No iya; onye lanụ l'ime iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono gbẹshi bya eworu ochi ẹsaa, a wụru lẹ mkpọla-ododo; woru nụgbaa ojozi ẹsaa ono. Iphe, jiru ochi ẹsaa ono

ejiji bụru oke-ẹhu-eghu Chileke; mbụ Chileke ono, nọ ndzụ ojejoje.

8 Ẹnwuru ọku kposhihụepho ji ụlo ono pyịmu; kẹle eze-ọdu-biribiri Chileke mẹ ike iya bẹ dụ l'ẹka ono. Ọphu ọ dụdu onye dụru ike bahụ l'ime ụlo ono jasụ teke ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono, ojozi-imigwe ẹsaa gude ono bvụadaru.

16

Ochi, e yejiru oke-ẹhu-eghu
Chileke eyeji

1 Tọbudu iya bụ; mu nụma olu-opfu, e shi l'ime eze-ụlo Chileke ono chia g'e chiru mkpu sụ ojozi ẹsaa ono: "Unu je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ono, shi l'oke-ẹhu-eghu Chileke ono wụshikota lẹ mgboko l'ophu; mbụ ẹjo iphe-ẹhuka ono, dụ l'ochi ẹsaa ono."

2 Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya atụgbua je awụshia ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya lẹ mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ẹjo ẹhuka; wata abagbaa iphe, bụ ndu ono, a gbaru ngga ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono; waa l'ẹhu iphe, bụ ndu ono, shi abarụ ntẹkpe ono, a kpụru ọ dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja.

3 Ojozi-imigwe k'ẹbo bya atụgbua je awụru ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya ye l'ime eze-ẹnyimu. Mini, nọ l'eze-ẹnyimu ghọo mee; dụepho gẹ mee onye nwụhuru anwụhu. Iphe, bụkpoo iphe, dzụ ndzụ, bu l'ime mini nwụshihukota.

4 Ojozi-imigwe k'ẹto bya atụgbua je awụru ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya ye lẹ nggele waa l'ime iphe, bụ ẹka mini futakpọoru g'ọ ha. Mini bụkotaru mee.

5 Mu nụma ẹka ojozi-imigwe, bụ iya eche iphe, bụ mini nche sụru: "Gụbe Nnajịuphu pfụbekwaru ẹka ọto; mbụ gụbe onye ono, nọ ndzụ; bya abụru onye ono, shihawaa nọduta ono. Ikpe-a, ị nmarụ ndiphe-a bẹ goshiru l'ị bụ onye ekpeje ikpe nhamụnha.

6 Lẹ ndiphe ono, bụ phẹ gbushiru ndu-nsọ bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabọ phẹ ono; mbụ gbushia phẹ ghakaa mee phẹ ono bẹ i cheakwarụpho mee; ẹphe ngụa. Iphe ono, i meru ndiphe ono bụru iphe, gbaru phẹ nụ bụ onoya."

7 No iya; mu nụma olu-opfu, a nọ l'ọru-ngwẹja Chileke epfu; mbụ ẹka aakpọje ùnwù-isẹnsu ọku l'imigwe. Olu ono nọdu asụje: "Nokwa g'ọ dụ-o! Nnajịuphu, bụ Chileke; ọo gụbedua bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike-o. Ikpe, i kperu bẹ bụepho ọkpobe ikpe bya abụkwarupho ikpe, pfụru nhamụnha."

8 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ẹno bya atụgbua je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya kpua l'ẹnyanwu. E mee ẹnyanwu; okpomọku iya wata erebushi nemadzụ anụ k'ọphu oomeje nemadzụ l'ọo dụ g'iphe, a hụberu l'ọku.

9 Ẹjo okpomọku ono wata erebushi ndiphe anụ. Ẹphe wata epfubyishi ẹpha Chileke; mbụ yẹbedua, kweru g'ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka ono byapfuta phẹ. Ọphu izimanụ alwadụru phẹ azụ kẹ g'ẹphe wata iya akwabẹ ùbvù.

10 Ojozi-imigwe k'ise bya atụgbua bya eje eworu ẹjo iphe-ẹhuka, nọ l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ẹjo anụ-ẹgbudu phọ. Ọchii bụru kpukumu bya agbachikọta iphe, bụkpoo ndu kweru g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono bụru eze phẹ. Ndiphe wata ata kpọokpookpo k'ẹjo iphe-ẹhuka ono, parụ ẹka ẹphe eje ono.

11 Ẹphe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aphụgbaa phẹ ụphu mẹ onwo ono, aba phẹ nụ ono. Ọphu izimanụ iphe, ẹphe eme alwakwaru phẹ phọ azụ.

12 Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ẹjo iphe-ẹhuka, nọ l'ochi nkiya wụru ye l'oke-ẹnyimu Yufurétisu. Mini iya tashịhu; k'ọphu bụ lẹ gbororo a-dabyiru iya gẹ ndu eze, shi l'ụzo ẹnyanwu awawa aghajajẹ iya.

13 Mu bya ahụma ọbvu ẹto, dụgbaa g'ẹwo g'ẹphe afụtagbaa. Nanụ shi l'ọnu ẹjo-oke-agiyi ono afụta; nanụ shi l'ọnu ẹjo anụ-ẹgbudu phọ afụta; nanụ shikwaphọ l'ọnu onye mpfuchiru ono, l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono.

14 Ẹphe bụgbaa ọbvu, shikọta l'ẹka Nsetanu; emegbaa iphe-ọhumalenya. Ẹphe jepfugbaa ndu eze ndiphe mg-burugburu je achịkobe phẹ dzua ọgu l'ẹka lanụ kwabẹru mbọku ono, Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya bụ ono.

15 "Unu lekwa l'ọ kwa g'abyabya onye-oshi atụje nemadzụ l'ụzorehu-a bụ gẹ mu a-tụ unu l'ụzorehu. Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye ono, nwụ ẹnya bya eletakwaphọ uwe iya ẹnya; k'ọphu onye ọbu taa gbadụru ọto ejephe mbọku onoya; iphere adụ iya."

16 No iya; ọbvu ẹto ono, shi l'ẹka Nsetanu ono bya emee ndu eze kẹ mgboko-a l'ophu: ẹphe bya akpakọo l'ẹka lanụ ọbu, eekuje Amagẹdonu l'opfu Hiburu.

17 Ọo ya bụ; ojozi-imigwe k'ẹsaa je ephekaa ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya lẹ phẹrephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, nọ l'ime eze-ụlo Chileke ono chia mkpu sụ: "E mewaru iya!"

18 Ebemu-igwe wata alọ waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ọ́rà; bya atụahaa egbigwe. Alị-ọnma-jiijiijii ẹgube iya ọphu eteke anmaswee; eshinu nemadzụ fụtaru mgboko

wata anmanma; mbụ l'alị-ọnma-jiijiijii ọbu pakpọoru ẹka apaa.

19 Mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu bukaha onwiya uzi ẹto. Iphe, bụkpoo mkpụkpu ọzo, dụkota lẹ mgboko dakashịhukota bụru ọla-l'iswi. Ẹbe Chileke azọhakwaru mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu; yẹe ẹjo-iphe, ọ nọ megbabẹ. Chileke mee mkpụkpu ono: ọ ngụa mẹe l'eze okoro, e yejiru oke-ẹhu-eghu kẹ yẹbe Chileke eyeji, bụ iya bụ ikpe ọ nmarụ iya.

20 Iphe, bụkotakpoo alị, bụ alị, mini nọ-pheru mishi-hukọta. Ọphu ọ dụedu onye hụmabaaru úbvú.

21 Eze akamini-mkpuma, l'anyịgbaa kẹ tụ́dúú gẹ mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'alị; adagbushi ụnwu-eliphe. Ndiphe wata epfubyishi Chileke; kẹle akamini-mkpuma ono anụ phẹ aphụ. Noo l'ẹjo iphe-ememe, akamini ono wotaru phẹ ka g'aa-atụ ọnu iya.

17

Eze-nwanyị ovuọba ono, bụ Bábilọnu

1 Ojozi lanụ l'ime ojozi-imigwe ẹsaa ono, shi gude ochi oke iphe-ẹhuka ẹsaa ono byapfuta mu; bya asụ mu: “Bya gẹ mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyị ovuọba ono, nmagaru l'ẹka nggele dụ igwerigwe ono.

2 Lẹ ndu eze kẹ mgboko-a bẹ ẹphe l'iya riakwaru ogori. Ẹphe l'iphe, bụ ndu bu l'eliphe l'ophu ngụwaa mẹe phaa onwophẹ kutukutu.”

3 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke byakwa bya eji mu ẹhu pyịmu. Ojozi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiẹgu. Noo ẹka mu nọ hụma nwanyị, nọ l'eli ẹjo anụ-ẹgbudu, eke uswe-uswe. E dekashia ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹpha, epfubyishi Chileke l'ẹhu iya mgburugburu. Ẹjo anụ-ẹgbudu ono nweru ishi ẹsaa bya enweru mpu iri.

4 Iphe, nwanyị ono gude kwaa onwiya akwa bụru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ọzo, o gude memachaa onwiya emema bụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo. Ọ gbachaaru echi, ere ire l'ẹka bya edoo onwiya igopoto, aswa dụ l'olu. Iphe, ọ pa l'ẹka bụru okoro, a wụru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, jiru okoro ono bụru ẹjo akpamara mẹ ẹbyi ẹbyi, shi l'apharwụshi, nwanyị ono pharwụshiru onwiya.

5 A bya edee ya ẹpha iya l'egedegee ọnu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bụ: “Bábilọnu ono, a maru ẹpha iya; mbụ ne iphe, bụkota ndu agba ụkpara mẹ iphe, bụkota ndu eme ahụma lẹ mgboko.”

6 Mu bya ahụma gẹ nwanyị ono ngụwaru mee ndu-nsọ;
ọ nọdu atsụ iya atsụtsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu
ẹhu Jizọsu.
Mu hụma iya; ọ kwatakpọo tụfu mu ẹhu g'iphe atụfuje
ẹhu.
7 Ojozi-imigwe ono sụ mu: "?Bụ gụnu bẹ o gude ọ tụfu
ngu ẹhu? Gẹ mu byanụ akaru ngu iphe, dụ lẹ nwanyị ono,
bụ iphe, e domiru edomi; mẹkpoo k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono,
nweru ishi ẹsaa ono waa mpu iri ono, bụ iya pa iya ono.
8 Anụ-ẹgbudu ono, ị hụmaru ono dụkwaru teke o shi
nọdu ndzụ; obenu lẹ nta-a bẹ ọ tọ nọedu ndzụ. Ọ
phọduakwaru-a nwanshịi nta-a l'o shi l'iduma, enwedu ọ́hú
ono fụta bya alaarụ onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono,
bụ iya bụ ndu ọphu e shikpọ teke Chileke meru mgboko;
ọphu e deduru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu a-nọ
ndzụ ojejoje; iphe, bụ ndu ono bẹ ọo-tụfukpo ẹhu m'ẹphe
-hụmaepho ẹjo anụ-ẹgbudu ono; kẹle o shi nọdu ndzụ;
ọphu ọ dzụedu ndzụ nta; ọle oo-mechakwaa nọdu ndzụ
ọzo.
9 "Ono bụru iphe, gbaru gẹ nemadzụ goshi lẹ ya nweru
uche bya arije iphe arịri g'o doo ya ẹnya. Sụ-a; ishi ẹsaa
ono nọ-chiru ẹnya úbvú úbvú ẹsaa, nwanyị ono nọ anọo
l'eli iya. Iphe ọzo, ọ nọ-chifuaru ẹnya iya bụ ndu eze ẹsaa.
10 Ọ dụkwarupho ndu eze ẹsaa, nọ nụ. Ụmadzu ise l'ime
ndu eze ẹsaa ono ta anọekwa. Onye lanụ bẹ nọkwadu nụ;
onye lanụ teke afụtadu. Ọ -fụtaepho; l'a haa ya l'ọ kpọo
ụpfu nwanshịi.
11 A bya lẹ k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono, shi nọdu ndzụ; ọphu
ọ nọedu iya ono; yẹbedua bụ onye eze k'ẹsato; ọle yẹe
ndu eze ẹsaa ọphuu bẹ nọkwa l'oshi lanụ; o je emechaa
laa l'iswi.
12 "Tẹme mpu iri ono, ị hụmaru ono bu ndu eze iri; ọphu
e teke adụdu alị-eze, a nụwaru phẹ. Ọle a hakwanụru
phẹ g'ẹphe nọdu l'ẹka anụ-ẹgbudu ono bụru eze awa lanụ
kpoloko kpẹekpu.
13 Ndu eze ono bẹ obu phẹ abụkotajeru nanụ. Ẹphe
eworu ike phẹ mẹ abụbu ono, ẹphe bụ eze ye ẹjo anụ-
ẹgbudu ono l'ẹka.
14 Ẹphe a-tụko g'ẹphe ha swikọo ike phẹ nanụ; tsoo
Nwatụru Chileke ono ọgu. Ọle Nwatụru ono l'a-lwụ-
gbulekwa phẹ-a. Noo kẹle ọo ya bụ Nnajịuphu, kakọta ndu
bụ nnajịuphu; bya abụkwarupho Eze, kakọta iphe bụ ndu
eze. Iphe, bụ ndu Chileke kuru bya ahọta ono; tẹme ẹphe
pfụshia ike ono l'a-lwụ-gbukwa phẹ phọ."
15 No iya; ojozi-imigwe ono sụ mu: "?Ị hụmaru mini ono,
nwanyị ovuọba ono nọ anọo ono; mini ono bẹ bụ iphe,

bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹ ikpoto ọha mẹ ọhamoha
mẹ ndu shi l'iphe, bụkota opfu-alị ndu dụ iche l'iche, nọ lẹ
mgboko-a.
16 Ẹjo anụ-ẹgbudu ono yẹe mpu iri ono, ị hụmaru ono bẹ
bụ ndu nwanyị ovuọba ono dụ ashị. Ẹphe a-tụko iphe, o
nweru enweru natachaa ya g'ọ ha; l'ọ gbaru ọto dabyiru.
Ẹphe eria ya anụ; gude ọku kepyashịa ya.
17 Noo kẹle ọo Chileke bẹ yeru phẹ ẹgube ọriri ono
l'ọkpoma; g'ọ gụje phẹ ẹgu emeẹbekota iphe, Chileke
tụberu, bụ iya bụ gẹ ndu ono swikọo ike phẹ; g'ọkpoma
bụru phẹ nanụ; k'ọphu ẹphe e-wota alị-eze phẹ ono woru
ye ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'ẹka g'o gude ẹka-ike bụru eze phẹ
jasụ teke iphe, Chileke pfuru e-meẹbekota.
18 "Tẹme nwanyị ono, ị hụmaru ono bụ mkpụkpu ono, a
maru ẹpha iya ono, bụ iya bụ eze; tẹme iphe, bụkotakpoo
eze ndiphe l'ophu nọdu iya l'ẹka."

18

Adada Bábilọnu

1 E mechaa; mu bya ahụma ojozi-imigwe ọzo, shi l'igwe
phezeta. Ọ bụru iya bẹ Chileke yeru ike parụ ẹka l'ẹka.
Ogbu-nwịinwii ya tụko mgboko l'ophu ngaa.
2 Ọ nọdu ara iya arara arashi iya ike sụ: "Eze mkpụkpu
Bábilọnu daakwaru! Ọ daakwaru! Ọ bụakwaa ẹka
mkpakọ-iphe, bụkotakpoo ọbvu larụ ẹgu. Ọ bụakwaa
ọkpoku ụnwu-ojozi Nsetanu l'ophu; mẹkpoo ẹpfune-ẹnu
iphe, bụkpoo nwẹnu njọ ọ́rà; mẹ ẹnu, dụkota ndiphe ashị
l'ophu.
3 Noo l'ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko ngụwaru mẹe ya
ono, bụ iya bụ apharwụshi ono, nwanyị ono apharwụshi
onwiya; tẹme ẹphe lẹ ndu eze ndiphe l'ophu zẹkotawaa.
Tẹme iphe, bụ ndu agba oke-nghọ lẹ mgboko-a mgburug-
buru bẹ shiakwa l'ẹku ono, nwanyị ono nweru ono, nyịberu
g'aatụ ọnu iya ono bụgbaaru eze."
4 Tọbudu iya bụ; mu nụmakwa olu ọzo, shikwa l'imigwe
sụ:
"Ndu mu; unu lụfutakwa iya
l'ẹhu;
g'unu te eje eye ẹka l'eme
ẹjo-iphe, oome ono;
ọdumeka unu l'iya
a-gbakwarụ
mgba l'ẹjo iphe-ememe,
a-byapfuta iya nụ;
5 l'iphe-ẹji, oome kụkwaru

l'ikpo l'ikpo;
ha l'eli l'eli;
je
asupfuru l'akpaminigwe;
tẹme Chileke
nyataakwaru ẹjo ememe,
oomeje g'ọ ha.
6 G'e mee ya g'o meru ndu ọzo;
g'a pfụa ya ụgwo iphe,
o meru;
pfua ya ya mpfụkwase.
G'e gude mẹe atsụ-be atsụtsu
ugbo labọ
gẹ nkiya gwajiaru iya
okoro,
o gude gwaaru ndu ọzo g'ọ
ngụa.
7 G'a gwaa ya maa;
nụa ya aphụ, habe
g'ajaja ono, ọ jaru onwiya
yẹe ẹku ono,
nyịberu g'aatụ ọnu iya ono,
ọ kparụ swibe onwiya ono.
G'e mee ya ya nno;
eshinu o shi anọduje
etu onwiya ẹpha sụ:
‘Nta bẹ mu nọwa bụru
eze-nwanyị!
Mu ta anọdu l'aphụ nwanyị,
ji iya anọedu ndzụ.
Ọphu mu ta abyadụ l'atsọ
ọnu l'aphụ!’
8 Noo g'o gude iphe,
bụ ẹjo iphe-ẹhuka ono,
tụkoru kwabẹru iya
nụ ono;
je l'a-tụko byapfutakọta
iya ujiku lanụ,
bụ iya bụ ẹjo iphe-ememe;
waa aphụ waa ọkpa nri.
Ọku bẹ e-tsufu iya nụ;
kẹle Nnajịuphu,
bụ Chileke;
onye ike iya parụ
ẹka bẹ bụ iya nmarụ
iya ikpe.”

9 Ọo ya bụ l'eze ndiphe ono, ẹphe l'iya shi apharwụshi
onwophẹ ono mẹ ndu ono, ẹphe l'iya atụkoje emegbaa ẹjo-
iphe, agụ phẹ nụ ono; ndu ono l'a-ra ẹkwa iya; aphụ eji
phẹ obu l'opfu ẹhu iya m'ẹphe -hụmaepho g'ẹnwuru-ọku
iya kpụfuru; l'ẹka ọku etsupyashi iya.
10 Ẹphe a-pfụru ụzenya ele iya ẹnya lẹ ndzụ agụgu epfu
sụ: “Nshịo! Nshịo eze Bábilọnu bụ mkpụkpu, a maru ẹpha
iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanụ bẹ e gude nma ngu
ikpe; ị daa g'ị daru-a!”

11 Ndu agba nghọ l'eliphe arakwaaphọ ẹjo ẹkwa nkephẹ
gụa aphụ iya; kẹle o to nweẹdu onye azụbaa phẹ aswa.
12 Ọ tọ dụedu onye azụje mkpọla-ododo phẹ; ọzoo
mkpọla-ọchaa phẹ; ọzoo ogbu nwịinwii mkpuma, bụ
mkpuma, vu oke aswa mẹ igopoto phẹ. Ọ tọ dụedu
onye azụje ẹkwa ọchaa phẹ mẹ ẹkwa uswe-uswe phẹ; mẹ
nkụushi; buragidi uswe phẹ; mẹkpoo oshi, eshi mkpọ, bụ
iphe, ẹphe erekọta erere; mẹkpoo iphemiphe, e gude eze-
nyi kpụa; mẹkpoo iphemiphe, bụ iphe, e meru l'oshi, aswa
dụ; mẹ ọphu e meru l'ope; ọzoo ọphu e meru l'ígwè; ọzoo
ọphu e meru lẹ mkpuma-egbe;
13 mẹkpoo ẹkwo-ophe, bụ sinamọnu; mẹ ụnwu iphe
ọzo, eshigbaa mkpọ gẹ senti; mẹ ùnwù-isẹnsu; mẹ mẹru;
mẹkpoo furankisẹnsu; mẹkpoo mẹe; mẹkpoo manụ nri;
mẹkpoo ụtu-witi; mẹ witi l'onwiya; mẹkpoo eswi; mẹkpoo
atụru; mẹ ịnya; mẹ ụgbo-ịnya; mẹ ohu; mbụ je akpachaa
lẹ nemadzụ gẹdegede.
14 “Ha! Nta-a bẹ iphe, bụkotakpoo akpụru oshi ono, shi
agụje ngu agụgu ono bẹ ta adụedu. Ẹku ono, i shi kpaa
swiphee onwongu ono bẹ yifuakwaru nta; iphemiphe, bụ
iphe, atsọje ngu ụtso; tẹme ọ bụru iphe, ama ngu mma
bvụwaru; ọphu ọ bụkwa l'ị bya ahụmabaa ya.”
15 Ndu nghọ ono, shi agbatajẹ nghọ iphemiphe ono je eree
lẹ mkpụkpu ono rita iya oke urwu ono bẹ a-pfụgbaaru iya
ụzenya ụzenya; kẹle ndzụ a-nọdu agụ phẹ k'aphụ ono, aanụ
mkpụkpu ono. Ẹphe araa ẹjo-ẹkwa gụa aphụ asụje:
16 “Nshịo! Nshịo gụbe eze mkpụkpu ono shi eyeje uwe
ọchaa; mẹ ẹkwa uswe-uswe; mẹ buragidi uswe-uswe gude
kwaa onwongu akwa ono! Gudekwaphọ iphe, e meru lẹ
mkpọla memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo
jọo l'ẹka; bya ewojeru igopoto doo onwiya jọo l'olu.
17 L'awa lanụ-a kpoloko bẹ e gudewaa mekọta ẹku ọbu
g'ọ ha; ọ bụkotaru ọla-l'iswi ẹgube-a.”

Iphe, bụkpoo ndu-ishi ụgbo-mini g'ẹphe ha; mẹ iphe,
bụkpoo ndu egudeje ụgbo eje; mẹ ndu akpọ ụgbo; mẹ

ndu egudeje ụgbo tsoru eze-ẹnyimu agba nghọ; g'ẹphe ha tụkoru je apfụgbaaru ụzenya ụzenya.
18 Wata echi mkpu teke ẹphe hụmaru ẹnwuru-ọku iya
g'ọ kpụru tụuu l'ẹka ọku etsu iya. Ẹphe epfuahaa sụ: ?Ọ
dụkpoorua mkpụkpu ọzo, dụjeru g'eze mkpụkpu-a?
19 Ẹphe kpota urwuku kpube onwophẹ l'ishi. Ẹphe nọdu
echi mkpu ara ẹkwa; agụ aphụ sụ: "Nshịo! Nshịo gụbe eze
mkpụkpu, mbụ gụbe mkpụkpu ọphu bụ ẹku, nyịberu g'a-tụ
ọnu iya, ị kparụ bẹ iphe, bụkpoo ndu gude ụgbo phẹ tsoru
eze-ẹnyimu agba nghọ shikọta l'ẹka barahụ bụru eze! ?Awa
lanụ-a kpoloko bẹ e gudewaa mekọta iya; ọ bụru ọla-l'iswi
ẹgube-a?"
20 Teru ẹswa kpua ya gụbe igwe! Unubẹ ndu-nsọ; mẹ
ndu-ishi-ozi ono; mẹ ndu mpfuchiru Chileke unu teje ẹswa
lẹ Chileke bẹ nmawaru iya ikpe ẹjo-iphe ono, o meru unu
ono!
21 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanụ, ọkpehu dụ; pata
mkpuma, ha gẹ mkpuma-uswe parụ chie l'eze-ẹnyimu sụ:
"Waa g'ee-gude ọkpehu chie mkpụkpu ono, a maru ẹpha
iya ono, bụ Bábilọnu l'ẹka ọ tọ dụdu onye ahụmabaa ya
ọzo bụ ọwa-a.
22 Ọ tọ dụdu onye anụmabaa ọda nkwa; ọzoo nụmabaa
ẹka a gụ ebvu; ọzoo kẹ ndu aphụ ụpyi mẹ ndu egbu
opu l'ime gụbe mkpụkpu ono ọzobakpo ilile. Ọ tọ dụdu
onye-ọna, eme ọna g'ọo-dụhabe aahụmabaa l'ime ngu
ọzobakpo. Ọphu a byadu anụmabaa ya ọda ikwe-nri.
23 Ọphu ìphóró ọku orọku abyadụ enwubakpọ jaa l'ime
ngu; ọphu ọ dụdu onye anụmabaa ẹka a nọ l'ime ngu
eme uzere k'ẹka eeke nwanyị; ọzoo k'ẹka a lụtaru nwanyị
k'ọphúú. Noo l'ọ kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu
agba nghọ ono shigbaa bụru ndu nweru ẹnya l'eliphe-a.
Tẹme i gude eme mgbashị; duphushikọta ọhamoha l'ophu
mgburugburu.
24 "Tẹme ọ bụru l'ime mkpụkpu ono bẹ a hụmaru mee
ndu mpfuchiru Chileke mẹ mee ndu-nsọ; mẹkpoo mee iphe,
bụ ndu e gburu egbugbu l'eliphe g'ẹphe ha."

19

1 Ono mechaẹpho; mu nụma olu-opfu ndu dụ igwerigwe
epfu l'imigwe sụ: "Aliloya! Gẹ ndzọta; mẹ ogbu-nwịinwii;
mẹ ọkwabe ùbvù; mẹ ike; bụkwaru kẹ Nnajịuphu anyi, bụ
Chileke anyi!
2 L'ikpe, o kperu bẹ bụkwa ire-lanụ; bya abụru ikpe,
pfụru nhamụnha. Ọ nmarụ eze-nwanyị ovuọba phọ ikpe;
mbụ nwanyị ono, gude apharwụshi onwonye mee ụnwu-
eliphe l'ophu: ẹphe bụru mkpurupyata-a. Chileke bẹ

gwataakwaru iya ụgwo mee ndibe yẹbe Chileke ono, o gbushiru ono. Ọchi phẹ tukoru iya l'ishi.”
3 Ẹphe byakwa atụa ụzu ọzo sụ: “Aliloya! Ẹnwuru-ọku, etsu mkpụkpu ono kpụa tụuu je atụko imeli l'ophu sweta. Noo g'ọo-kpụ iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii bụ ono.”
4 Ụkporo ndu bụ ọgerenya lẹ ndu bụ ọgerenya ẹno phọ; waa iphe ono, nọgbaa ndzụ ono ẹphen'ẹno tụko daa kpurumu baarụ Chileke ẹja; mbụ Chileke ono, nọ l'aba-eze ono. Ẹphe sụ: “Nokwa g'ọ dụ-o. Aliloya!”

Ete ẹswa nwanyị,
a lụru k'òphúú

5 Ọ dụru olu, shi l'aba-eze ono sụ: “Unu jaa Chileke ajaja iphe, bụ unubẹ ndu ejeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unubẹ ndu atsụ iya ebvu; onye upfu mẹ onye nta.”
6 Mu bya anụma ụzu, ndu dụ igwerigwe atụ. Ọ nọdu adaẹpho g'ẹka mini aphụ gbudugbudu; bya adahụkwapho g'ẹka igwe ara ọ́rà; asụje: “Aliloya! Ọ kwa Nnajịuphu, bụ Chileke ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono bụ Eze.
7 G'ẹhu tsọo anyi ụtso; g'anyi tee ẹswa teshia ya ike; kwabẹ iya ùbvù; kẹle nta-a bẹ o rwuakwaru Nwatụru ono l'alụ nwanyị. Nwanyị ọbu, ọobya alụlu ọbu bẹ kwaakwaru onwiya akwa kwabẹru iya.
8 Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ọchaa, egbu nwịinwii bya abụru asagụ-mini.” Uwe ọchaa ono bụ umere pfụru ọto, ndu-nsọ eme.
9 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Dee iphe-a l'ẹkwo: ‘Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu ono, e kuru g'ẹphe yịru lẹ ndu e-ri nri, e gude eme ẹswa nwanyị ono, Nwatụru Chileke ono eje alụlu onoya.’ ” O pfuchaa nno bya asụ mu: “Opfu ono bụkwa Chileke gude ọnu iya pfua ya.”
10 Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abarụ ẹja. Ọ sụ mu: “Te ejekwa ememe! Ọ kwa gẹ gụbedua unu l'ụnwunna ngu phẹ bụkota ndu ejeru Chileke ozi bẹ bụ gẹ mbẹdua bụkwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ ụnwunna ono, bụ phẹ bẹ Jizọsu goshiru ọkpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke ẹja. L'ọkpobe-opfu ono, Jizọsu goshiru anyi ono bẹ bụkwa l'ẹka Unme Chileke bẹ o shi; mbụ Unme Chileke ono, bụ iya emeje gẹ nemadzụ pfuchijeru Chileke ono.”

Onye nọ l'eli ịnya ọchaa

11 “Mu bya ahụma g'imigwe gheru ọnu. Mu hụma ịnya ọchaa, nọ iya nụ. Ọ dụru onye nọ l'eli ịnya ono. Ẹpha onye ono bụru: Ọ pfụshiru ike l'iphe, o pfuru”; bya abụru

“Ọkpobe-Opfu ono.” Ọ nọdu ekpeje ikpe, pfụru ọto bya alwụ ọgu l'ụzo, pfụru ọto.

12 Ìphóró ẹnya iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu enwunwu.
O kpuru okpu-eze, dụ igwerigwe l'ishi. Ọ dụru ẹpha, e
deshiru iya l'ẹhu, adụdu onye maru iya nụ gbahaa yẹbedua
l'onwiya.

13 Ọ bụru uwe, a tsẹru lẹ mee bẹ o yeru. Ẹpha onye ono
bụru “Opfu Chileke” ono.

14 Iphe, bụ ndu ojọgu, nọ l'imigwe gudegbaa uwe ọchaa,
egbu nwịinwii bya abụru asagụ-mini kwaa onwophẹ akwa.
Ẹphe tụko nọdugbaa l'eli ịnya ọchaa awụ etso onye ono,
nọ l'eli ịnya ọchaa ono.

15 Iphe, eshije l'ọnu onye ono lụfuta bụru ogu-echi, atsụ
nkọ, bụ iphe, oo-gude lwụa iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ
mgboko. L'ọ bya egude mgbọrígwè bụru eze phẹ. Ọ bụru
iya l'a-zọshi mẹe vayịnu l'akpụru vayịnu ono, bụ iya bụ eze
oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

16 E dee ẹpha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'ụtapfu, bụ
iya bụ: “Eze ndu eze; waa Nnajịuphu ndu bụ nnajịuphu.”

17 Mu bya ahụma ojozi-imigwe, pfụru l'ime ẹnyanwu. O
chia mkpu chishia ya ike gude kukọta iphe, bụkpoo ẹnu,
ephe l'akpaminigwe oku sụ: “Unu bya edzukọbe ria nri,
dashịhuru unu; nri-ẹnyashi ọphu bụ Chileke bẹ o shi l'ẹka.

18 Unu bya avụkaa anụ ndu eze; mẹ anụ ndu-ishi ojọgu;
mẹ kẹ ndu ojọgu l'onwophẹ; anụ ịnya; mẹ ndu agba iya nụ;
anụ ndiphe l'ophu; amadụ mẹ ohu; ndu upfu mẹ ndu nta.”

19 Mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu phọ mẹ ndu eze ndiphe
mgburugburu g'ẹphe chịtawaru ndu ojọgu phẹ dọkobe
l'ẹka lanụ g'ẹphe bya etsoo onye ono, nọ l'eli ịnya ọchaa
ono ọgu yẹe ndu ojọgu iya.

20 A kpụa ẹjo anụ-ẹgbudu ono lẹ ndzụ. E gudekwaphọ
onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Ọo
ya bẹ bụ onye ono, shi abụjeru: ọ -nọdu ẹjo anụ-ẹgbudu
ono l'iphu; l'o meshia iphe-ọhumalenya-a, bụ iya bụ iphe
ono, o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phẹ ngga
ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono; mẹ ndu ono, shi abarụ
ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ ono ẹja. A kpụtachaa onye
mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yẹe ẹjo
anụ-ẹgbudu ono lẹ ndzụ je achịru ye l'eze iduma, bụ ọku
nshị-egbe enwu iya taphutaphu.

21 Onye ono, nọ l'eli ịnya ọchaa ono bya egude ogu-echi
ono, shi iya l'ọnu alụfuta ono gude tụko ndu ọphu phọduru
nụ gbushikọta. Iphe, bụ ẹnu, nọkota lẹ mgboko-a dzukọo
bya avụa anụ phẹ kpata kpata; rijishia ẹpho.

20

1 Noo ya bụ; mu bya ahụma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo ọnu iduma, enwedu ọ́hú ono l'ẹka; bya achịkwarupho oke ẹgbirigba.

2 Ọ zụepho ẹjo-oke-agiyi ono gburumu; mbụ agwọ shi l'ichee ono, bụ iya bụkpoo Obutuswe ono bya abụru iya bụ Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azụ-gude iya kee ya ẹgbu tọgbo; ọ zẹe l'ẹgbu ono ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri.

3 Ojozi-imigwe ono parụ iya chie l'ime iduma, enwedu ọ́hú ono. O chiechaa ya bya eworu iya gụ-chia; woru iya tụ-chia ọkpobe atụ-chi; k'ọphu ọ dụdu onye adụ ike atụha iya nụ. Ọo ya bụ g'oo too dephushihẹdu ndiphe ọzobaa jasụ teke ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono bvụadaru. Teke ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono bvụerupho l'e wehaa ya g'ọ kpaa nwantụsaru-ẹhu nwanshịi.

4 Noo ya; mu bya ahụma aba-eze aba-eze mẹ ndu nọgbaa ya nụ. Ndu ono bẹ bụ ndu a họtaru dobe g'ẹphe kpeje ikpe. Mu hụmakwapho maa ndu a pfụ-gburu apfụ-gbu; opfu l'ọo l'ẹphe pfụru l'edzudzu-ọha pfua l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu; ndu shi asajẹ opfu Chileke asasa. Ọo ẹphe bụ ndu te ekwedu baarụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono yẹe ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ phọ ẹja; ọphu ẹphe ekwedu g'a gbaa phẹ ngga ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'egedegee ọnu-iphu ọzoo l'ẹka. Ẹphe tetachawaru nọdu ndzụ; ẹphe lẹ Kéreshi bụwaru eze ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri.

5 Eteta k'ono, ndu a pfụ-gburu apfụ-gbu tetaru ono bụru eteta k'ivuzọ, Chileke meru nemadzụ teta dzụru ndzụ. Ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu ono, nwụhuru anwụhu ono ta adụkwa ọphu tetaru nụ jeye ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono bvụebe.

6 Ẹhu-ụtso yẹe adụ-nsọ bụ kẹ ndu a-yịru lẹ ndu ivuzọ ono, Chileke e-me g'ẹphe shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ ono. Ọnwu nwụ-labọ phọ te erwudu phẹ ẹka; obenu l'ẹphe a-bụru ndu-uke kẹ Chileke; waa kẹ Kéreshi a-tụko bụru eze l'eliphe ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono.

A lwụ-kperu Nsetanu

7 Teke ụnu apha labọ l'ụkporo apha iri ono bvụerupho; l'aa-tọfu Nsetanu l'ẹgbu ono l'ọo-lụfuta lẹ mkpọro ono, a tụru iya ono.

8 L'ooshi l'ẹka ono byatashịkwa edephushi ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko mgburugburu, bụ iya bụ Gọgu yẹe Megọgu. L'ọokpakobe phẹ l'ẹka lanụ gude phẹ dzua ọgu. Ndu bụ e -jeshia phẹ agụgu ẹphe aha g'ẹja, nọ l'alị.

9 No iya; ndu ono zọru garamu garamu garamu lẹ phorokotoko eli-mgboko-a; bya anọ-phekọta ẹka ono,

ndu kẹ Chileke dọru ono mgburugburu; nọ-phekwaaphọ
mkpụkpu ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'ọku shiẹpho
l'imigwe nwua kẹ phuruphuruphuru bya ekegbushikọta
phẹ.
10 A bya eworu Obutuswe, bụ iya l'anọduje eduphushi
phẹ ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bụ ọku nshị-egbe
l'enwuẹ ya phọ taphutaphu ono, bụ iya bụ ẹka ẹjo anụ-
ẹgbudu phọ yẹe onye mpfuchiru phọ l'epfuje iphe, Chileke
epfuduru ono nọ. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu l'aa-nụa
phẹ chịipfuu eswe l'ẹnyashi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

Ikpe ikpazụ

11 Mu bya ahụma oke aba-eze acha ụcha; bya
ahụmakwapho onye nọ iya nụ. Igwe mẹ alị phọta ọso; shi
iya l'iphu gbafụ. Ọphu ọ dụedu ẹka ẹphe a-nọdu.
12 Mu hụmakwapho iphe, bụkpoo ndu nwụhuru anwụhu;
ndu upfu mẹ ndu nta; ẹka ẹphe pfụgbaaru l'iphu aba-
eze ono. A bya e kpuhashịa ẹkwo ghebe ọnu; a bya
ekpuhakwaaphọ ẹkwo lanụ ọzo; ono bụru ẹkwo ndu nọ
ndzụ. Ọ bụru iphe, e deru l'ẹkwo ono bẹ e gude ekpe ndu
nwụhuru anwụhu ikpe lẹ g'iphe onyemonye meru gbaru.
13 Eze-ẹnyimu bya atụko ndu o rijekpọoru chịfutabebe.
Anwụhu yẹe alị-maa tụko ndu ọnwu gbujekpọoru
chịfutabebe. A tụko g'ẹphe ha kpee ikpe. E kpee
onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru.
14 A chịru mgbu-ọnwu yẹe alị-maa chịru ye l'eze iduma
ono, ọku enwu taphutaphu ono. Ono bụru ọnwu nwụ-labọ.
15 Onyemonye, a hụmaduru ẹpha iya l'ẹkwo, e deshiru
ẹpha ndu a-nọdu ndzụ ojejoje phọ bẹ e chieru l'eze iduma
ono, ọku enwu taphutaphu ono.

21

Imigwe ọphúú mẹ alị ọphúú

1 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma igwe ọphúú bya ahụma
alị ọphúú; kẹle igwe ọphu shi dụ nụ ta adụedu; ọphu alị
ọphu shi dụ nụ adụhedu. Ọphu eze-ẹnyimu adụedu.
2 Mu bya ahụma mkpụkpu, dụ nsọ ono, bụ iya bụ
Jierúsalẹmu ọphúú. Mu hụma iya g'o shi l'imigwe ẹka
Chileke nọ alwazeta l'alị. E memakpọe ya phọ gẹ nwanyị,
abya ala ji; mbụ nwanyị, a kwawaru akwa g'ọo-dụ yẹe ji
iya aswịru.
3 Mu nụma olu, a nọ l'aba-eze ono chia g'e chiru
mkpu sụ: “Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a bẹ Chileke
byaakwaru anọdu swiru nemadzụ eswiru. Nta-a bụakwaa
ẹka nemadzụ bu bẹ bụ ẹka Chileke e-buru; nemadzụ abụru

ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phẹ eswiru; bụru Chileke phẹ.
4 Oo-hushichaa phẹ ẹnya-mini ẹkwa phẹ. Anwụhu ta
adụbaedu; ọphu atsụ aphụ a-dụhedu; ọphu aarahẹdu
ẹkwa; ọphu ọ dụedu iphe emebaa nemadzụ ẹhuka; kẹle
iphe ono, shi dụkota nụ ono bvụwaru."
5 Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'aba-eze ono sụ: "Lenu;
nta-a bẹ mu emeakwaa iphemiphe g'ọ bụkotaru iphe
ọphúú." Ọ sụkwa mu phọ-a: "Tụko opfu-a dee l'ẹkwo; noo
l'ọ bụkota ọkpobe-opfu bya abụkwarupho opfu, gbaru g'e
gude iya ẹka."
6 Ọ bya asụ mu: "E meakwaru iya! Ọ kwa mbẹdua bụ
Alụfa bya abụru Omega; Onye mbụ mẹ Onye ikpazụ. Iphe,
bụkpoo onye mini agụ bẹ mu e-kekwa mini shi l'ọgba mini
anụje ndzụ kẹ mmanụ.
7 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta l'e-nworu iphemiphe.
Mu abụru Chileke onye ono; onye ono abụru nwa mu."
8 Obenu kẹ ndu ono, atsụ ebvu ẹnya ono; mẹ ndu ono,
ekwedu nụ ono; mẹ ndu ono eme ẹjo ahụma ono; mẹ ndu
egbu nemadzụ; mẹ ndu eme kẹ nwanyị; mẹ ndu mgbashị;
mẹ ndu anọduje agwa iphe; mẹ ndu adzụje ụka g'ẹphe ha;
ndu ono bẹ iphe nọ swiru phẹ nụ bụ eze iduma ono, ọku
mẹ nshị-egbe enwu taphutaphu ono, bụ iya bụ ọnwu nnwụ
labọ.

Jierúsalẹmu òphúú ono

9 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanụ l'ime ojozi ẹsaa ono,
shi parụ ochi ẹjo iphe-ememe ẹsaa ikpazụ phọ byapfuta mu
bya asụ mu: "Bya gẹ mu je egoshi ngu nwanyị òphúú ono,
l'abya ala ji ono, bụ iya bụ nyee Nwatụru Chileke onoya."
10 Unme Chileke bya ejiẹ mu phọ ẹhu. Ojozi-imigwe phọ
duta mu je enyihu ephekerephe úbvú, ha l'eli ntụmatu. O
je egoshi mu mkpụkpu ono, dụ nsọ, bụ iya bụ Jierúsalẹmu
g'o shi l'imigwe ẹka Chileke nọ alwazeta l'alị.
11 Ogbu-nwịinwii kẹ Chileke mee ya ọ nọdu eke kẹ zaa
zaa. Ìphóró iya nọdu eke zaa zaa gẹ kẹ mkpuma, bụ iya bẹ
aswa kakọta; mbụ ìphóró dụepho gẹ kẹ mkpuma jiásùpà.
Mkpuma ọbu anọduje ama mma; bya aphụ ngerengere.
12 Mkpụkpu ono bẹ e gude igbulọ kpụ-pheta mgburug-
buru. Igbulọ ọbu haẹpho mebyikpọo kẹ phengara. E bua
ya ọnu-abata uzi iri l'ẹbo. E ye ụnwu-ojozi-imigwe iri l'ẹbo
g'ẹphe cheje ọnu-abata iri l'ẹbo ono nche. L'ọnu-abata ono
ẹphe n'iri l'ẹbo bẹ e degbachaaru ẹpha ipfu iri l'ẹbo ono,
dụ lẹ Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu.
13 E bua ọnu-abata ẹto l'ụzo ọphu gharu iphu l'ụzo
ẹnyanwu awawa; a bya ebua ọnu-ụzo ẹto l'ụzo ẹnyanwu

arịba; bya ebua ọnu-ụzo ẹto l'ụzo isheli; bya ebua ọnu-ụzo
ẹto l'ụzo ndọhali.
14 Ọ bụru mkpuma iri l'ẹbo bẹ e gude tụa ọkpa igbulọ
mkpụkpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ẹphe n'iri l'ẹbo
bẹ e deshiru ẹpha ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo; mbụ ndu-ishi-ozi
Nwatụru ono.
15 Ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono bẹ gude
ogugu mkpọla-ododo, oo-gude tụá mkpụkpu ono yẹle ọnu-
abata iya yẹle igbulọ iya kpọo.
16 Mkpụkpu ono nweru mgburẹku ẹno, haẹpho ẹnya
nhamụnha. Ọ bya egude ogugu tụá ya. Iphe, ọ dụgbaa
l'ogologo iya mẹ uswekete iya mẹ eli iya mẹkwapho ọsa iya
bụru ụnu manyịru ugbo ẹto lẹ manyịru ụkporo iri l'ise.
17 Ọ bya atụa igbulọ iya; igbidigbi iya dụ ntụ ọkpa ụkporo
labọ lẹ ntụ ọkpa ẹsato lẹ gẹ ndiphe atụje iphe. Noo g'ojozi-
imigwe ono tụru iya.
18 Iphe, e gude kpụa igbulọ ono bụru mkpuma jiásùpà.
Mkpụkpu l'onwiya bụru mkpọla-ododo bẹ e gude mee ya.
Ọ nọdu aphụ ngerengere g'onyo.
19 Ọkpa igbulọ ono bẹ e gudegbaa mkpuma, dụ iche iche,
ereshigbaa ire ike bya aphụgbaa ngerengere gude mee ya;
ọ nọdu ama mma. Mkpuma ono kẹ mbụ bụ jiásùpà; k'ẹbo
bụru sáfàyà; k'ẹto bụru ágètù; k'ẹno bụru émèràlụ̀dú;
20 k'ise bụru ónìkùsù; k'ishii bụru kanélìyànù; k'ẹsaa
bụru kìrísòlàyìtù; k'ẹsato bụru bérìlù; kẹ tete bụru tópàzù;
k'iri bụru kìrísòpùràsù; k'iri lẹ nanụ bụru jiásìntù; k'iri
l'ẹbo bụru ámìtìsùtù.
21 Ọnu-ụzo iri l'ẹbo ono bụru igopoto iri l'ẹbo bẹ e gude
mee ya. Ọnu-ụzo ono ẹphe n'iri l'ẹbo l'ẹhu l'ẹhu bụkotaru
igopoto lanụ bẹ e gude mee ya. Ọma oji ime mkpụkpu bụru
mkpọla, guru egugu bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ kẹ
ngerengere g'onyo.
22 Ọphu ọ dụdu eze-ụlo Chileke, mu hụmaru l'ime
mkpụkpu ono; kẹle Nnajịuphu bụ Chileke, bụ iya bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike yẹe Nwatụru ono bụwaa eze-ụlo
Chileke kẹ mkpụkpu ono.
23 Mkpụkpu ono ta adụedu iphe, o gude ẹnyanwu eme;
ọphu ọ dụkwapho iphe, o gude ọnwa eme. Noo kẹle ogbu-
nwịinwii Chileke bẹ echiwa l'ime iya. Nwatụru Chileke ono
bụru ìphóró, e gude aphụ ụzo.
24 Ọ bụru ìphóró, shi lẹ mkpụkpu ono bẹ ọhamoha e-
gude nọdu ndzụ. Iphe, bụkpoo ndu eze, nọkota lẹ mgboko
evukọo ọdu-biribiri phẹ vubata l'ime mkpụkpu ono.
25 Ọnu-abata mkpụkpu ono e-ghekọtajeru ọnu tekenteke;
kẹle ẹnyashi ta abyakpọdaanu adụ l'ẹka ono.

26 Ọhamoha, dụ l'eliphe bẹ a-tụko ọdu-biribiri, ẹphe
nweru enweru vutakọta bya akụbe lẹ mkpụkpu ono; ẹphe
akwabẹ mkpụkpu ono ùbvù.
27 Ọle ọ tọ dụkwanu iphe, aasọ nsọ, byaru abahụ lẹ
mkpụkpu ono. Onye eme ẹjo ememe m'onye adzụ ụka
bẹ e te ekwekwa g'ọ bahụ iya. Ndu a-bahụ iya nụ
kpoloko bụepho ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo Nwatụru ono,
bụkwanu ẹka e deshiru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejoje.

22

1 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele,
bụ iya bụ mini ọbu, l'anụje ndzụ ojejoje ọbu. O doẹpho
rịsaa aphụepho kẹ ngerengere g'onyo. Ọ bụru ẹka o shi
asọfuta bụ l'aba-eze Chileke yẹe kẹ Nwatụru onoya.
2 Mini ono nọdu asọepho l'echi oji mkpụkpu onoya. Oshi,
anụje ndzụ ojejoje pfụgbaaru nggele ono ibe k'ẹbo ẹbo.
Oshi ono amịje uzi akpụru iri l'ẹbo, dụgbaa iche iche bya
amị nno l'ọnwa l'ọnwa ugbo iri l'ẹbo l'apha. Ọ bụru ẹkwo
oshi ono bẹ aakpataję gude mebe ọhamoha ọbvu l'iphe, eme
phẹ nụ; ẹphe ewekọrohu.
3 Ọphu ọ dụdu iphe, Chileke tụru ọnu anọdubaa l'ime
mkpụkpu ono.
Iphe, a-dụ lẹ mkpụkpu ono bụ aba-eze Chileke yẹe kẹ
Nwatụru ono. Ndu ejeru iya ozi a-nọdu abarụ iya ẹja.
4 Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-hụmaje iya l'iphu l'iphu.
Ẹpha iya bẹ ee-dechaa phẹ l'egedegee ọnu-iphu.
5 Ẹnyashi ta adụhedu. Mkpa ìphóró orọku; ọzoo
k'ẹnyanwu ta adụeduru phẹ ọzo; kẹle Nnajịuphu, bụ
Chileke l'a-bụru ìphóró phẹ. Ẹphe abụru eze jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.

Abyabya Jizọsu

6 Noo ya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Opfu-a g'ọ ha
bụkotakwa ọkpobe-opfu bya abụru opfu, gbaru kẹ g'e gude
iya ẹka. Lẹ Nnajịuphu, bụ iya bụ Chileke ono anụje ndu
ono, epfuchiru iya nụ Unme iya ono bẹ ziakwaru ojozi-
imigwe g'ọ bya egoshi ndu ejeru yẹbe Nnajịuphu ono ozi
iphe, adụedu g'ọo-nọ-beru l'oomee.”
7 “Lekwa; mu abyakwaa ẹgwegwa! Ẹhu-ụtso bẹ a gọru
nụ onye emeje iphemiphe-a, e deru l'ẹkwo mpfuchiru-a.”
8 Mụbe Jiọnu gẹdegede bụ onye nụmakotaru iphemiphe-
a lẹ nchị mu; bya ahụma iya l'ẹnya. Mu nụmachaa ya
ono bya ahụmachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-
imigwe ono, goshiru mu iya nụ ono jeshiaru iya abarụ ẹja.
9 Ọ sụ mu: Te ejekwa ememe! “Ọ kwa gẹ gụbedua unu
l'ụnwunna ngu bụ ndu ejeru Chileke ozi-a bụ gẹ mbẹdua

bụkwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ ụnwunna ngu bụkwa ndu ono, epfuchiru Chileke mẹ ndu ọzo, emeje iphe, ẹkwo-a pfuru. Ọo Chileke bẹ ịi-bachiaru ẹja.”

10 Ọ sụ mu: “G'ọ tọ dụkwa opfu, e deru l'ẹkwo-a mẹ nanụ, ii-domi edomi. Lẹ teke iphemiphe-a e-mekọta bẹ dụkwaa ntse.

11 G'iphe, bụ ndu emeje ẹjo-iphe kwaẹkwapho l'eme ẹjo-iphe, ẹphe eme. Gẹ ndu eme umere, rehuru erehu kwaẹkwapho l'eme ẹjo umere, rehuru erehu, ẹphe eme. Gẹ ndu ọphu pfụbekwanuru-ẹka-ọto l'iphu Chileke gudeẹpho ẹka phẹ g'ẹphe gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeẹkwarupho onwiya Chileke iche g'o doberu iya.

12 “Mu sụru-a; mu abyaakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia bẹ mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenọnu nggo g'iphe, o meru gbaru.

13 Ọ kwa mbẹdua bụ Alụfa bya abụru Omega. Mu bụ onye Ivuzọ bya abụru onye Ikpazụ. Ọ bụru mu bụ mgbube ishi iphemiphe; bya abụru mu bụ ẹka iphemiphe sụberu ishi.”

14 Ẹhu-ụtso, bẹ a gọru nụ ndu asajẹ awurukpata uwe phẹ l'ọocha kẹ pemu pemu; kẹle ọo phẹ bẹ ee-kwe g'ẹphe wọtaje akpụru, oshi ono, anụje ndzụ ojejoje ono mịtaru; rije. Ọ bụru phẹ bẹ ee-kwe g'ẹphe shi l'ọnu-ụzo bahụ l'ime mkpụkpu ono, Chileke nọ ono.

15 Obenu lẹ ndu ono, bụ nkụta ono; mẹ ndu mgbashị ono; mẹ ndu apharwụshi onwophẹ ẹphe l'ụnwanyi; mẹ ndu egbu nemadzụ; mẹ ndu anọduje agwaphe iphe; mẹ ndu abụjeru; onye ọzo -nọdu adzụ ụka l'ọotso phẹ ụtso; tẹme ẹphe nọdu adzụ ụka l'onwophẹ; ndu ono g'ẹphe ha bụ l'azụ mkpụkpu ono bẹ ẹphe a-nọdu.

16 “Ọ kwa mbẹdua, bụ Jizọsu gẹdegede bẹ ziru ojozi-imigwe mu g'ọ bya emee g'unubẹ Chịochi makọtaru iphemiphe-a. Mu bụ eri Dévidi bya abụru oshilọkpa iya. Mu bụkwarupho kpokpode nchi-abọhu ono, anọduje eke paapaapa onoya.”

17 Unme Chileke ono yẹe nwanyị ọphúú ono tụko sụ: “Bya-o!” G'onye nụmakpooru iphe-a sụ: “Bya-o!” G'onye ẹgu mini agụ byakwa! G'onye ọ dụ iya g'ọ bya byakwa g'e kee ya ya kẹ mmanụ g'ọ ngụa. Ọ kwa mini ono anụje ndzụ ojejoje.

Mkpọchi-ishi iya

18 Iphe, bụ onye anụ opfu-a, e dekọtaru l'ẹkwo-mpfuchiru-a; bẹ mu alọ ẹka lẹ nchị. Onye bụ onye yekwarụ iphe, l'iphe-a, e deru l'ẹkwo-a bẹ Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bụkotakpoo ẹjo iphe-ẹhuka, e pfukọtaru opfu iya l'ẹkwo-a; tụko iya byabẹ onye ono l'ishi.

19 Teke ọ dụkwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ẹkwo
mpfuchiru-a bẹ Chileke e-wofukwa okiphe onye ono
l'akpụru, ọ mịtaru; mbụ oshi ono, anụje ndzụ ojejoje ono;
oshi ono, e pfuru opfu iya l'ẹkwo-a; wofukwaphọ okiphe
nkiya lẹ mkpụkpu, dụ nsọ ono, bụkwapho iphe, e pfuru
opfu iya l'ẹkwo-a.
20 Ọo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bụkota
ọkpobe-opfu bẹ sụru: "Ee; mu abyaakwaa nta-a nta-a."
O noo g'ọ dụ. "Jiko bya; Nnajịuphu, bụ Jizọsu!"
21 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu; bya abụru Kéreshi meeru unu
eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.